

**АБЫЛАЙ ХАН АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР
ЖӘНЕ ӘЛЕМ ТІЛДЕРІ УНИВЕРСИТЕТІ**

**КАЗАХСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ
И МИРОВЫХ ЯЗЫКОВ ИМЕНИ АБЫЛАЙ ХАНА**

**KAZAKH ABLAI KHAN UNIVERSITY OF
INTERNATIONAL RELATIONS AND WORLD LANGUAGES**

**«Аударматану және филология саласындағы
мәдениаралық қарым-қатынас мәселелері»
X студенттік ғылыми-практикалық конференцияның мақалалар
ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК
статей X студенческой научно-практической конференции
«Вопросы межкультурной коммуникации
в переводеведении и филологии»**

**CONFERENCE PROCEEDINGS
of the 10th student theoretical and practical conference
"The Issues of Intercultural Communication in Translation
Studies and Philology"**

Алматы 2024

**АБЫЛАЙ ХАН АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР
ЖӘНЕ ӘЛЕМ ТІЛДЕРІ УНИВЕРСИТЕТІ**

**КАЗАХСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ
И МИРОВЫХ ЯЗЫКОВ ИМЕНИ АБЫЛАЙ ХАНА**

**KAZAKH ABLAI KHAN UNIVERSITY OF
INTERNATIONAL RELATIONS AND WORLD LANGUAGES**

**«Аударматану және филология саласындағы
мәдениаралық қарым-қатынас мәселелері» X студенттік
ғылыми-практикалық конференцияның мақалалар
ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК
статей X студенческой научно-практической конференции
«Вопросы межкультурной коммуникации
в переводоведении и филологии»**

**CONFERENCE PROCEEDINGS
of the 10th student theoretical and practical conference
“The Issues of Intercultural Communication in Translation
Studies and Philology”**

Алматы 2024

*Рекомендовано к изданию решением Академического Совета
Факультета Перевода и Филологии КазУМОиМЯ им. Абылай хана
(Протокол №9 от 1.03.2024)*

Главный редактор:

Мизамхан Б.М.

декан факультета перевода и филологии КазУМОиМЯ им. Абылай хана

Редакционная коллегия:

Куркимбаева А.М., зав. кафедрой практики речи иностраннных языков	Байдилдаева А.К., ответственный преподаватель за НИРС кафедры практики речи иностраннных языков
Саймкулова Ш.О., зав. кафедрой перевода и межкультурной коммуникации	Оспанова А.Л., ответственный преподаватель за НИРС кафедры перевода и межкультурной коммуникации
Дінәсілова М.А., зав. кафедрой синхронного перевода	Амраева Р.Ш., ответственный преподаватель за НИРС кафедры синхронного перевода
Бактиярова Р.М., зав. кафедрой романских языков	Сейітхан С., ответственный преподаватель за НИРС кафедры романских языков
Сопиева Б.А., зав. кафедрой практики речи иностранной филологии	Мауленова Е.М., ответственный преподаватель за НИРС кафедры практики речи иностранной филологии
Карибаева Б.Е., зав. кафедрой теории иностранной филологии	Васильева Е.Я., руководитель НИРС факультета перевода и филологии и ответственный преподаватель за НИРС кафедры теории иностранной филологии

Сборник статей X студенческой научно-практической конференции «Вопросы межкультурной коммуникации в переводоведении и филологии». Алматы, 21 февраля 2024/ под ред. Б.М. Мизамхан – Алматы: КазУМОиМЯ имени Абылай хана, 2024. - 462 с.

Сборник включает результаты научно-исследовательской работы студентов факультета перевода и филологии КазУМОиМЯ им. Абылай хана по двум основным направлениям: «Лингвокультурология и межкультурная коммуникация как интерпретационная платформа перевода» и «Когнитивные лингвокультурологические и прагма-функциональные аспекты современной лингвистики и литературоведения».

УДК 81' 25
ББК 81.2-7

- © Факультет перевода и филологии КазУМОиМЯ имени Абылай хана, 2024
- © Издательство «Полилингва» КазУМОиМЯ имени Абылай хана, 2024

МАЗМҰНЫ СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

1-СЕКЦИЯ РАЗДЕЛ 1 SECTION 1

ЛИНГВОМӘДЕНИЕТТАНУ ЖӘНЕ МӘДЕНИАРАЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС АУДАРМАНЫҢ ИНТЕРПРЕТАЦИЯЛЫҚ ПЛАТФОРМАСЫ РЕТІНДЕ

ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЯ И МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ КАК ИНТЕРПРЕТАЦИОННАЯ ПЛАТФОРМА ПЕРЕВОДА

LINGUACULTURAL STUDIES AND INTERCULTURAL COMMUNICATION AS AN INTERPRETING PLATFORM OF TRANSLATION

Абдукайым А.М., Алдабергенова А.А. КӨРКЕМ ФИЛЬМДЕРДІ ҚАЗАҚ ТІЛІНЕН АҒЫЛШЫН ТІЛІНЕ АУДАРУДАҒЫ МӘДЕНИ ЕРЕКШЕЛІКТЕРДІҢ ӘСЕРІ (АҚАН САТАЕВТЫҢ «ТОМИРИС» ФИЛЬМІ НЕГІЗІНДЕ)	9-13
Абулхаирова Р.У., Амраева Р.Ш. РОЛЬ СИНХРОННОГО ПЕРЕВОДА В МЕЖДУНАРОДНОЙ ТОРГОВЛЕ И БИЗНЕС-КОММУНИКАЦИИ	14-17
Aitkabylykyz A., Saimkulova Sh.O. GENRE AND STYLISTIC FEATURES OF FICTION TRANSLATION (BASED ON «MARTIN EDEN» BY J. LONDON)	18-23
Alikhan A., Osanova A.L. TRANSLATION OF TEXTS IN THE FIELD OF TOURISM.....	23-28
Amangeldi M., Takenova Zh.Ye. NAVIGATING LINGUISTIC QUIRKS: CHALLENGES AND STRATEGIES IN TRANSLATING IDIOMS AND HUMOR	28-31
Арғынбек А., Зырянов В.К. СПОСОБЫ ДОСТИЖЕНИЯ ЭКВИВАЛЕНТНОСТИ ПРИ ПЕРЕВОДЕ АНГЛОЯЗЫЧНЫХ ИДИОМ В ХУДОЖЕСТВЕННОМ ТЕКСТЕ	32-34
Askarova D.A., Osanova A.L. TRANSLATION OF BUSSINESS AND LEGAL DOCUMENTATION	35-40.
Atayeva D.T., Kurkimbayeva A.M. FEATURES OF TRANSLATING REALIA IN LITERARY TEXTS (BASED ON THE MATERIAL OF THE NOVEL BY M. TWAIN «TOM SAWYER»)	41-44
Auken A., Zyryanov V.K. THE PECULARITIES OF AUDIOVISUAL TRANSLATION: DUBBING (FROM ENGLISH INTO RUSSIAN)	44-47
Akhetova Zh., Saimkulova Sh.O. PRAGMATIC ASPECTS OF TRANSLATING ADVERTISING TEXTS FROM ENGLISH INTO RUSSIAN LANGUAGE	47-52
Akhmedieva A., Bersimbayeva Zh.S. HARMONY IN TRANSLATION: EFFECTIVE STRATEGIES FOR TRANSMITTING CULTURALLY SPECIFIC IDIOMS AND PHRASEOLOGISMS	53-55
Akhmerova D., Zhaparova A.A. LINGUISTIC AND STYLISTIC FEATURES OF TRANSLATING ENGLISH SLANG INTO RUSSIAN LANGUAGE	56-60
Аширмет Қ. АУДАРМАШЫЛАРДЫҢ БОЛАШАҚ ӘЛЕМДЕГІ РӨЛІ	61-62
Baibakova A.A., Aldabergenova A.A. MODERN APPROACHES TO TRANSLATION QUALITY ASSESSMENT	63-66
Baidarbekova A., Zyryanov V.K. FEATURES OF TRANSLATION IN THE FIELD OF ECOLOGY	66-68
Bairkhan D., Zhaparova A.A. PECULIARITIES OF TRANSLATING OIL AND GAS TEXTS FROM ENGLISH INTO RUSSIAN	68-73
Бақтияр Ш., Егембердиева З.А. ҚАЗАҚ/ АҒЫЛШЫН ТІЛДЕРІНДЕГІ МАҚАЛ МӘТЕЛДЕРДІҢ ҚҰРЫЛЫМДЫҚ ЖӘНЕ СЕМАНТИКАЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ МЕН ҰҚСАСТЫҚТАРЫ	74-78

Baktybayev S., Karimova K.K. TRANSLATION STRATEGIES OF THE BOOK ‘1812: WAR AND PEACE’ BY ZHALGASKALI DUTMAGANBETOV FROM RUSSIAN INTO ENGLISH	79-82
Bezborodova D. RENDERING STYLISTIC DEVICES IN LEIGH BARDUGO’S “THE SHADOW AND BONE TRILOGY”	82-87
Bekmaganbet N., Seri L. LINGUISTIC ANALYSIS OF “1984” BY GEORGE ORWELL USING PROGRAMMING LANGUAGE PYTHON	88-92
Бондаренко Д.С., Кожбаева Г.К. ТЕОРЕТИЧЕСКАЯ ОСНОВА ИССЛЕДОВАНИЯ «КУЛЬТУРНЫЕ ПРОЯВЛЕНИЯ В ПЕРЕВОДЕ: АНАЛИЗ ТРУДНОСТЕЙ И СТРАТЕГИИ ПЕРЕДАЧИ КУЛЬТУРНЫХ ЭЛЕМЕНТОВ В КИНЕМАТОГРАФИЧЕСКОЙ РЕПРЕЗЕНТАЦИИ»	92-96
Gairatov D. FEATURES OF TRANSLATING DRAMA BASED ON THE BOOK OF JACK LONDON “MARTIN EDEN”	96-99
Гофман Р., Куприянцева П., Байдилдаева А.К. КАК РАЗВИВАТЬСЯ КАК ПЕРЕВОДЧИК	99-102
Даниярова А., Амраева Р.Ш. АДАПТАЦИЯ ИДИОМ, ОЦЕНКА КУЛЬТУРНЫХ И ЛИНГВИСТИЧЕСКИХ АСПЕКТОВ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ФИЛЬМА “ГАРРИ ПОТТЕР И УЗНИК АЗКАБАНА”	103-106
Jussipbekova M.E., Kozhbaeva G.K. TRANSLATING DANCE LEXICON: AN IN-DEPTH STUDY OF TERMINOLOGY IN CONTEMPORARY DANCE	106-109
Duisekova M. M., Karimova K.K. THE STYLISTIC FEATURES OF TRANSLATING JOJO MOYES’ NOVEL ‘ME BEFORE YOU’	110-113
Dunyakova S., Zhaparova A.A. TRANSLATION PECULIARITIES OF TECHNICAL TEXTS ON ENERGY INDUSTRY FROM ENGLISH INTO RUSSIAN	114-119
Yelubay Ye., Kozhbayeva G.K. STYLISTIC FEATURES OF TRANSLATING MODERN LITERATURE ON THE EXAMPLE «LOVE, ROSIE» BY CECELIA AHERN	119-122
Eralieva A., Chitebayeva S.Zh. LINGUISTIC AND CULTURAL ASPECTS IN TRANSLATING ANIMATED FILMS	123-125
Erkin A. ‘1812: WAR AND PEACE’ BY ZHALGASKALI DUTMAGANBETOV	125-128
Yermek A., Kozhbayeva G.K. FEATURES OF THE TRANSLATION OF HUMOUR ELEMENTS IN THE ANIMATED SERIES «RICK AND MORTY»	128-134
Zhaksylyk Zh., Boranbayev D.B. ANALYSES OF COPING TACTICS AND STRATEGIES IN SIMULTANEOUS INTERPRETATION	134-137
Жанатбек Ж.Ж. Читебаева С.Ж. ЦИФРЛЫҚ ДӘУІРДЕГІ МЕДИАЛЫҚ КОНТЕНТТІ АУДАРУДАҒЫ ЕРЕКШЕЛІКТЕР	137-141
Zhandarbekova B.Zh., Karimova K.K. LINGUISTIC ADAPTATION OF ENGLISH SLANG IN THE TRANSLATION OF D. SALINGER’S NOVEL «THE CATCHER IN THE RYE»	141-147
Zharkynbekkyzy M., Yegemberdiyeva Z.A. PRINCIPLES OF TRANSLATION OF COMPARATIVE PHRASEOLOGICAL UNITS FROM ENGLISH INTO KAZAKH	147-149
Zhumabek U. TRANSLATION OF ETHNO-TOURIST DISCOURSE AND ITS LINGUOCULTURAL FEATURES	149-152
Ibraeva N., Zyryanov V.K. PECULIARITIES OF TRANSLATING CARTOONS FROM ENGLISH INTO RUSSIAN (ON THE MATERIAL OF THE ANIMATED FILM «GRAVITY FALLS»)	153-156
Ibraikul U.G., Agybay A.A. TRANSLATIONAL ANALYSIS OF THE BOOK ‘1812: WAR AND PEACE’ BY ZHALGASKALI DUTMAGANBETOV FROM KAZAKH INTO ENGLISH	156-161

Қабакбай Ж.А., Боранбаев Д.Б. БІРІЗДІЛІК СТРАТЕГИЯСЫНЫҢ АҒЫЛШЫН-ҚАЗАҚ ТІЛДІК ЖҰБЫНДАҒЫ ІЛЕСПЕ АУДАРМАШЫЛАРДЫ ДАЙЫНДАУДАҒЫ МАҢЫЗЫ	162-165
Каипова А.С., Алтынбеков Ж.С. ҒЫЛЫМИ ФАНТАСТИКАЛЫҚ ФИЛЬМДЕРДІ АҒЫЛШЫН ТІЛІНЕН ҚАЗАҚ ТІЛІНЕ АУДИОВИЗУАЛДЫ АУДАРУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ («АВАТАР 2: СУ ЖОЛЫ» ФИЛЬМІНІҢ МАТЕРИАЛЫ БОЙЫНША)	165-169
Kairatuly N., Shamgaly A., Agybay A.A. THE ART OF TRANSLATION IN THE FIELD OF MARKETING AND ADVERTISING	170-174
Kairzhanova D. EL PROBLEMA DE LOS TRADUCTORES EN LA COMUNICACIÓN INTERCULTURAL	175-177
Kaltai A., Takenova Zh. Ye. THEORETICAL BASIS OF RESEARCH OF «THE EVOLUTION OF MACHINE TRANSLATION»	177-179
Kaumenova A. TRANSLATION PECULIARITIES OF LIGHT INDUSTRY TEXTS FROM ENGLISH INTO KAZAKH	179-184
Кенжебек Г. ФРАНЦУЗ ТІЛІНДЕ АУЫЗЕКІ ЛЕКСИКАНЫ АУДАРУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	184-187
Kudaibergen K., Saimkulova Sh. O. THE LOCALIZATION OF SOFTWARE AND WEBSITE CONTENT	187-193
Құсайын Һ.Е., Тасырова Б.Е. КӨРКЕМ АУДАРМАЛАРДАҒЫ МӘДЕНИ ЕТАРАЛЫҚ КЕДЕРГІЛЕРДІ ЕҢСЕРУ: ҚАЗАҚ ТІЛІНЕ АУДАРУ КЕЗІНДЕ АВТОРЛЫҚ СТИЛЬДІ САҚТАУ (КІШКЕНТАЙ ХАНЫМДАР РОМАНЫ НЕГІЗІНДЕ)	194-196
Madibekova Zh. N. Yegemberdiyeva Z. A. LINGUISTIC FEATURES OF SOCIAL NETWORKS	196-201
Маковский В., Карпенко Т.Е. CHARACTER DEVELOPMENT ANALYSIS THROUGH PYTHON TECHNOLOGY BASED ON «FLOWERS FOR ALGERNON» BY DANIEL KEYES	201-204
Maksotova N. Kh., Karimova K. K. LOCALIZATION CHALLENGES IN TRANSLATING REALITIES BASED ON THE MATERIAL “HARRY POTTER AND THE CHAMBER OF SECRETS”	204-210
Марат Т., Боранбаев Д.Б. ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ МҮМКІНДІКТЕРІН ІЛЕСПЕ АУДАРМА КЕЗІНДЕ ҚОЛДАНУ	210-213
Muratova A. K., Salzhanova L. E. FEATURES OF TRANSLATING OFFICIAL DOCUMENTS (FOR QUESTIONS ABOUT THE CONSTITUENT ELEMENTS IN THE TRANSLATION PROCESS)	213-219
Murzagaliyeva A., Karimova K. K. SPECIFICS OF TRANSLATING HUMOR IN MARVEL MOVIES DUBBING	220-225
Мурсалим А. ҚАЗАҚ ЖӘНЕ ФРАНЦУЗ ТІЛДЕРІНДЕГІ ЛИНГВОЭКОЛОГИЯ	226-231
Mukhamedgaliyeva M. PECULIARITIES OF HUMOUR TRANSLATION ON THE MATERIAL OF THE SERIES «FRIENDS»	231-235
Mukhtarov Ye., Zyryanov V. K. CURRENT STATE AND FUTURE TRENDS OF MACHINE TRANSLATION	235-239
Нұрболқызы А., Бахтиярова Р.М. ФРАНЦУЗ ЖАСТАРЫНЫҢ ЖАРҒОНЫ	239-242
Nurzhanova A. B., Yegemberdiyeva Z. A. STYLISTIC COLORING OF LITERARY TEXTS OF THE ENGLISH AND KAZAKH LANGUAGES	242-245
Нурмаханова А., Амраева Р.Ш. ОСОБЕННОСТИ ТЕХНИЧЕСКОГО ПЕРЕВОДА: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ РЕШЕНИЯ	245-249
Оганесянц В.Р. МНОГОГРАННОСТЬ КУЛЬТУРНОГО ПЕРЕВОДА: ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ	249-251

Оспанова Ә.Б. АҒЫЛШЫН АНИМАЦИЯЛЫҚ ФИЛЬМДЕРІН АУДАРУДАҒЫ ДОМЕСТИКАЦИЯ МЕН ФОРЕНИЗАЦИЯ («МҰЗДЫ ӨЛКЕ» АНИМАЦИЯЛЫҚ ФИЛЬМІ НЕГІЗІНДЕ)	251-255
Оспанова С., Турдивеа Д.А. ЯЗЫКОВАЯ КОМПРЕССИЯ В ПЕРЕВОДЕ ПОЛИТИЧЕСКОГО ДИСКУРСА	255-259
Rafikova K. LES PONTS ENTRE LES CULTURES : RÔLE ET CARACTÉRISTIQUES DE LA COMMUNICATION INTERCULTURELLE DANS LA TRADUCTOLOGIE	259-262
Рахимова А., Алшанов Р. СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ КАЧЕСТВА ПЕРЕВОДА ХУДОЖЕСТВЕННЫХ И ТЕХНИЧЕСКИХ ТЕКСТОВ ПРИ ПОМОЩИ СЕРВИСОВ МАШИННОГО ПЕРЕВОДА С АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА НА РУССКИЙ	263-268
Rozyyeva S., Zhaparova A.A. FEATURES OF TRANSLATION OF THE DETECTIVE GENRE (BASED ON THE TV SERIES «SHERLOCK»)	268-271
Сәбиева А., Боранбаев Д.Б. ІЛЕСПЕ АУДАРМА САЛАСЫНДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР: ТОСҚАУЫЛДАР МЕН МҰМКІНДІКТЕР.....	272-276
Сафарова А., Байдилдаева А.К. ПРОБЛЕМАТИКА ПЕРЕВОДА С ФРАНЦУЗСКОГО НА РУССКИЙ, СЕМАСИОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ, СТРУКТУРНЫЕ РАЗЛИЧИЯ И НЮАНСЫ	276-279
Sergaliyeva K.N., Amrayeva R.Sh. CULTURAL INFORMATION TRANSLATABILITY AND STRATEGIES OF HISTORICAL FILMS	280-286
Смагул А., Seri L. MANSAP.KZ - ПЛАТФОРМА-МОСТ МЕЖДУ УЧЕБНЫМИ ЗАВЕДЕНИЯМИ И КОМПАНИЯМИ	286-290
Somov G., Alshanov R. PECULIARITIES OF AUTHOR’S TRANSLATION BY A.M. MIKHALYOV ON THE EXAMPLE OF THE MOVIE <i>SOME LIKE IT HOT</i>	291-294
Starinets V., Zhaparova A.A. PECULIARITIES OF TRANSLATION OF TECHNICAL DOCUMENTATION IN THE OIL AND GAS SECTOR	294-298
Tabaldiyeva D.M., Yegemberdiyeva Z.A. NEOLOGISMS IN MODERN LINGUISTICS.....	299-302
Табынаева Ғ., Тасырова Б.Е. ГЕОДЕЗИЯ ЖӘНЕ МҰНАЙ-ГАЗ ӨНЕРКӘСІБІНДЕГІ ТЕХНИКАЛЫҚ АУДАРМА: ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ МЕН НЕГІЗГІ АСПЕКТІЛЕРІ	302-306
Taimova A. EL ARTÍCULO EN ESPAÑOL PARA HABLANTES RUSOS: USOS Y VALORES	307-309
Tilegen Y., Karimova K.K. TRANSLATION ADAPTATION OF THE NOVEL ‘1812: WAR AND PEACE’ BY ZHALGASKALI DUTMAGANBETOV FROM RUSSIAN INTO ENGLISH	309-313
Тукенова Е., Тасырова Б.Е. ЖАРНАМАЛЫҚ АУДАРМАДАҒЫ ЛИНГВИСТИКАЛЫҚ НЮАНСТАР МЕН АУДАРМА МӘСЕЛЕЛЕРІН ЗЕРТТЕУ	314-318
Tulegenova A. A., Kurkimbayeva A.M. TRANSLATION OF THE FILM TITLE AS A CULTURAL PHENOMENON	318-322
Түрксіп М. ФРАНЦУЗ SMS ТІЛІ	322-326
Уркунчинова С. МАШИНАЛЫҚ АУДАРМА ҚОСЫМШАЛАРЫНЫҢ АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ МЕН КЕМШІЛІКТЕРІ	326-330
Табалдиева М., ФЭНТАЗИ ЖАНРЫНДАҒЫ КӨРКЕМ ӘДЕБИЕТ ШЫҒАРМАНЫ АУДАРУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ (ГАРРИ ПОТТЕР ЖӘНЕ ПӘЛСАПА ТАС МАТЕРИАЛЫНЫҢ НЕГІЗІНДЕ).....	331-335
Шайпина Д.М. «АРЫСТАН ПАТША» ФИЛЬМІН АУДАРУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ (АҒЫЛШЫН ЖӘНЕ ҚАЗАҚ ТІЛІ МАТЕРИАЛДАРЫ НЕГІЗІНДЕ).....	335-340
Хайбуллаева Н.Р., Турдиева Д.А. СПОСОБЫ ПЕРЕВОДА НАЦИОНАЛЬНОГО КОЛОРИТА В ДИПЛОМАТИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ	340-345
Ходжаева Н. ӘЙЕЛ ӘДЕМІЛІГІН СИПАТТАУДА ҚОЛДАНЫЛАТЫН ФРАНЦУЗ ТІЛІНДЕГІ ФРАЗЕОЛОГИЯЛЫҚ БІРЛІКТЕРДІҢ ҚАЗАҚ ТІЛІНЕ АУДАРЫЛУ.....	345-348

2-СЕКЦИЯ РАЗДЕЛ 2 SECTION 2

ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ ЛИНВГИСТИКАНЫҢ ЖӘНЕ
ӘДЕБИЕТТАНУДЫҢ КОГНИТИВТІ ЛИНГВОМӘДЕНИ ЖӘНЕ
ПРАГМА-ФУНКЦИОНАЛДЫ АСПЕКТІЛЕРІ

КОГНИТИВНЫЕ ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЕ И
ПРАГМА-ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ СОВРЕМЕННОЙ ЛИНГВИСТИКИ
И ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЯ

COGNITIVE LINGUACULTURAL AND PRAGMATIC-FUNCTIONAL ASPECTS OF
CONTEMPORARY LINGUISTICS AND LITERATURE STUDIES

Abdulkhakimova K. A., Roziyeva D. S. GENDER AND AGE: A SOCIOLINGUISTIC PERSPECTIVE IN ENGLISH	359-354
Abdusalamova G., Dzhusakinova Sh. K. VALUES IN ADVERTISING DISCOURSE IN AMERICAN CULTURE	354-357
Alip N., Sopiaeva B.A. PLURALISM OF METHODOLOGY IN THE SCIENCE OF LANGUAGE	357-361
Askarbekova J. AFFECTIVE CONCEPTS AND WAYS OF THEIR EXPRESSION ON THE BASIS OF F.M. DOSTOEVSKY'S "THE BROTHERS KARAMAZOV" ..	361-366
Bekzalbekova D., Kurmanbayeva D.T. THE CONCEPT "POWER" AND ITS REPRESENTATION IN CONTEMPORARY ENGLISH PRESS	366-369
Gorbulina A.A., Roziyeva D. S. PROBLEMS OF TRANSLATING REALITIES IN HISTORICAL NOVELS (BASED ON THE NOVEL BY FYODOR MIKHAILOVICH DOSTOEVSKY «CRIME AND PUNISHMENT»)	369-373
Duisebaeva Zh., Orazbek F., Sopiaeva B.A. LINGUISTICS AND SEMIOTICS OF ADVERTISING SLOGANS: TECHNOLOGY AND GADGETS	374-377
Yergeshova M. BEYOND WORDS: THE ART AND SCIENCE OF LINGUISTIC MARKETING IN MODERN BUSINESS	378-380
Yerzhan A. COMPARATIVE AND CONTRASTIVE ANALYSIS OF EUPHEMISMS FUNCTIONING IN KAZAKHSTANI AND AMERICAN PRESS	380-384
Karpenko T.E., Suleimenova A., Kozhakhmet A. THE IDEOLOGICAL AND CONTENT REALM OF A LITERARY WORK THROUGH DIGITAL TECHNOLOGIES (ON THE BASIS OF «LITTLE WOMEN» BY LOUISA MAY ALCOTT)	384-389
Kemelbekova A., Sopiaeva B.A. LINGUOCOGNITIVE FEATURES OF HEADLINES IN MODERN PRINT MEDIA	389-393
Kozhakhmet A. INTERCULTURAL COMMUNICATION IN TRILINGUAL (FRENCH, RUSSIAN, AND ENGLISH) CONTEXTS: SIMULTANEOUSLY EXPLORING FOLK TALES CONCEPTS	393-397
Kunanbay A., Dzhusakinova Sh. K. PECULIARITIES OF EXPRESSIVE MEANS AND STYLISTIC DEVICES IN ADVERTISEMENT TEXTS	397-400
Nassyrova K.P. INTRODUCTION TO THE WORLD OF WONDERS. THE CHARACTERS WITH MAGICAL POWERS	400-404
Nizamutdinova Z., Sopiaeva B.A. LINGUISTIC AND SEMIOTIC FEATURES IN THE REPRESENTATION OF THE USA AND KAZAKHSTAN	404-409
Nogaibayeva M., Dzhusakinova Sh.K. THE STRUCTURE AND SEMANTICS OF A METAPHOR IN LITERARY TEXTS (TO KILL A MOCKINGBIRD BY HARPER LEE)	409-413

Nussip U.A., Dzhusakinova Sh.K. LINGUOCULTURAL PECULIARITIES OF EPITHETS AND METAPHORS IN THE KAZAKH AND ENGLISH LANGUAGES413-418
Otemisbay T. LINGUISTIC AND STYLISTIC FEATURES OF THE PORTRAYAL OF CHARACTERS IN FOLK AND AUTHOR’S FAIRY TALES IN ENGLISH418-422
Saifulina S. THEMES IN CONTEMPORARY WOMEN’S LITERATURE422-425
Serkova K.V. MEDIA WORLD VIEW426-430
Солодовникова В. ИНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТЬ НА ПРИМЕРЕ СЛАВЯНСКИХ СКАЗОК431-433
Suleimenova A. CULTURAL LAUGHTER: AN IN-DEPTH EXPLORATION OF HUMOUR IN INTERCULTURAL COMMUNICATION433-437
Tair A. THE FEATURES OF BRITISH, AMERICAN AND AUSTRALIAN ENGLISH BASED ON SOCIO — POLITICAL ARTICLES437-441
Tenlikova K., Sopiaeva B.A. PRAGMALINGUISTIC FEATURES OF MANIPULATIVE INFLUENCE ON CONSCIOUSNESS IN THE ADVERTISING DISCOURSE OF SOCIAL NETWORKS442-445
Tokenova A., Mikheyeva Ye.S. TABOO WORDS AND EUPHEMISMS IN KAZAKH, RUSSIAN AND ENGLISH LANGUAGES446-449
Tulymov G.Z., Muratova Zh.M. PROBLEMS OF USING ENGLISH AS A GLOBAL LINGUA FRANCA449-453
Tursunmukhamedova A., Dzhusakinova Sh. K. THE FUNCTIONS OF ABBREVIATIONS AND THE WAYS OF WORD-BUILDING454-457
Firsova D., Kurmanbayeva D.T. CULTURAL SPECIFICITY OF THE CONCEPT “LIFE” IN ENGLISH CULTURE (BASED ON THE ANALYSIS OF IDIOMS, PROVERBS AND SAYINGS)458-461

ЛИНГВОМӘДЕНИЕТТАНУ ЖӘНЕ МӘДЕНИАРАЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС
АУДАРМАНЫҢ ИНТЕРПРЕТАЦИЯЛЫҚ ПЛАТФОРМАСЫ РЕТІНДЕ
ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЯ И МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ КАК
ИНТЕРПРЕТАЦИОННАЯ ПЛАТФОРМА ПЕРЕВОДА
LINGUACULTURAL STUDIES AND INTERCULTURAL COMMUNICATION AS AN
INTERPRETING PLATFORM OF TRANSLATION

УДК 81'255.2

Abdukaiym A.M.,
student of «Translation Studies (simultaneous
interpreter)» of Ablai khan KazUIRandWL
Almaty, Kazakhstan, e-mail: akniyetabdukaiym@mail.ru
Scientific supervisor: **Aldabergenova A.A.**
PhD, associate professor
e-mail: aiyma.aldabergenova@gmail.com

**THE INFLUENCE OF CULTURAL PECULIARITIES ON THE TRANSLATION OF
FEATURE FILMS FROM KAZAKH INTO ENGLISH
(BASED ON THE MATERIAL OF AKAN SATAYEV'S FILM «TOMIRIS»)**

Nowadays, the language, religion, history, traditions and cultural values of the nation are reflected in the art of cinema. This article is devoted to analyzing the role of cultural peculiarities in feature films and their impact on the translation process. In the article, we provide an overview of the methods used by the translator to overcome the difficulties of translating Akan Satayev's feature film «Tomiris» from Kazakh to English. Examples of the transfer of realia and cultural elements in the original and English translation of the film are given, a comparative analysis of the preservation of cultural and historical features in the translation and the overall quality of the translation is carried out. This study is aimed not only at studying the preservation of cultural and historical peculiarities in the translation of a feature film, but also at studying the problems of translating realias as a cultural peculiarity.

Key words: film translation, audiovisual translation, Kazakh language, English language, culture, realia, translation quality.

Абдукайым А.М.,
Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ студенті
«6В02301-Аударма ісі (ілеспе аудармашы)»
мамандығы, Алматы, Қазақстан
e-mail: akniyetabdukaiym@mail.ru
Ғылыми жетекші: **Алдабергенова А.А.**
PhD, қауымдастырылған профессор
e-mail: aiyma.aldabergenova@gmail.com

**КӨРКЕМ ФИЛЬМДЕРДІ ҚАЗАҚ ТІЛІНЕН АҒЫЛШЫН ТІЛІНЕ АУДАРУДАҒЫ
МӘДЕНИ ЕРЕКШЕЛІКТЕРДІҢ ӘСЕРІ
(АҚАН САТАЕВТЫҢ «ТОМИРИС» ФИЛЬМІ НЕГІЗІНДЕ)**

Бүгінгі таңда ұлттың тілі, діні, тарихы, салт – дәстүрі мен мәдени құндылықтары кино өнерінен көрініс табады. Аталмыш мақала көркем фильмдердегі мәдени ерекшеліктердің рөлі

мен аударма процессіне әсерін талдауға бағытталған. Мақалада Ақан Сатаевтың «Томирис» көркем фильмін қазақ тілінен ағылшын тіліне аударуда туындаған қиындықтарды еңсеруде аудармашы қолданған әдіс – тәсілдерге шолу жасалынады. Фильмнің түпнұсқасы мен ағылшын тіліндегі аудармасындағы реалиялар мен мәдени элементтердің берілуі жайында мысалдар келтіріледі, аудармада мәдени – тарихи ерекшеліктердің сақталуы мен жалпы аударма сапасына салыстырмалы талдау жасалынады. Бұл зерттеу көркем фильм аудармасындағы мәдени – тарихи ерекшеліктердің сақталуын зерттеп қана қоймай, реалия сөздердің мәдени ерекшелік ретінде аудару мәселелерін зерттеуге бағытталған.

Тірек сөздер: киноаударма мәселесі, аудиовизуалды аударма, қазақ тілі, ағылшын тілі, мәдениет, реалия, аударма сапасы.

Қазіргі жаһандану процесі жағдайында кинематография – мәдени болмысымыздың өзегі – тарихи дәстүріміз бен ұлттық құндылықтарымызды бүкіл әлемге танытудың басты құралына айналып отырғаны белгілі. Әрине, кино ұлттық мәдени мұраның ажырамас бір бөлігі болып табылады.

Дегенмен, фильм аудармасы – аударма қызметінің сұранысқа ие түрі болса да, фильмдердің аудармаларында лингвомәдени аспектілерді сақтау мәселесі ғылыми тұрғыдан терең зерттелмеген. Киноаударма мәселелеріне деген қызығушылық артуда және күн сайын дамып, жыл сайын оңтайлы нәтижеге жетіп отырған төл туындыларымыз да жетерлік. Солардың бірі, белгілі режиссер Ақан Сатаевтың көркем туындысы «Томирис» фильмі. Көпшілік көрерменнің жүрегінен орын алған фильм Париждегі 26-шы «L’Etrange» фестивалінде халықаралық көркем фильмдер бөлімінде «nouveau genre» гран-приін жеңіп алды. «Қазақфильм» киностудиясының баспасөз қызметінің хабарлауы бойынша кинокартина шетелдік көрермендерге жол тартты: Италия (Blue Swan), Франция (SND Films), Испания (Art Mood), Жапония (AT Entertainment), Таяу Шығыс (Gulf Film), Оңтүстік Корея (Challan), ТМД (Paradise/MGN), Сингапур (Shaw), Түркия (Siyah Bayez Movies).

Осылайша отандық көркем туындыларымыз елімізде де, шетелде шетелде де лайықты бағасын алып жатқандықтан, яғни қазақ тілінен шет тілдеріне сапалы аударманы аса қажет екендігін айқын көре аламыз.

Киноаударма – аудиовизуалды аударманың бір түрі. Бұл аудармада мультимодальды және мультимедиялық мәтіндерді басқа тілге аудару және оларды басқа мәдениетке көшіру қамтиды [1, 32 б.].

Р. А. Матасов кино/бейне аударманы «түпнұсқа мен монтаж мәтінінің мазмұнын тіларалық өңдеу, аударылған мәтін мен оны дыбыстау немесе субтитр түрінде бейнероликке енгізудің ырғақтық үйлесімділігі ретінде әдеби процесс деп қарастырады» [2, 7 б.].

Л. Л. Нелюбин «кино/бейне материалдарының аудармасы жұмыстың мақсаты мен сипатына байланысты синхронды, ілеспе және жазбаша аударманың ерекшеліктерін біріктіреді» деп санайды [3, 141 б.]. Бұл мол білім мен тәжірибе қажет ететін күрделі процесс екенін ескерген жөн. Себебі, кино мәтінінің өзіндік көркемдік ерекшеліктері мол. Ондағы диалогтар мен монологтар арқылы көрермен жүрегіне жол табу үшін бейнелі көріністі ақпараттау көңіл-күй, образ, эмоциялар сөз арқылы мағынасы орынды жеткені дұрыс.

Киноаударма саласына арналған еңбектерді зерделей отырып, фильм аудармасының бірнеше түрлеріне тоқтала кетейік

Олар:

– субтитрлеу;

– дубляждау;

– кадр сыртынан түсінік беру

Әрине олардың әрқайсысының өзіндік ерекшеліктері, артықшылықтары мен қиындықтары бар.

Субтитр – кино саласында кең таралған аударма түрлерінің бірі. Киноаударманың аталмыш түрі фильмнің жалпы мазмұнын мәтіндік түрде, негізінен, экранның төменгі жағында

көрсетілетін фильм диалогтарының қысқартылған аудармасы. Киноаударманы зерттеуші В.Е.Горшкова субтитрлеуге мынадай анықтама береді: «Экранның төменгі тұсынан орын алып, басылған мәтін түрінде оның негізгі мазмұнын көрсететін фильмдегі диалогтардың қысқаша аудармасы» [4, 142 б.].

Аударманың бұл түрін қолдану барысында аудармашылар бірнеше талаптарды ескерген жөн: кеңістік пен уақыт параметрлері (жолдар мен таңбалар саны, мәтіннің орналасуы, қаріп пен мәтін стильдері, мәтіннің ұзындығы, сонымен қатар оларды экранда оқу үшін ыңғайлы субтитр жылдамдығы бар экран). Субтитрлердің артықшылықтарының бірі - көрермен актерлердің түпнұсқа дауыстарын ести алады. Дегенмен, көрермен субтитрлерді оқу үшін көріністен көзін алып алаңдатады.

Дубляж (фр. *doublage* – қосарлану) – фильмнің дыбыс екінші бір тілге толықтай аударылып, дыбысталуы. Бұл аудиовизуалды аударманың ең көп таралған, әрі күрделі түрі. Аудармашы фильмдегі сөздерді ізбе – із аударып шығатындықтан, дубляжды ілеспе аударманың бір түрі десек те болады.

Кадр сыртынан түсінік беру – бастапқы аудио жолдың үстіне сәл кідіріспен жазылады, сондықтан көрерменге түпнұсқаны да, аударманы да естуге мүмкіндік береді.

Көркем фильмдерді аударуда туындайтын басты мәселе – оның мәдени ерекшелігі, фильмде берілген ұлттық – мәдени элементтерін сақтап, көрерменге жеткізе білу. Н. В. Тимко лингвомәдени трансляция мәселелерін қарастырып, мынадай тұжырым жасаған: «Практикалық тұрғыдан аудармашының алдында «мәдениет» факторы аударылмайтын немесе аударма тілінде сөйлеуші мәдениетіне тікелей (бейімделмеген) проекциялау кезінде адекватты емес коммуникативті әсерді, яғни түсініспеушілікті, қате түсінікті, тіпті автордың эмоцияларын жеткізе алмау және т. б. тудыруы мүмкін, түпнұсқа тілдің мәдениетінің өзіндік ерекшеліктері секілді қиындықтар тудырады» [5, 17 б.].

Әрине, аудармашының көркем фильмді аудару кезінде кездесетін негізгі қиындықтары мәдени реалия екенін атап өткен жөн. Реалия лексемасының ең көп таралған анықтамасы С. И. Влахов пен С.П. Флориннің еңбектерінде берілген, «реалия – өзге халықтарда кездеспейтін, белгілі бір ұлттың, елдің, мәдениетіне, тұрмысына, тарихына, әдет – ғұрпына тән зат, ұғым, құбылыс болып табылады» [6, 49 б.]. Сонымен, реалия бір ұлттың мәдени ерекшелігі, тұрмыс жағдайы мен тарихи объектілерін атап көрсететін сөз тіркесі болғандықтан, реалияларды нақты баламасы жоқ лексикаға жатқызуға болады.

Л.С Бархударов баламасы жоқ лексиканы өз еңбегінде: «белгілі бір тілдің лексикалық бірліктері мен сөз және тұрақты тіркестері басқа тілдердің лексикалық бірліктерінде толықтай да, жартылай да эквивалентінің болмауы» – деп түсіндіреді [7, 94 б.].

А.Д. Швейцер баламасы жоқ лексикаға «басқа мәдениетте нақты баламасы жоқ мәдени реалияларды анықтайтын лексикалық бірліктерді» жатқызады [8, 108 б.].

Айта кету керек, реалия аудару әдістерінің белгілі бір нақты классификация жоқ. Алайда С. И. Влахов пен С. П. Флорин өз еңбектерінде реалия аударудың екі әдісін ұсынады: транскрипция және аударма [6, 87-89 б.]. Реалияларды аудару, әдетте, транскрипциялар мүмкін емес болған жағдайда ғана аударылады. Реалиялардың берілу тәсілдері: неологизмдерді енгізу арқылы, бір реалияның екінші бір реалиямен ауыстырылуы, контекстуальды аударма, ұқсас аударма, және сипаттау арқылы.

Егер де реалияны аудару аудармашыға қиынға соқса, баламасы жоқ немесе ұқсас аударма адекватты болмаған жағдайда «ұлттық мәдени ерекшелікті элиминациялау» әдісі қолданылады [5, 101 б.]. Бұл реалия аудару кезінде оның ұлттық – мәдени ерекшелігі алынып тасталады, яғни түсіру (*omission*) әдісі қолданылады.

Мысал ретінде режиссер Ақан Сатаевтың көркем туындысы «Томирис» фильмінің қазақ тілінен ағылшын тіліне аударылған субтитрлерін қарастырайық. Көркем фильм мәдени-тарихи ерекшеліктерге, салт-дәстүр, діни реалияларға толы болғандықтан, аударма барысында біршама қиындықтар туғызады.

Енді әр мысалдың аудармасын салыстырмалы талдауға көшейік.

1 – кесте. Салыстырмалы талдау

Түпнұсқа	Аударма
Отпен ойнамаңдар, <i>от иесі</i> ұрады, <i>аруақ</i> атады.	We do not play with fire! Respect the spirits <i>who</i> gifted it to us!

Отқа табыну – көне түркі заманнан бері жалғасқан нанымдарының бірі. Отты халық киелі санап, қасиетті құдайындай сыйынды. Сондықтан, аудармада от иесі, аруақ деген ұғымдар «*who*» деп, яғни сипаттау арқылы берілген. Сондай – ақ, бұл аударманы антонимдік аудармаға да жатқызуға болады. Себебі, *от иесі ұрады, аруақ атады* сөздері қарама қарсы мағынадағы *құрметтеу* секілді түсінікпен ауыстырылған.

2 – кесте. Салыстырмалы талдау

Түпнұсқа	Аударма
Мықты сарбаз боламын десендер, <i>бес қаруды</i> түгел меңгеріңдер. Сарбаз амал мен айлаға, түрлі тәсілге жетік болуы шарт.	To become true warriors, you must also use your mind and stealth

Бес қару – ежелгі қазақ халқы қолданған жауынгерлік қарулардың жалпы атауын білдіреді. Мұнда «бес қару» сөз тіркесіне нақты балама болмағандықтан, түсіру әдісі қолданылған.

3 – кесте. Салыстырмалы талдау

Түпнұсқа	Аударма
Көк Тәңірі	Heaven

Тәңір – ежелгі түркі тайпалары, оның ішінде қазақтардың сенген бағызы монотеистік сенімдегі Құдайдың аты. Мұнда «тәңір» сөзі «аспан», «көк аспан» деген ұғымды білдіргендіктен, мұнда аудармашы сипаттау арқылы «heaven» деп ұсынған.

4 – кесте. Салыстырмалы талдау

Түпнұсқа	Аударма
Сонан соң <i>қоян қолтық ұрысқа</i> кіріп, <i>шолақ соғыс</i> салған болып кейін серпілеміз	And when we meet them in the field, we shall appear weak and <i>retreat</i>

Мұнда ұқсас аударма әдісі арқылы қолданылған. «Шолақ соғыс», «қоян қолтық ұрыс» секілді сөз тіркестері жалпылау арқылы берілген. Негізінен, *қоян қолтық ұрысты* «*hand-to hand combat*» немесе «*close combat*», және *шолақ соғысты* «*feigned retreat*»- деп дәлме-дәл эквивалентін берсек болады. Әдетте, мұндай ұқсас аудармада тілдің мәдени және тарихи элементтері сақтала бермейді.

5 – кесте. Салыстырмалы талдау

Түпнұсқа	Аударма
Сақ тайпалары <i>алты айшылық</i> жерге ие, бөтеннің иелігіне тіптен зәру емес	We are happy with our lands and we don't need more

Айлық немесе айшылық жер – атпен жүргенде бір ай шамасында жетуге болатын қашықтықты білдіретін байырғы халықтық өлшем. Бұл өлшемді білдіретін реалия аударма барысында нақты баламасы болмағандықтан түсіру әдісі қолданылған.

6 – кесте. Салыстырмалы талдау

Түпнұсқа	Аударма
<i>Ақ жол</i>	It's time to go

Қазақта алыс жолға шыққан адамға айтылатын бірінші тілек «ақ жол», «жолың болсын» деген киелі сөз. Бұл дегеніміз жолдың адам өмірімен, тағдырмен байланыстырылуы. Аударма барсында сөзінің мәдени мағынасы сақталмаған, жалпылау (генерализация) әдісі қолданылып, «жүретін, жолға шығатын уақыт келді» деп берілген.

7 – кесте. Салыстырмалы талдау

Түпнұсқа	Аударма
Орда на оралғаныңа қуаныштымын	I am glad that you've returned home

Орда — ежелгі түркі-моңғол тайпаларының әскери-әкімшілік орталығы, мемлекет басшыларының тұрағы, астанасы болған. Мұнда «орда» сөзі жалпылама, ұқсас аударма қолданылып «үй» сөзімен алмастырылған.

Бұл мақалада, көркем фильмдерді қазақ тілінен ағылшын тіліне аудардағы мәдени ерекшеліктердің әсерін зерттеуге бағытталды. Аудиовизуалды аударманың бір түрі – киноаударманың негізгі түрлері жіктеліп көрсетілді, фильмде берілген мәдени-тарихи ерекшеліктер мен аударма барысында кездесетін қиындықтар және оларды шешу жолдары қарастырылды. Киноаудармаға қойылатын маңызды талап – аударылатын тілдің этнолингвистикалық, лингвомәдени ерекшеліктерін басты назарға алу. Түпнұсқаның ұлттық сипатын сақтау мәселесі – аудармадағы басты мәселе болып табылады. Сондықтан, ұлттық-мәдени ерекшелікке толы реалияларды аудару аудармашылар үшін негізгі әдістер мен оларды қолдану тәсілдерін біліп ғана қоймай, сонымен қатар аударылатын тілде сөйлеуші халықтың рухани және материалдық мәдениетін, халықтың ұлттық және тарихи ерекшеліктері туралы аялық білімді және сөздердің этимологиясын дұрыс және дәл анықтай білуді талап ететін өте күрделі үрдіске жатады.

ӘДЕБИЕТ

1. Довольнова А.А., Самарин А.В. Киноперевод как особый тип аудиовизуального перевода // Студенческий форум: электрон. науч. журнал. – 2018. – № 11 (32) [электронды ресурс].
2. Матасов Р.А. Перевод кино / видео материалов: лингвокультурологические и дидактические аспекты: автореф. дис. ... канд. филол. наук. М., 2009. – 23 с.
3. Нелюбин Л.Л. Толковый переводоведческий словарь. – 3-е изд., перераб. М.: Флинта: Наука, 2003. – 320 с.
4. Горшкова В.Е. Особенности перевода фильмов с субтитрами // Вестник СибГАУ им. акад. М.Ф. Решетникова. 2006. № 3. С. 141-144
5. Тимко Н. В Способы осуществления лингвокультурной трансляции в процессе перевода художественного текста // Электронный научный журнал Курского государственного университета. – 2011. – № 1 (17) [электронды ресурс].
6. Влахов С.И., Флорин С.П Непереводимое в переводе. — М.: Международные отношения, 1980.
7. Бархударов Л.С. Язык и перевод / Л.С. Бархударов. – Москва: Международные отношения, 1975. – 240 с.
8. Швейцер А. Д. Современная социоллингвистика. Теория, проблемы, методы / А.Д. Швейцер. – Москва, 1976. – 174 с

Abulkhairova R.U.,

Student of Ablai khan KazUIRandWL, Almaty,
Kazakhstan, «6B02301-Translation Studies»

e-mail: renata_abr@mail.com

Amrayeva R.Sh., scientific supervisor, senior lecturer

e-mail: amrayeva@mail.ru

THE ROLE OF SIMULTANEOUS INTERPRETATION IN INTERNATIONAL TRADE AND BUSINESS COMMUNICATIONS

Simultaneous interpretation plays an important role in international trade and business communications, providing understanding and effective interaction between different cultures and language groups. This professional activity requires specialized skills and in-depth knowledge in various areas of business. Interpreters working in the field of simultaneous translation are indispensable participants in international negotiations, conferences, exhibitions and other events. They provide real-time speech translation, preserving the content and style of the speech along with the emotional coloring and intonation of the original.

Key words: simultaneous interpretation, international trade, business communications, multilingual communication, professional translator, translation services, efficiency, accuracy, timeliness, cross-cultural interaction, globalization, international transactions

Абулхайрова Р.У.,

Студент КазУМОиМЯ имени Абылай хана

Специальность «6B02301-Переводческое дело»

Алматы, Казахстан, e-mail: renata_abr@mail.com

Амраева Р.Ш.,

научный рук, ст.преп. e-mail: amrayeva@mail.ru

РОЛЬ СИНХРОННОГО ПЕРЕВОДА В МЕЖДУНАРОДНОЙ ТОРГОВЛЕ И БИЗНЕС-КОММУНИКАЦИИ

Синхронный перевод играет важную роль в международной торговле и деловом общении, обеспечивая понимание и эффективное взаимодействие между различными культурами и языковыми группами. Эта профессиональная деятельность требует специальных навыков и глубоких знаний в различных областях бизнеса. Переводчики, работающие в сфере синхронного перевода, являются незаменимыми участниками международных переговоров, конференций, выставок и других мероприятий. Они обеспечивают перевод речи в режиме реального времени, сохраняя содержание и стиль речи вместе с эмоциональной окраской и интонацией оригинала.

Ключевые слова: синхронный перевод, международная торговля, деловые коммуникации, многоязычное общение, профессиональный переводчик, услуги перевода, оперативность, точность, своевременность, межкультурное взаимодействие, глобализация, международные транзакции.

Введение

Международная торговля и бизнес-коммуникации играют ключевую роль в глобальной экономике. Однако, в силу разнообразия языков и культур, возникает необходимость в качественном и эффективном переводе, особенно в случае необходимости мгновенной коммуникации. В этом контексте синхронный перевод становится ценным инструментом, который позволяет облегчить и улучшить коммуникацию в международной торговле и бизнес-

коммуникациях. Ознакомимся с определением синхронного перевода. Синхронный перевод — это форма последовательного перевода, при которой переводчик осуществляет передачу информации на другой язык одновременно с оригинальной речью. Он требует высокого уровня профессионализма и навыков владения языками, а также способности быстро анализировать, перерабатывать и передавать информацию. [3]

Один из ключевых аспектов синхронного перевода - передача точных и качественных переводов экономической, правовой и технической терминологии. Для этого переводчики должны обладать хорошей подготовкой и быть в курсе последних изменений и трендов в области международной торговли и бизнеса. Кроме того, синхронный перевод важен для поддержания и укрепления деловых отношений между компаниями. Правильно переведенные и интерпретированные выступления и презентации помогают участникам наладить эффективную коммуникацию, понимание и доверие друг к другу. Это, в свою очередь, способствует развитию торговых отношений и партнерства. Более того, синхронный перевод позволяет участникам международных мероприятий слушать и обсуждать презентации на нескольких языках одновременно. Это существенно сокращает время, необходимое для взаимодействия и принятия решений, что является существенным преимуществом в бизнес-среде. В целом, синхронный перевод играет ключевую роль в международной торговле и бизнес-коммуникациях, улучшая коммуникацию, облегчая взаимопонимание и способствуя развитию сотрудничества и процветанию компаний. Специалисты в этой области играют важную роль в содействии глобальной экономической интеграции и успешному функционированию международных бизнес-взаимодействий. [2]

Роль синхронного перевода в международной торговле и бизнес-коммуникациях

Устный перевод, в отличие от письменного, сложный потому, что переводчик воспринимает текст на слух. Если при письменном переводе можно свободно пользоваться временем для обдумывания наиболее адекватного эквивалента, пользоваться словарями, ресурсами Интернета, редактировать перевод, консультироваться с экспертами, то при устном переводе необходимо переводить здесь и сейчас, полагаться полностью на собственные умения и знания. Ошибки устного перевода трудно исправить, во всяком случае, их проблематично скрыть. Более того, на качество устного перевода влияют такие объективные обстоятельства, как конкретная ситуация коммуникации с фоновыми помехами или с техническими неисправностями, и субъективные, как личностные особенности переводимого человека. Важным профессиональным качеством устного переводчика является знание литературной нормы языка оригинала и языка перевода, поскольку тексты устных выступлений, как правило, держатся в рамках устного варианта литературной нормы языка. Редки случаи, когда в устной речи необходимо применение функциональных доминант какого-то другого стиля. Устная литературная норма, в отличие от письменной, имеет некоторые черты устной разговорной речи. Из них наиболее частотны две: эмоциональный порядок слов и наличие фразеологизмов. [1]

Облегчение коммуникации в международной торговле включает в себя различные процессы, такие как переговоры, презентации и встречи с клиентами. Синхронный перевод играет ключевую роль в обеспечении понимания между сторонами, особенно при взаимодействии на разных языках и культурных фондах. Улучшение качества бизнес-переговоров достигается благодаря качественному и эффективному синхронному переводу, который помогает устранить языковые барьеры и недоразумения, а также способствует точной передаче контекста и интонаций. Современные технологии позволяют ускорить мультимедийную коммуникацию, транслируя видео, аудио и презентации в режиме реального времени по всему миру, а синхронный перевод при этом гарантирует свободное понимание и вклад всех участников. Важным аспектом также является межкультурное понимание, которое обеспечивается синхронным переводом, передающим как языковые, так и культурные нюансы, что способствует снижению вероятности недоразумений и конфликтов. Кроме того, синхронный перевод помогает сэкономить время,

обеспечивая мгновенную передачу информации и быструю реакцию в ситуациях, требующих оперативных решений. [4]

Международные переговоры и перевод

Что же такое понятие «международные переговоры»? Переговоры – одно из важнейших средств, в первую очередь, дипломатической деятельности. Часто переговоры просто отождествляют с дипломатией. Саму дипломатию зачатую определяют как искусство ведения переговоров. Словарь международного права дает следующее определение международных переговоров: «Одна из основных форм контакта между представителями разных государств в целях обмена мнениями, решения вопросов, представляющих взаимный интерес, урегулирования разногласий, развития сотрудничества в различных областях, выработки и заключения международных соглашений и т.п.»

На современном этапе роль международных переговоров как средства решения международных проблем многократно возросла. Создание ООН в 1945 году положило начало широкомасштабному использованию переговоров как основного или, по крайней мере, как преимущественного способа взаимодействия между государствами, организациями и лицами на международной арене. Особенности современных международных переговоров являются, во-первых, появление так называемых «возобновляющихся переговоров» (сессии Генеральной Ассамблеи ООН, саммиты «Большой семерки», сессии ОБСЕ) и, во-вторых, все более широкое применение такого способа принятия решений, как консенсус. [1]

Многочисленные контакты с представителями зарубежных стран стали повседневной практикой. Довольно часто общение лиц, участвующих в международных переговорах, может протекать без участия переводчиков, особенно если требуется использование языков, имеющих мировое распространение, к примеру английского, французского, немецкого. Однако, когда от простого общения надо перейти к тщательной проработке каждого пункта договора, где неточное слово или выражение может привести к непредвиденным убыткам одной или обеих сторон, к неправильному или даже незаконному получению или использованию прибыли и другим неприятностям. Как правило, каждая из сторон, участвующих в переговорах, включает в состав группы своего переводчика, а может быть, и нескольких. В деловых встречах и переговорах переводчик находится в своеобразном положении. С одной стороны, его услуги необходимы, а следовательно, он – обязательный участник переговоров. Но своеобразие его положения в том и состоит, что, с другой стороны, при всей своей необходимости его не должно быть заметно, он должен быть «невидимкой». С помощью переводчика, участник переговоров во время перевода предыдущей фразы имеет дополнительное время на обдумывание высказываемых им идей и предложений, поскольку время, затрачиваемое переводчиком на перевод предыдущей фразы, для участника переговоров – пауза, позволяющая лучше обдумать будущие слова, сконцентрировать свое внимание на смысле и содержании своих будущих фраз. Переводчик не имеет возможности высказывать собственные мысли, это только посредник, однако он обязан абсолютно точно передавать на двух (или более) языках не только смысл высказываний, но и их эмоциональную окраску, стиль речи говорящего, даже темп речи и интонационный строй, по возможности, конечно. Такое «вживание» в образ того, чью речь приходится переводить, требует от переводчика большого физического и эмоционального напряжения. Этичным со стороны участников деловых встреч и переговоров бизнесменов разных стран будет учет особенностей в условиях труда переводчика. Переводчику же необходимо также глубоко понимать значимость своего труда, свою роль, которая внешне мало заметна, но в конечном счете достаточно сильно влияет на успех экономических, политических, культурных и других контактов. Перевод может быть последовательный и параллельный (синхронный). В обычной деловой практике чаще всего прибегают к последовательному переводу, когда говорящий, сказав несколько фраз, останавливается и дает возможность переводчику перевести сказанное. Разговор с последовательным переводом занимает в 2 раза больше времени, чем без перевода. Это необходимо учитывать при организации мероприятий. Выступая перед аудиторией с

переводчиком, следует придерживаться обычной практики последовательного перевода. При этом для переводчика часто ставится отдельный микрофон. Если выступление проходит по заранее подготовленному тексту, то надо предварительно ознакомить с ним переводчика. Синхронный перевод в основном применяется на конференциях, конгрессах и на крупных переговорах. [4]

Заключение

Синхронный перевод является незаменимым инструментом в международной торговле и бизнес-коммуникациях, облегчая взаимодействие и позволяя участникам на разных языках и культурных фонах эффективно и свободно общаться. Использование синхронного перевода способствует установлению устойчивых коммерческих отношений, увеличению эффективности работы и достижению успеха в глобальной экономике. Специалисты в этой области играют важную роль в содействии глобальной экономической интеграции и успешному функционированию международных бизнес-взаимодействий. Он позволяет проводить семинары, тренинги и вебинары на разных языках, чтобы участники могли получить максимальную пользу и понять представленный материал. Благодаря точной передаче контекста и эмоций, синхронный перевод способствует успешным переговорам и соглашениям. Он также повышает эффективность мультимедийной коммуникации и ускоряет процессы, что способствует развитию бизнес-коммуникации. Таким образом, синхронный перевод становится неотъемлемой частью успешной международной деятельности и продвижения на мировом рынке. Таким образом, синхронный перевод в международной торговле и бизнес-коммуникациях состоит в обеспечении эффективных переговоров, способствуя успешному ведению бизнеса и установлению долгосрочных партнерских отношений.

Автор приходит к выводу, что международная торговля и деловые коммуникации требуют высокого уровня языковой подготовки и эффективного взаимопонимания между участниками из разных стран и культур. В этом контексте синхронный перевод играет ключевую роль, обеспечивая бесперебойную коммуникацию и устраняя языковые барьеры.

В современном мире, где международная коммуникация становится все более важной для бизнеса, синхронный перевод играет ключевую роль в обеспечении успешных деловых встреч, переговоров и торговых сделок. Его способность устранять языковые барьеры, повышать эффективность коммуникации и продвигать культурное взаимопонимание делает его необходимым инструментом в международном бизнесе.

ЛИТЕРАТУРА

1. Учебное пособие Гейко Н.Р..pdf (устный перевод в сфере бизнеса и политики)
2. Пешхакер, Франц. «Введение в изучение устного перевода». Рутледж, 2016.
3. Грбич, Надя. «Роль устного перевода в международном деловом общении». В книге «Устный перевод в 21 веке: вызовы и возможности», под редакцией Джулианы Гарцоне и Маурицио Вьецци, издательство Джона Бенджаминса, 2016 год.
4. Валеро-Гарсес, Кармен. «Роль переводчика в деловом дискурсе». Meta: Journal des traducteurs / Журнал “Мета: переводчики”, том 53, № 3, 2008, стр. 532-547.

Айткабылқызы А.

Бакалавр студенті, “6B02301 – Аударма ісі”

Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ

Алматы, Қазақстан

e-mail: aaitkablkyzy@mail.ru

Саймқұлова Ш.О.,

Магистр, аға оқытушы, Абылай хан атындағы

ҚазХҚжәнеӘТУ, Алматы, Қазақстан

КӨРКЕМ ӘДЕБИЕТ АУДАРМАСЫНЫҢ ЖАНРЛЫҚ-СТИЛИСТИКАЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ (ДЖ. ЛОНДОН «МАРТИН ИДЕН» ШЫҒАРМАСЫ НЕГІЗІНДЕ)

Бұл мақалада «Мартин Иденнің» қазақ тіліне аудармасы мен оның стильдік ерекшеліктерін мұқият зерттей отырып, жан-жақты талдау жасалған. Зерттеу әдеби көркем әдебиеттегі стильдік құралдардың аудармасын талдауға бағытталған. Мақала материалы Джек Лондонның «Мартин Иден» кітабынан және оны Боранбай Омаровтың 2023 жылғы аудармасынан алынған. Негізгі ойларға Джек Лондон прозасының күшін түсіру, баяндаудағы әлеуметтік сынды жеткізу және әлеуметтік тапты басып өтетін кейіпкердің ерекше дауысын сақтау кіреді. Бұл зерттеу жанр, стиль және мәдени бейімделу арасындағы күрделі рөлді көрсете отырып, көркем аударма өнері туралы құнды түсініктер береді.

Тірек сөздер: көркем аударма, Мартин Иден, Джек Лондон, стильдік ерекшеліктер, мәдени бейімделу, тіл таңдау.

Arna Aitkabylykyzy

Bachelor's student of Ablai khan

“6B02301 – Translation Studies”, Ablai khan

Kaz UIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: aaitkablkyzy@mail.ru

Saimkulova Sh.O.,

MA, senior instructor, Ablai khan Kaz UIRandWL,

Almaty, Kazakhstan

GENRE AND STYLISTIC FEATURES OF FICTION TRANSLATION (BASED ON “MARTIN EDEN” BY J. LONDON)

This article provides a comprehensive analysis of the translation of “Martin Eden” into Kazakh by carefully examining the translation process and its stylistic features. Research is aimed at analysis of the translation of stylistic devices in literary fiction. The research material has been taken from Jack London’s Martin Eden and its translation of 2023 by Boranbay Omarov. Key considerations include capturing the raw power of London’s prose, conveying the social critique embedded within the narrative, and retaining the distinct voice of a character traversing social class. This exploration offers valuable insights into the art of literary translation, highlighting the intricate role between genre, style, and cultural adaptation.

Key words: literary translation, Martin Eden, Jack London, stylistic features, cultural adaptation, language choices.

Literary translation can influence how a reader perceives a work written in another language. It can strengthen the emotional component, or it can weaken it. It may convey the author’s main idea, or it may miss it. The concept of literary translation is inextricably linked with stylistics and the term “style,” as well as with the individual author’s style.

The individual style of a particular author is formed throughout his entire writing career. He is influenced by many factors, including his philosophical thoughts, his environment.

The concept of “style” is being updated in various spheres of scientific use, as a result this term has become polysemantic.

Style is defined as:

- a set of artistic means that are inherent in the works of a particular artist, era, nation;
- a system of linguistic means and ideas that are characteristic of a particular work, genre or movement;
- manner of behavior, a set of techniques for carrying out any activity [1].

According to Rapisheva, J.D, the word “Style” is also used in connection with literature, therefore, until recently, the study of stylistic features of the language was carried out only through works of art [2].

Academician V.V. Vinogradov was the first to start researching this topic. In his work “About the language of artistic literature” he defines style as “individual-aesthetic use of means of verbal expression peculiar to this period of development of artistic literature” [3]. He also notes that the author’s style undergoes regular metamorphoses, so it is worth considering it precisely from the point of view of dynamism and development.

In accordance with the genre-stylistic classification, we can see that there are two main functional types of translation: literary translation and informative (special) translation.

Literary translation is the translation of works of fiction, the main task of which is to generate a speech work into the target language that can have an artistic and aesthetic impact on the recipient of the translation.

The term “informative translation” does not imply an aesthetic impact, but a functional transmission of the informative part of the message. Such texts include all materials of a scientific, business, socio-political, everyday nature and other works “where purely informational narration predominates” [4].

The translation of Jack London’s “Martin Eden” into different languages serves as a testament to the universality of its themes and the power of literary translation. Through the process of translation, the novel’s exploration of ambition, social class, and the pursuit of success resonates with readers across cultures and languages. By making “Martin Eden” accessible to a global audience, literary translation highlights the enduring relevance of London’s work and underscores the importance of sharing diverse perspectives and experiences through literature. Additionally, the act of translating “Martin Eden” reinforces the interconnectedness of world literature and the role of translation in fostering cross-cultural understanding and appreciation.

Jack London’s “Martin Eden” stands as a timeless masterpiece, captivating readers with its exploration of love, class, ambition, and the struggle for artistic recognition. As one of London’s most iconic works, it continues to resonate with audiences worldwide, transcending cultural and temporal boundaries.

“Martin Eden” is a 1909 novel by American author Jack London. Jack London, was an American novelist, journalist, and social activist. A pioneer of commercial fiction and American magazines, he was one of the first American authors to become an international celebrity and earn a large fortune from writing. He was also an innovator in the genre that would later become known as science fiction. Known for his stories of adventure and use of naturalism and realism, London authored more than 50 books, including *Call of the Wild* and *White Fang*, before his untimely death at age 40. London wrote *Martin Eden* at the height of his literary career, inspired by his own disillusionment with fame and literary critics [5]. Although the protagonist’s individualist principles are at odds with London’s socialist politics, many elements of the novel are based on London’s life, including Martin’s life as a sailor, and the character Russ Brissenden is based on London’s friend George Sterling, an American poet. Thematically, *Martin Eden* focuses on social class, education, and the existential hollowness of fame. As a work of literary realism, the novel depicts the harsh conditions of the American working class in the early 1900s, starkly contrasting them against the decadence of an out-of-touch bourgeoisie. The novel has inspired several film adaptations, as well as numerous songs by diverse artists.

To conduct a stylistic analysis effectively, it is imperative to grasp the essence of a stylistic device. Stylistic devices are the main inventory of stylistics.

A stylistic device can be defined as a typified and purposeful generalization, “condensation” of the characteristic features of general linguistic means of expression.

From the point of view of traditional stylistics, there are many classifications of stylistic devices. One of the well-known classifications of stylistic means is the classification proposed by I.R. Galperin. The classification suggested by Prof. Galperin is simply organised and very detailed. His manual «Stylistics» published in 1971 includes the following subdivision of expressive means and stylistic devices based on the level-oriented approach:

1) Phonetic expressive means and stylistic devices.

2) Lexical expressive means and stylistic devices.

3) Syntactical expressive means and stylistic devices [6].

1. Phonetic expressive means and stylistic devices To this group Galperin refers such means as:

- onomatopoeia (direct and indirect): ding-dong; silver bells... tin-kle, tinkle;

- alliteration (initial rhyme): to rob Peter to pay Paul;

- rhyme (full, incomplete, compound or broken, eye rhyme, internal rhyme. Also, stanza rhymes: couplets, triple, cross, framing/ring);

- rhythm.

According to I.R. Galperin’s classification of expressive means and stylistic devices, lexical stylistic devices are divided into three main subcategories:

1) Interaction of different types of lexical meaning:

- Dictionary (logical) and contextual meanings: Metaphor, Metonymy, Irony

- Primary and derivative logical meanings (of a polysemantic word): Zeugma

2) Intensification of a feature:

- Hyperbole, Simile, Periphrasis

3) Peculiar use of set-expressions:

- Clichés; Proverbs and Sayings; Quotations; Allusions; Decomposition of Set Phrases

These classifications are based on different semantic processes and the criteria for selecting means for each subdivision are different

According to I.R. Galperin’s classification, syntactical expressive means and stylistic devices are characterized by their structural nature, which imparts a special contextual meaning to lexical units. Galperin’s syntactical stylistic devices are based on the following principles:

— Juxtaposition of parts of an utterance

— Type of connection between parts

— Peculiar use of colloquial constructions

— Transference of structural meaning

Galperin’s classification of syntactical stylistic devices includes:

- Inversion (several types)

- Detached constructions and parentheses

- Parallel constructions (based on repetition or conjunctions and prepositions)

- Antithesis (based on contrast)

- Suspense (arranging the matter of a communication in such a way that the less important information is presented first)

These devices are used to attach logical stress, additional emotional coloring, or to create rhythmic effects in the surface meaning of the text [7].

In Martin Eden’s book, many stylistic devices were used that are simply impossible to count. Nevertheless, in this article we want to focus specifically on those stylistic devices that were the most interesting.

Throughout the book the main character of the novel changes. From an uneducated, clumsy sailor, he turns into an intellectual, surpassing his peers who study at the university in the depth of his

knowledge. He educates himself, reads a lot, and pays special attention to his knowledge of English grammar, since this is the first thing you need to start with if you want to become a writer.

Along with the hero, his language also changes. Jack London deliberately preserves the hero's lexical errors and his reduced style of speech. This technique is called "graphon". This is a phonetic device that can also be found in literature as a graphic device. It was described by V.A. Kukharenko, as "a deliberate distortion of the spelling norm, reflecting individual or dialectal deviations from the phonetic norm" [8]. This is necessary so that the writer can characterize the character as a representative of a certain environment.

For example, Martin Eden pronounces the surname of the poet Swinburne [swɪnbɜ:n] as "Swineburne" [swambɜ:n]. When translated into Kazakh, the translator was able to correctly render this feature without distorting the word and preserving the author's main intention (see Table 1).

Table 1

Source text	Target text
"Swineburne," he repeated, with the same mispronunciation. "The poet." "Swinburne," she corrected.	- Свайнберн, - деді ол тағы да, - әлгі ақын ше? - Суинберн десеңізші.

Sometimes the main character uses colloquial abbreviations. Instead of «and» he says «an», «them» becomes a shorter «`em», «him» becomes «`m». Among the intentional distortions, we can note a double negative, for example, "Yes, I ain't no invalid." In the same example, you can see the word "ain't." Due to the fact that in many cases it is impossible to abbreviate words in the Kazakh language, these graphons were not saved in the target language.

The contrast between the lines spoken by the main character at the very beginning of the book and his internal monologues is clearly registered. At the very beginning, Martin Eden already has a wonderful imagination and has already experienced many adventures, so he can masterfully recreate in his head all the beauty of what he saw. A similar example can be seen in the episode of a short conversation with a policeman. Just before this, Martin Eden left the Morse house, inspired by the feelings that flared up in his young heart for young Ruth Morse. The brightest images and sublime thoughts flash through his head.

Here is his internal monologue (Table 2):

Table 2

Source text	Target text	Stylistic devices
He had sat next to her at table. He had felt her hand in his, he had looked into her eyes and caught a vision of <i>a beautiful spirit;—but no more beautiful than the eyes through which it shone</i> , nor than the flesh that gave it expression and form. He did not think of her <i>flesh as flesh</i> ,—which was new to him; for of the women he had known that was the only way he thought. Her flesh was somehow different. He did not conceive of her body as a body, subject to the ills and frailties of bodies.	Онымен бірге стол басында бірге отырды да, қолын қысты, көзіне-көзі түсті, жанарынан <i>сұлу жан дүниесін</i> көрді, <i>сол сұлулықтың мекені існетті</i> сұңғақты сұлу бойына көз тоқтатты. Бірақ Мартинге қыздың тәні пәс ой түсірген жоқ – бұрынғысына қарағанда бұл да бір жаңалық. Себебі, бұған дейін әйелдің көзге оттай басылатын тәні десе қилы-қилы қиял-сезім пайда болатын.	Metaphor: <ul style="list-style-type: none"> ➤ A beautiful spirit – сұлу жан дүниесі ➤ ...but no more beautiful than the eyes through which it shone.... - ... сол сұлулықтың мекені іспетті сұңғақты сұлу бойына көз тоқтатты... ➤ the garb of her spirit - жан тұрағы ➤ emanation of her spirit - жан пейіші ➤ crystallization of her divine essence - ауадай үлбіреген кіршіксіз таза бейнесі.

<p>Her body was more than <i>the garb of her spirit</i>. It was an <i>emanation of her spirit</i>, a pure and gracious <i>crystallization of her divine essence</i>.</p>	<p>Бірақ Руфь ерекше жаралған, оның тәні де өзгеше. Ол ауру-сырқау дегенді білмейтін асыл тұлға, <i>жан тұрағы, жан пейіші, періштедей</i> арудың <i>ауадай үлбіреген кіршіксіз таза бейнесі</i>.</p>	<p>Lexical repetition: ➤ flesh as flesh</p> <p>Epithet ➤ a beautiful spirit - сұлу жан дүниесін ➤ a pure and gracious - кіршіксіз таза</p>
--	---	--

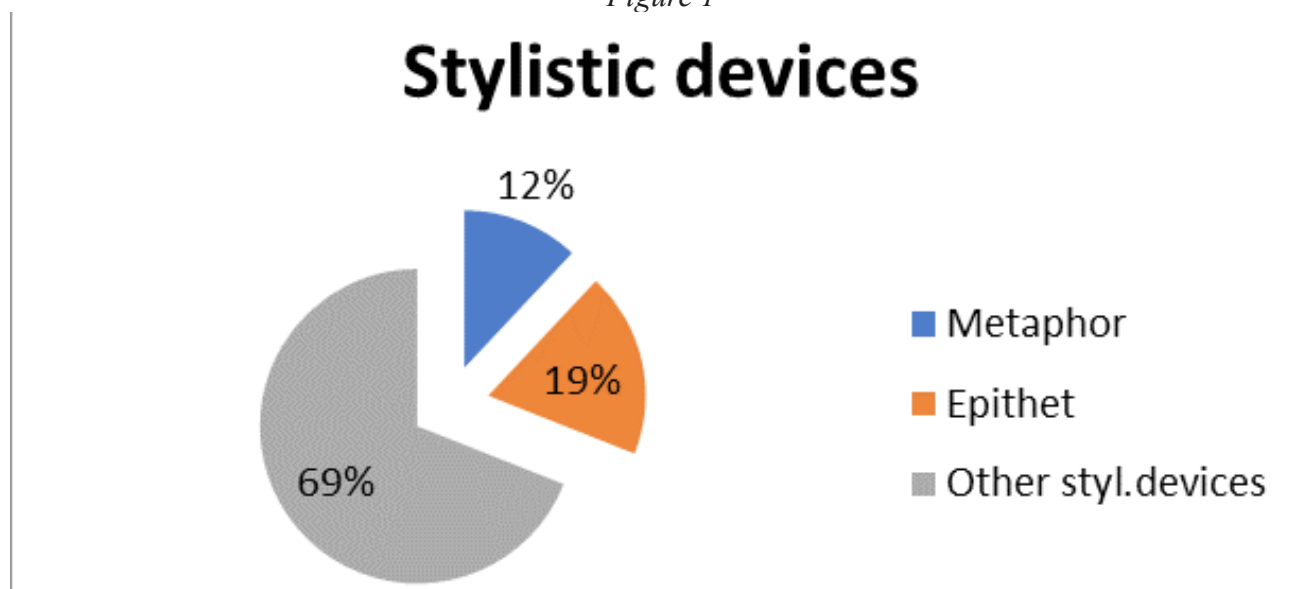
We see many metaphors that are listed, as well as lexical repetition and epithets. This passage, lexical means, contrasts with the reduced vocabulary that the main character uses in a conversation with the policeman a few minutes later: “*Gimme* a match *an* I’ll catch next car home”.

In the same short passage we again see colloquial vocabulary, concise and short speech, again the author uses “*graphon*”. The same pronunciation “*an*” instead of “*and*”, colloquial “*gimme*” instead of “*give me*”.

In order to render the original meaning, the translator translated some phrases indirectly, however the metaphors and epithets were preserved in the target text. Also, the repetition which was used in the source text was not preserved, nevertheless the translator employed repetition to other words (сұлу, қилы-қилы). This kind of translation can serve as compensation.

Having analyzed the stylistic features and means that Jack London uses in his works, we can conclude that the novel “*Martin Eden*” is extremely rich in means of verbal expressiveness. The principles of creating narrative tension were identified, such as the use of mainly long sentences with complex, intertwining structures, a large number of special marine terms, “*graphon*” in its orthographic version, colloquial vocabulary (contractions), a large number of epithets and metaphors, and lexical repetitions. The main device is the contrast between the style of speech that *Martin Eden* uses in dialogues with other characters and his internal monologues.

Figure 1

After a thorough examination of Jack London’s book, it becomes evident that lexical stylistic devices, particularly metaphors and epithets, dominate its prose, constituting a significant 31% (*Figure 1*) of the text. This prevalence underscores London’s adeptness in using vivid language to evoke imagery and emotion within his narrative. While other types of stylistic devices may be present, it is the richness of metaphors and epithets that imbues the text with depth and resonance, inviting readers into a world where language itself becomes a vehicle for immersive storytelling.

REFERENCES

1. Карелова, О.В. К вопросу изучения индивидуального стиля автора // Известия Российского государственного педагогического университета им. А.А. Герцена / О.В. Карелова, - №20, 2006. – С.24 - 29.
2. Ж.Д. Рапишева, Е.Е. Түйте, Ж.У. Есинбаева / Қазақ тілінің стилистикасы: Оқу-әдістемелік құрал. – Қарағанды: ҚарМУ баспасы, 2011. –136 б.
3. Виноградов, В.В. О языке художественной литературы. Москва: Художественная литература, 1959. - 656с.
4. Комиссаров, В.Н. Современное переводоведение / В.Н. Комиссаров. – М.: ЭТС. – 2002. – 424 С.
5. Derii M. THE MOTIVE OF FREEDOM IN JACK LONDON'S NOVEL «MARTIN EDEN» //Scientific Journal of Polonia University. – 2022. – Т. 53. – №. 4. – С. 21-25.
6. Ortikova M.U. STYLISTIC DEVICES BASED ON KNOWLEDGE STRUCTURES // Экономика и социум. 2020. №11 (78). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/stylistic-devices-based-on-knowledge-structures> (date of access: 17.02.2024).
7. Znamenskaya T. A. Stylistics of the English language: Fundamentals of the course //Москва: УРСС. – 2004.
8. Кухаренко В. А. Практикум по стилистике английского языка. Seminars in Stylistics: учебное пособие. — М.: Флинта: Наука, 2011. 184 с. 1 21.

УДК 81'25

Алихан А.,
Бакалавр студенті, «БВ02301 - Аударма ісі»
Абылай хан атындағы Қаз ЖҚ және ӘТУ
Алматы, Қазақстан
e-mail: ajkerimalihan@gmail.com
Ғылыми жетекшісі: **Оспанова А.Л.**

ТУРИЗМ САЛАСЫНДАҒЫ МӘТІНДЕРДІ АУДАРУ

Бұл мақалада олардың мазмұны мен тілдік ерекшеліктеріне баса назар аударып, туристік мәтіндердің аудармасы бойынша зерттеулерге шолу жасалады. Ол туристік мәтіндерді аудару мәселелерін, соның ішінде осы мақсат үшін тамаша құрал болып саналатын шығармашылық аударманы қолдануды қарастырады. Туристік мәтіндер негізінен бейресми және сұхбаттық сипатта болады және шынайы жарнама арқылы тұтынушыларды тартуға бағытталған. Алайда бұл стиль аудармашыларға айтарлықтай қиындықтар туғызады. Туристік мәтіндердің аудармалары ақпаратты басқару, мәдениетті жеткізу, көрікті жерлер мен қызықты жерлерді сипаттаумен сипатталады. Мақалада туристік мәтіндердің аудармасын лингвистикалық және экстралингвистикалық контексттердің арақатынасында қарастыру ұсынылады, өйткені тілдік бірліктердің көпшілігі полисемиялық болып табылады және олардың мүмкін болатын мағыналарының бірінде беріледі.

Тірек сөздер: аударма, туризм, туризм мәтіндері, аударма мәселелері, аударма ерекшеліктері, контекст.

Alikhan A.,

Bachelor's student of Ablai khan KazUIRandWL

“6B02301” -Translation studies

Almaty, Kazakhstan

e-mail: ajkerimalihan@gmail.com

Scientific supervisor:

Senior teacher, **MA Ospanova A.L.**

TRANSLATION OF TEXTS IN THE FIELD OF TOURISM

This article reviews research on the translation of tourism texts, focusing on their content and linguistic peculiarities. It discusses the challenges in translating tourism texts, including the use of creative translation, which is considered an ideal tool for this purpose. Tourism texts are primarily informal and colloquial, aimed at attracting customers through authentic advertising. However, this style presents significant challenges for translators. The translations of tourism texts are characterized by information management, cultural transmission, and descriptions of places of interest and attractions. The article suggests considering the translation of tourist texts in the interrelation of linguistic and extra-linguistic contexts, as most linguistic units are polysemous and are presented in one of their possible meanings.

Key words: translation, tourism, tourism texts, translation problems, translation peculiarities, context.

INTRODUCTION

Over the past few years, tourism has been an integral part of the social and cultural sphere of society. People with all corners of the world strive to travel and learn culture, history and the traditions of other peoples. Diverse cultural programs help expand knowledge by showcasing unique monuments cultures. In this regard, each travel agency, being a channel travel service offerings are undoubtedly aimed at being about its as large an audience as possible learned the sentences. Some of the most popular advertising media that allow advertising agencies to attract the attention of tourists are travel Internet sites. That is why today it is developing and becoming an increasing number of international tourist sites whose content must meet the needs and expectations of representatives of various cultures around the world.

The relevance of this undergraduate research is due to the constant increase in the number of travel sites as sources information about the services provided by travel agencies, and also the need for quick and high-quality translation of texts of such kind.

The object of the study is linguistic-stylistic features Internet texts of modern tourism advertising.

The subject is the translation strategy of tourism advertising texts.

The purpose of this bachelor's work is to develop the most optimal strategy for translating tourist Internet texts, with which will help the translator to effectively fulfill the assigned tasks for him.

To achieve this goal, it is necessary to solve the following tasks:

1. study functional-stylistic features and linguistic design of advertising text;
2. conduct a comparative analysis of the original and translation advertising texts;
3. describe the transformations that are used in translation this type of text from English into Kazakh;

The theoretical basis of the study was made up of works on the theory translations of such linguists as: V.N. Komissarov, L.S. Barkhudarov, V.V. Sdobnikov.

Review of the theory of translation of advertising text

The stage of development of a specific translation strategy is transitional from pre-translation analysis to the translation itself text translation. It should be noted that in their works linguists,

describing translation process, use not only the term “strategy” translation.” In their works one can find such definitions as “translation strategy”, “translator’s behavior strategy in the process of translation” or “translation tactics” [2:3–17]. However, until now scientists have not identified general definition for this term. Of course, when determining translation strategies, they resort to different judgments, since The prevailing opinion is that a “translation strategy” needs to be developed and then to be implemented by each translator independently, depending on the goaltranslation [4:p. 177–179]. However, for further research, it seems important to us to identify the most accurate definition of this term.

SPECIFICS OF TRANSLATION OF TEXTS OF ADVERTISING TOURISM SITES

The main goal of translation is to achieve adequacy. The main task translator upon achieving adequacy –skillfully apply produce various translation transformations in order to make the translation text asconveyed all the information contained in the text more accurately the original, subject to the relevant norms of the translation language. As we already mentioned above when translating tourism advertising texts, andexactly hotel advertising, in our work we took as a basis, transformation model proposed by V.N. Komisarov, according to which transformations are divided into:

- lexical,
- grammatical
- lexical and grammatical.

Lexical transformations include translation transcription, transliteration, translation tracing. Among the lexical-semantic transformations are distinguished: specification, generalization, modulation. The group of grammatical transformations includes: syntactic assimilation (literal translation), grammatical substitutions (word forms, parts speech, members of sentences, categories of voice, type of sentences), techniques division and combination of sentences.

The group of complex lexico-grammatical transformations includes: antonymic translation, descriptive translation (explication) and methodcompensation.

Let’s take a closer look at them.

Transcription and transliteration are methods of translation lexical unit of the original by recreating its form using letters translation language. When transcribed, the sound form is reproduced foreign language word, and when transliterated its graphic form (literal compound). The leading method in modern translation practice is transcription preserving some transliteration elements. Since the phonetic and graphic systems of languages significantly differ from each other, the transfer of the form of the word of the source language into the language translation is always somewhat conditional and approximate. Often used when transferring geographical names, names and other precedent information. Based on our research, the use of translation data techniques are relatively large: transcription (45 examples (14%)) and transliteration (33 examples (10%)).

Examples:

TT	ST	Analysis
Justiniano Club Park Conti 5* is located in a place where the spectacular sea and unique nature meets each other in the center of entertainments and beach activities.	Justiniano Club Park Conti 5 * ойын-сауық және жағажай демалысы орталығы керемет теңіз және ерекше табиғат бір-бірімен кездесетін жерде орналасқан.	Transliteration Adaptation
Disco Bar is opened from midnight.	Disco bar түнгі 12:00 ден бастап ашық	Transliteration Addition

**ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЯ И МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ КАК
ИНТЕРПРЕТАЦИОННАЯ ПЛАТФОРМА ПЕРЕВОДА**

Hilton Dalaman Sarigreme Resort is only 10 minutes from Dalaman International Airport.	Hilton Dalaman Sarigreme курорттық демалыс орны, Dalaman халықаралық әуежайынан небәрі 10 минуттық жерде орналасқан.	Transliteration Addition
Iztuzu Beach	Iztuzu жағажайы	Transliteration
Club Tuana Fethiye	Tuana Fetkhiye клубы	Transliteration
Daisy Gift Shop	Deyzi-дің сыйлық дүкені	Transliteration

After analyzing the transformation data, you can do the following: conclusion: transliteration when translating into Kazakh is often used in cases when it comes to translating the names of hotels, bars, salons, restaurants, some positions, geographical names (beaches, bays, lagoons). For example, when translating the geographical name Fethiye, we faced various transformations during translation. The word Fethiye was conveyed using the already existing name in Russian Fethiye, already familiar to Kazakh/Russian tourists. Thus, letter by letter was used word reproduction. However, in some publications in Kazakh we met Fethier's version, translated according to the rules of transcription. Based this example, we can conclude that the translation of names can be represented by multiple matches resulting from various translation transformations. I would like to note that when in the translation of the mentioned units, such transformation is used only in case if there are no ready-made translation matches, since most Common geographical names have such correspondences. [5. p27-28]

The next method of formal transformation is tracing. Tracing is a method of translating a lexical unit original by replacing its constituent parts - morphemes or words (in the case stable phrases) – their lexical correspondences in translated language. Examples:

TT	ST	Analysis
• A double room	• екі адамдық бөлме	Addition
• Hotel staff	• қонақ үй қызметкерлері	Direct translation
• Reception desk	• тіркелу бөлімі	Direct translation
• Room service	• бөлмеге қызмет көрсету	Addition
• Extra bed	• қосымша төсек орны	Addition
• Hotel main building	• қонақ үйдің негізгі бөлімі	Replacement
• Seafood	• теңіз өнімдері	Direct translation

We encountered tracing as a translation transformation less often, than transcription or transliteration. The use of tracing, in combined with rearrangement of components, is 6% (19 examples). We we can assume that the frequency is explained by the presence in advertising hotels, a large number of service industry terms, descriptions of rooms, leisure opportunities presented in the form of phrases.

Let's move on to consider the next group of transformations. Lexico-semantic replacements, which include specification, generalization and modulation (semantic development) of the meaning of the original unit. The most frequent transformation in our study is modulation (88 examples or 27%). We used this transformation to convey stable combinations, combination terms, politeness cliches. Examples:

The hotel is full at busy times – Қонақ үй қызу уақытта адамға толы. (we translated the phrase busy times according to its scope, and specifically the hotel industry).

- an outside/inside room – сыртқа/аулаға көрінісі бар бөлме (added clarification in the form of the words “outside/into the yard”).

Smoke-free – шылым шегуге болмайтын бөлме (the meaning of the combination has been extended adding the word «room» and the adjective «non-smoking»).

Make this your home away from home – Өз үйіңізде жүргендей сезініңіз!

Pets allowed – үй жануарларына рұқсат етіледі (clarification according to context of the hotel industry)

TT	ST	Analysis
The hotel is full at busy times	Қонақ үй қызу уақытта адамға толы.	we translated the phrase busy times according to its scope, and specifically the hotel industry
• an outside/inside room	• сыртқа/аулаға көрінісі бар бөлме	• added clarification in the form of the words “outside/into the yard”
Smoke-free	шылым шегуге болмайды	the meaning of the combination has been extended adding the word «room» and the adjective «non-smoking»
Make this your home away from home	Өз үйіңізде жүргендей сезініңіз!	the translation has been fully adapted to our culture
Pets allowed	үй жануарларына рұқсат етіледі	clarification according to context of the hotel industry

CONCLUSION

Tourism texts have unique characteristics due to the need for intercultural communication, making translation an integral part of the tourism field. This has led to a specialization and professionalization of translators. The quality of translation in the tourism sector requires careful consideration of grammatical constructions, informativity, and expressiveness. Non-professional translations may initially cost less but can negatively impact the tourist destination’s image, create problems, and be more expensive in the long run. Professional and successful translation in tourism is crucial, as it directly addresses foreign target groups, making it more important than in other sectors of the economy.

The tourism industry is a popular and rapidly growing field, attracting linguistic scholars who analyze text and function. Most realities are translated using an equivalent, as foreign words have already taken root in Russian and are used in everyday speech. Tourist texts are unique genre-compositional originals that inform potential tourists about a country’s trip and convey cultural or historical value about it and geographical objects on its territory. Translating tourist texts requires special attention to the realities reflecting the culture, as well as the translator’s knowledge to avoid mistakes. Therefore, it is crucial to pay attention to translation transformations and the translator’s knowledge to avoid mistakes in their job.

Travel brochures, guidebooks, and websites contain crucial information that needs accurate translation to ensure tourists can find the right route. The promotional aspect of these texts should adhere to the “golden mean” to arouse consumer interest and desire. However, excessive praise can repel the target audience and cause suspicion and disinterest in the proposed tourist product. Adequate translation and attention to detail are crucial for effective tourism promotion.

REFERENCES

1. Bopst Hans-Joachim. Tourismus und Übersetzung // Lebende Sprachen. – 2006. Nr. 3. P. 105–115.
2. Montes Fernandez A. La traducción de folletos turísticos (español-alemán): Condicionantes socioeconómicos y sociopragmáticos / Blanco García P. & Martino Alba P. (eds.). Traducción y Multiculturalidad. Madrid: Universidad Complutense de Madrid. – 2006. – P. 157–167.
3. Stoll E. Reiseprosperkte im multilateralen Übersetzungsvergleich: eine kontrastive Textsortenuntersuchung – am Beispiel französischer, italienischer, spanischer, englischer und deutscher Texte // Sprachvergleich und Übersetzungsvergleich: Leistung und Grenzen, Unterschiede und Gemeinsamkeiten. – Peter Lang-Verlag, 2001.
4. Stewart D. Translating Tourist Texts from Italian to English as a Foreign Language. – Liguori Editori, 2012.
5. Volkova I.D. Globalization and localization as vectors for the development of tourism Internet discourse (based on the material of Russian, English and French languages): abstract. dis. ...cand. Philol. Sci. – Volgograd, 2017.
6. Novikova E.Yu. Translation of tourist texts: issues of theory and methodology // Bulletin of the Perm National Research Polytechnic university. Problems of linguistics and pedagogy. – 2019. – No. 3. – P. 40–48.
7. Тухтабаева А.С., Ахатова Б.А., Маликова Р.С., Хаус Э. Translation strategies for tourist advertising sites, (Web of Science: Laplage em Revista (International), vol.7, n. 3D, Sept. - Dec. 2021, p.609-622 ISSN:2446-6220)
<https://laplageemrevista.editorialaar.com/index.php/lpg1/article/view/1751/1494>

УДК 81`25

Амангелді М.,
Абылай хан атындағы ҚазХҚЖӨТУ бакалавры
«6B02301-Аударма ісі» мамандығы
Алматы, Қазақстан
e-mail: molaamangeld@gmail.com
Ғылыми жетекші: Г.Ғ.М. **Такенова Ж.Е.**

**ЛИНГВИСТИКАЛЫҚ СЫРЛАРДЫ ШАРЛАУ: ИДИОМАЛАР МЕН ӘЗІЛ-ЫСҚАҚТЫ
АУДАРУДАҒЫ ҚИЫНДЫҚТАР МЕН СТРАТЕГИЯЛАР**

Бұл ғылыми жұмыс мәдени ерекшеліктер мен тиімді қарым-қатынас стратегияларына аса назар аудара отырып, идиомалар мен әзілдерді керекті тілдерге аударудың қиындықтарын зерттейді. Идиомалар мен әзілдер өздерінің мәдени қыр-сырымен көбінесе тікелей аудармаға қарсы тұрады, шығармашылық бейімделуді және тілдік талғампаздықты талап етеді. Көпөлшемді талдау арқылы бұл зерттеу мәдени сезімталдық пен контекстік түсінуді насихаттай отырып, онымен байланысты қиындықтарға жарық түсіреді. Лингвистикалық теория мен аударма зерттеулеріне сүйене, мағына мен комедиялық әсерді сақтай отырып, шығарманы нақты аударудың практикалық әдістері ұсынылады. Бұл зерттеу тіл, мәдениет және әзіл арасындағы динамикалық өзара әрекеттесуге аса назар аударып, мәдениетаралық қарым-қатынас туралы түсінігімізді байытады.

Түйін сөздер: аударма, идиомалар, юмор, лингвистикалық қиындықтар, мәдени сезімталдық, шығармашылық бейімделу, тіл және мәдениет, мәдениетаралық қарым-қатынас, лингвистикалық ерекшеліктер

Amangeldi M.,

Student of Translation Studies of Ablai khan

KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: molaamangeld@gmail.com

Scientific supervisor:

MA Takenova Zh.Ye.

NAVIGATING LINGUISTIC QUIRKS: CHALLENGES AND STRATEGIES IN TRANSLATING IDIOMS AND HUMOR

This scientific work explores the challenges of translating idioms and humor across languages, emphasizing cultural nuances and strategies for effective communication. Idioms and humor, with their cultural intricacies, often resist direct translation, demanding creative adaptation and linguistic finesse. Through multidimensional analysis, this study sheds light on the complexities involved, advocating for cultural sensitivity and contextual understanding. Drawing from linguistic theory and translation studies, practical techniques are proposed to enhance fidelity while preserving intended meaning and comedic impact. This research enriches our comprehension of cross-cultural communication, emphasizing the dynamic interplay between language, culture, and humor.

Key words: translation, idioms, humor, linguistic challenges, cultural sensitivity, creative adaptation, language and culture, cross-cultural communication, linguistic nuances

The translation of idioms and humor is an intriguing yet challenging task, requiring translators to unravel the intricacies of language and culture to convey meaning and evoke laughter across linguistic boundaries. Idioms, characterized by their figurative and non-literal nature, often resist direct translation, necessitating interpreters to navigate semantic gaps and cultural connotations. Similarly, humor, rooted in cultural norms and linguistic play, presents significant hurdles in transferring comedic intent and wit from the source to the target language. This paper explores the multifaceted terrain of translating idiomatic expressions and humor, shedding light on the obstacles encountered and the strategies employed in this intricate process. Susan Bassnett, a prominent figure in Translation Studies, emphasizes the importance of cultural adaptation and fidelity to the source text in her works. In “Translation Studies”, Bassnett delves into the theoretical frameworks that underpin translation practice, advocating for a nuanced understanding of cultural contexts to accurately convey idiomatic expressions and humor across languages. Similarly, her book “Reflections on Translation”[2] offers reflections on the intricacies of translation, including the challenges posed by idiomatic language and the need for creative adaptation.

Idioms, ingrained in the linguistic fabric of a particular culture, pose formidable challenges for translators due to their non-compositional nature and culture-specific meanings. Literal translations frequently fall short in capturing the essence of idiomatic expressions, leading to misinterpretation or loss of intended meaning. Cultural nuances further compound the complexity, as idioms may carry historical, social, or regional significance that is not readily apparent to speakers of other languages. Additionally, idiomatic expressions can vary in frequency and familiarity across different linguistic communities, necessitating careful consideration of audience comprehension. The challenge lies in striking a delicate balance between fidelity to the source text and readability in the target language while preserving the idiomatic flavor and cultural resonance.

In navigating these challenges, translators draw upon various strategies and techniques to ensure effective communication and convey the intended meaning of idiomatic expressions. Let’s examine how these challenges manifest in specific examples: Consider the English idiom “On cloud nine,” which signifies extreme happiness or euphoria. A literal translation would fail to capture its idiomatic meaning in other languages. However, as demonstrated by the Kazakh equivalent “тәбесі көкке жеткендей,” cultural adaptation allows for the preservation of the idiomatic flavor while ensuring comprehension by the target audience. The English idiom “To kill two birds with one stone,” meaning to accomplish two tasks with a single action, finds its equivalent in Kazakh as “бір оқпен екі қоянды ату.” While the

underlying concept remains consistent, the linguistic expression varies, requiring translators to navigate semantic nuances to convey the intended meaning accurately. The idiomatic expression “A drop in the bucket,” denoting a small or insignificant contribution compared to a larger issue, is culturally adapted in Kazakh as “дарияға тамған тамшыдай.” This adaptation captures the essence of the idiomatic expression while reflecting cultural nuances inherent in both languages. Translators must consider the target audience’s familiarity with idiomatic expressions when selecting appropriate equivalents. For instance, the English idiom “(To) beat swords into ploughshares,” advocating for peace and productivity, is culturally adapted in Kazakh as “семсерден соқа соғу,” resonating with the cultural and historical context of the target language while ensuring audience comprehension. Translators employ a variety of strategies to tackle the challenges posed by idiomatic expressions, ranging from literal renderings to creative adaptations. Contextual analysis plays a pivotal role in deciphering the intended meaning of idioms and selecting appropriate equivalents in the target language. Transposition, or replacing idiomatic phrases with culturally equivalent expressions, facilitates smoother integration into the target text while maintaining semantic coherence. In cases where direct translation is unfeasible, paraphrasing or explanatory footnotes may be employed to convey the underlying concept to the target audience. For instance, the English idiom “spill the beans,” meaning to disclose a secret or confidential information, lacks a direct equivalent in Kazakh. In such cases, translators may opt for phrases like “өз сырымен бөлісу” (to share one’s secrets) or “сырын жайып салу” (to reveal the secret), capturing the essence of the idiom through paraphrase. Moreover, cultural mediation techniques, such as cultural glossing or cultural substitution, aid in bridging the gap between source and target cultures, enabling readers to grasp the cultural connotations embedded in idiomatic expressions. For example, the idiomatic expression “once in a blue moon,” indicating something that happens very rarely, can be paraphrased in Kazakh as “өте сирек” (very rarely) or “анда-санда” (once in a while), ensuring comprehension while preserving the idiomatic flavor. By employing these strategies, translators can navigate the complexities of idiomatic expressions, ensuring accurate and culturally sensitive communication across languages.

Humor introduces additional complexities in translation, as it heavily relies on cultural references, linguistic nuances, and timing. These jokes rely on wordplay and puns, which often pose challenges in translation due to their language-specific characteristics. For instance, the pun in “Nacho cheese!” relies on the similarity in pronunciation between “not your” and “Nacho,” which may not exist in the target language. Translating comedic elements demands not only linguistic proficiency but also a profound understanding of cultural norms and comedic conventions. Humor is deeply rooted in cultural contexts, and what may be amusing in one culture could fall flat or even be offensive in another. Therefore, translators must be adept at identifying cultural references and nuances to ensure that the humor translates effectively [3]. Wordplay, puns, and cultural references often resist direct translation, necessitating creative adaptation and cultural localization. Literal translations of jokes may lose their humor or even result in confusion for the target audience. To overcome this, translators may need to employ alternative linguistic devices or cultural equivalents that convey the same comedic effect while remaining culturally relevant. Furthermore, the perception of humor varies widely across cultures, making it challenging to gauge the comedic impact of translated texts. What may be considered hilarious in one culture may be met with indifference or incomprehension in another. Translators must be sensitive to these differences and adapt their translations accordingly to ensure that the humor resonates with the target audience. In essence, translating humor requires translators to navigate a complex interplay of linguistic, cultural, and contextual factors with finesse. Striking a delicate balance between preserving the original humor and tailoring it to suit the sensibilities of the target audience is essential for successful comedic translation.

The specific argument from linguistic stimulus theories, as adapted from “Accidental Humor in International Public Notices Displayed in English” by M. Farghal [1, p.12] in 2006, emphasizes the influence of external and internal factors on the translation of humor. External factors include cultural awareness, time considerations, social class, and educational background, all of which shape the audience’s receptiveness to humor in translated texts. Internal factors, such as the situation and

narrative strategy, also play a crucial role in how humor is perceived and understood. Furthermore, linguistic stimulus theories suggest that specific linguistic phenomena contribute to the way humor is derived from translations. These phenomena include ambiguity, semantic overlap, lexical gaps, and pragmatic considerations. Ambiguity, for example, can lead to multiple interpretations of translated texts, potentially resulting in unexpected comedic effects. Semantic overlap allows for wordplay and puns, enhancing the comedic impact of translations. Lexical gaps, where certain concepts lack direct equivalents in another language, may require translators to creatively adapt or substitute expressions to convey humor effectively. Pragmatic considerations, such as context and social norms, guide translators in selecting linguistic devices that preserve the comedic essence of the original text within the target culture.

In conclusion, translating idioms and humor is a complex and multifaceted task that requires linguistic acumen, cultural sensitivity, and creative ingenuity. The challenges of conveying humor across languages, exemplified by jokes like “What do you call cheese that isn’t yours? Nacho cheese!” and “What’s orange and sounds like a parrot? A carrot!”, underscore the intricate interplay between language, culture, and translation. By exploring the obstacles and strategies involved in this endeavor, we gain valuable insights into the dynamic relationship between linguistic nuances and cultural references. While idiomatic expressions and humor may present formidable hurdles, they also offer opportunities for cross-cultural exchange and enrichment. Through the careful navigation of linguistic quirks and cultural nuances, translators can bridge divides and cultivate mutual understanding in an increasingly interconnected world. Ultimately, by recognizing the challenges and embracing the complexities of translating humor, we pave the way for more effective cross-cultural communication and appreciation of the richness of human expression across linguistic boundaries.

REFERENCES

1. Farghal M. Accidental Humor in International Public Notices Displayed in English. [Электронный ресурс]. — Режим доступа URL: <http://immi.se/intercultural/nr12/farghal.htm> (дата обращения: 16.02.2024).
2. Bassnett Susan. Reflections on Translation. // Multilingual Matters. - 2011.
3. Chesterman Andrew. The Map: A Beginner’s Guide to Doing Research in Translation Studies. - St. Jerome Publishing, 2002.
4. Toury Gideon. Descriptive Translation Studies and Beyond. - John Benjamins Publishing Company, 2012.
5. Toury Gideon. Translation Studies and ‘Translation Science. //The Translator. – 1997. - vol. 3, no. 2. – p. 177-192.
6. Pym Anthony. Translation Solutions for Many Languages: Histories of a Flawed Dream. - Amsterdam University Press, 2016.

УДК 81`25

Argynbek A.,
Student of Translation Studies of Ablai khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: aruka.chan@inbox.ru
Scientific supervisor:
MA, Senior Instructor **Zyryanov V.K.**

WAYS TO ACHIEVE EQUIVALENCE IN THE PROCESS OF TRANSLATING ENGLISH IDIOMS IN LITERARY TEXTS

The article analyzes the main methods of translating English idioms into Russian, paying special attention to the analysis of the features of expressions that present difficulties for the translator. The

work also addresses the issues of achieving equivalence in the translation of phraseological units from English into Russian. The article analyzes the various methods used by translators in translating idioms using the example of literary texts, emphasizing the creative nature of translating idioms in literature.

Key words: idiom, equivalence, translation method, equivalent, analogue, calque, descriptive translation.

Арғынбек А.,

Студент КазУМОиМЯ имени Абылай хана

Специальность «6В02301-Переводческое дело»

Алматы, Казахстан

e-mail: aruka.chan@inbox.ru

Научный руководитель: м.г.н., ст. преп. **Зырянов В.К.**

СПОСОБЫ ДОСТИЖЕНИЯ ЭКВИВАЛЕНТНОСТИ ПРИ ПЕРЕВОДЕ АНГЛОЯЗЫЧНЫХ ИДИОМ В ХУДОЖЕСТВЕННОМ ТЕКСТЕ

В статье рассматриваются основные методы перевода идиом с английского на русский язык, уделяется особое внимание анализу особенностей выражений, представляющих особые трудности для переводчика. Работа также затрагивает вопросы достижения эквивалентности при переводе фразеологических единиц с английского языка. В статье проводится анализ различных методов, используемых переводчиками при переводе идиом на примере художественных текстов, подчеркивая творческий характер перевода идиом в художественной литературе.

Ключевые слова: идиома, эквивалентность, способ перевода, эквивалент, аналог, калькирование, описательный перевод.

Идиомы — это самое выразительное выражение национальной культуры через язык. Они могут раскрыть историю и обычаи страны, передать характер и менталитет народа. Они также отражают взаимодействие системы языка с системой эмоций, ценностей, отношений к окружающей среде и т.д.

Понятие «идиома» является одним из устоявшихся терминов как в зарубежной, так и в отечественной литературе. Профессор А.И. Смирницкий определяет идиомы как специфический тип фразеологических выражений, которые основаны на переносе значений. Их особенностями являются «яркая стилистическая окраска, эмоциональная насыщенность и отход от обычного нейтрального стиля».

В данной статье за основу берется взгляд английского лингвиста Сейдла Макморди, который определяет идиому как группу слов с уникальным значением, отличным от значений отдельного слова. По Макморди, идиомы в английском языке имеют широкое применение и охватывают все устойчивые выражения.

В связи со сложностью структуры английских идиом возникают трудности при их переводе на другие языки. В русской лингвистике выделяют четыре основных метода перевода фразеологических единиц. В.Н. Комиссаров, Л.В. Дмитриева, Н.Ф. Смирнова, Е.А. Мартинкевич и С.Е. Кунцевич выделяют следующие методы перевода фразеологизмов: полный эквивалент, аналог, калькирование и описательный перевод.

При использовании полных эквивалентов сохраняется вся семантика (комплекс значений) переводимого выражения. Иными словами, перевод идиомы в языке-получателе передает те же значения, внутреннюю структуру и стилистические особенности. Чаще всего такие выражения заимствованы из латыни или имеют библейское происхождение. В качестве примера можно привести выражение «Ахиллесова пята», которое в английском языке звучит как «Achilles' Heel». Данные выражения сохраняют одинаковую структуру и смысл как в русском, так и в английском языках. Однако стоит отметить, что концепция «полной эквивалентности» относительна, поэтому даже полные эквиваленты могут различаться по контексту использования, иметь стилевые или национальные особенности и т.д.

Второй метод заключается в поиске аналога английской идиомы в языке перевода, то есть в поиске эквивалентной единицы, которая обладает аналогичным образным значением и схожей формой. Однако при выборе аналога важно учитывать все особенности и характеристики исходной идиомы. Например, выражение «мастер на все руки» не может полностью эквивалентно соответствовать английской идиоме «Jack of all trades», так как в русском языке данное выражение имеет положительный оттенок. «Jack of all trades» является сокращенным вариантом полной идиомы «Jack of all trades, but master of none». Однако полный вариант часто неизвестен русскоязычным носителям, что может привести к неправильному толкованию усеченного варианта. Фактически, “неумеха” — это человек, который берется за все, но не доводит дела до конца.

Третий метод перевода англоязычных идиом — это калькирование, при котором используется практически дословный перевод. Однако, калькирование применяется не так часто, так как переведенная идиома может быть непонятной или чужеродной для получателя. Но этот подход также обладает некоторыми плюсами. Например, через калькирование можно передать игру слов оригинала, а также сохранить образность и структуру языка источника. Например, идиому «Curiosity killed the cat» можно перевести как «Любопытство сгубило кошку» и сохранить игру слов оригинала, однако, аналогом этой идиомы в русском языке является «Любопытно Варваре на базаре нос оторвали».

Часто встречаются идиомы, имеющие прямую связь с историей, традициями, обычаями страны или особенностями языка. В таких ситуациях переводчик может столкнуться с трудностями, когда невозможно найти полный эквивалент или аналог в языке перевода, а калькирование может привести к потере смысла. В таких случаях переводчики могут прибегнуть к описательному переводу. Например, идиому “Peeping Tom” можно описать как “человек с нездоровым любопытством, тайно следящий за другими”. Хотя такой подход не всегда идеален, поскольку он лишает текст образности и эмоциональной окраски исходного языка, в некоторых случаях он может быть самым подходящим решением.

Рассмотрим произведение Оскара Уайльда «Портрет Дориана Грея» как пример для изучения способов перевода английских идиом (переводы М. Ричардса и М. Е. Абкиной).

Текст оригинала: «She spiritualizes them, and one feels that they are of the same **flesh and blood** as one’s self».

Перевод М. Ричардса: «Она их одухотворяет, и поневоле начинаешь чувствовать, что и они сотворены **из такой же плоти и крови**, как и мы сами».

Перевод М.Е. Абкиной: «Она вдохновляет их, и тогда я чувствую, что **мы с ними одной крови**».

М. Ричардс перевел идиому «flesh and blood» как «из такой же плоти и крови», в то время как М.Е. Абкина представила ее как «мы с ними одной крови». Первый перевод использует полный эквивалент, второй - аналог, что приводит к некоторым смысловым отличиям. В переводе М. Ричардса идиома означает «быть похожим» или «быть таким же человеком», в то время как в переводе М.Е. Абкиной подразумевается «быть родным». Первый вариант является более точным.

Текст оригинала: «You gave her good advice, and **broke her heart**».

Перевод М. Ричардса: «Вы дали ей хороший совет и **разбили ее сердце**».

Перевод М.Е. Абкиной: «Ты дал ей хороший совет и **разбил ее сердце**».

Оба переводчика, выбрали полный эквивалент, переведя идиому «to break one’s heart» как «разбить сердце», что, безусловно является наиболее подходящим способом перевода, учитывая, что данная идиома используется во многих языках мира и поэтому найти ей эквивалент в русском языке не составило труда.

Текст оригинала: «I thought you must **have some curious romance on hand**».

Перевод М. Ричардса: «Я так и думал, что у вас **завелся** какой-нибудь удивительный роман».

Перевод М.Е. Абкиной: «Я предполагал, что ты **в плену** какого-то странного увлечения».

С идиомой «to have something on hand» возникает другая ситуация. В русском языке есть аналогичное выражение «иметь что-либо под рукой», но оно не совпадает по смыслу с английской идиомой. М. Ричардс перевел её как «завести (про роман)», в то время как М.Е. Абкина предложила перевод «быть в плену чего-либо». Выбрать наилучший вариант перевода затруднительно: М. Ричардс передал смысл точнее, а М.Е. Абкина сохранила образность речи.

Текст оригинала: «You know we poor painters have to show ourselves in society **from time to time**, just to...»

Перевод М. Ричардса: «Вы знаете, мы, бедные художники, должны **время от времени** появляться в обществе только для того, чтобы...»

Перевод М.Е. Абкиной: «Ты же знаешь, нам, бедным художникам, приходится **время от времени** появляться на людях, чтобы...»

Оба переводчика выбрали полный эквивалент, переведя идиому «from time to time» как «время от времени», что является наиболее точным способом перевода.

Текст оригинала: «I have not **laid eyes on him** for a week».

Перевод М. Ричардса: «Я **не видел** его уже целую неделю».

Перевод М.Е. Абкиной: «Я уже целую неделю его **не видел**».

В этом примере ни один из переводчиков не смог найти ни эквивалента, ни аналога идиоме «to lay one's eye on somebody or something» в русском языке. Оба переводчика прибегли к описательному переводу. Важно отметить, что данную идиому нельзя перевести калькированием, так как выражение «положить глаз на что-либо, кого-либо» в русском языке имеет совершенно иное значение.

Текст оригинала: «**Upon my word**, Basil, I didn't know you were so vain».

Перевод М. Ричардса: «**Честное слово**, Бэзил, я не знал, что вы до того тщеславны».

Перевод М.Е. Абкиной: «**Честное слово**, Бэзил, я и не знал, что ты такой напыщенный».

При переводе данного предложения оба переводчика использовали русский аналог и идиому «upon my word» перевели как «честное слово».

Проанализировав переводы произведения становится ясно, что выбор эквивалента или аналога является наиболее распространенным подходом к переводу английских идиом. Эти методы обладают множеством преимуществ: они сохраняют образность, стилистику и выразительность оригинального текста, а также передают его смысл. В сравнении с этим описательный перевод занимает второе место по частоте применения. Однако его эффективность ограничена, поскольку он не всегда сохраняет переносное значение идиомы. Калькирование используется наиболее редко, возможно, из-за трудностей в передаче смысла идиомы при использовании этого метода.

ЛИТЕРАТУРА

1. Wilde O. The Picture of Dorian Gray. [Электронный ресурс]. — Режим доступа URL: <https://www.gutenberg.org/files/174/174-h/174-h.htm> (дата обращения: 16.02.2024).
2. Уайльд О. Портрет Дориана Грея. [Электронный ресурс]. — Режим доступа URL: <https://poesias.ru/proza/uayld-oskar/uayld-oskar10015.shtml> (дата обращения: 16.02.2024).
3. Уайльд О. Портрет Дориана Грея. [Электронный ресурс]. — Режим доступа URL: <https://clck.ru/38uXJY> (дата обращения: 16.02.2024).
4. Смирницкий А.И. Лексикология английского языка // А.И. Смирницкий. - М.: Московский Государственный Университет, 2008. - 260 с.
5. McMordie, Seidl, English Idioms and How to Use Them // McMordie Seidl. - Oxford: University Press, 1978. - 268 p.
6. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение. Учебное пособие. // В.Н. Комиссаров - М.: ЭТС, 2002. - 421 с.

УДК 81'25

Аскарова Д.А.

Студент КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Специальность «6B02301-Переводческое дело»
Алматы, Казахстан
e-mail: Askarovadilyara0202@gmail.com

Оспанова А.Л.,

Старший преподаватель, магистр
КазУМОиМЯ имени Абылай хана

ПЕРЕВОД ДЕЛОВОЙ И ЮРИДИЧЕСКОЙ ДОКУМЕНТАЦИИ

В данной статье рассматривается перевод юридических текстов. Подчеркивая значительный спрос на точные переводы юридических документов в современном глобализованном мире, дискуссия охватывает различные типы юридических переводов и разнообразие терминологии в разных правовых системах. А также в статье исследуются специфика перевода юридических документов и их особенности.

Ключевые слова: юридический перевод, апостиль, нотариально заверенный перевод, договор, доверенность, авторские права, завещания.

D.A. Askarova,

Bachelor's student of Ablai khan Kaz UIR and WL,
Almaty, Kazakhstan, 6B02301 – “Translation Studies”
e-mail: askarovadilyara0202@gmail.com

A.L. Ospanova,

Senior teacher, M.A., Ablai khan Kaz UIR and WL,
Almaty, Kazakhstan

TRANSLATION OF BUSSINESS AND LEGAL DOCUMENTATION

This article considers the translation of legal texts. Highlighting the significant demand for accurate legal document translations in today's globalized world, the discussion encompasses various types of legal translations and the diversity in terminology across different legal systems. As well as, article research the specifics of legal document translation and their peculiarities.

Key words: legal translation, apostille, notarized translation, contract, power of attorney, copyrights, testaments

Legal translation is a section of translation dealing with texts and documents related to the field of law. Translation of legal documents is one of the most demanded types of translation today.

The relevance of the article lies in addressing the escalating demand for precise legal document translations amidst globalized interactions. Recognizing legal translation as a pivotal domain, the discussion underscores the imperative of accuracy in navigating diverse legal terminologies, essential for effective communication, negotiations, and streamlined legal processes.

Building on the theoretical foundation provided by esteemed scholars as K.M. Levitan, O.G. Skvortsov, Ye.A. Karassenko, V.V. Alimov, the article aims to research the specifics of legal document translation and their peculiarities.

The objectives of article are:

- identify the types of legal translation
- define the usage of clichés in legal documents
- provide the analysis of legal document's translation

According to O.G. Skvortsov “intensive exchange of scientific and technical information, integration of scientists from different states in the development of perspective scientific directions, wide development of economic partnership and cultural cooperation requires legal regulation, qualified assistance from lawyers and their participation in negotiations, business meetings, preparation and translation of documentation, which implies the expansion of contacts and relations with foreign partners in the field of law. Accurate, correctly executed translation of a legal text is especially important for all participants of intercultural professional communication. A legal translator bears great moral and legal responsibility for the quality and accuracy of translation in the fields of politics, law, diplomacy, military affairs, economic co-operation, and commercial activities” [1, 7].

Types of legal document translation vary depending on the documents and needs, and the terminology used can differ from one country to another. There is no universally accepted definition for official translations; specialized services such as “sworn translation,” “certified translation,” and “notarized translation” are offered to meet specific requirements like patent applications, notarial approval, and apostille translations [2].

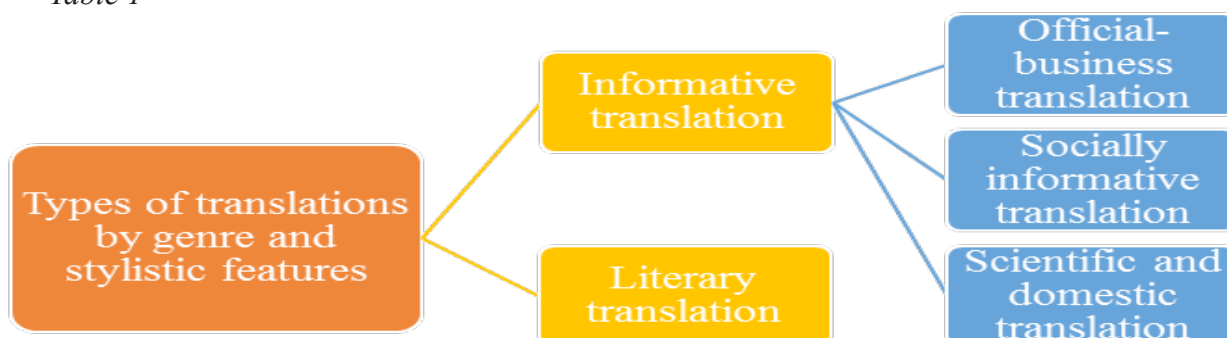
A sworn translation is a translation performed by a translator who is authorized or «sworn in» by a relevant governmental authority. Sworn translations are typically required for legal documents, such as contracts, court documents, or certificates, when submitted to official institutions or authorities. The translator takes an oath before a court or notary public, affirming the accuracy and completeness of the translation. The translation is then marked with an official stamp or seal.

A certified translation is a translation accompanied by a signed statement from the translator or a translation agency, declaring that the translation is accurate and complete to the best of their knowledge and ability. Certified translations are often accepted for various official purposes, such as immigration applications, academic transcripts, or legal documents. The certification statement includes the translator’s or agency’s contact information and may include a stamp or seal. However, it does not necessarily involve an oath or authorization from a governmental body.

A notarized translation is a translation that has been notarized by a notary public. Notarized translations are commonly used for legal and official documents that require an extra level of authentication. The translator signs the document in the presence of a notary public, who then verifies the translator’s identity and attests to the authenticity of the signature. The notary public may affix their seal or stamp to the document.

According to Zh.G. Amirova and B. Mizamkhan “types of translation by genre and stylistic features are divided into: literary translation and informative translation. Informative translation is the translation of texts that are full of intellectual information, in which emotional information is not necessary and primary. The types of informative translation are: official-business, socially informative, scientific and domestic translation. Official-business translation is the translation of texts, which include state, political, diplomatic, commercial, legal and other similar documents” [3, 143-144] (*Table 1*).

Table 1

According to Ye.A. Karassenko “the official-business style is represented by two sub-styles: official-documentary and occupational colloquial. The official-documentary style includes legal texts (texts of legislative and diplomatic acts), the occupational colloquial style includes official correspondence and official papers” [4, 145].

Legal documents are an essential part of the legal system, as they provide a record of important transactions, agreements, and legal proceedings. Legal documentation encompasses a wide range of documents used to establish, define, or regulate legal relationships and rights. These documents are used to protect the rights and interests of individuals, businesses, and organizations, as well as to ensure compliance with the law. Here are some common types of legal documentation:

1. **Contracts:** Legal agreements between two or more parties outlining the terms and conditions of their relationship. Examples include employment contracts, lease agreements, and sales contracts.
2. **Wills and Testaments:** Documents specifying how a person's assets should be distributed after their death.
3. **Trusts:** Legal arrangements where a person or entity (the trustee) holds and manages assets on behalf of another person or entity (the beneficiary).
4. **Deeds:** Documents used to transfer ownership of real property, such as real estate.
5. **Power of Attorney:** A legal document that grants someone the authority to act on behalf of another person in legal or financial matters.
6. **Affidavits:** Sworn statements made under oath, typically used as evidence in legal proceedings.
7. **Prenuptial and Postnuptial Agreements:** Contracts entered into by couples before or after marriage, respectively, specifying the distribution of assets in the event of divorce or death.
8. **Articles of Incorporation/Organization:** Documents filed with the government to establish a corporation or limited liability company (LLC).
9. **Bylaws/Operating Agreements:** Documents that outline the internal rules and structure of a corporation or LLC.
10. **Court Documents:** Various documents filed in legal proceedings, such as complaints, motions, and judgments.
11. **Patents, Trademarks, and Copyrights:** Legal documents protecting intellectual property rights.
12. **Notices and Disclosures:** Documents providing formal notice of certain actions or information, such as eviction notices or consumer protection disclosures.
13. **Licenses and Permits:** Documents granting permission to engage in certain activities, such as a business license or a driver's license.
14. **Settlement Agreements:** Documents outlining the terms and conditions agreed upon to resolve a legal dispute outside of court.
15. **Insurance Policies:** Legal contracts specifying the terms of coverage and obligations between an insurance company and the policyholder.

It's important to note that the specific types of legal documentation can vary based on jurisdiction and the nature of the legal relationships involved. Legal professionals often draft and review these documents to ensure compliance with applicable laws and the protection of the parties involved.

The specifics of legal and business translation are determined by the text type and the information conveyed in the text. K.M. Levitan believes that "based on the information we can distinguish the following specific features of a legal text, which should be taken into account during the translation.

Cognitive information is contained primarily in legal terms. They have the following characteristics: unambiguity (absolute or relative), absence of emotional coloring, systematicity, accuracy, brevity, independence from context. Some of them are known not only to lawyers, but also to any native speaker of the language, as the field of their application goes beyond the legal text.

Legal documents have a clichéd form. The cognitive information contained in such documents must be formulated in a strict manner, according to established standards. The addressant and addressee of such texts are actually state bodies, which need the documents to confirm the rights and powers of the relevant persons.

Operational information may also be present in the texts of documents of individuals and legal entities. It is found in the documents of legal entities (charters, contracts), the means of its execution coincide with the corresponding linguistic means in legislative texts. Emotional information is absent in the texts of legal documents. The linguistic means that decorate these texts belong to the clerical

variety of written literary norms. Characteristic features of this style are abundance of clerical clichés; some archaic vocabulary; complex syntax, which is oriented to maximum accuracy and unambiguity of wording; nominative style; predominance of verb forms of the present tense” [5, 24].

Specialized translations are known to be the most difficult and have certain peculiarities. But legal translation stands out for its complexity even among them. Many people mistakenly believe that for a successful translation it is enough to know the terminology of a particular subject perfectly. But in reality, it turns out that this is not enough.

The main problem of term’s translation in comparison the terms of the ST and TT was revealed that the vast majority of English terms of jurisprudence have one Russian (Kazakh) equivalent. It was also revealed that some English terms have two (three) correspondences, and a number of terms have no equivalent terminological units in the Russian and Kazakh languages [6, 56-57].

A legal text is characterized by expressive neutrality, formality, imperative, impersonality.

K.M. Levitan believes that “an important characteristic of the text of a legal document is its standardization. It uses stereotypical phrases and expressions, clichés, stable word combinations. Some of them may be included in the terminology. The meaning of translation correspondences of such units is the primary requirement imposed on the translator of a legal text” [5, 35]. Let us explain this on the example of such a legal document as an Apostille. This term denotes a simplified form of legalization of a document used abroad. Its content is standardized with the help of appropriate language cliché (Table 2):

Table 2

Apostille	Apostille
This public document has been signed by _____ acting in the capacity of _____ bears the seal/stamp of _____	Осы ресми құжатқа _____ қол қойды _____ ретінде әрекет етуші _____ мөрімен/мөртаңбасымен бекітілді
Certified	Қуәландырылды
at _____ on _____ by _____ under No. _____ The seal/stamp: Signature: _____	_____ -да/де 20__ “__”__ күні Кіммен: _____ № _____ Мөр/мөртаңба: Қолы: _____

One example of a cliché often found in legal documents might be wording like the following:

ST: “Under the terms of this agreement, the parties undertake all necessary obligations and commit to complying with all applicable laws and regulations”.

TT: “«Осы келісім шартқа сәйкес тараптар барлық қажетті міндеттемелерді өз мойнына алады және барлық қолданыстағы заңдар мен ережелерді сақтауға міндеттенеді”.

This sentence contains standard phrases that are often found in legal texts and can be considered a cliché because it does not convey specific information, but rather expresses general legal principles.

Another common cliché in English agreements:

ST: “In witness whereof, the Parties hereto have executed this Agreement as of the Effective Date”.

TT: “Жоғарыда айтылғандарды растау үшін тараптар Келісім шартқа күшіне енген күні қол қойды”.

This is a typical wording in the conclusion of the agreement, which emphasizes that the parties have signed the agreement and given it legal effect.

Here are some examples of cliché from the Power of Attorney:

1.»I am a citizen» / «I am a native of» / «I am a resident at»: These phrases are standard ways to establish personal identity in legal documents.

2. «Do hereby authorize»: This is a formal and traditional way to express the granting of authority.
3. «Hereinafter referred to as»: A legal term used to introduce a short form or nickname for a person or entity.
4. «For which we empower her with the right»: Indicates the delegation of rights or authority to the Attorney.
5. «I hereby hold the Attorney responsible»: Establishes the responsibility of the Attorney for the well-being of the minor daughter.
6. «By signing this document, the Principal confirms»: A standard phrase indicating the affirmation and understanding of the terms by the person granting the power.
7. «Text of this Power of Attorney corresponds to our real intention»: A declaration asserting that the document accurately reflects the intentions of the Principals.
8. «This Power of Attorney is certified by me»: A phrase used by the Notary to confirm the authenticity and legality of the document.
9. «Acting on the basis of the state license»: Indicates the legal authority of the Notary to perform the certification.
10. «Registered under No.»: Indicates the unique registration number assigned to the document.

Translation transformation of the Power of Attorney:

Source text	Target text	Analysis
<i>I am a citizen of the Republic of Kazakhstan Kim Vyacheslav Konstantinovich¹, born on 12.06.1969, a native of Almaty city, INN _____ residing at: 154A Nauryzbai Batyr¹ Street, Bostandyk¹ District, Almaty¹ City...</i>	<i>Мен, Қазақстан Республикасының азаматы Ким Вячеслав Константинович¹, 12.06.1969 ж., Алматы қаласының тумасы, ЖСН _____, мекен-жайы: Алматы¹ қаласы, Бостандық¹ ауданы, Наурызбай батыр¹ көшесі, 154а...</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Transcription 2. Transposition
<i>I am a citizen of the Republic of Kazakhstan Kim Vyacheslav Konstantinovich¹ do hereby³ authorize the citizen Zakharova Irina Sergeyevna¹ to accompany my minor daughter Kim Safiya Vyacheslavovna...</i>	<i>Мен, Қазақстан Республикасының азаматы, Ким Вячеслав Константинович¹ осы Сенімхат арқылы² азаматша Захарова Ирина Сергеевна¹ кәмелет жасына толмаған қызым Ким Сафия Вячеславовнамен бірге жүруге сенім білдіремін...</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Transcription 2. Addition 3. Omission
<i>For which we empower her with the right to represent our daughter's interests in all state and non-state bodies, organizations, institutions¹ and enterprises...</i>	<i>Ол үшін біз оған барлық мемлекеттік және мемлекеттік емес мекемелерде, ұйымдарда және кәсіпорындарда қызымыздың мүддесін білдіру құқығын береміз...</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Omission
<i>I² hereby hold the Attorney responsible for the life and health of our minor daughter</i>	<i>Сенімхат арқылы¹ кәмелетке толмаған қызымыздың өмірі мен денсаулығы үшін сенімгер тұлғаға жауапкершілік жүктеймін.</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Addition 2. Omission

**ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЯ И МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ КАК
ИНТЕРПРЕТАЦИОННАЯ ПЛАТФОРМА ПЕРЕВОДА**

<i>This Power of Attorney is certified by me Zhakupova Raushan Agydilovna¹, Notary in and for Almaty city, acting on the basis of the state license No.0000168 issued by the Ministry of Justice of the Republic of Kazakhstan dated August 10, 1998.</i>	<i>Осы Сенімхатты мен, Қазақстан Республикасы Әділет Министрлігімен 10 тамызда 1998 жылы берілген №0000168 мемлекеттік лицензия негізінде әрекет жасаушы, Алматы қаласының нотариусы Жакупова Раушан Агьидиловна¹ куәландардым.</i>	1. Transcription 2. Transposition
<i>Registered under No.551</i>	<i>№ 551 тіркемеге¹ тіркелді</i>	1. Concretization

In the legal document’s translation, it is crucial to translate the text using word for word - direct translation without changing the context. The legal documents contain the personal information of an individuals and legal entities. Transliteration is not allowed in translation of legal documents. It is also considered as a mistake. If there are any mistakes in translation, document is considered as invalid and it cannot be excepted by authorized bodies.

However, it is allowed to add some terminology in order to concrete the meaning of the text. The texts of legal documents are translated, as a rule, according to a ready-made model, as unambiguous equivalents and unambiguous transformations prevail in translation. That’s why, translator should keep the concrete structure of document.

In summary, the article delves into the complex realm of legal translation, stressing the importance of precision and contextual accuracy in translations. It highlights the crucial role played by clichés and standard phrases in maintaining the formal and authoritative tone of legal language.

In essence, legal translation is not merely about linguistic proficiency, it requires a deep understanding of legal concepts, precision in terminology, and adherence to established standards. The distinctive features of legal translation, particularly the reliance on clichés and specialized terminology, highlight the need for skilled translators to navigate the complexities of this field and meet the exacting demands of the globalized legal landscape.

REFERENCES

1. О.Г. Скворцов. Перевод деловой и юридической документации: учеб. пособие / О.Г.Скворцов; М-во науки и высш. образования Рос. Федерации, Урал. федер. ун-т.— Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2019.— 139 с
2. Legal document translation: Description, types and challenges. [Electronic resource] -URL mode access:<https://atlaslocalization.com/legal-document-translation-description-types-and-challenges/#:~:text=Types%20of%20legal%20document%20translation,notarial%20approval%2C%20and%20apostille%20translations>
3. Ж.Г. Амирова, Б. Мизамхан. Основы теории и практики перевода - Алматы, 2015. - 208 с.
4. Е.А. Карасенко Введение в переводоведение: учебное пособие. – Донецк: ДонНУ, 2018. – 250 с.
5. К.М. Левитан. Юридический перевод: основы теории и практики: учебное пособие – Москва: Проспект; Екатеринбург: Издательский дом «Уральская государственная юридическая академия», 2011-352 с
6. А.Л. Оспанова. Особенности сопоставления терминосистем в сфере юрислингвистики и в переводе - Астана, 2016 –Наука и жизнь Казахстана - Серия №3 (38) 2016 - 281с.

УДК 81'25

Атаева.Д.Т

4 курс студенті, «6B02301 – Аударма ісі»
Абылай хан атындағы Қаз ХҚ және ӘТУ
Алматы, Қазақстан
e-mail: ataevad76@gmail.com

Куркимбаева А.М.,

PhD, қауымдастырылған профессор
Абылай хан атындағы Қаз ХҚ және ӘТУ
Алматы, Қазақстан
e-mail: aizhankurkim555@gmail.com

КӨРКЕМ МӘТІНДЕРДЕГІ РЕАЛИЯЛАРДЫ АУДАРУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ (М. ТВЕННИҢ «ТОМ СОЙЕР» РОМАНЫ НЕГІЗІНДЕ)

Реалияны аударудың маңыздылығы оның ұлттық әдебиетті дамытуға, мәдени байланыстарды кеңейтуге, мәдениетаралық байланысты арттыруға қосқан үлесінде. Дегенмен, реалияны аудару мәдени реңктер мен контекстік мағыналардың мақсатты аудиторияға шынайы жеткізілуін қамтамасыз ету үшін мұқият қарастыруды және бейімдеуді талап етеді. Мақала осы дереккөздердің тұжырымдарын біріктіре отырып, Марк Твеннің «Том Сойер» материалы негізінде көркем мәтіндердегі реалияны аудару ерекшеліктеріне жан-жақты талдау жасауды көздейді. Мақалада әдеби мәтіндерді аударудағы реалияны өңдеудің күрделілігі мен маңызылағын зерделеу үшін ғылыми зерттеулер мен академиялық курс тоғысуында қарастырылады.

Тірек сөздер: реалия, көркем аударма, мәдени элементтер, қиындықтар, стратегиялар, адаптация.

Atayeva D.T

4-course student, Ablai khan KazUIRandWL
Almaty, Kazakhstan
“6B02301 – Translation Studies”
e-mail: ataevad76@gmail.com

Kurkimbayeva A.M.,

PhD, associate professor
Ablai khan Kaz UIRandWL,
Almaty, Kazakhstan
e-mail: aizhankurkim555@gmail.com

FEATURES OF TRANSLATING REALIA IN LITERARY TEXTS (BASED ON THE MATERIAL OF THE NOVEL BY M. TWAIN “TOM SAWYER”)

The significance of translating realia lies in its contribution to the development of national literature, the expansion of cultural ties, and the enhancement of intercultural communication. However, the translation of realia requires careful consideration and adaptation to ensure that the cultural nuances and contextual meanings are faithfully conveyed to the target audience. By incorporating the findings from these sources, the article aims to provide a comprehensive analysis of the features of translating realia in literary texts, using Mark Twain’s “Tom Sawyer”. The article draws insights from scholarly research and academic discourse to shed light on the complexities and significance of handling realia in the translation of literary texts.

Key words: realia, literary translation, cultural elements, challenges, strategies, adaptation.

The practical application of translation shift categorization requires material to work with, and everyday life can provide suitable examples. The way people live and the details of social life can give rise to expressive forms that are challenging to translate into literature. Some of these forms become part of a people's vocabulary and characterize their cultural or linguistic expression. Understanding the concept of "realia" is essential in this context. The term, originating from Latin, refers to "the real things" and is used to describe untranslatable cultural elements. It is important to grasp the meaning of "realia" within translation studies, as well as in a broader context. This understanding is supported by the work of Bulgarian researchers S.Vlahov and S.Florin, who extensively covered the topic of "untranslatable" elements, including realia, in their 1980 book. The word "realia" has its roots in Medieval Latin, where it denotes "the real things" as opposed to words, which are not considered "real things" [1]. Some scholars determine realia to be a particular category of "nonequivalent expressive vocabulary". V.Kostomarov and E.Vereshagin (1990) define "nonequivalent vocabulary" as follows: "these words and word-combinations are used to denote the notions of a nation which are unfamiliar to another one. they are associated with specific cultural elements existing within a particular culture but those that cannot be found in another; They also include the words that cannot be translated into a target language using one single word, that have no equivalents in another language" [2].

A.V. Fedorov also pointed out the disadvantages of using only one of the translation methods, which can be expressed in «overloading the translated text with foreign language verbal material», expanding the volume of the text, or losing national specificity [3].

As one of the literary texts, *Adventure of Tom Sawyer* still attracts many novel readers. Besides it was written by one of the famous authors, Mark Twain, it also has an interesting story about a boy named Tom Sawyer, who has some adventures with his friends and has some problems to solve in his life. Many countries have translated the novel into their own language, including Kazakhstan.

According to the work of Kuralai Sagyndykova, for a literary translation to be successful, the translator must know the original like the back of his hand. At the same time, they should be deeply immersed in the text and fully understand the author's main idea [4]. It is often said that it is easier for a translator to translate prose than poetry, to translate poetry one must be a poet, and to translate prose a writer. Whether a writer or a poet, a translator must study, analyze and understand the text he is translating. The translator's translation of the author's work without changing or supplementing it is a duty, not only a duty, but also a trust. Therefore, the translator should not distort the material, change its meaning, and present it to the reader in a proper way.

In order to better translate realias, there are some transfer techniques. Bulgarian linguists S.Vlahov and S.Florin offer generalize the techniques and reduce them to the main two: transcription and translation. Among the second group of techniques, scientists also highlight the introduction of neologism (tracing paper, semi-calculation paper, development, semantic neologism) and approximate translation (genus-species correspondence, functional analogue, description). In addition, S. Vlahov and S. Florin do not deny the possibility of giving contextual translation of reality.

The differences between the Kazakh and English languages, both genetically and typologically unrelated, pose challenges in accurately conveying the cultural and contextual nuances of Kazakh realias in English. The translation of realias from Kazakh to English often involves the use of transliteration, analog, description, and contextual methods to capture the rich cultural and linguistic elements embedded in these terms. Additionally, the study of onomastics and the linguo-cultural aspects of onomastic lexemes play a crucial role in understanding the challenges of translating realias, as it involves the cognitive and functional linguistics aspects of language and culture.

The complexities of linguistic research encompass onomastic realias, which refer to the linguistic units with a national-cultural specificity that name existing objects, phenomena, or events in political discourse. These realias include various types of names, such as *geographical names (toponyms)*, *anthroponyms*, and *names of historical events, state, and public monuments*. Geographical names carry cultural and historical significance,"Esgaroth (Laketown) and Lonely Mountain: Locations from J.R Tolkien's "The Hobbit"" not only identifies a specific geographical location but also encapsulates

its historical and cultural importance. While anthroponyms denote historical figures, society heroes, writers, and fictional heroes. As an example we can include Alice, the inspiration for Lewis Carroll’s “Alice in Wonderland” [5]. The study of onomastics from a linguistic and cultural analysis perspective involves cognitive and functional linguistics, as well as the analysis of regional proper names from a cognitive standpoint. The linguistic and cultural aspects of onomastics are essential components of the broader field of cultural linguistics, shedding light on the origins and characteristics of various types of names within different cultural and linguistic contexts.

There are different strategies that can be employed to convey the meaning and cultural significance of the original text to readers in the target language. Realia substitution can make sense, especially if the text has a pragmatic, utilitarian dominant, and the style can be given a low priority. However, this strategy tends to flatten the cultural differences, to negate them, to alter reality in order to render a text understandable, better, to make it understood without the effort to accept its diversity. Approximate translation of realia is another strategy that can be used, but it requires the translator to be aware of the cultural differences and to use appropriate translation strategies to convey the meaning and cultural significance of the original text to readers in the target language. Jiri Levy’s work “The Art of Translation” says that realities are one of the “hellish” torments of translators [6]. S. Vlahov and S. Florin point to two reasons for the difficulty of translating realities: 1) in the translation language, realities represent an object (referent) of identity (analogue, lack of equivalent); 2) transmission in translation of both the material meaning of reality and color (semantics) and (connotation)

Translating Realia in “Tom Sawyer”:

Mark Twain’s “The Adventures of Tom Sawyer” is a literary classic that is rich in realia, or the use of specific, real-life objects or cultural references. Translating realia from this novel poses significant challenges, as it requires a deep understanding of the cultural, historical, and geographical context in which the story is set. Let’s analyze some specific examples of realia from the novel and discuss the complexities involved in translating them while preserving their cultural essence.

Fishing Tackle: In the novel, Tom and his friends engage in fishing, using specific types of fishing tackle such as “trotline” and “grappling-irons.” These items are deeply rooted in the American rural fishing culture of the 19th century, reflecting the leisure activities of the time.

Furthermore, specific fishing tackle terms may not exist in other languages, requiring the translator to provide explanations or find culturally equivalent terms that capture the same essence. The religious and educational connotations of Sunday School may also require careful consideration to ensure that the translated text reflects the same cultural significance.

Understanding Realia in “Tom Sawyer”. “Tom Sawyer” is set in mid-19th century America and contains numerous realia that reflect the cultural, historical, and geographical context of the time. Realia in the novel include specific locations, games, customs, and historical events that are integral to the story and contribute to its authenticity.

Here are some realia from the book “Tom Sawyer”:

Geographical Realias	Географиялық реалийлер
Source: The Mississippi River	Target: Миссисипи өзені
Source: St. Petersburg, Missouri	Target: Сент-Петербург, Миссури (Sent-Peterburg, Missouri)
Source: Jackson’s Island	Target: Джексонның аралы
Source: Sabbath	Target: Сенбі
Source: McDougal’s Cave	Target: Мак Дугал үңгірі
Cultural Realias	Мәдени реалийлер
Source: Marbles (game)	Target: Марблс (ойын)
Source: Superstitions (belief in ghost)	Target: Ырымдар (елеске сену)
Source: Whitewashing the fence	Target: Шарбақты сырлау
Source: Tuffy	Target: Тоффи (кәмпит түрі)

Source; Schoolhouse	Target; Мектеп ғимараты
Source: Tick	Target: Таскене
Source: Aunt Polly	Target: Полли апай
Source: Muff Potter	Target: Мафф Поттер
Historical Realias	Тарихи реалийлер
Source: The Civil War	Target: Азамат соғысы
Source: Indian Joe	Target: Үнділік Джон

These examples demonstrate how realia in «Tom Sawyer» may require careful consideration and adaptation when translating from English to Kazakh, in order to preserve the cultural, historical, and geographical elements of the original text while making it accessible to the target language audience.

«The Adventures of Tom Sawyer» serves as a valuable resource for exploring cultural diversity in the context of globalization within the modern educational process. The translation of this novel from English into Kazakh highlights the importance of accurately conveying cultural nuances, historical references, and geographical realia to maintain the authenticity of the source text while making it accessible to a different cultural context. The analysis indicates that cultural aspects take precedence, followed by geographical elements, while historical references are less prevalent. This indicates Twain's deliberate focus on cultural nuances and surroundings in «Tom Sawyer,» enhancing the story's depth and character depiction. By integrating these realias, Twain effectively transports readers into the story's world, vividly depicting its time and location. Ultimately, the diverse incorporation of realias elevates the narrative's authenticity, enriching the reader's engagement with the text.

REFERENCES

1. Влахов С. Непереваемое в переводе / С. Влахов, С. Флорин. – М.: Международные отношения, 1980. – 342 с.
2. Vereshagin, E.M., Kostomarov, V.G. (1990). Язык и культура: лингво-страноведение в преподавании русского языка как иностранного. Москва: Русский язык.
3. Fedorov A. V. Fundamentals of the general theory of translation. – 1983. – 303с.
4. Сандыбаева К. Абай өлеңдеріндегі реалиялардың орыс, ағылшын тілдеріне аударылуы // «Абайды білмек парыз — 2015» Жоғары оқу орындары студенттерінің ғылыми конференциясы - 2015, 11 бет.
5. Hyla A. The image of dragon in literature. Pedagogical perspective on the basis of John Ronald Reuel Tolkien's Hobbit // Konteksty Pedagogiczne. – 2018. – Т. 2. – №. 11. – С. 207-218.
6. Levy, Jiri, 1969, Literary Translation: Theory of an Art Genre. Athenaeum, Frankfurt.

УДК 81`25

Әукен А.,
Студент КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Специальность «6В02301-Переводческое дело»
Алматы, Казахстан
e-mail: aisana.auken01@gmail.com
Научный руководитель:
м.ғ.н., ст. преп. **Зырянов В.К.**

ОСОБЕННОСТИ АУДИОВИЗУАЛЬНОГО ПЕРЕВОДА: ДУБЛЯЖ (С АНГЛИЙСКОГО НА РУССКИЙ)

Эта статья посвящена особенностям и сложностям одного из самых сложных видов аудиовизуального перевода – дубляжа. В ней анализируется процесс передачи смысла, эмоций и стиля оригинала на другой язык посредством дублирования. Освещаются культурные и

лингвистические аспекты, требующие тщательного учета при переводе. Качественный дубляж считается ключевым фактором успешной интернационализации фильмов, позволяя зрителям по всему миру наслаждаться кинематографическим искусством без языковых барьеров.

Ключевые слова: особенности, дубляж, адаптация, культура, синхронизация.

Auken A.,
Student of Translation Studies of Ablai khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: aisana.auken01@gmail.com
Scientific supervisor:
MA, Senior Instructor **Zyryanov V.K.**

THE PECULARITIES OF AUDIOVISUAL TRANSLATION: DUBBING (FROM ENGLISH INTO RUSSIAN)

This article is devoted to the peculiarities and complexities of one of the most difficult types of audiovisual translation – dubbing. It analyzes the process of transferring the meaning, emotions and style of the original into another language through duplication. Cultural and linguistic aspects that require careful consideration in translation are highlighted. Quality dubbing is considered a key factor in the successful internationalization of films, allowing audiences around the world to enjoy cinematic art without language barriers.

Key words: peculiarities, dubbing, adaptation, culture, synchronization.

In today's world, audiovisual translation plays an increasingly important role. Films, TV series, video games – all require translation in order to be accessible to audiences who do not speak the original language.

One of the most common and complex types of audiovisual translation is dubbing. It is the process of adapting a text, a verbalized message in a source language, to a script or soundtrack in a target language, where “adaptation” involves completely replacing the audio track with its translation.

English to Russian dubbing has a number of features and complexities that distinguish it from other types of audiovisual translation.

In this article, we will look at the peculiarities and complexities of dubbing. We will also talk about what qualities a translator working on dubbing should have and how to make dubbing high-quality and interesting for the audience.

Translating dubbing is a very labor-intensive process that requires a lot of time, knowledge and skills. When translating from English into Russian, there are many standards, rules and approaches that must be complied with and each of which plays its own role in creating a high-quality dubbing. Let's take a look at the main features and challenges faced by dubbing translators.

1. Cultural differences, references and humor

One of the main challenges is the cultural differences between English-speaking and Russian-speaking audiences. This concerns humor, cultural references as well as customs and traditions. Given this aspect, the translator's main task is not to translate words, sentences or meanings, but to convey the story. A particular challenge is “untranslatable wordplay”, where the translator of a film has to sacrifice either meaning or phonetics, or sometimes both.

For example, in the movie “Avatar” the main character Jake Sully in a wheelchair land on the military base and soldiers joke about him “Look out, hot rod”. Hot rod is an American car designed to reach the highest possible speed. But since this car in most cases is not familiar to Russian speakers, the dubbing omitted this joke and the phrase sounds like this: “Смотри куда прѣшь!”.

2. Technical aspects

Synchronization of the characters' voices with their lip movements on the screen is one of the

main technical aspects of dubbing. It requires a high degree of precision and skill on the part of the interpreters. There are three types of synchronization: phonetic, isochronic and kinetic.

Phonetic synchronization is about dubbing actors matching the lip movements of the characters on screen as closely as possible. This requires the actors not only to pronounce words correctly, but also to follow exactly the intonation, rhythm and speed of the original actors' speech. Phonetic synchronization is designed to create the illusion that the character's voice belongs to what we see on screen.

For example, in the movie "Harry Potter and the Philosopher's Stone" Ron says "Bloody hell", which means "чёрт возьми" in English. In the Russian dubbing, this phrase was translated as "полный кайф". This was done in order to make it look as if the hero was saying this exact phrase.

- Isochronic synchronization focuses on observing the time intervals between the pronunciation of words and phrases of characters in the original and their translation into another language. This includes taking into account the duration of phrases, pauses, intonation and speech patterns of the original so that the translation sounds natural and does not go out of synchronization. That is, the translation phrase must fit into the time allotted for it. The main indicator in this case is not the number of characters, but the time of pronunciation.

For example, the phrase of the heroine in one of the episodes of the TV series "Grey's Anatomy" is "You don't have her walking yet?". This phrase consists of 31 characters, and its translation into Russian "Ты еще не заставил её ходить?" consists of 29 characters, i.e. it is even shorter than the original. «But despite this, the phrase in Russian sounds much longer and does not fit into the language track».. This is due to the peculiarities of the English language in comparison with Russian: English pronunciation is smoother, which allows to speak with greater speed. For this reason, this phrase was replaced by another, shorter translation: "Она до сих пор лежит?", which consists of 21 characters.

Kinetic synchronization means coordinating speech with the movements and actions of the characters on the screen. This includes taking into account not only lip movements and facial expressions, but also other physical actions such as gestures, body movements and expression. Kinetic synchronization helps create a sense of naturalness and integrity between the voice and actions of the characters.

3. Stylistics and emotional expressiveness

Translation of movies, TV series should be literary, not word-for-word. Literal or word-for-word translations often sound unnatural and incomprehensible. A literary translation allows to adapt the text to the target culture and language, making it interesting, preserving the meaning and stylistic coloring of the original and natural, giving the viewer the feeling that he is watching the movie in the original. It is also worth mentioning that obscene expressions in English are localized in Russian using less rude expressions.

An example is a passage from the TV series «Grey's Anatomy» in which the heroine says "Sometimes things die, Alex, and there's nothing you could do about it". Translated literally, the phrase goes like this: "Иногда вещи умирают, Алекс, и ты ничего не можешь сделать с этим". If we take a literary approach to translating this phrase, it sounds much better: "Всему приходит конец, Алекс, и с этим ничего не поделаешь".

Thus, dubbing is not just translation, but an art. It requires not only a deep knowledge of languages, but also the ability to adapt the text to a new culture and audience. Audiovisual translation necessitates a range of skills from the translator, including proficiency in foreign languages, a keen visual acuity, a deep comprehension of both film pacing and narrative flow, and the capability to condense and omit non-essential dialogue while preserving comprehension.

Speaking about the competence of dubbing translators, they must have the following skills:

- Deep knowledge of the source and target languages (proficiency in grammar, phonetics, vocabulary, phraseology and stylistics at the native level)
- The ability to adapt the text to the target audience while maintaining the meaning and stylistic coloring.
- Ability to work with texts (analysis and evaluation of text information, creation of texts that correspond to the genre and target audience).

- Good knowledge of work cultures and adaptation of translation to the requirements of the target culture
- Proficiency in audiovisual translation programs.
- Knowledge of the principles of synchronization (the ability to fit the translation into the timing of the video sequence).
- Knowledge of cinematic language and the characteristics of different audiovisual genres.

Also, one of the most important qualities of a translator is constant self-improvement. This includes keeping up with developments in the field of audiovisual translation (studying new translation techniques and technologies) and developing linguistic and communicative competencies. Translators constantly monitor the languages, their varieties, from and into which they translate. Thus, an audiovisual content translator is a highly qualified specialist who has deep knowledge in the fields of linguistics, communication and technology. He must not only speak languages, but also understand the culture of the countries whose languages he translates.

The movie industry is thriving like never before, and the ability to watch movies and TV series in your native language is provided by dubbing translators. These skilled individuals play an important role in breaking down cultural barriers and ensuring that everyone can enjoy the magic of cinema.

Translation of dubbing is a complex and multifaceted process that requires not only knowledge of languages, but also a fine sense of context, cultural peculiarities and nuances of communication. Each movie has its own unique characteristics, and the translator must adapt his or her work to them in order to maintain the authenticity of the work.

Thus, the following features and challenges of dubbing translation were identified: cultural references, humor, untranslatable wordplay, synchronization of speech with lip movements, and preservation of stylistics and expressiveness.

REFERENCES

1. Gunilla Anderman, Jorge Diaz-Cintas. Audiovisual Translation: Language Transfer on Screen. – 2009.
2. Frederic Chaume. Audiovisual Translation Trends: Growing Diversity, Choice and Enhanced Localization. // In Esser, Andrea (ed.). Media Across Borders: Localising TV, Film and Video Games. – 2016.
3. Frederic Chaume. Audiovisual Translation: Dubbing. – 2012.
4. Jan Ivarsson, Mary Carroll. Subtitling. – 1998.

УДК 81'25

Ахетова Жанерке,
Бакалавр специальности «6В02301-Переводческое
дело», КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Алматы, Казахстан
e-mail: zhanerke.kz.00@gmail.com
Научный руководитель, магистр, ст.преп.
Саймкулова Ш.О.

ПРАГМАТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПЕРЕВОДА РЕКЛАМНЫХ ТЕКСТОВ С АНГЛИЙСКОГО НА РУССКИЙ ЯЗЫК

В данной статье рассматриваются прагматические аспекты перевода рекламных текстов с английского на русский язык. Подчеркивается значимая роль рекламы в современном обществе и трудности, с которыми сталкиваются переводчики, стремясь передать не только язык, но и культурные и эмоциональные подтексты эффективно. Исследование направлено на анализ

рекламы как социокультурного явления, очерчивание сложностей её перевода и предложение практических моделей для эффективного перевода с учетом лингвистических и культурных нюансов.

Ключевые слова: стратегии перевода, перевод рекламы, прагматика, культурная адаптация, лингвистические нюансы, поведение потребителей.

Akhetova Zh.,

Bachelor's student of Translation studies- "6B02301"

Ablai khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: zhanerke.kz.00@gmail.com

Scientific supervisor:

Master of Philological Sciences,

Saimkulova Sh.O.

PRAGMATIC ASPECTS OF TRANSLATING ADVERTISING TEXTS FROM ENGLISH INTO RUSSIAN LANGUAGE

This article delves into the pragmatic aspects of translating advertising texts from English into Russian. It underscores the significant role advertising plays in modern society and the challenges translators face in conveying not just the language but also the cultural and emotional undertones effectively. The study aims to analyze advertising as a sociocultural phenomenon, outline the complexities of its translation, and offer practical models for effective translation, considering linguistic and cultural nuances.

Key words: translation strategies, advertising translation, pragmatics, cultural adaptation, linguistic nuance, consumer behavior.

In today's globalized market, advertising is pivotal in the success of products and services worldwide. The task of translating advertising materials from one language to another extends beyond mere linguistic conversion; it necessitates preserving the original message's intent, style, and tone, ensuring resonance with the target audience. This challenge is particularly pronounced in translations between languages from distinct cultural backgrounds, such as English and Russian, where achieving translational adequacy is complex [1].

Pragmatics, the subfield of linguistics that examines how context influences meaning interpretation, is crucial in advertising translation. It requires an in-depth understanding of cultural nuances, societal norms, and emotional connotations, essential for crafting advertisements that appeal to the target audience's values and beliefs. C. Morris highlights the foundational role of semiotics in understanding the signs and symbols within languages, which is directly applicable to the translation of advertising materials, where signs and symbols often carry significant cultural weight [2].

The pragmatic approach to translating advertising texts acknowledges the uniqueness of each language's expressions, idioms, and constructions, which may lack direct equivalents in another language. This perspective is pivotal, as Heller and Roncoroni highlight in their work on linguistic creativity and translation. They emphasize the importance of understanding the part language plays in text and translation, including advertising texts, where the essence of creativity and cultural nuance is crucial. Thus, translators must skillfully navigate these differences to produce a text that is both natural and engaging to the target audience while maintaining the original advertisement's persuasive and motivational qualities [3]. Aleksandrovna further elaborates on the pragmatic and semantic challenges involved in institutional discourses, including advertising, underscoring the need for translators to be adept in the peculiarities of linguistic features to ensure effective communication across linguistic and cultural barriers [4].

Pragmatics is the branch of linguistics concerned with the use of language in social contexts and the ways in which people produce and comprehend meanings through language. Unlike semantics, which focuses on the inherent meaning of words and sentences, pragmatics considers the implications and inferences that arise in real-world situations. In translation, particularly for advertising, pragmatics requires an understanding of how language functions in different cultures to convey messages effectively.

Advertising is more than just selling a product or service; it's about communicating ideas, lifestyles, and values. It employs various rhetorical strategies to persuade, inform, and connect with the audience. Effective advertising uses language that resonates with the target demographic, leveraging cultural references, humor, and emotions to influence perceptions and behaviors. In the context of translation, this means adapting content not just linguistically but also culturally and emotionally.

Translating advertising texts introduces a complex array of challenges that extend well beyond simple linguistic translation. These challenges demand a multifaceted approach to ensure that the translated content is not only linguistically accurate but also culturally resonant and effective in the target market. Key challenges include:

- **Cultural Differences:** The vast disparities in cultural references, humor, and values between source and target cultures necessitate meticulous adaptations. The digital era has heightened the significance of cultural adaptation in international marketing, emphasizing the need for advertisements to be not only translated but adapted to different languages to achieve success in global markets.

- **Language Specifics:** The absence of direct equivalents for certain puns, idioms, or expressions in the target language requires creative solutions. This creativity ensures the conveyed message retains the intended impact, a process that poses unique linguistic challenges.

- **Marketing Strategies:** The effectiveness of advertising strategies can vary significantly across different markets due to variations in consumer behavior and preferences. This variation necessitates market-specific adaptations to ensure that advertising strategies are as effective in one market as they are in another [5].

- **Legal and Ethical Considerations:** Advertisements must adhere to the legal and ethical standards of the target market. This compliance may necessitate adjustments to the content to ensure it aligns with local regulations and societal norms [6].

Understanding and addressing these challenges are critical for developing effective translation strategies that preserve the persuasive power of advertising texts while making them accessible and appealing to the target audience. One of the most pronounced challenges in this domain is navigating the cultural nuances between the source and target languages. Cultural references, humor, traditions, and societal norms play a crucial role in how an advertisement is perceived. An advertisement leveraging American pop culture references, for example, might lose its appeal or become entirely irrelevant when translated into Russian without proper adaptation to local cultural contexts [7]. This necessitates not just a literal translation of words but a comprehensive adaptation of content to fit the cultural landscape of the target audience.

Achieving equivalence in advertising translation extends beyond literal translation to encompass the emotional and persuasive intent of the original message. This balancing act often involves transcreation, where the translator must creatively adapt the message to evoke the same feelings and reactions in the target audience as intended in the original advertisement [8].

Effective translation of advertising texts demands a deep understanding of both the source and target cultures, as well as creativity and flexibility in translation choices. Strategies for addressing these challenges include cultural adaptation, linguistic sensitivity, collaboration with local experts, and the use of transcreation to recreate the advertisement's message, tone, and emotional appeal for the target audience.

Effective translation of advertising texts requires a deep understanding of both the source and target cultures, as well as creativity and flexibility in translation choices. Some strategies include:

- **Cultural Adaptation:** Adapting content to reflect the cultural values, norms, and preferences of the target audience.

- **Linguistic Sensitivity:** Being aware of linguistic nuances, idiomatic expressions, and connotations in both languages to avoid misinterpretation.

- **Collaboration with Local Experts:** Working with cultural consultants or native speakers to ensure the translated advertisement is culturally appropriate and effective.

- **Use of Transcreation:** Going beyond direct translation to recreate the advertisement’s message, tone, and emotional appeal for the target audience.

Understanding and addressing these challenges are crucial for translators to produce advertising texts that are not only linguistically accurate but also culturally resonant and persuasive to the target market.

In the realm of advertising, the translation of slogans from one language to another is not merely a linguistic exercise but a complex process of cultural adaptation and reinterpretation. This process is vividly illustrated in the translation of various brand slogans into Russian, where the original messages undergo significant transformation to align with the cultural expectations and linguistic nuances of the target audience.

Brand	Original	Translation into Russian
Lipton Ice Tea	Tea can do that	Вся сила чайного листа

Taking the example of *Lipton Ice Tea*, the original slogan “*Tea can do that*” is transmuted into “*Вся сила чайного листа*” (“*All the power of the tea leaf*”), shifting focus from the functional benefits of tea to emphasizing its inherent potency and effectiveness. This translation strategy resonates with Russian-speaking consumers’ preference for product attributes that promise tangible outcomes.

Brand	Original	Translation into Russian
Felix	Clever Felix. He’ll do anything for his “As good as it looks”. You can see the succulent meaty pieces and how much he loves it	Умница, Феликс. Что только не придумает ради аппетитных кусочков. По-домашнему вкусный корм. Ваш кот попросит добавки

Similarly, the cat food slogan adapts the narrative of «*Clever Felix. He’ll do anything for his ‘As good as it looks’*” to craft a more engaging and relatable story for the Russian-speaking audience, emphasizing the cat’s ingenuity and the food’s appeal. This approach taps into the emotional engagement and personification of pets, which is a persuasive technique in the local market.

Brand	Original	Translation into Russian
Snickers	You`re not you when you`re hungry. Snickers. Get some nuts	«Ты не ты, когда голоден. Не тормози. Сникерсни!»

The translation of the Snickers slogan also demonstrates the adaptation of humor and the causal relationship between hunger and personality change, incorporating colloquial Russian expressions to maintain the original’s witty appeal while ensuring cultural relevance.

Brand	Original	Translation into Russian
BURBERRY	BURBERRY New Bond Street, Knightsbridge, Regent Street	Купальные костюмы из лучших магазинов Англии, расположенных в самых престижных районах Лондона: Пью Бонд Стрит, Найтсбридж. Риджент Стрит

In the case of BURBERRY, the translation introduces additional context for people who are not familiar with the location, as the mention of prestigious London areas might not convey the intended prestige and quality of the brand without further context, demonstrating the need to enrich the translation with details recognizable to the target audience.

Brand	Original	Translation into Russian
Bourjois Paris	Bourjois Paris New Dip & Dust, thrills without spills, Shimmering loose powder eye colour in 10 shades	Представляем абсолютно новые тени для век от Bourjois Paris. Они интригуют, не скатываются. Сияющие сухие тени. 10 восхитительных оттенков. Проследи за моим взглядом

The Bourjois Paris eyeshadow advertisement showcases an adaptation that highlights the product's unique features and benefits in a way that appeals to our expectations for beauty products, emphasizing the non-flaking quality and variety of shades in more descriptive terms.

Brand	Original	Translation into Russian
Four Seasons	Cancel the warm milk, I don't think I'll need it	Отмените моё тёплое молоко, полагаю, что оно мне здесь не понадобится

The Four Seasons hotel slogan's translation into Russian subtly communicates the comfort and quality of the hotel's accommodations by culturally adapting the reference to warm milk, a common remedy for sleeplessness, thus illustrating the translator's role in modifying content to suit cultural practices and beliefs.

Brand	Original	Translation into Russian
Fa	How Fa can you go?	Насколько далеко ты можешь зайти?

The playful challenge presented in the Fa slogan is adeptly translated to retain its original playful tone while making it culturally and linguistically appropriate for the Russian-speaking audience, demonstrating the translator's skill in preserving the spirit of the message amidst linguistic and cultural shifts.

Brand	Original	Translation into Russian
Maybelline	Maybe she's born with it. Maybe it's Maybelline	Все в восторге от тебя. А ты - от Мэйбеллин

Lastly, the Maybelline slogan's adaptation to the local market focuses on the outcome of using the product rather than the dilemma presented in the original, emphasizing the enhancement of natural beauty. This reflects a strategic choice to align the message with cultural norms that value the end results of beauty products.

These translations exemplify the intricate process of recontextualizing advertising messages, where translators act not only as linguists but also as cultural mediators. By carefully considering the cultural, linguistic, and pragmatic aspects of the target audience, these adaptations ensure that the translated slogans resonate with consumers, thereby maintaining the brand's appeal across linguistic and cultural boundaries. This process highlights the critical role of translation in global marketing strategies, where understanding and adapting to local cultural nuances is key to effective communication.

The translation of advertising texts, as demonstrated through the examples of Lipton Ice Tea, Felix cat food, Snickers, BURBERRY, Bourjois Paris, Four Seasons, Fa, and Maybelline, is a nuanced process that extends far beyond mere linguistic conversion. This process involves a deep understanding

of cultural semantics, consumer psychology, and the strategic objectives of marketing communication. The pragmatic aspect of translating advertising texts plays a pivotal role in ensuring that the adapted message not only conveys the original's intent but also resonates with the target audience's cultural and contextual realities.

Moreover, the process of translating advertising texts often involves creative strategies to evoke the desired emotional and cognitive responses in the target audience, a practice known as transcreation. This approach highlights the translator's role in balancing fidelity to the source text with the need for cultural and emotional adaptation, ensuring that the translated advertisement is as compelling and resonant as the original.

In conclusion, the translation of advertising texts from English into Russian—or any language pair, for that matter—presents a complex array of challenges that require not only linguistic expertise but also deep cultural understanding and creative adaptation strategies. Understanding the target audience, employing creativity, localizing content, collaborating with experts, testing and gathering feedback, and staying abreast of cultural shifts are all critical components of a successful translation strategy. These approaches ensure that the essence and appeal of the original message are preserved, enabling brands to connect with and inspire their target audiences across linguistic and cultural divides.

REFERENCES

1. Эгамбердиева Ш. ПРАГМАТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПЕРЕВОДА РЕКЛАМНЫХ ТЕКСТОВ //Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2023. – Т. 3. – №. 23. – С. 327-331.
2. Morris C. W. Foundations of the Theory of Signs //International encyclopedia of unified science. – Chicago University Press, 1938. – С. 1-59.
3. Heller D. et al. Phraseologie–sprachliche Kreativität–Übersetzung. Ansätze und Perspektiven //TRANS-KOM. – 2023. – Т. 16. – №. 2. – С. 210-221.
4. Aleksandrovna H. P. Restaurant discourse as an institutional phenomenon in Spanish-speaking and Russian-speaking linguocultures. – 2023.
5. Yahiaoui R. Transcreation Strategies in Dubbing a Humorous Hybrid-Text Type Advert into Arabic-Is Vernacular the Panacea? //DELTA: Documentação de Estudos em Lingüística Teórica e Aplicada. – 2023. – Т. 39. – С. 202339455531.
6. Дубовик Н. М. ПЕРЕКЛАД РЕКЛАМНИХ ТЕКСТІВ, ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ TRANSLATION OF ADVERTISING TEXTS, PSYCHOLINGUISTIC ASPECT.
7. Prodan Ambartsumyan O. The use of large language models for marketing content translation and transcreation. – 2023.
8. Yahiaoui R. Transcreation Strategies in Dubbing a Humorous Hybrid-Text Type Advert into Arabic-Is Vernacular the Panacea? //DELTA: Documentação de Estudos em Lingüística Teórica e Aplicada. – 2023. – Т. 39. – С. 202339455531.
9. Morris C. W. Foundations of the Theory of Signs //International encyclopedia of unified science. – Chicago University Press, 1938. – С. 1-59.

Ахмедиева А.М.

Абылай хан атындағы ҚазХКЖӘТУ бакалавры
«БВ02301-Аударма ісі» мамандығы

Алматы, Қазақстан

e-mail: aruzanahmedieva@gmail.com

Ғылыми жетекші: МА **Берсимбаева Ж.С**

АУДАРМАДАҒЫ ҮНДЕСТІК: МӘДЕНИЕТКЕ ТӘН ИДИОМАЛАР МЕН ФРАЗЕОЛОГИЗМДЕРДІ ЖЕТКІЗУДІҢ ТИІМДІ СТРАТЕГИЯЛАРЫ

Мақала қиындықтарды ашып қана қоймай, аудармашыларға практикалық стратегияларды ұсынуға, аударма әдіснамасын байытуға және лингвистикалық және мәдени қауымдастықтар арасындағы өзара түсіністікке ықпал етуге ұмтылады. Жобаның нәтижелері аударма сапасын арттыруға және мәдени перспективаларды жақындастыруға негіз бола алады.

Түйін сөздер: мәдени перспективалар, идиомалар, мәдени қауымдастықтар, аударма сапасы

Akhmedieva A.,

Student of Translation Studies of Ablai khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: aruzanahmedieva@gmail.com

Scientific supervisor: МА **Bersimbayeva Zh.S.**

HARMONY IN TRANSLATION: EFFECTIVE STRATEGIES FOR TRANSMITTING CULTURALLY SPECIFIC IDIOMS AND PHRASEOLOGISMS

The article strives not only to uncover challenges, but also to provide practical strategies for translators, enriching translation methodology and promoting mutual understanding between linguistic and cultural communities. The results of the project can serve as a basis for improving the quality of translation and bringing cultural perspectives closer together.

Key words: cultural perspectives, idioms, cultural communities, quality of translation

In the modern world, saturated with global communications, the role of the translator is becoming increasingly more important. The art of conveying culturally specific idioms and phraseological units, while preserving not only the meaning, but also the style of the original text is particularly important, yet challenging. In this article, we will explore two key strategies that assist translators in effectively tackling this complex task.

Idioms have gained much attention in formulaic language research due to their peculiar nature. They do not function as single units though they consist of multiple words. Besides, idioms are difficult to define or describe in exact terms. Richards et al. (2002) [1] defined an idiom, as "An expression which functions as a single unit and whose meaning cannot be worked out from its separate parts." (p.246). For example, the idiom "a bird told me that", which means that "I have known this piece of information in my way, and since nothing further is said, implies an unwillingness to reveal the source if there is one or that the source is to remain a mystery, cannot be perceived literally as if the bird was the agent. Hence, the meaning of the idiom has nothing to do with the separate lexemes of "bird, or tell". However, one view holds that an idiom usually starts as a phrase having a literal meaning, and which then it gets used figuratively. In other words, this view holds that there is a relationship between the components of idioms and their idiomatic or figurative meaning. The connection of words in an idiom group is strong, their meaning as a whole group means a completely different meaning, not

related to their meaning when they stand alone. For example: “kabyrganmen keñes”(to think), “tisin qairap jür” (hold a grudge), “siyr quiymşyqqa salu” (stretch something), “beti beri qarady” (began to heal) [2, 39]. Baker (1992) [3] postulates that idioms are frozen strings of language whose meanings are not deducible from their single components. Consider the idiom/collocation “fed up”. Animals and people can be fed, and there could be other usages involving feed or fed. However, when it comes to being fed up, the word “up” must follow “fed”. It has to be in the past tense “fed up”; one cannot say ‘feed up’, using the present tense of feed; this combination makes no sense (Akbari: 2013) [4]

The examination of these strategies provides insight into the intricacies of translation and constitutes a relevant contribution to the field of intercultural communication in translation studies and philology. It also allows an in-depth understanding of the challenges and requirements faced by translators in the context of preserving the style and meaning of the original text.

The essence of the problem lies in the fact that culturally-specific expressions often lack a direct equivalent in other languages. This poses challenges in conveying the meaning and in capturing the distinctive “shade” or style embedded in these idioms. The study examines methods that translators can employ to overcome this difficulty, ensuring precision and cultural adaptation within the scope of translation. An important aspect of the topic overview is the recognition of the influence of cultural context on the perception of idioms. This necessitates not only a linguistic approach but also a profound understanding of cultural nuances to effectively integrate these expressions into a new linguistic and cultural context. Thus, the topic overview establishes a foundation for a deeper exploration of the proposed strategies for conveying cultural idioms and phrasemes.

The main strategy is “Contextual Adaptation”. Conveying culturally specific idioms requires a careful examination of the context. Professional translators often successfully adapt expressions, clarifying their meaning in a new cultural context. For example, instead of a literal translation, they incorporate analogs, preserving both the structure and meaning. Let’s consider an example: Original Kazakh:” Tümedeidi tüiedeı etu” (making the big deal out of nothing).[5] Translation English: –“Make a mountain out of a molehill”. It reflects the tendency of some individuals to exaggerate problems or blow minor concerns out of proportion.

The metaphorical imagery involves transforming a tiny molehill (a small mound of earth created by a mole) into a towering mountain, emphasizing the disproportionate scale of the reaction. This idiom is often used to highlight the importance of maintaining perspective and not overreacting to minor challenges or trivial matters. In various contexts, whether in personal relationships, work environments, or everyday situations, people might be cautioned against making a mountain out of a molehill, encouraging a more measured and rational response to difficulties. The idiom serves as a reminder to focus on the significant aspects of a situation rather than allowing minor issues to overshadow them.

Second strategy is “Equivalent Search”. Identifying equivalents in the target language is a crucial component of conveying cultural idioms. Using similar expressions helps maintain the sentence structure and emotional tone. Professional translators actively search for suitable equivalents to minimize style loss. We use equivalent search to ensure the translated idiom retains the intended meaning, as direct translations might not capture the cultural connotations. Moreover, enabling readers in the target language to grasp the idiomatic expressions seamlessly, fostering better communication. We can find the equivalent search in novels, poems, or literary works where idioms contribute to the overall tone and style. Here is an example: Original French: –”C’est la fin des haricots”. The meaning is “It is the end of everything”. Translation English: “It’s the last straw.”In this case, the translator chose an English equivalent to convey the meaning and the emotional nuance of the original.

Phraseological units, the cornerstone of linguistic expression, serve as cultural touchstones, embodying the collective wisdom and heritage of a society. Translating these intricate constructs requires a delicate balance of linguistic prowess and cultural insight. Phraseological units, comprising idiomatic expressions, proverbs, and fixed phrases, encapsulate the essence of a culture, offering unique insights into its values, traditions, and worldview. These linguistic gems enrich communication by conveying complex concepts and emotions with succinctness and depth. As such, preserving the authenticity and

cultural resonance of phraseological units in translation is paramount for maintaining the integrity and authenticity of the source text. The meaning of phraseological unities can usually be understood through the metaphoric meaning of the whole phraseologisms, e.g. to stick (to stand) to one's guns - "to refuse to change one's statements or opinions in the face of opposition, implying courage and integrity", a hard nut to crack - "a person or thing that is difficult to understand or influence".[6]

In conclusion, there was emphasized the importance of effective strategies for conveying culturally specific idioms and phrases in the translation process.

The translator's task goes beyond a mere transfer of words from one language to another. It is an art that demands a deep understanding of cultural contexts and the creative application of transmission strategies. Within the scope of this research, two key strategies have been examined – contextual adaptation and equivalent search.

The application of these strategies allows for preserving the meaning and style of the original and contributes to the seamless integration of cultural elements into a new linguistic environment. Translators who master these methods serve as bridges between languages in the same time as connectors of cultural codes, making the translated text richer and more relatable to the target audience.

Thus, effective strategies for conveying cultural idioms elevate the quality of translation also play a crucial role in bridging diverse cultures and enriching linguistic exchange in the realm of global communication.

For future explorations in the domain of conveying culturally specific idioms and phrasemes in translation, several promising directions can be considered: Investigate new artificial intelligence technologies aimed at assisting translators in selecting the most effective strategies when dealing with culturally specific expressions.

Conduct an in-depth analysis of the influence of psycholinguistic aspects on the perception and adaptation of cultural idioms in different cultural and linguistic contexts. Gather data on real-life scenarios of using translation strategies in various fields (literature, medicine, business) to formulate more detailed recommendations for translators. Analyze the impact of emerging technologies, such as machine learning and automated translation systems, on the processes of conveying cultural idioms and phrasemes. Explore the intersection between translation studies and other disciplines, such as sociology, anthropology, or linguistics, for a deeper understanding of cultural aspects in idiom transmission.

These outlines for future research aim to deepen our understanding of complex issues in conveying culturally specific elements during translation and expand our arsenal of methods to enhance this process. As we delve into these avenues, we can anticipate enriched insights that contribute to the continual improvement of cross-cultural communication through translation.

REFERENCES

1. Richard et.al. English Learning: Linguistic Flaws - 2002. – P. 253.
2. Болғанбаев А. Қазақ тілінің лексикологиясы. – Алматы, 1998.– 174 б.
3. Baker M. In Other Words: A Coursebook on Translation. – Routledge, 1992. – P. 206-208.
4. Soleimani H. & Akbari M. The effect of storytelling on children's learning English vocabulary. – 2013. – P. 154-160.
5. Салқынбай. А.Б. Қазіргі қазақ тіліндегі коммуникативтік тәжірибе: норма және узус. – 2023. – 35 б.
6. Jean-Pierre Colson. Phraseology, constructions and translation. – 2023. – P. 25-42.

Ахмерова Д.,
Студент КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Специальность «6В02301-Переводческое Дело»
Алматы, Казахстан
e-mail: akhmerovadilya.aaa@gmail.com
Научн. рук.: м.г.н., ст.преп. **Жапарова А.А.**

ЛИНГВО-СТИЛИСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА АНГЛИЙСКОГО СЛЕНГА НА РУССКИЙ ЯЗЫК

В данной статье рассматриваются лингвистические нюансы перевода сленговых терминов на английский и русский языки, подчеркивая их актуальность в современной межкультурной коммуникации. Цель статьи - проанализировать проблемы и стратегии точной передачи смысла и культурных коннотаций сленговых выражений. В ходе исследования мы определили понятие сленга и его отличительные черты, выделили региональные, межпоколенческие и субкультурные разновидности английского сленга, выявили проблемы перевода английского сленга, провели переводческий анализ терминов английского сленга на русский язык.

Ключевые слова: перевод, сленг, культура, особенности перевода, современная поп-культура, методы перевода, межкультурная коммуникация.

Akhmerova D.,
Student of Translation studies Ablai Khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: akhmerovadilya.aaa@gmail.com
Scientific supervisor:
MA, Senior instructor **Zhaparova A.A.**

LINGUISTIC AND STYLISTIC FEATURES OF TRANSLATING ENGLISH SLANG INTO RUSSIAN LANGUAGE

This article examines the linguistic nuances involved in translating slang terms across English and Russian languages, highlighting their relevance in contemporary multicultural communication. The aim of the article is to analyze the challenges and strategies in accurately conveying the meaning and cultural connotations of slang expressions. Within the framework of our research we defined slang and its distinctive features, distinguished regional, generational, and subcultural variations in English slang, identified problems of English Slang translation and conducted a translational analysis of English slang terms into Russian language.

Key words: translation, slang, culture, features of translation, modern pop culture, translation methods, cross-cultural communication.

Slang, a dynamic facet of language, encompasses a rich tapestry of words, phrases, and expressions that veer from standard linguistic norms. Rooted within specific social circles, it fosters a sense of belonging while allowing for creative expression and linguistic innovation. Often associated with youth culture and popular media, slang reflects societal shifts and serves as a concise and efficient means of informal communication. Let's take a closer look at the definitions of slang.

The complex evolution of language intertwines diverse forms of expression, with slang emerging as a particularly intriguing aspect. Yet, within academic circles, there has been persistent debate over the vague differentiations surrounding slang. The Cambridge Dictionary's concise definition portrays slang as informal communication favored in spoken discourse by specific social groups [1]. However,

this portrayal fails to capture the nuanced historical and sociolinguistic dimensions integral to slang's evolution. Eric Partridge's seminal work, "Slang Today and Yesterday," offers a historical lens, tracing slang's emergence as a lexicon of "illegitimate" colloquial discourse since the 1850s [2]. Partridge portrays slang as a subversive force challenging conventional linguistic norms, rooted in societal fringes. Echoing Partridge's narrative, J.B. Greenough and C.L. Kitteridge, in "Words and their Ways in English Speech," depict slang as a linguistic impostor encroaching upon respectable discourse. They emphasize its transgressive essence, disrupting the veneer of linguistic propriety [3].

Youth slang, a dynamic facet of language, has garnered significant attention in contemporary linguistic discourse. Rapidly evolving, it reflects the shifting socio-cultural landscape, particularly among young people aged 12 to 30. The constant evolution of youth slang is driven by the dynamic nature of contemporary life and the rapid advancements in technology. Unlike more stable forms of linguistic expression, youth slang experiences frequent turnover, characterized by the emergence of novel lexemes and the undesirability of established terms, in tandem with shifting cultural trends. Philological inquiry identifies a multitude of linguistic reservoirs contributing to the lexicon of modern slang. These include immigrant communities, countercultural movements like the hippie subculture, underworld argot, military jargon, corporate jargon, as well as influences from pervasive cultural mediums such as music, sports, and Hollywood cinema [4].

In the digital era, slang has undergone a transformation, particularly evident in the realm of digital communication. Basic words are encoded into abbreviated forms and acronyms, facilitating rapid and concise exchanges (see table 1).

Table 1. Slang abbreviations

Abbreviation	Meaning	Analogue in Russian
LOL	Laughing Out Loud	Умираю от смеха
BRB	Be Right Back	Скоро вернусь
TTYL	Text To You Later	Напишу тебе позже
ASAP	As Soon As Possible	Как можно быстрее
IDK	I Don't Know	Я не знаю
CUL8R	See You Later	УВИДИМСЯ ПОЗЖЕ

A defining feature of slang is its ability to signal affiliation with specific social groups or subcultures, be it based on age, profession, geography, or shared interests. This linguistic phenomenon serves as a means of standing out, asserting uniqueness, and fostering solidarity within group members through a shared language. Slang serves as a linguistic marker of social identity, reflecting ongoing societal changes and the fluidity of language.

English, as a global language, has developed distinct slang variants across the Atlantic due to historical and cultural influences. Modern American slang is shaped by immigrant communities and African American Vernacular English, while British slang reflects a rich linguistic history influenced by Celtic languages, Latin, Norse, and Norman French. These differences highlight divergent linguistic evolution, often stemming from cultural and practical distinctions. Examples of lexical differences in slang expressions (see table 2).

Table 2. Regional variations of English slang

British variant	American variant	Analogue in Russian
Chap	Guy	Парень
Bloke	Dude	Чувак
Telly	TV	Телик
Pop one's clogs	Kick the bucket	Умереть, откинуться
TV addict	Couch potato	Лежебока

Differences in the usage and prevalence of slang between Britain and America prompt reflections on disparities in their social environments. It is commonly believed that Americans are more inclined

to use informal and non-traditional language compared to Britons. If slang primarily flourishes within small groups, it can be argued that the everyday lives of Americans, immersed in slang-rich lifestyles, contribute to its frequent usage. Conversely, Britons, often residing in family settings, tend to employ more standard language [5].

Another intriguing linguistic phenomenon lies in the adoption of Spanish borrowings into English, a process that reflects the dynamic interplay between cultures and histories. Regions with significant Hispanic populations, such as the southwestern United States and urban centers with diverse immigrant communities, often exhibit high levels of language blending. The greatest number of Spanish words came in the sixteenth and seventeenth centuries [6] as seen in table 3.

Table 3. Borrowed slang

Spanish loanword	Meaning	Analogue in Russian
Amigo	Friend	АМИГО, друг
Chica	Girl	Девушка
Dinero	Money	Деньги
Siesta	Nap	Сиеста, сон
Bodega	Store	Магазин

Translating slang is complex, involving linguistic considerations to capture denotative and connotative meanings, functionality, and structure. Slang typically originates from literary language units and falls into two categories [7, p. 37].

1. Formal transformation while preserving content:

a) Units similar to literary language units through partial changes in form, specifically phonetic variation of literary language units: I don't know – *I dunno*, what's up – *wassup*, want to – *wanna*, anyhow – *anyhoo*, sister – *sistah*.

b) Units completely different from literary language units resulting from significant formal changes:

New formations – *hangry* (hungry+angry), *chillax* (chill+relax), *frenemy* (friend+enemy).

Borrowings – *droog* (from Russian, **gang leader**), *mucho* (from Spanish, **very**), *gelt* (from German, **money**), *chica* (from Spanish, **girl**).

2. Content transformation while preserving form. This highlights the nuanced evolution of slang from literary language: *peanuts* (small amount of money, **гроши**), *kicks* (shoes, **кроссы**), *bush* (marijuana, **травка**), *tied up* (busy, **завал**).

Translating English and Russian slang involves navigating lexical and semantic variations, often rooted in the limited vocabulary of their respective literary languages. For example, in modern English, the slang expressions “*apple-polisher*” and “*apple-sauce*” stem from the semantic group “Fruits,” while in Russian, “*apple*” takes on a slang meaning referring to “drug addict.” These differences underscore how cultural, social, and historical contexts shape linguistic evolution and contribute to the divergence in lexico-semantic clusters between the two languages.

Conversely, pragmatic components of meaning that are equivalent across languages often have words with different primary meanings, though they may be similar or related, e.g. “*wheels*” in English has obvious resemblance with Russian slang expression analogue “*колёса*”, which is used to refer to a car.

In academic discussions of English slang, a significant interaction exists between infixation and intensifiers. In this linguistic realm, infixes, incorporated within lexical units, are crucial for creating linguistic dynamism. They serve to enhance emotive impact and convey intensity, enriching the expressive potential of English slang. Infixes such as “*ma*”, “*ama*”, “*a*”, “*iz*”, and intensifiers “*goddamn*”, “*damn*”, “*freaking*”, “*bloody*”, “*blooming*”, and “*pissing*” serve as both parts of words and standalone lexical units (except for infixes), intensifying emotional impact [8]. They originate from adverbs of degree but function emotively to emphasize ideas rather than quantitatively express them. E.g.: *abso-freaking-lutely*, *saxomaphone*, *handi-bloody-cap*, *kinder-goddamn-garten*.

In English, intensifiers are commonly sourced from the category of degree modifiers, originally tasked with providing quantitative assessments for the concepts they modify, specifically functioning as adverbs of degree. However, within the realm of slang, these terms undergo a semantic transformation, pivoting from their conventional grammatical role to serve emotive emphasis rather than quantitative assessment. E.g.:

Awful (very, extremely) – That’s an *awful* big house;

Hella (very) – I ran to the pizza joint *hella* quickly;

Dead (very much, extremely) – I’m *dead* broke;

Real (really, very) – When I told him the truth, he got *real* mad.

Slang is universal, especially in big groups of people. It’s not just a casual way to talk; it’s a big part of popular culture, especially in youth culture and in music like hip-hop and rap. Nowadays, young people from all backgrounds use English slang a lot in their conversations. It’s indeed common and it shapes how we talk and express ourselves every day. To achieve the adequate translation of slang into another language, the translator should consider its temporal relevance, stylistic distinctiveness, strong emotional connotations, and the context in which it is used. It is crucial to preserve the stylistic features of slang, which are essential components of the conveyed discourse. When translating literary works, the translator must also ensure not to lose the specificity of the author’s individual style [9].

The following examples were selected from the lyrics of renowned American rap songs to serve as case studies for analyzing the transformation of slang in translation (see table 4).

Table 4. Translation analysis of slang in rap songs.

Original	Translation	Translation transformations
I’m as solid ¹ as they come, but you crossed the line	Я всегда держу себя в руках ¹ , но ты перешла границу	Grammar substitution
Yeah, you best start keepin’ it real ² , I can see the signs (On God)	Да, тебе лучше перестать врать ² , я вижу знаки, (Богом клянусь!)	Antonymous translation
‘Cause love really don’t mean jack ³ (Straight up)	Потому что, на самом деле, любовь — пустышка ³ . (Это факт!)	Concretization
Now I gotta ball ⁴ without you (Pow)	Теперь мне придётся шиковать ⁴ без тебя, (Бах!)	Concretization
Even though I barely got the new Js ⁵ (On God)	Даже когда едва наскребла мне денег на новые « Джорданы » ⁵	Explication
You made sure the kid kept a temp fade ⁶ (Straight up)	Ты всегда следила, чтобы я был модно подстрижен ⁶ , (Вот так)	Grammar substitution
I think that’s why I quit school and started to shoot thangs ⁷ (Come on)	Думаю, из-за этого я ушёл из школы и начал шмалять ⁷ , (Давай!)	Concretization
Had to write a letter to my ma dukes ⁸ (Ma dukes)	Пришлось написать письмо своей мамуле ⁸ , (Моей мамуле)	Concretization
Back when you had the Ford ⁹ minivan, let me drive to Citi Trends ¹⁰	Тогда у тебя был минивен « Форд » ⁹ , и ты разрешала мне на нём кататься до магазина одежды ¹⁰	Transliteration Explication

Jumpman ¹¹ , Jumpman, Jumpman, them boys up to something	Джампмэн ¹¹ , джампмэн, джампмэн, парни что-то замышляют.	Transcription
Yes, she got a Range Rover and a Benz ¹² , too (On God)	Да, купил маме «Рейндж Ровер», а ещё « Мерседес ¹² ». (Богом клянусь!)	Modulation
Trapping ¹³ is a hobby that's the way for me	Торговля наркотой ¹³ — для меня лишь хобби.	Addition
A bunch of girls going wild when your chain flooded ¹⁴	Куча девушек идет в разнос, когда твоя цепка на вес золота ¹⁴ .	Modulation
Chi-town ¹⁵ , Michael Jordan just said text me	Чикаго ¹⁵ , только что мне написал Майкл Джордан	Transliteration

Thus, the main task in translating slang is to find semantically and stylistically equally acceptable units in the original with a focus on the audience for which the text itself is designed. Therefore, it is especially important to know the slang lexemes themselves, their meanings in another language, as well as their semantic and stylistic features, the style and figurative system of the translated text as a whole.

Conclusion

Slang, dynamic and multifaceted, reflects societal evolution across history, sociolinguistics, and pragmatics. Despite definitional ambiguities, it's recognized as a vital form of expression, shaping identity and societal discourse. Analysis of English and Russian slang underscores translation's contextual complexity, balancing authenticity with accessibility. Serving as a universal language of affiliation, particularly in music like hip-hop, slang fosters solidarity. Translators must navigate its intricacies, preserving cultural nuances to bridge linguistic gaps and celebrate diversity.

REFERENCES

1. Meaning of slang in English. Available at: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/slang> (accessed 09.02.24)
2. Eric Partridge. Slang Today and Yesterday: With a Short Historical Sketch and Vocabularies of English, American, and Australian Slang. London, 1935 – 3 p.
3. J. B. Greenough. Words And Their Ways in English Speech / J. B. Greenough, G. L. Kittredge – London, 1920 – 55 p.
4. Садреев Д. Т МОЛОДЁЖНЫЙ СЛЕНГ В СОВРЕМЕННОМ АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ // SCIENCES OF EUROPE # 1 | PHILOLOGICAL SCIENCES, 2016 – Стр. 66
5. Каверина Д. А Сравнительный анализ американского и британского сленга / Д. А Каверина // Молодой учёный. Ежемесячный научный журнал № 20 (79) – Декабрь, 2014. – Стр. 720
6. Айрапетян А. Г Испанские заимствования в английском языке / А. Г Айрапетян, Пронькина А.А // Молодой учёный. Международный научный журнал № 7 (111) – Апрель, 2016. – стр. 1132
7. Власова А. И СПОСОБЫ ПЕРЕДАЧИ БРИТАНСКОГО И АМЕРИКАНСКОГО СЛЕНГА В РУССКОМ ПЕРЕВОДЕ, 2017 [Электронный ресурс] Режим доступа URL: <https://nauchkor.ru/uploads/documents/5b88898b7966e1073081ba24.pdf> (дата обращения 08.02.24)
8. Ю.К. Волошин СЛЕНГ И ПЕРЕВОД // Перевод и сопоставительная лингвистика. Выпуск № 11 – Стр. 27
9. Д. Ю. Ким ПРОБЛЕМЫ ПЕРЕВОДА СОВРЕМЕННОГО АНГЛИЙСКОГО СЛЕНГА НА РУССКИЙ ЯЗЫК // Языковая личность и перевод: материалы V Междунар. науч.-образоват. форума молодых переводчиков, посвящ. 100-летию Белорус. гос. ун-та, Минск, 2020 – Минск : БГУ, 2020. – Стр. 21

Аширмет Кадыржан

Специальность: 6B02305 «Переводческое дело»

e-mail: aqadyrzhan@gmail.com

КазУМОиМЯ, Алматы, Казахстан

РОЛЬ ПЕРЕВОДЧИКОВ В МИРЕ БУДУЩЕГО

В статье определяется роль переводчиков в будущем. Автор написал эту статью, учитывая проблемы, с которыми сталкиваются переводчики, и какое место займет их профессия в мире будущего.

Ключевые слова: AI-искусственный интеллект, глобализация, культура, локализация.

Аширмет Кадыржан

Мамандық: 6B02305 “Аударма ісі”

e-mail: aqadyrzhan@gmail.com

Абылай хан атындағы

Қазақ халықаралық қатынастар және

әлем тілдері университеті,

Алматы, Қазақстан

АУДАРМАШЫЛАРДЫҢ БОЛАШАҚ ӘЛЕМДЕГІ РӨЛІ

Мақалада аудармашылардың болашақтағы рөлі айқындалады. Автор аудармашылар қандай қиындықтармен кездесетінін және өздерінің мамандықтары болашақ әлемде қандай орын алатынын көздеп осы мақаланы жазды.

Кілтті сөздер: AI-жасанды интеллект, глобализация, мәдениет, локализация.

Мақала өзектілігі: Жасанды интеллекттің дамуы (AI), диджитализация мен роботтар көптеген адамды болашақта жұмыссыз қалдырады деп есептелуде. Өртүрлі институттардың есебіне сәйкес 50-800 миллион арасында адам 10 жылда өз жұмыс орындарынан әр түрлі салаларда жоғалтады (McKinsey Global Institute, BlackRock, Әлемдік Экономикалық форум). Аталып өткен технологиялар аудармашыларды айналып өткен жоқ. *Тек қана аудармашылар емес, барлық адамның алдымыздағы өзгеріске толы әлемде өз орнын табуы маңызды.*

Мақала жаңашылдығы: Қазақстанда диджитализация мен жаңа технологияларды енгізу қарқынды жүріп жатыр. Бірақ, азаматтар мен азаматшалары ол технологиялармен ілесу қарқыны айтарлықтай төмен. Мысалы, Egov порталымен жұмыс жасау көптеген адамдарға қиындық туғызды. Себептері – бұқараға жеткізетін, түсіндіретін кадрлар жеткіліксіздігі. Нақты аудармашыларға болашақтағы рөлін айқындауда қазіргі таңда көмек, бағдар берер кадрлар, аппаратуры жоқ. Бұл мақала осы айтылған мәселелерді қозғауда Қазақстанда алғашқы.

Мақала мақсаты: Болашақ аудармашыларға болашақ әлемдегі аудармашылар рөлін көрсету, түсіндіру.

Мақсатты орындау: Болашақ әлемнің концепциясын қарастыру. Аудармашылар рөлін табу. Рөлді мақсатты аудиторияға түсіндіру.

Гипотеза: Аудармашылар болашақта әртүрлі салаларда (өздері тереңдетіп зерттеген) глобализацияның дамуымен көптеген компаниялар арасында AI жасай алмайтын қызметтерді атқара алады. Қазақстанда криптоиндустрия дамыған жағдайда, аудармашылар локализацияда кілтті рөл ойнайды.

Зерттеу тапсырмалары:

1. AI-аудармашылар, адам-аудармашылар жасай алмайтын қандай заттарды жасай алатынын зерттеу.
2. Аудармашылар қандай компанияларда, қандай рөл атқара алатынын зерттеу.
3. Қазақстанда криптоиндустрия дамыған жағдайда, аудармашылар локализациялауда қандай кілтті рөл ойнайтынын зерттеу.

AI немесе жасанды интеллекттің дамуы біздің көзіміз үйренген әлемді өзгертуде. Барлығымыз білетін ChatGPT-ден бұрын “Google Translate”, ‘Яндекс Переводчик’ аудармашылардың жұмысын жеңілдетіп бастап, қарқынды жұмыс орындарынан босата бастаған еді. Қазір OpenAI-дан басқа көптеген жасанды интеллектті жасап жатқан компаниялар бар. Алдағы 5 жылда, Қазақстандағы диджитализацияның қарқынын есептегенде, өміріміздің 20% көп сәттерінде біз AI-мен кездесетініміз анық факт. Бірақ, роботтар мен жасанды интеллект біздің өмірімізді “Wall-E” мультфильміндегідей толық алмастырады деген сөз емес, әр заттың өзінің қабілетіне қарай шегі болады.

Жасанды Интеллект қағаздағы құжаттарды аударуда кеңінен қолданылғанмен, адам мен адам арасындағы коммуникацияны аударуды, мәдениеттер, диалекттер арасындағы қарым-қатынасты ол жасай алмайды.

Глобализация қарқынды дамып келе жатқан заманда көптеген компаниялар өз елдерінің нарығынан, жаңа елдер нарығына көптеген себептерге байланысты ауысып немесе игеруге келіп-кетіп жатыр. Оларға локализация кезінде жергілікті мәдениетті, адамдарды, жұмыскерлерді зерттеп, білу қажет. Осы сәтте аудармашылар кілтті рөл ойнайды. Одан бөлек, тек қана компаниялар ғана емес, адамдар арасында да мәдениет алмасу барысында барлық адами факторларды жасанды интеллект жасай алмайды, яғни, адамдар арасындағы мәдени алмасуда аудармашылар өз рөлдерін ойнайды.

Егер Қазақстанда криптоиндустрия дамыса, аудармашылардың рөлі қандай болады? Қазақстанда әлемдегі Биткойн майнерлердің 13% орналасқан. Себеп: 2021 жылы Қытай өз аумағынан 50% майнерлерін жұмыстарынан айырды, олар Қазақстанға арзан электроэнергия үшін көшіп келді. Бірақ, олар өте көп электроэнергия пайдаланғандықтан Үкімет 1кВт=1теңге салық жүйесін оларға орнатты. Бұл салықтан соң, көп бөлігі қазір не заңсыз жұмыс істеп жүр не мүлдем Қазақстаннан кетіп қалды.

Бірақ, бұл перспективасы көп саланы Қазақстанда дамыту әлі де кеш емес. Шығыс Еуропада, Орта, Оңтүстік, Батыс Азияда бұл салада көшбасшы тек Ресей. Санкциялардың күшінен оны бұл орнынан ығыстыру Қазақстан үшін қиын емес. Бұл индустрия Қазақстанға көптеген жаңа мүмкіндіктер, жұмыс орындарын, инвестицияларды, мамандарды алып келе алады. Осы орайда, аудармашылар локализацияда тағы да кілтті рөл ойнай алады

ӘДЕБИЕТ

1. <https://chat.openai.com>
2. www.gerchik.com
3. www.debank.com [es.linkedin.com](https://www.linkedin.com)
4. Imran B. Mastering Blockchain – 2020

Байбакова А.А.,
студент КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Специальность «6В02301-Переводческое дело
(переводчик-синхронист)», Алматы, Казахстан
e-mail: anel.baibakova@mail.ru
Научный руководитель: **Алдабергенова А.А.**
PhD, ассоциированный профессор
e-mail: aiyman.aldabergenova@gmail.com

СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ КАЧЕСТВА ПЕРЕВОДА

В последние годы увеличился перевод англоязычной литературы на казахский язык с целью расширения интересов казахоязычных читателей. Несмотря на положительные аспекты, процесс перевода подвержен проблемам, включая потенциальные ошибки, которые могут исказить первоначальные намерения и цели автора. Современные подходы к оценке качества перевода представляют собой множество методов и инструментов, предназначенных для более точной и всесторонней оценки переведенного контента. Данная статья обсуждает различные стратегии, используемые в современной лингвистике и переводоведении для оценки перевода: человеческая оценка, автоматизированные метрики, такие как *brat* и *meteor*, и анализ ошибок. Все эти подходы совместно обеспечивают комплексную оценку качества перевода, учитывая как объективные, так и субъективные аспекты. Это исследование вносит свой вклад в более широкий дискурс переводоведения, заявляя о необходимости унифицированного стандарта оценки качества перевода и предлагая нюансированный взгляд на сложности обеспечения высококачественных переводов в казахстанском лингвистическом пространстве.

Ключевые слова: переводоведение, оценка качества перевода, казахский язык, английский язык.

Baibakova A.A.,
student of «Translation Studies (simultaneous
interpreter)» of Ablai Khan KazUIRandWL
Almaty, Kazakhstan
e-mail: anel.baibakova@mail.ru
Scientific supervisor: **Aldabergenova A.A.**
PhD, associate professor
e-mail: aiyman.aldabergenova@gmail.com

MODERN APPROACHES TO TRANSLATION QUALITY ASSESSMENT

In recent years, there has been an increase in the translation of English literature into the Kazakh language, aiming to broaden the interests of Kazakh-speaking readers. Despite positive aspects, the translation process faces challenges, including potential errors that may distort the original intentions and goals of the author. Modern approaches to translation quality assessment encompass a variety of methods and tools designed for a more precise and comprehensive evaluation of translated content. This article discusses different strategies employed in contemporary linguistics and translation studies to assess the translation, including human evaluation, automated metrics such as *brat* and *meteor*, and error analysis. These approaches collectively provide a comprehensive evaluation of translation quality, considering both objective and subjective aspects. This research contributes to the broader discourse of translation studies, emphasizing the need for a unified standard for assessing translation quality and offering a nuanced perspective on the challenges of ensuring high-quality translations in the linguistic context of Kazakhstan.

Key words: Translation Studies, Translation Quality Assessment, Kazakh language, English language.

The degree of translation quality is a major concern to all individuals involved in translation act or to its outsiders, the translator himself, recipients of the final product, translation trainers and translation agencies, since it is the defining factor of end product's viability. Regular perception correlates the concept of translation quality with the ideas of "good" and "bad" translation, which are generally predicated on subjective criteria of "like" or "dislike". Evaluating the quality of translation implies analyzing a wide range of issues pertaining to this concept's formulation and definition. The study of these issues is important for the development of an appropriate category within the framework of the theory of translation and in the applied aspect associated with practical translation activities, in particular, with translation from other languages into Kazakh language.

Scientists employ various approaches in Translation Quality Assessment (TQA) to enhance the accuracy and reliability of evaluating translated content. One approach focuses on the importance of error analysis, employing systematic methods to identify and categorize translation errors, leading to a better understanding of the strengths and weaknesses in translation models [1; 2;]. Human evaluation, conducted by expert linguists or bilingual individuals, remains a fundamental approach, capturing nuances that automated methods might overlook. Another scientific approach emphasizes integration of machine learning techniques, utilizing neural networks and deep learning algorithms to improve the performance of automated translation quality assessment systems [3; 4]. Additionally, interdisciplinary collaborations between linguists, computer scientists, and cognitive researchers contribute to a more holistic scientific exploration of Translation Quality Assessment, ensuring a well-rounded understanding of the challenges and advancements in this field.

A famous German scholar, Juliane House's model has set the milestone in the development of translation quality assessment models. The scientist identifies a functional-pragmatic equivalence, which she characterizes as extremely evaluative. Such equivalence can be achieved while preserving the function of the original when transferring meaning from one language and culture to another language and culture. For House, the appearance of the text in a particular communicative context is understood as its function. As a result, the corresponding text exists in a specific situation that it cannot occur outside of. Following is the algorithm of applying the model in practice:

1. Examination of the original text and the explanation of the text's purpose in the register, encompassing: field of action or object (the questions of what the text is about and what stories or events are presented); tenor (the characteristics of the participants, namely the audience and the author, as well as their social proximity and interaction); mode of action (manner in which information is communicated).

2. Specifying the genre of the text (corpus studies).

3. A quality assessment based on the juxtaposition of the translated and original texts. At this point, Juliane House advises looking for discrepancies in translations by genre as well as in the tenor, field, and mode directions of the register mentioned above. The model's creator is adamant about obtaining identity in each of the chosen domains or coming up with explanations for discrepancies [1].

E.A. Knyazheva offers her own typology of errors for assessing educational translation:

1. Errors at the level of semantic content. This type of error includes distortions at the level of the subject situation, logical organization, statements and the explicitly expressed position of the author of the source text.

2. Errors at the level of linguistic design of the statement. This category includes obvious violations of the norm and usage of the translating language. Accordingly, in the context of a learning situation, we can talk about lexical compatibility, grammatical, stylistic, spelling, and punctuation errors.

3. Errors at the level of technical design of the translation text. In this case, we are talking about non-compliance with design requirements [2, p. 82].

M.A. Kunilovskaya in the article "Classification of translation errors and their electronic marking in brat" considers the use of classification of translation errors not only and not so much as a tool for assessing the quality of student translations, but as an element of teaching technology [3, p.60].

According to A.B. Kutuzov it is necessary to develop a standard and formal XML-based way of describing translation mistakes. It is considered to be important for achieving impersonal translation quality assessment. Marked-up translations can be used in corpus translation studies; moreover, automatic translation assessment based on marked-up mistakes is possible [4, p.90].

Jiri Stejskal suggests that three Ps (provider, process, product) are to be considered. The end user reads a translation and not the original because he or she does not understand the language in which the original document is written. Such an individual is obviously unable to evaluate the translation's quality on their own, since even if the translated text reads flawlessly, it might convey an entirely different meaning from the original. He or she has to rely on guarantees that appropriate protocols were followed and that the translation was completed by a qualified translator [5].

All of these discussions show the real importance of regulations and standards in translation process. Regulation is usually accomplished by means of a mix of certification procedures and standards. With the prospect of meeting the needs of global business manufacture, there were introduced national and international standards of translation and now they are maintained by organizations such as International Organization for Standardization (ISO). The significance of quality management resulted in each nation developing their own standard systems, including Italian UNI 10574, the German DIN 2345, the Canadian CAN CGSB 131.10. and the Austrian Önorm D 1200 and Önorm D 1201. Russian translators are guided by the following normative documents: ISO/IEC Guide 2:2011, ISO 9000-2015, «GOST P 1.12-2004», «PR 50.1.027-2014». Information resources of standardized terms and their equivalents in European languages from the «RosTerm» database are involved in the process. In Kazakhstan translator abide by ISO 17100-2015, however, raw output from machine translation with further editing is out of its scope. «Termincom» online database serves as resource of standardized terms.

In the realm of translation, contemporary methodologies for evaluating quality have evolved to meet the dynamic demands of global communication. Traditional standards persist at both national and international levels, yet a universally embraced model remains elusive. Modern approaches to translation quality assessment emphasize a multifaceted analysis, considering linguistic accuracy, cultural nuances, and contextual appropriateness. Computational tools and artificial intelligence have increasingly played pivotal roles, enabling swift and efficient evaluations. As communication barriers continue to dissolve in our interconnected world, the need for comprehensive and adaptable quality assessment models becomes paramount. The ongoing exploration of innovative techniques reflects a commitment to ensuring that translations not only convey linguistic fidelity but also resonate authentically in diverse cultural and contextual landscapes.

National and international translation standards exist but there is no generally accepted model and objective criteria for evaluating quality. In Kazakhstan now this question stands urgently, as it needs further development and unifications. There are some Kazakhstani scientists Zhumabekova A.K., Aldabergenova A.A., Kurkimbaeva A.M., Aubakir N. and others who devoted to the question of translation quality assessment a lot of interesting articles which might be discussed. All the arguments come to one idea that there is no unified accepted framework and clear set of criteria for assessing quality of translations.

Therefore, the article examines various categories and classifications related to assessing the quality of translations. Translation quality assessment involves evaluating a translated text to determine how well it adheres to certain predefined standards. These standards can vary depending on the context and purpose of the translation. While translation quality is a multifaceted concept, it generally encompasses factors such as linguistic accuracy, fluency, adherence to cultural norms, and the ability to convey the intended message without distortion.

REFERENCES

1. House J. // A model for translation quality assessment. / Germany: TBL-Verlag Narr, 1977. – 344 p.
2. Knjazheva E.A. // Podgotovka perevodchikov: discipliny po vyboru: kollektivnaja monografija / ed. N.N. Gavrilenko. – M.: Flinta, 2022. – 168 p.

3. Kunilovskaja M.A. Klassifikacija perevodcheskih oshibok i ih jelektronnaja razmetka v brat // Problemy teorii, praktiki i didaktiki perevoda: Sbornik nauchnyh trudov. «Jazyk. Kul'tura. Kommunikacija». Issue 16. Tom 1. – NGLU, 2023. – P.59-71.

4. Kutuzov A.B. Primenenie deskriptivnoj razmetki dlja formalizacii ocenki kachestva perevoda (Using descriptive mark-up to formalize translation quality assessment) // Industrija perevoda i informacionnoe obespechenie vneshnejekonomicheskoy dejatel'nosti predpriyatij: materialy Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoj konferencii. – Perm': PGTU, 2008. – P. 90-101

5. Stejskal J. Quality Assessment in Translation // In CIUTI-Forum 2008 (enhancing translation quality: Ways, means, methods), ed. Martin Forstner, Hannelore Lee-Jahnke and Peter A. Schmitt, – Berlin, 2008. – P. 291-300.

УДК 81'25

Байдарбекова А.

Студент КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Специальность «6В02301-Переводческое дело»

Алматы, Казахстан

e-mail: aluabaidarbekova5@gmail.com

Научный руководитель:

м.г.н., ст. преп. **Зырянов В.К.**

ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА В ОБЛАСТИ ЭКОЛОГИИ

В данной статье рассматриваются концептуальные основы перевода текстов по проблемам окружающей среды, особенно в контексте изменения климата. Эта область требует особого внимания к выбору терминов и выражений, а также к точности передачи научных данных. Автор приходит к выводу, что важность точного и эффективного перевода в области «экологии» играет большую роль.

Ключевые слова: экология, перевод, изменение климата, научные данные.

Baidarbekova A.

Student of Translation Studies of Ablai khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: aluabaidarbekova5@gmail.com

Scientific supervisor:

MA, Senior Instructor **Zyryanov V.K.**

FEATURES OF TRANSLATION IN THE FIELD OF ECOLOGY

This article examines the conceptual framework for translating texts about environmental issues, especially in the context of climate change. This area requires special attention to the choice of terms and expressions, as well as to the accuracy of communication of scientific data. The author comes to the conclusion that the importance of accurate and effective translation in the field of “ecology” plays a big role.

Key words: ecology, translation, climate change, scientific data.

Nowadays, environmental problems are becoming more and more pressing and require immediate action.

Translation of environmental texts plays a key role in disseminating knowledge about such problems and ways to solve them. However, such terms are not yet fully understood which creates difficulties in accurately translating from English into Russian.

Dictionaries do not always have time to reflect all the new terms that appear in environmental science, which also complicates the translation process.

In this regard, additional research and development of new translation methods for effective communication in the field of ecology are needed.

Translation is a process of working with a text, the purpose of which is to convey the meaning of the original text into the target language and create an equivalent text. Many linguists identify basic translation techniques, such as specification, generalization, modulation, antonymous translation, descriptive translation and others, which are used to achieve this goal. In addition, translation in the field of ecology requires constant development. The translator must have knowledge not only of specialized terminology, but also be interested in the sciences: biology, chemistry, physics, ecology and oceanography.

Translating environmental texts poses a particular challenge due to the specific terminology used in this field. The variety of meanings of some terms in different languages can lead to misunderstandings and errors in translation. To ensure accurate translation, it is necessary to have both knowledge of languages and environmental terminology.

In addition, translating environmental texts may encounter cultural differences that may influence the understanding of specific concepts and ideas. For example, different cultures may have different ideas about what is considered a natural resource and how it should be used. To prevent errors in translation, it is important to take into account the cultural contexts and contexts in which certain terms are used.

Let us consider the practical examples. The text that we analyze from the point of view of the user of translation tools is called “Our Changing Climate: Introduction to Climate Science” by Michael E. Mann and Lee R. Kump)

Original sentence: “Every year, climate change becomes more noticeable, making irreversible changes to the environment and the lives of people around the world.”

Translation into Russian: «С каждым годом смена климата становится все более ощутимой, внося необратимые изменения в окружающую среду и жизнь людей по всему миру.»

So, in this example there is an environmental term “climate change”. Judging by the text in Russian, it is translated as “изменение климата»

Let’s turn to the Cambridge Dictionary to clarify the meaning of the word “climate change”- **“changes in the world’s weather, “including changes in temperature”, “wind patterns and rainfall”**

Thus, we can say that *modulation* was used in the translation.

Рассмотрим следующие термины: “Ecology”& “Environmentalism”.

Оба термина часто на русский язык переводятся, как «экология». Однако, если обратиться к толкованию данных слов в Encyclopedia Britannica, то получаем, что «Environmentalism is a political and ethical movement that seeks to improve and protect the quality of the natural environment through changes to environmentally harmful human activities», а «Ecology is the scientific study of the distribution and abundance of living organisms and how these properties are affected by interactions between the organisms and their environment».

Экология — это научное изучение распределения и обилия живых организмов и их взаимодействия с окружающей средой, в то время как экологическое движение — это политическое и этическое движение, направленное на улучшение и защиту качества природной среды путем изменения вредных для окружающей среды человеческих деятельности.

“Many environmental problems have no borders, which can be both a challenge and an opportunity”

Перевод текста: «Многие экологические проблемы не имеют границ, что может одновременно создать трудности и возможности»

Итак, в данном примере есть экологический термин-словосочетание «environmental problems». Судя по тексту на русском языке, переводится такое словосочетание следующим образом: «экологические проблемы». Обратимся к словарю, чтобы уточнить значение слова «environmental»: «относящийся к окружающей среде; относящийся к борьбе с загрязнением окружающей среды».

Таким образом, можно сказать, что при переводе была использована также модуляция, так как сделан вывод, что загрязнение окружающей среды - это экологическая проблема.

When working with authentic texts, it should be taken into account that the Russian language requires the use of words with a more specific and differentiated meaning, therefore it is necessary to choose words that express concepts with a narrower scope, in contrast to foreign language terms that have a broader conceptual apparatus.

Eco translation on the topic “climate change”

In recent years, climate change has emerged as one of the most pressing global challenges, affecting ecosystems, economies and societies worldwide. As the urgency to address this issue grows, so does the need for effective communication and translation of climate-related information across languages and cultures.

In conclusion, it can be argued that an important part of a translator’s work with a text is conducting a pre-translation analysis, which helps to examine the text from different angles at different stages, to identify both external and internal factors. Determining the grammatical and lexical features of a text is critical to achieving an accurate translation. The main transformation methods for conveying environmental terms are: replacement, adaptation, addition, omission, modulation, rearrangement, selection of synonyms, descriptive translation and sometimes transliteration and transcription are also used.

ЛИТЕРАТУРА

1. Catford C. A linguistic Theory of Translation. - London:Oxford University press, 1965.
2. Hu G.S. Understanding Eco-Translatology. - Chinese journal, 2008. - №6. - p.11-15
3. Strong Hugs “R&D Reports on Eco-Translatology: A Decade Research //A Decade Progress. Journal of Shanghai Translators. - 2011. - №4. - p.1-6
4. Krohne, T. David. General ecology. Books // Cole:Thompson learning. - 2001.
5. Hu G.S. Eco-translatology: Eco features and its Implications to Translation Studies // Foreign languages in China. - 2011.
6. Gentzler E. Contemporary Translation theories. - New York, 1993.
7. Gutt E-A. Translation and Relevance: Cognition and Context. - 2000.
8. Holmes J.S. Translated! // Papers on Literary Translation and Translation studies. - 1998.

УДК 81’255.2:6

Байрхан Д.,

Студент КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Специальность «6В02301-Переводческое Дело»
Алматы, Казахстан, e-mail: danulya_02@mail.ru
Научн. рук.: м.г.н., ст.преп. **Жапарова А.А.**

ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА ТЕКСТОВ В СФЕРЕ НЕФТИ И ГАЗА С АНГЛИЙСКОГО НА РУССКИЙ ЯЗЫК

В данной статье рассмотрены основные особенности перевода английских технических текстов в сфере нефти и газа на русский, рассматриваются основные способы достижения эквивалентности и адекватности при переводе. Цель статьи - определить специфику и проблемы перевода технических текстов в нефтегазовой сфере с английского языка на русский. В ходе исследования мы выявили специфику технических текстов и особенности перевода терминов в нефтегазовой сфере, проведя переводческий анализ технических текстов в нефтегазовой сфере.

Ключевые слова: перевод технических текстов, технические тексты, особенности перевода, нефтегазовая сфера, нефтегазовые термины.

Bairkhan D.,

Student of Translation studies Ablai Khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: danulya_02@mail.ru

Scientific supervisor:

MA, Senior instructor **Zhaparova A.A.**

PECULIARITIES OF TRANSLATING OIL AND GAS TEXTS FROM ENGLISH INTO RUSSIAN

This article examines the main features of translation of English technical texts in the field of oil and gas into Russian, considers the main ways of achieving equivalence and adequacy in translation. The aim of the article is to determine the specifics and problems of translation of technical texts in oil and gas sphere from English into Russian. Within the framework of our research we identified specifics of technical texts and translation of terms in oil and gas sphere by conducting a translational analysis of technical texts in oil and gas sphere.

Key words: translation of technical texts, technical texts, features of translation, oil and gas sector, oil and gas terms.

Translation of oil and gas texts from English into Russian remains important in the context of the global energy industry. Given the technological innovations, the exchange of information between countries in this industry is becoming more and more intensive. The relevance of translation is reflected in the need for an accurate understanding of terminology, legislation and innovation, which facilitates effective interaction between market participants.

The oil and gas industry continues to play a key role in the global economy, providing energy security and supporting industry. As energy consumption increases and new technologies evolve, the importance of this industry only grows, emphasizing the need for relevant and quality translation to successfully communicate internationally.

The relevance of the article is that translating texts in the oil and gas sphere is crucial for effective communication in an industry where precision is paramount. Accurate translations ensure that technical information, safety protocols, and project details are clearly understood across linguistic boundaries, reducing the risk of errors and enhancing overall efficiency.

The importance of the oil and gas industry on a global scale cannot be overstated. It serves as the lifeblood of modern economies, fueling various sectors and supporting infrastructural development. In Kazakhstan, the industry holds particular significance, contributing significantly to the country's economic growth and acting as a key player in its energy landscape. The extraction, processing, and distribution of oil and gas in Kazakhstan not only generate substantial revenue but also play a pivotal role in shaping the nation's strategic position in the global energy market.

By addressing the challenges inherent in oil and gas terminology translation, the article stands as a testament to the fusion of linguistic expertise and technical acumen. It not only navigates linguistic nuances but also comprehensively captures the essence of complex concepts, ensuring a seamless transfer of knowledge across linguistic boundaries. In doing so, the article becomes a valuable resource for professionals seeking accurate and contextually relevant translations in the dynamic landscape of the oil and gas sphere.

Due to the rapid development of technology and the increasing volume of scientific and technical information, the practical importance of translating technical texts as a way of exchanging information of technical content between specialists of different fields has increased.

Technical texts use common words and special terms, which allow to provide clear and precise indication of real objects and phenomena, to establish an unambiguous understanding by specialists of the transmitted information.

Terms are words and word combinations denoting specific objects and concepts operated by specialists in a certain field of science or technology. Translation of a term consists in finding out its meaning in the context and translating its meaning into Russian.

In the process of translation, the translator resorts to the following main types of lexical transformations: translation transcription and transliteration; calcination; descriptive technique; approximate translation.

Transcription and transliteration are ways of translating the lexical unit of the original by recreating its form using the letters of the Russian language. In transliteration its graphic form is reproduced, and in transcription - the sound form of the foreign-language word.

For example, the transliteration technique was applied to the following words: attenuator - аттенюатор, detector - детектор, chromatograph – хроматограф, impinger - импинжер.

Descriptive (explanatory) translation, where the purpose, application or essence of the lexical unit being translated is explained or described by means of the native language. For example: attenuator - устройство для ослабления сигнала, impinger – прибор для определения запыленности воздуха.

Approximate translation is a search for the closest meaningful correspondence to a lexical unit of the English language in the Russian language that has no exact correspondence in the Russian language. For example: passive sampling badges - пассивные пробоотборники воздуха, direct reading instruments, for real-time read out of results – приборы с функцией вывода текущих показаний, data logging instruments for collecting data overtime – приборы с функцией сбора и хранения данных, sampling pumps – аспирационные устройства для отбора проб. It should be remembered that an approximate translation only approximates the meaning of the source word, and in some cases may not give a completely correct idea of the nature of the subject or phenomenon they denote.

Technical texts are characterised by the use of abbreviations that save time and reduce the volume of the text.

A common way to form terms by the initial letters of words explaining the term is term-acronyms. When translating terms-acronyms it is necessary to replace the English abbreviation with the corresponding Russian one, and in brackets to give its decoding.

- ICP-MS (inductively coupled plasma mass-spectrometry) – ИСП-МС (масс-спектрометрия с индукционно связанной плазмой);

- GC(gaschromatography) – газовая хроматография.

In oil and gas texts, one term can be translated quite differently depending on the context, in our case, the industry. The English word 'riser', which in common usage means «stadium stands», in the context of an oil and gas text is translated as «water separating column (riser)». Similarly, the word extremities, in everyday parlance «extremities», in relation to oil exploration, means the length of a pipeline. [9, p. 3-28].

Here are some examples of terms that in the oil and gas sector can take on completely different meanings: Royalty (величие, королевская власть): (acreage-based royalty -поземельное роялти - плата за разработку недр, ставка, которой установлена в абсолютном выражении к единице площади неразрабатываемого нефте(газо)носного участка}; cap (кепка, шапка) {gas cap - газовая шапка};

Here are some more examples of English translations of technical terms: Christmas tree is not a Christmas tree, but a fountain fitting (a structure of pipes and valves installed at the wellhead to regulate the flow of oil or gas to prevent blowouts). The expression to drill a well on the field is translated as «drill a well in the field», not «dig a well in the field».

There are also a number of jargon terms to define the term «well» in one capacity or another. Examples: Jack pot well - a high-yielding oil well (the word «jackpot» speaks for itself); and, conversely, stinker - an unprofitable oil well with rapidly declining revenues (general meaning: teaser).

The following examples were selected from the original text about Jacket & Jack-up Structures [10] to serve as case studies for analyzing the transformation of oil and gas texts in translation (see Table 1. Translation analysis of oil and gas terms and jargons).

Table 1. Translation analysis of oil and gas terms and jargons

ST	TT	Translation transformations
Jacket & Jack-up Structures ¹	Сооружения каркасной конструкции и конструкции самоподъемного типа ¹	1 Explanatory translation
Jacket platforms are used as permanent production structures . ²	Платформы каркасной конструкции используются в качестве постоянных нефтедобывающих сооружений . ²	2 Specification/Concretization
It ³ comes ⁴ in a variety of styles ⁵ from the single-legged (monopod ⁶) to multi-legged structures ⁷ .	Данная конструкция ³ встречается ⁴ во множестве модификаций ⁵ : от одноопорной (монопод ⁶) до многоопорной.	3 - specification, 4 – modulation, 5 – modulation, 6 – transliteration, 7-omission
Three varieties ⁸ of ice reinforced jacket structures have been used in the Inlet ⁹ ; the monopod, the tripod and the quadpod.	В данном регионе ⁹ использовались три модификации ⁸ каркасной конструкции ледового класса: с одной, тремя и четырьмя опорами ¹⁰ .	8 – modulation, 9 – specification, 10 – addition
The main consideration ¹¹ for the design of any jacket structure ¹² is the payload the structure has to carry, the capacity of the foundation and the environmental loads the structure must resist ¹³ .	Основными факторами ¹¹ при проектировании любого морского ¹² сооружения каркасной конструкции являются величина полезной нагрузки, которую должно выдерживать сооружение, мощность фундамента и величина нагрузок от воздействия окружающей среды, которым сооружение будет подвергаться ¹³ .	11 – grammar substitution, specification, 12 – addition, 13 – modulation,
Sea ice in the Bering Sea has ¹⁴ varying geometry ¹⁵ , concentrations ¹⁶ and mechanical ¹⁷ properties.	Морской лед в районе Берингова моря характеризуется ¹⁴ переменными рельефом ¹⁵ , сплоченностью ¹⁶ и прочностными ¹⁷ свойствами.	14 – specification, 15 – modulation, 16 – specification, 17 – specification
The structures ¹⁸ in these areas ¹⁹ have to be designed for the maximum ice load that results from three specific loading mechanisms ²⁰ .	Морские сооружения ¹⁸ в этом районе ¹⁹ должны проектироваться в расчете на максимальную ледовую нагрузку, являющуюся результатом действия трех отдельных факторов ²⁰ :	18 – addition, 19 – grammar substitution, 20 –generalization
Momentum load ²¹ is the load that results from the ice flow impacting the structure.	Нагрузка движущей силы ²¹ — это нагрузка, возникающая из-за воздействия потока льда на сооружение.	21 – explanatory translation

ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЯ И МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ КАК
ИНТЕРПРЕТАЦИОННАЯ ПЛАТФОРМА ПЕРЕВОДА

Ridge building load ²² is the pressure ²³ load the structure experiences as a ridge and rubble field builds ²⁴ .	Торосообразующая нагрузка ²² — это сжимающая ²³ нагрузка, испытываемая сооружением из-за образования поля торосов и ледяных валунов ²⁴ .	22 – specification, 23 – modulation, 24 – modulation
Pack-Ice loading is the tangential ²⁵ frictional loading that results from the ice flow passing by the ridge and rubble field that has formed in front of the structure.	Нагрузка от пакового льда — это боковая ²⁵ нагрузка от сил трения, возникающая при прохождении потока льда мимо поля торосов и ледяных валунов, образовавшегося перед сооружением.	25 – modulation
The load imparted to a structure by momentum, ridge building and pack ice loading relates to the width of the structure. ²⁶	Величина нагрузки, испытываемой сооружением из-за движения льда, образования торосов и пакового льда, зависит от ширины сооружения. ²⁶	26 – transposition
In the case of a jacket structure, the load is a function of the jacket leg diameter ²⁷ (D) to distance between legs (W) ratio (D/W).	В случае каркасной конструкции, величина нагрузки является функцией отношения диаметра опорной фермы ²⁷ (D) к расстоянию между фермами (W) — D/W.	27 – specification
If this D/W ratio is maintained above seven, then Sanderson ²⁸ (1988) suggests that the legs of a jacket structure will behave independently and ice bridging ²⁹ will not occur between the jackets legs.	Если величина этого отношения превышает 7, то, по предположению Сэндерсона ²⁸ (Sanderson, 1988), опорные фермы каркасного сооружения будут работать независимо, и между ними не будут образовываться ледяные перемычки ²⁹ .	28 – transcription, 29 – specification
When the legs of the jacket act independently, smaller ³⁰ global loads are experienced by the structure.	При независимой работе опорных ферм каркаса снижается ³⁰ уровень глобальной нагрузки на сооружение.	30 – grammar substitution
Sanderson (1988) does not indicate what the maximum sea ice thickness for which this D/W ratio value of seven is applicable. ³¹	Сэндерсон (1988) не указывает, какой максимальной толщине морского льда соответствует значение отношения D/W, равное 7. ³¹	31 – transposition
Beyond ³³ a sea ice thickness of 3.3 ft (1 m), additional testing is required to determine what D/W ratio will produce independent behavior of the jackets legs.	Для уточнения величины отношения D/W, провоцирующей независимую работу опорных ферм каркаса при толщине морского льда, превышающей 3,3 фута (1 м), требуются дополнительные испытания	32 – transposition, 33 – omission

Thus, translation of technical texts is a complex and painstaking labour, the fruit of intensive research work in the field of language and a particular speciality. To perform such work, it is desirable for the translator to be highly qualified and to be fluent in the language of scientific and technical literature. A technical text can be easily recognised by the saturation of the text with terms, lexical constructions, abbreviations and so on. Equivalence and adequacy in translation is observed at the stylistic, lexical, grammatical, semantic and formal levels.

Conclusion

Achieving a correct translation requires the ability to make numerous translation transformations. A translation of a technical text should faithfully convey the meaning of the original text in a form as close as possible to the form of the original. The information available in the text should be conveyed clearly and accessibly. When translating a technical text it is necessary to know the terminology, lexical, morphological, syntactic composition of the language. It is important not to lose essential information of the original, so deviations from the original should be justified by the peculiarities of the Russian language and style requirements. To perform a competent technical translation, the translator, in addition to having a good command of the foreign language, must have a sum of specialised knowledge.

REFERENCES

1. Бархударов Л.С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода). Москва: Международные отношения, 1975.
2. Бреус Е.В. Основы теории и практики перевода с русского языка на английский. – М.: Изд-во УРАО, 2000. – 208 с.
3. Гальперин И.Р. Очерки по стилистике английского языка. – М.: Изд-во литературы на иностранных языках, 1958. – 314 с.
4. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). – М.: Высшая школа, 1990. – 250 с.
5. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика. – М.: Международные отношения, 1974. – 215 с.
6. ASTM D 1946 Standard Practice for Analysis of Reformed Gas by Gas Chromatography. USA, 2000. – 5 с.
7. Газизов М.Б. Англо-русский химический словарь. – М.: Альфа-М, 2010. – 624 с.
8. Lingvo 9.0: Большой англо-русско-английский общелексический словарь. Электронная версия, 2007.
9. Ефремов А. А. Когнитивные и структурно-семантические особенности метафорических терминов (на материале терминологии американской нефтегазовой отрасли): автореф. дис. ... канд. филол. наук. Майкоп, 2013. С. 3-28.
10. Образец технического перевода в сфере нефти и газа: [Электронный ресурс]. L., 2008. URL: <https://linguacontact.com/examples-en-tech-oil/> (Дата обращения: 12.02.2024).

Bakhtiyar Sh.,

Student of Translation Studies of Ablai khan

KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: shuakbaktiarkyzy@gmail.com

Scientific supervisor:

Master of Linguistics, Senior Instructor

Yegemberdiyeva Z.A.

STRUCTURAL AND SEMANTIC FEATURES AND SIMILARITIES OF PROVERBS IN THE KAZAKH/ENGLISH LANGUAGES

The article analyzes the order of actual problems arising during the translation of articles from the Kazakh language into English, taking into account the structural and semantic features and similarities of proverbs in the Kazakh and English languages. More specifically, the overall values of phraseology are considered. Based on the facts, the study of proverbs in English, phraseology, ways of translating proverbs and their grouping according to their features are considered.

Key words: proverbs, Kazakh literature, linguistics, lexical-semantic stylistic features, quotations, phraseology, language nature, national reality words, conflict, context, metaphorical usages.

Бақтияр Ш.,

Абылай хан атындағы ҚазХҚЖӘТУ бакалавры

«6B02301-Аударма ісі» мамандығы

Алматы, Қазақстан

e-mail: shuakbaktiarkyzy@gmail.com

Ғылыми жетекші:

Лингвистика магистрі, аға оқытушы

Егембердиева З.А.

ҚАЗАҚ/ АҒЫЛШЫН ТІЛДЕРІНДЕГІ МАҚАЛ МӘТЕЛДЕРДІҢ ҚҰРЫЛЫМДЫҚ ЖӘНЕ СЕМАНТИКАЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ МЕН ҰҚСАСТЫҚТАРЫ

Мақалада қазақ және ағылшын тілеріндегі мақал-мәтелдердің құрылымдық және мағыналық ерекшеліктері мен ұқсастықтары ескерліне отырып, қазақ тілінен ағылшын тіліне мақалаларды аудару кезінде туындайтын өзекті мәселелердің реті яғни фразеологизмнің тұтас құндылықтары қарастырылады. Сондай ақ, мақал-мәтелдердің ағылшын тіліндегі зерттелуі, фразеологизмдер, мақалдарды аудару жолдары мен оларды ерекшеліктеріне қарай топтастыру қарастырылады.

Түйін сөздер: Мақал-мәтелдер, қазақ әдебиеті, тіл ғылымы, лексикалық-семантикалық стильдік ерекшелік, цитаталары, фразеология, тілдік табиғат, ұлттық реалия сөздер, бітімсіздік, контекст, метафоралық қолданыстар.

1. Қазақ ағылшын мақал-мәтелдерінің зерттелуі

Мақал-мәтелдер - халық шығармашылығының көне жанры. Ол көне заманда пайда болды. Қазақ тіліндегі мақал-мәтелдерге қатысты материалдарға шолу жасау барысында мен оның екі негізгі кезеңнен тұратындығын анықтадым. Ең бірінші кезең- XIX ғасырдың екінші жартысындағы яғни 1948 жылға дейінгі мақал-мәтелдер, олар тек халық аузынан жиналып, жеке басылым ретінде ғана шығарылып отырды. Ал екінші кезең- тілдік тұрғыда зерттеудің қалыптасу кезеңімен сипатталған болатын.

Ал ендігі кезекте ұлтымыздың бай әрі мол ауыз әдебиетінің ерекше бір дәлелі бола алған осы мақал-мәтелдерін алғаш қазақ бетіне түсірген ғалым- Ш.Уәлиханов пен Н.Н.Березин архивтерінде ХІХғасырдың шамамен елуінші жылдарында ел аузынан жазып алынған екі жүзден аса мақал мәтелдері сақталған. Сонымен қатар қазақ халық шығармашылығының дамуына зор үлес қосып еңбектер жинағын шығарған Ы.Алтынсарин, Ә.Диваев, В.Радлов, Ш. Ибрагимов, Ф.Канатов сынды ғалымдардың еңбектері ерекше.

Өзектілігі: Қазақ және ағылшын тілдеріндегі мақал мәтелдердің аударма ісімен байланысын зерттеу және оның өзекті тұстарын қарастыру.

Жаңалығы: Ғалымдар еңбегіне сүйене отырып мақал-мәтелдерді аудару жұмысының сапасын жоғарылату

Зерттеу нысаны: Зерттеу объектісі – мақал-мәтелдердің қазақ тілінен ағылшын тіліне аударылу жолдары.

Зерттеу тақырыбы: Қазақ және ағылшын тілдеріндегі мақал-мәтелдердің құрылымдық,мағыналық және ұқсастығы жайлы ерекшеліктерін талдау .

Мақсаты: Таңдалған тақырып бойынша қазақ тілінен ағылшын тіліне мақалдарды аударудың ең тиімді әрі дұрыс тәсілдерін қарастыру. Ғылыми әрі тарихи деректерге сүйене отырып қазақ және ағылшын мақал-мәтелдерінің тарихы мен бүгінін зерттеу.

Міндеті: Қазақ және ағылшын тілдерінің филологиялық ,фразеологиялық ерекшеліктерін нұқсан тигізбей зерттеу жүргізу.

Халық мұрасын насихаттау саласында үлес қосқан Ә.Диваев өзінің жинақталған материалдары бойынша 1900-27 жылдар аралығында «Сборник материалов для статистики сыр-Даринской области», «Туркестанские ведомости» секілді газеттерге өз басылымдарын жаиялап отырған. Осылайша сөздік құрамының негізгі қалыптасуна қарайтын мақал-мәтелдердің жинақталуы жүйелене бастаған болатын.

Осыдан ары қарай айта беретін болсақ қазақ мақал-мәтелдерінің ғылымим тұрғыда зерттеуіне ат салысқан Б.Шалабаевтың тұрақты сөз тіркестер тобын арнайы қарастыруы,М. Ғабдулиннің – Қазақ халқының ауыз әдебиеті жайлы еңбегі, С.Нұрышевтің осыларды даму тұрғысынан қарастыру жайлы еңбегі мақал-мәтелдердің құрамы мен құрылысының ,жасалу жолдарын,лексика-семантикалық стилдік ерекшеліктерін жан-жақтап таратады. Ал М.Әлімбаевтың «Өрнекті сөз-ортақ қазына»деген еңбегі аударма мәселесіне аса мән береді. Осы секілді атақты ғалымдар жұмысын жіпке тізіп айтар болсақ уақыттың қалай өткенін байқамай қалған болар едік. [9, 17 б.]

Ал ендігі кезекте мен Абил Донбаевтің қазақ және араб тілдеріндегі мақал-мәтелдердің жасалуының типологиялық қасиеттері мен арнайы құбылыстарын зерттеген жұмысында байқалған қазақ мақал -мәтелдерінің бес негізгі бағытын қарастыра едім. Бұл бағыттың:

1. Тілшілес, яғни тіл аясындағы зерттеулерге байланысты
2. Туыс тілдерді салыстыра талдау бағыты
3. Өртекес тілдердің бірліктерін салыстыра қарау бағыты
4. Этнолингвистикалық астар ашу бағыты
5. Қолданбалы мақсаттарға негізделген зерттеу жұмыстары болып жіктелген болатын.

Мақал-мәтелдер - ауызша халық шығармашылығының кең тараған жанры. Оның тиянақты ұйқасы,жасалынған формасы және қысқалығы еске сақтауға оңай әріоны қабылдап түсінуге де зор көмегін бере алады. Олар көне заманда пайда болыпғасырлар өте келе өз тереңіне ене берген. Осы арада кей ғалымдар мақалдардың көбісін жазу шықпай тұрып пайда болған деген дәйектерді де келтіріп өтеді. Ағылшын мақал-мәтелінің пайда болуының осы секілді негізгі бастау бұлағы: халықтық, әдебиеттік, библиялы пайда болу, басқа тілден алыну сонымен қатар, мақал-мәтел ретінде Шекспир цитаталарының пайдалануы болып есептелінеді.

Ескере кетуіміз керек тағы бір маңызды мәселе мақал мен мәтелдің айырмашылығы. Қазақ әдебиетінде екеуі егіз қозыдай бірге қолданылса да екі ұғымның арасында оларды ажыратып тұратын мөлдір шекара бар. Мақалдың ерекше тұсы – оның бітімділігі мен диалектикалық

мазмұны болып табылады. Ал мәтел – үйрету мінезі, түйінді қорытындысының бітімсіздігімен ажыратылады. Сонымен қатар мақал-мәтелдің сипаттамасы да екі үлкен топқа бөлінеді. Бірінші сипаттамасы уақыт еншісіне байланысты өзгеріп отырған қоғам мәселесін сипаттар болса, екіншісі халықтың өмірі, әлеуметтік жағдайында орын алып жатқан өзекті мәселелер жайында сипат алады.

Қазақ ағылшын мақал-мәтелдерінің зерттелуіне тоқатпас бұрын отандық және әлемдік тіл ғалымдарының мақал-мәтелдерді зерттеудің қай саласына жатқызғандығы туралы мәселені анықтаған жөн. Фразеология саласына үлес қосушы ғалымдар В.Н Пеля, В.В.Виноградов, І.Кенесбаев мақал-мәтелді фразеологияның бір саласына тиесілі деген тұжырымдарға келіскен. Ал осы мақал-мәтелдердің тілдер арасындағы негізін зерттеуде аса көп зеттеу мен салыстырмалы жұмыстар талап етілетіні анық. Тарихи деректерге сүйенсек қазақ мақал-мәтелі би-шешендерден шығып, кейіндеп ел аузына тараған. Соларға мысал ретінде Майқы бидің:

Алау ала болса ауыздағы кетеді

Төртеу түгел болса төбедегі келеді - деген мақалымен тоқсан ауыз сөздің тобықтай түйінін тапқан шешендігі мен данышпандығы тұла бойына нұр болып жауған би сөзі жұрт аузына тарасқан. Осы секілді Төле бидің “Жаңбыр жаумаса жер жетім, Басшы болмаса ел жетім” - деген секілді суырып салма мақалдар мысал бола алады. [1, 195 б.]

2. Мақал-мәтелдердің ағылшын тілінде зерттелуі және қазақ мақал-мәтелінен басты айырмашылығы

Жалпыұлттық мұра бойынша жинақталған мәліметтерге сүйенер болсақ, ағылшын мақал-мәтелдерінің ең көне тізбегі ең алғаш «The book of Proverbs in the Old Testament» атты топтамада V ғасырда жарық көрген. Одан соң ғалым Дезидериус Эрасмус есімімен «Collectanea» (818 мақал-мәтел) атты 1500 жылы жарияланған жинақтары болды. Осылайша кейіндеп Джон Хеуд тің « A Dialogue Contaning the Number in Effect of all the Proverbs in the Wenglish Tongue» (3260 мақал-мәтел) атты еңбегі араға 4,5 жыл салып жаңалана отырып жарық көрді. Осы секілді ағылшын мақал-мәтелінің дамуына зор үлес қосқан ғалымдар жіпке тізілген моншақтай қатар-қатар көбейіп отырды.

Мақал-мәтелдердің басқа тілдік бірліктермен салыстыра алғанда өзіндік ерекшеліктерін, күрделілігін, мән-мағынасының тереңдігін айқын саралайтын тұс – аударма жұмысы. Мақал мәтелдердің кейбір жалпыхалықтық универсалдық сипатқа ие түрлерін есепке алмағанда, әдетте олардың жартысынан көбісі бір тілден екінші тілге тікелей аударылмайды. Бір тілден екінші тілге аудару барысында мағынасы мен тіркес құрамындағы сыңарлармен дәлме-дәл келетін баламалар немесе контекстік мағынасына сәйкес эквиваленті қоланылуы мүмкін. Әсіресе ілеспе аудармада осы ерекшелікке аса мән беріледі.

Ағылшын тіліндегі мақал-мәтелдердің көп бөлігі қасиетті кітап – Інжілге байланысты қалыптасқан. Ол халық арасында кең көлемде таралып, өзгеріссіз таралып отырғандығы дәлелденген. Мысалы: You cannot serve Cod and Mammon – сөзбе-сөз аудармасы (Сен Құдай мен мамаонаға бірдей қызымен ете алмайсың), A soft answer turneth away wrath (Жұмсақ жауап ашуды қайтарады) деген секілді түп-негізі Інжілге барып таянатын мақалдардың өзгеріске ұшыраған түрі де кездеседі.

Сонымен қатар ағылшын тілінде ақын-жазушылардың, саясаткерлердің ұғымы үйлесімді айтылған қысқа да нұсқа сөздері ағылшын тілінің осы саладағы сөздік қорын нығайтуға яғни мақал ретінде қолданылатын сөз тіркестерін көбейтуге зор үлес қосқанын аңғаруға болады. Мысалы: The customer is always right (Тұтынушынікі әрқашан да дұрыс) деген сияқты үлкен сауда орталықтарында көп кездесетін сөз де белгілі бір американдық саудагер Г.Селфриджге тиесілі деген де еректер бар. Ағылшын тілінде осы секілді қолдануға дайын, астарлы авторлы тіркестер молынан.

Қазақ және ағылшын паремиологизмдердің түп негізіндегі негізгі айырмашылық мынада:

• Қазақ мақал-мәтелдерінің көбісі жеке тұлғаға байланысты қалыптасып яғни би, шешен, дана қариялардан қалыптасып ұрпақтан-ұрпаққа ауызша таралып отырған

• Ал ағылшын мақал-мәтелдерінің негізгі түп қазығы діни ағым, қасиетті кітаптан тараған ұлағатты сөздер болып табылады. Сонымен бірге Шекспир сынды ұлы тұлғаларының мәнді сөз үлгілері ерекше орын алады. [3, 175 б.]

3. Фразеологизмдерді, мақал-мәтелдерді аудару жолдары

Аудармадағы фразеологиялық құбылыс- [2, 174 б.] еңбегінде қарастырылған негізгі ерекшелікке сүйенсек – қай тілден болмасын фразеологиялық бірлікті алсақ сол бірлік келесі аударылғалы отырған тілдегі ұлттың салты, дәстүрі, діни мен мәдениетіне, эмоционалды-экспрессивтік сияптына нұқсан келтірмей аударма жасауға аса мән берілуі қажет. Сондықтан аудармашыға фразеологиялық бірліктерді аудармас бұрын оның тілдік табиғатын түсіну әрі контекстік қызметке де мән берген аса маңызды болмақ.

Осылайша фразеологизмдердің ерекшеліктерін осы секілді үлгіде тізіп шығуға болады:

1. Фразеологиялық бірліктер белгілі бір дәрежеде лексикалық бірлікке сай, номинативтік, көпмағыналық, ауыспалы мағынаға ие болады

2. Фразеологиялық бірліктер контекстен тыс еркін тіркестермен омонимдес бола алады. Мысалы, контекст болмаса *Айызы қанды* атты фразеологиялық тіркестің мағынасын түсіне алмас едік.

3. Фразеологиялық бірліктің пайда болуына тарихи себеп, яғни ұлттық салт – дәстүр мұнда үлен рөл ойнайды. Сондықтан да аударма фразеологизмдердің ұлттық нақышын жекізу айтарлықтай қиын болмақ. Бұл тұрғыдағы фразеологизмдер ұлттық реалия сөздерге жатады.

4. Фразеологиялық тіркестің бөліктеріне мағынасы тікелей байланысты болмауы мүмкін. Бұл аудармашыны адастырып, аударма сапасын төмендетуге себеп болуы ықтимал.

5. Фразеологизмдер стилистикалық тұрғыда топтарға қатысты бөлінеді

Аударма зерттеушісі Ө.Айтбаев фразеологизмдерді екі топқа бөліп қарастырады:

Біріншіден- мағынасы жағынан жеке сөздер мен сөз тіркесіне пара-пар сөздер, яғни – идиомалар.

Екіншіден- синтаксистік құрамы тұтас, аяқталған ойды білдіретін фразеологизмдер немесе мақал-мәтелдерінің басқа түрлері.

Р.Сәрсенбаев теориясына сәйкес - Фразеологизмдерді екі топқа бөліп аудару керек. 1-Идиомдарды аудару, 2-Тұрақты метфоралық тізбектерді аудару (фразеологиялық сөйлемшелерді аудару).

4. Мақал-мәтелдерді топтастырудың негізгі қағидалары. Мақал-мәтелдердің қазақ ағылшын тіліне аудару кезіндегі құрылымдық ұқсастықтары.

Мақала мақсатына сәйкес зерттеулерге сүйене отырып тіл білімінде мақал-мәтелдерді топтастырудың 7 негізгі қағидасын қарастыра өтейік:

1. Әріптік, әліпбилік. Мақал құрамындағы алғашқы сөздің басқы әріпі негізге алынады.

2. Ұйытқы сөз арқылы. Мысалы: Жуас түйе жөндеуге жақсы, Түйе бойына сеніп жылдан құр қалыпты деген мақал-мәтелдердің ұйытқы сөзі түйе.

3. Монографиялық топтастыру, таралу аймағы мен кезеңіне орай

4. Генетикалық тұрғыдан топтастыру

5. Тақырыптық, тематикалық топтау

6. Г.Л.Пермяков теориясы бойынша – инвариантты тақырыптық жұппен. Мысалы: жақсы-жаман, кәрі -жас т.б

7. Ә.Қайнар принци-идеографиялық классификация. Мысалы: Табиғат бөліміндегі мақалдар төрт бөлімнен-жануарлар, өсімдіктер, аспан әлемі дүниесі деген секілді.

Паремиология- мақал-мәтелдер мен әр алуан, қанатты-нақыл сөздерді жан-жақты зерттеу негізінде пайда болған жаңа тіл білімінің дербес саласы. Қазақ тіл біліміндегі барлық тілдердің екі түрлі қызметі көрсетіледі:

1. Қоғам мүшелерінің ішінара түсінушілігі үшін, яғни пікір алмасуға қажетті қатынас құралы ретінде

2. Өмір шындығына байланысты. Барлық болмысты өзінде бейнелеу қызметі.

Ал мақал-мәтелдер өзінің ерекшелігіне сай осы екінші типке тән. Өйткені дәл осы мақал-мәтел қандай ұлттың болмасын ұлттық рухани тәлімін суреттеп оны атадан-балаға дәріптеп отыратын таңба іспеттес. Яғни артық сөзсіз ,бір-бірімен үндескен,мағыналы тұрақты сөз тіркесі. В.Виноградов

Ал ендігі кезекте осы ұқсастықтарды айқындайтын екі тілде де кездесетін ерекше мақалдарға көз жүгіртейік:

1. Бұйрық райлы сөйлемдер: Make hay while the sun shines-Темірді қызған кезінде соқ, Catch the bear before you sell his skin-Қашпаған сиырдың уызынан дәм етпе, First think,then speak – Ойнасаң да ойлап сөйле .

2. Болмсыз түрдегі бұйрық рай,тыйым салу .Мысалы: Never say die-Салық сұра кетпесін, Don't count your chickens before they are hatced-Тігілмеген етігінді мақтама,орылмаған етігінді ақтама.

3. Шартты райлы сөйлем түрінде : If it were for hope, the mice will play – Үмітсіз шайтан.

4. Болымсыз жай сөйлемдер түрінде.Мысалы: All are not hunters that blow the horn-Мылтық ұстағанның бәрі аңшы емес.

Қорытынды:

• Мақал-мәтелдер – белгілі бір халықтың тарихынан,тұрмыс-тіршілігінен ,ақыл-өнегесі мен ой дәлдігінен ықшамдалған тілдік бірліктер болып табылады.

• Мақал-көбінесе үлгі ,өнеге ,өсиет айту үшін құрылады

• Мәтел-сөз тіркесі ,қалыптасқан нақышты орамды сөйлемше түрінде келіп ,көңілде тұрған ой киғаштай отырып жекізеді.

• Ағылшын тілінде мақал-мәтелдің ара жігі ажыратылмайды,тек бүртұтас сөз тәркесі ретінде қарастырылады.

• Мақал-мәтелдердің этнолингвистикалық табиғатын айқындау үшін Табиғат, Адам, Қоғам атты үш идеографикалық классификация қажет.

• Бірқатар қазақ және ағылшын мақал-мәтелдері құрамында мағынасы тұрғысынан өзара сәйкестік ,шамалас балама түрлері кездеседі.

• Ағылшын тіліндегі мақалдар көбіне бір сөйлемнен боса қазақ тілінде болар екі немесе бірнеше тармақты болады.

ӘБЕДИЕТ

1. Аргингазина Ш.Б. Ағылшын және қазақ тілдеріндегі етістікті фразеологизмдердің лексика - семантикалық сипаты. – Алматы, 2004.

2. А.В. Кунин. Мақал-мәтелдердің құрылымдық-мағыналық ерекшеліктеріндегі коммуникативтік фразеологиялық бірліктер. - М., 1981.

3. Қазақ тіліндегі мақал-мәтелдердің варианттылығы. // Тіл деңгейлері және олардың өзара қатынасы (ғылыми мақалалар жинағы). - Алматы, 2000. - 72-79 б.

4. Бейсенов Қ. Қазақ топырағында қалыптасқан ғақлиятты ой кешу үрдістері. - Алматы: Ғылым, 1994. -168 б.

5. Жабықбаев М.Қ. Мақал-мәтелдерді ағылшын сабағында пайдалану // Қазақстан мектептеріндегі шетел тілдері. – 2005. - № 3.

6. Кеңесбаев І. Қазақ тіл білімі туралы зерттеулер. - Алматы: Ғылым, 1987. - Б.22.

7. Н.Сауранбаев. Қазақ тіліндегі жай сөйлем түрінде келген мақал-мәтелдердің құрылымдық ерекшеліктері. - Алматы, 2000. - 202 б.

Бактыбаев Санжар,

Бакалавр специальности «6B02301-Переводческое дело», КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Алматы, Казахстан, e-mail: kamar.karimova@mail.ru
Научный руководитель, к.ф.н, профессор
Каримова К.К.

СТРАТЕГИИ ПЕРЕВОДА КНИГИ «1812: ВОЙНА И МИР» ЖАЛГАСКАЛИ ДУТМАГАНБЕТОВА С РУССКОГО НА АНГЛИЙСКИЙ

Данная статья обобщает анализ методов перевода художественного романа «1812: Война и мир». Значительное внимание уделяется культурной адаптации, обеспечивая подлинное соответствие историческим данным и выражениям для англоязычных читателей.

С укоренившимся в установившихся теориях перевода подходом, анализ раскрывает социокультурные обстоятельства, которые направляют процесс перевода, и в результате создается английский вариант, удачно передающий сущность оригинала, с учетом особенностей английского языка. Данная статья вносит вклад в более широкий дискурс теории перевода, объясняя сложные взаимосвязи между лингвистической точностью, культурной адаптацией и вовлечением читателя в переведенном литературном контексте художественного произведения.

Ключевые слова: стратегии перевода, литературный перевод, культурная адаптация, динамический эквивалент, социокультурные соображения, точность в отношении оригинала.

Baktybayev S.,

Bachelor's student of Translation studies- "6B02301"
Ablai khan KazUIRandWL,
Almaty, Kazakhstan, e-mail: kamar.karimova@mail.ru
Scientific supervisor: Candidate of Philological
Sciences, Professor **Karimova K.K.**

TRANSLATION STRATEGIES OF THE BOOK '1812: WAR AND PEACE' BY ZHALGASKALI DUTMAGANBETOV FROM RUSSIAN INTO ENGLISH

This article provides the analysis of the translation strategies employed in rendering "1812: WAR AND PEACE" from Russian to English. A nuanced approach to cultural adaptation is paramount, ensuring the authentic resonance of historical references and idiomatic expressions with the English-speaking readership. Grounded in established translation theories, the analysis delineates the socio-cultural considerations guiding the translation process, resulting in an English rendition that captures the essential facets of the original work while accommodating the idiosyncrasies of the target language. This study contributes to the broader discourse on translation theory by elucidating the intricate interplay between linguistic fidelity, cultural adaptation, and reader engagement in the translated literary context.

Key words: translation strategies, literary translation, cultural adaptation, dynamic equivalence, socio-cultural considerations, fidelity to original.

A literary text is the outcome of a creative process, embodying a creative concept; a work of art possesses high informational density, offering the reader various forms of information - factual, emotive-impelling, conceptual. Literary texts reflect the linguistic and national worldview of both an individual (the author) and the entire people speaking that language. In any culture, texts serve multiple functions, not merely one. Conversely, to fulfill a particular role, such as a philosophical one, a text must also realize an aesthetic function. "Any artistic text can fulfill its social function only in the presence of aesthetic communication in its contemporary community" [1, p. 180].

Currently, research on literary texts is conducted within the framework of various disciplines. Issues The translation of literary texts is a complex and multifaceted type of human activity. In translation,

different cultures, personalities, thinking patterns, literatures, epochs, levels of development, traditions, and orientations intersect. Despite the relatively young age of translation science, theoretical works in the field of translation are numerous. The history of European culture has seen many attempts to articulate the theory of translation. According to V.N. Komissarov, literary translation refers to the translation of works of fiction [2, p. 75]. Works of fiction are contrasted with all other speech works because their dominant feature is one of the communicative functions, namely the artistic-aesthetic or poetic function of language.

The main goal of any work of fiction is aesthetic impact, the creation of an artistic image. Such aesthetic orientation distinguishes literary speech from other acts of speech communication, where the goal is informativeness and informational content. A distinctive feature of literary translation from all other types of translation (e.g., synchronous, scientific-technical) is the belongingness of the translation text to works possessing artistic merits. In other words, literary translation is a type of translational activity whose main task is to generate, in the target language, a speech work capable of exerting an artistic-aesthetic impact on the reader [3, p. 102]. For example, A. Lilova notes: “The difference between a literary and a scientific text lies not only in form but also in content, which determines different methods of their reproduction in translation” [4, p. 145]. Imaginative thinking is an essential element of the art of words; it is through it that artistic reality is created, where words, the main component of literature, its primary element, are not identical to everyday, ordinary language.

After all, we are talking, in the language of linguistics, about a system of deviations from the source text, which, in the language of literary studies, traces back to certain creative principles, to a certain approach to the tasks of translation and, therefore, to a certain method. The creative individuality of the translator exists in reality, and no matter how much they try to expel it from theory, it “still spins”; if we do not want to spill the baby (i.e., translation in general) along with the water, we must establish its regularities, not pretend not to notice its presence.

The distinctive nature of literary translation encompasses a myriad of challenges and considerations that differentiate it from other translation forms. Literary compositions frequently incorporate cultural allusions, idiomatic expressions, and subtleties that lack direct equivalence in the target language. Navigating these intricacies is imperative for the preservation of the cultural richness inherent in the original text. Characterized by the author’s distinctive style, tone, and voice, literary texts pose a challenge to translators seeking to capture these stylistic elements while ensuring readability and authenticity in the target language.

Table 1

Source Text	Target Text
К примеру, князь ¹ Петр Иванович Багратион, командовавший в той войне основными частями армии, был грузином, а генерал Барклай-де-Толли, командовавший западной частью армии, — прибалтийцем ² .	For example, the Prince ¹ Peter Ivanovich Bagration, who commanded the main parts of the army in that war, was the Georgian, and General Barclay de Tolly, who commanded the western part of the army, was the Balt ² .
1. «In Russian and English, the terms «Князь» and «Prince» can have different connotations. In Russian, «Князь» is more often associated with the highest aristocracy, while in English «Prince» is usually associated with monarchy. A more accurate equivalent for «Prince» in this context is «Duke».	
2. «The Balt» in this context does not accurately convey the meaning of «прибалтиец». «The Balt» is more likely to refer to a person from the Baltic region in general, rather than specifically to a «Baltic person». A more accurate option might be to use «Baltic native» or «Baltic person» to more clearly indicate belonging to this region. «Barclay de Tolly, who led the western part of the army, was from the Baltics. »	

<p>И мы не в силах смолчать о том, что до обретения независимости³ мы не знали о несравненной храбрости казахов в Отечественной войне 1812 года.</p>	<p>We cannot but say about the fact that before the independence³, we have not known about the inimitable bravery of the Kazakhs in the Patriotic War 1812.</p>
<p>3. In the English sentence, the use of «before the independence» is not appropriate. In this case we are talking about gaining independence in 1991 and it would be more accurate and clearer to explicitly mention the time context. This is an important aspect and conveys the meaning of the original well. «We cannot but mention that before Kazakhstan gained independence in 1991, we were unaware of the unparalleled bravery of the Kazakhs in the Patriotic War of 1812.»</p>	
<p>Центр скрывал это с огромным шовинистическим рвением⁴.</p>	<p>The Capital central office kept it in the dark with a huge <i>supremacists zeal</i>⁴.</p>
<p>4. The translation has some inaccuracies. «Capital central office» to «central administration» for a more accurate and natural expression. We suggest to replace «kept it in the dark» with «deliberately concealed» for a more precise and stronger representation of hiding information. To change «with a huge supremacists zeal» to «with immense chauvinistic zeal» to better convey the meaning of chauvinism.</p>	
<p>Казахи Младшего и Среднего жузов Внутренней Орды⁵ передали для нужд русской армии юрты, теплую одежду, огромное количество лошадей.</p>	<p>Juzes of the Bukey Horde⁵ contributed yurts, warm clothes, and a huge number of horses for the needs of the Russian army.</p>
<p>5. The translation is accurate, but there are some improvements that could be made for better clarity and fluency: «Kazakhs from the Junior and Middle Zhuzes of the Inner Horde provided yurts, warm clothing, and a substantial number of horses for the needs of the Russian army.» Specified «Kazakhs from the Junior and Middle Zhuzes» for more precision. Changed «contributed» to «provided» for a more straightforward expression.</p>	
<p>Нам также попадались письменные данные о том, что во время войны количество соли, отправленной элтонскими производителями соли на западный фронт, превысило один миллион пудов⁶.</p>	<p>We also came across the written data stating that the amount of salt sent by the Alton salt producers during the war to the Western Front exceeded one million poods⁶.</p>
<p>6. «We also encountered written records indicating that during the war, the quantity of salt dispatched by the salt producers from Elton to the Western Front exceeded one million poods⁶ (1 pood = approximately 16.38 kg).» It might be better to clarify the amount of one pood.</p>	
<p>Не секрет, основная масса⁷ населения не знала о вкладе казахского народа в войну 1812 года, который до последнего времени держался в секрете царской Россией, а затем советскими политиками, придерживавшихся той же позиции.</p>	<p><i>It is no secret that the main body⁷ of the population was not aware of contribution made by the Kazakh people to the War 1812, until now this fact was kept secret by the tsarist Russia, and then by the Soviet politicians who adhered to the same policy.</i></p>
<p>7. The translation is generally accurate, but we would suggest some clarifications: «It is not a secret that the majority of the population was unaware of the contribution made by the Kazakh people in the War of 1812. This fact remained undisclosed by Tsarist Russia until recent times, and later by Soviet politicians who maintained the same policy». We would replace the word «main body» with «majority» for a more common expression and adjust the structure for better readability. Then we would add «in the War of 1812» for specification and clarify the phrase «until now this fact has been kept secret» for better readability.</p>	

Conclusion.

The analysis reveals that stylistic compensation serves as a prevalent strategy in the translation. Additionally, the linguistic play, puns, and language games often present in literary works necessitate inventive solutions from translators to convey the original's playfulness and wit without compromising meaning.

Cultural, historical, and social sensitivities assume paramount importance in literary translation, with misinterpretations or misrepresentations potentially undermining the comprehensive understanding of the work. Deliberate inclusion of ambiguity or multiple interpretations in certain literary works prompts translators to make informed decisions regarding the preservation or explicit elucidation of such elements in the target language.

Structural disparities, encompassing differences in sentence structures, paragraph lengths, and overall composition, further challenge translators as they endeavor to maintain the cohesive flow and structure of the original work. Collaborative efforts between translators and publishers become pivotal in ensuring the alignment of translated titles and cover designs with the intended market, effectively conveying the essence of the literary piece.

Successful literary translation transcends mere linguistic precision; it aspires to emotionally and intellectually engage readers, replicating the profound impact of the original work. Successful navigation of these intricacies mandates a profound understanding of both source and target languages, coupled with a nuanced appreciation for the artistic and cultural dimensions inherent in literature.

REFERENCES

1. Лотман Ю.М. Структура художественного текста. — М.: Искусство, 1970.
2. Комиссаров В.Н. Теория перевода: Лингвистические аспекты. — М.: Высшая школа, 1990.
3. Комиссаров В.Н. Лингвистика перевода — М.: Международные отношения, 1980.
4. Лилова А. Введение в общую теорию перевода / Пер. с болг.; Под общ. ред. П.М. Топера. — М.: Высшая школа, 1985.
5. Каримова К. Переводческие трансформации: от теории к практике. Монография – Павлодар: Инновационный Евразийский университет, 2019. – 226 с.
6. Дутмаганбетов Ж. 1812: Война и мир (казахский вариант). Первая книга / Перевод с казахского Абай Даткина. Изд. «Тоғанай Т», – Алматы. 2023. – 236 с.
7. Zh. Dutmaganbetov. 1812: War and Peace (Kazakh Version). Book One / Zhalgaskali Dutmaganbetov. “Toganaу T” Publishing House, Almaty. 2024. – 228 p. Translated from Russian by Aliya Naurzalina

УДК 81'255.2

Безбородова Д.,
студент КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Специальность «6В02301-Переводческое Дело»
Алматы, Казахстан
e-mail: bezborodovadd@inbox.ru

ПЕРЕДАЧА СТИЛИСТИЧЕСКИХ ПРИЕМОВ В ТРИЛОГИИ ЛИ БАРДУГО «ТЕНЬ И КОСТЬ»

В статье анализируются различные стилистические приемы, используемые в трилогии Бардуго, и их влияние на повествование. Ритмический каденс, использование метафор и инверсии - все они придают глубину персонажам и вызывают эмоции у читателей. Эти стилистические

решения представлены как средство для создания мира и развития персонажей в трилогии. Также обсуждаются трудности перевода этих стилистических приемов и необходимость сохранения сути и воздействия прозы Бардуго при адаптации на разные языки. Статья подчеркивает связь между языком, культурой и повествованием, и дает представление об искусстве перевода и непреходящей силе историй Бардуго. В целом, исследование стилистических приемов в этой статье показывает, как они влияют на художественное качество и эмоциональность произведения Бардуго.

Ключевые слова: стилистические приемы, создание мира, трудности перевода.

Bezborodova D.,

Undergraduate of Translation Studies of Ablai Khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: bezborodovadd@inbox.ru

RENDERING STYLISTIC DEVICES IN LEIGH BARDUGO'S "THE SHADOW AND BONE TRILOGY"

This article analyzes the various stylistic devices used in the Bardugo trilogy and their impact on the narrative. Rhythmic cadence, the use of metaphors and inversion all add depth to the characters and evoke emotions in the readers. These stylistic choices are presented as a means of world building and character development in the trilogy. The difficulties of translating these stylistic devices and the need to preserve the essence and impact of Bardugo's prose when adapting into different languages are also discussed. The article emphasizes the relationship between language, culture, and narrative, and provides insight into the art of translation and the enduring power of Bardugo's stories. Overall, the study of stylistic devices in this article shows how they affect the artistic quality and emotionality of Bardugo's work.

Key words: stylistic devices, world building, difficulties of translating.

In a world where borders are becoming increasingly blurred, literature has the unique power to transcend these boundaries and transport readers to distant realms of imagination. Within the vast realm of literature, fantasy genre occupies a prominent place, drawing us into worlds filled with magic, mythical creatures, and epic adventures. However, the challenge of capturing the essence of these fantastical narratives is even more magnified when it comes to translating them into different languages.

Moreover, since the literary world is difficult to assign to any one particular culture, it has a rich variety of genres, styles and linguocultural features. Thus, the role of the translator in this field is crucial, as the professional is charged with the responsibility of recreating the original text, taking into account stylistic peculiarities such as jargons, slang, specific terminology, etc., often a large amount of background information and prehistory of some kind.

Therefore, it is very important to note the connection between translation studies and stylistics while working with literature of fantasy genre.

Stylistics - a branch of applied linguistics - is the study and research of texts of all types and/or spoken language in terms of their linguistic and tonal style, where style is a particular kind of language used by different people and/or in different situations or settings. For example, simple or casual language may be used among casual acquaintances, while more formal language, in terms of grammar, pronunciation or accent, and vocabulary or word choice, is often used in cover letters and resumes and during job interviews. As a discipline, stylistics links literary studies with linguistics. It does not function as a separate field and can be applied to understanding literature and journalism as well as linguistics as was mentioned by H.G. Widdowson [1, p. 120].

Stylistics and translation studies are closely intertwined in the process of analyzing and communicating texts. Stylistics, by studying language styles and their effects, helps the translator to

better understand the mechanisms of language and the transmission of meaning. When translating, it is necessary not only to take into account lexical and grammatical aspects, but also to recreate the structure, rhythm, intonation and style nuances of the original.

The translator is faced with the challenge of selecting equivalents that not only convey the exact meaning but also match the stylistic features of the original. This requires a deep understanding of the style choices and subtle nuances characteristic of a particular author or genre.

Fantasy literature, as a genre, has many stylistic features that make it unique and recognizable. Some of the stylistic devices in fantasy include:

1. Phonetic stylistic devices are related to the sound characteristics of language such as sounds, rhythm, intonation, etc. They are used to create musicality, emotional power and rhythmic flow of the text.

Phonetic stylistic devices in literature not only give the text sound harmony, but also deepen its semantic load. The use of such techniques as assonance or alliteration helps to create musicality of the text, emphasize key ideas and images. This is especially true in poetry, where each sound plays an important role in the formation of rhythm and imagery. For example, sound repetitions can increase the emotional intensity of a poem or create a special atmosphere in a prose text. Also, phonetic techniques can be used to imitate the sounds of nature or the environment, which makes the description more vivid and realistic. Thus, phonetic stylistic devices play an important role in shaping the sound and emotional expressiveness of a literary work.

The importance of phonetic stylistic devices in literature has been noted by many linguists and literary critics. Famous linguist, Jacques Derrida, also drew attention to the importance of the sound aspects of the text and their role in shaping the meaning and interpretation of the work as it was mentioned by N. Garner in the Preface to *Speech and Phenomena and Other Essays on Husserl's Theory of Signs* by J. Derrida himself. [2, p. XXV] These scholars emphasize that phonetic stylistic devices carry an important semantic and emotional load, which contributes to a deeper and more intense perception of a literary work.

In particular, Phonetic Stylistic Devices create a certain impression when used in fantasy literature, as seen in Table 1:

Table 1. Phonetic Stylistic Devices

Source Text	Stylistic Device	Target Text
Silent night, violent fight	Rhyme	Скромна ночь, чудовищна бойня
Wicked witch wove wicked webs	Alliteration	Злая ведьма вила зловещие паутины
Buzzing bees, hissing snakes	Onomatopoeia	Жужжание пчел, шипение змей

2. Lexical stylistic devices are related to the choice and use of words, their meanings, connotations and contexts of use. They are used to create images, emotional coloring of the text, convey mood and express certain ideas. These techniques include: metaphors, metonymy, epithet, etc.

Lexical stylistic devices in literature play an important role in creating images, atmosphere and emotional coloring of the text. They help authors to express their thoughts more precisely and effectively, convey mood and create picturesque descriptions. The use of lexical stylistic techniques allows you to enrich the text with a variety of words, pictorial vocabulary, metaphors, epithets and other means of language, which makes the work more colorful, interesting and memorable for the reader. Such techniques also contribute to the creation of the author's individual style and emphasize his mastery of language (see Table 2):

Table 2. Lexical Stylistic Devices

Source Text	Stylistic Device	Target Text
Her heart was a bird	Metaphor	Сердце ее было птицей
The Little Palace awaited the arrival of its new ruler	Metonymy	Малый Дворец был в ожидании нового правителя
The sun-kissed fields	Epithet	Залитые солнечным светом поля

Alina Starkov, the Sun Summoner	Antonomasia	Алина Старков, Заклинательница Солнца
---------------------------------	-------------	---------------------------------------

Roland Barthes, a French linguist and literary theorist, also emphasized the importance of stylistic devices, seeing them as a key element of a literary text, shaping its meaning and emotional impact on the reader. He believed that linguistic devices are important for creating persuasive and memorable texts that leave a deep mark on literary culture. [3, p. 7]

3. Syntactic stylistic techniques are related to the organization of sentences and phrases in the text, the structure of their construction, word order, the use of inversion, parallelism and other means. They are used to create variety in sentences, enhance expressiveness, emphasize important ideas and convey an emotional tone.

Syntactic stylistic devices in the literature of fantasy genre play a significant role in the formation of a special atmosphere and impact on the reader. They help to create a magical and mysterious environment, which is characteristic of fantasy worlds. The use of complex and epic syntactic constructions manifests the magic and mystery, the inner power of the world that is created by the author. The techniques, such as long sentences, transitions from complex constructions to short phrases, help to convey tension and dynamics at key moments of the plot, be it battles, duels or other dramatic events. In addition, syntactic techniques are used to reveal characters and relationships between characters. A variety of syntactic structures can reflect the inner state of the characters, their thoughts and feelings, as well as create a unique melody of the text, which makes reading even more exciting and emotionally rich.

The significance of syntactic stylistic devices in fantasy literature has been emphasized by many literary critics and researchers. Linguists such as David Crystal and Roman Jakobson have also addressed issues of sentence structure and syntactic devices in literature, which includes fantasy. [4, p. 167] Authors of science fiction and fantasy studies, such as Farah Mendlesohn, have emphasized the role of syntax in creating an artistic image and conveying the characteristics of the fantasy world. [5, p. 17]

Table 3. Syntactic Stylistic Devices

Source Text	Stylistic Device	Target Text
She danced with grace, she sang with passion	Parallelism	Она танцевала грациозно, пела страстно.
Through the forest deep they journeyed, their fate uncertain	Inversion	Они шли через лес, и судьба их была неясна.
Lost in thought, he wandered.	Inversion	Заблудившись в мыслях, он блуждал.
She fought. Tooth and nail. Until the end.	Parcellation	Она боролась. До конца. До самого конца.
Was this the end? Was this the destiny they sought?	Rhetorical question	Был ли это конец? Была ли это та судьба которой они желали?

The use of stylistic devices in the translation of fantasy literature based on Leigh Bardugo's novels such as *The Shadow and the Bone* is of great importance in conveying atmosphere, characters, and plot. Leigh Bardugo's works contain a rich language that is characterized by its unique stylistic features such as parallelism, inversion, ellipsis, and others. The translator needs to skillfully use these techniques in order to preserve the emotional impact of the original and convey it to readers in another language. This helps to preserve the authenticity of the text and convey its richness and depth. Through the proper use of stylistic devices in translation, readers can fully immerse themselves in the world of the work and enjoy its plot and images in the same way as the original readers do.

Understanding and translating the stylistic devices in Leigh Bardugo's *Shadow and Bone* series of books is a complex study, requiring not only proficiency in the original and target languages, but also a deep understanding of literary and cultural contexts. Each technique may have its own unique semantics and emotional coloring, which can be difficult to convey in another language without losing meaning and effect.

When translating stylistic devices, especially in fantasy literature, it is important to preserve the atmosphere and style of the original, as well as to convey the characteristics of the characters and the features of the world created by the author. The translator must take into account not only words and phrases, but also context, images and symbols in order to convey a similar effect on the reader in another language.

One method of preserving stylistic devices in translation may be to adapt or replace the devices with equivalent or similar in effect in the target language. The translator may also use annotations or explanations to convey the meaning and intent of the author, especially if the technique is difficult to convey directly.

Another important aspect when translating stylistic devices in the Shadow and Bone series is to maintain the coherence and structure of the worldview created by the author. This genre often contains unique terms, names, character and place names that may have deep meaning or historical roots in the fantasy world. The translator must carefully choose equivalents that not only convey meaning but also retain the atmosphere and feel of the original.

Thus, when translating stylistic devices in the Shadow and Bone series, many factors, including semantics, context, character personalities, and cultural background, must be considered in order to maximize accuracy and preserve the atmosphere of the original.

Table 4. Analysis of rendering of Stylistic Devices

Source Text	Stylistic Device	Target Text	Analysis
The crackling fire crackled and popped a cacophony of warmth.	Onomatopoeia	Огонь потрескивал и трещал, источая жар	Omission
The waves whispered softly as they caressed the coastline	Onomatopoeia	Волны тихо шептали, лаская берег.	Modulation
His heart was a shard of ice, buried in the darkness.	Metaphor	Его сердце было словно осколок льда, погребенный во тьме.	Addition
Her smile was a flame, burning bright in the night.	Metaphor	Ее улыбка была пламенем, пылающем в ночи.	Generalization
Fear and dread gripped his heart	Synonymy	Страх и ужас завладели его сердцем.	Specification
She fought with courage, she loved with passion, she lived with purpose	Parallelism	Она сражалась мужественно, любила страстно, жила осмысленно.	Grammar substitution
Into the darkness walked he, alone and afraid.	Inversion	Он шел в темноте, в одиночестве и страхе.	Transposition
Hesitant at first, she stepped forward. Faced her fears. Triumphed.	Ellipsis	Нерешительная поначалу, она шагнула вперед. Посмотрела в лицо своим страхам. Победила.	Modulation
She climbed. Higher and higher. Until she reached the top.	Parcellation	Она поднималась. Все выше и выше. Пока не достигла пика.	Specification.
A gust of wind whipped through the woods, whistling and wailing	Alliteration	Порыв ветра пронесся по лесу, пронзительно засвистев и завыв	Addition

The analysis in Table 4 shows that translators actively apply various transformations when working with stylistic techniques. Omitting repetitions or redundant details, as in the example «The crackling fire crackled and popped, a cacophony of warmth» - «Огонь потрескивал и трещал, источая жар», helps to make the translation more natural and easy to perceive in the target language. Modulation, as in the case of changing «whispered softly» to «тихо шептали» in the example «The waves whispered softly as they caressed the coastline», allows you to preserve the meaning and emotional coloring of the original, adapting it to the target language. The addition of the word «словно» in the example «His heart was a shard of ice, buried in the darkness» strengthens the comparison and emphasizes the imagery of the description. These transformations help translators to preserve the stylistic expressiveness and emotional tone of the original, adapting it to the target audience. The use of specification, as in the example «Fear and dread gripped his heart» - «Страх и ужас завладели его сердцем», helps to convey the emotional state of the character more accurately, emphasizing his psychological state and inner feelings.

Translators also use transposition when they change the order of words or phrases to fit the logic and structure of the target language, as in the example «Into the darkness walked he, alone and afraid» - «Он шел в темноте, в одиночестве и страхе». This keeps the translation syntactically correct and readable. Using modulation and addition, as in the example «She climbed. Higher and higher. Until she reached the top» - «Она поднималась. Все выше и выше. Пока не достигла пика» allows translators to convey the rhythm and intensity of the process being described, creating a more dynamic and appealing picture for the reader.

These translation strategies preserve the aesthetic and stylistic value of the original by adapting it to the language and culture of the target audience.

Conclusion

This article examines the use of stylistic elements in Leigh Bardugo's Shadow and Bone trilogy and their impact on narrative immersion and emotional response. Rhythmic cadence, metaphors and inversions in character development and world building play a key role in creating the atmosphere of the work. The author also discusses the challenges of translating these stylistic devices while preserving the essence and impact of Bardugo's prose in different languages.

The article emphasizes the existing relationship between language, culture and narrative, and their interdependence. It offers insights into how to communicate literary richness across language barriers. Attention is paid to authenticity and stylistic integrity in the translation process, as well as preserving the emotional impact and nuances of the narrative. This article proposes an integrated approach to overcome these challenges and remain faithful to the original work.

In summary, this study demonstrates literature's ability to transcend cultural and linguistic differences, and invites readers and translators to delve into the Shadow and Bone trilogy through stylistic analysis and translation analysis.

ЛИТЕРАТУРА

1. Widdowson, H.G., (1975), Stylistics and the teaching of literature, published by Longman, 1-st edition, page 120.
2. Derrida J., Allison D.B. (Translator), Garver N. (Preface), (1973), Speech and Phenomena and Other Essays on Husserl's Theory of Signs, published by Northwestern University Press, 1-st edition, page XXV, Preface.
3. Barthes R., (1975), The Pleasure of the Text, published by Farrar. Straus and Giroux, 1-st edition, page 7.
4. Crystal D., (2017), Making Sense. The Glamorous Story of English Grammar, published by Oxford University Press, 1st-edition, page 167.
5. Mendlesohn F., (2008), Rhetorics of Fantasy, published by Wesleyan University Press, 1st-edition, page 17.

УДК 81'42.091

Бекмаганбет Н.,

студент 3-курса ФПиФ, КазУМОиМЯ имени
Абылай хана, Специальность «Переводческое дело»,
Алматы, Казахстан

e-mail: bekmaganbet.n.s@gmail.com

Научный руководитель: **Сери Л.Т.,**

магистр, ст.преп. кафедры проф.цифровизации
образования, докторант КазУМОиМЯ
им. Абылай хана, Алматы, Казахстан

e-mail: seri.lyazzat@mail.ru

ЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ РОМАНА «1984» ДЖОРДЖА ОРУЭЛЛА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ЯЗЫКА ПРОГРАММИРОВАНИЯ ПИТОН

Статья посвящена лингвистическому анализу романа Джорджа Оруэлла «1984» на основе языка программирования Python. Автор приходит к выводу, что язык программирования Python хорошо применим для лингвистического анализа по заданным критериям, в результате которого были получены токенизация, лемматизация, анализ частоты слов, анализ настроения и распознавание именованных сущностей.

Ключевые слова: язык программирования Питон, лингвистический анализ, переводоведение.

Bekmaganbet N.,

3rd-year student in Translation studies,

Ablai khan KazUIR&WL,

Almaty, Kazakhstan

e-mail: bekmaganbet.n.s@gmail.com

Scientific supervisor: **Seri Lazzat,**

Master of Arts, Candidate for PhD, Senior Lecturer at

Professional Digitalization of Education department,

Ablai khan KazUIR&WL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: seri.lyazzat@mail.ru

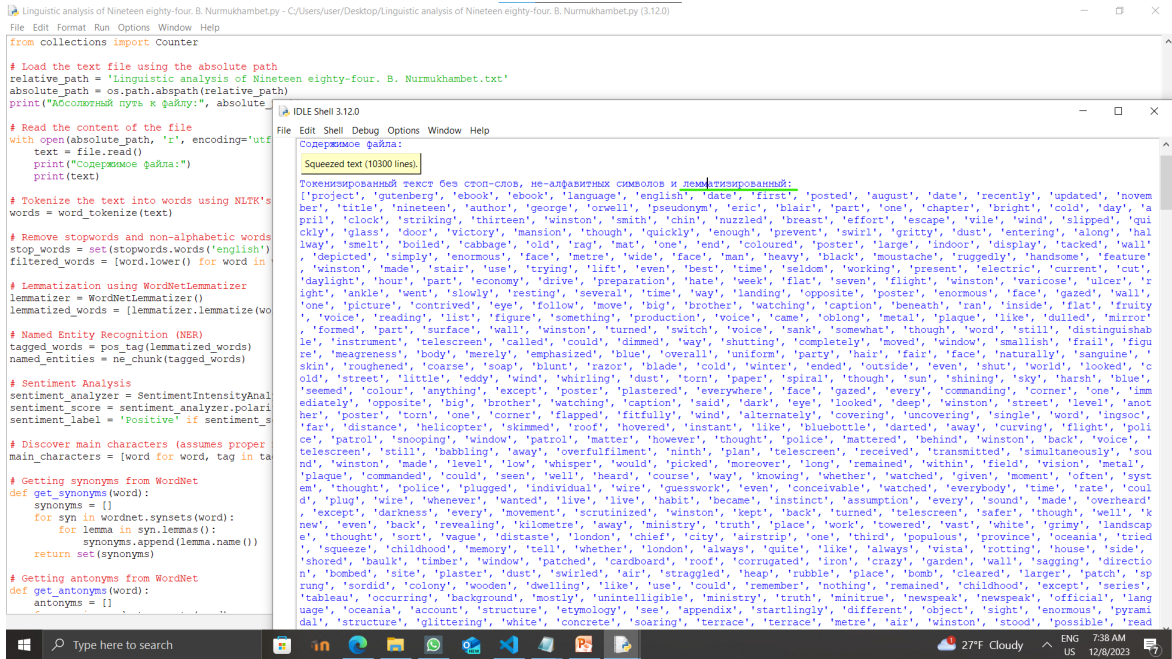
LINGUISTIC ANALYSIS OF “1984” BY GEORGE ORWELL USING PROGRAMMING LANGUAGE PYTHON

The article deals with the linguistic analysis of the novel “1984” by George Orwell based on the programming language Python. The author comes to the conclusion that programming language Python is highly applicable to the linguistic analysis on the given criteria resulted in tokenization, lemmatization, analyzing frequency of words, sentiment analysis and named entity recognition.

Key words: Python, programming language, linguistic analysis, translation studies.

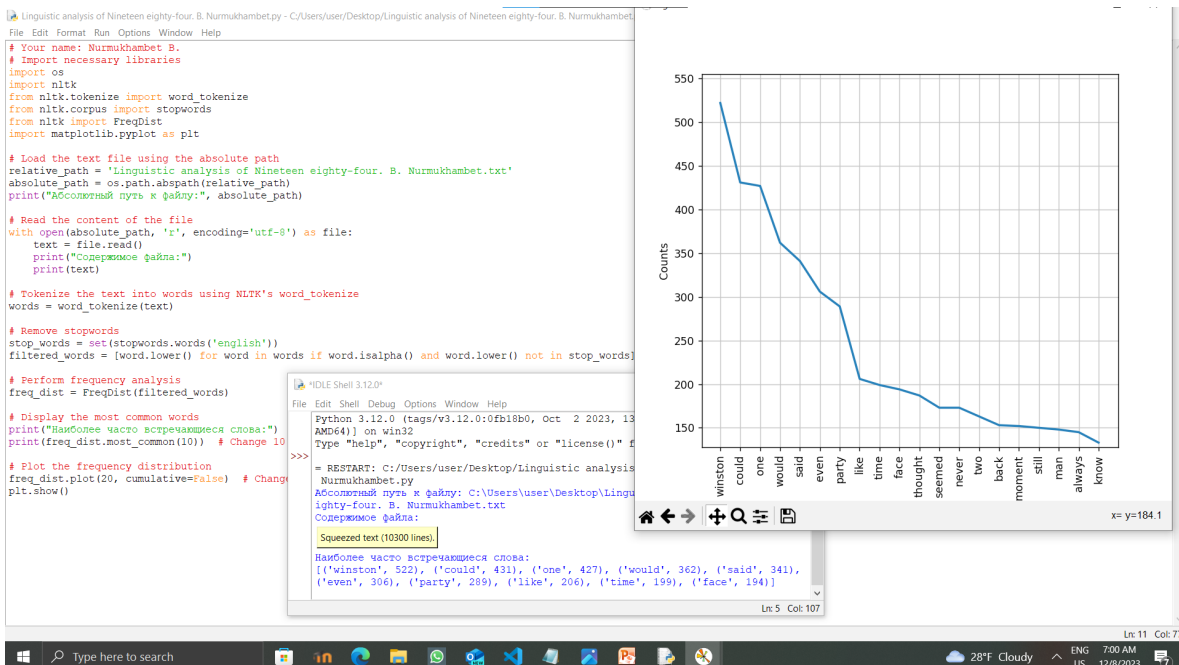
NLP is important for scientific, economic, social, and cultural reasons. NLP is experiencing rapid growth as its theories and methods are deployed in a variety of new language technologies. For this reason, it is important for a wide range of people to have a working knowledge of NLP. Within industry, this includes people in human-computer interaction, business information analysis, and web software development. Within academia, it includes people in areas from humanities computing and corpus linguistics through to computer science and artificial intelligence. (To many people in academia, NLP is known by the name of “Computational Linguistics”).

ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЯ И МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ КАК ИНТЕРПРЕТАЦИОННАЯ ПЛАТФОРМА ПЕРЕВОДА

Picture 2. Lemmatization

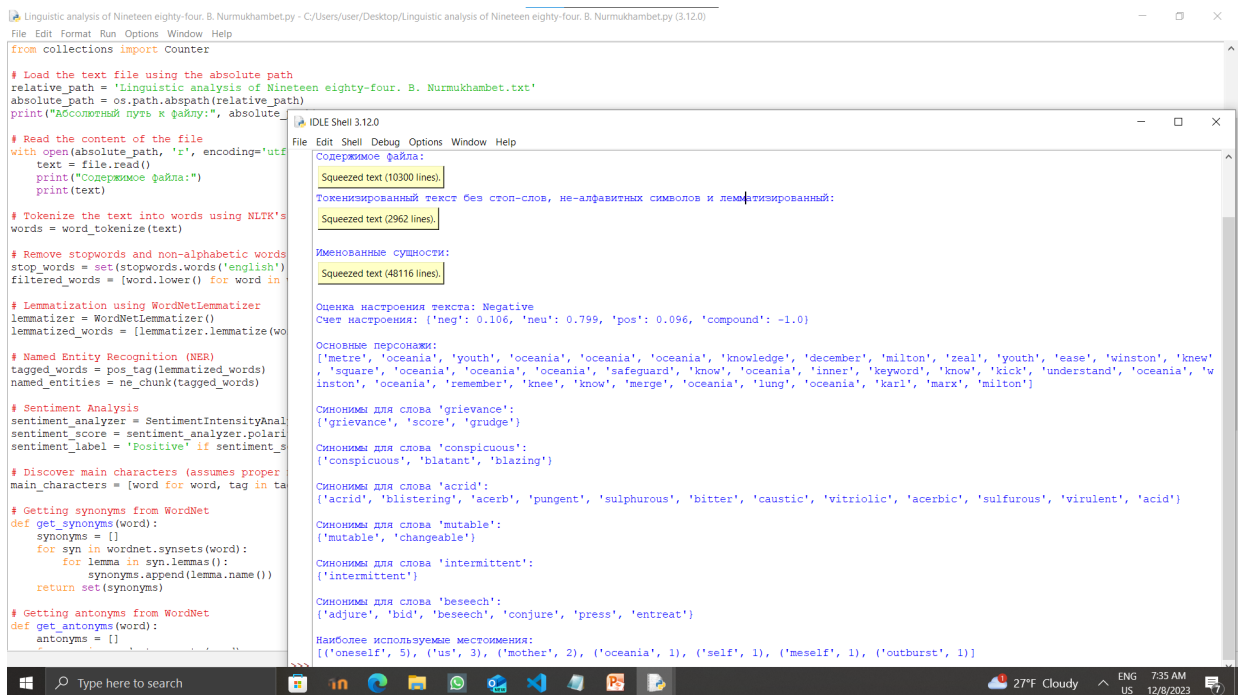
In most cases dealing with textual data, the size of the vocabulary can increase to a significant number of unique words and could be composed of different sizes of frequency for all the words. To select the words to be kept for modeling purposes, the frequency of the words occurring in the corpus is used to decide the removal of words, by checking the count of overall words as well. The subsampling approach was introduced by Mikolov et al. in their paper “Distributed Representations of Words and Phrases and their Compositionality.” By including subsampling, significant speed is gained in the training process, and word representations are learned in a more regular manner [3, p.88].

Picture 3. Analyzing frequency of words

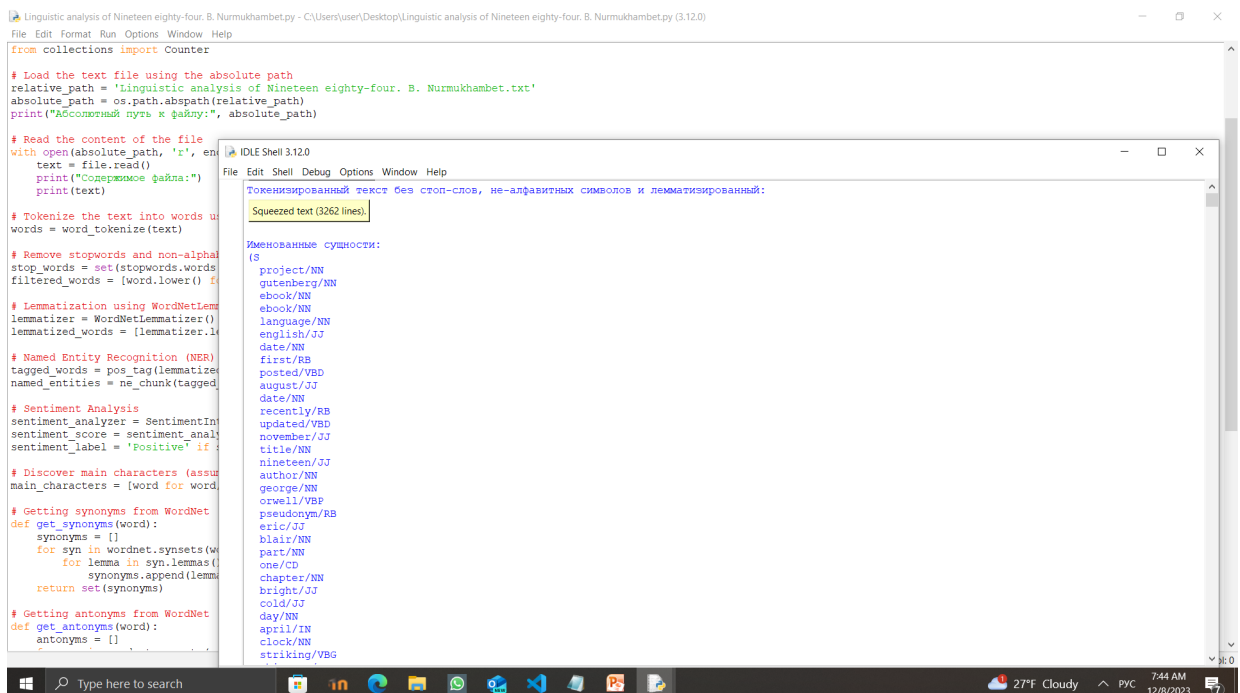
Whether you use raw single-word tokens, n-grams, stems, or lemmas in your NLP pipeline, each of those tokens contains some information. An important part of this information is the word's sentiment — the overall feeling or emotion that the word invokes. This sentiment analysis — measuring the sentiment of phrases or chunks of text — is a common application of NLP. In many companies it's the main thing an NLP engineer is asked to do [4, p.62].

ЛИНГВОМӘДЕНИЕТТАНУ ЖӘНЕ МӘДЕНИАРАЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС АУДАРМАНЫҢ ИНТЕРПРЕТАЦИЯЛЫҚ ПЛАТФОРМАСЫ РЕТІНДЕ

Picture 4. Sentiment analysis

Named entities are definite noun phrases that refer to specific types of individuals, such as organizations, persons, dates, and so on. The goal of a named entity recognition (NER) system is to identify all textual mentions of the named entities. This can be broken down into two subtasks: identifying the boundaries of the NE, and identifying its type. While named entity recognition is frequently a prelude to identifying relations in Information Extraction, it can also contribute to other tasks [5, p.281].

Picture 5. Named entity recognition

Completing our paper, we come to the conclusion that the programming language Python is highly applicable to the linguistic analysis on the given criteria resulted in tokenization, lemmatization, analyzing frequency of words, sentiment analysis and named entity recognition.

REFERENCES

1. Christopher D. Manning, Hinrich Schiitz. Foundations of Statistical Natural Language Processing. - The MIT Press Cambridge, Massachusetts London, England, 1999. – pp. 124-125.
2. Daniel Jurafsky, James H. Martin M. Speech and Language Processing // Third Edition draft Stanford University, University of Colorado at Boulder, 2024. - p. 24.
3. Palash Goyal, Sumit Pandey, Karan Jain. Deep Learning for Natural Language Processing // Creating Neural Networks with Python, 2020. – p. 88.
4. Hobson Lane, Cole Howard, Hannes Max Napke. Natural Language Processing in Action. Understanding, analyzing, and generating text with Python. 2019 - p. 62.
5. Edward Loper, Ewan Klein, and Steven Bird. Natural Language Processing with Python // O'Reilly, 2009. – p. 281.

УДК81'25

Bondarenko D.S,

Bachelor's student of Translation studies-“6B02301”

Ablai khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail:dbondarenko28@mail.ru

Scientific supervisor: Kozhbaeva G.K.

THEORETICAL BASIS OF RESEARCH OF «CULTURAL MANIFESTATIONS IN TRANSLATION: EXPLORING THE CHALLENGES AND STRATEGIES IN TRANSLATING CULTURAL ELEMENTS FOR CINEMATIC REPRESENTATION»

The article examines the conceptual foundations of the study of “cultural manifestations in translation,” an analysis of the difficulties and problems of translation, as well as the transmission of cultural elements in cinematic representation. The influence of cultural aspects on translation, understanding and perception of the translated text, cultural characteristics of the norms and values of the source language. Vigne’s strategies of domestication and foreignization, and how they affect the transmission of cultural elements in cinematic representation. An analysis of Spider-Man: Far From Home (2019) subtitles and the challenges of cultural differences and puns. Consideration strategies for transmitting cultural elements.

Key words: cultural manifestations in translation, difficulties of language in visual context, transfer of cultural elements

Бондаренко Д.С,

студент бакалавра КазУМОиМЯ им. Абылай хана

Специальность «Переводческое дело (6B02301)»

Алматы, Казахстан

e-mail: dbondarenko28@mail.ru

Научный руководитель: **Кожбаева Г.К.**

ТЕОРЕТИЧЕСКАЯ ОСНОВА ИССЛЕДОВАНИЯ «КУЛЬТУРНЫЕ ПРОЯВЛЕНИЯ В ПЕРЕВОДЕ: АНАЛИЗ ТРУДНОСТЕЙ И СТРАТЕГИИ ПЕРЕДАЧИ КУЛЬТУРНЫХ ЭЛЕМЕНТОВ В КИНЕМАТОГРАФИЧЕСКОЙ РЕПРЕЗЕНТАЦИИ»

В статье рассматриваются концептуальные основы исследования «культурных проявлений в переводе», анализ трудностей и проблемы перевода, а также передача культурных элементов в кинематографической репрезентации. Влияние культурных аспектов на перевод, понимание и восприятие переводимого текста, культурные особенности, нормы и ценности исходного языка. Стратегии Винье – доместикация и форенизация, и как они влияют на передачу культурных элементов в кинематографической репрезентации. Анализ по субтитрам фильма «Человек-

паук: вдали от дома» (2019) и трудности, связанные с культурными различиями и играми слов. Рассмотрение стратегий передачи культурных элементов.

Ключевые слова: культурные проявления в переводе, трудности языка в визуальном контексте, передача культурных элементов

Культурное проявление в переводе относится к аспектам культуры, которые могут быть важными для правильного понимания и передачи текста при переводе. Это может включать в себя обычаи, традиции, ценности, образ жизни, социокультурные особенности и другие аспекты культуры, которые присутствуют в исходном тексте и требуют учета при переводе. Например, это может быть использование идиом, фразеологизмов, религиозных или национальных символов, аллюзий и прочих культурных элементов, которые не всегда имеют прямой эквивалент в другом языке. Переводчик должен учитывать эти культурные проявления, чтобы передать не только буквальное значение текста, но и его культурный контекст и особенности. [1]

Культурные проявления в переводе относятся к тому, как переводчик передает не только смысловое содержание текста, но и учитывает культурные особенности, нормы и ценности исходного языка. Это важно, потому что культурные аспекты могут значительно влиять на понимание и восприятие текста, а некорректный или недостаточный учет культурных аспектов может привести к искажению искомого значения или даже к возможным недопониманиям. Таким образом, важно учитывать культурные проявления при переводе, чтобы обеспечить точную и адекватную передачу информации и смысла текста.

Согласно В.В.Сдобникову можно выделить три стратегии перевода [2]:

1) стратегию коммуникативно равноценного перевода (воссоздание коммуникативной интенции автора является основной целью перевода),

2) стратегию терциарного перевода (воссоздание в переводе коммуникативной интенции автора изначально не предполагается),

3) стратегию переадресации (сохранение коммуникативной интенции, но уже адаптированной к другому типу адресата)

Одним из подходов передачи культурных элементов в кинематографической репрезентации является использование контекста. Это означает, что фильм должен предоставить достаточно информации о культуре, чтобы зритель мог понять смысл и контекст тех или иных элементов. Другой стратегией является использование субтитров или дубляжа. В этом случае переводчик должен стараться сохранить оригинальный смысл, но при этом адаптировать его к культуре, на которую переводится фильм. Третья стратегия - использование универсальных символов и образов. Например, использование символики знакомых всему миру компаний, таких как Coca-Cola или McDonald's. Четвертая стратегия - использование межкультурных связей. Например, в фильме может быть показано, как герой из одной культуры учится и адаптируется к другой культуре. Пятая стратегия - использование глобальных тенденций. Например, использование музыки, моды или технологий, которые популярны во всем мире.

В целом, передача культурных элементов в кинематографической репрезентации требует тщательного подхода и адаптации культурных различий, чтобы зритель мог понять смысл и контекст фильма.

Культурные аспекты перевода проявляются во многих фильмах, особенно если они были сняты на иностранном языке и переведены на другой язык для зрителей из других стран. В этой статье рассматривается один из популярных и любимых фильмов в наше время, это «Человек-паук: вдали от дома» (2019)

Для анализа были выбраны субтитры, так как, переводчики, переведившие фильм «Человек-паук: вдали от дома», столкнулись с несколькими трудностями, связанными с культурными различиями и играми слов. Одной из трудностей было передача шуток и игр слов, связанных с культурой Европы и Америки. Например, в одной из сцен герой Питер Паркер обращается к женщине на итальянском языке и говорит «Ciao Bella», что означает «Привет, красотка». Это выражение было сложно передать на другой язык, так как оно имеет культурный контекст и

связано с итальянской культурой. Еще одной трудностью было использование разных терминов для обозначения одних и тех же вещей в разных странах. Например, в фильме упоминается «football», что в США означает американский футбол, а в Европе – футбол (сокер). Переводчикам пришлось выбирать подходящий термин для каждой страны.

Также названия героев и некоторых терминов, связанных с культурой Европы и Америки, были трудно перевести на другой язык. Например, герой Мистерио имеет имя, которое переводится как «Иллюзия» или «Магия», что не передает полностью его смысл и намерения.

Оригинал (английский)	Перевод (русский)	Метод перевода
Spider-Man	Человек-паук	Дословный перевод
Far From Home	Вдали от дома	Дословный перевод
Mysterio	Мистерио	Транслитерация
Stark Industries	Индустрии Старка	Дословный перевод
Peter Parker	Питер Паркер	Транслитерация
Nick Fury	Ник Фьюри	Транслитерация
Happy Hogan	Хэппи Хоган	Транслитерация
Elementals	Элементали	Дословный перевод
Stealth Suit	Костюм - камуфляж	Дословный перевод

Для реализации вышеуказанных стратегий, были использованы стратегии Винье доместикация и форенизация [3]— это процессы адаптации и перевода культурных элементов из одной культуры в другую. В фильме «Человек-паук: вдали от дома» использовались оба этих процесса.

Пример доместикации — это перевод названия героя Мистерио на русский язык. В оригинальной версии фильма он называется Mysterio, что является игрой слов, так как это сочетание слов Mystery (тайна) и -о (окончание многих имен супергероев). В русском переводе его название было изменено на Мистерио, что сохраняет игру слов и звучит более естественно для русского языка.

Пример форенизации — это использование итальянского языка в фильме. Некоторые диалоги героев происходят на итальянском языке, и для того, чтобы российские зрители могли понять смысл, были добавлены субтитры на русском языке. Также в фильме присутствуют некоторые культурные элементы Италии, такие как гондолы и карнавал в Венеции, которые были сохранены в оригинальном виде для сохранения аутентичности. Одной из стратегий передачи культурных элементов является использование контекста. Например, в фильме показывается Венеция, и зритель может узнать о главном фестивале города - Карнавале. Также в фильме присутствует итальянская кухня, которая является важной частью культуры Италии.

Другой стратегией является использование субтитров или дубляжа. Например, в фильме герои общаются на нескольких языках, включая итальянский, нидерландский и немецкий. При этом субтитры и дубляж должны сохранять оригинальный смысл и адаптироваться к культуре зрителей.

Третья стратегия - использование универсальных символов и образов. Например, в фильме появляется компания «Stark Industries», которая является известной во всем мире благодаря предыдущим фильмам Marvel.

Четвертая стратегия - использование межкультурных связей. Например, в фильме показывается, как герой Питер Паркер учится и адаптируется к культуре Европы, в том числе культуре Италии и Нидерландов.

Пятая стратегия - использование глобальных тенденций. Например, в фильме используется музыка, которая популярна во всем мире, такая как песня «I Will Always Love You» Уитни Хьюстон.

Некоторые сцены, которые были связаны с культурными различиями между США и Европой, были трудны для перевода. Например, в одной из сцен герои обсуждают различия в еде в Европе и США, что может быть непонятно для зрителей из других стран. В фильме

«Человек-паук: вдали от дома» (2019) присутствуют множество культурных элементов, которые необходимо передать зрителям, чтобы они могли понять смысл и контекст происходящего. Одной из трудностей является то, что фильм снимался в разных странах, в том числе в Чехии, Великобритании, Италии и Нидерландах, что требовало адаптации к различным культурным контекстам.

В целом, передача культурных элементов в фильме «Человек-паук: вдали от дома» требует тщательного подхода и адаптации культурных различий, чтобы зритель мог понять смысл и контекст фильма.

Автор приходит к выводу, что культурное проявление в переводе относится к аспектам культуры, которые могут быть важными для правильного понимания и передачи текста при переводе. Культурные проявления в переводе могут иметь значительное влияние на кинематографическую репрезентацию из-за специфики кинематографа как искусства, которое объединяет в себе множество культурных элементов. Очень важно, чтобы переводчики учитывали все особенности и аспекты при работе переводом фильмов.

При переводе фильма «Человек-паук: вдали от дома» можно сделать следующие выводы:

1. Культурные различия: Фильм «Человек-паук: вдали от дома» содержит множество культурных отсылок и элементов, связанных с американской культурой, историей и обществом. При переводе на другие языки важно учитывать эти культурные особенности и адаптировать их под целевую аудиторию.

2. Юмор и шутки: Фильм «Человек-паук: вдали от дома» известен своим юмором и шутками, которые часто основаны на игре слов, культурных отсылках и намеках. Переводчику необходимо уметь передать этот юмор на другой язык, сохраняя его остроту и смысл.

3. Музыкальное сопровождение: Фильм имеет заметное музыкальное сопровождение, которое создает определенную атмосферу и поддерживает сюжетные линии. При переводе важно учитывать музыкальные особенности и адаптировать их под целевую аудиторию.

4. Локализация: В связи с тем, что «Человек-паук: вдали от дома» является продуктом голливудского кинематографа, при переводе фильма может потребоваться локализация для адаптации культурных отсылок и элементов под местную аудиторию.

При переводе фильма «Человек-паук: вдали от дома» важно учитывать культурные особенности оригинала, сохранять его стиль и атмосферу, а также адаптировать содержание под целевую аудиторию, чтобы обеспечить полное понимание и восприятие фильма.

ЛИТЕРАТУРА

1. Тимко Н. В. Фактор «культура» в переводе / Н.В.Тимко. Курск. гос.ун-т. — 2-1 изд., дополн. — Курск: Курск.гос. ун-т, 2007. — 161 с.

2. Сдобников, В. В. Перевод и коммуникативная ситуация : монография / В. В. Сдобников. — 2-е изд. — Москва : ФЛИНТА, 2015. — 464 с. — ISBN 978-5-9765-2112-4. — Текст : электронный // Лань : электронно-библиотечная система. — URL: <https://e.lanbook.com/book/74639> (дата обращения: 13.02.2024).

3. Шелестюк Е. В., Гриценко Э. Д. О форенизации и доместикации в переводе и возможностях их лингвистической оценки // Вестник ЧелГУ. 2016. №4 (386). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/o-forenizatsii-i-domestikatsii-v-perevode-i-vozmozhnostyah-ih-lingvisticheskoy-otsenki> (дата обращения: 19.02.2024).

4. Алекберова И.Э. Культурологические аспекты теории перевода // Lingua mobilis. 2014. №1 (47). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/kulturologicheskie-aspekty-teorii-perevoda> (дата обращения: 15.02.2024).

5. Вильке Е. К. ТРУДНОСТИ ПРИ ПЕРЕВОДЕ ЗАРУБЕЖНОГО КИНЕМАТОГРАФА // StudNet. 2021. №12. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/trudnosti-pri-perevode-zarubezhnogo-kinematografa> (дата обращения: 19.02.2024).

6. <https://marvelcinematicuniverse.fandom.com/ru>

7. <https://smartfacts.ru/movie/265-chelovek-pauk-vdali-ot-doma>

Гайратов Д.,

Студент бакалавриата КазУМОиМЯ имени
Абылай хана, Специальность «6В02301-
Переводческое дело», Алматы, Казахстан
e-mail: gayratovdilmurat@gmail.com

ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА ДРАМЫ НА МАТЕРИАЛЕ ПРОИЗВЕДЕНИЯ “МАРТИН ИДЕН” ДЖЕКА ЛОНДОНА

В статье рассматриваются тонкости перевода романа Джека Лондона «Мартин Иден» с английского на русский язык. В ней подчеркивается, что перевод - это многогранный процесс, требующий лингвистических знаний, понимания культуры и критического мышления. Автор обсуждает различные аспекты перевода, включая особенности работы с персонажами, перевод диалогов и передачу поэтических элементов текста. Приводятся примеры из английского оригинала и русского перевода, демонстрирующие различные приемы перевода. В целом статья помогает понять проблемы и сложности литературного перевода.

Ключевые слова: Мартин Иден, Джек Лондон, драма, особенности, персонаж, речь, смысл, намерение, автор, техники перевода, эквивалентность.

Gairatov D.,

3rd year student of Translation Studies of Ablai khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: gayratovdilmurat@gmail.com

FEATURES OF TRANSLATING DRAMA BASED ON THE BOOK OF JACK LONDON “MARTIN EDEN”

The article explores the intricacies of translating Jack London’s novel “Martin Eden” from English to Russian. It emphasizes that translation is a multifaceted process that requires linguistic skills, cultural awareness, and critical thinking. The author discusses various aspects of translation, including dealing with characters, translating dialogue, and conveying the poetic elements of the text. Examples from both the original English text and the Russian translation are provided to illustrate different translation techniques. Overall, it offers valuable insights into the challenges and complexities of literary translation.

Key words: Martin Eden, Jack London, drama, features, character, speech, meaning, intention, author, translation technique, equivalence.

Translation is not just replacing words in one language with another; translation is a complicated process that requires time, background knowledge, cultural awareness, and many other aspects—shortly, conveying meaning from the source language to the target language called translation. This article will consider features of the translation of a book by Jack London called “Martin Eden.”

“Martin Eden” is a novel by Jack London. It is considered as a drama since it explores the personal and emotional journey of the protagonist, Martin Eden, as he strives to succeed and find his place in society. The story focuses on ambition, class struggle, and the pursuit of self-identity. It delves into the internal conflicts and struggles faced by the main character, Martin Eden, as he navigates through different social circles and grapples with his desires and aspirations. The narrative is characterized by intense emotions, conflicts, and a tragic ending, which are typical elements of a dramatic work.

Before diving into the translation process, every professional translator must do a pre-translation analysis; if it is possible to have a working relationship with the author of a book, use technology tools only to assist the translator but not replace, because, in the translation process, creativity and intuition

are crucial aspects. A skilled Russian translator will not only accurately convey the words but also capture the essence and style of writing. Translating books is a challenging task, especially when it is going from English to Russian, which has different structures, vocabulary, idioms, and cultural nuances that must be carefully navigated by the translator.

First of all, translating a dramatic book requires a combination of linguistic skills, cultural knowledge, and creative adaptation to faithfully convey the dramatic elements and emotions of the original work to a target audience. In this article, we will explore the features of the dramatic book “Martin Eden” [1] and compare it with its translation done by Raisa Oblonskaya in 2022 [2].

One of the features of translating a drama book is dealing with every character; the translator must convey the same tone, personality, and impression of each character. Dramatic books rely heavily on dialogue to develop characters and advance the plot. Translators must accurately translate the dialogue, capturing the nuances of each character’s speech patterns, personality, and emotions [3]. In the beginning, Martin is a typical uneducated young sailor, that is why he and his social circle make many grammar mistakes in speech; below are some examples and how it was translated:

“You know I didn’t want to come, an’ I guess your fam’ly ain’t hankerin’ to see me neither.”

“Сами знаете, не желал я идти, да и вашему семейству, смекаю, не больно я нужен”

In this case, the translator omitted the main character’s grammar mistakes, probably because it is not possible to make similar mistakes in Russian. But in the second part of the sentence Oblonskaya used transformation technique called paraphrasing “to see me neither” was translated as “не больно я нужен”.

Let us look at the following example with grammar mistakes:

“I lika da have one milka ranch - good milka ranch. Plenty cow, plenty land, plenty grass. I lika da have near San Lean; my sister liva dere. I sella da milk in Oakland.”

“Я хочу молочный ранчо, хороший молочный ранчо. Много корова, много земля, много трава. Чтoб близко Сан-Леандро. Сан-Леандро мой сестра живет. Буду продавать молоко в Окленд”

The translator has saved the author’s intent, conveyed emotions and whole meaning, you feel the same whether you read it in Russian or English. In comparison with the first example, here was used literal translation and grammatical equivalence, since the structure and grammar of sentences were conveyed from source language into target language as close as possible.

“It’s something scandalous the way they work us poor devils,”

“Стыд и срам, как из нас, бедолаг, все соки выжимают”

It was cut from the dialogue between Martin and his coworker Joe, and you can see that the translator retained the character’s manner of speech. In this case Oblonskaya used translation technique called omission while translating word “scandalous” but she compensated it with Russian word combination “стыд и срам” which is ideal in this context. Also phrase “poor devils” was translated according to its meaning as “бедолаг” it is an example of semantic equivalence.

“For you see,” said the grocer, “you no catcha da work, I losa da mon”

“Видишь, какая штука, сказал бакалейщик, - ты не найти работа, плакать моя деньги”

It was said by the Portuguese grocer, who doesn’t speak in English well, and the translator transferred his accent to the Russian language, too, so we can understand that this grocer is a migrant. It is also shows the literal translation and grammatical equivalence.

Another feature in this type of translation is the way translators think and how creative they can be; it is complicated to choose appropriate words and phrases; below are examples when the target text sounds somehow better than the source text thanks to the critical thinking of the translator:

“He felt a shock himself, and a blush of embarrassment shone faintly on his sunburned cheeks, though to him it burned as hotly as when his cheeks had been exposed to the open furnace-door in the fire-room.”

“Тут и его опалило жаром, сквозь загар на щеках слегка проступила краска смущения, ему же показалось, будто щеки жжет, как перед открытой топкой в кочегарке.”

Here, we can see that «fire-room» was localized and translated as a «кочегарка,» but it is not the most interesting here, look at the beginning of the sentence; it could be translated as «он был шокирован,» but the translator did it much better, and she translated it according to context, and in target language, it sounds better because of the connection in sentence.

Another example when the translator has performed critical thinking:

“His hand trembled as he hung up the receiver, and he was weak from the organ which had stirred him. His eyes were shining like an angel’s, and his face was transfigured, purged of all earthly dross, and pure and holy.”

“Он повесил трубку, рука дрожала, от внезапно испытанной сладостной полноты слияния с ней накатила слабость. Глаза лучисто сияли, лицо, отрешенное от всего суетного, преобразилось, дышало какой-то неземной чистотой.”

Synonymous Translation was used to replace phrase in the original text with equivalent phrase in the target language while preserving the overall meaning and tone. «*His eyes were shining like an angel’s*» is translated as “*Глаза лучисто сияли.*”

Paraphrasing: “*and his face was transfigured, purged of all earthly dross, and pure and holy*” is paraphrased as “*лицо, отрешенное от всего суетного, преобразилось, дышало какой-то неземной чистотой.*”

<p>I have done – Put by the lute. Song and singing soon are over As the airy shades that hover In among the purple clover. I have done – Put by the lute. Once I sang as early thrushes Sing among the dewy bushes; Now I’m mute. I am like a weary linnet, For my throat has no song in it; I have had my singing minute. I have done. Put by the lute.</p>	<p>“Кончил петь – не трону струн. Замирают песни быстро, Так под ветром гаснут искры. Кончил петь – не трону струн. Пел когда-то утром чистым – Вторил дрозд веселым свистом. Стал я нем, скворец усталый, Песен в горле не осталось, Время пенья миновалось. Кончил петь – не трону струн.”</p>
--	--

One of the main features is translating poems which are often appear in a drama. Poems often contain cultural references, wordplays, and metaphors that may not easily translate into another language [4]. The richness and nuances of the original language may be lost in translation. Poetic devices such as rhyme, meter, alliteration, and assonance to create a specific effect. Translating these devices while maintaining the meaning and emotional impact of the poem can be difficult. Below little poem which was taken from this book and how it was translated (see table 1):

Table 1. A poem from ‘Martin Eden’ by Jack L.

Firstly, translator maintained structure of the poem including its symmetry, repetition, and parallelism. Each stanza in the English poem corresponds to a similar stanza in the Russian translation, preserving the aesthetic and stylistic features of the original. Below described translation techniques which were used while translating this poem:

Adaptation: «Song and singing soon are over» is translated as «Замирают песни быстро,» which captures the essence of the original phrase while adjusting it to the target language.

Cultural Equivalents: «Once I sang as early thrushes» is translated as «Пел когда-то утром чистым – Вторил дрозд веселым свистом,» which evokes a similar image of singing birds but substitutes «thrushes» with «дрозд» (blackbird), a bird more commonly associated with Russian

landscapes. One more example with bird linnet in Russian it is “коноплянка” but since it unknown for Russian readership it was replaced by “скворец”. It appears in these lines “*I am like a weary linnet,*” it was translated as “*Стал я нем, скворец усталый,*”

These examples illustrate how the translator navigates between linguistic, cultural, and poetic considerations to effectively convey the essence of the original poem in Russian.

In conclusion, the translation of Jack London’s novel “Martin Eden” from English to Russian exemplifies the intricate and nuanced nature of literary translation. Through a careful examination of various translation techniques, such as adaptation, cultural substitution etc. we gain insight into the challenges faced by translators in faithfully conveying the essence and style of the original work to a new audience. The article underscores the importance of pre-translation analysis, linguistic skills, and cultural awareness in ensuring a successful translation process. By providing detailed examples and analysis, the article highlights the complexities inherent in translating dialogue, characters, and poetic elements, while also showcasing the creativity and ingenuity of skilled translators. At last, the translation of “Martin Eden” serves as a testament to the artistry and complexity of literary translation, as well as its vital role in facilitating cross-cultural communication and understanding.

REFERENCES

1. Jack London Martin Eden. - М.: Капо, 2021. - 512 с.
2. Джек Лондон, перевод с английского Раисы Облонской Мартин Иден. - М.: АЗБУКА, 2015. - 413 с.
3. How to Translate a Book from English to Russian // medium URL: <https://medium.com/@russiantranslation24/how-to-translate-a-book-from-english-to-russian-7d1abdda8a38> (дата обращения: 13.02.2024).
4. Sound devices in poetry blog by Tochukwu Ezebube // poemcollections URL: <https://poemcollections.com.ng/sound-devices-in-poetry/> (дата обращения: 13.02.2024).

УДК 81 `25

**Gofman R.,
Kuprianceva P.,**
Students of Translation Studies of Ablai khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: gof-rigaa@mail.ru
apollinariakyprianceva@yandex.com
Scientific supervisor:
MA, Senior Instructor **Baidildayeva A.K.**

HOW TO DEVELOP AS A TRANSLATOR

The article offers a general overview to identify all possible perspectives and some judgments about how the formation of a translator takes place and what this profession requires. The translator’s goal will always be achieved by a high level of training and continuous development in narrow spheres. This profession implies advanced learning of new skills, including the development of innovative technologies, in translation worldwide.

The profession of translator opens many doors and gives prospects in all global fields of activity, since we live in a period of globalization, people have begun to learn foreign languages and therefore we have an increase in demand for specialists who are able to speak foreign languages competently and build strong intercultural ties.

Key words: translation, text, meaning, skill, language

**Гофман Р.,
Куприянцева П.,**
Студенты КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Специальность «6В02301-Переводческое дело»
Алматы, Казахстан
e-mail: gof-rigaa@mail.ru
apollinariakuprianceva@yandex.com
Научный руководитель:
м.г.н., ст. преп. **Байдилдаева А.К.**

КАК РАЗВИВАТЬСЯ КАК ПЕРЕВОДЧИК

В статье предлагается общий обзор на выявление всевозможных перспектив и некоторых суждений о том, как происходит становление переводчика и что требует данная профессия. Цель переводчика всегда будет достигнута, благодаря высокому уровню подготовки и непрерывному развитию в узких направлениях. Данная профессия подразумевает непрерывное обучение новым навыкам, включая освоение инновационных технологий, в переводческом деле и в мире в целом.

Профессия переводчик открывает многие двери и дарит перспективы во всех мировых сферах деятельности, так как мы живем в период глобализации, люди начали изучать иностранные языки и благодаря этому мы имеем увеличение спроса на специалистов, способных грамотно изъясняться на иностранных языках и строить прочные межкультурные связи.

Ключевые слова: перевод, текст, смысл, навык, язык

Современный мир предлагает нам огромные перспективы в развитии, в том числе появление новых рабочих мест и возможности работать из любого уголка мира. Слово «перевод» принадлежит к числу общеизвестных и общепонятных, но и оно, как обозначение специального вида человеческой деятельности и ее результата, требует уточнения и терминологического определения [1, с.6]. Переводчик – это тот самый специалист, который во все времена участвует в освоении культурных связей в различных сферах жизни. Данная профессия является актуальной, так как живое общение и есть смысл нашего бытия. Безусловно, с каждым днем технологии все больше внедряются в наши жизни, однако не стоит бояться и остерегаться стремление к автоматизации процесса, ведь это лишь упрощает жизнь, но не полностью затмевает человека. При этом под переводческой стратегией вслед за Н. К. Гарбовским мы понимаем определенную генеральную линию поведения переводчика по преобразованию текста исходного языка в соответствии с коммуникативной целью в ситуации определенного вида перевода [2, с. 506–508].

Более детальный обзор на вопрос о непрерывном развитии навыков переводчика представляет собой одно из важных и перспективных направлений в развитии себя как специалиста. Также это позволяет существенно преисполнить собственные познания о своей профессии, дает возможность задуматься об интересующих вопросах и сферах деятельности. Более того, это решает ряд проблем, возникающих у молодых специалистов, впервые столкнувшихся с переводом: они попросту не знают, за что ухватиться в контексте и как правильно трансформировать мысль без потери первоначального смысла. Во избежание подобных проблем, переводчикам следует выбрать собственное направление и продолжать развиваться в нем, связав это с предпочтительной сферой деятельности. Например, дипломированный переводчик, только что окончивший университет, подает резюме в фармацевтическую компанию, однако не имеет знаний о медицине, так как не обучался конкретно этой сфере во время обучения. Чтобы работать в этой компании, переводчик должен пройти курсы (часто их предлагают сами работодатели, оплачивая квалификацию) и после этого может приступить к работе с медицинскими текстами.

Рассмотрение вопроса об обучении высококвалифицированных работников в сфере перевода включает в себя многогранность. На основе нашего опыта, во время обучения в

колледже, а далее в университете, можно отметить широкий спектр предоставленных знаний о разных предметах, которые помогли рассмотреть данную специальность под разными углами. Язык всегда будет связан со всеми науками мира, поэтому во время обучения студентам дают как можно больше материала, в частности, это лингвистические познания. Переводчик изучает огромное количество предметов, которые разделяют английский язык по категориям, таким, как: ДАЯ (Деловой Английский Язык), ТПП (Теория и Практика Перевода), стилистика, лексикология, ПУПР (Практика Устной и Письменной Речи), ТПМК (Теория и Практика Межкультурных Коммуникаций), история английского языка, зарубежная литература, страноведение и так далее. Все вышеперечисленное является неотъемлемой частью обучения и развития студентов в качестве будущих профессионалов. В преподавании перевода обращение к ошибочным продуктам переводческого труда приобретает обязательный характер, «невзирая на универсальный строгий педагогический принцип, требующий от преподавателя демонстрировать только правильные высказывания» [3, с. 16].

В период глобализации мир стремительно меняется, а английский язык все больше и больше внедряется в разные аспекты нашей жизни. Таким образом, профессия переводчика становится востребованной как никогда. Языкам тоже свойственно меняться, согласно течению времени. В первую очередь переводчику необходимо следить за всеми новыми тенденциями в данной сфере, так как ежедневно появляются новые технологии и компании. Будучи переводчиком XXI века, требуются качественные знания, умение грамотно использовать в своей работе переводческие программы, а также углублять свои знания в разных сферах. Данные качества позволяют переводчику уверенней чувствовать себя на рабочем месте, ведь ключ к успеху скрывается в широком кругозоре профессионала. Автоматизация в переводе появилась в XX веке, и она до сих пор развивается, и не достигла совершенства. Машинный перевод можно считать великим изобретением, однако переводчик продолжает участвовать в данном виде перевода. Оба главных течения машинного перевода, таких как МАНТ (Machine-Aided Human Translation) и НАМТ (Human-Aided Machine Translation) требуют участия человека, который проверяет и исправляет ошибки в логическом построении перевода. По нашему мнению, современному переводчику следует обратить внимание на детальный разбор и применение на практике машинного перевода. Достижение совершенства во владении навыками использования прикладных программ при переводе текстов, позволит специалисту лучше анализировать первоначальный и преобразованный тексты.

Существуют и плохие привычки переводчика, которые ему, как специалисту, необходимо исключать и остерегаться. Есть несколько видов таких привычек, одно из них это буквальный (прямой) перевод, осуществленный с помощью ложных друзей переводчика. Таким образом, теряется не только идея исходного текста, но и транслируется исконно неверное толкование смысла. Подобное применение данных слов искажает восприятие аудитории, которое приводит к замешательству всех участников перевода. Возможно, нам следует рассматривать словарный запас или язык как набор слов, относящихся к понятию концептуальных единиц. В этих случаях уточняются разделения и подразделения, используемые общественной лингвистикой [4, с. 18]. Также к плохим привычкам относится отсутствие и/или неверное понимание жаргонов, сленга, историзмов, архаизмов и прочих трудно адаптируемых слов. В каждом языке присутствуют свои отличительные слова и некоторые особенности, но избежать этого замешательства помогут лишь дополнительные знания и отдельное изучение всех сопутствующих элементов языка. Профессиональная компетентность переводчика в этом случае понимается как интегративная характеристика личности специалиста, включающая лингвистическую, социокультурную, психологическую и информационную компетенции [5]. Следует отметить, что каждое слово имеет свой смысловой окрас и не всегда может быть переведено буквально, соответственно, проблема скрывается не только в смысле слова, но и в его практическом применении.

Межкультурные связи представляют собой вовлечение в двухстороннее понимание аспектов языка и культуры, также они влияют на представление о правильно выбранном

подходе к применению необходимых знаний о культуре. В этом процессе обмена культурными особенностями наблюдается связь между пониманием не только языка, как отдельной единицы исследования, но и полномасштабного анализа всех культурных аспектов: традиций, норм поведения, мировоззрения, правил грамматики и лексики. Специалист в сфере перевода всегда основывается на нестереотипных понятиях о культуре и является независимым лицом двух разных языков. Существуют некоторые правила ведения разговора с представителями разных национальностей, например: невербальные способы общения (эмоции, жесты, язык тела) и вербальные (разговорные). Необходимо быть внимательным по отношению к культурам, уважать их особенности и изучать подобные вопросы. Чтобы лучше развить свои навыки понимания культуры, есть несколько вариантов: во-первых, это проживание в стране той культуры, чей язык изучается, а во-вторых, это продолжительная работа с носителями языка, его представителями, получение информации из первых уст. Данный опыт является безмерно полезным для совершенствования себя как специалиста. Переводчик точно знает свою работу, а также умеет правильно распоряжаться своими знаниями, и точно не допустит ошибок во время работы с иностранными гражданами и/или представителями других стран, культур. Переводчик стремится подчеркнуть лингвистические и культурные различия иностранного текста, но только в том виде, в каком они воспринимаются в переводе ограниченной аудиторией читателей, образованной элитой. Это означает, во-первых, что перевод всегда этноцентричен: даже если переведенный текст содержит дискурсивные особенности, призванные имитировать иностранный текст [6, с.85].

Подводя итоги можно сказать, что переводчику как никогда необходима база знаний, ведь он может столкнуться в своей работе с абсолютно разными понятиями, стилями текстов, сложностями при переводе. Из этого следует, что переводчик должен быть легко адаптивным к новым реалиям. Стремительная эволюция интернет ресурсов требует соблюдения баланса между использованием его образовательных преимуществ, в том числе для контроля обновлений в различных сферах и преодолением потенциальных недостатков. Специалисты, стремящиеся к постоянному росту и приспособлению к новым методикам перевода, будут успешными в этом увлекательном и динамичном поле профессиональной деятельности.

ЛИТЕРАТУРА

1. Федоров А.В. Основы общей теории перевода // Содержание понятия «перевод». – 2002. – С. 6-10.
2. Гарбовский Н. К. Теория перевода - М., 2004 - 544 с.
3. Дебрэнн М. Межъязыковая девиатология: ошибки порождения и понимания // Вестн. Новосиб. гос. ун-та. Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2007. - Т. 5, вып. 1. - С. 12–19.
4. Baker M. Foundations of Translation Studies// The Problem of Non-Equivalence. – Routledge, 1992. - P. 17-20.
5. Бушев А. Б. Языковая личность переводчика – Тверь, 2010.
6. Lawrence V. The Translator's Invisibility: A History of Translation // Nation. – Routledge, 1995. - P. 83-90.

УДК 81'255,2

Daniyarova A.,
Bachelor of Translation Studies of Ablai Khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: daniyarova773@gmail.ru
Amrayeva R.Sh., scientific supervisor, senior lecturer
e-mail: amrayeva@mail.ru

**IDIOMATIC ADAPTATION AND EVALUATION OF CULTURAL AND LINGUISTIC
FACTORS IN THE TRANSLATION OF THE FEATURE FILM
“HARRY POTTER AND THE PRISONER OF AZKABAN”**

This article examines the complex process of idiomatic adaptation and its significant role in the translation of the feature film “Harry Potter and the Prisoner of Azkaban”. Focusing on the nuances of the problems faced by translators, the study explores the translation of idioms, colloquial expressions and cultural references in the context of the magical universe created by J.K. Rowling. The article examines the delicate balance necessary to preserve the intended meaning and emotional depth of idioms, while providing cultural and linguistic resonance with a diverse audience.

Key words: idiomatic adaptation, translation challenges, culture, target audience

Даниярова А.,
бакалавр, КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Специальность «6В02301-Переводческое дело»
Алматы, Казахстан, e-mail: daniyarova773@gmail.ru
Амраева Р.Ш., научный рук, ст.преп.
e-mail: amrayeva@mail.ru

**АДАПТАЦИЯ ИДИОМ, ОЦЕНКА КУЛЬТУРНЫХ И ЛИНГВИСТИЧЕСКИХ
АСПЕКТОВ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ФИЛЬМА
“ГАРРИ ПОТТЕР И УЗНИК АЗКАБАНА”**

В статье рассматривается сложный процесс адаптация идиоматических выражений и его существенная роль в переводе художественного фильма “Гарри Поттер и Узник Азкабана”. Анализируя нюансы проблем, с которыми сталкиваются переводчики, исследование изучает перевод идиом, разговорных выражений и культурных отсылок в контексте волшебной вселенной, созданной Джоан Роулинг. Статья рассматривает тонкий баланс, необходимый для сохранения изначального смысла и эмоциональной глубины идиом, обеспечивая культурный и лингвистический резонанс с разнообразной аудиторией.

Ключевые слова: идиоматическая адаптация, сложности перевода, культура, целевая аудитория

В современном мире кинематограф играет связующую роль в соединении разных культур. Адаптация идиом, культурных особенностей и лингвистических аспектов имеют важное значение при точном и качественном переводе такой кинокартины, как “Гарри Поттер и Узник Азкабана”. Волшебный мир, созданный писательницей Джоан Роулинг, имеет невероятное множество ценных отсылок к британской культуре, придуманной лексики магов и ценных идиоматических выражений. Чтобы перевод этой кинокартины был точным и успешным, переводчику необходимо найти баланс между культурной верностью и пониманием, знанием языка на превосходном уровне.

Идиоматическая адаптация — это процесс преобразования выражений, чтобы они стали более понятными, приемлемыми и знакомыми целевой аудитории, культура которой значительно отличается от языка оригинала. [1, с.8] Важно адаптировать исходный текст произведения к новому контексту другой культуры, не потеряв красочность, ценность и смысл оригинала.

Мы не можем переводить идиоматические выражения дословно, так как они потеряют всю смысловую нагрузку, заложенную автором изначально. [2, с.25] Идиоматическая адаптация позволяет передать информацию таким образом, что целевая аудитория воспринимает ее в полном объеме.

Культура формирует язык, а идиомы является отражением культурных особенностей. В кинофильме “Гарри Поттер и Узник Азкабана” большое количество идиом британского английского, переводчику нужно перевести их и произвести такой же эффект на русскую аудиторию, какой испытала аудитория языка оригинала.

Еще одной задачей, которую предстоит преодолеть профессионалам- контекст магического мира Гарри Поттера. Требуется учесть магические термины, названия фантастических тварей, растений, заклинаний и зелий. Достижение баланса между волшебством и повседневностью имеет решающее значение для сохранения уникального очарования вселенной Джоан Роулинг и обеспечения доступности для глобальной аудитории.

Перевод идиом сопровождается рядом проблем, включая лингвистические тонкости, культурные различия и риск потери эмоционального резонанса оригинала. Идиоматические выражения часто несут в себе исторический или культурный багаж, который может не иметь прямых эквивалентов в языке перевода. Переводчики должны творчески подходить к решению этих задач, используя стратегии для передачи предполагаемого смысла, сохраняя при этом естественное течение переведенного диалога.

Переводчики пользуются разнообразными стратегиями для эффективного решения идиоматических проблем. [3, с.75] Один из распространенных подходов заключается в поиске культурно эквивалентных идиом или выражений, передающих похожий смысл. Этот метод гарантирует, что перевод будет естественным для целевой аудитории, оставаясь верным исходному материалу. В качестве альтернативы этому методу переводчики могут выбрать более буквальный перевод, дополненный сносками или дополнительным контекстом для облегчения понимания [4, с.46].

Идиома “Hit the hay” была использована в этом фильме. Она означает “пойти спать, отправиться на боковую”

Ron: Hermione, I can't study anymore. I think I'm going to hit the hay.

Hermione: Ron, you really need to manage your time better. Burning the midnight oil won't help if you're not organized.

Рон: Гермиона, я больше не могу учиться. Я думаю, мне лучше пойти спать

Далее рассмотрим популярную идиому «Kick the bucket.» Эта идиома означает “сыграть в ящик”, “умереть”, “отбросить коньки”.

Harry: Professor Dumbledore, facing the Dementors feels like I might kick the bucket.

Dumbledore: Harry, facing our fears is part of growing up. We must bite the bullet and confront them to conquer them.

Гарри: Профессор Дамблдор, столкнувшись лицом к лицу с дементорами, я чувствую, что могу умереть

Дамблдор: Гарри, встреча лицом к лицу со своими страхами — это часть взросления. Мы должны стиснуть зубы и противостоять им, чтобы победить.

Идиома «Burn the midnight oil” означает “работать допоздна”, “засиживаться допоздна”.

Fred: George, our pranks are getting too complicated. We're burning the midnight oil for these.

George: Well, Fred, it's worth it for a good laugh.

Фред: Джордж, наши розыгрыши становятся слишком сложными. Ради них мы засиживаемся допоздна.

Джордж: Что ж, Фред, оно того стоит

Еще одна популярная и известная всем идиома «Bite the bullet». Она означает сделать что-то “через силу” “стиснуть зубы”.

Hermione: Harry, facing the challenges of your past can be tough, but sometimes you have to bite the bullet.

Harry: I know, Hermione. It’s just hard to confront everything that’s happened.

Гермиона: Гарри, столкнуться с вызовом своего прошлого может быть непросто, но иногда нужно стиснуть зубы.

Гарри: Я знаю, Гермиона. Просто трудно противостоять всему, что произошло.

Интересная идиома «Let the cat out of the bag.» имеет аналог в русском языке “выпустить кота из мешка”, которое означает случайное раскрытие секрета.

McGonagall: Flitwick, we need to be careful with these new spells. We can’t let the cat out of the bag on the magical secrets we’re teaching.

Flitwick: Absolutely, Minerva. The students’ safety is our top priority.

Профессор Макгонагалл: Флитвик, нам нужно быть осторожными с этими новыми заклинаниями. Мы не можем выпустить кота из мешка в отношении магических секретов, которые мы преподаем.

Профессор Флитвик: Безусловно, Минерва. Безопасность студентов - наш главный приоритет.

Последним примером является идиома «Skeletons in the closet.». Эта идиома известна всем в русском языке как “скелеты в шкафу”, что означает определенные скрываемые факты, которые могут нанести урон репутации.

Luna: Neville, everyone has their own skeletons in the closet, even magical creatures. It’s what makes them fascinating.

Neville: I never thought of it that way, Luna. You always see things differently.

Полумна: Невилл, у каждого есть свои скелеты в шкафу, даже у магических существ. Это то, что делает их такими очаровательными

Невилл: Я никогда не думал об этом с этой точки зрения, Полумна. Ты всегда видишь вещи по-другому.

В этих примерах мы можем увидеть, что зачастую переводчики применяют стратегию поиска аналога идиом в языке перевода. Как было уже сказано выше, не стоит переводить идиоматические выражения дословно, так как они теряют свой смысл. Переводчики стараются создать у аудитории ощущение, что произведение/кинофильм были написаны на языке перевода.

Идиоматическая адаптация значительно влияет на вовлеченность аудитории. [5, с. 85.] Успешная адаптация органично интегрирует идиомы в диалог, позволяя зрителям установить связь с персонажами и повествованием. И наоборот, плохо выполненная адаптация может привести к путанице, ухудшая общее впечатление от просмотра.

Заключение

Адаптация идиом – это сложный аспект киноперевода, требующий глубокого понимания как лингвистических тонкостей, так и культурных контекстов. В мире волшебства «Гарри Поттера», где магия и культурные особенности сосуществуют, роль переводчика становится еще более важной и сложной. Успешная адаптация гарантирует, что магия оригинального произведения преодолет языковые барьеры, приглашая зрителей в мир, где идиомы преодолевают пропасть между фантазией и реальностью. Поскольку перевод фильмов продолжает развиваться, искусство идиоматической адаптации остается центральным для передачи универсальной привлекательности кинематографических повествований.

ЛИТЕРАТУРА

1. Виноградов, В.С. Перевод: общие и лексические вопросы. М.: Книжный дом, 2006. 8 с.
2. “Идиоматический перевод” Кузьмин С.С., Флинта; Наука, 2004
3. Комиссаров, В.Н. Теория перевода. М.: Прогресс, 2000. 7
4. Середина К. Г., Томлянович А. К., Краснянская И. А. Идиоматика в английской речи. Л.: Просвещение, 1971.
5. Сейдл Дж., Макморди У. Идиомы английского языка и их употребление. М.: Высш. школа, 1983.

УДК 81'25

Джусипбекова М.Е.

Бакалавр специальности «6В02301-Переводческое дело», КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Алматы, Казахстан
e-mail: rey0813mj@gmail.com
Научный руководитель: **Кожбаева Г.К.**

ПЕРЕВОД ТАНЦЕВАЛЬНОЙ ЛЕКСИКИ: УГЛУБЛЕННОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ТЕРМИНОЛОГИИ В СОВРЕМЕННОМ ТАНЦЕ

В статье исследуется значение перевода танцевальной терминологии в развивающихся областях лингвокультурологии и межкультурной коммуникации. Он подчеркивает многогранную природу танца как художественного, физического и культурного явления, неразрывно переплетенного с человеческим самовыражением и социальной идентичностью. Сосредоточив внимание на различных методах перевода, таких как заимствование и дословный перевод, исследование подчеркивает важность точной передачи нюансов и значений, заложенных в танцевальной терминологии в различных языковых и культурных контекстах. На таких примерах, как «ваакинг», «запирание» и «хлопок», автор поясняет, как выбор перевода может повлиять на понимание и сохранение танцевального наследия во всем мире.

Ключевые слова: дословный перевод, культурная адаптация, заимствование, культурный контекст, танцевальная терминология

Jussipbekova M.E.,

Bachelor's student of Translation studies- “6B02301”
Ablai khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: rey0813mj@gmail.com
Scientific supervisor: Master of Arts,
Kozhbaeva G.K.

TRANSLATING DANCE LEXICON: AN IN-DEPTH STUDY OF TERMINOLOGY IN CONTEMPORARY DANCE

The article explores the significance of translating dance terminology within the burgeoning fields of linguocultural studies and intercultural communication. It emphasizes the multifaceted nature of dance as an artistic, physical, and cultural phenomenon, intricately intertwined with human expression and societal identity. Focusing on various methods of translation, such as borrowing and literal translation, the study underscores the importance of accurately conveying the nuances and meanings embedded within dance terminology across different linguistic and cultural contexts. Through

examples like “waacking,” “locking,” and “popping,” it elucidates how translation choices can impact the understanding and preservation of dance heritage worldwide.

Key words: literal translation, cultural adaptation, borrowing, cultural context, dance terminology

INTRODUCTION

The rapid development of linguoculturology and the theory of intercultural communication The rapid development of linguocultural studies and the theory of intercultural communication is connected with the increased attention to the phenomenon of “human being” and everything that has to do with it. It is known that the concept of “dance” has a direct relation to the human being. The history of development of dance art is inextricably linked with the history of culture of all mankind. Each national culture has its own specific set of types of dance art. But as a result of the historical process of numerous and diverse ways of Some dances have become a common part of the culture of many peoples who were not previously familiar with these dances.[1]

Dance is not only an artistic expression and physical activity, but also an important cultural phenomenon that reflects and represents the values, traditions and identity of different communities. It is an integral part of the culture of a people and society, art and entertainment. Dance encapsulates many aspects of culture such as history, religion, customs, social norms and values.

Each dance has its own unique movements, forms, rhythms and meanings that reflect the characteristics and features of the culture from which it originated. For example, the traditional dances of the Navajo Indians in North America are circular movements that symbolize unity with nature and the cosmos, while flamenco in Spanish culture expresses passion, pride, and courage. “Karazhorga” is an imitation of a trotter’s gait. Originally it was a man’s dance, but now everyone dances it. In fact, it is a dance of a galloping trotter. Kazakhs are a nomadic people, they attached great importance to livestock, deified animals, and paid special attention to horses. The horse was glorified in poetry, in music, and, of course, in dance.[2]

DISCUSSION

However, special terminology is needed to accurately describe and convey these unique aspects of dance culture. Dance terminology includes specific terms used to describe various movements, techniques, poses, and styles of dance. It plays an important role in the teaching, practice and analysis of dance, as well as in the preservation and transmission of cultural heritage.

The importance of dance terminology is demonstrated by its ability to accurately describe and distinguish between different aspects and styles of dance. Without adequate terminology, the art of dance may not be adequately understood and interpreted. Thus, translation of dance terminology is an important process, especially when disseminating and studying dance in different cultural and linguistic contexts.[3]

Two common methods are often used when translating dance terminology:

1. **Borrowing**

2. **Literal translation**

The choice between these methods depends largely on the etymology of the terminology itself.

Borrowing is an integral part of the process of functioning and historical change of a language, one of the main sources of vocabulary enrichment. Borrowed vocabulary reflects the facts of ethnic contacts, social, economic and cultural ties between language groups.

It is known that the occurrence of many dance terms is caused by the intensive penetration of dance lexical units from one language into another. As a result of the development of the art of dance, a large number of new terms and concepts in dance appear due to borrowings from other languages.

Waacking	Вакинг	« waving hands ». Its origin is usually attributed to the English verb « to whack », which means to beat or hit. This refers to the characteristic sharp and clear movements of the arms and body that characterize the waacking style. Wacking originated in the 70s of the 20th century in gay clubs in Los Angeles. Artists who liked to show off in their shows parodied the hand movements of dancers of another trend - locking, as well as pathos theatrical poses of models and actresses.[4]
Locking	Локинг	The name «locking» dance was derived because it involves positions called « locks .» Its foundations were laid by Don Campbell in the nightclubs of Los Angeles in the early 1970s. In addition to a special style of execution, locking is characterized by the presence of basic movements, firmly established by tradition and performed by all dancers strictly uniformly. These include fast «locking» and «pointing» movements, along with hand claps (slaps, claps, giving five) and splits.[5]
Popping	Паппинг	Includes sharp and controlled body movements characterized by dancers creating a «pop» sound or «pop-flash» effect by contracting and relaxing muscles. The term «popping» may be linked to the English verb «to pop,» which means «to make a sharp, explosive sound» or «to burst open,» corresponding to the sound produced by these movements. Thus, the name «popping» reflects the primary characteristic element of this dance style—the striking «pop» sound, which gives it uniqueness and expressiveness.
Breakdance	Брейкденс	The etymology of the term « breakdance » traces back to the dance style's origins in the hip-hop culture of the 1970s. The term is composed of two primary components: «break» and «dance.» The first part, « break ,» originates from the context of hip-hop music and dance. It refers to the «breakbeat,» a rhythmic and percussive section of a song where the music momentarily drops to emphasize the beat. During these breaks, dancers would showcase their moves, leading to the term «breakdancing.» The second part, « dance ,» is straightforward, simply indicating the activity of dancing.[6]
Waltz	Вальс	According to lexicographic data, the word « waltz » - waltz (1781) came from the German word Waltzer , which was derived from walzen « to spin, dance » (dr. walzan - «to spin, twirl») The Modern Dictionary of Foreign Words edited by L.P. Krysin shows that the word « waltz » entered the Russian language from French, which, in turn, the word was borrowed from German [Fr. valse < German Walzer - literally «rolling»] and means a smooth dance with a three-way rhythm, as well as music in the rhythm of this dance [7].
Vis-a-vis	Визави	Movement in the dance when the partners stand facing each other;
Dos-a-dos	Дозадо	Movement in the dance when the partners stand with their backs to each other;
Pirouette	Пируэт	A complete turn (or several turns) on one leg, with rotation possible both to the right and to the left.

Literal translation refers to translating dancing terminology word-for-word or directly from one language to another without considering contextual or cultural nuances. While this method may work for some terms, it can often lead to inaccuracies or misunderstandings, especially in the case of technical terms or idiomatic expressions. Therefore, it's essential to consider the meaning, context, and cultural connotations of dancing terminology when translating to ensure clarity and accuracy.

**ЛИНГВОМӘДЕНИЕТТАНУ ЖӘНЕ МӘДЕНИАРАЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС АУДАРМАНЫҢ
ИНТЕРПРЕТАЦИЯЛЫҚ ПЛАТФОРМАСЫ РЕТІНДЕ**

Square	Квадрат	It is performed in the form of four steps around the square: forward, to the side, backward, to the side.
Step	Шаг	The term «step» in dance denotes a distinct movement or shifting of the foot or feet in accordance with the musical rhythm. It's a fundamental element of many dance styles.
Belly Dance	Танец Живота	The term «belly dance» originates from the French phrase «danse du ventre,» which translates to «dance of the belly.» The French phrase likely emerged during the 18th or 19th century when Orientalist painters and writers romanticized Middle Eastern dance forms. The term has been adopted into English to describe a style of dance characterized by movements of the abdomen and hips.
First/second/frog position	Первая/вторая позиция/позиция лягушки	These terms are often used in dance, to refer to specific foot positions.
Clap/slap	Хлопок/шлепок	It represents the sound produced when a hand or object hits something with force. In the context of dance, clapping and slapping often accompany rhythmic movements as percussive elements.

When translating counts, direct translation is also used, but in some languages, it may sound tedious and lengthy, which is why choreographers opt for English counting.

CONCLUSION

In conclusion, the study highlights the indispensable role of translating dance terminology within the fields of linguocultural studies and intercultural communication. By emphasizing dance's multifaceted nature as an artistic, physical, and cultural phenomenon deeply rooted in human expression and societal identity, the article underscores the necessity of accurately conveying its nuances across linguistic and cultural boundaries. Through methods such as borrowing and literal translation, dance terminology serves as a crucial tool for teaching, practicing, and analyzing dance, as well as for preserving cultural heritage. The choice of translation method, whether borrowing or literal translation, significantly impacts the understanding and interpretation of dance across diverse cultural and linguistic contexts. Thus, the translation of dance terminology emerges as an essential process in promoting cross-cultural understanding and appreciation of dance worldwide.

REFERENCES

1. Budreniuk G.M., Grigorevsky V.M. Language interference and methods of its detection. Chisinau, 1978.
2. Kara Jorga - Wikipedia
3. Карапетьян А.Э. Заимствование терминов и понятий танца как разновидность деривации, 2017
4. Энциклопедия танца: Waacking (вакинг) (var-veka.ru)
5. Энциклопедия танца: Локинг (Locking) (var-veka.ru)
6. Энциклопедия танца: Брейк-данс (var-veka.ru)
7. Imedadze N.V. Experimental psychological research acquisition and using second language. Tbilisi, 1979.

УДК 81'25

Дуйсекова М.,

Студент бакалавра КазУМОиМЯ им. Абылай хана
Специальность «6В02301-Переводческое дело»

Алматы, Казахстан

gmail: duisekova2103@gmail.com

Каримова К.К.,

Кандидат филологических наук, профессор

КазУМОиМЯ имени Абылай хана

Алматы, Казахстан

СТИЛИСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА РОМАНА ДЖОДЖО МОЙЕС «ДО ВСТРЕЧИ С ТОБОЙ»

Статья исследует особенности перевода романа Джоджо Мойес «До встречи с тобой», выделяя стилистические нюансы и языковые особенности, которые переводчик должен учитывать при работе над литературным текстом. Статья рассматривает вопросы адаптации оригинала под целевую аудиторию, сохранение авторского стиля и передачу эмоциональной глубины произведения. А также затрагивает важность межъязыковой коммуникации и точности передачи смысла и образов в переводе. В статье анализируются примеры конкретных переводческих решений и их эффективность в передаче смысла и стиля оригинала. Полученные результаты позволяют лучше понять процесс перевода литературных произведений и его влияние на окончательное восприятие текста читателем.

Ключевые слова: стилистические особенности, литературный перевод, адаптация, языковые особенности, межъязыковая коммуникация.

Duisekova M. M.,

Bachelor's student of Ablai khan

“6B02301 – Translation Studies”

Ablai khan Kaz UIRandWL, Almaty, Kazakhstan

gmail: duisekova2103@gmail.com

Karimova K.K., Candidate of Philological Sciences,

Professor Ablai khan Kaz UIRandWL,

Almaty, Kazakhstan

THE STYLISTIC FEATURES OF TRANSLATING JOJO MOYES' NOVEL 'ME BEFORE YOU'

The article explores the peculiarities of translation of Jojo Moyes' novel “Me Before You”, highlighting stylistic nuances and linguistic features that a translator should take into account when working on a literary text. The article considers the issues of adapting the original for the target audience, preserving the author's style and conveying the emotional depth of the work. And also touches upon the importance of interlingual communication and accuracy in conveying meaning and images in translation. The article analyses examples of specific translation solutions and their effectiveness in conveying the meaning and style of the original. The results obtained allow to better understand the process of translation of literary works and its influence on the final perception of the text by the reader.

Key words: stylistic features, literary translation, adaptation, linguistic features, interlingual communication.

The novel “Me Before You” (2012), written by the British writer Jojo Moyes, has been translated into many languages, including Russian. The stylistic features of this novel make such texts unique and undoubtedly have significant characteristics that need to be taken into account when translating.

Undoubtedly, translation work is not a mechanical process of translating words from one language into another; it is not simply replacing words or sentences from one language with their equivalents in another. It requires an in-depth knowledge of the cultures and languages involved. Speaking of translating literary texts, it is worth remembering the features of this style of speech. These include imagery, emotional intensity, author’s originality. Comparing fiction with scientific literature, in which more literal translation is encouraged, fiction is considered an art. A. Lilova notes: “The difference between the literary and scientific text is not only in form, but also in content, which causes different ways of recreating them in translation.” [1, p. 154] The features of translating a work of fiction are determined, first of all, by its essential differences from other types of texts. It should be noted that the translator of literary texts, in addition to excellent knowledge of a foreign language, should have a writing gift and a broad outlook, be able to feel subtly to convey the atmosphere of the original text as accurately as possible. For literary translation, “deviations from the highest possible semantic accuracy are typical in order to make the translation text more literary”. [2, p. 20]

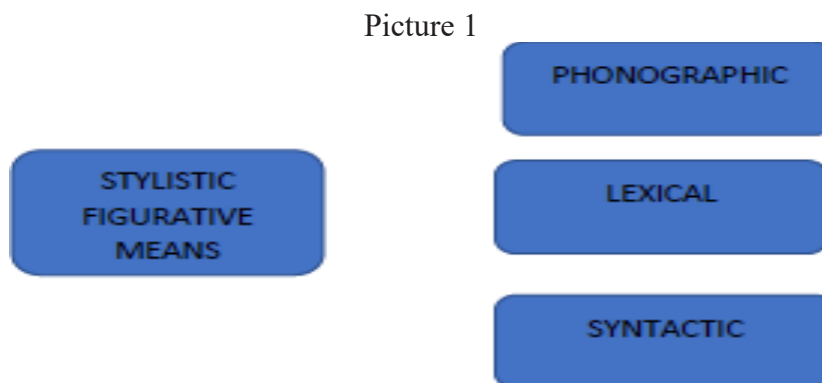
The translator is thus a “mediator” who acts as an intermediary between different linguistic and cultural systems and the messages they encode so that readers have an experience that is as consistent as possible with that of the readers of the source text. To achieve this delicate balance, translators must be familiar with the style and register of the text, the text’s meaning, syntax, grammar and its cultural roots so that the intended message is not only transferred from one language to another, but also created gracefully.

Another difficulty that can arise when translating a fiction text is that of stable expressions. We cannot in such a case use a literal translation of these lexical units, as the meaning is lost and cannot be adequately conveyed. Therefore, the translator tries to find equivalents from the language into which he translates. If we speak about equivalence, then according to A. A. Smirnov, “Equivalent is the translation in which the author’s intentions and idea are conveyed to the maximum extent possible”. [3, p. 527] In other words, it is possible to observe the ideological and emotional impact on the reader, as well as all the means of imagery, color and rhythm used by the author. However, this should be considered only as a means of achieving the overall literary effect.

The importance of stylistic devices can heavily influence a text, often serving as the foundation of its emotional and logical messaging, as well as providing a passage that appeals to its target audience which in this case would be romance novel readers. In ‘Me Before You’, the author uses a number of different stylistic devices to manipulate and influence her audience and their understanding of the novel. This article highlights some of those stylistic devices and their specific impacts throughout “Me Before You”.

Nowadays there are many classifications of stylistic figurative means, developed by linguists and literary critics all over the world. In this article we study stylistic devices in Jojo Moyes’ novel “Me Before You” based on the classification of V.A. Kukharenko [4, p. 67].

V.A. Kukharenko distinguishes the following language levels (picture 1):

Phonographic level (Table 1)

Table 1

Source Text	Target Text
Can you imagine? Get-me-a-drink-of-water, ¹ she mimicked. [5, p.33]	— Вы только представьте! Дайте-мне-стакан-воды, ¹ — изобразила она. [6, p.30]
I pictured myself wiping drool from the old man's mouth, maybe asking loudly, 'DID HE WANT A CUP OF TEA?' ² [5, p.26]	Я представила, как вытираю слюну, вытекающую из старческого рта, и, может быть, громко спрашиваю: « Не желаете чашечку чая? » ² [6, p.23]

¹**Graphon (hyphenation):** This sentence and its translation are considered graphon because they reproduce the visual perception of speech, not its sound features or meaning. Graphon is a phenomenon where the spelling of words or expressions imitates their sound. In this case, the phrase “Get-me-a-drink-of-water” sounds like a colloquial request that can be spoken quickly and blended together, and the author tries to convey this effect by using non-standard spelling. The translation of “ Дайте-мне-стакан-воды « also uses graphon to keep the effect of imitating speech.

²**Graphon (capitalization):** In this sentence, graphon is used, namely the capitalization of words, to convey the features of intonation and loudness of expression. When words are written in capital letters, this may indicate that they are pronounced with special force, accent, or volume. In this case, the statement “DID HE WANT A CUP OF TEA?” is written in capital letters to convey a visually loud appeal. In translation, this technique was not saved, it was translated as an ordinary question. Thus, not only the meaning and content of the utterance was not conveyed, but also the stylistic features, in this case, the intonation and volume of the original expression.

Lexical level (Table 2)

Table 2

Source Text	Target Text
My mother's hand stilled. Her gaze had that X-ray thing ¹ that it had held since I was a kid. [5, p.16]	Мамина рука замерла. Из ее глаз брызнули рентгеновские лучи. ¹ Так бывало с самого моего детства. [6, p.13]
The roads are slick with water, the grey light shining on the mirrored pavement. ² [5, p.10]	Дороги скользкие от воды, серые отблески играют на зеркале мостовой. ² [6, p. 9]

¹ **Metaphor:** A metaphor in this context is used to enhance the effect and make the description more imaginative and memorable. The device is saved in the translation.

²**Personification:** The use of personification in this case creates a more vivid and memorable image, adds expression and emotionality to the text and helps the reader to visualise the picture more colourfully.

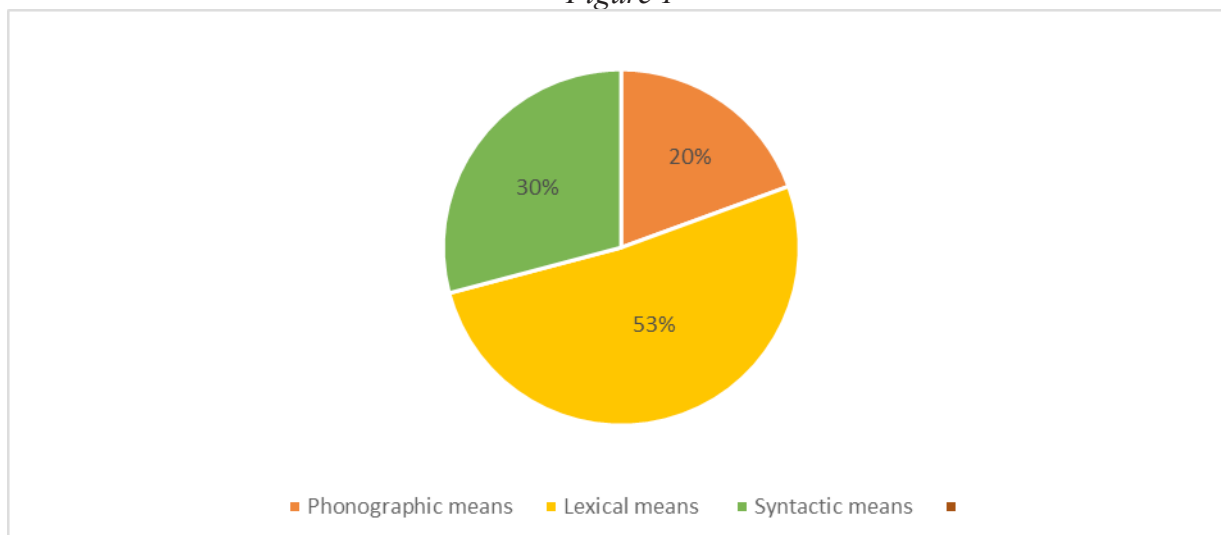
Syntactic level (Table 3)

Table 3

Source Text	Target Text
Dad is always opening windows, complaining that she'd bankrupt the lot of us. He says our heating bills are larger than the GDP of a small African country. ¹ [5, p.12]	Папа вечно распахивает окна и ноет, что она доведет нас до разорения. Он говорит, что наши счета за отопление больше, чем ВВП маленькой африканской страны. ¹ [6, p.11]

¹**Simile:** This sentence involves the use of simile. In this context, when it says “our heating bills are larger than the GDP of a small African country,” a comparison is made between the size of the heating bills and the gross domestic product (GDP) of a small African country.

Figure 1

Within the framework of this research the stylistic expressive means used in the novel “Me Before You” by Jojo Moyes were analysed. The purpose of the study was to identify and describe the means that help the author to create vivid images, convey feelings and emotions of the characters, and make the text more expressive and memorable. The analysis reveals that lexical means predominate (67%), followed by syntactic means (23%), and the smallest percentage is accounted for by phonographic means (10%) (Figure 1).

The author used lexical means to a greater extent to create images of characters, to describe events and places of action, as well as to convey the emotional colouring of the text. Phonographic means, although occupying the smallest percentage, were still used to create a certain rhythm or effect of the sound of the text. It is important to note that the author did not overdo the use of stylistic means, but uses them purposefully, to achieve a specific effect.

Conclusion.

In researching this topic, we were able to answer the question: to what extent translators manage to preserve the stylistic features of the source text in the target text and what strategies are used to preserve these features. Secondly, the aim of the article was to help translators find ways to address the issues of translation planning, cross-lingual and cross-cultural transfer and compensation strategies by analysing in detail the stylistic features of the source text and how to preserve them in the target text, and to draw attention to the quality of translation by illustrating that stylistic features are as important as the other features that make up the source text.

The use of stylistic devices was explored in this research on the example of the novel “Me Before You”, which proved to us how much the use of devices gives the text emotionality, depth and colourfulness.

REFERENCES

1. А. Лилова, Введение в общую теорию перевода, М., «Высшая школа», 1985, 256 с.
2. Новикова, М. Г. Мера смысла, актуальное членение и адекватность перевода : монография / М. Г. Новикова. — Москва : ФЛИНТА, 2012. — 208 с.
3. А. Смирнов, Методика литературного перевода, «Литературная энциклопедия», т. VIII, 1934, стр. 527.
4. Кухаренко В.А. Практикум з стилістики англійської мови: Підручник / В.А. Кухаренко - Вінниця: Нова книга, 2000. - 160 с.
5. Moyes J. Me before you. L.: Penguin, 2012. 498 p.
6. Д. Мойес. «До встречи с тобой». 2019. 405 с.

Дунякова С.,
Студент бакалавриата КазУМОиМЯ им. Абылай хана
Специальность «6В023-Переводческое дело»
Алматы, Казахстан
e-mail: voropaevasofa@gmail.com

ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА ТЕХНИЧЕСКИХ ТЕКСТОВ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ ТЕМАТИКИ С АНГЛИЙСКОГО НА РУССКИЙ

В данной статье рассматриваются специфические аспекты перевода текстов, связанных с энергетической отраслью, с английского языка на русский. В работе проанализированы характерные особенности терминологии, грамматики, стилистики и специфических форматов, таких как таблицы и схемы. Также учитываются культурные аспекты и требования аудитории. В статье обсуждаются способы перевода технических текстов в энергетической сфере, а также возможные ошибки и проблемы, возникающие при переводе таких текстов. На основе проведенного анализа сформированы требования к переводчику технических текстов.

Ключевые слова: перевод, энергетическая сфера, технический текст, особенности перевода, способы перевода, ошибки.

Dunyakova S.,
Undergraduate of Translation Studies of Ablai khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: voropaevasofa@gmail.com
Scientific supervisor: MA, Senior instructor
Zhaparova A.A.

TRANSLATION PECULIARITIES OF TECHNICAL TEXTS ON ENERGY INDUSTRY FROM ENGLISH INTO RUSSIAN

This article deals with specific aspects of translating texts related to the energy industry from English into Russian. The paper analyzes the distinctive features of terminology, grammar, stylistics and specific formats such as tables and charts. Cultural aspects and audience requirements are also taken into account. The article discusses methods of translating technical texts in the energy sector, as well as possible errors and problems arising in the process of translation of such texts. Based on the analysis, the requirements for a translator of technical texts are formed.

Key words: translation, energy sector, technical text, translation peculiarities, methods of translation, mistakes.

In a globalized world where cross-border collaborations are becoming increasingly common, the translation of technical texts plays a crucial role in facilitating effective communication, particularly in the realm of the energy industry. As English language remains the lingua franca of the modern world, many technical documents, reports, and manuals in the energy sector are originally composed in this language. However, effective communication within the industry demands that these texts be accurately translated into other languages, including Russian, a language widely used in the energy sector due to its prevalence in the countries rich in energy resources like Kazakhstan. As Kazakhstan continues to engage in international partnerships and attract foreign investments in its energy sector, accurate translation of technical documents is crucial for effective communication between local and international stakeholders. This facilitates the negotiation of contracts, joint ventures, and the implementation of advanced technologies.

Translation of technical texts in the energy industry is a complex and challenging endeavour that requires not only excellent language skills, but also a deep technical understanding. When translating technical texts, it is important not only to convey the words, but also to maintain accuracy and clarity of meaning to ensure that the target audience can fully understand the information presented. The following are the features of translating texts related to electricity generation and transmission.

The first most essential feature is presence of specialised terminology. There are many technical terms in the electric power industry, such as “transformer,” “reactive power,” “short circuit”. Translation of these terms requires exact correspondence, and in some cases, potentially even transliteration. Translators often resort to using a combination of existing terms or providing explanatory notes to convey the intended meaning accurately. Also, technical texts often contain mathematical formulae and special symbols. The translator must ensure that they are accurately reproduced in the target language.

In addition, technical texts need to be translated precisely and consistently in order to preserve the accuracy and clarity of the description of processes and operations. Technical texts may contain descriptions of complex processes that require accurate translation to avoid misunderstandings and errors. Furthermore, the rapid advancements in energy technologies introduce new terms and concepts regularly. Translators must stay updated with the latest developments to ensure accurate and up-to-date translations. For example, terms like “energy storage systems” or “carbon capture and storage” may have evolved meanings over time, requiring translators to be aware of these changes to maintain precision in their work.

Cultural differences can also impact the translation of technical texts, particularly in the energy sector where regulations, standards, and practices vary across regions. Standards such as the IEC (International Electrotechnical Commission) are widely used in the electrical industry. The translator must take these standards into account to ensure consistency and uniformity of terminology (IEC 60076-1 - МЭК 60076-1). Many technical texts in the electricity industry contain references to normative documents. The translator must be able to correctly interpret and incorporate them into the translation (According to IEEE Standard 1547 - Согласно стандарту IEEE 1547). [1]

Moreover, the energy sector often involves intricate diagrams, charts, and schematics. Translating these visual elements requires not only linguistic proficiency but also a deep understanding of the technical details. In a document explaining the layout of a solar power plant, for instance, accurate translation of labels and annotations is crucial for conveying information precisely. Translators may need to collaborate with graphic designers or use specialized software to ensure the visual components align seamlessly with the translated text.

One of the key features of translating technical texts is a thorough understanding of the context. Terms can have different meanings in different contexts, and the translator must choose the appropriate variant (switch in the context of electricity is a circuit breaker). Another peculiarity arises from the interdisciplinary nature of the energy sector. Technical texts often integrate knowledge from various fields, such as physics, engineering, and environmental science. Translators must possess a multidisciplinary understanding to accurately convey the intended meaning. Consider the translation of a document discussing the integration of renewable energy sources with the power grid. A translator must be well-versed in both electrical engineering principles and environmental science concepts to ensure a faithful rendition of the content.

Translating technical texts in the electric power industry requires not only language skills but also a thorough technical training. Features such as the use of specialised terminology, compliance with standards, and the handling of graphics and formulae require attention to detail and deep contextual understanding. Working in this field emphasises the importance of accuracy and clarity in conveying information to ensure that technical content is correctly understood in the target language. [2]

As for the translation of technical texts, it is a complex process that requires accuracy, understanding of terminology and in-depth technical knowledge. There are several main ways of translating technical texts:

1. Literal translation

Literal translation, also known as word-for-word translation or direct translation, is a translation technique where each word or phrase in the source language is translated directly into the target language without considering the overall meaning or idiomatic expressions. It prioritizes preserving the original text's structure and order. It is effective when the terms are easily comparable and are not culturally specific. For example, "The power transformer converts electrical energy" - "Мощный трансформатор преобразует электрическую энергию».

2. Calque

A calque, also known as a loan translation, is a type of language borrowing where a word or phrase from one language is translated literally into another language by breaking down its components and creating a new expression using the native linguistic elements of the target language. Essentially, it involves adopting a foreign expression by translating each element of that expression into the corresponding elements of the adopting language. This method preserves the original idea, but can be unsuccessful if the structures of the languages are very different. For example, "Electrostatic discharges" is "Электростатические разряды».

3. Equivalent terms

Equivalent terms refer to words or expressions in different languages that share similar meanings or convey the same concepts. These terms are considered equivalent because they can be used interchangeably in specific contexts, even though they may not be direct translations of each other. The concept of equivalent terms is crucial in translation and language equivalence, where accuracy and conveying the intended meaning are paramount. This method is effective when there is an established terminology. For example, "Voltage" is "Напряжение».

4. Transliteration

Transliteration is the process of converting text from one script or writing system into another, typically with a different script. It involves representing the characters of one alphabet using the characters of another alphabet, while trying to preserve the original pronunciation as closely as possible. This approach is often used to preserve the sound and spelling of specific terms. For example, "Generator" is "Генератор».

5. Expansion

Expanding the acronyms is a common practice to ensure clarity and understanding in the target language. Acronyms, which are formed by taking the initial letters of a phrase or a set of words, may not be familiar to speakers of another language or culture. Expanding acronyms helps bridge the linguistic gap and ensures that the translated text is accessible to a broader audience. This method is often used in technical texts with a large number of abbreviations. For example, «LCD» is «Жидкокристаллический дисплей».

6. Contextual translation

Contextual translation refers to the process of translating text while taking into account the broader context in which the content is situated. This involves considering not only the immediate linguistic context but also the cultural, social, and situational factors that may influence the meaning and interpretation of the text. Contextual translation aims to produce a translation that is not only linguistically accurate but also contextually appropriate and culturally sensitive. For example, «Power grid» - «Энергосистема».

7. Synonyms

The use of synonyms during translation is a common practice employed by translators to convey the meaning of a source text in a way that is contextually appropriate and linguistically suitable for the target audience. Also, it is used to convey meaning, when no exact equivalent is available. For example, "Energy Efficiency" is "Энергосбережение».

8. Localization

Localization in translation refers to the process of adapting translated content to suit the cultural, linguistic, and contextual norms of a specific target audience or locale. It goes beyond linguistic

translation to ensure that the content resonates with the cultural preferences and expectations of the audience in a particular region. The goal is to provide a seamless and natural user experience, making the translated material appear as if it was originally created for that specific locale. This method is widely used in marketing and technical instructions. For example, «Ground fault circuit interrupter (GFCI)» - «Устройство дифференциального тока». [3]

The choice of translation method depends on many factors, such as the specifics of the technical text, language features and the needs of the target audience. Often the translator uses a combination of different methods to achieve the best result.

Let's consider the main mistakes and difficulties in translating technical texts in the energy sector.

1. Insufficient understanding of terminology

One of the main mistakes when translating technical texts in the energy sector is insufficient understanding of terminology. This can lead to incorrect choice of equivalents and distortion of meaning. For example, “Renewable energy sources” is translated as “Обновляемые источники энергии” instead of “Возобновляемые источники энергии”.

2. Incorrect translation of abbreviations

Abbreviations are often used in energy texts, and mistranslating them can lead to confusion and change the meaning. For example, “HVAC system” (Heating, Ventilation, and Air Conditioning) is translated as “Система ХВС” instead of “Система Отопления, Вентиляции и Кондиционирования Воздуха”.

3. Omission of specific contextual details

Insufficient attention to contextual specifics can lead to the omission of important details that affect the meaning of the text. For example, “The generator operates in standby mode” is translated as “Генератор работает в режиме резерва” instead of “режима ожидания”.

4. Incorrect translation of technical formulae

Technical texts often contain formulae, and their incorrect translation can lead to errors in data interpretation. For example, “ $P = VI$ ” (Power = Voltage \times Current) was left unchanged as “ $P = VI$ ” instead of “ $P = UI$ ” in Russian.

5. Problems with vocabulary and style

Poor choice of vocabulary and style can make a text inappropriate for the target audience, especially when translating technical instructions. For example, “The system undergoes regular maintenance” is translated as “Система подвергается регулярному обслуживанию” instead of “техническому обслуживанию”.

6. Ignoring norms and standards [4]

Energy texts often refer to standards and norms, and their misinterpretation can lead to violations of safety requirements.

Having analysed the main translation methods and errors arising in the translation of technical texts, the following requirements for target technical texts can be identified:

1. The translated text must be adequate to the original text (authentic), i.e. it must faithfully convey the meaning, including the subtext. A translated text is adequate if it conveys the meaning correctly, regardless of the intelligibility of the narrative and other features of the source text. The translator must understand what the author intended to say and express it with the help of terms and verbal formulae accepted in the language of the translated document. In this case, the adequacy translation depends on the quality of the presentation of the source text.

2. The translated text should be presented clearly, concisely and briefly (if possible to improve perception, the meaning of the text should be clear to the reader from the first reading).

3. The translated text should not contain any incomprehensible or illogical presentation, and the errors of the original document should also be eliminated.

4. The translated text should use standard verbal formulas used in the specific relevant field of knowledge

5. The translated text should not contain stylistic defects (tautology, looseness of presentation, etc.)

6. The style of the translated text should correspond to the genre peculiarities of the document (correspond to the style of an instruction or a normative document).

7. The terminology used in the text should correspond to GOSTs, building codes and regulations, electrical installation regulations and other local normative documents.

8. Unity of terminology should be observed

9. The translated text must not contain omissions, misprints, orthographic and syntactic errors.

10. The translated text must comply with the rules of editorial and editorial procedure.

11. Realias are not translated, but are given in the original translation or transliteration. [5]

Translating technical texts is a specialized task that requires a unique set of competences from the translator. It goes beyond linguistic proficiency and demands a deep understanding of the subject matter, cultural nuances, and the ability to convey complex technical information accurately. A translator of scientific and technical texts must have the following competences.

At its core, translating technical texts necessitates a high level of linguistic proficiency. A translator must possess an excellent command of both the source and target languages, understanding not only their grammatical structures but also the specific terminologies used in the technical domain. This proficiency ensures that the translated text is not only accurate but also conveys the intended meaning precisely.

A fundamental competence for a technical translator is a solid foundation in the relevant technical field. A translator must be well-versed in the subject matter. This knowledge enables them to comprehend complex concepts, interpret specialized jargon, and accurately convey the technical details in the target language. Without this expertise, the risk of mistranslation and miscommunication significantly increases.

Given the dynamic nature of many technical fields, continuous learning and research skills are paramount. Translators must stay updated on the latest advancements, industry trends, and evolving terminologies. This includes understanding new technologies, methodologies, and changes in regulations, ensuring that their translations remain current and accurate.

Cultural competence is crucial in the translation of technical texts, particularly when considering the cultural variations in regulations, standards, and practices. A translator must be aware of cultural nuances, adapting the text to suit the target audience without compromising the technical accuracy. This competency becomes especially significant when translating materials for international audiences or regions with distinct cultural norms.

Technical texts often contain intricate details, specifications, and data. Translators must have a meticulous attention to detail to ensure that every aspect of the original text is accurately transferred to the target language. This includes precision in translating numerical data, units of measurement, and other critical specifications that can impact the functionality or safety of the subject matter.

Encountering challenges and ambiguities is common in technical translation. The ability to navigate these hurdles and find effective solutions is a vital competence. Translators may need to engage in collaborative problem-solving with subject matter experts, conduct thorough research, or seek clarification from the client to ensure accurate and contextually relevant translations.

In today's digital age, technical translation often involves the use of specialized tools and software. Translators should be proficient in utilizing computer-assisted translation (CAT) tools, terminology databases, and other technologies that enhance efficiency and consistency. This competency streamlines the translation process and helps maintain a cohesive terminology across various projects.

To conclude, technical translation in the energy industry is a complex task that requires linguistic excellence and a deep understanding of the subject matter. Key features include specialized terminology, mathematical formulae and symbols, precision and consistency, dynamic terminology, cultural differences, and technical elements. Translators must stay updated with new terms and concepts, consider regional regulations, and understand the interdisciplinary nature of the energy sector.

Translation methods include literal translation, calque, equivalent terms, transliteration, expansion of acronyms, contextual translation, use of synonyms, localization, paraphrasing, and localization. Common mistakes in translating technical texts include insufficient understanding of terminology, incorrect translation of abbreviations, omission of specific contextual details, incorrect translation of technical formulae, problems with vocabulary and style, and ignoring norms and standards.

To ensure accurate translation, technical texts must be adequate, clear, consistent, accurate, and compliant with norms and standards. Technical translators should possess excellent linguistic proficiency, technical knowledge, and a solid understanding of the relevant technical terms and procedures. They should also be able to work with technical teams to ensure the accuracy and comprehensibility of the translated content.

REFERENCES

1. Н.К. Яшина УЧЕБНОЕ ПОСОБИЕ ПО ПЕРЕВОДУ НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ С АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА НА РУССКИЙ. - 2-е изд. - Владимир: ВлГУ, 2015. - 112 с.
2. Е.М.Литвинова Краткий курс лекций по теории перевода. - Москва: МГТА, 2011. - 64 с.
3. С. А. Хоменко, Е. Е. Цветкова, И. М. Басовец ОСНОВЫ ТЕОРИИ И ПРАКТИКИ ПЕРЕВОДА НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКОГО ТЕКСТА С АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА НА РУССКИЙ. - Минск: БНТУ, 2004. - 204 с.
4. И.В. Щербакова ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА ТЕХНИЧЕСКИХ ТЕКСТОВ . - Ростов-на-Дону: РГСУ, 2015. - 7 с.
5. И.С. Шалыт Методическое и справочное руководство по переводу на русский язык, тематическому редактированию, литературной правке и редакционно-издательскому оформлению инженерно-технической документации. - Москва: ИНТЕНТ, 2007. - 61 с.

УДК 81'25

Елубай Енлік,

Бакалавр специальности «6В02301-Переводческое дело», КазУМОиМЯ имени Абылай хана

Алматы, Казахстан

e-mail: yelubayenn@gmail.com

Научный руководитель: **Кожбаева Г.К.**

СТИЛИСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА СОВРЕМЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ НА ПРИМЕРЕ «С ЛЮБОВЬЮ, РОЗИ» СЕСИЛИИ АХЕРН

Данная статья предоставляет анализ особенностей перевода стилистических приемов в литературе на примере книги Сесилии Ахерн «С любовью, Розы». В статье подчеркивается важность использования стилистических приемов в литературе.

Основной целью данного исследования является анализ стратегий перевода стилистических особенностей с английского на русский язык на примерах из книги Сесилии Ахерн «С любовью, Розы». В статье исследуются трудности, с которыми сталкиваются переводчики при переводе стилистических приемов на язык перевода, используемых в английской литературе. Произведен анализ стратегий и видов переводческих трансформаций, используемые для передачи эмоциональной и культурной глубины текста.

Ключевые слова: стилистические приемы, переводческие стратегии, перевод, литература, язык.

Yelubay Ye.,

Bachelor's student of Translation studies- "6B02301"

Ablai khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

g-mail: yelubayenn@gmail.com

Scientific supervisor: **Kozhbayeva G.K.**

STYLISTIC FEATURES OF TRANSLATING MODERN LITERATURE ON THE EXAMPLE "LOVE, ROSIE" BY CECELIA AHERN

The article provides an analysis of the peculiarities of the translation of stylistic devices in literature, using the example of Cecilia Ahern's book "Love, Rosie". The article emphasizes the importance of using stylistic devices in literature. The main objective of this study is to analyze strategies for translating stylistic features from English into Russian using examples from Cecilia Ahern's book "Love, Rosie". Throughout the study, the difficulties faced by translators in transferring stylistic devices used in English literature into the target language are investigated. The strategies and types of translation transformations used to convey the emotional and cultural depth of the text are analyzed.

Key words: stylistic devices, translation strategies, translation, literature, language.

Literature is an art that uses verbal constructions and various linguistic norms in its work. There are several key differences between literary text and other forms of literature. Firstly, literary text is not limited by strict rules, as is typical for scientific or journalistic literature. Secondly, in the field of literary text, there is a much greater variety of genres, styles, trends and literary techniques, including tropes. Thirdly, literary text has the ability to tell a story from any person, to accept not only a linear composition, but also may not contain any acting characters at all.

Literature, in its desire to influence the reader, widely uses a variety of stylistic devices. These techniques are necessary in order to enrich the text, make it emotional and unique. According to Lintvar's definition: a stylistic device is a conscious and intentional reinforcement of a certain feature in a language (whether structural or semantic), which has become typical and common, and therefore has become a model. When a language feature is often used, it can turn into a stylistic device.[1] According to I.Galperin's classification, stylistic devices are divided into: 1. Phonetic stylistic devices; 2. Lexical stylistic devices; 3. Syntactic stylistic devices.

Phonetic stylistic devices include:

1. Alliteration;
2. Assonance;
3. Onomatopoeia;

Graphical expressive means are aimed to conveying in the written form the emotions which in oral speech are expressed by intonation and stress:

1. Various type of print (bold type, italics, capitalization, hyphenation, spaced letters, multiplication);
2. Emphatic use of punctuation;
3. Graphon.

Lexical stylistic devices are divided into three groups:

1. Interaction of different types of lexical meaning (metaphor, metonymy, irony, zeugma, pun, oxymoron, epithet, antonomasia);
2. Intensification of a feature (hyperbole, simile, periphrasis);
3. Peculiar use of set-expressions (cliches, proverbs and sayings, quotations, allusions);

Syntactic stylistic devices include:

1. Syntactical Stylistic Devices based on Peculiar Arrangement (parallelism, detached constructions, inversion);

2. Peculiar Linkage (asyndeton, polysyndeton, gap-sentence-link);
3. Colloquial Constriction (ellips, aposiopesis);
4. Stylistic Use of Structural Meaning (rhetorical questions, litotes).[2]

The translation of these stylistic devices is a difficult task due to cultural and linguistic differences. There are difficulties in the transmission of idioms, the lack of exact equivalents, ambiguity and differences in the structure of the language. There may also be loss of stylistic tone and ambiguity of perception. Wordplay, often used in stylistic techniques, may lose effectiveness in translation due to sound and ambiguity. The translator is faced with the challenge of choosing the best way to convey the subjective aspects of stylistic expression. Effective translation requires a deep knowledge of languages, an understanding of cultural contexts, and the ability to preserve original emotions and nuances[3].

Table 1

Source Text	Target Text
Ruby: You HATE ¹ cute little villages! You like towns, cities, noise, air pollution, bright lights, rude people ² , and tall buildings! ³ [4]	Руби: Да ты ненавидишь ¹ славные деревеньки! Ты любишь города, столицы, шум, загрязнение воздуха, яркие огни, уличную толпу ² и высокие здания! ³ [5]
1. The author used capitalization to convey a negative emotion to the word «HATE», while the translator did not preserve this structure of graphical stylistic device.	
2. The translator adapted «rude people» as «уличная толпа» because the first meaning of the word «rude» in the Russian language has a negative meaning, when in the context it is clear that this phrase is used to show that the main character likes crowded places.	
3. The author used italics to convey a positive emotion to the phrases «towns, cities, noise, air pollution, bright lights, rude people, and tall buildings», while the translator did not preserve this structure of graphical stylistic device.	
But she was laughing when she read the letter so I don't no ¹ if she means it ² .	Но она смеялась когда читала письмо так что я совсем запуталась и не знаю ¹ , что на самом деле она хотела сказать ² .
1. The translator has retained the use of graphon in the word «но», which means «to know», the grammatical error «знаю» has been preserved in the translation.	
2. The translator concretized the second part of the sentence to clarify the dialogue between the characters.	
Well thank you, Mr. Supportive ¹ , for being so happy for me	Благодарю вас, мистер Поддержка ¹ , что вы так за меня счастливы.
1. The literal translation of the antonomasia «Mr. Supportive»	
It's amazing how something so small ¹ can be so smelly and so noisy. I think ² she should go into the Guinness book of records for being the smelliest noisiest smallest thing ever. What a proud mother I would be ³	Поразительно, как такая малявка ¹ умудряется быть такой вонючкой и такой крикуньей! Мы можем ² – <i>представь себе мою материнскую гордость!</i> ³ – претендовать на Книгу рекордов Гиннеса в категории «самая маленькая, вонючая и горластая штучка в мире».
1. It is not clear from the grammatical structure of the original sentence who or what is being discussed in the original, the translator concretized and made it clear that the original refers to a small child.	
2. The translator made a grammatical substitution by changing the noun from «I think» to «мы можем претендовать»	
3. The translator used a replacement, the last sentence of the original in the translation is in the middle of the second sentence, to enhance the emotional impact	
Your mum is guarding the door like a vicious dog ² so I don't think I'll get to see you for the next 10 years or so.	Рози ¹ , твоя ма стережет дверь как бешеный пес ² , так что в ближайшие 10 лет я тебя, кажется, не увижу.

1. The word «Рози» was added	
2. The translator saved the simile using a literal translation «vicious dog», like «бешенный пес»	
Rosie sounds like she's in love!!! With a bank manager who goes clubbing ¹ in a place called ² the Dancing Cow?? What kind of bank manager (or any man for that matter) goes to the Dancing Cow? ³	Рози влюблена! Что это за управляющий банком, который не нашел себе клуба ¹ получше, чем «Танцующая корова»? Что за управляющий банком (и вообще – что за человек) пойдет в место, которое так называется? ³
1. The translator made a grammatical substitution, in the original «goes clubbing» means «going to the club», the grammatical structure in the original is a gerund, in translation the word club is a noun.	
2. The translator omitted «place called» as he indicated the name of the club in quotation marks «Танцующая корова».	
3. The translator used modulation for rhetorical questions, by changing the structure of the questions, but retained the meaning.	

Conclusion.

In conclusion, the main goal in translating stylistic devices is to preserve the emotional tone. Often, words and expressions in the source text may have a certain intonation that is difficult to convey in another language. Preserving the style and subtle nuances of the author's handwriting is a key aspect in translating stylistic features. This includes maintaining the author's style of presentation, choosing the appropriate vocabulary and maintaining the overall style of the work.

Additionally, it's important to acknowledge that during the comparative analysis of translation, various techniques are employed, as they are essential for fully conveying the emotional impact. Graphic stylistic techniques are often translated verbatim and then adapted to the linguistic and cultural context of the target language. Lexical stylistic techniques, on the other hand, are translated using concretization and literal translation to maintain the intended meaning. Syntactic stylistic techniques, with their focus on sentence structure and arrangement, are often translated through modulation, adjusting the structure while retaining the stylistic effect.

In essence, successful translation of stylistic devices demands a nuanced and thoughtful approach, requiring not only linguistic proficiency but also a deep understanding of cultural nuances. The translator must act as a mediator, striving to recreate not only the literal meaning but also the emotional and stylistic nuances present in the original text. This dynamic process ensures that the translated work resonates with the same expressive force as the source material, offering readers in the target language a comparable experience to that of the original audience.

REFERENCES

1. Линтвар О. Н. К вопросу о классификации выразительных средств языка и стилистических приемов, Тамбов: Грамота, 2013.
2. Гальперин И. Р. Очерки по стилистике английского языка. М.: Издательство литературы на иностранных языках, 1958.
3. Комиссаров В.Н. Теория перевода: Лингвистические аспекты. — М.: Высшая школа, 1990.
4. Cecelia Ahern «Love, Rosie», Hyperion, New York, 2005.
5. Сесилия Ахерн “С любовью, Розы”, перевод на русский Эвелина Меленевская, 2010

УДК 81'13

Ералиева Аружан

Абылай хан атындағы ҚазХҚ және ӘТУ
4-ші курс студенті, «БВ023-Аударма ісі»

Алматы, Қазақстан

e-mail: aeralieva19@gmail.kz

Читебаева С.Ж., ғылыми жетекшісі

Абылай хан атындағы ҚазХҚ және ӘТУ

Алматы, Қазақстан

e-mail: zhumagalievna@mail.ru

АНИМАЦИЯЛЫҚ ФИЛЬМДЕРДІ АУДАРУДЫҢ ТІЛДІК-МӘДЕНИ АСПЕКТІЛЕРІ

Бұл мақала анимациялық фильмдерді аударудың күрделі процесіне тереңірек үңіліп, көрнекі әңгімелер аясында тіл мен мәдениеттің арасындағы нюанстық қатынасқа баса назар аударады. Анимациялық фильмдерге енгізілген әртүрлі тілдік және мәдени элементтерді зерттей отырып, аудармашылар дүние жүзіндегі әртүрлі аудиториялар үшін қолжетімділік пен өзектілікті қамтамасыз ете отырып, түпнұсқа әңгімеге адалдықты сақтауға шақырады. Сонымен қатар, ол анимациялық фильмдерде бейнеленген мәдени сілтемелердің және қоғамдық нормалардың маңыздылығын зерттеп, аудармашылардың бастапқы және мақсатты мәдениеттер арасындағы алшақтықты жоюшы мәдени делдал ретіндегі рөлін көрсетеді.

Кілт сөздер: анимациялық фильмдер, лингвистикалық және мәдени аспектілер, аударма, лингвистикалық қиындықтар, мәдени нюанстар.

Eralieva Aruzhan

Student of Translation Studies of Ablai khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: aeralieva19@gmail.kz

Chitebayeva S.Zh., scientific supervisor

Ablaikhan KazUIRandWL

e-mail: zhumagalievna@mail.ru

LINGUISTIC AND CULTURAL ASPECTS IN TRANSLATING ANIMATED FILMS

This article delves into the intricate process of translating animated films, emphasizing the nuanced relationship between language and culture within the realm of visual storytelling. By examining various linguistic and cultural elements embedded in animated films, translators are challenged to maintain fidelity to the original narrative while ensuring accessibility and relevance to diverse audiences worldwide. Through an interdisciplinary approach, this theme explores the complexities of linguistic translation, cultural adaptation, and the impact of socio-cultural contexts on viewer interpretation. It investigates how linguistic choices, such as idiomatic expressions, wordplay, and linguistic humor, are navigated in translation to preserve both meaning and entertainment value. Furthermore, it delves into the significance of cultural references, symbols, and societal norms depicted in animated films, highlighting the role of translators as cultural mediators who bridge the gap between source and target cultures.

Key words: animated films, linguistic and cultural aspects, translation, linguistic challenges, cultural nuances.

In the vibrant world of animated films, where imagination knows no bounds and storytelling transcends language, the role of translation becomes paramount in bringing these captivating tales to

audiences around the globe. As animated films traverse cultural landscapes and linguistic boundaries, they encounter a myriad of challenges and opportunities in the process of translation. From capturing the nuances of dialogue to conveying cultural references and humor, translators navigate a delicate balance between fidelity to the original content and adaptation to the cultural sensibilities of diverse audiences. In this article, we delve into the intricate web of linguistic and cultural aspects involved in translating animated films, exploring the strategies, challenges, and significance of this multifaceted endeavor. Join us on a journey through the enchanting world of animated storytelling, where language and culture intertwine to captivate hearts and minds across continents.

When translating animated films, translators often encounter a myriad of linguistic challenges due to the unique nature of the medium. For example: In the animated film *“Zootopia”* the character Nick Wilde, a fox, makes numerous clever wordplays and puns based on his species. He refers to himself as a “sly fox” or jokes about “outfoxing” others [1]. In Kazakh language we have a translation of these two words such as «кү түлкі» or «ақылды түлкі». Its difficulty: translating wordplay and puns presents a significant challenge as these linguistic devices rely heavily on specific language structures, cultural references, and double meanings. Capturing the humor and wit of the original dialogue while maintaining coherence in the target language can be complex. And idioms and cultural expressions may also cause difficulties to translate. For example: In the animated film *“Kung-fu-panda”* the wise Master Oogway frequently imparts wisdom through traditional Chinese idioms and proverbs, such as “Yesterday is history, tomorrow is a mystery, but today is a gift. That is why it is called the present” [2]. As we can see, if translators will translate this quote like «Кеше – тарих, ертең – жұмбақ, ал бүгінгі күн – сый. Сондықтан да оны бүгінгі күн деп атайды», then it will be inaccurate translation, because in English language the word «present» has two meanings such as a «gift» and «now», but in Kazakh language there isn't. Difficulty in it is that idioms and cultural expressions are deeply rooted in language and culture, often lacking direct equivalents in other languages. For instance: In the animated film *“Coco”* set in Mexico, numerous cultural references to Mexican traditions, folklore, and music are woven throughout the storyline. For instance, the holiday Dia de los Muertos (Day of the Dead) plays a central role in the film's narrative, which is considered to be a cultural difference [3]. In Kazakh language interpreters translate this holiday literally like «Марқұм болғандар күні» Cultural references may be unfamiliar, requiring translators to provide context or explanations to ensure understanding. To overcome linguistic barriers and ensure effective communication in the target language translators employ various strategies. Translators use creative adaptation to convey humor, wordplay, and idiomatic expressions that may not have direct equivalents in the target language.

In order to get accurate translation using cultural equivalents is important. It involves replacing elements from the source culture with similar concepts or references that are familiar and relevant to the target audience, ensuring that the meaning is conveyed accurately. Localization is also crucial, it involves adapting content to suit the linguistic, cultural, and regional preferences of the target audience. It goes beyond linguistic translation to address cultural nuances and sensitivities. There is a contextualization strategy to translate animated films adequately. Contextualization involves providing additional information or context to help the target audience understand cultural references, jokes, or idioms that may be unfamiliar to them. [4]

In *“Shrek”* series, jokes that were originally tailored for an American audience were creatively adapted to fit the cultural context of other countries [5]. For instance, references to American TV shows or celebrities were replaced with local equivalents that the international audiences would recognize and appreciate. In *“My Neighbor Totoro”* animated film certain Japanese cultural references that may be unfamiliar to international audiences were adapted to more universally understood concepts [6]. For example, specific Japanese foods mentioned might be changed to more recognizable dishes, while still preserving the film's essence. In *“Inside Out”* when translating this film, the emotion “Disgust” is portrayed differently across cultures to ensure it resonates with the audience [7]. In Japan, where broccoli is generally liked by children, it was replaced with green peppers in a scene depicting the protagonist's aversion to broccoli, reflecting a more culturally relevant disdain. And also, in *“Zootopia”* changes

depending on the country where the film is shown. For example, audiences in the U.S. see a moose, Australian viewers see a koala, and Japanese audiences see a tanuki, making the film feel more localized and relatable. In the Arabic version of “*Finding Nemo*” the names of some characters were changed to ones that are easier for Arabic speakers to pronounce and remember, reflecting linguistic preferences [8]. Additionally, humor and dialogue were adapted to be more in line with cultural sensibilities. In “*The Simpsons Movie*” various cultural references, idioms, and puns were carefully adapted to fit the linguistic and cultural context of the target audience [9]. For example, jokes that rely on English wordplay were replaced with equivalents that carry a similar humor value in the target language. In my point of view, these examples showcase the intricate balance between staying true to the original material and making it accessible and enjoyable for international audiences. The goal is to ensure that the translated version of an animated film resonates with viewers across different cultures, languages, and regions, often requiring creative solutions and a deep understanding of the target audience.

In the dynamic world of animated films, linguistic and cultural aspects in translation serve as the bridge that connects audiences across borders and cultures. Through meticulous attention to detail and creative adaptation, translators strive to capture the essence of the original content while ensuring its resonance with diverse audiences worldwide. By embracing the challenges posed by linguistic barriers and cultural differences, translators enrich the viewing experience, fostering a deeper appreciation for the artistry and storytelling inherent in animated films. As technology continues to break down geographical barriers, the role of translators becomes increasingly vital in shaping the global dialogue and promoting cross-cultural exchange. With each translation, animated films transcend linguistic confines, celebrating the rich tapestry of human expression and imagination on a truly international stage.

REFERENCES

1. <https://megogo.net/es/view/3442851-zootopia.html> part 1
2. <https://www.dreamworks.com/movies/kung-fu-panda> part 2
3. <https://www.pixar.com/feature-films/coco>
3. Комиссаров В.Н. Слово о переводе (очерк лингвистического учения о переводе).
4. М.: «Международные отношения», 1973. – 215 с.
5. <https://www.dreamworks.com/movies/shrek>
6. <https://www.netflix.com/kz/title/60032294>
7. <https://www.pixar.com/feature-films/inside-out>
8. <https://www.pixar.com/feature-films/finding-nemo>
9. https://simpsonswiki.com/wiki/The_Simpsons_Movie#google_vignette

УДК 94(560):355.48

Еркін Аяғөз

Студентка четвертого курса

КазУМОиМЯ, Алматы, Казахстан

‘1812: ВОЙНА И МИР’ ЖАЛГАСКАЛИ ДУТМАГАНБЕТОВА

В данной исследовательской работе я проанализировала книгу, переведенную на казахский и английский языки. В этой работе я пыталась найти приемы перевода и работать с переводческими трудностями и ошибками. Я попробовала использовать трансформационные приемы перевода Комиссарова. Я столкнулась с множеством ошибок при переводе и предлагаю свой анализ.

Erkin Ayakoz,
Student of 4th course of Ablai khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

‘1812: WAR AND PEACE’ BY ZHALGASKALI DUTMAGANBETOV

In this research work, I analyzed a book translated into Kazakh and English. In this work I tried to find translation techniques and work with translation difficulties and errors. I tried to use Komissarov’s transformational translation techniques. I encountered many errors in translation. I offer my analysis.

INTRODUCTION

A literary text is the result of a creative process, the embodiment of a creative idea; a work of art has a high informational richness, presenting to the reader different types of information - factual, emotive-motivating, conceptual. Artistic texts reflect the linguistic and national picture of the world of both an individual (author) and the people as a whole who speaks this language.

In this book, the history of the Great Patriotic War of 1812 and then the Great Patriotic War of 1941-1945 was written far from the truth due to the political scandal of the Tsarist Russian interests. In both of these wars, Kazakhs played a special role and showed exceptional bravery.

MAIN PART

In any culture, texts are multifunctional, i.e. one and the same text performs not one, but several functions. The combination of an artistic function with a magical, moral, philosophical, political function is an integral feature of the social functioning of a particular artistic text. Along with the fulfillment of a certain artistic task, the text should also carry moral, political, philosophical, and journalistic functions. [1. P.180] Translation of a literary text is a complex and multifaceted type of human activity. In translation, different cultures, different personalities, different mentality, different literatures, different eras, different levels of development, different traditions and attitudes collide. Despite the fact that the science of translation is relatively young, theoretical works in the field of translation are very numerous, the history of European culture has many attempts to present the theory of translation. According to the point of view of V.N. Komissarov, literary translation is the translation of works of fiction [2. P. 75]. Works of fiction are opposed to all other speech works due to the fact that for all of them the dominant feature is one of the communicative functions, namely the artistic-aesthetic, or poetic function of the language. The main goal of any work of art is to have an aesthetic impact, to create an artistic image. This aesthetic orientation distinguishes artistic speech from other acts of speech communication, in which the goal is information content, informative content. A distinctive feature of literary translation from all other types of translation (for example, simultaneous, scientific and technical) is that the translation text belongs to works of artistic merit. In other words, literary translation is a type of translation activity, the main task of which is to generate a speech work in the translation language that can have an artistic and aesthetic impact on the reader [3. P. 102]. For example, A. Lilova notes: “The difference between fictional and scientific text consists not only in form, but also in content, which determines different ways of recreating them in translation” [4. P. 145]. Figurative thinking is an indispensable element of the art of words, it is thanks to it that artistic reality is created, in which the word, the main component of literature, its primary element, is not identical with the word in everyday, everyday use. Imagery is always inherent in human thinking, the need to convey it arises when translating any text, even scientific. For literary translation, i.e. for the transmission of a work of art, which is always subjective, in another language, the concept of “creative individuality of a translator” is of paramount importance: “It is known that one mention of the creative individuality of a translator alarms many. But she shouldn’t scare anyone.” [1. P.63]

The sun in Kaiyrshakty goes to the sunset as early as it rises - Қайыршақтының күні ерте батып, ерте шығады.

Here we see a literal translation. The concretization technique is used.

Herdsmen's voice confidently urging the horses was heard occasionally from behind the heavy rushes - Нар қамыстың арғы жағынан ара-тұра жылқы қайырған жылқышының дауысы естіледі.

The technique of concretization and calque are used here.

It has become an ordinary habit for Kurmankul Biy to walk through the heavy bed of rushes gracious with its freshness after the morning namaz prayer - Таң намазынан кейін қамыс арасының шөп қорадай жылы саясын бір аралап шығу Құрманқұл бидің байырғы әдеті.

You can see the wrong translations here. For example, in the Kazakh tradition, the word “би» is translated into English in the same way. He did not write an explanatory dictionary under it. I think it will be incomprehensible to the readers, especially to non-Kazakh speakers. Because they don't have such a word. The word «би» can be interchanged with the word «village head» in English culture. It seems that the translation of the phrase «the grassy place is warm, like in a stable» is more meaningful. If we translate the phrase «an ordinary habit» directly, it means «кәдімгі әдет», so it seems more correct to translate it as “An old habit”. In the phrase “the morning namaz prayer” the words “namaz” and “prayer” have the same meaning. That's why I think it is necessary to use the omission technique there. In general, calque, replacement, and compensation techniques were used in the translation.

It was during the period of change from winter to spring, people from the noble clan of Yssyk who wintered in Kaiyrshakty were ready to move to jailau after a few days, because soon the fertile plains of Kaiyrshakty will be flooded with water - Қайыршақтыны қыстаған ырысты Ысық елі енді санаулы күннен соң жазғы жайлауға көшпек. Өйткені көктемде Қайыршақтының құнарлы алқабына су келеді. Оған дейін ел киіз үйлерін жығып, кең жазира Тұзтөбеге көшеді.

Here we see a direct translation. Since it is a term that is not clear to English culture, at least an explanation should be written underneath. The English translation of the word “Zhailau” as “Pasture” is correct in terms of its meaning. And he combined three sentences in the Kazakh language, the sentence integration technique is used.

Jigits of Kurmankul Biy's auls had to sleep on their arms at bedside. A saddled up war horse stood at each yurt - Құрманқұл бидің жігіттері түнде ұйқыға жатқанда да қылышын жастанып жататын. Әр үйдің алдында ертгеулі жорық аты тұрады.

Бұл жерде де қате аударма жасалған деп ойлаймын. Қазақ тілінде «жігіттер» сөзі «сақшы, карауыл» мағынасына саяды. Ал ағылшын тілінде мүлдем дұрыс аударма жасалмаған, «guards» сөзіне алмастырар едім.

Since then, the men have been sleeping with sabers and daggers under their pillows. A present child is the future warrior, a defender of clan. After several tragic night events, Kurmankul Biy ordered the women to teach their sons to sleep face down on their stomachs, but not on the backs. Because a warrior lying on his back would not be able to fight back against an enemy suddenly perched on him in the middle of the night. It was a military order personally introduced by Kurmankul Biy.

Содан бері елдің жігіттері қылышын, қанжарын жастанып ұйықтайды. Бүгінгі бала – ертеңгі сарбаз, елдің қорғаны. Алаңсыз жатқан ауылды шырт ұйқыда жау басқан бірер оқиғадан соң, Құрманқұл би келіндеріне ұл балаларды шалқасынан емес, етбетінен жатқызып дағдыландыруға пәрмен берген. Өйткені шалқасынан жатқан сарбаз түн ортасында үстіне қонған жауына қайрат көрсете алмайтын.

Replacement, omission, addition, concretization and calque techniques are used in this sentence. The wrong translation is the word “Biy”. An explanation should be written below the text because such a term is not used in English culture. The sentence transposition technique is used in the last sentence. The method of antonymic translation was used.

This very fact caused the biy to make a decision to migrate to Kaiyrshakty for wintering, away from the border. Because no one, but the local Kazakhs will move to Kaiyrshakty, which is a dried-up seabed. No one, but the Kazakhs find Kaiyrshakty as a place to live.

Өз елінің қысқы жайлауы шекарадан жырақ Қайыршақтыға көшіруі де соның ықпал, әсері еді. Себебі, теңіздің табаны болып есептелетін. Қайыршақтыға жергілікті қазақтардан басқа

ешкім ұмтылмайды. Қайыршақтыны қазақтан басқа ел тұрақ санамайды.

Addition, transliteration, calque, sentence fragmentation, omission, replacement techniques are used here.

And though, since the lands of Tuztobe, Shyngyrlau, Toratbas, Kyzemshek were a place of summer pastures, it was not possible to completely limit themselves from the drastic consequences of colonization.

Дегенмен жаз жайлауы бәрібір Тұзтөбе, Шыңғырлау, Торатбас, Қыземшек маңы болғандықтан отаршылықтың кері әсері мен тигізген зардабынан толықтай арылу мүмкін емес-тұғын.

Addition, transliteration, calque, omission, replacement techniques are used here.

CONCLUSION

The desire to translate verbatim in cases of objective divergences of languages, to copy the forms or word usage of the original text in the target language inevitably leads to a violation of the norms of the target language, difficulty in understanding the content of the text, distortion of the style and even the meaning of the original. The translator is obliged to convey to the reader as fully as possible the ideas expressed by the author. At the same time, not only the basic positions should be preserved genius, but also the nuances and shades of the statement. The brevity and conciseness of the target language, however, should not compromise the clarity of the presentation of thought, ease of understanding;

LITERATURE

1. Lotman Yu.M. The structure of the literary text. - М.: Art, 1970.
2. Komissarov V.N. Translation theory: Linguistic aspects. - М.: Higher school, 1990.
3. Komissarov V.N. Linguistics of translation - М.: International relations, 1980.
4. Lilova A. Introduction to the general theory of translation / Per. with bulg.; Under total. ed. P.M. Topera. - М.: Higher school, 1985.

УДК 81' 25

Ермек Ә.,

студентка КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Специальность «6В02301-Переводческое дело»
Алматы, Казахстан
e-mail: anelya.ermek@mail.ru

ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА ЮМОРИСТИЧЕСКИХ ЭЛЕМЕНТОВ В АНИМАЦИОННОМ СЕРИАЛЕ «РИК И МОРТИ»

Настоящая статья посвящена анализу особенностей перевода юмористических элементов в контексте анимационного сериала «Рик и Морти». В свете глобализации и растущей популярности данного сериала в различных странах мира, понимание механизмов и стратегий передачи юмора является ключевым для успешного восприятия и интерпретации комических моментов, сохранения авторского замысла и эффективной коммуникации с аудиторией различных языковых и культурных групп. Важность данного исследования обусловлена не только широкой популярностью сериала «Рик и Морти», но и его специфическим стилем, включающим остроумные диалоги, намеки, игры слов и культурные отсылки. Понимание того, как данные элементы трансформируются и адаптируются при переводе на различные языки, позволит более глубоко проникнуть в суть произведения, выявить культурно-зависимые аспекты юмора и специфические приемы перевода, а также проанализировать влияние контекста на восприятие и

интерпретацию комических сцен. Таким образом, данное исследование вносит вклад не только в академическое понимание процесса перевода, но и в практическое применение лингвистических и культурных знаний в сфере мультимедийной коммуникации.

Ключевые слова: Юмор, современные анимационные сериалы, лингвистические особенности перевода юмора

Yermek A.,
Student of Translation studies of Ablai khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: anelya.ermek@mail.ru
Scientific supervisor:
M.A. Kozhbayeva G.K.

FEATURES OF THE TRANSLATION OF HUMOUR ELEMENTS IN THE ANIMATED SERIES “RICK AND MORTY”

The article is devoted to the analysis of the features of translation of humorous elements in the context of the animated series „Rick and Morty“. With globalization and the show’s increasing popularity in various countries, it is important to comprehend the methods and techniques used to communicate humour in order to successfully perceive and interpret humorous moments, maintain the author’s intent, and interact with audiences from a variety of linguistic and cultural backgrounds. This study is significant because of the popularity of Rick and Morty and its unique style, which incorporates wordplay, innuendo, clever dialogues, and cultural allusions. Understanding how these elements are transformed and adapted when translated into different languages will allow us to penetrate deeper into the essence of the work, identify culturally dependent aspects of humour and specific translation techniques, and analyse the influence of context on the perception and interpretation of comic scenes. This work thereby advances our knowledge of the translation process both theoretically and practically, particularly with regard to the application of linguistic and cultural knowledge in multimedia communication.

Key words: Humor, modern animated series, linguistic features of translation humor.

INTRODUCTION

In an age of globalized media, understanding how humour translates across languages and cultures is crucial, especially in popular shows like “Rick and Morty.” This article examines the translation of humour in the series, known for its clever wordplay, cultural references, and witty dialogue. By analyzing translation techniques and their impact on audience perception, we gain insights into the essence of the show and uncover culturally dependent aspects of humour. This study advances our understanding of translation theory and practice, particularly in multimedia communication.

The object of the study is the translation dynamics within humour, with a particular emphasis on the animated series „Rick and Morty.“ This encompasses a broad exploration of how linguistic elements are navigated during the translation process within the animated storytelling medium.

The subject of the study revolves around the translation of humour elements present in the animated series „Rick and Morty.“ The goal of this study is to identify strategies employed to convey humour across various linguistic and cultural contexts, aiming to unravel the complexities of humour preservation and adaptation in translation.

METHODS AND MATERIALS

The research methodology involves **textual analysis** of transcripts or scripts of “Rick and Morty” episodes to identify instances of humour, including wordplay, cultural references, and witty dialogue. This analysis can help in understanding the linguistic and stylistic features of humour in the original

text; and **comparative analysis** of original episodes with translated versions in different languages to examine how humour is adapted and transformed across linguistic and cultural contexts. This comparative approach can reveal translation strategies and their impact on the comedic effect.

Practical materials include the selected episodes of “Rick and Morty” that demonstrate varied humour styles and linguistic-cultural challenges. A range of translation strategies, including wordplay and cultural allusions, are examined to determine how well they maintain the humour intended for a variety of audiences. In order to gather information, the sampling method is used, selecting language units as they appear in the text.

RESEARCH AND ANALYSIS

Modern animated series are a unique genre of animated art, framed in a series format, that are often produced for television broadcast or online streaming. This genre incorporates elements of visual and linguistic art, providing the opportunity for viewers to immerse themselves in a world of recurring characters and compelling storylines over an extended period of time. After extensive discussion, the definition of animation was finally established in June 1980: “To create the illusion of movement by sequentially shooting images, frame by frame, using any material and technical means” [1]. They are like a magical cinematic journey where characters come to life under the magic of animation, weaving their adventures into fun and exciting stories. This format encompasses a variety of genres, from comedy and adventure to drama and science fiction.

The art of animation has undergone a revolution in recent decades, and with it, the language used in these works has evolved. Linguistic elements that contribute to the vividness, diversity, and fascination of modern animated series include:

- *Wordplay and puns*: Animation shows are well-known for their inventive wordplay and pun creation. This technique enriches the characters’ dialogues and gives them a greater sense of humour. A wordplay is a joke based on the same sound of different words; a pun. [2]. For example, in the animated series “Rick and Morty,” Rick says Hugh Jackman went to the Jack Shack to glue back together the Tony Award that Gene shot. The way the words “Jackman,” “Jack Shack,” and “Gene shot” are cleverly used to create humor through associations and double meanings makes it a form of wordplay.

- *Slang and new vocabulary*: Modern animated series skillfully play around with vocabulary and phraseology, bringing in new terms and expressions which sometimes become part of everyday speech. Due to its informal and occasionally even cheeky nature, slang frequently contributes to humour by standing in contrast to formal speech and making people laugh or smile. For example, “Don’t high-road me.” In this context, it means “Don’t act like you’re morally superior to me.”

- *Cultural references*: Cultural references provide detailed information about the associations that certain words evoke in native speakers. These associations are usually related to ancient beliefs or traditions, and sometimes they are also based on famous stories, political and historical events. [3] By creating a universal language of references, nods, and inside jokes, cultural allusions and in-jokes enhance the audience’s viewing experience and add to the show’s distinct comedic style. For instance, “Rick and Morty” occasionally draws inspiration from classic literature. In “The Rickshank Rickdemption,” the title is a reference to “The Shawshank Redemption.”

Typical challenges and ways of translating animated material

Translating animation material presents a unique set of challenges that require more than just linguistic proficiency. To guarantee that the intended message is understood by a variety of audiences, animators must handle cultural quirks, humor, wordplay, and visual components in addition to literal translation. Maintaining character authenticity, preserving the original creative vision, and synchronizing lip movements with translated dialogue are just a few of the challenges faced in this dynamic process.

When translating animated materials such as “Rick and Morty”, a number of common issues arise, which can be divided into two categories: linguistic-cultural and translation format. Let’s take a closer look at each of them:

Linguistic cultural issues

- *Wordplay and puns:*

Original	Translation	Transformations
1) -We should never take things for granite ¹ . -What? -I'm just saying, life's short. We shouldn't take things for granite -Are you saying granite ² ? -It's «granted,» with a «D ³ .» ⁴ -Take things for granted	-Нужно ценить то, что посеешь ¹ . -Что? -Я просто говорю, что жизнь коротка. Нужно ценить то, что посеешь. -Ты говоришь «посеешь» ² ? -А надо говорить «имеешь» ³ Другое слово ⁴ . -Ценить то, что имеешь.	1,2,3-Compensation 4-Addition
2) -Gearhead!! Buddy! ² Listen. ³ We gotta help Morty. He's in a bad place ⁴ . -Well that sounds like an intervention, which Gearhead no Likehead ⁵ .	Шестереньш ¹ , ² здрава ³ . Слушай, надо помочь Морти. Он совсем расклеился ⁴ . -Кажись, звучит, как интервенция, а уж Шестерни нет дел до фигни ⁵	1-Compensation 2-Omission 3-Addition 4-Domestication 5-Modulation
1) In the original English phrase, the humor comes from the confusion between «granite» and «granted.» The speaker intentionally mispronounces «granted» as «granite,» leading to a humorous misunderstanding. Translating this play on words directly into another language is challenging because it requires finding words with similar phonetic similarities and dual meanings, which may not exist. The phrase «take things for granite ¹ » is a play on words, where «granite» is used mistakenly instead of «granted.» This is where compensation becomes invaluable. By employing compensation, the translator can mitigate the loss of certain elements in the translation process. The addition of «другое слово» emphasizes that the correct term is «granted» and not «granite,» providing further clarity to the correction made by one speaker to the other.		
2) The challenge lies in maintaining the humorous tone and wordplay while ensuring that it makes sense in the target language. The phrase «Шестерни нет дел до фигни» roughly translates to «Gears have no business with nonsense» in English, which conveys a similar idea of disinterest or aversion to something trivial. The essence of the character's aversion is maintained through the use of a similar expression in Russian. 1-The phrase is well compensated with Russian analogue. 2-The translation omits the word «Buddy», 3-While the word «здрова» is added. 4-«Он совсем расклеился» conveys the idea of someone being emotionally or mentally distressed, which aligns with being «in a bad place.»		
<i>- Cultural references:</i>		
3) Rickternal Friendshine of the Spotless Mort ¹	Рикчное сияние чистого разуморта ¹	1-Compensation
4) -Do you have a crew? -Yes. He's getaway ¹ driver with Asperger's and my asshole is a demolitions expert ² .	-У вас есть команда? -Ага, он ¹ водила с Аспергером, а моя пятая точка старший подрывник ² .	1-Omission 2-Domestication

3) The translation attempts to preserve the pun in the title «Eternal Sunshine of the Spotless Mind.» It doesn't fully capture the linguistic and cultural nuances of the original title. The choice of words in the translation might sound somewhat forced or unfamiliar to native Russian speakers, potentially diminishing the impact of the pun.

1- The translator employs a similar technique by blending elements of the character Rick's name with movie's name. This adaptation compensates for the loss of the original wordplay and cultural references

4) In the original English text, the humor arises from the specific role of the driver being a «getaway driver,» which implies involvement in heists or high-speed chases. To maintain the humour, the translator could include the term «быстрого побег» to explicitly convey the idea of a getaway driver. The term «getaway driver» in the original text alludes to the movie «Baby Driver,» which features a skilled young driver involved in heists. This cultural reference adds depth to the humour by invoking associations with the character and the film's premise.

1-The word «getaway» was omitted. 2- «Старший подрывник» can be considered a form of domestication because it adapts the phrase to fit the linguistic and cultural norms of the target language.

- *Slang*:

Original	Translation	Transformations
5) Rubber baby buggy bumpers ¹ .	В лесу родилась елочка ¹ .	1-Domestication
6) -Okay, that's enough. I'm calling ¹ the police -Go ahead ² . Jerry ³ . I control them. ⁴ -Excuse me? -He controls police, Jerry. -Right, that tracks. In Dumb World ⁵	-Все, хватит, я вызываю ¹ полицию. -Валяй ² , Джерри! ³ Они мне подчиняются. ⁴ -Чего -Джерри, они ему подчиняются. -Ну да, это все отслеживается. В мире тупиц. ⁵	1,2-Modulation 4-Grammar substitution 3-Transliteration 5-Calque

5)»Rubber baby buggy bumpers» have originated as slang for a contraceptive diaphragm, but over time it has evolved into a popular tongue twister in English-speaking countries. The humour or playfulness intended by the original phrase is lost in translation, as it's replaced by something unrelated. This highlights the importance of not only linguistic accuracy but also cultural understanding and context when translating humorous material.

1-The translation demonstrates domestication by adapting the content to suit the cultural and linguistic context of Russian-speaking audiences.

6) In the context of the phrase the use of «tracks» is idiomatic and colloquial. It means that something is logical or makes sense. However, directly translating this slang term into another language may not effectively convey its meaning because the slang term «tracks» may not exist in the target language or have the same connotations. The translation resulted in a misunderstanding or didn't accurately capture the meaning of the slang expression

1-The original phrase «I'm calling the police» is straightforward and direct, conveying a sense of urgency or seriousness. However, the translated phrase «я вызываю полицию» maintains the same meaning but adopts a slightly different tone and register. 2- the translation from «Go ahead» to «Валяй» involves compensation by substituting a culturally appropriate Russian expression that conveys a similar tone and meaning as the original English phrase. 3-»Джерри» is based on its spelling rather than phonetic sounds in English. 4- Dumb World» is translated directly into Russian as «мир тупиц,» maintaining the same word order and structure as the original phrase

Taking into account that key translation concepts are equivalence, fidelity, and cultural transfer. Snell-Hornby describes also such factors as the influence of globalization, technology, and interdisciplinary collaboration on translation research [4]. As we can see from the six examples provided

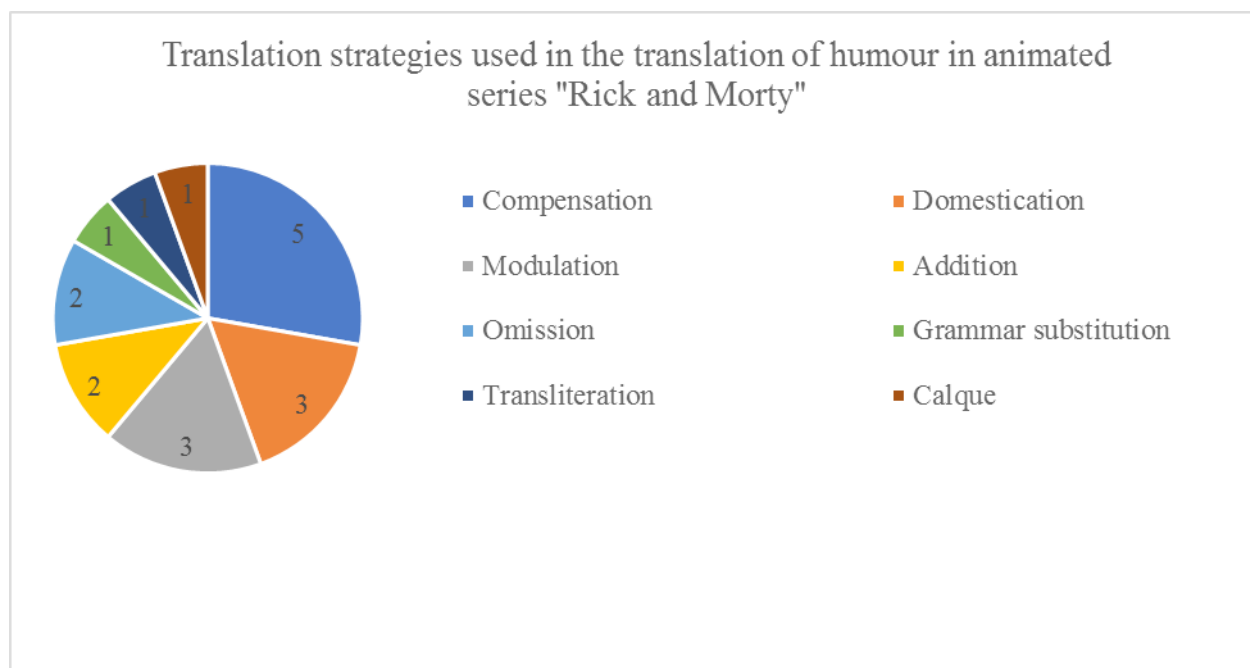
about wordplay, slang, and cultural references, translating animated material like «Rick and Morty» presents unique challenges that require careful consideration and creative solutions. These examples highlight the importance of linguistic accuracy, cultural understanding, and context when translating humour and wordplay. By addressing these challenges thoughtfully, translators can effectively preserve the original creative vision and maintain the authenticity of the characters while ensuring that the intended message resonates with diverse audiences. Overall, navigating linguistic-cultural issues in translation requires a blend of linguistic proficiency, cultural sensitivity, and creative adaptation to overcome the complexities inherent in animated material.:

Translation format issues:

1. Lip-syncing: Characters in animated series are usually synchronised with speech. When translating text and overlaying the voiceover on the original, translators ought to make an effort to keep this synchronization. Lip movements and speech patterns that don't match can distract viewers, make characters seem less real and expressive, and cause a negative perception of the dubbing quality. Audiovisual translation has interdisciplinary approaches to understanding visual representations, including their role in translation and cultural interpretation.[5]

2. Voice Features: Laughter, sighs, groans, and other sound effects are important means of conveying a character's emotions and personality. various aspects of dubbing, including linguistic and cultural adaptation, voice casting, and synchronization techniques. Chaume highlights the diversity of approaches to dubbing in Europe and the importance of considering cultural and linguistic factors in the translation process. [6] Certain sound effects and voice characteristics may have cultural significance for a particular character or scene. In translation, it is important to take these cultural contexts into account and adapt voice characteristics and sound effects accordingly. For example, laughter or sounds associated with traditional cultural practices can be replaced with similar sounds that are more understandable to the target audience.

3. Maintaining the character's stylistic image: Any character typically has its own unique style, peculiarities in speech, such as the use of particular words, phrases, or slang define its personality and make it recognisable to the audience. T.Hermans explains that translators are guided by various norms, such as linguistic, cultural, and socio-political norms, in determining translation strategies. He writes that translation is the complex interplay between these norms and their impact on the translation process.[7]

The table presents details about the frequency and nature of translation transformations observed within the animated series «Rick and Morty.» The analysis reveals a prevalence of compensation and domestication strategies employed during the translation process. These translation transformations underscore the challenges confronted by translators in preserving the original comedic intent and linguistic nuances. In addition, the prevalence of domestication and compensation techniques highlights the significance of adaptability and creative adaptation in overcoming linguistic-cultural barriers and effectively conveying humour.

CONCLUSION

In conclusion, translating humour from animated shows like „Rick and Morty“ requires a sophisticated strategy that combines linguistic, cultural, and creative elements. The study has outlined a variety of humour translation techniques, including wordplay, slang, and cultural allusions. The challenges of conveying humour across language barriers, such as preserving tone and authenticity, have been pointed out. This article broadens our understanding of the multimedia communication translation process by shedding light on the delicate balance between linguistic precision and cultural appropriation. Whether compensating for lost wordplay or adapting slang and cultural references, translators must blend linguistic proficiency, cultural sensitivity, and creative adaptation.

REFERENCES

1. Хитрук Ф. Записки разных лет//Киноведческие записки. 2005. № 73. С. 75–76.
2. Ожегов, С. И., и Н. Ю. Шведова. Толковый словарь русского языка. Издательство Русский язык, 1988, с. 760.
3. Longman Dictionary of English Language and Culture. Longman, 1992, 1542p.
4. Snell-Hornby, M. The Turns of Translation Studies: New Paradigms or Shifting Viewpoints? John Benjamins Publishing Company, 2006
5. Gambier, Yves, and Henrik Gottlieb, editors. «Multidisciplinary Approaches to Visual Representations and Interpretations.» Benjamins Translation Library 56. John Benjamins Publishing, 2007
6. Chaume, Frederic. «Dubbing Practices in Europe.» In Handbook of Translation Studies, edited by Yves Gambier and Luc van Doorslaer, 1st ed., vol. 1, 61-66. John Benjamins Publishing Company, 2010
7. Hermans, Theo. «Norms and the Determination of Translation: A Theoretical Framework.» Target 3, no. 2 (1991): 155-172.

УДК 81`253

Жақсылық Ж.

Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӨТУ студенті

Мамандық «6В02301 – Аударма ісі»

Алматы, Қазақстан

e-mail: zhaksylyk.zhanerke08@gmail.com

Ғылыми жетекші: аударма ісі магистрі, аға оқытушы

Боранбаев Д.Б.

e-mail: daurenbora@gmail.com

ІЛЕСПЕ АУДАРМАДАҒЫ ҚИЫН ЖАҒДАЯТТАН ШЫҒУҒА БАҒЫТТАЛҒАН ТАКТИКАЛАР МЕН СТАРТЕГИЯЛАРҒА ТАЛДАУ

Мақалада қиын жағдаяттан шығу жағдайларын шешу үшін ілеспе аудармашылар қолданатын әртүрлі стратегияларға назар аударылады. Мақалада аудармашыларға қиындықтарды жеңуге көмектесетін әртүрлі стратегиялар талқыланады. Мақала әртүрлі жағдайларда дәл

әрі нәтижелі аударманы қамтамасыз етудегі стратегиялар мен тактикалардың маңыздылығына бас назар аударады. Мақалада ілеспе аударма стратегияларының маңыздылығы және тығырыққа тірелген жағдайлар туындаған кезде сапалы аударманы қамтамасыз ету үшін тиімді стратегиялардың қажеттілігі көрсетіледі.

Тірек сөздер: ілеспе аударма, стратегия, тактика, ілеспе аудармашының мәселелері, күту стратегиясы, ықтималды болжау стратегиясы, компрессия стратегиясы, сынап көру және қателік стратегиясы.

Zhaksylyk Zh.

Specialty “6B02301- Translation studies”

KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: zhaksylyk.zhanerke08@gmail.com

Scientific supervisor: **Boranbayev D.B.**

Senior teacher of Simultaneous Interpretation department, MA in translation studies

ANALYSES OF COPING TACTICS AND STRATEGIES IN SIMULTANEOUS INTERPRETATION

The article discusses various strategies that help interpreters overcome problems. Particular attention is paid to the importance of these strategies in ensuring accurate and understandable interpretation in various situations. The article emphasizes the importance of simultaneous interpretation strategies and the need for effective strategies to ensure quality communication when deadlocks situations occurs.

Key words: simultaneous translation, strategies, tactics, simultaneous, interpreter’s problems, waiting strategy, probabilistic forecasting strategy, compression strategy, trial and error strategy.

In today’s globalized society, where information plays a key role, international conferences, seminars and symposia are becoming an integral part of communication. The participants in these events, although they have basic knowledge of foreign languages, are not professional translators, so they find it difficult to be participants in intercultural communication. In this regard, the importance of simultaneous translation and the role of simultaneous interpreters in the new society is increasing, which requires special skill and professionalism from them. Thus, the role of simultaneous interpreters in the new society is increasing, and this places increased demands on simultaneous interpretation.

Recently, in the humanities it has become common to use the concepts of “strategy” and “tactics”, indicating a particular way of performing an action that leads to the desired result. A set of strategies that allow not only to adequately translate a text in “real time”, meeting these requirements, but also facilitate the tasks assigned to simultaneous interpreters.

There are often cases when translators succumb to psychological anxiety before translation, which affects the work of the translator’s psyche and mental abilities, and as a result, has an impact on the quality of the translation.

As a solution to this problem, having a specific activity plan can greatly simplify the difficult work of a translator. A communicative activity plan is a set of specific strategies used by a simultaneous interpreter in specific translation situations. [1, p.85]

So, as we know, strategy in simultaneous translation is a method of performing a translation task, which consists in adequate transfer from the SL to the TL of the communicative the sender’s intentions, taking into account the cultural and personal characteristics of the speaker.

The strategies help the simultaneous interpreter in several aspects:

- Coping with difficulties: Strategies enable the translator to cope with difficult situations, such as poor understanding of the context or difficult lexical items.
- Improving translation quality: Strategies help the translator to create more accurate and adequate translations, taking into account the cultural and personal characteristics of the speaker.
- Efficient use of time: Strategies allow the translator to use time efficiently to translate texts in real time without losing important details.

- Structuring the translation process: Strategies help the translator organize the translation process by breaking it down into smaller tasks and steps.

- Professional development: Using strategies helps a translator develop his professional skills and improve the quality of his translations.

Let's move on to a review of the strategies and techniques used to resolve difficult situations in simultaneous translation. V.M. Ilyukhin in his work understands the term "simultaneous translation strategy" as a method of performing a translation task, which consists in adequately transferring a foreign language into the target language of the sender's communicative intention, taking into account the cultural and personal characteristics of the speaker, the basic level, language super category and subcategory [2, p.4].

Of course, the choice of plan depends on many linguistic and extra-linguistic factors, and it cannot be said that there are universal techniques applicable in absolutely any situation. However, there are the most common and frequently used strategies in translation practice that help get out of deadlock situations. Next, let's consider:

- waiting strategy,
- probabilistic forecasting strategy
- compression strategy,
- trial and error strategy

The waiting technique is used to provide additional context. At this time, the interpreter pauses from 2 to 10 seconds and then continues performing simultaneous interpretation [2, p.76]. As for the advantages of this technique, it can indeed provide the information necessary for a more complete understanding and, accordingly, subsequent transmission into another language, thereby making the translation better. In addition, the waiting strategy can help avoid phrases with incorrect syntax or grammatical constructions in translation. Long pauses in this case are simply unacceptable. It is considered optimal to lag behind the speaker by 5-7 words. Therefore, if resort to this strategy, then only during pauses between semantic groups of the original discourse. Purely psychologically, the audience does not notice such pauses, since at this time they process the information received

The probabilistic forecasting strategy is described by a situation where the translator produces one unit in the target language, before or simultaneously with the same lexical unit in the original language being voiced by the speaker [2, p.34]. Probabilistic forecasting can be linguistic and extralinguistic. Linguistic forecasting is based on predicting the source of discourse continuation, from the translator's knowledge of a standard set of phrases and stable expressions. Extralinguistic forecasting is based on external knowledge (background knowledge) possessed by a simultaneous interpreter [3, p.29].

The trial and error strategy (substitution strategy) is a strategy that allows interpreter to achieve adequacy and equivalence in simultaneous translation. The trial and error strategy is a strategy that consistently brings the translator closer to the most optimal solution to the problem, by rejecting options that do not meet certain criteria [2, p.272]. a trial and error strategy aimed at gaining a broader context for proper understanding.

Compression is the transformation of the source text by omitting redundant elements of the utterance, elements that are replenished from the context and extra-linguistic situation, as well as by using more compact forms of expression [2, p.271]. In the translation, the strategy of probabilistic forecasting is described by the situation when the translator produces one unit in the target language, before or simultaneously with the same lexical unit in the original language being voiced by the speaker [3, p.34].

Thus, we were able to achieve the goal of our work and analyze the main strategies and techniques used by international translators at international negotiations, meetings, symposiums, conferences, etc.

These techniques and strategies perform the following functions: they eliminate the complexity of understanding the text, simplify the text in the target language and help the translator get out of critical situations (the technique of omission, the technique of neutralization).

As a result of the study, we came to the conclusion that theoretical familiarity with the strategies

and techniques of simultaneous translation is aimed at reducing the psycho-physiological load and improving the quality of translation performed by international translators.

REFERENCES

1. Гурин И.В. Проблема речевой компрессии в синхронном переводе. Подходы и методы исследования // Филологические науки. Вопросы теории и грамматики. 2008. №1 (1). С. 85-88. МГУ им. М. В. Ломоносова
2. Илюхин В.М. Стратегия в синхронном переводе (на материале англо-русской и русско-английской комбинации перевода) 10.02.20. – сравнительно-исторической, типологическое и сопоставительное языкознание. Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Москва – 2001. – 206 с.
3. Швейцер А.Д. Перевод и лингвистика. Уч. для институтов и факультетов ин.яз. -М., Воениздат, 1973. -280 с
4. Чернов Г. В. Теория и практика синхронного перевода. М.: Международные отношения, 1978. 208с

УДК 81'25

Zhanatbek Z.Z.

Student of Translation Studies of Ablai khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e – mail: zhanara.zhanatbek@inbox.ru

Chitebayeva S.Zh., scientific supervisor

Ablaikhan KazUIRandWL

e – mail: zhumagalievna@mail.ru

TRANSLATION FEATURES OF MEDIA CONTENT IN THE DIGITAL AGE

The Digital Age has changed the way media content is produced, distributed and consumed around the world, making it necessary to improve translation methods to meet the needs of different audiences. This article examines the main features of translating media content in the digital age, highlights the specifics of machine translation, and the important role of localization in increasing audience participation.

Key words: digital age, media content, translation, localization, intercultural communication, machine translation, crowdsourcing.

Жанатбек Ж.Ж.

Абылай хан атындағы ҚазХҚ және ӘТУ
4-ші курс студенті, «6B023 – Аударма ісі»

Алматы, Қазақстан

e-mail: zhanara.zhanatbek@inbox.ru

Читебаева С.Ж., ғылыми жетекшісі

Абылай хан атындағы ҚазХҚ және ӘТУ

Алматы, Қазақстан

e–mail: zhumagalievna@mail.ru

ЦИФРЛЫҚ ДӘУІРДЕГІ МЕДИАЛЫҚ КОНТЕНТТІ АУДАРУДАҒЫ ЕРЕКШЕЛІКТЕР

Цифрлық дәуір бүкіл әлемде медиа – контент өндіру, тарату және тұтыну тәсілдерін өзгертуде, бұл әр түрлі аудиториялардың қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін аударма әдістерін жетілдіруді қажет етеді. Бұл мақалада медиа мазмұнды цифрлық дәуірде аударудың негізгі ерекшеліктері зерттеледі машиналық аударманың ерекшелігі, аудиторияның қатысуын арттырудағы локализацияның маңызды рөлі атап өтіледі.

Тірек сөздер: Цифрлық дәуір, медиа – контент, аударма, локализация, мәдениетаралық коммуникация, машиналық аудару, краудсорсинг.

Теледидар, интернет, кино, журналдар, кітаптар және бейне ойындар сияқты әртүрлі бұқаралық ақпарат құралдары арқылы таратылатын ақпарат пен шығармашылық өнімдерді қамтитын медиа – контент мәтін мен суреттерден аудио және бейнеге дейінгі материалдардың кең ауқымын қамтиды. Цифрлық технологияның дамуымен медиа – мазмұн бүкіл әлемдегі адамдарды ақпараттандыруға, ойын – сауыққа, білім беруге және сендіруге ықпал ете отырып, жаһандық аудиторияға қол жетімді бола бастады.

Медиа– контентті аудару жаһандану процесінде және мәдениетаралық қарым– қатынаста маңызды рөл атқарады, бұл мазмұнды бастапқы тілді білмейтіндерге қол жетімді етеді және оның аудиториясын кеңейтеді. Ол сондай – ақ адамдарға әртүрлі идеялармен, дәстүрлермен және көзқарастармен танысуға мүмкіндік беру арқылы мәдени алмасуды ынталандырады. Аударылған білім беру және ақпараттық мазмұн оқуды кеңейтеді және білімді әртүрлі тілдерде қолжетімді ету арқылы хабардар болуды арттырады.

Цифрлық дәуірдің пайда болуы медиа – контенттің аудармасына орасан зор әсерін тигізді. Ғаламтор мен цифрлық технологиялардың таралуы әлемнің түкпір – түкпірінен бұқаралық ақпарат құралдарының кең ауқымына бұрын – соңды болмаған қолжетімділікті қамтамасыз етті, бұл әртүрлі жаһандық аудиторияға қызмет көрсету үшін тиімді аударма әдістерін қажет етті. Бұл аудармашылардан тек терең тілдік білімді ғана емес, сонымен қатар мәдени ерекшеліктерді түсінуді, сондай – ақ жаңа технологиялармен жұмыс істей білуді талап етеді. Бұл мақала цифрлық дәуірдегі медиа – контентті аударудың ерекшеліктерін зерттейді.

Цифрлық дәуір медиа аудармасына айтарлықтай әсер еткен бірқатар технологиялық жетістіктерді енгізді. Аударма технологияларының даму тарихы ХХ ғасырдың ортасында қарапайым ережелер мен сөздіктермен шектелген алғашқы компьютерлік аударма бағдарламаларының пайда болуымен басталады [1]. Ғаламтордың дамуымен және машиналық аударманың пайда болуымен бұл салада айтарлықтай серпіліс орын алды. Машиналық аударма сияқты автоматтандырылған аударма құралдары мен бағдарламалық қамтамасыз ету күрделене түсіп, аудармашының ажырамас құралына айналды. Бұл аудармаларды тезірек және қаржылай үнемді етуге мүмкіндік берді. Алайда, олардың тиімділігіне қарамастан, бұл құралдар дәлдік пен мәдени орындылықты қамтамасыз ету үшін көбінесе кәсіби аудармашының қызметі мен қадағалауын қажет етеді.

Машиналық аударма медиа – контент аударуда жиі қолданылады, бұл жаңалықтар, мақалалар мен әлеуметтік желілердегі жазбалар үшін уақыт жағынан тиімді болатын жылдам аударманы қамтамасыз етеді.

Машиналық аударма концепциясын алғаш рет жеке алдына ғылым ретінде алғаш рет 1946 жылы Рокфеллер қорының жаратылыстану ғылымдары бөлімінің директоры Уоррен Уивердің Эндрю Бутом және Ноберт Винермен бірге жазбалармен алмасу барысында құрастырып, оны ары қарай 1949 жылы осы фонд аясындағы «Translation» атты меморандумінде дамытты [2, 15–23]. 90 – жылдары ғаламтор мен компьютерлердің дамуымен байланысты машиналық аударма қарқынды түрде дами бастады.

Қазіргі таңда машиналық аудармаға Google Translate, DeepL және Yandex сияқты біріктірілген машиналық аударма қолданбасының қызметтерін (CAT tools) жатқыза аламыз.

Нейрондық жүйенің қарқынды дамуы осы машиналық аудармаға өзгерістер алып келді. 2017 жылдың шілдесінде Google жаңа нейрондық желі архитектурасын – Transformer – ді ұсынды. Мұндай нейрондық желілер сөйлемде бір – бірінен алшақ тұрған сөздер арасындағы байланыстарды тиімді оқыды.

Мысалы, «I arrived at the bank after crossing the...» сөйлемінде Bank сөзінің аудармасы сөз тіркесінің соңындағы нәрсеге байланысты:

I arrived at the bank after crossing the *road* (мен жолды кесіп өтіп, банкте болдым).

I arrived at the bank after crossing the *river* (мен өзеннен өтіп, жағаға шықтым) [3].

Соңғы жылдары машиналық аударма бейне жазбаларды бір мәзетте аудару үшін қолданыла бастады. Мысалы, 2021 жылы Яндекс браузерінде YouTube және басқа қызметтердегі ағылшын тіліндегі бейнелерді дауыстық аудару мүмкіндігі пайда болды. Мысалы, 2021 жылы Яндекс браузерінде YouTube және басқа қызметтердегі ағылшын тіліндегі бейнелерді Дауыстық аудару мүмкіндігі пайда болды [3].

Дегенмен, кәсіби аудармашылары аудармалардың лингвистикалық дәлдігін ғана емес, сонымен қатар мәдени нюанстарын қамтамасыз ете отырып, машиналық нәтижелерді нақтылауда шешуші рөл атқарады[4, 40].

Машиналық аудармаға жүгінген кезде сөздерді, олардың мағыналарын дұрыс қолданбау сияқты қиындықтарға тап болуымыз мүмкін.

Мысалға интернет желілерінде жиі кездесетін сленг сөздерді аударудағы қателіктер, «*basket/ like a basket of chips*» сөйлемін Google Translate бізге «*чипсы себеті сияқты*» деп тікелей аударып береді. Ал ол дұрыс аудармада «*өте сүйкімді*» деген мағынаны білдіреді.

«*Archie Bunker*» сленг сөзін машиналық аударма тікелей аударды «*Арчи Банкер*» деп. Бірақ бұл сленг сөз контекстке байланысты «*руханияты төмен адам*» деген мағынаны білдіреді.

Кейбір метафораларды аударудағы қателіктер,

«*She did six months on a badger game charge – D. Hammet*» Yandex Translation бұл сөйлемді келісей аударды «*Ол борсық ойнағаны үшін алты ай бойы айып тағылды*» кәсіби аудармашының нұсқасы «*Ол шантаж (бопса) жасады деген айыппен алты ай бойы қамауда болды*» [4, 41].

Жаһандану процесіне сай интернет платформасы ұсынатын медиа, бейне, аудио жазба контенттерінің көлемі де оларды пайдаланушылардың саны да өсті. Бұл процесс тек қана машиналық аударманың көмегін ғана емес сонымен қатар краудсорсинг тәсілін де қолдануды талап етті. Краудсорсинг – бүкіл әлем бойынша ерікті аудармашылардың ұжымдық күш– жігерін пайдалана отырып, медиа– контентті аударудың қуатты құралына айналды. Бұл қатысушылық тәсіл аударма процесін жеделдетіп қана қоймайды, сонымен қатар ана тілінде сөйлейтіндерді тарту арқылы аударманың сапасын арттырады.

Интернеттегі аудармада краудсорсингті қолданудың жарқын мысалдарының бірі – әлеуметтік желілер, олар өздерінің пайда болу кезеңінде, жасаушылардың ұлтына байланысты, тек бір тілде болады және басқа елдердің пайдаланушылары үшін аударманы қажет етеді. 2008 жылы әйгілі Facebook әлеуметтік желісі француз тіліне небәрі 24 сағат ішінде, 4000 француз тілінде менгерушілер арқылы толығымен аударылды [6].

Қазір аудармадағы краудсорсинг әдісі мамандарға көркем, ресми, іскерлік, ғылыми және техникалық әжебиеттерді аударуға көмектесетін әдістердің біріне айналды. Аударма бойынша көмек сұрауға немесе көмектесуге болатын ресурстардың бірі cuscumis.org пайдаланушылар арасындағы аудармалардың өзара алмасуына арналған сайт [7, 74].

Ғылыми, іскерлік немесе техникалық тақырыптарға қатысты белгілі бір сөздік қорын қамтитын нақты әдебиеттермен жұмыс істейтін аудармашы үшін «Мультитран» ресурсы пайдалану таптырмас болады. «Мультитран» әр түрлі электронды сөздіктерді қамтитын жүйе ретінде басталған болатын, бірақ уақыт өте келе және краудсорсингті қолдана отырып, ол қазіргі уақытта саны 200 000 – нан асатын жалпы қабылданған сөздік аудармалары мен қолданушылар енгізген мәндері бар оңтайлы ресурсқа айналды. Әрбір тіркелген пайдаланушы сөздік және басқа пайдаланушылар ұсынған аудармадағы дәлсіздіктерге өз ескертулерін қалдыра алады, осылайша ұжымдық күш – жігермен жүйе терминнің немесе сөз тіркесінің дұрыс аудармасына ие болады [8].

Аударма мысалдары

Термин	Google Translate	Мультитран
Cortical bone	Кортикальды сүйек	Жиынтық (сүйек тінінің бір түрі, қорғаныс және химиялық элементтердің қоймасы ретінде қызмет етеді)
Dry thickness	Құрғақ қалыңдық	Құрғақ жабындының қалыңдығы

Scaffolding material	Құрылыс материалы	Үш өлшемді тасымалдаушы субстраттар (шығу тегі табиғи немесе жасанды, жасуша транспланты қалыптасуы үшін керек кеңістікті қамтамасыз етуде қолданылады) [6, 75] (аудармашы Жанатбек Ж.)
----------------------	-------------------	---

Жаһандану жағдайында мазмұнды локализациялау және мәдени бейімдеу маңызды бола түсуде. Netflix мазмұнын Үнді нарығына бейімдеу немесе Азия елдері үшін McDonald’s мәзірін өзгерту сияқты сәтті мысалдар жергілікті мәдениет пен аудиторияның қалауын терең түсіну халықаралық деңгейде табысқа жетудің кілті екенін көрсетеді [8].

Мысалы, Қытайда McDonald’s мәзірін тауықтың төс еттерін тауықтың жамбасына ауыстыру және қуырылған картоппен бірге ұсынылатын Қытайлық Жаңа жылға арнайы гриль тауық гамбургерін енгізу арқылы жергілікті дәмге бейімдеді. Сыра мен ет танымал Германияда McDonald’s Нюрнберг шұжықтарын сиыр етімен біріктіретін және сыраға қызмет ететін гамбургерлерді ұсынады. Халықтың көп бөлігі мұсылмандар болып табылатын Индонезияда McDonald’s шошқа етін балықпен алмастырады және жергілікті сұранысты қанағаттандыру үшін мәзірге күріш қосады. Жапонияда McDonald’s жапондықтардың талғамына сай жасыл шай балмұздақ, күріш гамбургерлері, теңіз балдыры шейкерлері және терияки гамбургерлері сияқты тағамдарды ұсынды.

Бейне ойындар әлемдік мәдениет пен экономиканың маңызды бөлігіне айналды, бұл жай ғана ойын – сауық емес, сонымен қатар әлеуметтік өзара әрекеттесу, білім беру және технологиядағы инновациялар алаңы болды. Белгілі бір бейне ойынның халықаралық нарыққа шығуы оны локализациялаумен тікелей байланысты. «Локализация» ұғымы индустриялық дискурста еніп, бағдарламалық жасақтаманы жаңа нарықтарға шығарудың экономикалық стратегиясының бір бөлігін белгіледі [9, 82].

Bernal – Merino коммерциялық аудармада «локализация» терминін «лингвистикалық, мәдени, сондай-ақ мақсатты тіл мен ел үшін техникалық және заңды түрде қолайлы өнім жасау процесі» деп тұжырымдады [10].

Бір мәдениетке тән нәрселер басқа мәдениетте бұрыс интерпретацияланып, автордың ойлағаннан басқа мағынаға ие болуы мүмкін. Мәдени сілтемелер теріс қабылданып, ойынға тыйым салуы немесе цензураға себеп болуы мүмкін.

Сапалы локализация басқа елдегі ойынды қабылдауға айтарлықтай әсер етуі мүмкін, өйткені С.Г. Тер – Минасованың айтуынша, «мәдениет — бұл халықтың ұлттық ерекшелігін қорғайтын қалқан және басқа халықтар мен мәдениеттерден қоршалған көрінбейтін қоршау» [11, 18]. Сол себепті бұл саланы аудару аудармашылардан жоғары біліктілікті талап етеді.

Мысалы, Германия елі үшін «Wolfenstein 2» ойынында кейбір элементтер өңделді: Гитлердің мұрты алынып тасталды және свастика белгісі үшбұрышқа ауыстырылды. «Mein führer» немесе «Heil Hitler!» орынына «mein kanzler» немесе «Mein heiler» сөздері қолданылды [12]

Медиа – контент аудармасының болашағы цифрлық технологиялардың одан әрі дамуы мен интеграциясымен тығыз байланысты. Машиналық аударманың маңыздылығы, локализация мен краудсорсингпен бірге әртүрлі әлемдік аудитория үшін медиа– контенттің қолжетімділігі мен мәдени сәйкестігін қамтамасыз ету үшін инновациялық аударма тәсілдерінің қажеттілігін көрсетеді. Бұл технологиялар мен әдістер аударма процесінің тиімділігі мен қаржылай үнемділігіне ықпал етіп қана қоймайды, сонымен қатар бүкіл әлемдегі адамдар үшін білім мен ойын– сауық көкжиегін кеңейте отырып, мәдениетаралық түсіністік пен алмасуға айтарлықтай үлес қосады. Алайда, технологиялық жетістіктерге қарамастан, кәсіби аудармашылардың рөлі баға жетпес болып қала береді, өйткені олар аудармалардың қажетті лингвистикалық дәлдігі мен мәдени маңыздылығын қамтамасыз етеді. Сайып келгенде, медиа – мазмұнды цифрлық дәуірге аударудағы жетістік технологиялық инновациялар мен адам элементін терең түсінудің теңдестірілген үйлесімін талап етеді, бұл оның күрделілігі мен жан – жақтылығын көрсетеді.

ӘДЕБИЕТ

1. Estonian newspaper “Vaba Maa”, proceedings of a conference on MT held in Tallinn in 1962.
2. Уивер, У. (1949): «Перевод». Переиздано в: Локк, У.Н. и Бут, А. Д. (ред.) Машинный перевод языков: четырнадцать эссе (Кембридж, Массачусетс: Издательство Массачусетского технологического института, 1955), стр. 15–23.
3. Машинный перевод [Электронды ресурс]. – URL: <https://theoryandpractice.ru/posts/20449-ot-mekhanicheskogo-mozga-do-perevoda-video-na-letu-istoriya-mashinnogo-perevoda>
4. Зайцева, М. А. О типологии ошибок гибридной системы машинного перевода «Яндекс Переводчик» / М. А. Зайцева. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2023.
5. Crowdsourcing as Human– Machine Translation [Электронды ресурс]: Википедия. Свободная энциклопедия. – URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Crowdsourcing_as_Human
6. Научная статья «Успехи в химии и химической технологии» Дождева С.В., Бабанина Е.Ю., Кузнецов И.А. (Том XXXIV. 2020. № 10), стр 73–75.
7. Мультигран [Электронный ресурс]: Википедия. Свободная энциклопедия. – URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Мультигран>
8. Decoding Netflix’s Global Success: The Power of Localization [Электронды ресурс]. – URL: <https://www.weglot.com/blog/netflix-localization-strategy>
9. Ачкасов А. В. Англоязычная терминология локализации // Известия РГПУ им. А. И. Герцена. 2019. № 194. С. 80–88
10. Bernal– Merino M.Á. On the Translation of Video Games. — 2006. — URL: https://www.jostrans.org/issue06/art_bernal.php
11. Тер– Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация: учебное пособие — М.: Слово/Slovo, 2000. — 624 с.
12. Stav Ziv Killing Video Game ‘Wolfenstein II’ Censored in Germany. — URL: <https://www.newsweek.com/nazi-killing-video-game-wolfenstein-ii-censoredgermany-700525>

УДК 81’25

Жандарбекова Б.Ж.,

Бакалавр студенті, «B026 Аударма ісі»

Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ

Алматы, Қазақстан,

e-mail: zhandarbekovab2003@gmail.com

Ғылыми жетекші: Филология ғылымдарының кандидаты, доцент **Каримова К.К**

Д. СЭЛИНДЖЕРДІҢ «ЖАР ЖАҒАЛАҒАН ЖАЛҒЫЗ» РОМАНЫНЫҢ АУДАРМАСЫНДАҒЫ АҒЫЛШЫН СЛЕНГІНІҢ ЛИНГВИСТИКАЛЫҚ АДАПТАЦИЯСЫ

Бұл мақала сленгке шолу жасай отыра, Д.Сэлинджердің «Жар жағалаған жалғыз» романында сленг аудармасы мен адаптациясын талдауды ұсынады. Мақалада ағылшын сленгін қазақ тіліне аудару барысындағы маңызды аспектілер қарастырылады. Зерттеудің мақсаты - сленгтің лингвистикалық және мәдени аспектіні талдау, сонымен қатар аудармашының түпнұсқа туындының түпнұсқалығы мен мағынасын сақтай отыра, оны қазақ тіліне аудару үшін қолданатын стратегияларға талдау жасау. Мақалада аудармашының ағылшын сленгінің әтрүрлі лексикалық және грамматикалық құрылымдарын аударған кезде кездесетін қиындықтар қарастырылады. Мәтіннің эмоционалды және мәдени ерекшеліктерін жеткізу үшін қолданылатын адаптация мен аударма трансформацияларының түрлері талданады.

Тірек сөздер: лингвистикалық адаптация, талдау, аударма, аудармашы, сленг, түсіру, компенсация, тіл.

Zhandarbekova B.Zh.,

Bachelor's student of Translation studies- "6B02301"
Ablai khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: zhandarbekovab2003@gmail.com

Scientific supervisor: Candidate of Philological
Sciences, Associate Professor **Karimova K.K**

LINGUISTIC ADAPTATION OF ENGLISH SLANG IN THE TRANSLATION OF D. SALINGER'S NOVEL "THE CATCHER IN THE RYE"

This article provides a general overview of slang and how it was translated and adapted in the translation of J.D. Salinger's novel "The Catcher in the Rye." The article emphasizes important aspects of transferring English slang into Kazakh. The objective of this research is to examine linguistic and cultural aspects of slang, as well as to analyze the strategies employed by translators to execute the translation while preserving the authenticity and meaning of the original work in the context of its translation into the Kazakh language. Throughout the study, the complexities faced by translators in conveying the diverse lexical and grammatical structures of English slang into the target language are explored. Analyzed adaptation strategies and types of translation transformations applied to convey the emotional and cultural depth of the text.

Key words: linguistic adaptation, analysis, translation, translator, slang, omission, compensation, language.

Language is always evolving to keep up with the fast-paced advancement of the modern world. Every social development affects the quick development of spoken language, is mirrored in a variety of languages worldwide, and adds new vocabulary and expressions to the English language. Human communication is one of the most important indicators of intelligence and education. Individuals' public perception, perceived authority, and professional reputation are all influenced by their communication style.

Slang is a crucial part of language and speech, making it one of the most significant and challenging aspects of lexicology. It embodies the cultural and linguistic characteristics of the society in which it is employed. According to some academics, slang is a language that is not found in formal or literary discourse and is frequently disconnected from an individual's speech. Slang phrases are evidently becoming more and more prevalent in all facets of human communication, notwithstanding this belief. Slang terms have been used in ordinary spoken conversations among a wide range of age groups, socioeconomic classes, and media outlets, including radio, television, newspapers, literature, and digital media.

The following justifications for slang use are listed by E. Partridge in his book "Slang Today and Yesterday":

- for entertainment;
- to make speech more vivid;
- to show a sense of humor;
- to emphasize your individuality;
- to enrich your vocabulary;
- to create a friendly atmosphere;
- to demonstrate belonging to a social group;
- for acceptance as a "friend" in the company;
- to give specifics;
- to downplay or exaggerate something;
- to eliminate the use of cliches and verbosity.

Slang, to put it broadly, is subject to quick obsolescence shortly after it first appears due to its rapid

and dynamic evolution. In general, its main purpose is to make spoken language easier to understand. Furthermore, academics have constantly noted that slang is a dialect that primarily distinguishes the vocabulary of younger generations [1].

E. Partridge points out that since about half of the last century the term slang has become a common designation for “illegitimate” colloquial speech, whereas before 1850 this term was used to refer to all varieties of vulgar language [1, p. 3]. It should be noted that along with the term slang, such synonyms of slang as “lingo, argot, jargon, cant” were used non-terminologically.

In the XX century, the question of the origin of the term slang continues to interest researchers. New hypotheses emerge. According to V.A. Khomyakov, the most reliable hypothesis is the hypothesis of E. Partridge, who points out that the word slang most likely corresponds with the verb to sling - to utter, which confirms the existence of such combinations as sling words, attested back in the era of Chaucer, as well as some later slang combinations with the same verb: sling language - to talk; sling the language - to speak a foreign language; sling a yarn - to relate a story, to tell a lie [2, p.1].

According to Maslov Y.S the term slang itself means:

- the language of a socially or professionally isolated group as opposed to a literary language;
- variant of colloquial language (including expressively colored elements of language) that do not coincide with the norm of literary language [3, p. 35].

Consequently, slang was first used only in certain social groups and then moved into general use.

Slang takes a variety of forms, depending on its conceptual accessibility for native speakers and the environment of its origin. It is important to know and distinguish the types of slang.

1. **Slang** is an open sociolect, a relatively neutral name for the vocabulary of slang as a street language, which cannot be more accurately correlated with any of the subsequent types of colloquialisms. Such samples as biters, marble city, before they came into common usage, belonged to slang, but they did not belong to vulgarisms, argot, jargons, or professionalisms. Slang is an open sociolect, a common jargon, an interjargon, more or less understandable to all speakers of the language.

2. **Jargonisms** are semi-open sociolects that use borrowings from one or more languages and serve the purpose of isolating a social group. Jargons are usually tied to professions, although they can be understood not only by their owners, and can affect many spheres of human activity, for example: gamer jargon (lfg, party), Internet jargon (to google, troll), youth jargons based on words-turned-words (yob, orb), etc. Jargons are semi-open sociolects, languages of the urban environment that are partially understandable to outsider speakers.

3. **Argos** are closed code languages that can use a single language (but not necessarily), and give new meanings to existing words. Typically, argos are tied to various trades, activities, and professions, and differ from jargons in being closed, more coded, less comprehensible to outside observers, and more demanding in terms of conspiracy to make it more difficult for outside observers to recognize. A typical example is the criminal argot of the 20s (nob, dolly). Argo is the closed nuclear part of slang, which is least understandable to outsiders.

4. **Professionalisms** are sociolects peculiar to professional groups and used among specialists belonging to the same profession. As a rule, professionalisms metaphorically transfer well-known meanings of language words to a term, resulting in professionalism, the use of which instead of a term is highly desirable in a professional environment. For example, specialists in the field of economics would prefer to use the word sheet in relation to a form of strict reporting. There are computer professionalisms (app, dev), military professionalisms (bantam, kaput), legal professionalisms (rookie, hooker), etc. The use of professionalisms outside one’s professional group is seriously limited and, as a rule, has no practical meaning.

5. **Vulgarisms** are a stratum of vocabulary characterized by coarsening of realities, but in their original form they do not pass into the category of obscene vocabulary. Vulgarisms, as a rule, describe the most general concepts (gob, stinky), respectively, can additionally be included in other types of slang (wtf: obscene vulgarism and jargonism, sys-frog: vulgarism and professionalism). There is also a whole layer within vulgarisms based on their combination with religious realities or family values,

unacceptable as a standard of communication in conservative settings or in mixed American-Spanish groups (goddam, as hell). Finally, there is the most tabooed part of vulgarisms - obscene vocabulary, the composition of which varies considerably depending on the language.

In comparison with English, Kazakh slang is not so popular. Nowadays, a significant amount of Kazakh slang is borrowed from English vocabulary. For example, кринж (cringe), изи (easy), вайб (vibe), рофл (ROFL- rolling on floor laughing), токсик (toxic), etc. В.Кhasanov in his work “Ана тілі - Ата мұра” confirms that slang or jargon is used to identify group members [4]. In Kazakh language slang as a vulgar and unpleasant side of speech is more popular than argot and is more often used by rebels and young people.

Translation of information must preserve all the features, from the emotional coloring to the linguistic picture of the world, which makes the translation itself from one language into another a complex process and interpreter activates special cognitive structures to solve the difficulties that have arisen in the translation process and most often this requires certain modifications and transformations of the language in the translation process [5].

According to Karolina Butkuvienė and Lolita Petrulionis there are **three general slang translation strategies**: they are softening and literal translation which derived from Eugene Nida and stylistic compensation by Keith Harvey [6].

1. Softening

Softening focuses on reducing the vulgarity or offensiveness of the slang in the translated version of a source text. This can help make the content more appropriate and understandable for the target audience.

2. Literal Translation

A literal translation is exactly what it sounds like: translating a slang phrase word-for-word. This method works for some phrases, but others may be completely lost in translation.

3. Stylistic Compensation

Stylistic compensation replaces the original slang with a contextually appropriate replacement from the target language or culture. Typically, this is the most common way to translate slang.

In this novel, Salinger used different types of slang. The following translation techniques were used in the translation of the novel into Kazakh (Table 1; Table 2; Table 3; Table 4).

Table 1

Source Text	Target Text
“If you want to hear about it, the first thing you’ll probably want to know is where I was born, and what my lousy childhood was like, and how my parents were occupied and all that David Copperfield kind of crap , but I don’t feel like going into it , if you want to know the truth” [7, p. 1]	«Осы оқиға жайлы шынымен естігіңіз келсе, онда қай жерде туғаным, шала есті балалық шағым, ата-анамның мен туғанша не тындырғаны туралы шым-шытырықтың бәрін білуіңізге тура келеді» [8, 7 б.] «Анығын айтсам менің өткенді қазуға зауқым жоқ » [8, 7 б.]

1) The term “lousy” is a **vulgarism** that is often used to describe something or someone that is of poor quality, unimpressive, or simply unpleasant. This term is a derogatory slang term, but it has been **softened** in the translation. In the target text this slang was **compensated** by “шала есті”.

2) The **vulgarism** of the original passes into **soft vocabulary**: “crap” was **compensated** with “шым-шытырық”.

3) “David Copperfield” is a **slang** used to describe a person who is highly skilled in the art of deception and trickery. The term comes from the name of the famous magician David Copperfield, who was known for his elaborate illusions and sleight of hand. The term is often used in a negative context, implying that the person being described is untrustworthy and dishonest. “David Copperfield” was **omitted** in the translation.

4) “Get into it” is a **slang** that has been widely used in recent years. It’s an invitation to engage with something or someone in a deeper way, to fully immerse oneself in an experience. The meaning of the missing equivalent was **compensated** by the meaning of not wanting to dig around.

Table 2

Source Text	Target Text
“He’s got a lot of dough , now” [7, p. 1]	«Онда қазір акша жеткілікті» [8, 7 б.]
“Besides, I’m not going to tell my whole goddam autobiography or anything” [7, p. 1]	«Өзім де өмірбаянымды, көр-жерді ақтара салайын деп отырғам жоқ, өткен діни мейрамда болған шытырманды ғана баяндап беремін» [8, 7 б.]

1) “Dough is typically used to refer to money, cash, or any other form of currency. But it’s not just any old money - it’s the kind of money that people will do just about anything to get their hands on. The **argo** “dough” was **softened** to “money” in translation.

2) The **vulgarism** “goddam” was **compensated** in the translation by the phrase “көр-жерді ақтару”.

Table 3

Source Text	Target Text
“Besides, I’m not going to tell my whole goddam ¹ autobiography or anything” [7, p. 1]	«Өзім де өмірбаянымды, көр-жерді ақтара ¹ салайын деп отырғам жоқ, өткен діни мейрамда болған шытырманды ғана баяндап беремін» [8, 7 б.]
“I remember around three o’clock that afternoon I was standing way the hell up ² on top of Thomsen Hill, right next to this crazy cannon ³ that was in the Revolutionary War and all” [7, p. 2]	«Әлі есімде, сол күні, сағат үштің кезінде, Томпсон тауында сірә тәуелсіздік жолындағы соғыстан қалған зеңбіректің жанында тұрдым» [8, 8 б.]

1) The **vulgarism** “goddam” was **compensated** in the translation by the phrase “көр-жерді ақтару”.

2) The **vulgarism** “Hell” is a slang word that has been used for centuries to describe a place or state of being that is characterized by extreme suffering, pain, and torment. However, in modern times, the term “Hell” has taken on a much broader meaning and is often used as an exclamation or intensifier to express extreme emotions such as anger, frustration, or surprise. This slang was **omitted** in the target text.

3) The **slang** “crazy cannon” is used exclusively in a negative context, giving realities the color of irrelevance or hopeless obsolescence: This contrast of slangs in the text of the novel is intended to highlight the key slang of the work. In the translation the slang has been **omitted**. “Revolutionary war and all” - translated with **explanatory technique**.

Table 4

Source Text	Target Text
“You could see the whole field from there, and you could see the two teams bashing ¹ each other all over the place” [7, p. 2]	«Осы жерден алаң, екі команданың ерсілік-қарсылы жөңкелгені ¹ анық көрінеді» [8, 8 б.]
“I like to be somewhere at least where you can see a few girls around once in a while, even if they’re only scratching their arms or blowing their noses or even just giggling ⁵ or something” [7, p. 3]	This sentence has been omitted in the translation.

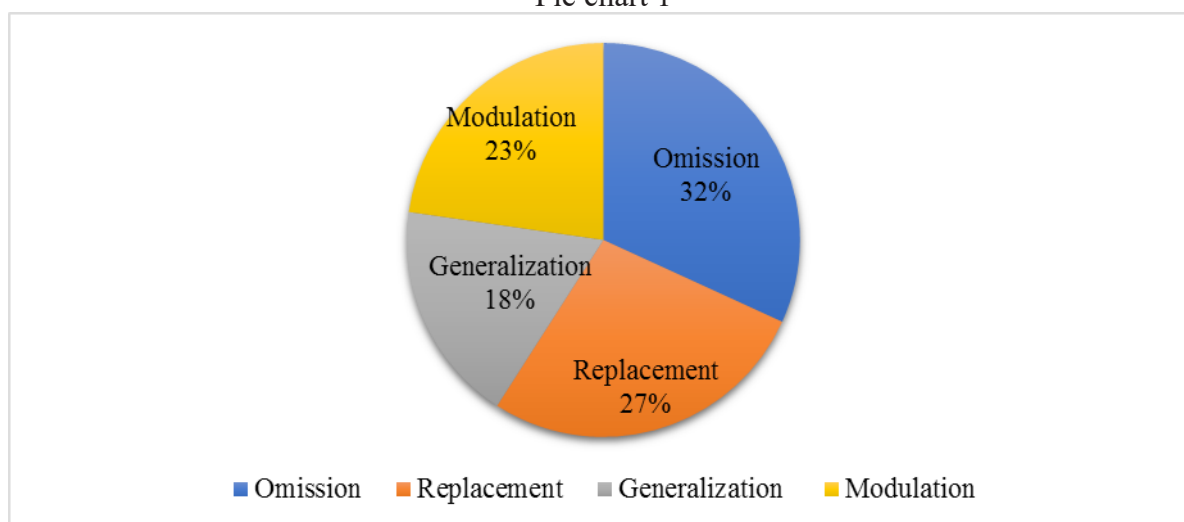
1) “Bashing” is a **jargon** used to describe the act of verbally attacking someone or something in a derogatory manner. It can be seen as a form of bullying, harassment, or hate speech.

In some cases, the samples are **softened** despite a significant reason to coarsen them; in this case the slang “bashing” was translated by **explanatory technique** - “ерсілі қарсылы жөңкелу”.

2) “Giggling” is a **vulgarism** that refers to the act of laughing in a restrained or suppressed manner. This sentence has been **omitted** entirely in the translation.

In conclusion, the linguistic adaptation of slang presents a fascinating intersection of language, culture, and translation. Slang expressions are deeply rooted in the cultural context of their origin, reflecting social norms, attitudes, and identities. As such, their translation requires careful consideration of cultural references and connotations to ensure resonance with the target audience. To analyze the translation and adaptation of slang, several examples from the original novel “The Catcher in the Rye” written by J.D. Salinger [7] and the translation of the novel into Kazakh by Aldan Smayil were used [8]. A pie chart representing the approximate number of translation examples utilized in the translation of the novel has been created using the analyzed examples listed above (Pie chart 1; Pie chart 2).

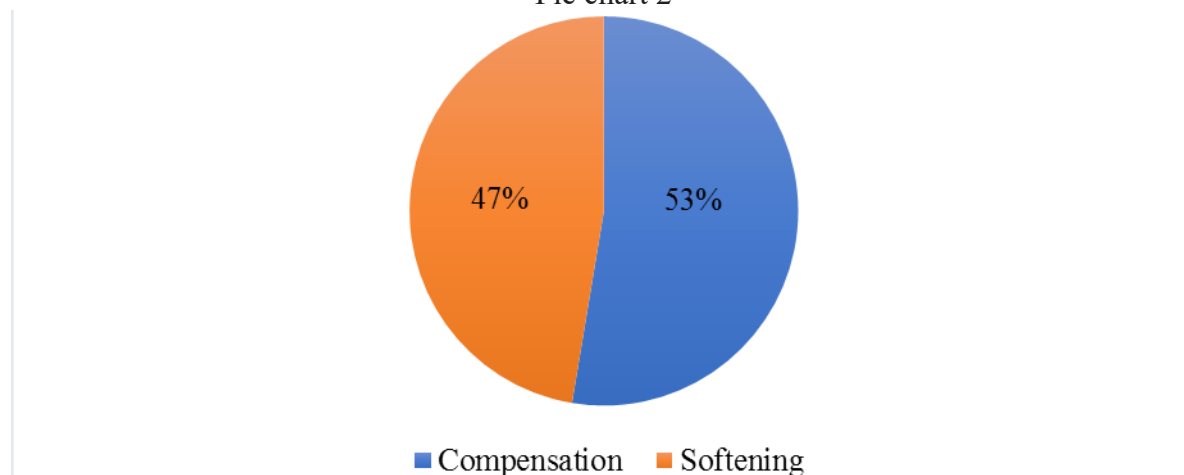
Pie chart 1

The most frequently used translation transformations

Relying on Karolina Butkuvienė’s and Lolita Petrulionis’s classification to preserve softening and compensation in translation, the translator used translation transformations such as omission (32%), replacement (27%), modulation (23%), generalization (18%).

Pie chart 2

The analysis of translation

The analysis reveals that stylistic compensation serves as a prevalent strategy in the translation of slang, wherein the original slang is replaced with a contextually appropriate substitute from the target language or culture. As stated above, this method proves to be the most common approach to translating slang effectively. Additionally, the softening strategy is identified as a key element, with the aim of diminishing the vulgarity or offensiveness inherent in the slang of the source text. In some cases, slang has been omitted entirely in the target text. The frequent use of stylistic compensation (53%) and softening (47%) in the translation of slang into Kazakh underscores the importance of adapting slang to maintain meaningful communication while respecting cultural nuances. Kazakh culture traditionally places a significant emphasis on respect, formality, and politeness. Slang, often associated with informal language, may be perceived as incompatible with these cultural values, leading to its infrequent use.

REFERENCES

1. Partridge E. Slang today and yesterday / E. Partridge. – London, 1971.
2. Хомяков В.А. Введение в изучение слега основного компонента английского просторечия / В.А. Хомяков. Вологда, Вологодский гос. пед. инст.- 1 с.
3. Маслов, Ю.С. Введение в языкознание/Ю.С. Маслов. – М.: Высшая школа, 1987. – 231 с.
4. Хасанов Б.Х. Ана тілі - Ата мұра / Б.Х. Хасанов. Алматы
5. Mizamkhan B., Zhambyl B. The problem of lexical transformations in simultaneous interpreting under cognitive and discursive approach. Известия КазУМОиМЯ имени Абылай хана, серии Филологические науки. Номер 4 (67) 2022, 5-10. – Алматы, Полилингва, 2022. – р. 208-218
6. Butkuvienė K., Petrulionė L. Studies about Languages: Translation peculiarities of language. / K. Butkuvienė., L Petrulionė. No.16 – 2010
7. Salinger.J.D. The Catcher in the Rye / J.D. Salinger. – Penguin Books. London, 2010 –230 p.
8. Сэлинджер Дж.Д. Жар жағалаған жалғыз / Дж.Д. Сэлинджер; Алдан Смайыл. – Мазмұндама баспасы. Алматы, 2021 –196 б.

УДК 81`25

Жаркынбекқызы М.,
Абылай хан атындағы ҚазХҚЖӘТУ бакалавры
«6В02301-Аударма ісі» мамандығы
Алматы, Қазақстан
e-mail: madina.zharkynbekkyzy03@gmail.com
Ғылыми жетекші:
Лингвистика магистрі, аға оқытушы
Егембердиева З.А.

САЛЫСТЫРМАЛЫ ФРАЗЕОЛОГИЯЛЫҚ БІРЛІКТЕРДІ АҒЫЛШЫН ТІЛНЕН ҚАЗАҚ ТІЛІНЕ АУДАРУ ПРИНЦИПТЕРІ

Мақалада ағылшын және қазақ тілдеріндегі фразеологиялық бірліктердің ұқсастықтары мен айырмашылықтары және оның бір тілден екінші тілге аудару принциптері қарастырылады.

Түйін сөздер: Фразеологиялық бірлік, фразеологизм, салыстырмалы фразеологизмдер, аударма, қазақ, ағылшын, фразеологиялық теңеулер, салыстыру

Zharkynbekkyzy M.,

Student of Translation Studies of Ablai Khan

KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: email: madina.zharkynbekkyzy03@gmail.com

Scientific supervisor:

Master of Linguistics, Senior Instructor

Yegemberdiyeva Z.A.

PRINCIPLES OF TRANSLATION OF COMPARATIVE PHRASEOLOGICAL UNITS FROM ENGLISH INTO KAZAKH

The article deals with the establishing the similarities and differences between phraseological units of the English and Kazakh languages and its principles of translation from one language to another.

Key words: Phraseological unit, Phraseologism, Comparative Phraseological Units, translation, Kazakh, English, phraseological similes, comparison

A phraseological unit is a stable combination of words used in a certain language that has a holistic meaning. It is independent of the lexical meaning of the units it consists of. For example: “kill two birds with one stone”, “tongue without bones”, “cat and a dog life”.

Comparative phraseology is a significant branch of phraseology. Comparative phraseology has its own stylistic features, meaning, and relevant issues. The first substantial work on the study of comparative phraseology was published in the 60s. The representatives of “Samarkand School” L.I. Roisenzon and Y.Y. Avaliani were among the first to direct the development of comparative phraseology.

Great majority of phraseological comparisons in Kazakh and English languages refers to a macrogroup called “Human”, their meanings reflect mutual activities of human-being and environment. Based on phraseological comparisons, the following semantic-lexical sets of the two languages have established which are associated with representation of the areas of human life and activities:

Comparative Phraseological Units describing a person’s character and cognitive capacity: Kazakh: Қарабайдай қатыгез, дала бүркітіндей қырағы; English: a memory like an elephant (сөзбе-сөз: есі пілдей), яғни еске сақтау қабілеті жоғары, тамаша, as blunt as a hammer (сөзбе-сөз: балғадай ақымақ), яғни топас, etc. [3, p.20]

Comparative Phraseological Units describing a person’s state: Kazakh: сең соққан балықтай, жарасын жалаған иттей, жаралы арыстандай аласұрды; English: as miserable as a bandicoot - (қалталы көртышқандай) — бақытсыз, аянышты, as still as a mouse. — тышқандай жасырынып тұру, etc. [3, p.65]

Comparative Phraseological Units describing a person’s appearance: Kazakh: қырмызыдай ажарлы, ақ маралдай әдемі; English: as fair as a lily — лилия гүліндей сұлу, pale as death — өліктей бозарған, etc. [3, p.53]

Comparative Phraseological Units describing a person’s life and activities: Kazakh: түлкі қуған тазыдай соңына түсу, ит пен мысықтай өмір сүру; English: as thick as thieves (бір-біріне ұрылардай жақын болу) — жан дос, айырылмас дос, to live like cat and dog — мысық пен иттей өмір сүру [3, p.46]

Comparative Phraseological Units describing a person’s emotional state: Kazakh: найза үстінде отырғандай; тышқан алған мысықтай; English: to shake /quake/ tremble like an aspen leaf — көк теректің жапырағындай қалтырау, to sit on a powder keg — оқ-дәріге толы бөшкенің (күбінің) үстінде отырғандай [3, p.46]

One of the most important issues when talking about comparative phraseology is the problem of translating phraseological units from one language to another. This is the most important and most difficult issue.

Phraseologisms, the so-called regular phrases in general languages, are one of the most difficult and complex problems for translation practice and theory. In the practice of translation, various difficulties of translating phraseological units into a second language are encountered, which prompts

the creation of theoretical conclusions. Because the semantic and stylistic functions of phraseological units in different languages are different. The connection of the words included in it is also different in each language. When translating these words, the peculiarity of combining words unique to each language is visible.

Journalist scholars M. Balakaev, E. Zhanpeyisov, M. Tomanov, B. Manasbayev paid special attention to the translation of phraseology in “The Stylistics of the Kazakh Language” published in 1966. The authors discuss the difficulty of the problem and suggest different ways of translating idioms from one language to another. They argue that three different approaches are likely.

First, “in the translation of phraseology, its general meaning is given.”

Secondly, “when translating phraseological units, their mutual meaning is taken into account.” Matching and matching of phraseological units in different languages really helps the translation to be familiar and understandable. This simplifies the work of translation.

Third, “many regular expressions are literally translated from one language to another.”

When the phraseological similes of the English and Kazakh languages were grouped thematically, it was found that there are differences in the frequency and ratio of names in the two languages that come as similes.

The national character of phraseological similes is clearly reflected in their semantic features, because it summarizes the entire cultural and psychological complex of any nation, its unique way of thinking. However, it can be seen that there are phraseological similes with images common to both languages. This phenomenon proves some similarities in world view of the Kazakh and English peoples.

The origins of phraseological similes in two languages are closely related to the history, material and spiritual culture, life of each nation. Their meanings, historical and etymological sources can be revealed only by conducting linguistic-cultural and linguistic-cognitive analysis.

Individual scenes in phraseological similes are characterized by features unique to that language and are depicted with a national motif. Revealing their linguistic, cultural and cognitive character helps to recognize the secrets and features of the national worldview.

REFERENCES

1. M.B. Balakaev, E. Zhanpeyisov, M. Tomanov, B. Manasbaev. Stylistics of the Kazakh language. - Almaty, 1966.
2. A. Aitbayev. Phraseological phenomena in translation. - Almaty, 1975.
3. Spears R. A. Phrases and Idioms. // A practical Guide to American English Expressions. - NTC Publishing Group, 1998 - p. 305.
4. I. Kenesbaev. Phraseological dictionary of the Kazakh language. - Almaty, 1977.
5. Chitra Fernando. Idioms and Idiomaticity. - Oxford University Press, 1996.
6. Smagulova G. Dictionary of Meaningful Phraseological Idioms. - Almaty, 2010.

УДК 81'25

Жұмабек Ұ.,

Бакалавр специальности «6В02301-Переводческое дело», КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Алматы, Казахстан
e-mail: ulzhan.zhumabek03@mail.ru

ПЕРЕВОД ЭТНОТУРИСТИЧЕСКОГО ДИСКУРСА И ЕГО ЛИНГВОКУЛЬТУРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ

В статье рассматриваются исследование способов перевода лингвокультурных особенностей этнотуристического дискурса с казахского и русского языков на английский

язык. Лингвокультурные особенности этнокультурного дискурса представляют собой важный объект исследования, который позволяет лучше понять культурные различия и сходства между различными этническими группами и народами. Изучение этого явления помогает содействовать межкультурному взаимопониманию и уважению, а также способствует развитию культурного диалога и сотрудничества

В этой статье мы погрузимся в изучение лингвокультурных особенностей этнокультурного дискурса, проанализируем его ключевые аспекты и рассмотрим перспективы дальнейших исследований.

Ключевые слова: дискурс, этнотуристический дискурс, этнотуризм, лингвокультурные особенности.

Zhumabek U.,

Bachelor's student of Translation studies - "6B02301"

Ablai khan KazUIRandWL,

Almaty, Kazakhstan

e-mail: ulzhan.zhumabek03@mail.ru

TRANSLATION OF ETHNO-TOURIST DISCOURSE AND ITS LINGUOCULTURAL FEATURES

The article examines the study of ways to translate the linguistic and cultural features of ethnotouristic discourse from Kazakh and Russian into English. The linguistic and cultural features of ethnocultural discourse are an important object of research that allows for a better understanding of cultural differences and similarities between different ethnic groups and peoples. The study of this phenomenon helps to promote intercultural understanding and respect, as well as promotes cultural dialogue and cooperation

In this article, we will dive into the study of the linguistic and cultural features of ethnocultural discourse, analyze its key aspects and consider the prospects for further research.

Key words: discourse, ethnotouristic discourse, ethnotourism, linguistic and cultural features.

In the modern world, ethnotourism is becoming more and more popular, attracting more and more travel enthusiasts. This type of tourism is a special form, the purpose of which is to immerse oneself in the cultural and historical environment of another people and to learn their traditions and customs. However, the translation of the linguistic and cultural features of ethnotouristic discourse from Kazakh and Russian into English faces a number of difficulties for translators related to the peculiarities of cultural and linguistic contexts.

Working in this field, translators are faced with the need to convey not only the meanings and terminology, but also the features of the cultural and linguistic context. This is difficult because often linguistic and cultural features are unique to each culture and cannot be accurately translated into other languages without loss of information and meaning.

One of the main aspects that require special attention when translating ethnotouristic discourse is the transfer of specific vocabulary. Kazakh and Russian languages have a wide range of unique words and phrases that have no direct equivalents in English [1, p. 45]. When translating such lexical units, it is necessary to use strategies that will preserve their features and contextual meanings.

Grammar is also an important aspect of the translation of ethnotouristic discourse. Kazakh and Russian languages have their own grammatical rules and structures, which may differ from English. When translating, it is necessary to take these differences into account and use appropriate translation techniques to translate them into English.

An important aspect of the translation of the linguistic and cultural features of ethnotouristic discourse is the transfer of the features of the cultural context. Each culture has its own unique traditions,

customs and values, which are reflected in language and discourse [2, p. 63]. The translator should take these features into account and find appropriate equivalents in English in order to convey the full depth and meaning of this context.

Based on the above, this article aims to analyze and study various approaches and methods of translating linguistic and cultural features of ethnotouristic discourse from Kazakh and Russian into English. Through the study and analysis of various translation strategies, as well as consideration of the role of cultural and linguistic equivalents in the process of transmitting linguistic and cultural characteristics, we will gain a deep understanding of this complex topic and find effective techniques and ways to convey this discourse.

Ethnocultural discourse is a complex phenomenon that includes a combination of linguistic and cultural elements characteristic of a particular ethnic group or people. In this article, we will dive into the study of the linguistic and cultural features of ethnocultural discourse, analyze its key aspects and consider the prospects for further research.

Before starting a discussion of the linguistic and cultural features of ethnocultural discourse, it is necessary to understand what is meant by this concept [3, p. 121]. Ethnocultural discourse is a way of communication that reflects the cultural values, customs, traditions and mentality of a particular ethnic group or people. It can be expressed both orally and in written language and includes a wide range of linguistic and cultural elements.

One of the key features of ethnocultural discourse is its linguistic specificity. Each ethnic group has unique linguistic features such as dialects, slangs, and archaisms that reflect and preserve cultural heritage. For example, a number of cultures use special terms or expressions that reflect unique aspects of their lives and worldviews.

Cultural codes and symbols are widely used in ethnocultural discourse, which have a deep cultural meaning and context. This may include the use of images, metaphors, and allegories that convey certain cultural values and representations of an ethnic group [4, p. 420]. For example, in the table 1 below, different cultures may have unique symbols or rituals that reflect their history and traditions.

Table 1

Source text	Target text	Explanation
Традиционный праздник Масленица сопровождается различными народными обрядами	The traditional Maslenitsa festival is accompanied by various folk rituals	Here, the term «народные обряды» (folk rituals) is translated directly into English to preserve the cultural context and significance of the celebration.
На Руси крепостные усадьбы отражают богатую историю сельской жизни	In Russia, fortified manor houses reflect the rich history of rural life	the term «крепостные усадьбы» (fortified manor houses) is translated using an equivalent concept in English to maintain the cultural context and historical connotations.
Сказочный край Карелии впечатлит вас своей природной красотой	The fairytale land of Karelia will impress you with its natural beauty	In this transformation, the culturally significant term «Сказочный край» (fairytale land) is translated into a descriptive phrase in English to convey the enchanting essence of Karelia.

**ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЯ И МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ КАК
ИНТЕРПРЕТАЦИОННАЯ ПЛАТФОРМА ПЕРЕВОДА**

Көшпенділік-адамның аспан жолы.	Nomadism is the celestial path of man.	This transformation involves rendering the metaphorical phrase «аспан жолы.» (celestial path) into an equally poetic expression in English to maintain the cultural connotations of the original.
Қазақ мәдениетіндегі киіз үй-бұл ғалам туралы идеяның белгілі бір моделі.	«Yurta» in Kazakh culture represents a certain model of understanding the universe.	The term «юрта» (yurta) is not directly translatable into English, as it encompasses more than just a physical dwelling—it carries cultural and social meanings specific to Kazakh culture. Therefore, instead of attempting a literal translation, the translator opts for a cultural substitution by using the term «yurta,» which is commonly understood to represent a traditional nomadic dwelling in Kazakh culture.

Conclusion.

Translating ethnotouristic discourse from Kazakh and Russian into English requires a subtle approach that balances linguistic accuracy with cultural authenticity. Using dynamic equivalence, adapting cultural elements and taking into account sociocultural factors, translators can create translations that resonate with an English-speaking audience, while preserving the richness of the source culture. This article contributes to the discussion of translation theory by emphasizing the importance of cultural sensitivity and contextual understanding in translating ethnotouristic discourse. It serves as a means of communication and transmission of cultural values, as well as contributes to the strengthening and preservation of cultural heritage.

Further research in this area can be aimed at analyzing various aspects of ethnocultural discourse, such as the impact of globalization, Internet communication, migration on its development and evolution.

The linguistic and cultural features of ethnocultural discourse are an important object of research that allows for a better understanding of cultural differences and similarities between different ethnic groups and peoples. The study of this phenomenon helps to promote intercultural understanding and respect, as well as promotes cultural dialogue and cooperation.

REFERENCES

1. Karimova, K. (2019). Translation Transformations: From Theory to Practice. Innovative Eurasian University.
2. Абдулкадирова Н. Ш. К вопросу о семантическом значении лингвокультурных концептов //Наука и образование: сохраняя прошлое, создаём будущее. – 2016. – С. 62-67.
3. Lotman, Y. (1970). The Structure of the Artistic Text. Art.
4. Mato D., translated by Emeshe Juhász-Mininberg. Transnational relations, culture, communication and social change //Social Identities. – 2008. – Т. 14. – №. 3. – С. 415-435.

УДК 81`25

Ибраева Н.,

Студент КазУМОиМЯ имени Абылай хана

Специальность «6В02301-Переводческое дело»

Алматы, Казахстан, e-mail: ibraevan921@gmail.ru

Научный руководитель:

м.ғ.н., ст. преп. **Зырянов В.К.**

ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА МУЛЬТФИЛЬМОВ С АНГЛИЙСКОГО НА РУССКИЙ (НА МАТЕРИАЛЕ АНИМАЦИОННОГО ФИЛЬМА «GRAVITY FALLS»)

В этой статье рассматриваются тонкости перевода анимационного контента на материале «Гравити Фолз» с английского на русский. В ней обсуждаются проблемы сохранения юмора, игры слов и культурных элементов с помощью различных стратегий перевода, в частности транскреации. Анализируя конкретные примеры из серии, в статье освещаются как успешные переводы, так и случаи, когда смысл может быть утрачен. Кроме того, в ней рассматривается адаптация культурных элементов для устранения разрывов между американским и русским контекстами, демонстрируя сложность перевода мультимедийного контента.

Ключевые слова: адаптация, транскреация, сложность перевода, аудиовизуальный текст.

Ibraeva N.,

Student of Translation Studies of Ablai khan

KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: ibraevan921@gmail.ru

Scientific supervisor:

MA, Senior Instructor **Zyryanov V.K.**

PECULIARITIES OF TRANSLATING CARTOONS FROM ENGLISH INTO RUSSIAN (ON THE MATERIAL OF THE ANIMATED FILM “GRAVITY FALLS”)

This article explores the intricacies of translating animated content, using the material of “Gravity Falls” from English into Russian. It discusses the challenges of preserving humor, wordplay, and cultural elements through various translation strategies, notably transcreation. Through analyzing specific examples from the series, it highlights both successful translations and instances where the meaning may be lost. Additionally, it addresses the adaptation of cultural elements to bridge gaps between American and Russian contexts, showcasing the complexity of translation in multimedia content.

Key words: adaptation, transcreation, the complexity of translation, audiovisual text.

Cartoon translation is a complex and creative art that requires the translator not only to know two languages, but also to understand cultural peculiarities. This article discusses the peculiarities of translation from English into Russian using the example of the popular animated film “Gravity Falls” which was created by Alex Hirsch.

Cartoon is a film produced using filming of drawings or dolls depicting individual moments of movement [7, p. 202 – 228.]. Each country has its own animation style. Thus, France is considered the birthplace of the hand-drawn cartoon film, and Japan - anime; three-dimensional cartoons first appeared in Russia [5].

The animated film is mainly based on visual images, using expressive means of graphics, painting and music. The viewer perceives what is happening on the screen through these images, and the translator needs to consider the connection between the text and visual elements.

In semiotics, the text is considered as a connected sign complex, divided into conventional and pictorial signs. Audio-medial text combines linguistic and non-linguistic forms of expression, such as graphics, sound and optics. This type of text, including animated films, requires considering the special conditions of the extra-linguistic environment when translating.

The term “audiovisual text” is used in the literature as a synonym for “audio-media text”, emphasizing the uniformity of linguistic and visual means in the creation of such texts. For motion pictures and animated films, the term “audiovisual text” is more preferable, which clarifies their characteristics. The translation of animated films as audiovisual texts requires taking into account many features of this type of texts.

O. V. Babenko notes that the visual aspect becomes the key in this type of translation [4, p.3], which limits the possibility of adding translator’s comments due to the limited time for utterance. The translator needs to adapt the text to a strictly set time interval for successful dubbing. There are various translation strategies used to adapt a text for a foreign-speaking audience, including linguistic and cultural adaptation when translating culturally colored elements, where the main goal of the translator is to match the original text to the worldview of a specific audience.

So, the material for the study was the famous American animated series “Gravity Falls” [3]. During the analysis of the cartoon, examples of the use of various translation strategies were selected.

When considering translation strategies, it is important to pay attention to transcreation. Unlike many other forms of translation, transcreation often consists in adapting not only words, but also videos and images for the target audience [1, p.68–84]. This process is quite extensive and time-consuming, and this apparently led to the emergence of a concept that is often described as something more than translation. According to the definition of E.D.Malenova, the transcreation strategy involves a creative reinterpretation of a segment of the original text, as a result, a new text is formed by means of the translation language, while taking into account the polymodality and cultural specificity of the context, the communicative situation and its characteristics, technical and legal limitations, as well as the possible reaction of the recipient of the text [6, p.53–55.]. Transcreation, like dynamic equivalence, implies the adaptation of the source text, considering the cultural characteristics of the country of translation [2, p. 43–61].

During the transcreation process, the translator can freely deviate from the literal translation of the original and make changes to preserve the meaning and emotional effect. Take, for example, the following translation:

“Well, time to spill the beans. Broop. Beans. This girl’s got a date. Whoo whoo!”

Что-ж, пора раскрыть карты! Бум! Банка! У этой девочки свиданка! У-хуу!

The expression “spill the beans” has been replaced with its familiar counterpart “раскрыть карты», but at the same time the meaning of the video sequence where the heroine drops a jar with the inscription “Beans” would be lost. To compensate for this, the translator added a playful rhyme “банка-свиданка” to her remark, focusing on the action taking place on the screen. Thus, this example illustrates the application of a transcription strategy: the type of message changes, however the meaning of the statement is not distorted and the comic effect is preserved.

Transcreation can also be used by the translator to adapt the author’s neologisms and names. In one of the episodes of the series, a fantastic creature is mentioned – живогрыз (The Gravity Falls Gobblewonker! – Живогрыз Гравити Фолз!). The name of the fantastic creature is an author’s neologism formed from the words gobble – поглощать, пожирать, и wonker – кретин. The name of the monster is translated into Russian as живогрыз, which reflects the meaning, since the beast eats everything around without hesitation and thinking.

Transcreation is widely used in the adaptation of humorous fragments of multimedia texts, especially when translating jokes. Transcreation is a key strategy in modern translation, especially in works of fiction where emotional and aesthetic information is important. Thanks to transcreation, the translator can make changes while preserving the meaning and style of the text. Research on the animated series Gravity Falls confirms that transcreation makes it possible to successfully adapt humor

and author's neologisms, making the series attractive to the target audience.

However, one of the difficulties of translating cartoons is still the translation of wordplay and humor. There are many moments in «Gravity Falls» where the translator is faced with the need to adapt jokes. Let's turn to the following example.

«– *Oh, I'm sorry. I was looking for the mailman. – What? Are you saying I'm not a male man?*».

In this dialogue, the homophones “mailman” and “male man” are played. Dipper suffered all day from being called insufficiently masculine, so he hears “male man” instead of “mailman” in the speech of a passerby, which greatly offended him. Since there are no similar words in the Russian version that fit the context of this situation, in the adaptation of the Disney channel this dialogue sounded like this:

«– *О, извини мальш. А где магазин женской одежды? – По-вашему, я должен это знать?*»

This is the most approximate way to replace lexical units while preserving the meaning of the situation.

In another episode, the characters go into a store where you can buy goods for Summerween and there was a talking toy in the form of a skull on the shelf. One of the phrases is given below:

“*No matter the score, I'm always “A head”!*”

Here is a play on words – “a head” and “ahead”. This phrase should be translated as:

«*Каким бы ни был счет, я всегда на голову выше!*»

However, the translators could not keep the pun in this remark and translated it this way:

«*Потерял голову? Можешь взять мою!*»

Thus, after analyzing the translation from the Disney television company in Russia, it could be concluded that when translating into Russian, sometimes there is a loss of the meaning of the characters' replicas and translators could not always find an adequate equivalent for them. But it is worth saying that in most cases, the translation solutions of the official version turned out to be correct and the animated series did not lose its expressive means.

Further, let's discuss the peculiarities of the translation of cultural elements in the animated series, where there are many American realities that indicate a focus on different age groups. It is important to note that the translator often uses adaptation, bringing American realities closer to Russian phenomena and traditions.

The twelfth episode of the animated series tells about the holiday «Summerween», where children dress up in monster costumes and go home for sweets, reminiscent of Halloween, which they also celebrate in the summer. The translator used calque, naming the holiday in the Russian version «Летоуин». It is also worth noting that the American expression «go trick-or-treating» was adapted in the Russian version as «колядовать» to convey a similar tradition of Christmas Eve, where children go home in costumes, sing carols and receive sweets. There is a substitution of realities, since Halloween is not celebrated in Russia, so the translators replaced the expression «trick-or-treat» with «колядовать». Caroling is usually timed to coincide with Yuletide, which is celebrated in early January and has a religious idea, unlike the American holiday. Therefore, there is another translation option that may sound like this:

Original:

M: – ... Well, back at home, me and Dipper were kind of the kings of trick-or-treating. Twins in costumes— the people eat it up.

Disney:

– *У нас дома мы с Диппером были чемпионами по Хэллоуинским колядкам. Милые двойняшки - люди покупались.*

Дмитрий Сыендук (another option of translating this expression):

– *Что ж дома мы с Диппером были чем-то, вроде, королей сладостей и гадостей. Близнецы в костюмах – люди безоговорочно клевали.*

In the modern world, where cultural exchanges and international interactions are becoming an integral part of everyday life, translation issues are becoming particularly relevant. One of the exciting and challenging areas in this field is the translation of cartoons from one language to another.

When translating animated films, the translator must consider audience mentality, cultural nuances, and life experiences to ensure understanding. This often involves transformations and adaptations, particularly when dealing with cultural references and humor.

Thus, the following peculiarities of the translation of animated films were identified: the difficulty associated with the translation of units in the meaning of which there is a cultural component; the problem of preserving humor and wordplay; as well as the translator's ability to use certain translation strategies in the right context.

REFERENCES

1. Chaume, F. Audiovisual Translation Trends: Growing Diversity, Choice and Enhanced Localization. // In Esser, Andrea (ed.). Media Across Borders: Localising TV, Film and Video Games. - 2016. - p.68–84.
2. Pedersen D. Managing transcreation projects. An ethnographic study. // Translation practice in the field: Current research on socio-cognitive processes. – 2019. - p.43–61.
3. Transcripts of Gravity falls episodes and shorts [Электронный ресурс]. - Режим доступа URL: <https://gravityfalls.fandom.com/> (дата обращения: 16.02.2024).
4. Бабенко О. В. Аудиовизуальный перевод как актуальное направление подготовки переводчиков // Казанский лингвистический журнал. – 2020. - вып. (№) 3. - С. 3.
5. Жанры и методы мультипликации [Электронный ресурс]. - Режим доступа URL: <http://hdmult.com/zhanry-i-metody-multiplikatsii>. (дата обращения: 16.02.2024).
6. Малёнова Е.Д. Креативные практики в переводе // Перевод и культура: взаимодействие и взаимовлияние: тезисы Третьей Международной научной конференции. Вологда: ВоГУ; Нижний Новгород: НГЛУ, 2018. – С.53–55.
7. Райс К. Классификация текстов и методы перевода // Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике. - М.: Международные отношения, 1978. - С. 202 – 228.

УДК 94(560):355.48

Ибрайкул Ү.Ғ.

Абылай хан атындағы ҚазӨТЖХҚУ

4 курс студенті

E-mail: ibrajkululjan@mail.ru

Ағыбай А.Ә.

Филология ғылымдарының магистрі,

Абылай хан атындағы ҚазХҚЖӘТУ оқытушысы

Алматы, Қазақстан

e-mail: anar.agybay@gmail.com

ЖАЛҒАСҚАЛИ ДУТМАҒАНБЕТОВ ЖАЗҒАН «1812 СОҒЫС ЖӘНЕ БЕЙБІТШІЛІК (ҚАЗАҚЫ НҰСҚА)» КІТАБЫ НЕГІЗІНДЕ ҚАЗАҚ-АҒЫЛШЫН ТІЛДЕРІ АУДАРМА ТАЛДАУЫ

Бұл мақалада Дутмағанбетов Жалғасқалидің «1812: Соғыс және Бейбітшілік» еңбегінде қолданылған аударма түрлендірулері мен стилистикалық құрылғыларына жан-жақты талдау жасалып, оның қазақ және ағылшын тілдеріндегі нұсқалары салыстырылған. Негізгі үзінділерді мұқият зерттей отырып, зерттеу тілдік бейімделу мен мәдени резонанстың күрделі нюанстарын зерттейді. Сонымен қатар, салыстырмалы зерттеу әртүрлі мәдени аспектілерін біріктіру үшін аударманың күшін көрсете отырып, тіл, мәдениет және баяндау арасындағы динамикалық өзара әрекеттесу туралы түсінік береді.

Бұл мақала «1812: Соғыс және Бейбітшілік» кітабында қолданылған аударма трансформациясы мен мәдени бейімделуді жан-жақты зерттеуге арналған, оның қазақ және ағылшын тілдеріндегі нұсқаларын салыстыра отырып, мәдени резонанстың қыр-сырын ашады.

Түйін сөздер: соғыс, ұлт, тарих, саясат, мәдениет, әскери, билік

Ibraikul U.G.,

Student of 4th course of Ablai khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: ibrajkululjan@mail.ru

Agybay A.A.

Master of Philological Sciences, teacher of Ablai khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: anar.agybay@gmail.com

TRANSLATIONAL ANALYSIS OF THE BOOK ‘1812: WAR AND PEACE’ BY ZHALGASKALI DUTMAGANBETOV FROM KAZAKH INTO ENGLISH

This article presents a comprehensive analysis of the translation transformation and stylistic devices employed in “1812: War and Peace” by Zhalgaskali Dutmaganbetov, comparing its Kazakh and English versions. Through a meticulous examination of key passages, the study explores the intricate nuances of linguistic adaptation and cultural resonance. Furthermore, the comparative study offers insights into the dynamic interplay between language, culture, and narrative, showcasing the power of translation to bridge diverse cultural aspects.

This article embarks on a comprehensive exploration of the translation transformation and cultural adaptation employed in “1812: War and Peace,” comparing its Kazakh and English versions to illuminate the intricacies of cultural resonance.

Key words: war, nation, history, politic, culture, military, authority

The translation of literary works is an intricate process that involves not only linguistic fidelity but also a delicate balance of cultural adaptation and stylistic interpretation. In the Kazakh version, Zhalgaskali’s adaptation infuses the narrative with cultural resonances and linguistic flourishes that cater to Kazakh readers. Conversely, the English translation of Zhalgaskali’s work presents its own set of challenges and opportunities. While striving to maintain the essence of the original narrative, the English translation navigates the complexities of language and culture using addition and omission to ensure accessibility and resonance for English-speaking audiences. For that reason, this article provides the conclusion of the analysis of the two versions:

Kazakh version	English translation	Analyse
Құрманқұл би Жақып Бөлекұлы Сағит Хамитұлы Яков Беляков Байсақал Борейко Қазбек Едіге батыр Есауыл Ықсан Наполеон	Kurmankul Biy Zhakyp Bolekuly Sagit Khamituly Yakov Belyakov Baisaqal Boreiko Kazbek Yedige Batyr Esaul Iksan Napoleon	Transliteration Kazakh names and terms are translated into English literary

**ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЯ И МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ КАК
ИНТЕРПРЕТАЦИОННАЯ ПЛАТФОРМА ПЕРЕВОДА**

<p>Би Ассалаумағалейкум Жігіттер Жүз Қалмақ Сұлтан Ноғай</p>	<p>Biy As-salamu alaykum Jigits Juz Kalmyks Sultan Nogais</p>	<p>Transcription There are several untranslatable words, foreignisms – loan words that express the authentic side of a particular nation, its traditions, life and habits</p>
<p>Кіші жүз</p>	<p>Junior Juz</p>	<p>Calque translation done in order to preserve the original meaning</p>
<p>Қазақ даласы Орынбор өлкесі</p> <p>“Алла қаласа, үш жүздің баласы <i>тегіс атқа мінген</i> бұл соғыста да <i>Алаш баласы</i> өзінің кім екенін көрсетуге тиіс!” [1, 61 б.]</p> <p>“Орынбор төңірегі ығы-жығы әскер, <i>самсаған қалың қол.</i>” [1, 61 б.]</p> <p>“Жасыратыны жоқ, <i>қысылтаяң шақта</i> қазақтан әскер жинатқанымен, орыс қолбасшылығы біздің жігіттердің соғыс машығына күмәнмен қарайды”. [1, 60 б.]</p> <p>«Аллаға шүкір, <i>жаман айтпай жақсы</i> жоқ, ел басына күн туса, ел мен жерге қорған болатын ұрпағым бар екен» [1, 42 б.]</p> <p>Тәкаппар би, намысқой би</p>	<p>Kazakh Orenburg</p> <p>“Allah willing, and the sons of three Kazakh juzes will prove themselves as the worthy warriors in this war.” [2, 61 p.]</p> <p>“The whole neighborhood of Orenburg was filled with the troops” [2, 61p.]</p> <p>“There is nothing to hide, although the Russian leader ordered to assemble the Kazakh troops” [2, 60 p.]</p> <p>“Glory to Allah! If calamities fall upon our clan, I have my descendants able to protect both the people and the land.” [2, 44 p.]</p> <p>Biy</p>	<p>Omission refers to leaving certain elements or details from the Kazakh version when translating it into English.</p>
<p>«Бұл неткен батпан құйрық, айдалада жатқан құйрық?» [1, 39 б.]</p> <p>Губернатордың бұл әрекеті тегін емес [1, 39 б.]</p>	<p>“What is such a smile of fortune for?” [2, 41 p.]</p> <p>There must be a reason that the governor behaved like this [1, 41 p.]</p>	<p>Modulation Because here replaced sentence but the meaning logically deduced from it and which is just another way of referring to the same object or an aspect of the same situation.</p>

**ЛИНГВОМӘДЕНИЕТТАНУ ЖӘНЕ МӘДЕНИАРАЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС АУДАРМАНЫҢ
ИНТЕРПРЕТАЦИЯЛЫҚ ПЛАТФОРМАСЫ РЕТІНДЕ**

<p>Соған арнап жақсы қылыш соғып берсең, еңбегіңді жемеймін [1, 44 б.]</p> <p>Әбілқайыр хан бастаған қазақ елшілігінің ол кезде орыс пен француз деген ел арасында соғыс болуын, орыстардың қазақтан көмек сұрауын біле қоюы екіталай. [1,52 б.]</p> <p>Ауыл аралас, қой қоралас жер емес. [1, 67 б.]</p> <p>Өйткені біздің халқымыздың қазақ деген аты казактардың қызғанышын оятады. Сондықтан бізді киргиз деп атайтыны рас, жоғары мәртебелім. [1, 77 б.]</p>	<p>If you make a good saber, I will pay decently for your work [2, 46 p.]</p> <p>I don't think that the Kazakh embassy headed by Abulkhair Khan had even suspected that there would ever be a war between the French and the Russians, and that the Russians would ask the Kazakhs for help [2, 54 p.]</p> <p>We live far away, so we have a little contact with them. [2, 67 p.]</p> <p>Because the Cossacks don't like the name of our nation, that's why they call us Kirghiz. [2, 77 p.]</p>	<p>Antonymic Substituting a negative sentence with an affirmative one. Shifting the position from affirmative to a negative component.</p>
<p>Табын Ысық Адай Жайлау Казак хорунжийының киімі</p> <p>“...жол-жөнекей сойылып, көшкен ел кідірген жерінде шілдехана, бесік тойын өткізіп, Тұзтөбеге салтанатпен, қуанышпен жететін.” [1, 11 б.]</p> <p>Жандаралдың шабарманы маған жарты патшаның өзінің жеке тапсырмасымен келіпті. [1, 50 б.]</p> <p>Бесік той, сүндет тойларына нағашы жұрты болып артынып-тартынып келген. [1, 72 б.]</p>	<p>Tabyn clan Yssyk clan Adai clan summer pasture Cossack cornet uniform</p> <p>“...and the nomads celebrating the birth of children and other home joys along the way were reaching Tuztobe with great celebration and fun.” [2, 13 p.]</p> <p>A messenger from the General came to me on a personal commission from the half-tsar [2, 52 p.]</p> <p>All the birth and upbringing of children related family holidays Kurmankul Biy certainly came with the gifts, as a Nagashy - a relative on the mother's side.[2, 71 p.]</p>	<p>Explanatory because given the definition of the word like “clan” <i>The “Казак хорунжийының киімі”</i> phrase was adapted into English culture as “Cossack cornet uniform”, where cornet is a military rank formerly used by the armed forces of Western countries.</p> <p>Calque translation</p> <p>Given definition of the word “нағашы жұрт”</p>
<p>Аруақ! Аруақ! Аруақ! – деп шу еткен. [1, 49 б.]</p>	<p>“Aruakh! Aruakh! Aruakh!” [2, 50 p.]</p>	<p>Transcription This sentence are transcribed as “aruakh”, it's Kazakh beliefs, a motto that gave strength to a person so that the spirit could support him, but I would translate it into English like “Charge! Charge!” because English readers don't understand the meaning of the word “aruakh”</p>

**ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЯ И МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ КАК
ИНТЕРПРЕТАЦИОННАЯ ПЛАТФОРМА ПЕРЕВОДА**

<p>– Обал-ай! – деп шу еткен [1, 48 б.]</p>	<p>“What a pity! You can’t do that!” [2, 49 p.]</p>	<p>Addition In both Russian/ English version translator added the sentence “You can’t do that!” . But I think in English translation wants to convey the intended meaning more naturally and emotionally</p>
<p>– Жоғары мәртебелім, қазақ баласы туғанынан каваллерист, аттың құлағында ойнайды. [1, 62 б.]</p>	<p>“Your Excellency, the Kazakh children are true troopers since their very birth, in a manner of speaking they were born in the saddle” [2, 63 p.]</p>	<p>Addition of the phrase “in a manner of speaking” which means “деп айтсақ та болады” Modulation of the phrase “каваллерист” translated as “true troopers” which means “нағыз әскер”. Also the phrase “аттың құлағында ойнайды” translated as “they were born in the saddle” which literally translates to «plays in the ear of a horse» conveying the same concept in a more idiomatic manner in English.</p>
<p>Мәселен Ішкі Орданың қазақтары 1804 жылдан 1815 жылға дейін 47,2 мың жылқы жөнелтті. [1, 86 б.]</p>	<p>Kazakhs of the Bukey Horde sent 47.2 thousand horses from 1804 to 1815. [2, 86 p.]</p>	<p>Replacement The phrase “Ішкі Орда” replaced with the word “Bukey Horde” which give the same meaning.</p>
<p>Жанғабыл Құрманкүл би отырған жерге арнайы келіп, ағасын ақ патша наместнигіне шақырғанда, оған өзі де, тіпті бидің өзі де соншалықты таңдана қоймаған. Себебі, өлкедегі саяси-экономикалық ахуалды екеуі де жақсы біледі. [1, 32 б.]</p>	<p>When Zhangabyl arrived in Kurmankul Biy’s aul and informed him about invitation of the Governor of the Russian tsar, both of them took it calmly, as they both were well up in the socio-political situation in the region’ [2, 34 p.]</p>	<p>Sentence integration</p>
<p>“Онда араласып-құраласып жүретін біраз замандастары болды:” [1, 14 б.]</p>	<p>“Many of his age-mate peers lived there, who were on long-standing good terms with him” [2, 16 p.]</p>	<p>In the English version tautology occurred. Because, words <i>age-mate</i> and <i>peers</i> mean the same thing. I would rather replace this phrase with the word “<i>contemporaries</i>” which is a complete equivalent of the Kazakh word “<i>замандас</i>”.</p>
<p>“Соның алдында ғана би о дүниелік болған.” [1,15 б.]</p>	<p>“The Biy died shortly before it” [2, 16 p.]</p>	<p>It was noticed that the English version uses more colloquial, neutral words in comparison with the Kazakh original version.</p>
<p>“Шариғат бойынша мұсылман адам басқа діндегі адамның, оның ішінде шоқындының мұсылманша берген сәлемін алуға muicmi емес” [1, 15 б.]</p>	<p>“According to the Shariah laws, a Muslim must not greet a person of another faith, including a baptised former Muslim who greets in a Muslim way” [2, 17 p.]</p>	<p>It would be appropriate to replace “<i>must not</i>” with “<i>doesn’t have to</i>” in order to preserve meaning and maintain translation equivalence.</p>
<p>“Онда Орынбор шекара шебіне жақын маңда көшіп жүрген қазақтарды ішкі жаққа жібермеуге нұсқау берді” [1, 20 б.]</p>	<p>“It instructed not to let the Kazakhs into the interior lands, who nomadized near the Orenburg borders” [2, 22 p.]</p>	<p>Syntactical adaptation: The translator restructures the sentence for better English syntax, emphasizing the instruction rather than directly translating word for word.</p>

**ЛИНГВОМӘДЕНИЕТТАНУ ЖӘНЕ МӘДЕНИАРАЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС АУДАРМАНЫҢ
ИНТЕРПРЕТАЦИЯЛЫҚ ПЛАТФОРМАСЫ РЕТІНДЕ**

“Ондағы мақсат қазақты орыстарға, өркениетке, сауат ашуға жақындатпау болатын”. [1, 20 б.]	“A willingness to keep the Kazakh masses away from Russians, from the civilization, from a chance to ramp up their literacy was a purpose of this order” [2, 22 p.]	The meaning of certain phrases might be adjusted to convey the same idea in the target language. For example, «мақсат» (purpose) is translated as «willingness» to convey the intended meaning more effectively in English.
Башқұрттар	Bashkirs	Cultural and Contextual Adaptations: Original Kazakh term « Башқұрттар » (Bashkurttar) is translated as « Bashkirs » referring to a specific ethnic group in the region.
«Орынбор төңірегіндегі қазақтардың үйіне ара-тұра белгілі бір шаруамен болса да бас сұғатыны бар ғой» [1, 21 б.]	«Visiting the Kazakhs living in Orenburg on business, first of all the biy paid attention to their way of life, what and how they ate,» [2, 23 p.]	Contextual Adaptation The term «бір шаруамен болса да» might require a cultural explanation in the translation, as «шаруа» refers to a Kazakh custom of hosting guests. It’s translated as «on business» to convey the idea that the biy was visiting for a specific purpose related to his role or responsibilities.
Дасыққа Шоқынды ұлының сөзі [1, 22 б.]	dastarkhan the words of the baptized son [2, 24 p.]	Technical and Specific Vocabulary: First word refers to a traditional Kazakh dining cloth spread on the floor during meals Second phrase providing specific cultural references in English

In general, the translation was successful, because English version is understandable for everyone, there are no difficult, confusing words. Translator used more **literal equivalence**, but in some places we can see **dynamic equivalence**.

Some words did not translated into English, for example “biy, juz, batyr and etc., translator wrote this words using **transliteration, explanatory translation and footnotes** (dastarkhan - Tablecloth for food spread on the ground, floor, or table, but it is also used more broadly to refer to the entire meal serving.)

In conclusion, it becomes clear that the act of translation is not merely a mechanical process of transposing words from one language to another. Instead, it is a deeply nuanced craft that requires sensitivity, creativity, and a deep understanding of both the source and target cultures. Through the meticulous attention to detail and the subtle stylistic choices of the translator, reminding of the profound impact that translation can have on shaping understanding and appreciation of a literary work.

In essence, the exploration of “1812: War and Peace” in both Kazakh and English serves as a celebration of the richness and diversity of literary translation. It is a testament to the enduring power of storytelling to transcend linguistic and cultural boundaries, uniting readers from around the world in a shared appreciation of the human experience.

REFERENCES

1. 1812 жыл: Соғыс және бейбітшілік / Жалғасқали Дүтмағанбетов. «Тоғанай Т» баспасы, – Алматы. 2023. 11-176 б.
2. 1812: War and Peace (Kazakh Version). Book One / Zhalgaskali Dutmaganbetov. “Togana y T” Publishing House, Almaty. 2024. 13-171 p.

Kabakbai Zh.A.

Student of Translation studies of Ablai khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: kabakbaeva.z@mail.ru
MA in translation studies,
senior teacher **Boranbayev D.B.**
e-mail: daurenbora@gmail.com

THE IMPORTANCE OF THE LINEARITY STRATEGY IN THE TRAINING OF SIMULTANEOUS INTERPRETERS IN THE ENGLISH-KAZAKH LANGUAGE PAIR

This article discusses the importance of linearity strategy in the training of simultaneous interpreters in the English-Kazakh language pair. In this regard the opinions of a number of a foreign scientist about linearity strategy were given and interpretations were made with this strategy. As a result, authors focused on the difficulties of interpreting from English to Kazakh and listed the aspects solved by the linearity strategy. In conclusion, the training of the interpreters of the English-Kazakh languages pair included the significance of linearity strategy and was considered the syntactic structure of the sentences and the quality of the interpreting.

Key words: Simultaneous interpreting, linearity strategy, interpreting in the English-Kazakh language pair, training of simultaneous interpreters.

Қабақбай Ж.А.

Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӨТУ студенті
Мамандық «6В02301-Аударма ісі»
Алматы, Қазақстан
e-mail: kabakbaeva.z@mail.ru
Ғылыми жетекші: аударма ісі магистрі, аға оқытушы
М.А. Боранбаев Д.Б.
e-mail: daurenbora@gmail.com

БІРІЗДІЛІК СТРАТЕГИЯСЫНЫҢ АҒЫЛШЫН-ҚАЗАҚ ТІЛДІК ЖҰБЫНДАҒЫ ІЛЕСПЕ АУДАРМАШЫЛАРДЫ ДАЙЫНДАУДАҒЫ МАҢЫЗЫ

Бұл мақалада бірізділік стратегиясының ағылшын-қазақ тілдік жұбындағы ілеспе аудармашыларды дайындаудағы маңызы қарастырылды. Ол үшін бірқатар шетел ғалымдарының бірізділік стратегиясы туралы айтылған пікірлері келтіріліп, стратегия бойынша аударма жүргізілді. Нәтижесінде, авторлар ағылшын тілінен қазақ тіліне аударудағы қиындықтарға тоқталып, бірізділік арқылы шешілетін аспектілерін келтірді. Қорыта келгенде, ағылшын-қазақ тілдік жұбындағы ілеспе аудармашылар дайындығы барысында бірізділік стратегиясының ролі қамтылып, қазақ тіліне аудару барысында сөйлемдердің синтаксистік құрылымы, аударманың сапасына мән берілді.

Тірек сөздер: Ілеспе аударма, бірізділік стратегиясы, ағылшын-қазақ тілдік жұбындағы аударма, ілеспе аудармашылар дайындығы.

Ілеспе аударма - аударма тіліндегі сөздің бастапқы тілдегі сөзді қабылдаумен қатар жүргізілуімен ерекшеленетін, бұл өз кезегінде уақыт тапшылығын тудыратын, есту арқылы жасалатын аударманың түрі. Басқаша айтқанда, “синхрон - бұл тыңдалым мен бір уақытта мәтінді түсінудің және аударманың анық артикуляциялануының үйлесімі” [1, 20-б.].

Ілеспе аударма барысында аудармашылар толыққанды ақпаратты жеткізу үшін бірнеше стратегияларды қолданады. Бұл, әсіресе, ағылшын тілінен қазақ тіліне аударғанда аса маңызды. Себебі, ағылшын тіліндегі контекст қазақ тіліне аударылғанда грамматикалық, мағыналық жағынан толық шыққаны дұрыс.

Дәл осы тілдер жұбымен жұмыс жасайтын ілеспе аудармашылардың ілеспе аудармасындағы алғашқы дайындықтары осы саланың стратегияларын танудан басталады.

Бұл мақала ілеспе аудармадағы стратегияларға қатысты болғандықтан, “Ілеспе аудармадағы стратегиялар” еңбегін жазып шыққан ғалым В.М.Илюхиннің тұжырымдамаларына сүйенетін боламыз. В.М.Илюхин ілеспе аудармадағы стратегиялар туралы былай деп анықтама береді: “Ілеспе аудармадағы стратегиялар - бұл аудармадағы міндеттерді орындаудың әдісі, оратордың мәдени, тұлғалық ерекшеліктеріне сай түпнұсқадан аударылып жатқан тілге коммуникациялық интенцияны адекватты түрде жеткізе білу” [2, 12 -б.]. Себебі, бірізділік стратегиясының аспектісі осы ғылыми еңбекте ашылған және аудармашының өз ісінде ілеспе аударма стратегияларын қолданып, оларды қалай жүзеге асыратындығы қамтылған. Илюхин еңбегінде 8 стратегияларды атап өткен: сынап көру және қателіктер стратегиясы, аялдау, столлинг, бірізділік, ықтималдық болжау (лингвистикалық және экстралингвистикалық), таңбалық аударма стратегиясы, компрессия және декомпрессия стратегиясы [2, 2-б.].

Бірізділік стратегиясы ілеспе аудармадағы басты стратегиялардың бірі болып келеді: ол ілеспе аудармашының аударманы сөйлеушімен қатар бастап, аяқтауымен сипатталады. Бұл мақсатқа жетуде аудармашы ақпаратты жеткізудің тәртібін сақтайды және аударманы сегменттерге бөлу арқылы біртұтас әрі қисынды етеді, атап айтқанда, күрделі сөйлемдерді жай сөйлемдерге бөлу арқылы [2, 42-б.]. Аталмыш стратегия тілдің құрылымына байланысты және ілеспе аудармашыларды даярлау барысында тілдердің түрлену ерекшелігіне қарай қолданылады.

Бұл стратегияға кейбір авторлар келтірген “салями техникасын” жатқызсақ болады. Оның мәні ауызша аударма барысында аудармашылардың жеткізушінің сөзіндегі күрделі сөйлемдерді қысқа, жай сөйлемдерге бөліп, оларды адекваттылық тұрғысында біріктіре алуын білдіреді. Бұл техника мысалы, орыс, неміс тілдерінен аударма жасағанда аса қажет. [3, 93б.].

Бірізділік стратегиясы синтаксистік түрлендірулермен қатысты, әсіресе, “сөйлемдердің ашық түрде құрастырылу” тәсілін келтірсек болады. Яғни, аудармашы оратордың ойының қалай өрбігеніне қарамастан, түпнұсқаның кейінгі мазмұндық бөлігіне сенімсіз болғанда және аударылып жатқан тілде сөйлемдердің мағынасы бар болуы үшін барынша “ашық” жеткізу арқылы жүгінетін тәсілі [4, 80-б.].

Жоғарыда келтірілген пікірдерден байқағандарыңыздай, стратегия көбіне аударылып жатқан екі тілдің арасында аса үлкен синтаксистік, стилистикалық ерекшелік болғанда қолданылады. Сонымен қатар, ол ілеспе аудармашыға жоғары дәрежедегі эквиваленттілікке қол жеткізуге көмектесіп, бөліп аудару арқылы ойындағы күрделі әрі ауқымы көп ақпараттан босатады.

Ағылшын тілінен қазақ тіліне ілеспе аудару барысында бірізділікті күрделі сөйлемнің мағыналық бөліктерін өз алдына жай сөйлемдерден құралатын сегменттерге бөлу арқылы қолданамыз. Аударманың мағыналық бөлігіне Бархударов Л.С. “аударма бірлігі” деп, былай анықтама береді: “аударма тілінде семантикалық сәйкестіктің болуы тұрғысынан мәтіннің немесе сөйлеудің минималды бірлігі ретінде қарастырылады, түпнұсқадағы мәтіннің басқа элементтермен бірге оның аударма мәтініне түрленуі жүретін бастапқы элемент” [5, 188-189-б.].

Екіншіден, бірізділікті сегменттерге бөлу барысында ағылшын тіліндегі күрделі сөйлемдерде, “which, that” деген көмекші сөздер кездесе, бұл бізге мағыналық бөліктің бітіп, жай сөйлемге түрлендіріп аудару беруге белгі береді.

Енді мысал негізінде түсіндірсек. Аударманың түпнұсқасы: “*Tonight is a testament to everything that the Fulbright Program has accomplished these past 75 years, and I can't wait to see what this program will become in the years ahead*”.

Жазбаша аударылған қазақша нұсқасы:

“Бүгінгі кеш Фулбрайт бағдарламасының соңғы 75 жылдарда қол жеткізген жетістіктерінің куәсі болмақ және мен осы бағдарламаның алдағы жылдарда қалай түрленетінін көруге ынтықпын”. Жазбаша үлгіде аудармашының түпнұсқаны қайта қарап шығуға мүмкіндігі болғандықтан, бұл сөйлем күрделі сөйлем ретінде аударылып, қазақ тілінің грамматикасына сай келтірілген. Егер, “Tonight” сөзі аудару барысында бастауыш ретінде алынса, “is a testament” сөйлем бөлігі баяндауыш ретінде соңына қойылады. Ал үлкен мағыналық бөлік, сандық ақпарат толығымен аударылады, “that” бұл жерде аударма форматының ыңғайлылығына байланысты Фулбрайт бағдарламасының жалғауы, “-ның” жалғауына түрленіп тұр. Содан кейін сегменттерге бөліну жүрмей, келесі сөйлемнің бөлігі қоса аударылды.

Бірізділікпен, ілеспе аударма арқылы келтіретін болсақ:

“Бүгінгі кеш барлық атқарылған істің дәлелі болады. Яғни, Фулбрайт бағдарламасының соңғы 75 жылдарда қол жеткізген жетістіктеріне қатысты. Және мен бұл бағдарламаның алдағы жылдарда қалай түрленетінін көруге ынтықпын”. Бұл жерде “Tonight is a testament to everything” сегменті бір сөйлем ретінде сөзбе-сөз аударылды. Одан кейін “that” шылауын қалдырмай, бірден бірінші сегментті аударып тастаған соң, келесі басыңқы сөйлемді аударып кетеміз. Ол “яғни” шылауымен аударылып, мағыналық бөлікті толық шығаруға мүмкін етті. Әрі қарай сол ретпен соңғы сегментті аударып шығамыз. Осы тұста бірізділік біріншіден, аудармашыға артық ақпараттық ой жүктемесінен арылтса, екіншіден, сөзбе-сөз жүргізіліп жатқан процесті кідіріссіз, мағыналық толық ете білді.

Тағы бір түпнұсқамен келтірілген мысал:

“President Biden appointed one of our most senior diplomats, Ambassador David Satterfield, to lead our humanitarian efforts, which he is currently doing on the ground”.

Жазбаша нұсқадағы аудармасы:

“Президент Байден біздің жоғары лауазымдағы елшілеріміздің бірін, Дэвид Саттерфилдті дәл қазіргі уақытта жүргізіліп жатқан гуманитарлық шараларымызды басқаруды жүктеді”.

Бірізділікті қолдану арқылы аударылған қазақша аудармасы:

“Президент Байден жоғары лауазымды елшілеріміздің бірін тағайындады. Ол Дэвид Саттерфилд. Оның мақсаты қазір жергілікті аймақта жүргізіп жатқан гуманитарлық шараларымызды басқару”.

“President Biden appointed” деген сөйлемнің бастапқы бөлігі жазбаша нұсқада оның бастауышын сөйлемнің басына, ал баяндауышын соңына қарай аудару мүмкіндігін беріп отыр. Қалған мағыналық бөліктері де бір сөйлемнің біртұтас бөлігіне кіріктіріліп аударылды. Ауызша аудару барысында біз қайтадан бірізділікке жүгінеміз де, үтірге дейінгі бөлікті жай сөйлемге айналдырып аударамыз. Сосын, соңғы сегменттегі “which” шылауын “қазір жергілікті аймақта жүргізіп жатқан” анықтауыш бөлікте қамтимыз. Солай бірнеше сегменттерге бөлуді қазақ тіліндегі шылауларға, грамматикалық құрылымға қарай атқарамыз.

Келтірілген мысалдардан біз бұл стратегияның ең алдымен, ағылшын-қазақ тілді жұптарына аударма жасайтын аудармашыға синтаксистік тұрғыдан өзгешеленетін түпнұсқа тілін түсініп, оны ұстану арқылы қазақ тіліндегі синтаксистік құрылымға келтіріп аударма жасауға мүмкіндік беретініне айқын көз жеткізе аламыз. Екіншіден, аудармашы бірізділік арқылы, үлкен көлемдегі мағыналық бөліктерді, аса маңызды сандық, бағдарлама атауларын ұмытпай, қалдырып кетпей аударып отырады. Сонымен қатар, екінші сөйлемнің мысалында аудармашы автоматты түрде үтірден кейін сөйлемді бірізділікке салады және “қазір жергілікті аймақта жүргізіп жатқан” анықтауыш бөлігімен қазақ тіліне аударылып жатқан сөйлемді аяқтап, келесі тұсын еш кідіріссіз жалғастырып алып кетеді.

Қорытындылай келе, бірізділік стратегиясы аударма барысында ағылшын тіліндегі түсінуге қиын немесе күрделі синтаксистік құрылымды қазақ тіліне аударғанда тыңдаушыға түсінуге жеңіл әрі сол мағынаны жоғалтпай жеткізуге мүмкіндік береді. Бірізділік - аудармашының ақпаратты жинақтау, оны аудару және үлкен көлемді ақпараттық ой жүктемесінен арылуына тиімді

көмек көрсететін стратегия болып табылады. Екіншіден, қазақ тіліндегі сөйлем мен сөйлемді жалғауға арналған “яғни” шылауын түпнұсқадағы күрделі сөйлемнің байланыстырушысы “that” шылауына балама болып, сегменттерге бөлуге мүмкін етеді. Бұл стратегияны қолданудың тиімділігі Вольфганг Лершердің тұжырымымен расталды. Ол “аударма стратегияларын сәтті қолдану бойынша зерттеулер ана тіліне аудару кезінде лингвистикалық тұрғыдан жеңіл стратегияларды қолдану лингвистикалық тұрғыдан күрделірек стратегияларға қарағанда біршама тиімдірек екенін көрсетті”, - деп жазады [6, 263 б.].

ӘДЕБИЕТ

1. Чужакин А. П. Последовательный перевод: практика + теория. Синхрон. Москва: Валент, 2005. 272 с.
2. Илюхин В. М. Стратегии в синхронном переводе (на материале англо-русской и русскоанглийской комбинаций перевода): дис. ... канд. Филол. наук. - Москва, 2001. - 208 с.
3. Jones R. Conference Interpreting Explained. Manchester – Northhampton: St. Jerome, Publishing, 2002. - 142 p.
4. Kucharska A. Simultandolmetschen in defizitären Situationen: Strategien der translatorischen Optimierung. Berlin: Frank & Timme, 2009. - 163 S.
5. Бархударов Л.С. Уровни языковой иерархии и перевод // Тетради переводчика, вып. 6. - Москва: Международные отношения, 1969. - 3-12 с.
6. Lörscher, W. Translation Performance, Translation Process, and Translation Strategies. A Psycholinguistic Investigation, Tübingen, Gunter Narr, 307 p

УДК 81'25

Kaipova A.S.

The 4-year student of Ablai Khan KazUIRandWL
Specialty «6B02301 – Translation studies»
Almaty, Kazakhstan
E-mail: kaipova1501@gmail.com

Altynbekov Zh.S.

Scientific supervisor Ablai Khan KazUIRandWL
Almaty, Kazakhstan
E-mail: altynbekov13@gmail.com

FEATURES OF AUDIOVISUAL TRANSLATION OF SCIENCE FICTION FILMS FROM ENGLISH INTO KAZAKH (BASED ON THE MATERIAL OF THE FILM “AVATAR 2: THE WAY OF WATER”)

This article is devoted to the study of the features of audiovisual translation of movies from English into Kazakh, using “Avatar 2: The Way of Water” as an example. The purpose of the given article is to carry out a complex analysis of audiovisual translation based on the theoretical basis of translation of science fiction genre. The article highlights the main difficulties and peculiarities that arise for translators in this genre, including the need to transfer complex specific terminology and create new words for the unique concepts presented in the movies. Special attention is paid to analyzing the language of Navi and its adaptation for Kazakh-speaking audiences, which presents a unique challenge due to the need to preserve the cultural and linguistic specificity of the fictional world.

Key words: audiovisual translation, science fiction films, cultural adaptation, translation methods.

Каипова А.С.,

ҚазХҚжәнеӘТУ 4 курс студенті
«6В02301 – Аударма ісі» мамандығы
Алматы, Қазақстан

E-mail: kaipova1501@gmail.com

Алтынбеков Ж.С.

Ғылыми жетекші, Абылай хан атындағы
ҚазХҚжәнеӘТУ, Алматы, Қазақстан

E-mail: altynbekov13@gmail.com

ҒЫЛЫМИ ФАНТАСТИКАЛЫҚ ФИЛЬМДЕРДІ АҒЫЛШЫН ТІЛІНЕН ҚАЗАҚ ТІЛІНЕ АУДИОВИЗУАЛДЫ АУДАРУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ («АВАТАР 2: СУ ЖОЛЫ» ФИЛЬМІНІҢ МАТЕРИАЛЫ БОЙЫНША)

Бұл мақала мысал ретінде «Аватар 2: Су Жолы» фильмін пайдалана отырып, фильмдерді ағылшын тілінен қазақ тіліне аудиовизуалды аударудың ерекшеліктерін талдауға арналған. Бұл мақаланың мақсаты-ғылыми-фантастикалық жанрды аударудың теориялық негізіне сүйене отырып, аудиовизуалды аудармаға кешенді талдау жүргізу. Мақалада осы жанрдағы аудармашылар үшін туындайтын негізгі қиындықтары мен ерекшеліктері, оның ішінде күрделі спецификалық терминологияны жеткізу және фильмдерде ұсынылған бірегей ұғымдар үшін жаңа сөздер құру қажеттілігі көрсетілген. Нави тілін талдауға және оның қазақ тілді аудиторияға бейімделуіне ерекше көңіл бөлінеді, бұл ойдан шығарылған әлемнің мәдени-лингвистикалық ерекшелігін сақтау қажеттілігіне айрықша қиындық туғызады.

Түйін сөздер: аудиовизуалды аударма, ғылыми-фантастикалық фильмдер, мәдени бейімделу, аударма әдістері.

Жаһандану дәуірінде кино арқылы мәдени алмасу халықтар арасындағы түсіністік пен сыйластықтың негізгі аспектілерінің біріне айналған. Сапалы орындалған аудиовизуалды аударма шетелдік мәдениеттерді, идеологиялар мен философияларды тереңірек түсінуге ықпал етеді. «Аватар 2: Су жолы» сияқты ғылыми-фантастикалық фильмдер көбінесе аудармашыдан мақсатты тілде мағынаны барабар жаңғырту үшін тілдік қана емес, мәдени құзыреттілікті талап ететін күрделі нақты терминологияны және жасанды әлемдерді қамтиды.

Кино аудармасы - бұл әдеби мәтіндердің аудармасына ұқсас болғанымен, өзіндік ерекшеліктері бар ерекше үрдіс. Оның әдеби аудармадан фильмдерді аудару көбінесе үлкен еркіндік пен шығармашылыққа мүмкіндік беруімен ерекшеленеді. Бұл мүмкіндік аударылған мәтінді фильмнің визуалды және аудио жолақшасымен синхрондау қажеттілігімен тығыз байланысты, бұл көбінесе аудармашыдан кейіпкерлердің сөйлеу қарқынына сәйкес келетіндей түпнұсқа мәтінді бейімдеу және кейде айтарлықтай қысқарту қабілетін талап етеді. Бұл бастапқы мағынаны өзгертуге және тіпті бұрмалауға әкелуі мүмкін, өйткені аудармашы лексикалық мазмұнды жеткізу ғана емес, сонымен қатар тілдің эмоционалды байлығы мен интонациялық ерекшеліктерін сақтау мақсатына тап болады. [1]

Нелюбин айтуынша, кинематографиялық және бейнематериалдарды аудару - бұл әртүрлі аударма әдістерінің, соның ішінде синхронды, ізбе-із және жазбаша тәсілдердің бірігуі, олардың таңдалуы алдағы жұмыстың нақты мақсаттары мен ерекшеліктерімен анықталады. Бұл дегеніміз, аудиовизуалды туындыларды аудару процесі тек әдістемемен ғана шектелмейді, бірақ жобаның контексті мен талаптарына байланысты әртүрлі аударма әдістерін орынды қолдануды қамтиды. [2].

Фильмдерді аудиовизуалды аударудың ерекшеліктері мен қиындықтарына жатқызуға болады:

1. Нақты терминология. Мысалы, ғылыми-фантастикалық фильмдер аударма үшін

қосымша қиындықтар туғызады. Аудармашылар қазақ тіліндегі эквивалентін тауып қана қоймай, мақсатты аудитория бастапқы хабарламаны жоғалтпай толығымен түсіне алатындай ойдан шығарылған әлемнің атмосферасы мен әртүрлілігін мұқият жеткізуі маңызды.

2. Мәдени реалиялар. Маңызды мәдени элементтерді аударуға ерекше назар аударылады. Бұл бастапқы және мақсатты аудиторияның мәдени ерекшеліктерін терең түсінуді талап етеді. Осылайша, аудармашы мәдени делдал ретінде әрекет ете отырып, түпнұсқадағы мағыналар мен құндылықтарды мүмкіндігінше дәл жеткізуге тырысады.

Локализация, өз кезегінде, белгілі бір өнімді (мәтін, аудио және бейне) белгілі бір аймаққа лингвистикалық және мәдени бейімдеу процесі. Келесі фильмдер мен мультфильмдердің сәтті бірнеше мысалдары келтірілген. «Зоопия» мультфильмінде жаңалықтар жүргізушілерінің бірі ауыстырылды. АҚШ пен Канада үшін бұл жаңалықты Элк Питер Лосини (канадалық тележүргізуші Питер Мэнсбриджге пародия) жасады. Қытайда, егер сіз бұл жазуды оқып жатсаңыз, бұл біреу BigPicture.ru сайтынан бұл мақаланы алып, пандаға ауыстырды дегенді білдіреді. Австралия мен Жаңа Зеландияда - коалада. Ал Жапонияда - жапон мәдениетінде бақыт пен әл-ауқаттың символы болып табылатын ракон ит. Мұның бәрі мақсатты аудиторияның мәдениетіне бейімделу мақсатында жасалды.

Фильмдердің аудармаларын алғашқы зерттеу барысында түпнұсқамен салыстырылатын деңгейде мазмұнның адекваттылығы мен дәлдігін сақтау үшін аударманың белгілі бір ерекше әдістері, яғни трансформацияларды қолдану қажет екендігі анықталды. Бұл тұжырымдаманы И. Рецкер, Л.К. Латышев, Л.С. Бархударов және В. Н. Комиссаров сияқты танымал лингвистер жасаған. Атап айтқанда, В. Н. Комиссаров аударма трансформацияларын мәтінді бастапқы тілден аударма тіліне түрлендіру үшін қажетті трансформациялық өзгерістер процесі ретінде сипаттайды, осылайша оның түсінігі мен мақсатты мәдениетке сәйкестігін қамтамасыз етеді. [3, 159]

Терең талдау процесінде сөзбе-сөз аударманы білдіретін калькалау сияқты әртүрлі аударма әдістерін қолдану арқылы аударманың сәттілігі айтарлықтай артатыны анықталды; атаулар мен нақты терминдерді беру үшін транслитерация және транскрипция; түсініксіз ұғымдарды түсіндіру үшін сипаттамалық аударма немесе нақтылау, жалпылау және модуляция (мағыналық даму); ауыстыру, антонимдік аударма; артық элементтерді алып тастау; сондай-ақ компенсация, сөзбе-сөз аударма. Осы әдістер мен тәсілдерді қолдану мәтінді мақсатты аудиторияның қажеттіліктеріне бейімдеу барысында шешуші болып табылады, бұл аударылған мәтіннің түсінікті ғана емес, сонымен бірге мәдени тұрғыдан да сәйкес келуін қамтамасыз етеді.

1. Транслитерация және транскрипция

Аудиовизуалды аударма әлемінде, әсіресе фильм аудармаларында, транслитерация және транскрипция аудармашыларға Шет тілдері мен мәдени элементтерді жергілікті аудиторияға бейімдеуге мүмкіндік беретін екі негізгі әдіс болып табылады. Бұл әдістер атаулардың, жер-су атауларының, бірегей терминдердің және басқа да нақты элементтердің түпнұсқа дыбысын сақтауда маңызды рөл атқарады, сонымен бірге олардың мақсатты аудиторияға түсінікті және қол жетімді болуын қамтамасыз етеді.

Транслитерация сөздің түпнұсқа жазылуын сақтай отырып, әріптерді бір алфавиттік жүйеден екіншісіне тікелей аударудан тұрады. Бұл әдіс көрермендерге шет тілі мен мәдениетінің ерекшеліктерін сезінуге мүмкіндік береді, сонымен бірге түпнұсқа айтылымына айтарлықтай өзгеріс енгізбейді.

Түпнұсқа	Аударма
Pandora	Пандора
Na`vi	На`ви
Omatikaya	Оматикайя

Транскрипция, транслитерациядан айырмашылығы, сөздерді мақсатты тілдің фонетикалық ерекшеліктеріне бейімдеуге бағытталған. Бұл әдіс көбінесе аударма тілінде жоқ дыбыстарды ең жақын дыбыстық баламалар арқылы беру үшін қолданылады. Транскрипция шетелдік сөздерді жергілікті аудиторияға қабылдау мен айтуды жеңілдетуге көмектеседі.

Түпнұсқа	Аударма
Euwa	Эйва
Jake Sully	Джейк Салли

2. Компенсация: мақсатты мәтіндегі кейбір элементтерді қосу, өзгерту немесе жеңілдету арқылы аударылған кезде жоғалған немесе бұрмаланған мағынаны қалпына келтіру үшін қолданылады.

Before I knew it, we had four.	Сол сәтте төрт балалы едім.
Фильмде басты кейіпкер белгілі бір жайтқа дейін отбасында 4 бала болғанын айтқысы келген. Аудармада дәл сол кезеңге дейін орын алғанын жеткізу мақсатында компенсация қолданылған.	

3. Калька: Кең мағынада калькуляция сөздің немесе сөз тіркесінің сөзбе-сөз аудармасы болып табылады. Аудармашы бастапқы тілдің лексикалық бірлігінің құрылымын алады, содан кейін оны мақсатты тілде лексикалық сәйкестік ретінде береді. Калька айтылымнан гөрі терминнің морфологиялық құрылымы мен мағынасын ғана көшіреді

Түпнұсқа	Аударма
The Great Mother	Ұлы Ана
Sky people	Аспан халқы

4. Конкретизация: әдісі кеңінен қолданылды, оның мәні бастапқы тілде едәуір ұзақ мағынасы бар сөзді нақты мағынасы бар сөзбен ауыстырудан тұрады.

Түпнұсқа	Аударма
Before I knew it, we had four	Сол сәтте төрт балалы едік

5. Генерализация: аударманың мәтінінде тар мағынасы бар сөздің түпнұсқасында кең мағынасы бар сөзді ауыстыру. Жалпылау контекстке байланысты. Жалпылау қажеттілігі сөзді немесе сөз тіркесін оның сөздік сәйкестігіне аудару кезінде мағынаны бұрмалау ықтималдығы болуы мүмкін.

Түпнұсқа	Аударма
It took a few years to get the language through my thick skull	Тілді толық үйренуге менің біраз уақытым кетті
He was like a stray cat. Just always around	Ол бізге бөтен еді.
To Neytiri he would always be alien, one of them	Нейтири оны жақын тартпады, бөтен санады

6. Локализация

Түпнұсқа	Аударма
Our mission is to hunt and kill the leader of the Na`vy insurgency	Біздің міндетіміз Нави бүлікшілерінің әлгі жетешесінің көзін жою

На`ви тілі, Джеймс Кэмеронның «Аватар» фильмі үшін жасалған ойдан шығарылған тіл-бірегей лингвистикалық құбылыс. Кәсіби лингвист Пол Фроммер әзірлеген оның өзіндік грамматикалық құрылымы, фонетикасы және лексикасы бар, бұл оны нақты тілдерге ұқсас етеді,

бірақ сонымен бірге ол аударуға қиын. [4] На'ви тілінің қазақ тіліне аудармасы ағылшын немесе орыс тілдерімен салыстырғанда лингвистикалық және мәдени баламаларының аздығын ескере отырып, үлкен сынақ болып саналады. Қазақ тілі өзінің бірегей құрылымы мен лексикасына ие бола отырып, аудармашылардан На'ви тілін терең білуді ғана емес, сонымен қатар мағынаны жеткізу үшін ең қолайлы құралдарды іздеуде тапқырлықты талап етеді. На'ви әлемінің мәдени ерекшелігін сақтау маңызды аспект деп саналады. На'Ви тілінің көптеген дыбыстары эфиопиялықтардың амхар тілінен және маори тілінен алынған.[5]

Зерттеулерге сөйкес, фильмде На'ви тілінің көптеген элементтері аударылмаған, мысалы өлең шумақтары немесе экранда көрсетілген сөздер. Қазақ тіліндегі аудармада На'ви халқы сөйлейтін сөз тіркестерінің түсіндірмесі берілмейтінін атап өткен жөн. Сөздер бастапқы дыбысталуын сақтайды (транскрипция арқылы беріледі).

Smile, skxawng.	Күл, скаун
Skxawng – сөзі На'ви тілінен аударғанда ақымақ, ақылсыз деген мағынаны береді. Аудармада ол калька ретінде «Скаун» болып қалдырылған.	
Oel ngati kameie	Мен сені көріп тұрмын
Rutxe	Өтінемін
Irayo	Рахмет
Tsaheylu	Байланыс, бірлік

Қорытынды.

Тәуелсіздік алғаннан кейін Қазақстан қазақ тілі мәртебесіндегі маңызды бетбұрыс кезеңіне куә болды. Атап айтқанда, аударма жұмысының әдістерінде айтарлықтай өзгеріс бар: егер бұрын қазақ тіліне аудармалар көбінесе орыс тілі арқылы аралық тіл ретінде жүзеге асырылса, қазір түпнұсқа тілден тікелей аударуға басымдық берілуде. Бұл өзгеріс аударма процесін жеделдетіп қана қоймай, қазақ тілі мен мәдени кеңістігін байытуға үлес қоса отырып, түпнұсқа мәтіннің мағыналары мен нюанстарын дәлірек және сапалы жеткізуге ықпал етеді. «Аватар 2: Су жолы» фильмін әртүрлі тілдерге, соның ішінде қазақ тіліне аудару барысында барынша эквиваленттілікке қол жеткізу үшін әртүрлі трансформацияларды қолдану қажеттілігі туындады. Мысалы, олардың дыбысталуы мен мағынасын сақтау үшін атаулар мен терминдердің транскрипциясы мен транслитерациясы.

«Аватар 2: Су жолы» сияқты ғылыми-фантастикалық фильмдердің қазақ тіліне аудиовизуалды аудармасы қазақ аудиториясына өз мәдениетінің бірегейлігі мен байлығын сақтай отырып, әлемдік кинематографиялық шедеврлерден ләззат алуға мүмкіндік беретін күрделі, бірақ аса маңызды процесс болып табылады. Бұл тапсырма тек терең тілдік білімді ғана емес, сонымен қатар мәдени, әлеуметтік және техникалық аспектілерді түсінуді қажет етеді, бұл оны қазіргі аудармадағы ең қызықты және қиын салалардың біріне айналдырады.

ӘДЕБИЕТ

1. Тряпицин И. А. Стратегии перевода фильмов с английского языка на русский, 2021.
2. Нелюбин Л.Л. Толковый переводоведческий словарь. – 3-е изд., перераб. – М.: Флинта: Наука, 2003. – 141 б.
3. Комиссаров, В. Н. Современное переводоведение. М., 2002. 159 б.
4. Elementy. 17.07.2023 [Электронды ресурc] URL: <https://elementy.ru/problems/2990/Avatar>
5. RNZ.Podcasts [Электронды ресурc] // URL: <https://www.rnz.co.nz/national/programmes/ninetoon/audio/2160808/avatar-language/>

Қайратұлы Н.,

Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ бакалавриат студенті, Аударма ісі маманлығы, Алматы, Қазақстан, e-mail: nursultanuser@gmail.com

Шамғалы А.,

Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ бакалавриат студенті, Аударма ісі маманлығы, Алматы, Қазақстан, e-mail: aruforworks@gmail.com

Ағыбай А.Ә.,

Филология ғылымдарының магистрі, Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ оқытушысы Алматы, Қазақстан e-mail: anar.agybay@gmail.com

МАРКЕТИНГ ЖӘНЕ ЖАРНАМА САЛАЛАРЫНДАҒЫ АУДАРМА ӨНЕРІ

Бұл мақалада жарнамалық мәтіндер мен слогандарды аудару кезінде аудармашыға кездесетін мәселелер талданады. Түрлі тілдердегі жарнамалық слогандардың тілдік ерекшеліктерін анықтауға, экспрессивті элементтері бар мәтіндерді аударуға басты назар аударылады. Мақала бизнестің түрлі мәдениет өкілдерімен қарым-қатынас орнату жолдары мен тәсілдерін зерттейді. Аудармашылардың қандай қиындықтарға тап болатынын және ақпараттың дұрыс жеткізілгеніне көз жеткізу үшін қолданатын стратегияларға талдау жасалады. Жұмыс академиялық зерттеулер мен газет мақалаларын талдауға, сондай-ақ мәдениетаралық қарым-қатынас тәжірибесінен нақты мысалдар мен жағдайларға негізделген.

Кілт сөздер: жарнама, слоган, мәдениет, локализация, маркетинг, бейімдеу

Kairatuly N.,

Undergraduate of Translation Studies of Ablai khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan e-mail: nursultanuser@gmail.com

Shamgaly A.,

Undergraduate of Translation Studies of Ablai khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan e-mail: aruforworks@gmail.com

Agybay A.A.,

Master of Philological Sciences, teacher of Ablai khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan e-mail: anar.agybay@gmail.com

THE ART OF TRANSLATION IN THE FIELD OF MARKETING AND ADVERTISING

This article analyzes the problems that a translator faces during translating advertising texts and slogans. The focus is on identifying the linguistic features of advertising slogans in different languages, and translating texts with expressively charged elements. It explores how businesses communicate with people who speak different languages and have different cultures. The challenges faced by translators and the strategies utilized to ensure accurate understanding of messages will be explored. The work is based on an analysis of academic research and newspaper articles, as well as real examples and cases from the practice of intercultural communication.

Key words: advertisement, slogan, culture, localization, marketing, adaptation

The globalization of economies and trade intensification lead companies to communicate with consumers of different languages and cultures. Within the framework of international marketing strategies, advertising plays a key role. It has to resolve a dilemma which can be summarized in the following question: How can we sell a standardized product to local and different consumers? [1]

Because most products and services have multiple companies competing for customers, the company may need to find ways to distinguish itself from competitors. Advertising elements such as logos, color schemes, fonts and taglines are ways to establish a brand identity and create a difference between the product and other companies. If a customer recognizes or likes a brand design, that may increase the chances of them purchasing the product. [2]

With businesses expanding into new markets globally, the need for accurately conveying a brand's message across different languages and cultures has become more pressing than ever. But it's not just about literal translations; it's about capturing the essence of the brand and its values in different languages, while still resonating with the target audience.

Challenges of Translating Marketing and Advertising Content

Translating marketing and advertising content poses unique challenges that require specialized skills and strategies. One of the major challenges is maintaining the brand voice and message across different languages. Each language has its own way of expressing ideas and emotions, and it's essential to find the right balance between staying true to the brand's identity and adapting to the target language.

Another challenge is the need for localization. This involves adapting the content to the cultural norms, preferences, and sensitivities of the target market. It may require changing visuals, colors, or even adjusting the tone and style of the messaging to align with the local culture. Failing to do so can result in a disconnect between the brand and its audience, leading to a failed marketing campaign.

Furthermore, tight deadlines and the need for quick turnaround times can put pressure on translators to produce high-quality translations within limited timeframes. [3]

Cultural Adaptations in Marketing and Advertising

Culture plays a vital role in translation for marketing and advertising. It influences the way people perceive and interpret messages, and a failure to consider cultural differences can result in miscommunication or even offense. Understanding cultural nuances, values, and taboos is essential to ensure that the translated content is not only accurate but also culturally appropriate.

For instance, certain symbols or colors may have different meanings in different cultures. A color that represents luck in one culture may symbolize death or mourning in another. Similarly, idiomatic expressions and humor may not translate directly, requiring creative adaptations to convey the intended meaning in the target language. IKEA's catalogs are localized for different markets, with translations reflecting cultural preferences and lifestyle trends. In its catalogs for the Middle East, IKEA features images and product descriptions tailored to the region's cultural norms and aesthetics, ensuring relevance and resonance with local consumers. Indeed, the countries in the Middle East have a warmer climate, which obliges IKEA to adapt the matter of its products, whereas these originally come from the North. In addition, the Maghreb countries support several rules and are sensitive to advertisements.

To overcome these challenges, translators need to conduct thorough research on the target culture, consult with native speakers, and work closely with marketing and advertising professionals to ensure that the translated content effectively communicates the brand's message while respecting cultural sensitivities. [4]

Transcreation: Going Beyond Literal Translation

In the field of marketing and advertising, transcreation is often employed to go beyond literal translation and capture the essence of the brand in different languages. Transcreation involves recreating the content in a way that resonates with the target audience, even if it means deviating from the original text.

Unlike literal translation, transcreation focuses on evoking the same emotions and responses in the target audience as the original content intended. It allows for creative adaptations, such as rewriting slogans or taglines, reimagining visuals, or even changing the overall concept to suit the cultural context.

Transcreation requires a deep understanding of the brand, its values, and the target audience. It involves not only linguistic skills but also creative and cultural sensitivity. Transcreators need to strike a balance between staying true to the brand's identity and adapting to the cultural nuances and preferences of the target market. [5]

Best Practices for Translating Marketing and Advertising Content

To ensure accurate and impactful translations in marketing and advertising, several best practices should be followed. These practices help maintain the brand's message and voice while adapting it to different languages and cultures.

- Start with a thorough brief: Provide translators with a detailed brief that includes information about the brand, target audience, desired tone, and style. This helps them understand the brand's identity and objectives, enabling them to deliver translations that align with the brand's vision.

- Collaborate closely with translators: Establish open lines of communication with translators to clarify any doubts, provide feedback, and ensure a collaborative approach to the translation process. This collaboration helps ensure that the translations accurately convey the intended message and resonate with the target audience.

- Conduct cultural research: Translators should conduct thorough research on the target culture, including its values, beliefs, and preferences. This research helps them adapt the content to align with cultural norms and sensitivities, avoiding any potential miscommunication or offense.

- Adapt visuals and design elements: Localization goes beyond mere translation of text; it also involves adapting visuals, colors, and design elements to suit the target culture. This adaptation helps create a visually appealing and culturally relevant marketing campaign.

- Proofread and edit: Thorough proofreading and editing are essential to ensure accuracy in the translated content. It helps identify any linguistic or cultural errors, ensuring that the final translation is of the highest quality.

Also, for businesses looking to expand their reach globally, hiring a professional translation agency is essential to ensure accurate and impactful translations in marketing and advertising campaigns. A translation agency offers a team of experienced translators who possess the linguistic and cultural expertise required for successful translation and localization. By partnering with a translation agency, businesses can ensure that their marketing and advertising content is accurately translated, culturally sensitive, and resonates with the target audience, ultimately driving success in global markets

The peculiarities of translating slogans

Today, a slogan is a tool with which manufacturers declare the uniqueness and originality of a product in advertising. There are many goods and services on the market, and the slogan allows you to distinguish your product or service among all this multitude of goods and services of competitors.

The slogan reflects the ideas, principles of the organization, and its corporate policy in various fields. The main requirements for the slogan are brevity, memorability, the presence of a trademark and translatability into other languages.

The translator must take into account the purpose pursued by the slogan. It can be "image-based". In this case, it usually reflects the credo of the company, its philosophy and policy, the main idea of the product, service or brand. Or a "commodity" goal, where the main task is to increase sales of goods and services. Therefore, the emphasis here is on a unique property. Having dealt with this, you will be able to better understand exactly what its compilers wanted to say, and what it is better to emphasize when translating.

One of the popular techniques of English slogans is the use of verbs in an imperative that gives dynamics and a call to action, such as: "Ask For More" from Pepsi, which in the Russian version

becomes the slogan “Бери от жизни всё». But it is the imperative that often causes most of the difficulties associated with translating English slogans into Russian. Even though the Russian language is no less fond of using the imperative mood, sometimes there is difficulty in transferring some verbs. Therefore, in order to get away from discord and double meaning in such cases, it is better to select an adequate replacement. A good example was the slogan from Kit-Kat: «Have a break, have a Kit-Kat!» turned into «Есть перерыв, есть Кит-кат!»

A vivid example of a slogan that was translated into Kazakh successfully is “Red Bull Gives You Wiings” , which was translated into Kazakh as “Ред Булл қанаттандырааады”, preserving the intended message from the source language, and expressing it in accordance with Kazakh grammar. Also, a Russian variant of the slogan of Snickers “Не тормози. Сникерсни” was rendered into Kazakh as “Тоқтама, сникерс же” which is an another example of correct translation. [7]

Localization of advertisements

Advertising localization refers to modifying ad content to align with a particular region’s cultural norms and values. This includes adjusting language, imagery, and references. The aim is to create content that resonates with the intended audience. Still, challenges may arise due to language barriers, legal regulations, and cultural differences. [8]

Translators should also take into account that typologically these languages differ from each other. For example, English is analytical, and Russian and Kazakh are synthetic. This means that in English the meaning is expressed through combinations of meanings of words, and in Russian and Kazakh - through changing forms of words. Therefore, a literal translation of a phrase is often impossible, and if it is possible, it will not be able to convey the exact meaning laid down by the copywriter. [9]

There are many people that are arguing about how to translate the famous “Black Friday” into our Kazakh language. Some people protested “don’t denigrate Holy Friday” on social networks. [10] The popular sales day Black Friday is often translated by companies as “Сәтті Жұма” or “Жасыл Жұма” to avoid misunderstandings. But in majority of cases, it remains untranslatable, like in the Instagram post from Sulpak [11]

Mistakes in translation are often encountered while translating from Russian into Kazakh. The examples are:

КӨРІНІ жаңаға ауыстырамыз – Меняем старое на новое

Әсер алып ШАБАТТАН – Приходи за впечатлениями

Жаңа жылдың кешінде ДӨҢГЕЛЕНЕ билеңіз – Закружитесь в танце нового года

Бағалар БІР ҚАЛЫПТЫ - Цены заморожены [12], [13]

If they had approached the issue more responsibly or, more creatively, of course, it was necessary to adapt the advertisement text in accordance with Kazakh grammar and orthography rules. But they limited themselves to the Russian version, and made a literal translation into Kazakh.

Advertisement and law issues

Another important point that the translator of advertising texts must take into account is national advertising laws. Legislation in the field of advertising may differ in many countries, the translator needs to take these differences into account. For example, British law restricts the use of female images in advertising, so advertising created in this country differs in a number of prohibitions. It is considered that it objectifies women and shows them as weak people, which gives rise to stereotypes. Advertisements should treat both genders respectfully and avoid presenting them in stereotypical or derogatory roles. [14]

Translation is an art form that plays a pivotal role in the field of marketing and advertising. It goes beyond literal conversion of words; it involves capturing the brand’s voice, adapting it to different languages and cultures, and resonating with the target audience.

Effective translation enables businesses to connect with consumers worldwide, conveying their message and values in a way that is both accurate and culturally relevant. It allows brands to expand

their reach, build brand loyalty, and ultimately drive success in global markets.

By understanding and addressing the challenges of translation, considering cultural nuances, employing transcreation, and partnering with professional translators and agencies, businesses can ensure impactful and successful translations in their marketing and advertising campaigns. The art of translation, when executed with precision and creativity, has the power to elevate brands to new heights in the global marketplace.

Effective translation is crucial in marketing and advertising campaigns that target audiences in different countries and cultures. It allows brands to connect with their target market on a deeper level, conveying their message and values in a way that resonates with local consumers. Without accurate translation, brands risk miscommunication, cultural insensitivity, and ultimately, failure to capture the attention and loyalty of their target audience.

Translation goes beyond simply converting words from one language to another. It involves understanding the cultural nuances, idioms, and even humor that may not directly translate. A successful translation takes into account the cultural and social context, ensuring that the brand's message is not only understood but also appreciated by the target audience.

REFERENCES

1. Mathieu Guidere The Translation of Advertisements: from Adaptation to Localization <https://www.kwintessential.co.uk/resources/translation-of-advertisements>
2. What Is the Importance of Advertising? <https://www.indeed.com/career-advice/career-development/importance-of-advertising>
3. Via Olausen Why Marketing Translation Matters, and How to Get it Right <https://redokun.com/blog/marketing-translation>
4. The Role of Cultural Nuances in Language Translation (2023) The Role of Cultural Nuances in Language Translation – Accelingo
5. Seldean Smith (2023) Translating Marketing Content: Strategies for Effective Global Campaigns <https://www.daytranslations.com/blog/translating-marketing-content-strategies-for-effective-global-campaigns/>
6. Translation errors and their consequences (2021) <https://www.across.net/en/knowledge/blog/translation-errors-and-their-consequences>
7. Как звучат популярные рекламные слоганы на казахском языке (2017) <https://weproject.media/articles/detail/kak-zvuchat-populyarnye-reklamnye-slogany-na-kazakhskom-yazyke/>
8. Joanna Tarasiewicz (2023) Challenges of Advertising Localization <https://www.atltranslate.com/blog/advertising-localization-challenges>
9. Inga STOIANOVA. Translation and transcreation of English cosmetic slogans into Russian https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/170-181_1.pdf
10. Бифат Елтаева (2020) Қара жұма атауы: бұл кімдердің тықпалап отырған идеясы? <https://zhasalash.kz/news/qara-zhuma-atauy-bul-kimderdin-tyqpalap-otyrgan-ideyasy-13721/>
11. Black Friday post by Sulpak on Instagram: <https://www.instagram.com/p/Cz2omqrIYb5/?igsh=ZWNyMm05Zm15M3dw>
12. Рекламные лозунги <https://yvision.kz/post/463871>
13. Қазақша жарнама неге қате? <https://abai.kz/post/47052>
14. Valeriya Safronova (2019) Gender Stereotypes Banned in British Advertising <https://www.nytimes.com/2019/06/14/style/uk-gender-stereotype-ads-ban.html>

Kairzhanova Dinara

e-mail: kairzhanova-dinara@mail.ru

Almaty, Kazakhstan

THE PROBLEM OF TRANSLATORS IN INTERCULTURAL COMMUNICATION

The article deals with the problem of translators in intercultural communication. What role does correct translation and the concept of tradition and cultures play?

Key words: translation, culture, traditions, Spain, intercultural communication, problem

Каиржанова Динара

Абылай хан атындағы ҚазХҚЖӘТУ студенті

Мамандық: 6В02305 “Аударма ісі”

Алматы, Қазақстан

EL PROBLEMA DE LOS TRADUCTORES EN LA COMUNICACIÓN INTERCULTURAL

El artículo habla del problema de los traductores en la comunicación intercultural. ¿Qué papel juega la traducción correcta y el concepto de tradiciones y culturas?

Palabras clave: traducción, cultura, tradiciones, España, comunicación intercultural, problema

Desde tiempos inmemoriales, el problema más común de los traductores es la incomprensión y la falta de estudio de las tradiciones de otros países y sus culturas. Antes de convertirte en traductor, debes estudiar todas las tradiciones y cultura del país cuyo idioma deseas traducir. Esto supone una gran ventaja para evitar malentendidos y, en ocasiones, conflictos. Por ejemplo, si quieres convertirte en traductor español-ruso o español-kazajo, naturalmente debes conocer el idioma, además de estudiar todas las tradiciones de España. Te contaré una tradición extraña de España a primera vista, pero después de un estudio detallado entenderás que esta es una de las tradiciones indígenas del hermoso país. La tradición se llama San Fermín. Desde el mediodía del 6 de julio, cuando se lanza un chupinazo desde el balcón del Ayuntamiento de Pamplona, dando inicio a las fiestas, hasta la medianoche del 14 de julio, la ciudad se sumerge en una diversión sin fin, que se prolonga durante 204 horas sin parar. El evento más espectacular de las fiestas de San Fermín es el encierro de toros y gente por las estrechas calles del casco antiguo de Pamplona. Antes de correr los toros por las calles de Pamplona, los participantes piden el patrocinio de San Fermín, cuya estatua se encuentra junto al ayuntamiento, cantan sus canciones en castellano y euskera y agitan periódicos enrollados, atributo indispensable de los participantes en el encierro.

A pesar del peligro de este evento, el número de participantes solo aumenta de año en año. Gente de todo el mundo viene a Pamplona a principios de julio en busca de una buena dosis de adrenalina. Al finalizar la carrera matinal por la ciudad comienzan procesiones festivas, festejos, desfiles con músicos y muñecos gigantes, ferias y un mar de vino, atributo indispensable de todas las fiestas españolas. Por la tarde, todos los días en el coso taurino se celebra una corrida de toros con la participación de toros traídos por la mañana y toreros profesionales. A pesar de los muchos aspectos peligrosos Vacaciones, San Fermín Pamplona uno de los más espectaculares el sabor de España, que al menos vale la pena visitarlo una vez en tu vida solo quieres descubrir la verdad sobre el alma de Españoles. Los orígenes de las fiestas de San Fermín se remontan a la Edad Media, cuando los pastores de los suburbios conducían sus toros a Pamplona para el campo de batalla. Los vecinos les ayudaron azotando a los toros. Así, año tras año, esta acción fue ganando tradición, convirtiéndose en el siglo XIII en una fiesta en honor al patrón del Reino de Navarra, San Fermín. Ernest Hemingway visitó Pamplona por primera vez en 1923.

Inspirado por la belleza de la ciudad, la atmósfera y las tradiciones de la festividad, escribió la novela “El sol también sale” que glorificó la festividad en Pamplona, España, en todo el mundo. Gracias a lo cual hoy vienen aquí cientos de miles y millones de turistas de todo el mundo.

Así se vive la Pamplona antigua de San Fermín en San Fermín. ¡Qué tradición tan divertida, qué país tan hermoso y qué gente tan amable!

ПРОБЛЕМЫ ПЕРЕВОДЧИКОВ В МЕЖКУЛЬТУРНОМ ОБЩЕНИИ

В статье говорится о проблеме переводчиков в межкультурной коммуникации. Какую роль играет правильный перевод и понятие традиций и культур?

Ключевые слова: перевод, культура, традиции, Испания, межкультурная коммуникация, проблема.

С незапамятных времен наиболее распространенной проблемой переводчиков – это непонимание и неизучение традиций других стран и их культур. Прежде чем стать переводчиком, вы должны изучить все традиции и культуру страны, язык которой вы хотите переводить. Это большое преимущество, позволяющее избежать недоразумений, а иногда и конфликтов. Например, если вы хотите стать испано-русским или испано-казахским переводчиком, вам, естественно, необходимо знать язык, помимо изучения всех традиций Испании. Я расскажу вам странную на первый взгляд традицию из Испании, но после детального изучения вы поймете, что это одна из коренных традиций прекрасной страны. Традиция называется Сан-Фермин. С полудня 6 июля, когда с балкона мэрии Памплоны бросают чупиназо, положив начало празднествам, до полуночи 14 июля город погружается в бесконечное веселье, которое длится 204 часа без перерыва. Самым зрелищным событием праздника Сан-Фермин является бег быков и людей по узким улочкам старого города Памплоны. Прежде чем пробежать быков по улицам Памплоны, участники просят о спонсорстве Сан-Фермина, чья статуя находится рядом с ратушей, поют свои песни на испанском и баскском языках и машут руками. Свернутые газеты – неперменный атрибут участников забега быков. Несмотря на опасность этого мероприятия, число участников из года в год только увеличивается. В начале июля в Памплону приезжают люди со всего мира в поисках хорошей дозы адреналина. По окончании утреннего забега по городу начинаются праздничные шествия, торжества, парады с музыкантами и гигантскими куклами, ярмарки и море вина, неперменный атрибут всех испанских фестивалей. Во второй половине дня каждый день на арене проводится коррида с участием завезенных утром быков и профессиональных тореадоров. Несмотря на множество опасных аспектов праздника, Сан-Фермин-Памплона является одним из самых зрелищных мест Испании, который стоит посетить хотя бы раз в жизни, если вы просто хотите узнать правду о душе испанцев. Истоки праздника Сан-Фермин восходят к Средним векам, когда пастухи из пригородов вели своих быков в Памплону на поле боя, а соседи помогали им, стегая быков. Таким образом, год за годом это действие обрело традицию, став в 13 веке праздником в честь покровителя королевства Наварра Сан-Фермина. Эрнест Хемингуэй впервые посетил Памплону в 1923 году. Вдохновленный красотой города, атмосферой и традициями он написал роман «И восходит солнце», прославивший праздник в Памплоне, Испания, на весь мир. Благодаря чему сегодня сюда приезжают сотни тысяч и миллионы туристов со всего мира. Также, традиция несет в себе большой смысл для мужчин: участвующий в забеге юноша, становится мужчиной и демонстрирует свою смелость и силу. Именно так в Сан-Фермине воспринимают старую Памплону Сан-Фермин. Какая веселая традиция, какая красивая страна и какие добрые люди!

Қалтай А.,

Абылай хан атындағы ҚазХКЖӘТУ бакалавры
«6B02301-Аударма ісі» мамандығы

Алматы, Қазақстан, e-mail: qaltaiaisha@gmail.com

Ғылыми жетекші: Ғ.Ғ.М. **Такенова Ж. Е.**

ТЕОРИЯЛЫҚ ЗЕРТТЕУ ӘДІСІ «МАШИНАЛЫҚ АУДАРМАНЫҢ ДАМУЫ»

Мақалада аударма тарихы талқыланады. Машиналық аударма соңғы жылдары айтарлықтай жетістіктерге қол жеткізді, нейромашиналық аударма жүйелері бұрынғыдан да нақты, әрі дәлірек аудармаларды қамтамтиды. Автор машиналық аударманың толық шешімі әлі бірде-бір жобада жүзеге асырылмағанын, алайда жаңа лингвистикалық теориялардың дамуы, машиналық аударма саласындағы заманауи жетістіктер, электронды сөздіктердің бар екенін айтады, және де компьютерлік технологиялар болашақта бұл проблемалық мәселенің шешімін толықтай алуға болады деген үмітте.

Түйін сөздер: аударма, ақпараттың ауқымды көлемі, аударма құрылымы, жоғары сапалы машиналық аударма

Kaltai A.,

Student of Translation Studies of Ablai khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: qaltaiaisha@gmail.com

Scientific supervisor: MA **Takenova Zh.Ye.**

THEORETICAL BASIS OF RESEARCH OF «THE EVOLUTION OF MACHINE TRANSLATION»

The article discusses the history of translation. Machine translation has seen significant progress in recent years, with neural machine translation systems delivering smoother and more accurate translations than ever before. The author says that a complete solution to the problem of machine translation has not yet been implemented in any project, however, the development of new linguistic theories, modern achievements in the field of machine learning, the development of electronic dictionaries, and the progress of computer technology leave hope that in the future it will be possible to obtain a satisfactory solution to this problematic problem.

Key words: translation, huge volumes of information, structure of translation, high- quality machine translation

Translation is one of the oldest human activities. Even Cicero, who translated the works of Plato and Demosthenes, and Horace in his treatise “The Science of Poetry” used the word *interpretes* in the meaning of “translator”, “interpreter”. The same name is used by the Bible translator Saint Jerome. In French, from the Latin *translatio* (transfer of meaning, metaphor) and *traslator* (transferring something to someone) the words *translation* and *translateur* are formed in the meaning of “translation” and “translator”, which were also mastered by other European languages.

The first mentions of written translations are found in Ancient Egypt, in the 15th century BC. Three and a half thousand years ago, an unknown priest translated diplomatic correspondence from ancient Egyptian into Akkadian, writing his work in cuneiform. This is the oldest historical monument that has survived to this day, but it is assumed that the Egyptians made written translations long before it.

Images of translators are found on bas-reliefs made more than 5,000 years ago. By that time, the Egyptians already knew writing very well, which means it would be reasonable to assume that the

history of written translation had already begun. They all had their own translators in other ancient states. The king, churches, the military, etc. had their own translators.

Against the background of such achievements of ancient peoples, it seems a curious fact that the heroes of antiquity - the Greeks - for a long time did not know written translation at all, and this despite the richest literature. The thing is that the Greeks considered all other peoples "barbarians" and were not going to translate anything into their languages. Even in direct contact with foreigners, translation services were usually provided not by the Greek side. [1, p.65]

The Romans changed the situation. During its formation, Rome actively translated Greek texts into Latin. Moreover: in the era of the Republic, expert translators appeared who determined uniform standards for written translation.

The Renaissance defines an almost modern approach to written translation.

Different schools of translators emerge, translations of secular literature appear, and discussions are held about the balance between conveying meaning and preserving the form of the text. The phenomenon of written translation is becoming truly widespread. In Rus', written translation developed in the same way as in Europe. A landmark point was the reign of Peter I, who created the Academy, and under it the "Russian Assembly" - the first organization of professional translators in Russia. Well, a century later, Zhukovsky, Karamzin and Lermontov elevated written translation to the status of a real art.

Here we can also say about the achievements of the USSR that at one time the countries of the former USSR occupied one of the first places in the world in the number and circulation of translations produced annually, primarily of fiction. Many translators have achieved heights of literary excellence in their works.

Next, we move on to machine translation. The birth date of machine translation can be considered 1954; it was in this year that the public demonstration of translation using computer technology took place. In history, this event is called the "Georgetown Experiment" - after the name of the university that, together with IBM, participated in its preparation. [2, p.72]

The experiment was as follows: the machine at the input was given about 60 sentences in Russian, written on punched cards, and the machine, in turn, gave a translation of these sentences into English. The choice of the language from which the translation was carried out was determined by the beginning of the Cold War and the need, in connection with this, to analyze the huge volumes of information received in Russian. A fairly narrow topic of petrochemistry was chosen for translation, and all the sentences entered were very simple: "Processing improves the quality of oil," "The commander receives information by telegraph." Under such conditions, the experiment turned out to be quite successful; moreover, it was believed that the problem of machine translation would be completely solved within the next five years. However, further years of research have shown that the problem of machine translation is much more complex and multifaceted than expected.

Machine translation systems have undergone significant changes over the years. For each word or figure of speech in the source text, an equivalent in the target language is selected, found in the dictionary [3, p.668]. The first-generation systems did not have the ability to solve problems of ambiguity, did not conduct any linguistic analysis, and therefore produced a rather low translation quality.

The next period of development of machine translation systems is called the second generation, and this was the mid-1960s-1970s. Their internal structure is somewhat more complex than that of the first generation: instead of word-by-word translation, each sentence has its own syntactic structure based on the rules of the grammar of the input language. At this stage, both morphological and syntactic analysis methods were already widely used in machine translation technology, which significantly improved the quality of the output texts, but difficulties related to semantics remained.

Despite the universality and full potential of this theory, its application in machine translation systems has not yet produced a qualitative breakthrough. Decades of research on machine translation have shown how great the difficulties really are in moving from natural language to a universal metalanguage that stores the meaning of the text.

At the same time, interactive machine translation systems have emerged, in which human participation is involved at various stages of translation. Such participation can be expressed in different forms:

- Post-editing: a person edits the text already translated by the machine.
- Pre-editing: a human edits the input text, making it easier for the machine to understand.
- Partially automated translation: human and machine interact during the translation process. For example, a person's use of electronic dictionaries when translating; human participation in the machine translation process to resolve difficulties. [4, p.102-103]

This is how machine translation developed, and at the end of the twentieth century the statistical approach of machine translation began to dominate [5, p.126]. As you might guess, statistical translation is based not on rules, but on statistics.

Currently, high-quality machine translation systems exist and are being developed, aided by new information technologies and corpus linguistics, but despite this, there are still a number of problems in carrying out machine translation tasks.

A complete solution to the problem of machine translation has not yet been implemented in any project, however, the development of new linguistic theories, modern achievements in the field of machine learning, the development of electronic dictionaries, thesauruses, and the progress of computer technology leave hope that in the future it will be possible to obtain a satisfactory solution to this problem tasks.

REFERENCES

1. Alon Lavie. METEOR: An Automatic Metric for MT Evaluation with Improved Correlation with Human Judgments. – 2007. – p. 65-72.
2. Kay Peterson. Human Evaluation of Machine Translation Systems. – 2007. – p.71-102.
3. Manuel Herranz. A Survey on Evaluation Methods for Machine Translation. – 2018. - p. 665-704.
4. Elena Cuoco, Marco Del Tredici. Evolution of Machine Translation: A Survey of the State of the Art. – p.102-103.
5. Graham Neubig. Neural Machine Translation. - ch. 2.

УДК 81'25

Kaumenova A.,
Bachelor's degree Ablai khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: ajnurkaumenova@gmail.com

TRANSLATION PECULIARITIES OF LIGHT INDUSTRY TEXTS FROM ENGLISH INTO KAZAKH

The article discusses the features of technical translation in the field of light industry, the basics of the formation of translation transformations, difficulties during technical texts.

The article is concerned with the author comes to the conclusion that technical translation includes different types, techniques, and knowledge for effective and accurate translation. Knowledge in the field of translation is one of the main and decisive factors for successful translation. Without certain knowledge, the translation will not be able to be completed accurately and intelligibly.

The necessary knowledge allows the translation to be in high quality, understandable, and effective.

Key words: features of technical translation, light industry, translation transformations

Light, or small-scale industry may be characterized by the nondurability of manufactured products and a smaller capital investment in plants and equipment, and it may involve nonstandard products, such as customized or craft work. The labour force may be either low skilled, as in textile work and clothing manufacture, food processing and precision instrument manufacture, gemstone cutting, and craft work.

Кауменова Айнұр

Абылай хан атындағы ҚазХҚЖӨТУ бакалавры

e-mail: ajnurkaumenova@gmail.com

ЖЕҢІЛ ӨНЕРКӘСІП МӘТІНДЕРІН АҒЫШШЫН ТІЛІНЕН ҚАЗАҚ ТІЛІНЕ АУДАРУДА АУДАРМА ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Мақалада жеңіл өнеркәсіп саласындағы техникалық аударманың ерекшеліктері, аударма трансформацияларын қалыптастыру негіздері, техникалық мәтіндермен жұмыс жасаудағы қиындықтар қарастырылады.

Мақалада автор техникалық аударма тиімді және дәл аударма үшін әртүрлі түрлерді, әдістерді және білімді қамтиды деген қорытындыға келеді. Аударма туралы қамтитын білім сәтті аударманың негізгі және шешуші факторларының бірі болып табылады. Белгілі бір білімсіз аударманы дәл және түсінікті түрде орындау мүмкін бола алмайды. Қажетті білім аударманың сапалы, түсінікті және тиімді болуына мүмкіндік береді.

Түйінді сөздер: Техникалық аударма ерекшеліктері, жеңіл өнеркәсіп, аударма трансформациялары

Жеңіл немесе шағын көлемді өнеркәсіп өндірілген өнімнің қысқа мерзімділігімен және зауыттар мен жабдықтарға аз инвестициялармен сипатталуы мүмкін, сондай-ақ тапсырыс бойынша жасалған бұйымдар немесе қолөнер сияқты тапсырыс бойынша жасалған бұйымдарды қамтуы мүмкін. Жұмыс күші тоқыма өнеркәсібінде және киім өндірісінде, тамақ өнеркәсібі мен дәл аспаптар өндірісінде, асыл тастарды кесуде сонымен қатар қолөнер жұмыстарында жоғары білікті болуы ықтимал.

Source text	Target text	Analysis
Review on light industry in Kazakhstan: Import substitution, export and state support	Қазақстандағы жеңіл өнеркәсіп саласына шолу: импорт алмастыру, экспорт және мемлекеттік қолдау қалай жүзеге асуда?	That is, in the process of translating this sentence, the substitution method was used.
The development of light industry in Kazakhstan is today one of the priority areas, since the industry has social significance, ensuring high employment of the population.	Қазақстанда жеңіл өнеркәсіп саласының дамуы бүгінгі таңда басымдықты бағыттардың бірі, себебі саланың әлеуметтік маңызы мынада: тұрғындарды жұмыспен қамтудың жоғары деңгейін қамтамасыз етеді.	In this sentence, the translator translated the phrase “high employment” in the original sentence using the addition method.
Today, the Government of Kazakhstan is implementing a number of measures to support domestic light industry: free economic zones, preferential taxation and lending, quotas and grants for training, and government investment.	Бүгінде Қазақстан Үкіметі отандық жеңіл өнеркәсіп саласын қолдаудың бірқатар шараларын іске асыруда: еркін экономикалық аймақтар, салық салудағы жеңілдіктер, несиелендіру, оқытуға квоталар мен гранттар, мемлекеттік инвестициялар.	The translator literally translated the source text in units of the translation language, observing the order of the text.

**ЛИНГВОМӘДЕНИЕТТАНУ ЖӘНЕ МӘДЕНИАРАЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС АУДАРМАНЫҢ
ИНТЕРПРЕТАЦИЯЛЫҚ ПЛАТФОРМАСЫ РЕТІНДЕ**

<p>Read more about the measures for the industry development in the review by PrimeMinister.kz.</p>	<p>Мұның барлығының саланың дамуына қалай ықпалын тигізіп отырғаны туралы PrimeMinister.kz шолуынан оқыңыздар.</p>	
<p>Kazakhstan's light industry has 1,044 enterprises. It employs 12.7 thousand people.</p> <p>In January-October 2019, the main share in the production of light industry products is in the textile industry — 53% (46.1 billion tenge), followed by the production of clothing with a share of 37% (32.8 billion tenge) and the production of leather and related products with a share of 10% (8.6 billion tenge).</p>	<p>Қазақстандағы жеңіл өнеркәсіп саласында 1044 кәсіпорын бар, оларда 12,7 мың адам жұмыспен қамтылған.</p> <p>2019 жылғы қаңтар-қазан айларында жеңіл өнеркәсіп өндірісінде негізгі үлесі тоқыма өндірісіне тиесілі — 53% (46,1 млрд теңге), одан соң киім өндірісінің үлесі 37% (32,8 млрд теңге) құрайды, былғары және оған жататын өнімдер өндірісінің үлесі – 10% (8,6 млрд теңге).</p>	<p>The translator translated using the integration method, that is, passed two simple sentences through one complex sentence.</p> <p>The translator literally translated the source text in units of the translation language, observing the order of the elements.</p>
<p>The turnover of light industry in Kazakhstan for 9 months of this year amounted to \$1.3 billion, an increase of 14.5% compared with the same period last year. Import Substitution Measures: Project Office and Working Group</p>	<p>Биыл 9 айда Қазақстандағы жеңіл өнеркәсіптегі тауар айналымы өткен жылдың ұқсас кезеңімен салыстырғанда 14,5%-ға артып, \$1,3 млрд құрады.</p>	<p>The grammatical substitution method was used. We can see that the translator has shifted the position of the sentence in the translated text. In order not to lose the meaning of the text of the translation, the sentences are repositioned.</p>
<p>According to the Ministry of Industry and Infrastructure Development, over 11 months there has been an increase in import flows in all sub-sectors: in clothing production by 34%, in textile products by 13% and in the segment of leather and leather products by 35%. At the same time, the bulk of imports, as a rule, are shoes, men's and women's clothing, T-shirts, sweatshirts, suitcases, suitcases, handbags, suitcases and hosiery.</p> <p>If men's and women's clothing is mainly supplied from China, Turkey, Russia, Italy, then shoes and outerwear are from China and Russia, bags, suitcases, and handbags are from China, Russia, Italy and France.</p>	<p>Индустрия және инфрақұрылымдық даму министрлігі хабарлағандай, биылғы 11 айда барлық шағын салаларда импорт ағымдарының артуы байқалады: киім өндірісінде – 34%-ға, тоқыма өнімдерінде – 13%-ға, былғары және былғарыдан жасалған бұйымдар сегментінде – 35%-ға. Бұл ретте импорттың негізгі үлесін әдеттегідей, аяқ киім, ерлер және әйелдер киімі, майкалар, күпәйкелер, саквояждар, шамадандар, әйелдердің шамадан сөмкелері мен шұлық-ұйық бұйымдары құрап отыр.</p> <p>Егер ерлер мен әйелдер киімдері көбіне Қытай, Түркия, Ресей, Италия елдерінен жеткізілетін болса, аяқ киім мен сырт киім Қытайдан, Ресейден, ал саквояждар, шамадандар мен әйелдердің шағын шамадан сөмкелері Қытай, Ресей, Италия, Франциядан әкелінеді.</p>	<p>The translator literally translated the source text in units of the translation language, observing the order of the elements.</p> <p>The translator used the concretisation method, i.e. translated the word “handbags” in the original into the target language, clarifying it with the phrase «little bags of women».</p>

**ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЯ И МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ КАК
ИНТЕРПРЕТАЦИОННАЯ ПЛАТФОРМА ПЕРЕВОДА**

<p>To solve the current problem, a project office for the economy of simple things, import substitution and export was created on the basis of Atameken NCE under the chairmanship of Deputy Prime Minister Roman Sklyar and Chairman of the Board of NCE Atameken Ablay Myrzakhmetov and Minister of Industry and Infrastructure Development Beibut Atamkulov .</p>	<p>Осылайша, түпкі өнім қымбатқа түседі. Аталған мәселені шешу үшін «Атамекен» ҰКП базасында Премьер-Министрдің орынбасары Р. Склярдің және «Атамекен» ҰКП басқарма төрағасы А. Мырзахметовтің, индустрия және инфрақұрылымдық даму министрі Б. Атамқұловтың төрағалығымен «қарапайым заттар экономикасы», импорт алмастыру және экспорт жобалық офисі құрылды.</p>	<p>The integration method was used, that is, a monosyllabic sentence was translated into two simple sentences.</p>
<p>There has been an increase in exports of goods such as: bags and sack packaging made of textile materials — by 98%, bed linen, tableware, toilet and kitchen linen – by 21.8%; non-woven materials — growth of 4.5 times, other shoes on the sole and upper of rubber or plastic — growth of 4.9 times; hosiery — by 44.5%. What Measures of Support for Light Industry Provided Today?</p>	<p>Тоқыма материалдарынан жасалған қапшықтар мен пакеттер – 98%-ға, төсек жаймалары, ас үй, дәретхана және ас бөлмесі жаймалары – 21,8%-ға, тоқылмаған материалдар өсімі – 4,5 есе, табаны бар, үсті резинадан немесе пластмассадан жасалған басқа да аяқ киімдер өсімі – 4,9 есе, шұлық-ұйық бұйымдары – 44,5% тәрізді тауарлар экспортының өсімі байқалуда. Бүгінде жеңіл өнеркәсіпті қолдаудың қандай шаралары қарастырылған?</p>	<p>In this example, we see that the translator translates the source text verbatim in units of the target language, preserving the order of the elements.</p>
<p>Development Bank of Kazakhstan JSC provides lending services for investment projects and export operations, lending to current activities, intermediate and mezzanine financing, financing leasing transactions, as well as providing guarantees.</p>	<p>«Қазақстанның Даму Банкі» АҚ инвестициялық жобалар мен экспорттық операцияларды несиелендіру, ағымдағы қызметті несиелендіру, аралық қаржыландыру, лизингтік келісімдерді қаржыландыру, сондай-ақ кепілдіктер ұсыну бойынша қызметтер көрсетеді.</p>	<p>The translator translates the source text verbatim in units of the target language, preserving the order of the elements.</p>
<p>JSC Damu Entrepreneurship Development Fund provides support in the form of lending, subsidizing and guaranteeing loans. A roadmap for the development of light industry for 2019-2021 has also been developed, which is approved by the Government. The roadmap provides for 52 measures to ensure the supply of raw materials to enterprises, the fight against illegal circulation of goods, increasing the share of</p>	<p>«Даму» Кәсіпкерлікті қолдау қоры» АҚ несиелендіру, субсидиялау және несиелерді кепілдендіру түріндегі қолдау шараларын көрсетеді. Сонымен қатар 2019-2021 жылдарға арналған жеңіл өнеркәсіпті дамыту жөніндегі Жол картасы әзірленді, оны Үкімет мақұлдады. Жол картасында кәсіпорындарды шикізатпен қамтамасыз ету, тауарлардың заңсыз айналымымен күресу, қазақстандық қамту үлесін</p>	<p>The translator translates the source text verbatim in units of the target language, preserving the order of the elements.</p>

**ЛИНГВОМӘДЕНИЕТТАНУ ЖӘНЕ МӘДЕНИАРАЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС АУДАРМАНЫҢ
ИНТЕРПРЕТАЦИЯЛЫҚ ПЛАТФОРМАСЫ РЕТІНДЕ**

<p>Kazakhstani content, measures of economic incentives, as well as systemic support measures. In addition, in the specialty “Technology and Design of Light Industry Products,” the number of graduates of the 2018-2019 academic year in undergraduate studies is 386, master’s degrees are 14 (of which 10 are state orders), and one is a PhD student.</p>	<p>арттыру, экономикалық ынталандыру шаралары, сондай-ақ жүйелі қолдау шаралары бойынша 52 іс-шара қарастырылған. Сонымен қатар, «жеңіл өнеркәсіп бұйымдарының технологиясы және құрылымдастыру» мамандығы бойынша 2018-2019 оқу жылындағы түлектер саны бакалавриатта – 386, магистратурада – 14 (оның ішінде 10 адам мемлекеттік тапсырыс бойынша), PhD докторантурасында – 1 адам.</p>	
<p>In the specialty “Technology and Designing of Textile Materials,” the number of graduates of the 2018-2019 academic year in the bachelor’s program is 82 (of which 79 are state orders), 10 are master’s degrees (10 of them are state orders), and 2 PhD students.</p>	<p>«Тоқыма материалдары технологиясы және оны жобалау» мамандығы бойынша 2018-2019 оқу жылындағы түлектер саны бакалавриатта – 82 (оның ішінде 79 – мемлекеттік тапсырыс бойынша), магистратурада – 10 (оның ішінде 10 адам мемлекеттік тапсырыс бойынша), PhD докторантурасында – 2 адам.</p>	<p>This text is translated using the replacement method. That is, if our original text begins with “In the specialty”, then the translated text begins with the name of the first specialty. There is no deviation here, the meaning of the text has not changed.</p>
<p>The abovementioned higher educational institutions determined the bases for professional practice and training for students in the relevant specialties: knitting factory of Alteks JSC, AZALA Textile LLP, Cashmere LLP, Mimioriki LLP, Semipalatinsk Leather and Fur Mill LLP, LLP Murager (Semey), apparel factory Educational and Production Enterprise of the Kazakh Society of the Deaf (Kostanay), LLP Production and Innovation Company ASTANAANA ltd (Nur-Sultan), Tarazbylgaryetik LLP, LLP Fiberglass Pipe Plant, Bota hosiery factory. The contingent of students in the field of light industry in VET educational institutions is 9,614 people, including 9,189 people by state order. In the context of specialties:</p>	<p>Жоғарыда аталған оқу орындары тиісті мамандықтар бойынша білім алушылардың кәсіптік тәжірибе мен тағылымдамадан өтуі үшін базаларды нақтылады: «Алтекс» АҚ трикотаж фабрикасы, «AZALA Textile» ЖШС, «Кашемир» ЖШС, «Mimioriki» ЖШС, «Семей тері-былғары комбинаты» ЖШС, «Мұрагер» ЖШС (Семей қ.), «Қазақ саңыраулар қоғамының оқу-өндірістік кәсіпорны» тігін фабрикасы (Қостанай қ.), «Өндірістік-инновациялық компания» ASTANAANA ltd» ЖШС (Нұр-Сұлтан), «Таразбылғарыетік» ЖШС, «Шыны пластик құбырлар зауыты» ЖШС, «Бота» шұлық фабрикасы. Жеңіл өнеркәсіп саласындағы білім алушылар контингенті ТЖКБ оқу мекемелерінде — 9614 адам, оның ішінде мемлекеттік тапсырыс бойынша — 9189 адам. Мамандықтар бойынша:</p>	<p>Company names in this sentence translated into English using the transliteration method.</p>

**ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЯ И МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ КАК
ИНТЕРПРЕТАЦИОННАЯ ПЛАТФОРМА ПЕРЕВОДА**

According to forecasts, after the launch of the entire textile cluster, the processing of Kazakhstan's cotton will double	Болжам бойынша, барлық тоқыма кластері іске қосылғаннан кейін қазақстандық мақта өңдеу саласы екі есеге артады.	The translator translated using the method of concretization , i.e., with the clarification of the word "double" in the Kazakh language, it is intensively translated as "double».
According to the press service of the Shymkent akimat, this year in the southern region it is planned to reach 20% of raw cotton processing, in subsequent years — 50%, and in the future it is expected to bring this figure to 100%.	Шымкент қаласы әкімдігінің баспасөз қызметінің хабарлауынша, биыл оңтүстік аймақта мақта шикізатын өңдеудің 20%, кейінгі жылдары 50% жеткізу жоспарлануда, болашақта бұл көрсеткішті 100%-ға дейін арттыру көзделген.	The translator changed the word order in the sentence and used the substitution method. Although the words are swapped here, no semantic changes are observed.

In conclusion, the article examines the features of technical translation in the field of light industry. What skills should a translator have in order for the translation to be performed successfully in an effective, accurate and understandable way for the target audience. This article examines the techniques of translation, taking into account the possibilities and nuances of performing translation in high quality.

Қорытындылай келе, мақала жеңіл индустрия саласындағы техникалық аударманың ерекшеліктерін қарастырады. Аудармашы мақсатты аудитория үшін аударма сәтті, тиімді, дәл және түсінікті болу үшін қандай дағдыларға ие болуы керек. Бұл мақалада аударманы жоғары сапада орындау мүмкіндіктері мен нюанстарын ескере отыра, аударма техникалары қарастырылады.

REFERENCES

1. britannica.com/money/industry#refl33373
2. <https://primeminister.kz/en/news/reviews/review-on-light-industry-in-kazakhstan-import-substitution-export-and-state-support>
3. <https://primeminister.kz/news/reviews/k-azak-standag-y-zhen-il-onerk-sip-salasy-na-sholu-import-almastyru-eksport-zh-ne-memlekettik-k-oldau-k-alay-zhuzege-asuda>

УДК 94(560):355.48

Kenzhebek G.

2nd year student of KazUR&LM after named
Ablai khan, Specialty: Translation
Almaty, Kazakhstan
e-mail: gulnazkenzhebek5@gmail.com
Scientific supervisor: **Bakhtiyarova R.M.**

THE SPECIFICS OF TRANSLATION OF COLLOQUIAL FRENCH VOCABULARY

In this article, information about colloquial French vocabulary and its meaning has been written. The types of vocabulary their definitions and examples are considered. Examples of modern jargon, slang and stable phrases are given and their literal meaning and basic meaning are shown. Methods of translating colloquial vocabulary: the functions of using euphemism and dysphemism, definitions and examples based on movies, books are given.

Key words: colloquial vocabulary, literary and non-literary vocabulary, slang, slang, euphemism, dysphemism, stable phrases.

Кенжебек Г.

Абылайхан атындағы ҚазХҚжӘТУ 2 курс студенті

Мамандығы: Аударма ісі

Алматы, Қазақстан

e-mail: gulnazkenzhebek5@gmail.com

Ғылыми жетекші: **Бахтиярова Р.М.**

ФРАНЦУЗ ТІЛІНДЕ АУЫЗЕКІ ЛЕКСИКАНЫ АУДАРУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Мақалада ауызекі француз лексикасы туралы мәлімет және оның маңызы туралы жазылды. Сөздік құрамның түрлері, олардың анықтамалары мен мысалдары қарастырылды. Қазіргі таңдағы жаргон, сленг және тұрақты сөз тіркестеріне мысалдар келтіріліп, олардың тура мағынасы мен негізгі мағынасы көрсетілді. Ауызекі лексиканы аудару әдістері: эвфемизм мен дисфемизмнің қолданылу қызметтері, анықтамалары берілді және фильм, кітаптар негізінде мысалдар келтірілді.

Тірек сөздер: ауызекі лексика, әдеби және әдеби емес сөздік құрам, жаргон, сленг, эвфемизм, дисфемизм, сөз тіркестері.

Тіл – бұл күн сайын өзгеріп отыратын жүйе, кейбір сөздер жаңадан пайда болып қолданысқа енеді, кейбір сөздер жоғалады немесе қолданыстан шығып қайта пайда болып та жатады. Бұл жағдайға тарихтағы саяси, халықаралық маңызы бар оқиғалар да үлкен әсер етеді. Тілдің өзгеріп отыруы ғалымдардың тілді зерттеуге деген маңызын ұлғайтуда, яғни тілді әлеуметтік-стилистикалық саралау әлемдік лингвистикада бұрыннан келе жатқан мәселе. Соңғы жиырма жыл ішінде тіл мамандары жазбаша тілді үйренуден, ауызекі лексиканы зерттеуге және талдауға белсенді түрде көшті. Көптеген атақты ғалымдар ауызекі лексиканың жалпы заңдылықтарын, қызметін, маңызын анықтау мәселелерімен айналысты. Өйткені ауызекі лексика - бұл тілдің даму қарқындылығына мүмкіндігінше тез әсер беретін және әр тіл мәдениетінің ұлттық ерекшелігін қалыптастыратын тілдің ең маңызды бөлігі. Қазіргі таңда ауызекі сөйлеуді үйрену өте маңызды, өйткені бұл қолданыста жиі кездеседі және сөйлеудің барлық басқа түрлерін бағалау стандарты болып табылады. Тіл мамандарының пікірі бойынша, қазіргі таңда әдеби тіл нормасының анық болуы мен маңызы азаюда. Бұл жағдайдың себептерінің бірі - жаргон деп саналатын сөздер мен сөз тіркестерінің әдеби тілге енуі.

Кез келген тілдің барлық сөздік құрамы әдеби және әдеби емес болып бөлінеді. Әдеби бөлігіне мыналар жатады:

1. бәріне ортақ ауызекі сөздер;
2. бейтарап сөздер.

Ауызекі сөздер - адамдардың тіл арқылы қарым-қатынас жасауының бір түрі, бұл тікелей қарым-қатынас жасау кезінде жүзеге асырылады. Көбіне мұнда ауызекі тіл нормасынан тыс жаргон, диалектілер болуы мүмкін және жастар арасында мұндай сөздер көптеп кездеседі, мысалы: le pote – дос; le boucan – шу; le prof - мұғалім; la cata - апат; ado - жасөспірім; la provoc - араңдату; la meuf - әйел адам; le job - жұмыс;

Бейтарап сөздер - тілдің барлық стильдерінде қолданыла беретін, стилистикалық синонимі жоқ сөздер. Мысалы: «il» (ол) және «elle» (ол)

Мұның бәрі әдебиетте немесе ресми жағдайда ауызша сөйлеуде қолданылатын лексика.

Сондай-ақ, әдеби емес лексика бар, оны бөліп көрсетуге болады:

1. кәсіби сөздер;
2. жаргон;
3. сленг.

Лексиканың бұл бөлігі өзінің ауызекі және бейресми сипатымен ерекшеленеді.

Кәсіби сөздер - белгілі бір шаруашылыққа, кәсіпке байланысты қолданылатын, жалпы

халыққа түсінікті бола бермейтін, қолданылу аясы шектеулі сөздер. Мысалы: *Électrodes* (Soudeur); *Casserole* (Cuisinier); *Fils* (Électricien); *Virus* (Docteur).

Жаргон - белгілі бір әлеуметтік немесе қызығушылығы ортақ топтардың басқаларға түсініксіз, құпия мағынада сөйлесуі. Мысалы: *avoir la dalle* – аш болу; *balles* – ақша (евро); *boloss* – қоғамдық орында өзін дұрыс ұстамайтын адам; *chouraver* – байқатпай ұрлау; *graillet* – жеу; *jacter* – сөйлесу; *keuf* – полиция; *kiffer* – жақсы көру.

Сленг - белгілі бір ортада қолданылатын, қалыпты тілден ауытқыған, мысқылды сөздер. Кейбір ғалымдар жаргондарды сленгтер қатарына қосып жатады және бұл ортақ қызығушылықтары бар топтарды байланыстыру үшін қолданылады деп есептейді. Мысалы, *Je m'en fiche / ça m'est égale* – маған бәрібір; *tais-toi* – сөйлем; *у a dégun* - ешкім; *laisse-tomber* – таста, ұмыт; *tout baigne* – барлығы керемет; *fait gaffe* – абайла; *avoir la trouille* – қорқу; *t'as pigé?* – түсіндің бе?

Әрбір аудармашының міндеті, ең алдымен, ауызекі тілдегі лексиканы сауатты және жағдаятқа байланысты дұрыс әрі тура аудару. Әр халық, әр мемлекеттің жеке өздеріне тән тұрақты және ауызекі сөз тіркестері болады, осы себептен де ауызекі лексикада аудару және түсіну бойынша қиындықтар туындап жатады. Бұл жағдайда мәтіннің негізгі мағынасын түсініп, аудармаға сәйкес балама сөзді табу өте маңызды. Аудармадағы бұл мәселені жеңу үшін аудармашы аударманың әртүрлі әдіс-тәсілдерін қолданып, сөз тіркестерін орнымен дұрыс аударып жаттығуы қажет. Сондай әдістердің бірі «әдеби лексика» әдісі. Қосымша тағы, аудармашы қолдана алатын екі бағыт бар: тікелей немесе тура және жанама аударма. Ауызекі тілдегі аудару кезінде тікелей әдісті қолдану дұрыс емес, өйткені бұл аударманың негізгі қағидаларын, нормаларын және мағынасын бұзады.

Сондай-ақ, ауызекі лексиканы аударуға эвфемизм мен дисфемизм әдістері де жатады. Бұл әдістер мәтінде дөрекі және балағат сөздер болған кезде қолданылады:

Эвфемизм – сөзді жеңіл түрде жеткізетін сөйлеудің бір түрі, бұл қиын, қайғылы, жағымсыз сөздердің синонимдерін қолдана отыра, оны жұмсартылған түрде жеткізетін әдіс. Мысалы:

- «Ce complexe résidentiel est réservé aux personnes du troisième âge.»

«Бұл тұрғын үй кешені егде жастағы адамдарға арналған»

Бұл мысалда егде жастағы адамдар деген тіркес қарт, кәрі адамдар орнына қойылып тұр.

- De près, Sarahmée

«Au milieu d'la rue tu pousses ton dernier souffle»

«Көшенің ортасында сен соңғы демінді шығарасың»

Бұл ән үзіндісінде өлім сөзінің орнына соңғы демді шығару сөзі қолданылып тұр.

- Le roman de Jocelyn Boisvert «Un dernier songe avant le grand sommeil»

Жослин Буаверттің «Үлкен ұйқы алдындағы соңғы арман» романы

Романның аты өлім тақырыбын қозғау үшін қолданылады, яғни ол осы ауыр шындықты алмастыруға қызмет етеді.

Дисфемизм – мағынасы жағынан эвфемизмге қарама-қарсы әдеби тілге жатпайтын, дөрекі түрде айтылатын, біреуді қорлау, кемсіту мақсатында пайдаланылатын сөздер [3, 124 б.]. Дисфемизм көбіне диалектілерде жиі кездеседі. Мысалы:

- Le film «Titanic», La conversation entre Rose et Carl

- Mais qu'est ce que tu vas faire? tu vas le rejoindre? tu vas être la putaine d'un rat d'égout?

- Je préfère être sa putaine que ta femme!

- Le film «Intouchables»

- Je monte pas là-dedans... Même pour toi, je vais pas te charger à l'arrière comme un cheval!

Ауызекі лексика аудармасына байланысты Анна Гавальданың «Просто вместе» романы бойынша салыстырмалы талдаулар жасап, мысалдар келтірейік:

✓ *Quand il sentira son odeur, il lui demandera de s'habiller illico.*

Ол оның иісін сезгенде, одан бірден киінуін сұрайды.

Француз тіліндегі *illico* сөзі ауызекі тілде қолданылып тұр, ал оның баламасы бірден, сол сәтте, тез арада дегенді білдіреді, яғни оның түпнұсқа аудармасы жоқ.

✓ *Enlève-moi tout ce bazar; tu vas crever de chaud.*

Мына шүберектің бәрін шешіп таста, әйтпесе ыстықтан өлесің.

Француз тіліндегі *bazar* сөзі ауызекі мағынада кең мағынаға ие, сондықтан аударма кезінде мағынасына байланысты нақтылау қажет.

✓ *Vous faites chier; Lestafier!*

Сіз мені шаршаттыңыз, Лестафье!

Бұл аудармада эвфемизм әдісі қолданылған, яғни француз тіліндегі дәрекі сөз ауызекі тілмен жұмсақ мағынада жеткізіліп тұр.

Осы орайда тұрақты сөз тіркестері туралы да бірнеше мысалдар келтірсек болады:

Түпнұсқа	Тура мағына	Негізгі мағына
«Être dans le coup»	Соққыда болу	Хабардар болу
«Avoir la dent»	Тісі болу	Аш болу
«Être chocolat»	Шоколад болу	Алданып қалу
«Raconter des salades»	Салаттар туралы айту	Ертегілер айту
«Entre la poire et fromage»	Алмұрт пен сыр ортасында қалу	Екі оқиға арасында қалу

Сонымен, жоғарыда айтылған мысалдарға сүйене отырып, мынадай қорытынды жасауға болады. Аударма кезінде қолданыста болатын жаргон, сленг сөздерді ескере отырып, сөзбе-сөз аудармай негізгі мәтінге байланысты дұрыс аударма жасау керек. Ауызекі лексиканы аудару кезінде көбінесе мағынасы терең аударма қызметі жиі қолданылады. Дәрекі лексикалық бірліктерді эвфемизм және дисфемизм әдістерін қолдана отырып аударуға болады.

ӘДЕБИЕТ

1. Фразеологизм, URL: <https://www.marines-centre.com/2017/03/24/francuzskie-frazeologizmy/>
2. Жаркова Т.И. О сленге современной французской молодежи // Иностр. языки в школе. 2005
3. Қалиев Ғ., Болғанбаев Ә. Қазіргі қазақ тілінің лексикологиясы мен фразеологиясы – Алматы, 2003.
4. Волошин Ю.К. Американский сленг разговорной речи // Лингвистические единицы разных уровней и их функциональные характеристики.
5. Colin J.-P., Mével J.-P., Leclère Ch. Dictionnaire de l'argot français et de ses origines. P.: Larousse, 2002.

УДК 81`25

Кудайберген Камила, Бакалавр специальности
«6В02301-Переводческое дело»
КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Алматы, Казахстан, e-mail: camiel03@mail.ru
Научный руководитель,
Магистр филологических наук, **Саймқулова Ш.О.**

ЛОКАЛИЗАЦИЯ КОНТЕНТА ПРОГРАММНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ И ВЕБ-САЙТОВ

Данная статья показывает способы переводческой локализации программного обеспечения и веб-сайтов, переводческих техник при переводе терминологии веб-сайтов, взаимодействие языка и интерфейса приложений и веб-сайтов, а также важность локализации в IT сфере. Статья раскрывает перспективы переводческой локализации и все возможные изменения,

которым может подвергнуться текст из-за межкультурного взаимодействия исходного текста и переведенного текста.

Ключевые слова: локализация, IT, программное обеспечение, перевод веб-сайтов, локализация интерфейса, методы перевода.

Kudaibergen K.,

Bachelor`s student of Translation Studies-6B02301
of Ablai khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: camiel03@mail.ru

Scientific supervisor: Master of Philological Sciences
Saimkulova Sh.O.

THE LOCALIZATION OF SOFTWARE AND WEBSITE CONTENT

The article is concerned with the ways of localization software systems and websites, translation techniques of website terminology, the interaction between a language and interface of applications and web-sites, the necessity of localization in IT sphere. The article shows the perspective of the of Translational Localization and how it considers the full range of ways that can be done while translation offering a new view of cross-cultural communication between SL and TL. The topic to be revealed is the central point of localization, its internationalization which can construct stronger engagement to the specific product in different by adjusting not insignificant primaries of cultures.

Key words: localization, IT, software programs, website translation, interface localization, ways of translation

Relevance: Localization plays a crucial role for saving cultural and language nuances in translation of software systems, websites and applications. Nowadays, more and more companies and organizations operate internationally and need to provide their products and services in different languages and cultures. Localization plays an important role in the success of such companies as it allows them to tailor their products to the requirements of local markets.

Localizing is also important for Kazakhstan due to several reasons. The country is well known for its versatility because of its language diversity including Kazakh and Russian languages and localization allows to present information and services on these languages increasing the availability of goods. There are some cultural aspects that are also essential, and localization allows considering them maintaining deeper interaction with local consumers. Economical potential of the country is also rising and adaptation of websites can lead to widening of the business. Moreover, localization is used in order to coincide with law and specific requirements of Republic of Kazakhstan, which makes localization indivisible part of commercial business.

Purpose: This report is to review the main aspects of localization in the translation industry and provide an overview of the main problems and challenges that translators face when conducting localization. The report will also contain a structured summary of the main topics and subtopics that will be covered.

Localization overview

From the middle 1980s, Translation Studies started to shift away its focus from the source text which requires a translational equivalent and towards a focus on the target purpose or function. This was achieved by two main schools of thought. German Skopostheorie insisted that the intended function of a translation is generally different from that of its source, simply because it addresses a new audience and cultural situation. Equivalence (“functional invariance”) should thus be treated as a special case at best. At the same time, the branch known as Descriptive Translation Studies (Even-Zohar, Toury, Lambert, Hermans) drew on the historical study of translations to show that the many different ways of translating depend on the cultural situation involved [1].

Different cultures accept information in different ways, and we should thus study the real conditions in which they are used. Localization is the process of adapting and readjusting content, a product or service to a target geographical point or language, taking into account its cultural, linguistic, technical and legal characteristics. This includes text translation, graphics adaptation, design and user interface redesign, and compliance with local codes and regulations, language norms, cultural beliefs, appealing events for a definite group of people.

For an illustration, there is legal prohibition of using Nazi symbols in Germany. That means that anything related must be deleted while translating a site, game or any other text into German. There are many known juridical cases concerning games like Wolfenstein for persona; computers and iOS devices. The aforementioned game was deleted from the platforms as a result of existence of swastika in its content.

Goals and objectives of localization: Glorifying the company and product/service in a new market, increase in the number of users and clients, improved user experience and satisfaction, support of local norms, rules and regulations, increased competitiveness and sales, translation and adaptation of text, adaptation of design and graphics, changes in user interface and functionality, legal and cultural compliance, localization testing and quality control.

Necessity of localization

The absence of localization in translation transformations would lead to numerous problems with perception of the text for readers. The unsuccessful solution may appear as a result of lack of context or a wrong perception of the SL text. In contrast to the English language, Russian has more different forms of words: the spelling of the word is influenced by gender, number, case, etc. So, the message “change” can be translated as “to change”, “changed”, “changes”. For a proper translation, you need to understand where the word is displayed. Examples of unsuccessful translations due to the deficiency of localization.

In the first attached picture it is noticeable how the phrase “Diesel Fuel” was translated as “Diesel Fuel in Arabic” which reveals the absence of localization and mistake in rendering the required information from the client.

The second picture also shows the error in transferring the content of a warning as “Slip and fall down carefully” instead of “Slippery. Be careful” which would be more accurate for English language reader to percept the information.

The third picture is also a translational error which was done because of absence of background information, so as the name of the well-known children’s toys were translated literally as “Изверг Высокий” that ruins the charm of a product for Russian-speaking audience.

Website localization. Features of website localization.

Website localization has its own characteristics, including adaptation of content to the cultural characteristics of target audiences: translation of text into the local language, adaptation of date and time formats, local currency symbols and units of measurement, taking into account cultural norms and traditions.

Translation and adaptation of the user interface: translation of buttons, menus, tips and other website elements, adaptation of the interface to local preferences and user expectations. There is a

compliance with local rules and regulations: Consideration of legal and regulatory requirements, including privacy policies, data security, copyright protection, etc. Additionally, adjustment of content to the cultural characteristics of target audiences, translation and adaptation of the user interface and compliance with local rules and regulations.

Software localization means translation and replacement of interface details, reference and auxiliary files (for example, translation of the file readme), documentation. High-quality localization of software is usually perpetrated only with the help of translator with varied experience and with qualifications (translators, editorial work specialist, typesetters) and has huge amount of knowledge of linguistic and technical disciplines. In addition to the initial translation of the application or website into Russian, localization has some supporting cultural and technical details in adaptation of the translation:

- change of date, time, fractional number format;
- transition to the national system of measures, currencies, telephone codes;
- correct sorting of alphabetical lists;
- taking into account the peculiarities of the national legislation (for example, the details of the legal entity, the number of characters in the index or tax identification number);
- correctly positioning and alignment of interface elements;
- linking of word forms;
- taking into account the national personality, features of cultural humor (for instance, when localizing computer games) [2]

Localization Strategies for Websites. Gradual localization is a strategy that allows you to expand the geographic reach of your website gradually. Instead of localizing your entire site for all countries at once, you can start with selective languages or regions and gradually add more languages and regions as needed and resources available. Progressive localization gives you the opportunity to tailor your content and functionality to the specific cultural and linguistic needs of users in each country or region, making your website more effective internationally.

Using software tools for content management and localization. There are special software tools that make the process of website localization easier. They allow you to manage and track translations, automate certain tasks and improve work efficiency.

Working with local translators and specialists. Working with local translators and specialists can be a cheaper option than hiring translators from other countries. They have local knowledge and cultural context that will help make your website more relevant and understandable to local users.

Often borrowings are used to fulfill the localization. However, the large number of borrowings does not mean that most terms have no analogues in Russian. The biggest part of IT terms just has a canonical translation into Russian, while calcified terms are more related to spoken usage. Some examples of canonical translation of terms:

Account - учетная запись (not “аккаунт”)

Application - приложение

Default - по умолчанию

Pop-up menu – всплывающее меню

Profile - конфигурация

Properties - свойства

Troubleshooting - возможные проблемы.

Features of application localization: adaptation of interface and functionality involves changing interface elements such as buttons, menus, labels and other elements to suit the language and culture of the target audience. It is also possible to change the functionality of the application to take into account the characteristics and requirements of different regions. [1]

Translation of documentation and user manuals includes translation of manuals, installation instructions, help materials, and other documents that help users understand and use the application.

CAT (Computer-Assisted Translation) tools are software tools that help the translator speed up and facilitate the translation process. They provide features such as automatic translation of repeated

phrases, glossaries to maintain translation consistency, workflow optimization, and other features. In addition, translation management systems (TMS) help coordinate translations and manage translation resources such as translators, glossaries, and translation memories. They provide workflow automation, translation quality control and facilitate the process of managing multiple translation tasks.

Testing the localized version of an application involves checking whether the application works correctly after localization. It is important to check that text displays correctly in different languages, that app features work correctly, and that they meet user expectations in different regions. In general, application localization requires careful adaptation of the interface, functionality and documentation to account for differences in language, culture and requirements of different regions. This is an important process allows applications to successfully penetrate international markets and attract new users.

After comparing different websites of versatile companies, namely website of Apple, we can conclude that the most often used technique while translating it was keeping the structure of an original text. The strategy is used in design; most of the pictures are the same in Russian variant except for some with cultural uniqueness. Let`s look at an example in English and Russian:

English	Russian
Let the holidays be for everyone.	Желаем каждому.

In Russian variant, we may see that the syntactical structure of the sentence is different: it doesn`t contain imperative mode, but it has ellipsis. According to Skovorodnikov A.P. “Ellipsis – a syntactical stylistic device (based on economy) consisting in the omission from the sentence of a subject, or a predicate, or both major sentence components (Don`t know. Haven`t read them)” [3]. To create this syntactical device, the translational technique, namely omission was used. Thanks for using the given technique, Russian variant saves its persuasiveness and the strength that are necessary to attract listener. The headline must be precise and attractive but at the same time, it must be unremarked.

English	Russian
You can manage settings for your Facebook account at any time. Update your contact information, adjust your Facebook settings, change your username or choose a legacy contact for your account.	Настройки аккаунта Facebook можно изменить в любое время. Вы можете обновить контактную информацию, задать настройки Facebook, изменить свое имя пользователя или выбрать хранителя аккаунта.

The example shown is from the website of Facebook. In English, the text has the form of the imperative structure convincing a consumer to follow instructions. Also it has direct treatment to a reader by means of the pronoun “You”. If it were translated the same way as in the original, it would not be that attractive for a Russian speaker. That is why the localized translation uses passive and infinitive structures and when the pronoun is used it is changed to the polite version “Вы” instead of “Ты”, hence some endings in Russian are also changed. The examples shows theory of domestication by L.Venuti. which says “Domestication and foreignization are strategies in translation, regarding the degree to which translators make a text conform to the target culture (the culture corresponding to the language in which the translation is made). Domestication is the strategy of making text closely conform to the culture of the language being translated to, which may involve the loss of information from the source text” [4]. The translational transformation used is Grammatical Transformation by V.N. Komissarov, namely substitution of voice and part of speech.

English	Russian
Choose how you search - type, speak or take a photo The Google app is an easy way to search on iPhone. Try it?	Google рекомендует Chrome Это простой, быстрый и безопасный браузер. Попробовать?

The following example is from Google Search System's main page. The first thing that pops up when one opens the main page, however different for readers of the given two languages. Sometimes localization is not about grammatical, lexical or syntactical changes, but about presenting different content. The label that appears in English version of site recommends downloading Google App, whereas the Russian site suggests to use Chrome software system. However, the question "Try it?" is translated literally using technique of omission by V.N. Komissarov [5] by skipping the word "it" in the Russian text. In the following chart there is a window that appears consequently:

English	Russian
Try it	Попробовать
No thanks	Нет

The translation of answers to the aforementioned questions is also subtly different. The line "Try it" is translated literally using technique of omission by V.N. Komissarov [5] by skipping the word "it" in the Russian text. Also the second option to choose has word "please" in it due to cultural feature of English speakers where solely "No" can be accepted as rudeness, but it is translated just as "Нет" in the target language up to the acceptability of this word among native speakers. Here again the used technique is omission by V.N. Komissarov [5].

Let's look at more examples from the website of Abalaikhan University.

English site	Russian site	Translation transformation/technique
About	Об университете	Addition, grammar substitution
Study	Поступающим	Modulation
Students	Обучающимся	Grammar substitution
Alumni	Выпускникам	Grammar substitution
Staff	Сотрудникам	Grammar substitution
International	Партнерам	Modulation
For media	Прессе	Omission, grammar substitution
Institutes	Институты	Literal
Departments	Подразделения	Literal
Research	Наука	Modulation
Contact us	Контакты	Omission, grammar substitution

The comparison of these sections showed the presence of successful localization solutions and required adjustment by the specialist involved in the creation of the English language version of the site. In the process of creating a version for foreign users, the original website was significantly modified. The changes affected, first of all, the design - changed the color gamut from blue to burgundy, and it is used when moving to the section «International» - and information content. The navigation structure of the site remained the same, but some sections were omitted due to irrelevance, and some on the contrary are put in the main menu. I would like to point out that the translator did a good job with translations of sections taking into account the established correspondences, which will allow users to easily navigate the site. Because the English version of the site does not fully inform foreign users, this may cause misunderstanding by potential and already studying international students. This may result in fewer students being recruited.

The absence of some categories may cause difficulties for foreign users, as the pages of this section provide important information for students, are schedules of classes and examinations, questions of payment and scholarships. On the sites of British universities this information is indicated in the section «Students», it is a reflection of the section of the site of the local university «Обучающимся». This section, like the previous one, has to a large extent the task of information. The section «Выпускникам» on the English version of the site can be attributed only to «Notable Alumni», where the outstanding graduates of this university are listed, it is justified by the fact that

it is intended for students interested in employment and in obtaining additional education, that might not attract foreign users. On the British sites the section «Alumni» is responsible for this information. In the section «Наука» - «Research» is offered to familiarize with Information on research conducted by the university, including laboratories, institutes, research centers and international conferences. It also provides open access to journals published by the university. The Russian version of the site differs from the English more complete content, at the same time it corresponds to the content of the site section of British universities «Research». The section performs both marketing and scientific and educational functions. In the section «Партнерам» - «Cooperation» the user will find information about exchange programs, language courses, employment opportunities, about international projects and cooperation. In the rubric «Наши Зарубежные Партнеры» - «Partners» the user can also get acquainted directly with the site of the partner. In the rubric «Карьера» not only students can find a job, but also companies can place vacancies by concluding an agreement with the university. On the websites of British universities similar data are placed in the section «International».

Conclusion

In the study, we found that the strategy of translator-localizers on the websites use different methods while translating. On Apple's website, the translators-localizers tried to stay close to the original text, in many cases retaining stylistic techniques and emotional coloring, on Facebook's website cross-cultural nuances are accepted, and Google considers different advertisement categories to suit the locals, website of Ablai khan university also considers variations of cliché words in such sites. Most often, localizers translated the text by preserving or enhancing its stylistic coloring, as the most important thing in a marketing text is the impact on the potential customer or potential buyer. Localizers used translation transformations less often. Only a few accounted for culturally colored units, when localizers replaced the information with information that is relevant to the receiving audience.

Thus, the localization process is responsible and time-consuming work for novice translators. Future translators should remember that localization requires psychological, mental and physical investment. The authors of this article, who are practicing translators, would recommend the following approaches for solving the problems described in the article. In the considered 15 examples there were many combined strategies used in each sentence but the most often used translational transformation was grammar substitution (7), the second often used was modulation (4); the most frequent used translational technique was omission (5) and addition (1) and only two examples were translated literally. Thus we can conclude that localization often requires grammatical translational transformations and is necessary to convey valid information to a reader of any cultural background.

REFERENCES

1. https://www.researchgate.net/publication/250363090_Localization_from_the_Perspective_of_Translation_Studies_Overlaps_in_the_Digital_Divide
2. <https://phrase.com/blog/posts/translation/>
3. Сковородников А. П. Эллипсис как стилистическое явление современного русского литературного языка. Красноярск, 1978;
4. Venuti, Lawrence (1995). *The Translator's Invisibility*. New York: Routledge.
5. Комисаров В. Теория Перевода

Kussaiyn H.E.

Student of Translation Studies of Ablai khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: khazhra03@gmail.com

Scientific supervisor: **Tassyrova B.E.**

Senior lecturer, Master of Philology

e-mail: btassyrova@mail.ru

OVERCOMING INTERCULTURAL BARRIERS IN LITERARY TRANSLATIONS: PRESERVING THE AUTHOR'S STYLE WHEN TRANSLATING INTO KAZAKH (BASED ON THE NOVEL "LITTLE WOMEN")

This article touches upon the main aspects of translating literary texts, the demands placed on professionals in this field and the obstacles they face in their work. Using the example of Louisa May Olcott's novel Little Women, it demonstrates how differences in translators' language skills and creativity affect the final quality of translations.

Key words: literary translation, an author's style, translation, translator, creativity.

Құсайын Һ.Е.

Абылай хан атындағы ҚазХҚ және ӘТУ

4-ші курс студенті, «6В02301-Аударма ісі (ілеспе
аудармашы)» мамандығы, Алматы, Қазақстан

e-mail: khazhra03@gmail.com

Ғылыми жетекші; **Тасырова Б.Е.**

Аға оқытушы, филология ғылымдарының магистрі

e-mail: btassyrova@mail.ru

КӨРКЕМ АУДАРМАЛАРДАҒЫ МӘДЕНИЕТАРАЛЫҚ КЕДЕРГІЛЕРДІ ЕҢСЕРУ: ҚАЗАҚ ТІЛІНЕ АУДАРУ КЕЗІНДЕ АВТОРЛЫҚ СТИЛЬДІ САҚТАУ (КІШКЕНТАЙ ХАНЫМДАР РОМАНЫ НЕГІЗІНДЕ)

Бұл мақалада көркем мәтіндерді аударудың негізгі аспектілері, осы саланың мамандарына қойылатын талаптар және олардың жұмысында кездесетін кедергілер қарастырылады. Луиза Мэй Алкотттың «Кішкентай ханымдар» романының мысалын қолдана отырып, аудармашылардың тілдік дағдылары мен шығармашылығындағы айырмашылықтар аудармалардың түпкі сапасына қалай әсер ететінін көрсетеді.

Тірек сөздер: көркем аударма, авторлық стиль, аударма, аудармашы, шығармашылық.

Аударма — бір тілде бейнеленген мазмұнды екінші бір тілге толық қайталап бейнелейтін тілдік құрал [1]. Ол әрбір ұлттық мәдениеттің ажырамас бір бөлігі, көркем әдебиеттің өзгеше бір саласы болып табылады.

Көркем аудармалар - әдеби туындылардың ең күрмеулі де күрделі түрлерінің бірі болып есептеледі. Көркем аударманың бүгінгі таңда алатын маңызы ерекше. Кез келген аударма процесіндегі басты мақсат - түпнұсқадағы мәдениет, лексика мен фонетика ерекшеліктерін ескере отырып, туындының мазмұнын бұрмаламадан, жазушының қайталанбас авторлық стилін сақтап қалу. Әрбір жазушы өзінің бірегей стилін қалыптастыруға ұмтылады, соның арқасында ол өзгелерге танылады және ерекшеленеді: жаңа неологизмдер ойлап табады, сөйлемдерді ерекше құрылыммен жазып, белгілі бір тілдегі сөйлеушілерге ғана түсінікті болатын сөз тіркестерін қолданады.

Көркем шығарманы аударған кезде кез келген авторлық әдіс-тәсіл, жазушының түпнұсқалық идеясы барлық шетелдік оқырмандарға бастапқы түрінде жететіндей дәл және ұқыпты қайталануы тиіс. Аударма барысында бірқатар қиындықтар туындайды: жаргон, сленгтерді аудару, екінші мәселе шығарманы “жерсіндіру” және негізгі ойды сақтап қалу үшін автордың көмегіне жүгіне алмау. Аудармашының жұмысы зерттеуші ғалымдардың жұмысына тең. Бір сөйлемді, тіпті сөз тіркесін аудару үшін аудармашыға бірнеше күн қажет болатын кездер көп кездеседі. Себебі ол сөздің нақты баламасын табу үшін, автордың негізгі ойын жеткізу үшін көп ізденуге, түрлі материалдарды оқуға тура келеді.

А. Пушкин «аудармашылар – мәдениетті бір елден екінші елге тасымалдап жеткізетін почта аттары» деген [2; 23]. Бейнелі сөзбен айтсақ, аудармашы — халық пен халықты таныстырып, достастыратын дәнекер.

Сәтті көркем аударма жұмысы үшін аудармашыға қойылатын басты талаптар:

1. Мәтінді аударғанда өз ойын қосуға, жазушының ойын өзгертуге немесе алып тастауға тыйым салынады.

2. Аудармашы екі тілді де жетік меңгеруі тиіс: мәтінді грамматика, сөздік қор, дыбыстық ерекшеліктер жағынан танып, орынды аударуы қажет.

3. Қос тілдің стильдік ерекшеліктеріне мән беру керек.

4. Аударма теориясы мен аударма әдістері жайлы қажетті толық білімнің болуы абзал [3].

Американдық жазушы Луиза Мэй Олкотттың «Кішкентай ханымдар» атты бестселлер романы 1868 жылы АҚШ-тағы азамат соғысы аяқталғаннан кейін жарық көрді [4]. Ол XIX ғасырдың ортасындағы тарихи қиын кезеңде жаңа серпіннің пайда болуына септігін тигізді, америкалықтардың ағартылуына, суфражизм мен феминизмнің қалыптасуына ықпал етті, сондай-ақ бүкіл әлемдегі оқырмандардың адамгершілік туралы санасын өзгертті.

Бұл шығармада Луиза Мэй Олкотттың өмірі, отбасы мен жеке құндылықтары баяндалады. Роман кейіпкері Джо Марчтың тағдыры Луизаның өз тарихына негізделген, ал Мэг, Бэт және Эмидің прототиптері жазушының әпкелері болды. Roberts Brothers Publishing баспасының редакторы Томас Найлстың «қыз балаларға арналған кітап» жазу туралы ұсынысына келісе отырып, Луиза Мэй Олкотт нағыз әдеби хит жасап, оның отбасына кедейшіліктен шығуға мүмкіндік берді, ал жазушының өзіне байлық пен атақты сыйлады [5].

Романды қазақ тіліне жазушы, драматург және аудармашы Өтен Ахмет аударды [6]. Аудармада автордың бастапқы ниеті, сюжеті, авторлық стилі мен ерекшелігі толық сақталды. Мысалы:

Түпнұсқа:

«Watch and pray, dear, never get tired of trying, and never think it is impossible to conquer your fault,» said Mrs. March, drawing the blowzy head to her shoulder and kissing the wet cheek so tenderly that Jo cried even harder.” [7].

Аударма:

«Қара және дұға ет, қымбаттым, тырысудан еш жалықпа және өз кінәнді жеңу мүмкін емес деп ешқашан ойлама», - деді Марч ханым иығына басын басып, дымқыл бетін нәзіктікпен сүйгені сонша, Джо одан сайын жылай бастады.

Түпнұсқа:

“Christmas won’t be Christmas without any presents,» grumbled Jo, lying on the rug.

“It’s so dreadful to be poor!” sighed Meg, looking down at her old dress.

“I don’t think it’s fair for some girls to have plenty of pretty things, and other girls nothing at all,» added little Amy, with an injured sniff.

“We’ve got Father and Mother, and each other,» said Beth contentedly from her corner [7].

Аударма:

«Рождество ешқандай сыйлықсыз тойланбайды», - деп күңкілдеді Джо кілемде жатып.

«Кедей болу сондай аянышты!» Мег күрсініп, ескі көйлегіне бір қарады.

«Кішкентай Эми ренжіп: «Кейбір қыздардың әдемі заттары көп болып, ал басқаларының ештеңесі жоқ болса, бұл нағыз әділетсіздік емес пе?», - деді.

«Ең бастысы, әкеміз, шешеміз және өзіміз бармыз», - деді Бэт өзі отырған бұрышынан риза болып.

Аудармашы өз жұмысына динамика қосу үшін түрлі түрлендірулерді, қосымшаларды және басқа да тәсілдерді пайдаланды. Үлкен шығармашылық жұмыстың нәтижесінде, қорытынды мәтін толық болып шықты. Бұл өз кезегінде оқырман назарын бірден тартып, кітапқа деген қызығушылықты арттырады.

Көркем аударма шығармашылықпен қоса, аудармашының әдебиет, филология және лингвистика әлеміне толық үңілуін қажет етеді. Осыған байланысты, әр маманның аудармасы бірегей, ерекше болады. Осы тұста ең басты ұстаным қазақ тіліне аудару кезінде авторлық стильді сақтап қалу және автордың бірегей идеясын оқырманға жеткізу болып саналады. Аудармашының шығармашылық және зерттеушілік жұмысы, мәтінді дұрыс және әсерлі түрде аудару үшін қажет, ал бұл процесс әрбір аудармашының бірегей тұлғалық қолтаңбасын қалдыруға мүмкіндік береді. Көркем аударма - бұл тек тілдік бейімдеу емес, ол сонымен бірге мәдениеттер мен идеялардың қағидалы алмасуы. Ол мәдени мұраларды сақтауға және әртүрлі мәдениеттердің байлығы мен әралуандылығын танытуға ықпал етеді. Аудармашылардың еңбегі арқылы біз әлемдік әдебиеттің шедеврлерін түсініп, бағалай аламыз және олардың мәдени мұрамызға қосқан үлесін мойындаймыз. Бақытымызға орай, қазіргі таңда, танымал аудармалар нұсқалары арасында әркім өзіне ұнайтын нәрсені таңдай алады. Ал кімде-кім шетелдік жазушылардың шығармашылық әлемін барынша толық сезінгісі келсе, кітапты түпнұсқада оқуына болады.

ӘДЕБИЕТ

1. <https://kk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D1%83%D0%B4%D0%B0%D1%80%D0%BC%D0%B0>
2. Пушкин А.С. Собрание сочинений. - М.: Правда, 1987. - Т.5. - 446 с.
3. <https://moluch.ru/archive/299/67798/>
4. <https://azbooka.ru/articles/malenkie-zhenshchiny-pochemu-nuzhno-prochitat-kultovyy-roman>
5. https://en.wikipedia.org/wiki/Roberts_Brothers
6. «Кішкентай ханымдардың» кереметі неде?
https://adebiportal.kz/kz/news/view/kiskentai-xanymdardyn-keremeti-nede__25062
7. Олкотт Л. М.: Кішкентай ханымдар кітабы.

УДК 81`25

Мадібекова Ж. Н.

Абылай хан атындағы ҚазХҚЖӨТУ бакалавры
«6В02301-Аударма ісі» мамандығы
Алматы, Қазақстан
e-mail: madibekovazhanel@gmail.com

Ғылыми жетекші:

Лингвистика магистрі, аға оқытушы

Егембердиева З.А.

ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛІЛЕРДІҢ ЛИНГВИСТИКАЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Мақалада заманауи онлайн қарым-қатынастың лингвистикалық ерекшеліктері зерттеледі. Instagram және Facebook сияқты танымал әлеуметтік медиа платформалардағы ағылшын тіліндегі жазбаларды талдай отырып, біз виртуалды коммуникацияның әртүрлі аспектілерін, соның ішінде жаргондарды, эмодзилерді, аббревиатураларды, грамматика мен морфологияның өзгеруін, символдарды пайдалануды жүйелі түрде сипаттай алдық

Түйін сөздер: Фейсбук, Инстаграм, әлеуметтік желілер, ағылшын тіліндегі пікірлер, лингвистикалық ерекшеліктер, интернет-коммуникация, онлайн-коммуникация

Madibekova Zh. N.

Student of Translation Studies of Ablai khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: madibekovazhanel@gmail.com

Scientific supervisor:

Master of Linguistics, Senior Instructor

Yegemberdiyeva Z.A.

LINGUISTIC FEATURES OF SOCIAL NETWORKS

This article deal with the linguistic characteristics of modern online communication. By analyzing English-language posts from popular social media platforms such as Instagram and Facebook, we were able to systematically describe various aspects of virtual communication, including slang, emoticons, abbreviations, grammar and morphology change, the use of symbols

Key words: linguistic features, internet communication, online communication, English-language comments, social networks, Facebook, Instagram

In today's global information society, characterized by the widespread use of information and internet technologies, information has become a crucial resource and is essential for the storage, processing, and dissemination of information. This has led to the emergence of innovative and unique communication systems.

Internet communication, in particular, has become an effective and progressive medium of communication, connecting millions of people worldwide. The ability to exchange information without physical barriers is a key factor in determining the success of social media platforms [2-4].

The significance and pervasiveness of social networks make them an important topic for study. Communication on the internet inevitably leads to changes in language norms, which are clearly evident in comments posted on social media platforms. Users often employ various strategies to simplify and condense their messages, sometimes disregarding the rules of grammar and syntax. The scientific novelty of this study lies in conducting a thorough analysis of the linguistic characteristics of network communication on popular social and networking platforms that have become an integral part of modern society's daily life. The aim of the study is to identify and analyze the most significant linguistic features of English language network communication.

In order to achieve this goal, it has been necessary to solve the following tasks:

1) To consider the linguistic features of online communication in English-language social networks, which reflect the active processes occurring in the modern English language.

2) To identify the main types of linguistic features found in online communication in the English language.

3) To analyze the data collected and draw conclusions based on the analysis.

The need to address these tasks has led to the selection of a comprehensive research approach, which incorporates various methods. These include continuous sampling, systematic collection and classification of data, descriptive and analytical techniques, the analysis of dictionary definitions, and quantitative calculations.

As the basis for the current study, we have selected 500 individual lexical units, obtained through continuous sampling in 2019, from English-language commentary on popular social media platforms such as Facebook and Instagram. During the analysis and generalization of the data collected, the following main categories were identified, which reflect the linguistic characteristics of virtual communication:

1. Slang. Arnold defines slang as a set of words or expressions that are colloquial and have either a rude or comic emotional coloring, or both. It should be noted that this type of language shows the evolution of the English language and its ability to adapt and change.

Slang units are often synonymous with commonly used words and do not necessarily represent the only way of expressing a concept. Their emergence in online communication is a direct result of users' desire to save time and reduce the amount of text they need to write. Additionally, they allow users to identify themselves with certain social groups.

1. Classification of Slang

Slang can be categorized into two main types: 1) General slang - words and expressions that are understood by people from various social backgrounds and are commonly used in speech. These words often have a strong emotional and evaluative component, and their neutral counterparts are often used interchangeably. 2) Special slang - terms or phrases that are specific to particular professions or social groups. [1, p. 285].

These terms are often considered slang because they are not commonly used outside of their specific context:

- friend surfing - the process of finding friends on a social network through friends of a friend
- to refriend - re-adding people as friends or followers

The conducted research allowed us to establish the basic features of slang in the social network:

- 1) most of the expressions and words relate to user interaction.
- 2) almost all expressions directly relate to social networks and are their derivative product.
- 3) the main task of Internet slang, like any other slang, is to shorten the text and replace neutral vocabulary with more specific synonyms with vivid emotional coloring or create completely new lexical units. As chat rooms, forums and social networks gain more and more popularity, it can be assumed that the vocabulary of slang expressions will only expand and enrich

2. Euphemisms. In contemporary linguistics, the notion of euphemism is closely related to that of "taboo," which in a linguistic context refers to the presence of specific words that are intentionally avoided in favor of using more neutral lexical alternatives, i.e., euphemisms.

The use of euphemisms on various social media platforms, on the one hand, provides users with an opportunity to observe social and aesthetic norms and to demonstrate tact and respect, while on the other hand, it can lead to the masking of the true meaning of a statement.

Throughout the analysis, it was possible to identify the following categories of euphemisms found in English-language social media posts:

1. Race and nationality - the modern ideology of many European countries prohibits the usage of terms such as "Negro" and "black," which are commonly associated with African American culture.

2. Spanish-speaking - the term(s) commonly known to all Latin American users of Spanish is/are replaced with a more neutral alternative.

3. Sexual orientation - euphemistic terms are used to avoid discussions of sexual orientation and its representation in media.

4. Gender identity - euphemisms are employed to avoid reference to gender identity and gender expression.

5. Religion - euphemisms are used to refer to religious groups without explicitly mentioning their names or affiliations; and

6. Age - euphemisms such as "younger" or "older" are used to indicate a certain age range without directly referencing it [.

These categories are not exhaustive, and additional euphemisms may be identified based on the context of each social media post. Latino/Latina (masculine/feminine) is a common term, while Chicano/Chicana (masculine/feminine) refers to Latinos with Mexican descent.

Age is typically used to refer to the elderly, who are seen as mature, older, or in their golden years.

Social status can be described using more neutral terms such as needy, penniless, disadvantaged, or low-income, among others. These terms can also be used to describe individuals or countries that are struggling economically or socially.

Euphemisms can replace direct expressions, allowing users of social media to describe certain negative situations in a neutral manner. This approach to communication allows users to discuss even sensitive topics without violating social norms.

We have identified these types of euphemism based on common criteria, as the target audience of this communication space is one of the most diverse in terms of demographics. Users can be found from all over the world with different ethnicities, religions, and social backgrounds, making this platform unique and inclusive.

3. Abbreviation. An abbreviation is understood as the process of word formation by adding truncated or complete bases. This process is connected with the operation of the law of linguistic economy, which, within the framework of language mediation through social networks, only increases its importance.

Any act of communication can be divided into several stages, according to which the following groups of abbreviations and acronyms have been differentiated:

- Greeting – LTNS (haven't seen you for a long time). LTNT (haven't dialed for a long time); WB (welcome back).

- Name – ASL (age/ gender / location). F2F (face to face); FAQ (Frequently asked questions); MF (male or female); RE (how you are). SUP (how are you); WUF (Where are you from). LMIRL (let's meet in real life); WAN2TLK (I want to talk).

- facial expression – XOXO (hugs and kisses); ROFL (rolling on the floor laughing).

IDC (I don't care); MU (I miss you); OMG (My God); AML (all my love); LOL (laughing out loud); H8 (hate); ONNA (oh no, not again); TANJ (there is no justice).

- Greetings – ATV (all the best); BRB (coming back soon); HAND (have a nice day); HAGN (good night); KIT (stay in touch); PCM (please call me); GTG (I have to go); CU/CYA (see you later) [3.p25].

Thus, the analysis and systematization of abbreviations and acronyms characteristic of virtual communication indicate that this form of communication between users is not only a part of the language, but also a separate language based on the rapid development of Internet communication.

4. Grammar. The process of online communication

The Internet is inevitably associated with changes in the norms of language, which in the course of research They were divided into morphological and syntactic ones. Let's look at them in more detail.

1. Morphological:

- recognition of modal heads (they try it later; people open their minds).

- I am the happiest person in the world (I am the happiest person in the world).

- encouraging article message (Finally good news; what a deep conversation).

- incorrect use of prepositions or

And forgiveness (I'm going to stay there in the middle July: I need it for my birthday; for her to do it).

- declaration of love (I'm actually bursting into tears; it's amazing; It's true; I just hope you don't come back).

- substitution of a place (Hey, send me your picture; there's a reason they're there; you're so beautiful) [6, p. 93].

2. Syntactic:

- a number of words in the preface (What is it? How beautiful are you? Do you always fail in math? How do you get so many likes).

- matching the subject and predicate (She looks like; She really looks like a dragon. Suddenly everyone looks decades younger; Even a baby knows).

- thanks a lot (I think I could; It looks like he's about to cry; Felt like you needed to see it; Made me think about you; Already saw it; Thought you'd appreciate it).

- lack of desired / chat desired (You are so sweet; everyone is silent; she emphasizes it; she is such a gangsta; you are the first; you are beautiful; I hope you are doing well; you are so pretty)

The above examples demonstrate that the Internet environment violates the norms language in the process of communication, allowing users to disregard existing grammatical (morphological, syntactic) rules, which leads to the appearance of the deviations listed in this article. The pace of message transmission and interaction, as well as the limitation of the number of characters entered in the text field, are the factors that encourage users to abandon the rules of English grammar. Nevertheless, this fact does not reduce the informational value of the message and does not hinder the act of communication, in which the speed of response comes first, not literacy [6, p. 91].

5. Emojis. In the context of online communication, where cultural diversity is a prominent characteristic, emojis or emoticons are the most universally understood means of communication.

All emojis can be categorized into the following types:

1) Emojis - icons that typically have yellow colors and convey various emotions (joy, laughing, anger, sadness, surprise, etc.).

2) People - images of people that are further divided by gender, age, profession, status (man, woman, child, bride, doctor, etc.), including gestures and body parts (thumbs-up, eyes, mouth, ears, nose, etc.).

3) Animals and nature - images of recognizable animals as well as insects, flowers, natural phenomena, and atmospheric events.

4) Food - images of food that are further categorized into different types of dishes and beverages.

5) Objects and symbols - images of diverse objects that represent various classes, such as hobbies, sports, activities, study supplies, vehicles, and more. Flags, etc. It should be noted that all emoticons have the following distinguishing features:

1) Recognizability - as a rule, all emoticons are based on the most recognizable and widely known phenomenon or object.

2) Uniqueness - in most cases, the smiley face is presented as a single object (however, it should be noted that there are several paired emoticons such as the “applause” smile).

The analysis of the research materials showed that emoticons play a special role in internet communication, as they allow for the transmission of a message (statement) in its entirety, even in situations where linguistic means may be insufficient.

All of the aforementioned features fully and clearly illustrate the laws and logic behind building virtual communication, both generally and within English-language commentaries on social networks in particular. The proportion of linguistic features within network communication identified throughout the study is represented in the histogram.

The results of the research allow us to conclude that virtual communication exhibits several distinct features when compared to traditional communication methods. These features include the use of slang, euphemisms, abbreviations, acronyms, morphological and syntactic changes, as well as the use of emoticon expressions. These elements contribute to a more informal and democratic approach to communication on the internet, as well as a greater emphasis on emotion and expressiveness. This indicates that the language used on the internet is undergoing a process of renewal and innovation, as it moves away from traditional language norms and towards more casual and informal communication styles.

Further research into the characteristics of internet communication, particularly in terms of English-language communication on social media platforms, has significant potential. This research could help to track trends in language development on the internet and provide insights into how language is used in different contexts.

REFERENCES

1. Арнольд И.В. Лексикология современного английского языка: учеб. пособие. 2-е изд., пере-раб. - М.: ФЛИНТА: Наука, 2012.

2. Иванова О.В. Особенности иноязычной коммуникации в социальных сетях // Языки. Культуры. Этносы. Формирование языковой картины мира: филологический и методический аспекты. - 2015. - Т 1. № 1. - С. 240-247.

3. Караваева Е.М. Положительное воздействие социальных сетей на развитие английского языка // Филологические науки в МГИМО. - 2017. - № 1(9). - С. 23-28.
4. Кузнецов А.В. Языковые аспекты коммуникации в Интернете (на материале немецкого языка): моногр. - М.: МПГУ, 2015.
5. Маковский М.М. Современный английский сленг: онтология, структура, этимология. 2-е изд. - М.: ЛКИ, 2007.
6. Тетерлева Е.В., Портнова И.В. Грамматические особенности англоязычных комментариев в социальной сети Instagram // Проблемы романо-германской филологии, педагогики и методики преподавания иностранных языков. - 2018. - № 14. - С. 91-94.
7. Холодковская Е.В. Особенности синтаксиса англоязычного интернет-комментария социальной сети Facebook // Вестник Волггос. гос. ун-та. Сер. 2: Языкознание. - 2014. - № 1. - С. 79-83.

УДК 81`322.2

Маковский Б.,
студент КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Специальность «6В023-Переводческое дело»
Алматы, Казахстан, e-mail:brmakovsky@gmail.com
Научный руководитель:
канд.филол.наук, доц. **Карпенко Т.Е.**
КазУМОиМЯ имени Абылай хана
e-mail: tatiana_karpe@mail.ru

АНАЛИЗ РАЗВИТИЯ ПЕРСОНАЖА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ЯЗЫКА ПРОГРАММИРОВАНИЯ PYTHON НА ОСНОВЕ ПРОИЗВЕДЕНИЯ «ЦВЕТЫ ДЛЯ ЭЛДЖЕРНОНА» ДАНИЭЛЯ КИЗА

Эта статья представляет новый подход к анализу развития персонажа с использованием технологии Python, сосредотачиваясь на известном произведении «Цветы для Элджернона» Даниэля Киза. Через лингвистический анализ мы исследуем эволюцию лингвистической компетенции основного персонажа и его восприятие жизни до и после значительного события в повествовании.

Ключевые слова: развитие персонажа, Python, лингвистическая эволюция, «Цветы для Элджернона», компьютерные методы.

Makovskiy B.,
Undergraduate of Translation Studies of Ablaihan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: brmakovsky@gmail.com
Scientific supervisor: **Karpenko T.E.,** cand.philol.sc.
Ablaihan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: tatiana_karpe@mail.ru

CHARACTER DEVELOPMENT ANALYSIS THROUGH PYTHON TECHNOLOGY BASED ON “FLOWERS FOR ALGERNON” BY DANIEL KEYES

This article presents a novel approach to character development analysis using Python technology, focusing on the acclaimed novel “Flowers for Algernon” by Daniel Keyes. Through linguistic analysis, we explore the evolution of the main character’s linguistic proficiency and perception of life before and after a significant event in the narrative.

Key words: character development, Python technology, computational methods, linguistic evolution, “Flowers for Algernon”.

The analysis of character development in literature has traditionally been a subject of literary criticism and interpretation. However, with advancements in technology, particularly in the field of natural language processing, we can now employ computational methods to gain deeper insights into the textual representation of characters. In this paper, we employ Python technology to analyze the linguistic evolution of the main character in “Flowers for Algernon.”

The methodology adopted for this study entails a meticulous utilization of Python scripts to conduct a comprehensive comparison of linguistic features both before and after a crucial event delineated within the narrative of “Flowers for Algernon” by Daniel Keyes. The initial step involves the segmentation of the entire text of the novel into two distinct segments: the pre-event and post-event sections. This division enables a focused analysis of the character’s linguistic evolution before and after the pivotal occurrence.

The Python scripts employed in this study are tailored to execute multifaceted linguistic analyses, with a primary focus on discerning alterations in grammatical accuracy and semantic content. Leveraging the capabilities of Python, a dynamic programming language renowned for its versatility in natural language processing tasks, we meticulously scrutinize the textual data to extract pertinent linguistic insights.

To delve into the nuances of grammatical accuracy, the Python scripts utilize sophisticated algorithms to identify and assess syntactic structures within the text. Through syntactic parsing techniques, the scripts dissect sentences to discern grammatical errors, syntactic ambiguities, and structural inconsistencies. This granular analysis enables the quantification of the character’s linguistic proficiency and sheds light on the trajectory of linguistic development over the course of the narrative.

Simultaneously, the Python scripts delve into the semantic realm, probing the semantic content of the text to unearth subtle shifts in word usage and tone. Employing advanced natural language processing libraries such as NLTK (Natural Language Toolkit) and spaCy, the scripts traverse the textual data, meticulously cataloging lexical choices and semantic nuances. By identifying semantic patterns and thematic variations, the analysis elucidates the character’s evolving mindset and perceptual shifts.

Furthermore, the Python scripts incorporate sentiment analysis techniques to gauge the emotional tone embedded within the text. By leveraging sentiment lexicons and machine learning algorithms, the scripts discern shifts in emotional valence, distinguishing between positive, negative, and neutral sentiments. This nuanced analysis unveils the character’s emotional journey, delineating fluctuations in mood and affective states before and after the pivotal event.

Throughout the analysis, rigorous validation procedures are implemented to ensure the reliability and accuracy of the findings. Cross-validation techniques and statistical measures are employed to corroborate the results, mitigating the risk of spurious correlations or biased interpretations. Moreover, the methodology prioritizes transparency and reproducibility, with comprehensive documentation of the Python scripts and parameter settings.

The results of our comprehensive analysis unveil a captivating narrative arc within “Flowers for Algernon,” revealing a profound transformation in the linguistic and psychological realms of the main character. Initially, our scrutiny uncovers a noticeable improvement in grammatical accuracy following a pivotal event delineated in the narrative. This marked enhancement symbolizes the character’s cognitive maturation and adaptive learning journey, wherein the assimilation of newfound intelligence triggers a refinement in linguistic aptitude. Through the lens of computational linguistics, we discern the protagonist’s linguistic evolution as a manifestation of internal cognitive reorganization, indicative of broader cognitive and psychological transformations.

Furthermore, our examination elucidates a notable shift in word usage patterns, shedding light on the character’s evolving mindset and perceptual frameworks. Notably, there is a conspicuous decrease in the utilization of positive and simplistic tone words, signaling a departure from naivety and superficiality. Conversely, there emerges an abundance of words infused with profound philosophical undertones, underscoring the character’s heightened capacity for introspection and contemplation of life’s existential complexities. This semantic metamorphosis underscores the character’s transition

from a state of innocence and intellectual naivety to one of profound insight and existential awareness.

Moreover, the observed linguistic modifications serve as a poignant reflection of the character's internal psychological metamorphosis. The shift towards more nuanced and introspective language parallels the protagonist's evolving cognitive processes and emotional growth. Through the utilization of Python technology, we gain unprecedented insight into the intricate interplay between language, cognition, and emotional experience, unraveling the multifaceted layers of the character's psyche.

In essence, our findings encapsulate the profound impact of external stimuli on internal cognitive processes, as manifested through linguistic expression. The character's linguistic evolution serves as a poignant narrative device, delineating the transformative journey from ignorance to enlightenment, from innocence to wisdom. Through the convergence of literary analysis and computational linguistics, we unravel the profound complexities of human experience, charting the trajectory of intellectual and emotional growth within the narrative fabric of "Flowers for Algernon." The discussion surrounding the findings of this study delves into the profound implications of computational methods, particularly Python technology, in the realm of character development analysis. By harnessing the power of linguistic analysis, we unlock a nuanced comprehension of the intricate transformation experienced by the main character in "Flowers for Algernon." This transformative journey, depicted through linguistic evolution, serves as a testament to the efficacy of computational techniques in unraveling the complexities of human experience portrayed in literature.

One of the most striking implications of our findings lies in their applicability to the study of psychology. Linguistic analysis offers a unique window into the cognitive and emotional landscape of characters, enabling researchers to delve into the underlying psychological mechanisms driving their behavior and development. Through the meticulous examination of linguistic patterns and semantic nuances, we gain invaluable insights into the protagonist's internal world, unraveling the intricate interplay between cognition, emotion, and behavior. Such insights not only enhance our understanding of fictional characters but also offer valuable parallels to real-world psychological phenomena, facilitating the exploration of fundamental questions surrounding human nature and identity.

Furthermore, the integration of computational methods into character development analysis paves the way for the automation and scalability of research processes. Digital tools, powered by Python technology, enable researchers to streamline data collection, analysis, and interpretation, significantly enhancing the efficiency and reproducibility of literary studies. Through the development of automated linguistic analysis pipelines, researchers can systematically analyze large corpora of textual data, uncovering patterns and trends that may have otherwise remained elusive. This automation not only accelerates the pace of research but also enables the exploration of novel research questions and hypotheses, driving innovation in the field of computational literary analysis.

Moreover, the adoption of digital methods in character development analysis holds promise for interdisciplinary collaboration and knowledge integration. By bridging the gap between literature and computational science, researchers can leverage insights from both fields to enrich our understanding of human behavior and cognition. Collaborative efforts between literary scholars, linguists, psychologists, and computer scientists have the potential to yield groundbreaking discoveries and transformative insights into the complexities of human experience.

In conclusion, the integration of Python technology signifies a pivotal advancement in the exploration of character development within literary works. Through the adept utilization of computational methods, we delve deeper into the textual representation of characters, unveiling nuanced insights into the complexities of human experience depicted in literature. By harnessing the analytical capabilities of Python, we transcend traditional literary analysis methodologies, enabling a more comprehensive understanding of character dynamics and narrative intricacies.

This study highlights the transformative potential of interdisciplinary approaches in literary analysis, particularly in bridging the gap between humanities and technology. By merging insights from literature, linguistics, and computer science, we forge new pathways for scholarly inquiry, enriching our understanding of literary texts and the human condition. The integration of computational methods not

only enhances the rigor and depth of literary scholarship but also fosters innovation and collaboration across disciplinary boundaries.

Furthermore, the adoption of Python technology in character development analysis opens avenues for future research and exploration. As technology continues to evolve, so too does our capacity to uncover hidden patterns and meanings within literary texts. By embracing computational tools and methodologies, scholars can push the boundaries of literary analysis, uncovering new layers of meaning and interpretation in canonical and contemporary works alike.

ЛИТЕРАТУРА

1. Flowers for Algernon by Daniel Keyes. - New York, 1966. - P 1-311.
2. The official home of the Python Programming Language. [Электронный ресурс]. - Режим доступа URL: <https://www.python.org/> (дата обращения 01.12.2023).
3. ChatGPT is a free-to-use AI system. [Электронный ресурс]. - Режим доступа URL: <https://chat.openai.com/> (дата обращения 01.12.2023).

УДК 81'25

Мақсотова Н.Х.,

Бакалавр студенті, “6B02301 – Аударма ісі”

Абылай хан атындағы Қаз ХҚ және ӨТУ

Алматы, Қазақстан

e-mail: nazekamakots000@gmail.com

Каримова К.К.,

Филология ғылымдарының кандидаты, доцент

Абылай хан атындағы Қаз ХҚ және ӨТУ

Алматы, Қазақстан

«ГАРРИ ПОТТЕР ЖӘНЕ ҚҰПИЯ БӨЛМЕ» МАТЕРИАЛЫ НЕГІЗІНДЕГІ РЕАЛИЯЛАРДЫ АУДАРУДАҒЫ ЛОКАЛИЗАЦИЯ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Бұл мақалада «Гарри Поттер және Құпия бөлме» фильмін қазақ тіліне аударудағы қиындықтар мен стратегияларға назар аудара отырып, реалияларды аударудың күрделі процесі зерттеледі. Мақаланың мақсаты Гарри Поттер фильмін кейс-стади ретінде пайдалана отырып, реалияны, әсіресе әдебиет пен қиял-ғажайып жанры контекстінде аударудың қиындықтарын зерттеуге бағытталған. Зерттеу әдісі Гарри Поттер фильмінде кездесетін реалиялардың әртүрлі түрлерін жіктеу және талдау үшін географиялық, этнографиялық және әлеуметтік-саяси шындықтар сияқты аудармашы ғалымдар ұсынған шындықтарды жіктеу шеңберін пайдаланады. «Гарри Поттер» фильмінің қазақ тіліндегі нұсқасындағы шындық аудармасын талдау арқылы бұл зерттеу көркем аудармадағы тіларалық және мәдениетаралық қатынастың күрделі сипатын көрсетеді. Ғалымдар ұсынған аударма теориясы мен жіктеу шеңберінен алынған түсініктерге сүйене отырып, мақала реалияларды дәл және тиімді жеткізу үшін аудармашылар қолданатын әртүрлі әдістер мен тәсілдерді қарастырады.

Тірек сөздер: Гарри Поттер, аударма, реалиялар, қиял-ғажайып жанры, аударма анализі.

Maksotova N.Kh.,

Bachelor's student of Ablai khan

“6B02301 – Translation Studies”, Ablai khan

Kaz UIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: nazekamaksot000@gmail.com

Karimova K.K.,

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor

Ablai khan Kaz UIRandWL, Almaty, Kazakhstan

LOCALIZATION CHALLENGES IN TRANSLATING REALIAS BASED ON THE MATERIAL “HARRY POTTER AND THE CHAMBER OF SECRETS”

This article explores the complex process of translating realias, focusing on the challenges and strategies involved in translating the movie Harry Potter and the Chamber of Secrets into Kazakh. The article aims to explore the complexities involved in translating realias, particularly within the context of literature and the fantasy genre, using the Harry Potter series as a case study. The method of the research employs a classification framework for realias proposed by translation scholars, such as geographical, ethnographic, and socio-political realias, to categorize and analyze the different types of realias encountered in the Harry Potter series. Through an analysis of the translation of realias in the Kazakh version of the Harry Potter movie, this study highlights the intricate nature of cross-linguistic and cross-cultural communication in literary translation. Drawing on insights from translation theory and classification frameworks proposed by scholars, the article examines various techniques and approaches used by translators to convey realias accurately and effectively.

Key words: Harry Potter, translation, realias, fantasy genre, translation analysis.

The problem of translating realias was noted at the beginning of the formation of translation theory as an independent discipline. The issue of studying realias and finding ways to adequately translate them is one of the most difficult problems in the theory and practice of translation. People started talking about realias as indicators of national color only in the early 50s of the last century; Quite quickly, the realias became the object of study by many scientists.

According to Mizamkhan B. and Zhambyl B. translation must preserve all the features, from the emotional coloring to the linguistic picture of the world, which makes the translation itself from one language into another a complex process and translator activates special cognitive structures to solve the difficulties that have arisen in the translation process and most often this requires certain modifications and transformations of the language in the translation process [1].

The problem of translating realias in works of literature is of particular importance, since the translator must not only convey the meaning of a word or phrase to the reader, preserving the author's intention as much as possible, but also remember the context and theme of the work in which this reality exists. In the modern world, one of the leading places in translated literature is occupied by the fantasy genre. Therefore, when conveying realias in the fantasy genre, translators face a number of specific tasks: often the author of a work creates a completely new world, a new way of life and even a new language, for which there are no equivalents in any translation language.

This genre attracts not only readers around the world, but also screenwriters and directors. Many fantasy novels were filmed and had huge success with the audience: all parts of “The Lord of the Rings”, “Game of Thrones”, “The Hobbit” and, of course, “Harry Potter”.

2024 marks the 27th anniversary of the Harry Potter book series. Just four years after the release of the first novel, the first film, Harry Potter and the Philosopher's Stone (2001), was released. The popularity of the series can hardly be questioned: translation into approximately 70 languages of the world, total circulation of more than 500 million copies, record sales. Movies are as good as books: Harry Potter and the Philosopher's Stone made about \$1 billion in gross box office earning [2].

The Harry Potter book series written by JK Rowling was translated into Kazakh only in 2020 in edition Steppe&World. Paradoxically, the Harry Potter films were translated into Kazakh in 2020 by the Kazakh national television channel. But it should be noted that the translation of the book and the film have nothing to do with each other. Many neologisms and realias have been translated in different ways.

The material for analysis in this article was the realias of the film “Harry Potter and the Chamber of Secrets”. To compare with the original script for the film [Harry Potter and the Chamber of Secrets], the official dubbing was taken, which was made by the Kazakhstan national television channel.

G.V. Chernov primarily used the concept of “non-equivalent vocabulary” [3], A.E. Suprun – “exotic” vocabulary” [4], and Vl. Rossels attributed realias to “translation categories” [5]. According to the “Explanatory Translation Dictionary” by L.L. Nelyubin, “realias denote words and expressions denoting objects, concepts, situations that do not exist in the practical experience of people speaking another language. They denote nationally specific features of everyday life” [6].

In the process of studying realias, the question of their classification is one of the most important - and one of the most sophisticated, since, according to Fenenko there are still no clear criteria for determining realia. It follows from this that any proposed classification cannot claim absolute completeness and accuracy, and a separate unit is not always assigned to one single section in the classification [7].

By now, many types of realias proposed by different researchers are known. So, for example, S. Vlahov and S. Florin gave a thematic classification of realias and divided them into the following categories:

- subject division;
- local division (depending on nationality and language);

This classification is quite complete and covers many areas of life. However, in the material analyzed in this study, we are unlikely to encounter vocabulary that reflects local realias, since the narrative of the series does not pay special attention to it.

By subject division the following categories are distinguished:

I. Geographical realias

1. Names of objects of physical geography, including meteorology;
2. Names of geographical objects associated with human activity;
3. Names of endemics (plants and animals distributed in a limited area).

II. Ethnographical realias

1. Names of the realias of everyday life (food and drinks, clothing, housing, furniture and utensils, transport, etc.);
2. Names related to labor (names of professions and positions, tools, labor organization);
3. Names of elements of art and culture (names of styles of music and dance, musical instruments, folklore, customs and rituals, holidays and games, mythology, cults, calendars);
4. Names of ethnic objects (ethnonyms, nicknames);
5. Names of measures and money.

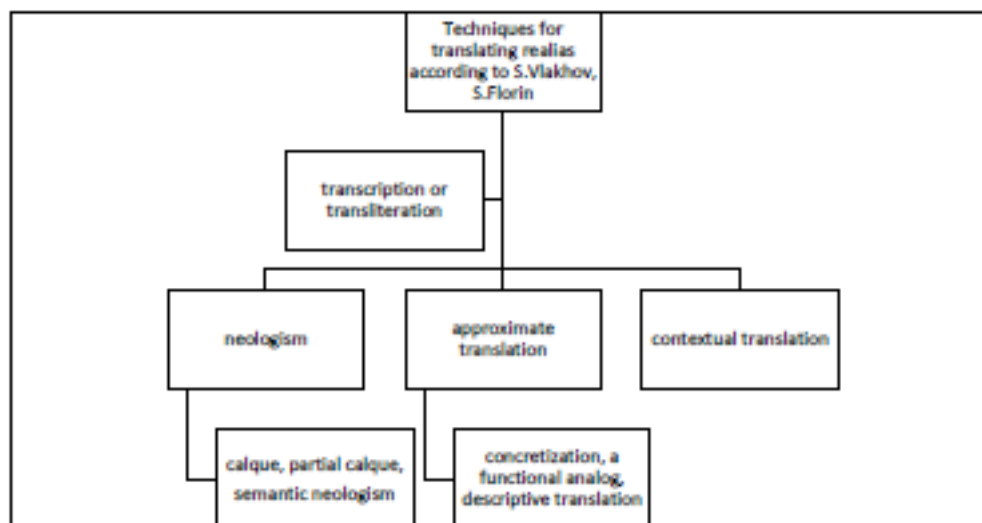
III. Social and political realias

1. Names of the administrative-territorial structure (territorial units, settlements);
2. Names of authorities;
3. Names associated with socio-political life (political activities and figures, patriotic and social movements, social phenomena and movements; ranks, degrees, titles, addresses; educational and cultural institutions; classes and castes, class signs and symbols);
4. Names related to the military sphere (names of units, weapons, uniforms) [8].

Many translation scholars have argued that all languages can name the same thing, but in different ways. For example, A.V. Fedorov wrote that “there is no word that could not be translated into another language, at least descriptively, that is, by a common combination of words of a given language” [9]. In the process of translation, the translator in any case has to make losses and change the source text. These changes are called “translation transformations”.

S. Vlahov and S. Florin examined techniques for conveying realias. Researchers propose to convey realias either through transcription (transliteration) or translation itself. Here’s what their classification looks like (Table 1):

Table 1

Now we want to do a little analysis of certain realias from each section to find out how these realias were translated into Kazakh.

Geographical realias (table 2)

1. *Hogwarts School of Witchcraft and Wizardry*:

Transliteration: The translation maintains the original structure of the name “Hogwarts” by transliterating it into Kazakh characters as “Хогвартс.” This approach preserves the phonetic sounds of the original name in English.

Semantic Equivalence: The translation accurately conveys the meaning of “School of Witchcraft and Wizardry” into Kazakh as “Ғажайып пен Сиқыр мектебі.” “Ғажайып” refers to “witchcraft,” while “Сиқыр” refers to “wizardry.” “Мектебі” means “school,” indicating the educational institution where magic is taught.

2. *You-know-where*: The translation “Әлгі жер” directly conveys the idea of a place or location that is known but deliberately left unnamed or unsaid. This aligns with the concept of “You-know-where” in English, where the actual name of the place is not explicitly mentioned.

Table 2

Geographical realias		
№	Source text	Target text
1	Hogwarts School of Witchcraft and Wizardry	Хогвартс, Ғажайып пен Сиқыр мектебі
2	You-know-where	Әлгі жер

Ethnographic realias (Table 3)

1. *Dobby the house-elf – Добби үй-эльфи*

Transcription of Proper Noun: The name “Dobby” is transcribed into Kazakh as “Добби.” This maintains the phonetic sound and structure of the original English name while adapting it to the Kazakh script.

Translation of Descriptor: The term “house-elf” is translated into Kazakh as “үй-эльфи.” “Үй” means “house,” and “эльфи” is a direct transliteration of “elf” into Kazakh. Thus, this type of translation refers to calque translation transformation.

2. *Quidditch* is a fictional sports game played by characters in JK Rowling’s Harry Potter novels. Quidditch is played while flying on brooms. In the Kazakh translation of the movie the name of the game was translated with the help of transcription.

3. The word *muggle* means a person who does not have magical powers, i.e. an ordinary person. Since the word “mug” is an English term for someone who is easily fooled”, it is formed in an unproductive way and carries a stylistic connotation: a dismissive attitude towards non-wizards. Rowling says she added an extra syllable to the word to make it sound softer. In the original translation into Kazakh, the translators used a transcription of this word, so the main meaning was lost when translated into target language.

Table 3

Ethnographic realias		
№	Source text	Target text
1	Dobby the house-elf	Добби үй-эльфі
2	Quidditch	Куиддич ойыны
3	Muggle	Магл

Socio-political realias (Table 4)

1. *Ministry of Magic*: The term “Magic” is translated into Kazakh as “Сиқырлар,” which directly conveys the meaning of magical or magical-related entities, however this word in the source text is in singular form, while in the target text it is in plural form. This kind of translation technique can refer to grammatical replacement. “Министрлігі” means “Ministry,” indicating an official governmental body or organization. Hence, calque was employed when translating this phrase.

2. *Misuse of Muggle Artifacts Office*: The term “Misuse” is translated into Kazakh as “заңсыз пайдалану,” which directly conveys the meaning of using something unlawfully or without permission. “Мағлдық артефакттарды” means “Muggle Artifacts,” referring to objects or items belonging to non-magical people in the Harry Potter universe. The translation accurately conveys the purpose or function of the office as dealing with cases involving the unlawful use or misuse of objects belonging to non-magical individuals, aligning with its role and function in the context of the story.

3. *The Decree of the Restriction of Underage Wizardry*: The term “Restriction” is translated into Kazakh as “тыйым салынатын,” which directly conveys the meaning of setting limits or restrictions. “Underage Wizardry” is translated as “Кәмелет жасына толмағандарға сиқыр қолдануға,” which refers to the use of magic by individuals who are not of legal age or maturity. The translation accurately conveys the content and purpose of the decree as imposing restrictions on the use of magic by underage individuals, aligning with its role and function in the context of the story.

Table 4

Socio-political realias		
№	Source text	Target text
1	Ministry of Magic	Сиқырлар Министрлігі
2	Misuse of Muggle Artifacts Office	Мағлдық артефакттарды заңсыз пайдалану
3	The Decree of the Restriction of Underage Wizardry	Кәмелет жасына толмағандарға сиқыр қолдануға тыйым салынатын заң

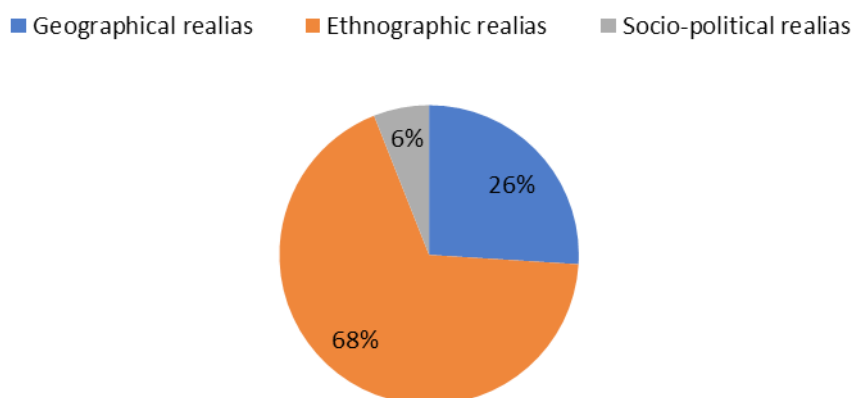
In total, 50 realias were identified in the studied material. The graph below shows the total number of realias as a percentage (*Figure 1*).

Thus, in the Harry Potter movie, the percentage of usage of realias is approximately:

- Geographical realias: 26%
- Ethnographical realias: 68%
- Political realias: 6%

Figure 1

Realias used in Harry Potter and the Chamber of Secrets

It follows from the graph that the main part is made up of ethnographic realias (68%). Geographical realias make up 26%, and the smallest part is made up of socio-political realias (6%). Ethnographic realias play a crucial role in character and world building within the narrative. They help create a vivid and immersive experience for readers or viewers by providing detailed descriptions of magical creatures, wizarding customs, magical artifacts, and other elements that contribute to the richness of the fictional universe. This is the main reason why the film uses more ethnographic realias than any other realias.

The translation of realias, especially in works of literature and fantasy genres like the Harry Potter series, presents a complex challenge for translators. As noted throughout this analysis, the accurate and culturally sensitive translation of realias requires a deep understanding of source and target languages, as well as the cultural context in which the realias exist.

Various translation scholars have proposed classifications and techniques for conveying realias, highlighting the diverse approaches employed by translators. However, the process inevitably involves translation transformations and potential losses, emphasizing the complexity inherent in cross-linguistic and cross-cultural communication.

During the research in this article, 50 realias of the world of Harry Potter were identified. It was revealed that the largest group was made up of ethnographic realias, including descriptions of everyday life, names of plants and animals, and magical concepts. The number of ethnographic realias is almost twice as large as the geographical and socio-political realias presented in the series.

In the context of the Harry Potter series, the translation of realias in the Kazakh version underscores the dynamic nature of translation and the ongoing quest for linguistic and cultural equivalence. As translation theory continues to evolve, it remains essential to explore new methodologies and approaches to effectively convey realias across languages and cultures.

REFERENCES

1. Mizamkhan B., Zhambyl B. The problem of lexical transformations in simultaneous interpreting under cognitive and discursive approach. Известия КазУМОиМЯ имени Абылай хана, серии Филологические науки. Номер 4 (67) 2022, 5-10. - Алматы, Полилингва. 2022. - p. 208-218
2. Возмищева Н. В. К вопросу о причинах популярности цикла романов о Гарри Поттере Дж. К. Роулинг // Лингвистика и методика: междисциплинарный подход: сб. науч. тр. по материалам Междунар. науч.-практ. конф. Саранск, 2020. С. 24–29.
3. Чернов Г. В. К вопросу о передаче безэквивалентной лексики при переводе советской публицистики на английский язык / Г. В. Чернов // Ученые записки 1-го МГПИИЯ. – 1958. – Т. XVI. – С. 223–245.

4. Супрун А. Е. Экзотическая лексика / А.Е. Супрун // Филологические науки. – 1958. – № 2. – С. 50–54.
5. Россельс Вл. Переводинациональное своеобразие подлинника / Вопросы художественного перевода / В. Россельс. – М.: Советский писатель, 1955. – С. 169.
6. Нелюбин Л. Л. Толковый переводческий словарь. – 3-е изд., перераб. – М.: Флинта: Наука, 2003. – 178 с.
7. Феденко И. С. Реалия как объект перевода / И. С. Феденко // Переводоведение. – 2015. – № 2. – С. 12–25.
8. Влахов С. Непереводимое в переводе / С. Влахов, С. Флорин. – М.: Международные отношения, 1980. – 342 с.
9. Фёдоров А. В. Основы общей теории перевода / А. В. Фёдоров. – М.: Высшая школа, 1983. – 303 с.

УДК 81`322.4

Marat T.

Student of Ablai khan KazUIRandWL
Specialty “6B02301 – Translation Studies”
e-mail: tomiris.kozh04@mail.ru

Scientific supervisor: Boranbaev D.B.

Senior teacher of Simultaneous Interpretation
department, MA in translation studies
e-mail: daurenbora@gmail.com

**APPLICATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE CAPABILITIES IN
SIMULTANEOUS TRANSLATION**

Artificial intelligence has been developing rapidly since its inception. Currently, artificial intelligence has already made its contribution to all human industries. The contribution of artificial intelligence to the field of translation and ways to use this proverb in translation is considered.

Key words: Artificial intelligence, machine translation, simultaneous translation, translation, neuro-machine translation, network, recursive-neural network.

Марат Т.,

Абылай хан атындағы КазХҚжәнеӘТУ студенті
Мамандық «6B02301 – Аударма ісі»
e-mail: tomiris.kozh04@mail.ru

Ғылыми жетекші: Боранбаев Д.Б.

синхронды аударма кафедрасының аға оқытушысы,
аударма ісі магистрі
e-mail: daurenbora@gmail.com

**ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ МҮМКІНДІКТЕРІН ІЛЕСПЕ
АУДАРМА КЕЗІНДЕ ҚОЛДАНУ**

Жасанды интеллект пайда болған кезден бастап қарқынды дамуда. Қазіргі кезде жасанды интеллект адамзат салаларының барлығына өз үлесін қосып үлгерді. Бұл мақалада жасанды интеллекттің аударма саласына қосқан үлесі және аударма барысында қолдану жолдары қарастырылған.

Тірек сөздер: Жасанды интеллект, машиналық аударма, ілеспе аударма, дәстурлу аударма, нейро-машиналық аударма, желі, рекурентті-нейролық желі.

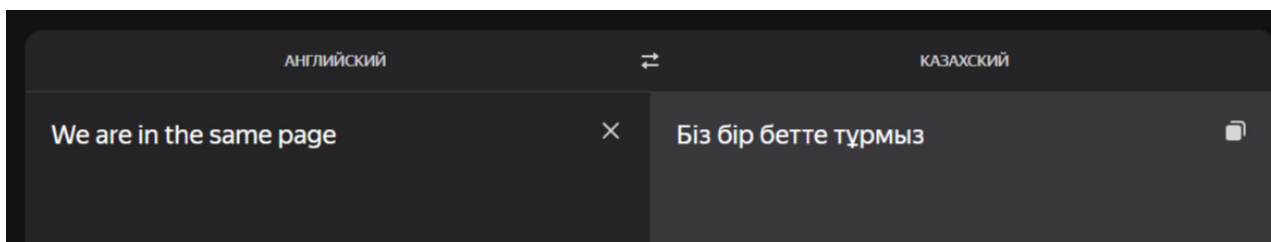
Тіл аралық коммуникация саласында ілеспе аударма әртүрлі тілдерде сөйлейтін спикерлердің арасында нақты уақыт режимінде түсінуді қамтамасыз етіп, маңызды рөл атқарады. Дәстүрлі түрде осы маңызды тапсырманы орындаушылар – кәсіби аудармашылар. Бірақ, жасанды интеллект саласындағы жетістіктер аударма саласына парадигмалық өзгерістер енгізуде.

Ілеспе аударманың шешуші рөлінің көрінісін халықаралық конференцияларда, саяси келіссөздерде, кездесулерде және күнделікте өмірде де көруге болады. Кәсіби мамандар қажет, алайда қол жетімділікте және масштабта шектеу бар. Жасанды интеллект осы салада жаңа көкжиектер ашуда.

Жасанды интеллект енді ғана дамып келе жатқанымен, адамзат салаларының барлығына айтарлықтай үлес қосты және қосуды жалғастыруда. Жасанды интеллекттің мүмкіндіктеріне 2015 жылы Google DeepMind компаниясының AlphaGo атты Го (2-5 мың жыл бұрын Ежелгі Қытайда қалыптасқан, терең стратегиялық маңызы бар үстел ойыны.) ойынына арналған программаны жасап шығарғаннан кейін назар аударыла бастады. Осы уақытқа дейін Го ойыны интеллектуалды, адамның жоғары ойлау қасиетін көрсететін және жасанды интеллект теңесе алмайтын ойын болып есептелген.

Бүгінгі күні жасанды интеллект өзіндік ойлау қабілеті болмасада, алгоритмдерге жүгіну арқылы көптеген тапсырмаларды орындай алады. Осы кезде, «ілеспе аударманы жасанды интеллект жасай алады ма?», деген сұрақ туындайды. Аударма жасанды интеллекттің ең жоғарғы дәрежелерінің бірі, ол информатика, математика, лингвистика, психология, неврология, социология, антропология сияқты дисциплиналардың көмегін қажет етеді. Осылардың барлығын бірге біріктіргенде ғана жасанды интеллект кез-келген салада дамуын жалғастыра алады.

Жасанды интеллекттің пайда болуы машиналық аудармаға бірқатар өзгерістер енгізді, нейро желілерге негізделген модельге ауысты. Осы модельдер нейро-машиналық аудармада (NMT), рекурентті-нейролық желі (RNN) және трансформаторлар сияқты терең оқу технологияларын қолданады. Қазіргі уақытта машиналық аударма қызметін ұсынатын бірнеше платформа бар, мысалы: Google Translate, Yandex Translate және т.б. Олар бір орында тұрмай, қарқынды даму үстінде, бірақ кемшіліктері де бар. Негізгі кемшіліктерінің бірі, ағылшын тілін сияқты тарн зерттелген тілдерді ғана жетік білуі. Машиналық аудармалардың барлығы тек ағылшын тілін жетік меңдеген, барлық ньюанстары ескерілген. Басқа тілдер жайлы олай айта алмаймыз, өйткені машиналық аударма кезінде грамматикалық қателері бар және қисынсыз аудармалар көп байқалады. Ондай аудармалардың болу себебі, жоғарыда айтқандай жасанды интеллект тілдерді жетік игермеуі, машинаның алгоритміне тілдік ньюанстардың және өзгерістердің енгізілмеуі. Тіл – қоғамның коммуникация құралы, тіл мен қоғам бірге дамиды және бірге өзгерістерге ұшырайды. Сондай-ақ машиналық аударма жоғары деңгейдегі аударманы талап ететін сөздер мен сөз тіркестерін көбінесе дұрыс аудармайды:

Мысалда Yandex Translator-дың ағылшын тіліндегі “We are in the same page”,- деген сөз тіркесінің аудармасы. Аударма сөзбе-сөз және бұл дұрыс емес, ситуациялық модельді қолданып, “ойымыз бір екен”,- деп аударуға болады. Осыдан біз жоғары сапаны талап ететін сөздер мен сөз тіркестердің машиналық аудармамен аударыла алмайтынына көз жеткізе аламыз.

Дәстүрлі аударма бір тілден екінші тілге аудару, машиналық аудармаға қарағанда ұзағырақ қалыптасу тарыхы бар. Машиналық аударма терең мәдени айырмашылықтарды түсінуді талап ететін әдеби аудармаларды аударма алмайды, себебі әдеби аудармалар аудармашының кәсіби және шығармашылық тәсілдерін талап етеді. Ал машиналық аударма тек қана сөзбе-сөз аударуға бейімделген. Жоғары дәрежедегі аударма машинамен емес, адамдармен жасалуы қажет.

Жасанды интеллекттің ілеспе аударма саласына интеграциясы барысында біраз жетістіктерге жетті. Қазіргі таңда жасанды интеллект спикердің сөзін түсініп аударма алады. Нәтижесінде, бүгінгі таңда ілеспе аударманы адамда, жасанды интеллектте жасай алады. Бүгінде осындай ілеспе аударманы жасай алатын жүйені біраз компаниялар жасап шығарды. Олардың бірі компаниясы, 2019 жылы Google компаниясы шығарған Translatotron деп аталатын ілеспе аударма жасауға негізделген жасанды интеллектті. Translatotron тек қана спикермен бір уақытта ғана аудармай, аударманы тыңдаушыға спикердің дауысымен жеткізеді. Алайда, осы технологияның айтарлықтай жетістіктеріне қарамастан, үлкен кемшілігі бар. Технология спикердің дауысын қайталай алғандықтан оны алаяқтар дипфейктерді жасау үшін қолдана алады. Кейінірек Google компаниясы кемшіліктерді ескеріп Translatotron 2 жүйесін жасап шығарды, системаның осы түрінде аударма спикердің дауысынан өзгеше болып шығады және өнімділігі бастапқы жүйемен салыстырғанда әлдеқайда жоғары. Google компаниясынан басқа тағы Microsoft, Yandex сынды компаниялар өздерінің ілеспе аудармаға арналған жасанды интеллектті жүйелерін шығарды, олардың барлығы автоматты түрде спикердің сөзін түсініп (ASR), транскрипция жасап және шынайы уақытты аударма алады. Бірақ жасанды интеллект тек қана жақсы зерттелген және әлемдік тілдер арасындағы аудармаларды ғана жақсы істейді, мысалы ағылшын, испан, француз және т.б, басқа тілдер арасындағы немесе жақсы зерттелген және аз зерттелген тілдер арасындағы аудармаларға аудармашылардың көмегі қажет, өйткені қате жіберілу мүмкіндігі өте жоғары. Қиын, жоғары дәрежедегі, мысалы айтатын болсақ әдеби туындылар, саяси құжаттар, ғылыми-техникалық құжаттар ілеспе аударма жұмыстарын жасанды интеллект жасай алады, бірақ оған сенудің қажеі жоқ. Өйткені қате жіберілген жағдайда салдары өте үлкен болуы мүмкін. Сондықтан-да аударма адамның көмегімен жасалуы тиіс. Машиналық аударма мүмкін емес тілдерде бар, мысалы, қытай тілі. Қытай тілінде бір-неше мағынасы бар өрнектер өте көп, сондықтан-да машиналық аударма көмектесе алмайды. Жасанды интеллект өте қарқынды дамуда, бірақ оған қарамастан аударма сапасы үлкен мәселе болып қала берді.

Ауызша аударма жасанды интеллект үшін қиын салалардың бірі. Ауызша аударма процесі тек қана екі немесе оданда көп тілдер арасындағы аударманы ғана емес, сондай-ақ мәдениетті, эмоцияларды және т.б. Жасанды интеллект адам эмоцияларын түсіне алмайтын болғандықтан ілеспе аударманы жасай алмайды.

Жасанды интеллектке негізделген дәуірінде, болашақта адамдар мен машиналардың бірге өмір сүру мүмкіндігі артуда. Осы сәтте дәстүрлі аудармамен машиналық аударма арасындағы балансты сақтау өте маңызды Жасанды интеллектті аудармада басқаша қолдануға болады. Аудармашылар аударма жасамас бұрын аудармаға дайындалады. Жасанды интеллектті осы дайындық барысында қолдануға болады:

- Терминология іздеуде, глоссарий жасауда. Кез-келген саланың өзінің терминологиясы, сәйкесінше глоссарий бар. Жасанды интеллекттің көмегімен қажет термин сөздерді іздеп, аудармаларын тауып, дайындық барысын жеделдетуге болады;

- Спикерлердің ерекшеліктері. Адамдардың барлығы сөйлеу жылдамдығы, ырғағы жағынан ерекшеленеді. Жасанды интеллекттің көмегімен спикерлердің бұрынғы сөйлеген сөздерін іздеп-тауып дайындалуға болады.

Жасанды интеллект аударма саласын өзгертеді, мықты аудармашылар осы салада қалады, ал әлсіздер басқа салада өз орындарын табады. Жасанды интеллект адамның орынын баса алмайды.

ӘДЕБИЕТ

1. Шамансуров Ш. Влияние искусственного интеллекта на развитие области синхронного перевода // Translation Forum – 2023. – Ханжоу, Китай 305-309с.
2. Лю Лусин Влияние искусственного интеллекта на работу переводчика в современном обществе // Уральский федеральный университет имени первого Президента России Б. Н. Ельцина – Екатеринбург, Россия 451-457 с.
3. Translatotron 2- ИИ – система для синхронного перевода устной речи без возможностей злоупотреблений [Электронный ресурс]. – Режим доступа URL: [https://www.tadviser.ru/index.php/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B4%D1%83%D0%BA%D1%82:Google_Translatotron_\(%D0%9F%D0%9E_%D0%B4%D0%BB%D1%8F_%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D0%B0_%D1%83%D1%81%D1%82%D0%BD%D0%BE%D0%B9_%D1%80%D0%B5%D1%87%D0%B8\)](https://www.tadviser.ru/index.php/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B4%D1%83%D0%BA%D1%82:Google_Translatotron_(%D0%9F%D0%9E_%D0%B4%D0%BB%D1%8F_%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D0%B0_%D1%83%D1%81%D1%82%D0%BD%D0%BE%D0%B9_%D1%80%D0%B5%D1%87%D0%B8))
4. Sokolova N.V. MACHINE VS HUMAN TRANSLATION IN THE SYNERGETIC TRANSLATION SPACE // Science Journal of VolsU. Linguistics. 2021. Vol. 20. No. 6. - Perm National Research Polytechnic University, Perm, Russia 89-98p.
5. Сравнение и противопоставление переводов искусственного интеллекта и человека [Электронный ресурс]. – Режим доступа URL: <http://english.volsu.ru/2023/http-comparing-and-contrasting-ai-and-human-translation/>

ӘОЖ 81'25

Muratova Amina Karimzhanovna
Abylai Khan KazIR and WLU
III year student, Specialty: Translation
Almaty city, Kazakhstan
E-mail: muratovaa_a@mail.ru
Research supervisor:
Prof. **Salzhanova L.E.**
E-mail: lal_salshan@mail.ru

FEATURES OF TRANSLATING OFFICIAL DOCUMENTS (FOR QUESTIONS ABOUT THE CONSTITUENT ELEMENTS IN THE TRANSLATION PROCESS)

The proposed article discusses issues that often arise in the process of translation: national world pictures and cognitive process; competence and methods; gaps and recommendations. The material discussed is Resolution №597, adopted by the President of the Republic of Kazakhstan K. Tokayev on June 9, 2021. The purpose of the article is to show some complex procedural components of translation, including not always available to practical knowledge and cognition of anticipation of the world or (con)text.

Key words: competence, explicative methods, translation technique, transcendence strategy

Мұратова Әмина Кәрімжанқызы
Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ
III курс студенті, Мамандық: Аударма ісі
Алматы қаласы, Қазақстан
E-mail: muratovaa_a@mail.ru
Ғылыми жетекші: ф.ғ.к., проф. Салжанова Л.Е.
E-mail: lal_salshan@mail.ru

РЕСМИ ҚҰЖАТТАРДЫ АУДАРУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ (АУДАРМА ҮРДІСІНДЕГІ ҚҰРАМДАС ЭЛЕМЕНТТЕР МӘСЕЛЕСІ БОЙЫНША)

Берілген мақалада аударма процесінде жиі кездесетін мәселелер қарастырылады: болмыстың ұлттық көріністер мен таным үрдісі; құзіреттілік және әдістер; олқылықтар мен ұсыныстар. Материал ретінде Қазақстан Республикасының Президенті Қ.Тоқаевтың 2021 жылғы 9 маусымында қабылдаған № 597 қаулысы талқыланады. Мақаланың мақсаты – аударманың бірнеше күрделі, соның ішінде тәжірибелік білім мен танымға қол жетімді емес дүниені немесе (мән)мәтінді болжаудағы процедуралық құрамдас бөліктерін көрсету.

Тірек сөздер: құзіреттілік, экспликативтік әдістер, аударма техникасы, трансценденциялық стратегия

Жалпы ережелер мен кіріспе.

Аударма саласында еңбек ету үшін маманға екі тілді бірдей өте жақсы меңгеру аздық етеді. Себебі ол екі жақты мәдениетаралық коммуникацияны іске асыратын болғандықтан сол тілге тиек етіп отырған екі ұлттың да тілдік көрінісіне қатысты танымдық ерекшеліктерін, менталитетін, яғни ойлау тәсілінің қыры мен сырын білу қажет. Әрине шетел тіліне қатысты бұл қасиеттер біріншіден, трансценденттік болып табылады. Ол дегеніміз «басқа дүние», өзгеше көзқарас, басқа тілде сөйлейтін адам болмысының көзге іліне бермейтін «арттағы, артқы шепте» тұратын концепциясын ұғыну. Латын тілінен енген трансценденттік (немесе трансцендентальды) термині философиялық ұғым болғанымен, тіл білімінде *transcendens* «асып түсу, шектен тыс білу-түсіну-ұғ(ын)у», сыртқы экстернді мәтінді байқау, тәжірибелік білім мен танымға қиындық туғызатын немесе қол жетімді емес дүниені болжау сияқты кең мағынада қолданылады. Екіншіден, аударма қызметі бірнеше іс-әрекеттердің күрделі құрылымынан және әр түрлі тұрғыдағы қарастырудан тұрады. Үшіншіден, ол басқа нәрселермен қатар «талдау, салыстыру, аналогиялау, қорытынды жасау, таразылау, таңдау, біріктіру, ассоциациялау, интерпретациялау және т.б.» тәрізді процедуралық құрамдас бөліктерден тұратын, интерактивті байланыста болатын операциялардың психикалық тізбегі ретінде сипатталады [1, б. 653]. Егер біз бұл психологиялық тізімге филология іліміндегі өте өзекті құбылыс – когнитивтік үрдіні, когнитивтік психологияны (таным процесіндегі құбылыстарды) қоссақ, онда аударматану ғылымындағы парадигмалардың күрделілігін одан ары баса айтқан түскен болар едік.

Қазіргі неміс тіліндегі онлайн «Duden» (Дуден) түсіндірме сөздігін бірден-бір танымал және ең беделді сөздік деп санауға болады. Герман тілдер аясында жиі қолданылатын Duden сөздігі тілдегі барлық бірліктерді реттеуші құрал емес, дегенмен сөздіктің әлеуметтік мәні өте зор және ол көптеген адамдар үшін тіл мен сөйлеу жағдаяттарында қолдану мәселелеріне қатысты «бағдаршам» болып табылады. Сонымен: Duden сөздігі «die Transzendenz» терминін пайдаланудың екі бағыттағы мағынасын ұсынады: а) білім саласына қатысты: *jenseits der Erfahrung, des Gegenständlichen Liegendes* – тәжірибенің арғы жағында, мақсаттан тыс; ә) философияға қатысты: *Überschreitung der Grenzen von Erfahrung und Bewusstsein, des Diesseits* – тәжірибе мен сананың, осы (объективті шындық) дүниенің шекарасынан шығу [2]. Ал мұндай әрекеттер – яғни аударма үрдісінде туындаған мәселені шешу, жұмыс барысында қолайлы шешім қабылдау, шығармашылық таныту, әсіресе трансценденциялық стратегия секілді операциялық

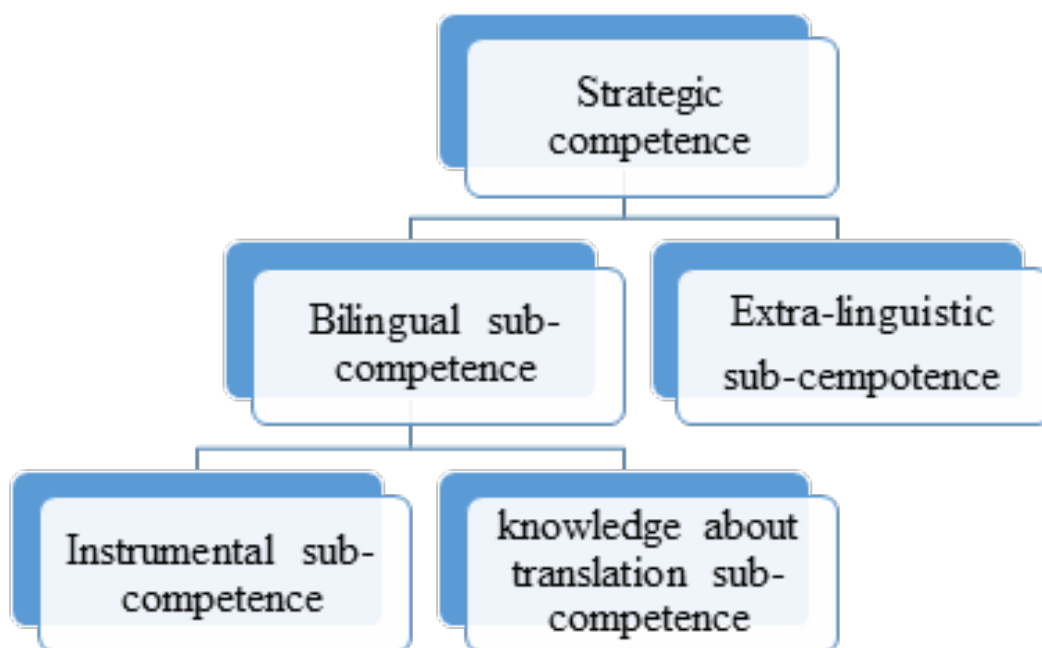
категорияларды ұйымдастыру – аударма процесінде өте маңызды болып табылады.

Материалдар мен әдістердің сипаттамасы.

Соңғы жылдары еуропалық аударма ғылыми саласында іске асырылып жатқан үлкен жоба – РАСТЕ (Process in the Acquisition of Translation Competence and Evaluation-Аударма құзіреттілігін меңгеру және бағалау процессі) бағдарламасы аударма құзіреттілігінің (translation competence) төрт ерекше қасиетін атап көрсетеді және аударма құзіреттілігінде (АҚ) оны бірден-бір маңызды принциптер деп көрсетеді: 1) АҚ – бұл екі тілді меңгерген аудармашылардың барлығына бірдей тән емес сараптамалық білім бар екенін мойындау (яғни аудармашылар қаншама мықты болса да, олардың әр қайсысының білім дәрежесі әр түрлі болады); 2) АҚ – ол негізінен декларативті емес, процедуралық білім (яғни аударма әрекеті көбінесе дағдыны қажет етеді); 3) АҚ – ол өзара байланысты бірнеше қосалқы құзіреттерден немесе біліктіліктен (sub-competences) тұрады (мысалы: Bilingual sub-competence; extra-linguistic sub-competence; knowledge about translation sub-competence, instrumental sub-competence; strategic sub-competence); 4) АҚ-тің ең басты стратегиялық компоненті (процуралық білімнің барлық түрлеріндегі сияқты) ерекше маңызға ие [толығырақ 3; 4 қараңыз және салыстырыңыз]. Ал А. Риску (Risku, Hanna) бұл жобаның келешегінің перспективасы өте жоғары екенін атап өтеді. Сонымен қатар ол аударманың «теориялық негізін құрайды және экспликативтік әдістің (латын тілінен *explicatio* – түсіндіру, аумағын кеңейту) күрделі және динамикалық жүйесін» береді деген [5].

Олай болса аударма барысында соңғы мақсатқа жету жолында туындайтын мәселелерді шешу, қосалқы құзіреттіліктерді белсендендірудің мәні зор. Ал кез келген кемшіліктерді жою жолында ең қолайлы әдістерді таңдай білу де тиімді болатынын атап өткен жөн. Жазбаша және ауызша аудармада қолданылатын және аудармалық шешімнің басты қағидаттары-принциптері болып табылатын классикалық әдіс – ол экспликативтік әдіс. Экспликативтік әдістің ең көп тараған түрлері контент-талдау, оқиғаларды немесе жағдаяттарды талдау (event-талдау), когнитивтік көріністі елестету немесе түрлендіру әдісі (cognitive mapping method) және оның бірнеше түрлері.

Жоғарыда айтылған тұжырымдарға қарап аударма процесіндегі стратегияны (немесе стратегиялық құзіреттілікті) қаншалықты дұрыс қолдану жөнін немесе сұлбасын төмендегідей берсе болады (1-ші сұлба: құзіреттіліктің орналасу тәртібі):

1-ші сұлба: Аударма процесіндегі стратегия құзіреттілігінің жүйесі

Контент-талдау әдісін алғаш рет саясаттану ғылымында американдық зерттеуші

Г. Лассуэлл және оның әріптестері саяси мәтіндердің үгіт-насихаттық бағытын зерттеу кезінде қолданды, – деп көрсетеді Л. Маа [6, б. 338]. Жалпылама түсіндіретін болсақ, бұл әдісті жазбаша немесе ауызша мәтіннің мазмұнын жүйелі түрде зерттеуде қолданған өте ыңғайлы. Себебі мәтінде біркелкі сөз тіркестері немесе сюжеттер жиі қайталанатын жағдай болады. Егер олар бейтарап рөл атқаратын болса, онда мәтін мазмұнындағы саяси бағытты ары қарай ыңғайластырып реттеу үшін, қысқартып жіберуге болады. Бірақ бұл әдістің салдарынан мәтіннің жалпы мазмұны жапа шекпейді және реципиент дұрыс бағытта түсінеді. Бұл жағдайда аудармашы аудармадағы сөйлемдерді біріктіру техникасын қолданады. Мұндайда көбінесе екі жай сөйлемді бір ғана құрмалас сөйлемге біріктіру мүмкіншілігін айтамыз, мысалы:

That was a long time ago. It seemed like fifty years ago.

That was a long time ago, it seemed like fifty years ago.

Бұл баяғыда болды (болғандай), тіптен елу жыл өткен сияқты. (J. Salinger, The Catcher in the Rye)

April 4th, 1984. Last night to the flicks. All war films.

1984 жыл, 4 сәуір. Кеше кешкесін (кинода) фильмдердің бәрі соғыс жайлы болды. (George Orwell, Nineteen Eighty-Four); (Аудармалар авторларға тиесілі).

Жоғарыда берілген екі мәтіннің қысқарту тәсіліне қарап, аударма мүмкіншіліктерінің мол екенін білеміз және шек қоюға да болмайтынын көреміз. Мысалы: «Бұл тіптен елу жыл бұрын өткендей», – деп те аударуға болады. Немесе екінші мәтінде, жағдаяттың қай жерде (кинода) болғанын нақтыламаса да болады, себебі ең маңыздысы «Қашан және не жайлы болғанында». Әрине аударма үрдісінде басқа да әдістер жеткілікті. Соның кейбіреуі, мысалы:

– лексикалық бірліктерді жылжыту немесе орындарын ауыстыру әдісі (Method of moving lexical units);

– қалдырып кету немесе нөлдік аударма (Reception of omission = Zero translation);

– лексикалық қосымшаларды қабылдау (Reception of lexical additions) және т.б.

Мақаланың материалы ретінде 2021 жылы 9 маусымда Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К.Тоқаевтың «Қазақстан Республикасының адам құқықтары саласындағы одан әрі шаралары туралы» Ақордада қабылдаған қаулысын негіз етіп алдық. Осыған қоса оның ағылшын тіліне «On further measures of the Republic of Kazakhstan in the field of human rights» аудармасы мен түпнұсқа ретінде жазылған орыс тілді мәтінін (салыстыру үшін) қарастыруды жөн көрдік.

Нәтижелер мен талқылаулар.

Өкінішке орай салыстыру және талқылау барысында қаулының мемлекеттік емес, ресми тілде (орыс тілінде) жазылғаны байқалды. Сондықтан орыс тілінен (О дальнейших мерах Республики Казахстан в области прав человека) қазақ тіліне аудару кезінде, ол нұсқада да біршама олқылықтардың бар екенін көрдік. Оның үстіне түпнұсқа ана тілінде емес, басқа тілде жазылған соң, мәтіндердің мазмұндық құрылымында айырмашылықтың болатынын және семантикалық алмасу (semantic shift) байқалатынын баса айтқымыз келеді. Әрине, аударма барысында ондай жағдайлар болып тұрады. Алайда мемлекеттік құжаттарға келгенде жоғары ұқыптылық пен қырағылық танытқан абзал.

Сонымен үш тілдегі түп нұсқа:

І В целях принятия Адам құқықтары саласында In order to take further action in the дальнейших мер в области одан әрі шаралар қабылдау field of human rights, I decree: прав человека **постановляю:** мақсатында **қаулы етемін:**

1. Правительству Республики Казахстан:

1. To the Government of the Қазақстан Республикасының Үкіметі:

2. Утвердить План Адам құқықтары to approve the Plan of Priority первоочередных мер в саласындағы бірінші Measures on Human Rights области прав человека кезектегі шаралар жоспарын (hereinafter referred to as the (далее – План мероприятий), (бұдан әрі – Іс-шаралар Action Plan), which envisages the п р е д у с м а т р и в а ю щ и й жоспары) бекітсін, онда following areas of work: следующие направления мынадай жұмыс бағыттарын работы: көздесін:

Түзетілімдер (авторлар құзіретінде): Қазақ тілінде кімге немесе неге арналғанын білдіру үшін берілетін қаратпа сөздерінде барыс септік жалғаулары -на, -не қолданылады [толығырақ 7], мысалы, ел-і-не, жер-і-не. Осы ереже тұрғысынан қарағанда жоспардың алғашқы «Қазақстан Республикасының Үкіметі» сөйлемінде -не жалғауы түсіп қалған, яғни ... ‘Үкіметі-не’ болуы шарт, оның үстіне ‘правительству’ және ‘to the Government’ сөздері де осыған меңзеп тұрғандай. Орыс тіліндегі *первоочередные меры* (ағылшын тілінде: *priority measures*) тіркесі «*бірінші кезектегі* (шаралар)» тіркесімен сөзбе сөз аудару арқылы берілген. Бұл жерде қателік жоқ, дегенмен мәтін негізінде ‘басымдылық’ мағынасы көрініп тұр (негізгі, басқы т.б.). Сонымен қатар «Адам құқықтары саласындағы бірінші кезектегі шаралар жоспарын (бұдан әрі – Іс-шаралар жоспары) бекітсін, онда мынадай жұмыс бағыттарын көздесін» сөйлемін қарастыра отырып, бірнеше түзетулер енгізбекпіз: ‘саласындағы’ емес, ‘саласында’; мынадай емес ‘келесідей’ немесе ‘төмендегідей’ (себебі шаралар немесе әрекеттер артынан беріліп тұр); ‘бекітсін’ емес (бұл жерде «кім бекітсін» сұрағына жауап беру қажеттілігі туындайды), орнына ‘бекітілсін’ (болымсыздық етістігі); ‘көздесін’ (‘предусмотреть/смотреть’ деген тура мағынада) емес, (‘көздеу’ сөзі әдетте ‘нацеливать, иметь цель’ мағынасында беріледі) ‘нысанаға алынсын’ немесе ‘көздейтін жұмыс бағыттары/аясы’, дей отырып сөйлем берілуі қажет. Неғұрлым дұрыс сөйлем «Адам құқықтары саласында одан *әрі шаралар* қабылдау мақсатында **қаулы етемін**: 1. Қазақстан Республикасының *Үкіметіне*: Адам құқықтары саласында келесідейдей жұмыс бағыттарын көздейтін (нысанаға алынатын) негізгі *шаралар* жоспары (бұдан әрі – Іс-шаралар жоспары) бекітілсін».

Синонимдер және антонимдер қатарын өңдеу құзіреттілігін меңгеру аудармашы үшін де қызығушылық тудырады. Ағылшын тіліне аударылған нұсқада ‘priority’ сөзі аудармашының назарынан тыс қалмауы керек, себебі ‘первоочередные меры’ және ‘бірінші кезектегі шаралар (негізгі шаралар)’, тек ‘Priority Measures’ деп аударылып қана қоймайды. On-line сөздігі бұл сын есімге бірнеше мәндес сөздер ұсынады: precedence, greater, importance, preference, urgency, immediacy, the lead, precedency, preeminence, antecedence, seniority, superiority, ascendancy [8] және т.б. Бұл тізбекте бірнеше сын есімдер аудармашыға көмекке келе алады және алдыңғы сын есімді ұтымды ауыстыра алады. Ағылшын тілі сөйлеміндегі «In order to take further action» бөлігі «одан *әрі әрекет*» немесе «*ары қарайғы әрекет*» мағынасын білдіреді. Егер біз қазақ тіліндегі сингармонизм заңына сүйенетін болсақ, онда «одан *әрі шаралар*» бөлігіндегі ‘*әрі*’ сөзін де қарастырған болар едік. Қазақ тілінің емле сөздігінде ‘*әрі*’ де ‘*ары*’ да сөздері бар, екеуі де дұрыс [толығырақ 9]. Бірақ ол да сөйлем ішінде (немесе тіркес ішінде) дауысты дыбыстар үндестігіне лайық берілгені жөн. Қазақ немесе орыс тілдерінен ағылшын тіліне аударған кезде көбінесе сығымдау принципі (компрессия) қолданылады [10, б. 367], мұнда ‘which’ шылауынан бас тартуға да болады. Түп (орыс тіліндегі) нұсқадағы етістік ‘предусматривать-envisage’ немесе үйлестік айналым ‘предусматривающий-which envisages’ ағылшын тілінде ‘include’ етістігімен де өте үйлесімді берілген болар еді. Себебі бұл жерде жұмыс бағыттары, жұмыс жүргізуді қамту мағынасы бар. Немесе *the following areas of work* тізбері *following works* тіркесімен берілген жағдайда да мазмұн құрылымы ешқандай бұзылмаған болар еді.

Келесі «БҰҰ-ның шарттық органдарымен және БҰҰ-ның Адам құқықтары бойынша кеңесінің арнаулы рәсімдерімен өзара іс-қимыл тетіктерін жетілдіру» сөйлемі қазақ әлемінің тілдік көрнісіне жат, сондықтан ол көзге түрпідей тиеді. Соның ішінде ‘іс-қимыл тетіктерін

жетілдіру’ бөлігі қазақ дүние танымымен, менталитетімен (ойлау тәсілімен) тіптен үш қайнаса сорпасы қосылмайтын дүние десе де болады. Сондықтан ‘ (іс-қимыл) тетіктері’ лексикасы орыс тілінде бірінші түп нұсқаның «совершенствование *механизмов* взаимодействия с договорными органами ООН и специальными процедурами Совета ООН по правам человека» контентін барынша ана тілдік концептте түсінуді немесе түсіндіруді қажет етеді. Ал ағылшын тілінде ‘*механизм*’ сөзі латын тілінен енгендіктен сол қалпынша (*mechanism/s of interaction*) беріле алады, оған себеп екі тілдің де бір тіл ұясына жатуында. Мұндай талас тудыратын жағдайда сөздің шығу тәркініне жүгінеміз: Механизм (грек тілінен *μηχανη* – құрал, машина) – бір немесе бірнеше қатты денелерді басқа қатты денелер арқылы қажетті қозғалысқа келтіретін денелер жүйесі [11]. Бір сөйлемнің ішінде бір аббревиатураның (қысқарған сөз) екі рет қайталануы да сөйлемнің сыртқы көрінісін, «пішінін» ғана бұлдірмейді, сонымен қатар стильдік бітімін де бұзады; тығырықтан шығу жолы – ол қысқарған сөз(дер)ді түгел беру немесе екінші қайталымында есімдікті қолдану, мысалы: БҰҰ – *Біріккен Ұлттар Ұйымының* шарттық органдарымен және *оның* Адам құқықтары Осы сөйлемдегі ‘арнаулы (рәсімдерімен)’ сөзі де ‘арнайы’ лексикасымен ауыстырылғаны дұрысырақ болар еді: специальные процедуры Совета ООН по правам человека – БҰҰ-ның адам құқықтары жөніндегі кеңесінің арнайы рәсімдері – *special procedures of the UN Human Rights Council*.

Талқылау процедурасын неғұрлым толықтыру мақсатында тағы бір мысалды, яғни үшінші пункты бермекшіміз:

ежегодно к 25 января по итогам года <i>представляют</i> в Администрацию Президента Республики Казахстан информацию о ходе выполнения Плана мероприятий	жыл сайын 25 қаңтарға қарай жыл қорытындылары бойынша Қазақстан Республикасы Президентінің Әкімшілігіне Іс-шаралар жоспарының орындалу барысы туралы ақпарат <i>ұсынсын</i>	annually, by January 25, based on the results of the year, <i>submit</i> to the Executive Office of the President of the Republic of Kazakhstan information on the implementation of the Action Plan
--	---	--

Жоғарыда берілген мәтінде көзге түсетін *представляют-ұсынсын-submit* етістігі талқыланады. Қазақ тіліндегі балама ‘ұсыну’, әдетте, ұсыныс жасау, кеңес беру мағыналарында қолданылады. Мысалы: тамақ түрлерін, мәзір түрлерін ұсыну, тауар ұсыну, біреудің кандидатурасын ұсыну; қызға үйленуге ұсыныс жасау т.б. Бір сөзбен айтқанда ‘ұсыну’ іс-әрекеттің бітпегенін, тындырылмағанын көрсетеді. Сондықтан бұл жерде нақтылық қажет болғандықтан, ‘ақпарат беру’ тіркесімен ауыстырған, шектелген дұрыс. Орыс тілді ресми құжаттың стильдік тәсілінде ‘предоставлять информацию о ...’, деп беріледі, яғни бөлінбейді: *предоставлять* о ходе выполнения Плана мероприятий в Администрацию Президента Республики. Ал ‘*submit*’ етістігі бір нәрсені қарастыру (***submit proposal, document***), жіберу (отправить) аудармалары арқылы, істің болымсыздығын көрсетеді, мысалы: *submit information* немесе *submitted to an expert group for evaluation, submit a proposal for consideration, submit for consideration*. Қателік мұнда жоқ болып көрінетіндей, бірақ қанша дәлелдесек те сөздің тәркінінде ‘қарастыру’ лексикалық компонентінің мағынасы тұратыны ескерілу керек. Ол істің түпкілікті біткенін бере алмайды. Көмекке басқа етістіктер, мысалы, *introduce, provide; to provide information* келеді.

Қорытынды.

Аударма саласы өз кезегінде көптеген мәселелерді қарастырады. Тек аудармашы ғана бағындыра алатын белестерге ұлтаралық және мәдениетаралық қарым-қатынастар, тілдік ерекшеліктер мен алуан түрлі менталитеттегі кәсіби тақырыптар жатады. Жоғарыда берілген мақалада заман талабын қамтитын бірнеше ойлар мен пікірлер, терминдер мен олардың ұғымдары, тілдік платформалар мен тілдік қабаттар, түсіндірме ережелері мен сұлбалар, танымал

зерттеушілердің теориялық ізденістері және тақырып аясын толықтыратын күрделі мысалдар кездеседі. Мақаланың негізгі тірек сөзі болып табылатын «трансценденциялық стратегия» ұғымын ресми құжаттарды аудару барысында қолдану арқылы аударма стратегиясының мән-мағынасын жан-жақты ашуға тырыстық. Сонымен қатар, аударма үрдісіндегі стратегиялық күзіреттіліктің белгілі жүйелері экспликативтік әдіс арқылы нақтыланды. Ресми құжаттар, соның ішінде аталмыш қаулы мақаланың негізгі мақсатын мейлінше толық қанды ашты. Мақала көлемінің шама-шарқына байланысты Қазақстан Республикасының Президенті Қ.Тоқаевтың 2021 жылғы 9 маусымында қабылдаған № 597 қаулысының тек бірер мәтіндері ғана талқыланды. Соның өзі болашақта аударма үрдісінде болатын кемшіліктерден аулақ болуды көрсетеді. Түйіндей келе, аударма жасау саласы тыңғылықты білімді қажет ететін және қателіктерді кешіре бермейтін ғылым саласы екеніне көз жеткіземіз. Олай болса аудармашы қырағы сарапшыдай бұл салада кездесетін әрбір кішкентай нәрсеге, құрамдық бөлшектерге аса зор көңіл бөлуі қажет.

ӘДЕБИЕТ

1. Wilss W. Der Übersetzer: ein «Experte fürs Allgemeine»? In: P.A. Schmitt & H.E. Jüngst (Hrsg.): *Translationsqualität*. – Frankfurt am Main 2007). – S. 648–660.
2. <https://www.duden.de/rechtschreibung/Transzendenz>
3. PACTE (2000), ‘Acquiring Translation Competence: Hypotheses and Methodological Problems in a Research Project’, in Allison Beeby, Doris Ensinger and Marisa Presas (eds.) *Investigating Translation*. – John Benjamin’s: Amsterdam. – P. 99-106.
4. First results of a translation competence experiment: ‘Knowledge of translation’ and ‘Efficacy of the translation process’. In: Kearns, John (ed.). *Translator and interpreter training. Issues, methods and debates*. – Bloomsbury: London 2008. – P. 104-126. ISBN 9780826498069. <https://core.ac.uk/download/pdf/78542829.pdf>
5. H. Risku. *Translational competence. Cognitive foundations of Translation as an expert activity*. – Tübingen, London, New York etc. 2006. –123.
6. Maher P. Explication defended // *Studia Logica* 2007. Volume 86, Number 2, July 2007. – pp. 331–341.
7. <https://www.google.com/search?q=қаратпа+қыстырма+сөздер>.
8. Synonyms for priority from Random House Roget’s College Thesaurus, Revised and Updated Edition © 2000 Random House, Inc. <https://dictionary.cambridge.org/ru/thesaurus/priority>
9. <http://www.mtdi.kz/audarmashyga-komek/suraq-jawap>
10. Салжанова Л.Е., Оспанова Г. Причины применения «декомпрессии» и «компрессии» в переводе. Материалы 5-ой Межд. научно-практ. Конф. «Иноязычное обр.-опыт, иннов. и персп.». 12-13. 11. 2018. – Б. 364-369.
11. <https://kk.wikipedia.org/wiki>; Полиграфия, өлшеу техникасы, ағаш өңдеу жабдықтары және металл өңдеу техникасы мен технологиясы: Қазақша-орысша терминдердің түсіндірме сөздігі.

УДК: 81'25

Мурзагалиева А.,

Бакалавр студенті, “6B02301 – Аударма ісі”

Абылай хан атындағы Қаз ХҚ және ӘТУ

Алматы, Қазақстан

e-mail: aruzhanm1108@gmail.com

Каримова К.К.,

Филология ғылымдарының кандидаты, доцент

Абылай хан атындағы Қаз ХҚ және ӘТУ

Алматы, Қазақстан

MARVEL ФИЛЬМДЕРІНІҢ ДУБЛЯЖЫНДАҒЫ ӘЗІЛ АУДАРМАСЫНЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Бұл мақалада Marvel фильмдерінің дубляжы контекстіндегі әзіл аудармасының ерекшеліктері мен мәселелері зерттеледі. Осы фильмдердегі комедиялық элементтердің бірегейлігі мен мәдени ерекшеліктерге назар аудара отырып, мақала аудармашылардың әзілге ықпал ететін тапқырлықты, сөздік ойынды және мәдени сілтемелерді сақтаудағы қиындықтарын зерттейді. Зерттеу тілдік және мәдени кедергілерге қарамастан, болжамды әзіл-оспақ әсерін сақтаудың маңыздылығын көрсетеді, ал бұл өз кезегінде аударма процесінде бейімделу мен шығармашылық қажеттілігін айқындайды. Marvel фильмдерінің нақты мысалдарын талдай отырып, мақалада дубляж мамандары әзілді тиімді жеткізу және аударылған мазмұнның әртүрлі аудиторияларда әсер тудыруын қамтамасыз ету үшін қолданатын стратегиялар мен аударма трансформациялары туралы түсінік беріледі. Бұл тақырып танымал кинематография контекстінде әзіл аудармасын түсінуге құнды үлес қоса отырып, оның осы саладағы аудармашылар мен зерттеушілер үшін өзектілігін көрсетеді.

Тірек сөздер: фильм, әзіл, аударма, адаптация, анализ.

Murzagaliyeva A.,

Bachelor's student of Ablai khan, “6B02301 –

Translation Studies”, Ablai khan KazUIRandWL,

Almaty, Kazakhstan

e-mail: aruzhanm1108@gmail.com

Karimova K.K.,

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor, Ablai khan KazUIRandWL,

Almaty, Kazakhstan

SPECIFICS OF TRANSLATING HUMOR IN MARVEL MOVIES DUBBING

This article explores the peculiarities and problems of translating humor in the context of dubbing Marvel films. It delves into the challenges faced by translators in preserving the wit, wordplay, and cultural allusions that contribute to humor, while focusing on the distinctiveness and cultural subtleties of the humorous aspects found in these films. The study highlights the importance of maintaining the intended humorous effect despite linguistic and cultural barriers, which sheds light on the need for adaptability and creativity in the translation process. Analyzing specific examples from Marvel movies, the article provides an insight into the strategies and translation transformations used by dubbing professionals to effectively convey humor and ensure that translated content resonates with different audiences. This theme makes a valuable contribution to understanding the translation of humor in the context of popular cinema and emphasizes its relevance to translators and researchers in this field.

Key words: movie, humor, translation, adaptation, analysis.

The pivotal role of cinema in shaping our daily lives is unequivocal. It stands as an integral component of contemporary existence, playing a vital role in the moral, aesthetic, and cultural upbringing of the majority. In today's landscape, the prevalence of foreign films, particularly those in the English language, in mass circulation far surpasses the production of domestic films. This dynamic dictates a burgeoning demand for translations of these international cinematic creations. Curiously, despite this demand, scant attention is devoted to strategies and approaches for translating film texts, especially into the Kazakh language, within available translation guides. Furthermore, the disparity in the official dubbing of English films into Russian, compared to the scarcity of official Kazakh-language dubbings, raises pertinent questions. Notably, the scarcity of research on humor translation into Kazakh contrasts with the rich body of work in Russian by linguists such as Herz A.S., Kisel V.S., Nekrutenko E., and Dolgova A.O., who have extensively explored the translation of English humor. The art of translating humor in Marvel movies' dubbing is a complex and fascinating process that requires a deep understanding of cultural nuances and linguistic creativity. This article aims to address these gaps, delving into the intricacies of translating cinematic content, with a specific focus on humor, in the context of the Kazakh language.

Feature film translation is the specific form of the literary translation that creates the interlinguistic and esthetical communication through making new content that was interpreted from one language to another [1]. Effectively communicating the original meaning, material, ideas, emotions, and artistic nuances through the translation process is the main goal of film translation. It is obvious that a film translator needs to be proficient in two or more languages; if not, the translation's quality could deteriorate and the unique qualities and national characteristics of the original movie could be lost. Maintaining translation quality requires careful attention to word usage, linguistic rules, and faithfully conveying the intended meaning. It is imperative to recognize the importance of maintaining the literary elements. This type of translation emphasizes that movies don't have to be translated word for word; instead, the emphasis should be on expressing the meaning, impact, and literal power of each phrase.

Research on film translation divides it into several forms: dubbing and subtitles [2].

Gottlieb defines subtitling as “the rendering in a different language of verbal messages in filmic media, in the shape of one or more lines of written text presented on the screen in sync with the original written message” [3]. The fact that subtitles are always condensed copies of the audio track of the audiovisual material is a crucial aspect in subtitling. In order to give the audience ample time to read the subtitles—even during a rapid-fire dialogue—they must be shorter than the audio. The ideal situation is for the spectator to be able to read the captions with so little effort that they are not even aware that they are reading. There is a range of 40 to 75 (!) percent reduction in the amount of words used in the utterances [4].

Features of subtitle translation:

- costs less money and time;
- can be used as a teaching tool to help students learn a language.

Cons of the subtitles:

- Viewers must use extreme patience when reading subtitles. They have to watch the movie and read the subtitles at the same time, so they miss some of the information that is provided.
- Because of the visual content display and the speaking speed of the film characters, it is impossible to properly express the discourse meaning during the subtitle translations. This is due to the subtitles row's character count restriction of 30–40.

Translations of TV shows and movies are another common usage for the technique of placing subtitles at the bottom of the frame for original films [5].

It is necessary to introduce the fundamentals of dubbing as well as the limitations it places on the translation process in order to comprehend the analysis of the amusing circumstances presented in this article. Dubbing is “the replacement of the original speech by a voice track which attempts to follow as closely as possible the timing, phrasing and lip-movements of the original dialogue”. “Dubbing” (“doublage”) means “doubling” in French. The merits (e.g. accessibility to a wider audience and the

absence of subtitles) and demerits (e.g. difficulties with credibility and authenticity that are costly and time-consuming) of dubbing are often discussed among the researchers of the field [6]. There are several processes involved in the dubbing process. By taking into account the components that require synchronization, it is easy to observe how these processes restrict the translator:

(1) In views when the actors' lips or entire face are visible, the actor's lip movements must match the target text (utterance), particularly when the actor is using open vowels and bilabial and labio-dental consonants.

(2) The actors' body language is essential because the target text (utterance) needs to match the actor's head, arm, or any other movement, which typically happens when the actor is making an assertion, negating something, showing surprise, etc.

(3) The actors' timing of their speech is crucial. The goal text (utterance) should align with the time interval that begins with the character opening their mouth and concludes with them closing it.

Beginning with the translation is dubbing. If the translated content language is common and high quality, then the dubbing will give good results. Every movie has an own stance, vocabulary, and aesthetic. There will be speeches from a variety of characters, including a criminal, an official, and a doctor. The actor needs to comprehend and synchronize with the translator, who will attempt to preserve the discourse's rhythms and unique features. The dubbing technique is currently employed by Kazakhstan TV broadcasters, and it has been since 1940. Reviewing this information, we are reminded of some of the greatest artists from Kazakhstan, like Abdulla Karsakbayev, Kaltay Muhamedzhanov, Kulpan Akhmetova, Huat Abuseitov, and Maira Abuseitova. They were, in fact, the dubbing masters, and the people who came after them—Mukhtar Baktygereyev, Altynbek Kenzhekov, Aubakir Ismailov, Makil Kulanbayev, Ashirali Kenzheyev, Nurmukhan Zhanturin, Esim Segizbayev, Tungyshbai Zhamankulov, Aksakal Kalmyrzaev, Farida Sharipova, etc.—made a significant contribution to the formation and advancement of film translations. These personalities are recognized as art representatives who contributed to the enhancement of the creative portion through translation and dubbing. The people who remain off-screen and whose names are typically left unsaid are translators [7].

In linguistics, humor refers to the use of various linguistic means aimed at creating a humorous, comic effect [8]. Humor is not only a linguacultural, but also a sociocultural phenomenon, in the creation of which various linguistic means and stylistic techniques can be involved. Therefore, when translating English humor, it is necessary, in our opinion, to take into account that humor is directly related to national character – a peculiar national flavor of feelings and emotions, a way of thinking and acting, stable national traits of habits and traditions. Research by Mizamkhan B.: “When two different languages meet, in fact, it is a meeting of two different cultures. Two people from different countries can communicate with each other, but their successful understanding and communication depends not only on their understanding of the language itself, but also on their understanding of the culture involved in the language” [9]. Thus, even rare inclusions of foreign words, in addition to creating a certain image of the character's linguistic personality, additionally carry a cultural signal that is correctly perceived only “in their own circle” or by a trained reader [10].

The problem of the linguistic foundations of the translation of humor has been studied since the formation of translation studies. L.S. Barkhudarov worked on the search for a linguistic form for the transmission of humor and believed that in translation it is not enough only to adequately convey its meaning, it is necessary to make it understandable to the reader of the translation, but if possible preserving its humorous orientation. To do this, the translator is recommended to use various techniques, stylistic means, transformations – interlanguage transformations used to achieve translation equivalence [11].

Even seasoned translators may find it difficult to translate humor, therefore it could be beneficial for aspiring interpreters and translators to experience it in training. The literature regularly discusses the challenges of translating humor. One of the issues could be that humor in all of its forms—jokes, wordplay, puns, and idioms—is significantly influenced by language and society. Venuti addresses target texts as comparatively independent creations, domesticated modifications of the source language

writings, reflecting more of the target culture and language while maintaining its relationship to the source text. This is demonstrated in an article about translating humor in literary works. He makes the argument that there are always some gains and loses during the translating process. It is possible for us to constantly witness “a loss of the foreign text at various levels: a loss of form and meaning, syntax and lexicon, sound and meter, intertextuality, and allusion [12].” Both Martínez-Sierra and Jankowska have observed that there can be a loss in both quantitative and qualitative aspects while translating humor. By examining jokes, they discovered that the target text is less humorous than the source text independent of language pair and translation technique. This could be because there are fewer humorous aspects in the target text, but it could also be because the humorous elements are less humorous. However, additional amusing aspects inserted into the narrative may make up for losses [13].

However, as translating “really recontextualizes, is exorbitant in its creation of another context,” there may also be benefits to translation, both linguistically and culturally [12]. The linguistic and cultural benefits of literary translations, in particular, often outweigh the benefits of the source text and are important primarily for the reader in the target language, since it reveals aspects of the host culture, its values and traditions. The source text’s formal and semantic aspects are changed. Because they go beyond conveying a clear message and take into account the linguistic and cultural context of the recipients, Venuti refers to these effects as “domestic ‘reminders’ in a translation” [12].

Because humor is subjective and depends on the individual, translating humor can be subjective as well. It also depends on the genre; wordplays, puns, and idioms that are specific to a language or culture tend to be more difficult to translate than situational or anecdotal humor that focuses on universal aspects of human existence and is found amusing by people of different cultures.

It’s challenging to translate humor from English into Kazakh in Marvel movies; one must employ a variety of translation techniques and take into consideration the quirks of Kazakh culture. In order to accurately express the author’s meaning to the reader, humor translators must maintain not only the semantic substance of the text but also its emotional and cultural complexity. Examples of analyzing the humor translation in the Marvel movies dubbing based on the film “The Avengers: Age of Altron.” (Table 1; Table 2; Table 3).

Table 1

Scene	Original text	Kazakh translation
28:02 the scene of the Avengers team threw a party at Stark Tower, where they challenged Stark to be able to pick up Thor’s hammer.	-If I lift it, I then rule <i>Asgard</i> ¹ ? I will be reinstating <i>prima nocta</i> ³ then.	-Сонымен, оны көтерсем, <i>Асгардтың</i> ¹ <i>әміршісі</i> ² боламын ба? -Әйелдердің барлығы менікі болады деген заң шығарамын ³ .

1) **Transliteration (LT):** The translation preserves the original structure of the name “*Asgard*” by transliterating it in Kazakh letters as “Асгард”. This approach preserves the phonetic sounds of the original name in English.

2) **Modulation or semantic development transformation (LT)** was employed when translating the phrase “*rule Agard*”. It was modulated as “*Асгардтың әміршісі*” into Kazakh language.

3) **Explicatory translation (LGT) and Cultural adaptation (domestication):** “*Prima nocta*” is a supposed legal right in medieval Europe, allowing feudal lords to have sexual relations with any female subject, particularly on their wedding night. Nevertheless, it does not have an equivalence in Kazakh language, that is why the translator used **explicatory translation** to give the explanation of this phrase. And it was explicated as “*Әйелдердің барлығы менікі болады деген заң шығарамын*”. In addition, the translator **culturally adapted** and **domesticated** this expression.

4) **Transposition transformation** (changing the word order) was used during the translation from English into Kazakh as the word order of the original has changed, because Kazakh and English languages are from distinct language families, their word orders are highly different from one another.

In general, we see that although the translator did not translate humor verbatim, but used various transformations and techniques in translation, he managed to preserve the intended meaning of the humor.

Table 2

Scene	Original text	Kazakh translation
34:24. When the team was discussing and explaining the issue of Ultron's sudden appearance:	- <i>Genie's out of that bottle</i> ¹ . <i>Clear</i> ² and <i>present</i> ³ is <i>Ultron</i> ⁴ .	- <i>Жаңа жау құтты болсын!</i> ¹ <i>Альтрон</i> ⁴ екені белгілі ² .

1) **Cultural adaptation: domestication and complex compensation (LT):** In the original, “*Genie's out of that bottle*” is an English idiom meaning that some negative process or phenomenon has already begun and now it is difficult to stop it. A literal translation or word-for-word translation of this idiom like “*Джин бұл бөтелкеден қашып шықты*” would be ridiculous in this case. That is why it was **culturally adapted** and **complexly compensated** as “*жаңа жау құтты болсын!*” into Kazakh language.

2) **Concretization (detailing technique):** In the second sentence, the word “*clear*” was not translated as “айқын/анық” into Kazakh. It was concretized as “белгілі” into the target language. These method helped to preserve the main semantic and stylistic aspects of the original when adapting it into the Kazakh language.

3) **Omission (TT).** The word “*present*” in the original text was omitted when translated into Kazakh language.

4) **Transcription and transliteration (LT):** “*Ultron*” was transcribed in the first syllable and transliterated in the second as “*Альтрон*”. The translator reproduced the sound and graphic form of the word in Kazakh language.

5) **Transposition transformation** (changing the word order): during the translation from English into Kazakh, the word order of the original text has changed.

Table 3

Scene	Original text	Kazakh translation
59:24 After the destructive fightings in the city the team was called to the meeting.	- <i>The news</i> ¹ is loving you <i>guys</i> ² . <i>Nobody else is</i> ³ .	- <i>Жаңалықтан</i> ¹ <i>тек</i> ⁴ <i>сендерді</i> ² айтып жатыр. <i>Жаман аттарың шықты</i> ³ .

1) **Grammatical substitution (change of the noun number category):** During the translation the word “*news*” was grammatically substituted and translated as “*жаңалық*” into target language. In the original text, “*news*” is used in the plural form, while in the target translation, the noun number category of the word was changed.

2) **Generalization (LT):** “*Guys*” in the source text was generalized and translated as “*сендер*” into Kazakh language. The replacement of a unit with a narrower meaning with a unit of the translating language with a wider meaning was reproduced.

Modulation or semantic development: The phrase “*loving you*” was modulated during the translation into “*айтып жатыр*”. It would be inappropriate to translate as “*сендерді жақсы көреді*”.

3) **Cultural adaptation:** The translator adapted the sentence “*Nobody else is*” in the Kazakh language and translated it as “*Жаман аттарың шықты*”. It wasn't translated by using direct translation “*басқа ешкім емес*” as it would be inappropriate in this case.

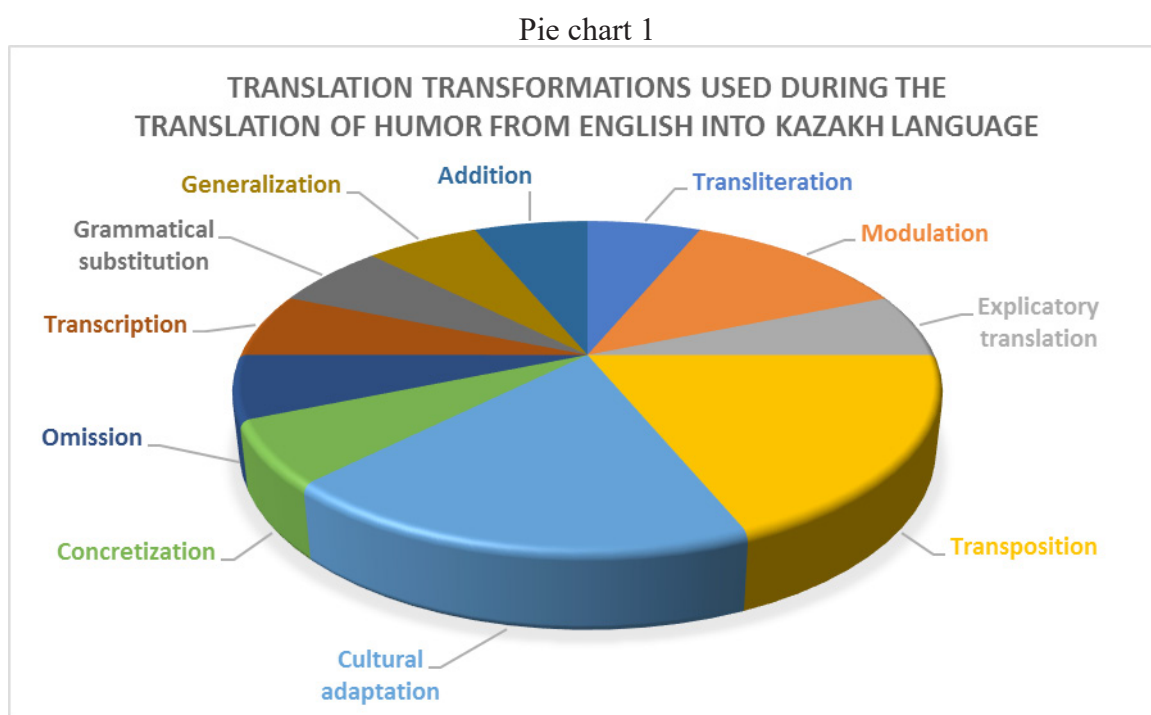
4) **Addition (TT):** The word “*тек*” was added in the translation, in order to be more specific about whom the news is about.

5) **Transposition** (changing the word order): during the translation from English into Kazakh, the word order of the original was changed, because Kazakh and English languages are from distinct language families, their word orders are highly different from one another.

In conclusion, the emphasis on translating humor in Marvel films provides a fascinating look at the complexities of cinematic translation. The analysis of various translation methods emphasizes the importance of preserving the intended meaning and cultural nuances, especially in the context of

Kazakh humor. The subjectivity of humor is influenced by language and culture. Therefore, the main task of translation, both from a linguistic and cultural point of view, is to convey the essence of the source text to a wider audience.

To analyze the translation of humor into Kazakh, several examples from the original dubbing of the film “The Avengers: Age of Altron” and its Kazakh dubbing were given (Table 1; Table 2; Table 3). The difficulty faced by translators is striking a balance between maintaining the original text’s accuracy and successfully communicating meaning to readers in the target language. This analysis of the translation of the humor of Marvel films demonstrates the translator’s ability to preserve humor through lexical, cultural and grammatical transformations. The translators used various methods of translation, such as cultural adaptation (domestication), translation transformations: modulation, transposition, omission and etc. The main task of the translators was to convey the essence of humor, taking into account cultural and linguistic differences. Below is a pie chart that shows the percentage of translation strategies used by translators (Pie chart 1).

In general, for the research 25 scenes from the movies “Avengers: Age of Ultron” and “Spider Man: Homecoming” were taken. We have analyzed 150 lexical units. From the diagram, we can see that the following transformations were used more often than others:

- Cultural adaptation: 25%
- Transposition: 25%
- Modulation: 17%

REFERENCES

1. Кузьмичев С.А. Перевод кинофильмов как отдельный вид перевода. – ВЕСТНИК Московского государственного лингвистического университета М., 140-149.
2. Райс К. (1978). Классификация текстов и методы перевода. Вопросы перевода в зарубежной лингвистике. Москва: Международные отношения, 202-228 стр.
3. Gottlieb, H. (2001). ‘Subtitling: visualizing filmic dialogue’, in Garcia, L. & Pereira Rodriguez, A. M. (45.), pp. 85-110.
4. Antonini, R. (2005). ‘The perception of subtitled humour in Italy: An empirical study’, in Chiaro, D. (ed.), HUMOR: International Journal of Humor Research, Special Issue Humor and Translation, 18 (2), pp. 209-225.

5. Адаева Е.С. (2014). Киноаударманың түрлері: субтитр және дубляж. Қарағанды университетінің хабаршысы, Филология сериясы, 4(76), 101-108.
6. Luyken, G-M. et al. (1991). Overcoming Language Barriers in Television: Dubbing and Subtitling for the European Audience. Manchester: European Institute for the Media.
7. Akerke Bolatbekkyzy Abagan and Bayan Nursultanovna Jubatova. Film Translation Process: Forms, Peculiarities and Periodic Characteristics –Man In India, 97 (6): 181-191.
8. Королева Ю.П. Understanding English Humor. – М. : Национальный книжный центр, 2014. – 64 с.
9. Мизамхан Б., Жамбыл В. The problem of lexical transformations in simultaneous interpreting under cognitive and discursive approach. Известия КазУМОИМЯ имени Абылай хана, серии Филологические науки. Номер 4 (67) 2022, 5-10. - Алматы, Полилингва. 2022. — p. 208-218
10. Кожбаева Г. Лингвистические особенности американской мультикультурной литературы. Международный научный журнал Наука и Жизнь Казахстана. 4/4 2020 - p.267-271
11. Barkhudarov L.S. Language and translation: Issues of general and particular theory of translation. – М. : LKI 2008. – 239 p.
12. Venuti, Lawrence. 2002. Translating humour. Performance Research: A Journal of the Performing Arts 7(2): 6–16
13. Klaudy, Kinga. 2014. Bevezetés a fordítás gyakorlatába [Introduction to Translation Practice]. Budapest: Scholastica

УДК 81

Mursalim Ayaulym

Student of Ablai khan KazUIRandWL

Almaty, Kazakhstan

e-mail: a9ulym.mursalim@mail.ru

LINGUOECOLOGY IN KAZAKH AND FRENCH LANGUAGES

This article compares the degree of preservation of Kazakh and French language and culture and the purity of the language, including young people. This article discusses measures to improve language culture and its preservation.

Key words: Language ecology, purity of language, slang, globalization, frangle

Мурсалим Аяулым

Абылай хан атындағы ҚазХҚЖӘТУ

Мамандық «60B02305-Аударма ісі»

Алматы, Қазақстан

e-mail: a9ulym.mursalim@mail.ru

ҚАЗАҚ ЖӘНЕ ФРАНЦУЗ ТІЛДЕРІНДЕГІ ЛИНГВОЭКОЛОГИЯ

Бұл мақалада қазақ және француз тілдеріндегі, соның ішінде жастар арасындағы тіл мәдениеті мен тіл тазалығының сақталу дәрежесі салыстырылады. Тіл мәдениетін көтерудегі, оны сақтап қалудағы жасалған іс- шаралар қарастырылады.

Кілтті сөздер: лингвоэкология, тіл тазалығы, жаргон сөздер, слэнг сөздер, жаһандану, франгле

Лингвоэкология (тілдік экология немесе эколлингвистика) — бұл тілдің дамуы мен қолданылуына теріс әсер етуші факторларды зерделейтін және тілдік қарым-қатынас практикасын жетілдіру мен тілді байыту тәсілдерін іздейтін сала.

Тіл тазалығы мемлекеттік тіл саясатының негізінде жатуы тиіс және ең алдымен білім беру, құқықтану салаларында, іскерлік тіл мен іс қағаздарын жүргізу барысында, сондай-ақ бұқаралық ақпарат құралдарында қатаң сақталуы қажет. Бүгінде лингвоэкологияның қордаланған мәселелері тілге жанашырлық танытқан кез келген азаматты толғандырады. Тілдік қарым-қатынас әлеуметтік қарым-қатынастың басты шарттылықтарының бірі. Тіл – нақты халық, жеке тұлға немесе ұжым мүшелерін байланыстырушы құрал болса, тілдің өмір сүру ортасы – халық. Адамның жеке тұлға ретінде қалыптасуына тілдік қарым-қатынастың тигізетін әсері айрықша. Тілдік қарым-қатынас нормаларын меңгерумен бірге адам әлеуметтік мінез-құлықтың қалыптасқан тәртібін де меңгереді. Басқаша айтқанда, өз отбасының, әлеуметтік-этникалық тобының, өз халқының моральдық-этикалық қағидаларын, әдет-ғұрпы мен салт-санасын қабылдайды. Басқалармен қарым-қатынас барысында адам таным, ар, ұят, парыз тәрізді қасиеттерін көрсетумен бірге қызғаныш, күндестік, ғайбат сияқты кесапаттармен де ұшырасып отырады. Осы мәселелердің қайсысында болмасын жеке тұлға өз отбасының, нақтырақ айтсақ, өз халқының тарихи әлеуметтік тәжірибесіне сүйенеді. Тіл – ойдың жемісі. Адамның ой-санасы өскен немесе өзгерген сайын тілдің лексикалық қабаттары жаңа сөздермен толығады я болмаса тілдік өзгерістерге ұшырайды. Мұндай өзгерістер тілдің жаңаруына немесе тіл тазалығының бұзылуына, әдеби тілдің нормаларының сақталмауына да әкелуі мүмкін. Тілде үздіксіз болып жататын осындай құбылыстарды лингвоэкология саласы зерделеп, тілді бейпіл сөздерден, варваризмдерден, жаргон сөздерден, грамматикалық, фонетикалық қателерден таза ұстау мақсатын ұстанады. Жеке тұлға өз халқының тілдік ортасында тілдік әрекет жасау негізінде оның мәдени-тарихи, моральдық этикалық, діни-адамгершілік құндылықтарын бойына сіңіре отырып қалыптасып, әлеуметтенеді. Тілдік ортада тілдің тұнығын меңгеруге қолайлы жағдайдың болмауы, тілдің ластануы, тілдің шұбарлануынан ұлттық мәдени құндылықтардың әлсіреуі жеке тұлғаның ғана емес, тұтастай халықтың әлеуметтік және тарихи-мәдени феномен ретінде жойылуына алып келеді. Лингвоэкология тіл білімінің бір саласы ретінде әлеуметтік лингвистика, этнолингвистика, тіл мәдениетінің теориясымен тікелей байланысты. Сондай-ақ этнопсихология, тарих, мәдениеттану ғылымдарымен өзара байланыста дамиды. Лингвоэкологтардың зерттеу нысанына мемлекеттік тілдер, халықаралық қарым-қатынас тілдері, сондай-ақ, жойылып кету қаупі туындаған аз ұлттар мен ұлыстардың тілдері енеді.

Франциядағы лингвоэкология.

Бес құрлықта француз тілінде сөйлейтін 275 миллионнан астам адам бар. Халықаралық Франкофония Ұйымы 68 елді біріктіреді. Француз тілі әлемдегі ағылшын тілінен кейінгі ең көп зерттелген тіл болып табылады және планетадағы ең көп сөйлейтін тілдер арасында 9-шы орында.

Француз тіліне қандай қатерлер болуы мүмкін?

Франция бастан кешірген режимнің әртүрлі өзгерістері арқылы мәңгілік ерекшелікке ие болды: француз тілін ұлттық бірліктің тасымалдаушысы ретінде насихаттау. Үшінші Республика бүкіл аумақта, соның ішінде колонияларда міндетті француз білімін қамтамасыз етеді.

Аббат Грегуар 1794 жылы 4 маусымда конвенцияға патоиларды киратудың қажеттілігі мен құралдары және француз тілін жалпыға бірдей қолдану туралы баяндама жасады. Ол “кем дегенде 6 миллион француз, әсіресе ауылдық жерлерде, ұлттық тілді елемейтіні” жайлы жазды.

Аймақтық тілдер.

Сонау 1951 Жылы Джексон Заңы “жергілікті тілдер мен диалектілерді” оқытуға рұқсат берді.:

Бретон;

Баск;

Каталан;

Батыстықтар.

Жарлыққа Басқа тілдер, соның ішінде Корсика және Таити тілдері қосылады.

1999 жылы 7 Мамырда Франция “Еуропа тарихындағы аймақтық немесе азшылық тілдерін қорғауға” бағытталған “Аймақтық Немесе Азшылық Тілдерінің Еуропалық Хартиясына” қол қойды.”Ол оны әлі мақұлдаған жоқ.

Франция қалай өз тілін сақтауға тырысуда?

Франция 16 ғасырдың өзінде-ақ патша үкіметі ұлттық бірліктің дамуын өз қолына алып, оның заңдарын “француз тілінде” түсінді. Содан бері француз басшылары тілді біріктіруге, реттеуге немесе тыйым салуға дайын екендіктерін айтқан.

Француз ұлтының бірлігі бір тілге негізделген. Алдымен латын тіліне Король Франциск I-мен, содан кейін аймақтық тілдерге қарсы шығып, француз Революциясына, содан кейін Үшінші Республикаға және міндетті француз білімін қолдады.

Ұлттық тіл саясаты: заңға сәйкес француз Тілін Міндетті түрде қолдану

1539 жылы 25 тамызда Франсуа I қол қойған” Виллерс-Коттерак Жарлығы “ Францияда әлі күнге дейін қолданылып келе жатқан ең көне заңнамалық мәтін болып табылады. Ол барлық құқықтық актілерді “жариялауды, тіркеуді және тараптарға басқа тәсілдермен емес, туған француз тілінде беруді” талап етеді.”Оның 110 және 111-баптары ғана әлі күнге дейін күшінде және Жоғарғы Апелляциялық Соттың шешімдерінде жиі айтылады.

Тіл саясаты ағылшын сөздерінің қолданылуын шектеуге бағытталған. 1975 жылдың өзінде “Бас Лоуриоль” заңы француз тілін барлық салада қолдануға міндеттеді:

Аудиовизуалды және коммерциялық;

Мемлекеттік органдар;

Еңбек әлемі.

Қарапайым халық, өз тілін сүйетіндер француз тілін құтқару үшін манифестация ұйымдастырып, көшеге шығып, тілдің сақталуына өз үлестерін қосады.

Францияда француз тілінің тазалығы мен байлығын қамтамасыз етуге жауапты Académie française сияқты ұйымдар француз тілін қорғаудың маңыздылығы туралы халықтың хабардарлығын арттыру бойынша іс-шараларды жүйелі түрде ұйымдастырады.

Африканың, Солтүстік Американың және Еуропаның француз тілінде сөйлейтін елдерінде француз тілін мерекелеу және француз тілін қолдануды ынталандыру мақсатында мәдени іс-шаралар, француз фестивальдері мен поэзия байқаулары өткізіледі.

Сонымен қатар, жыл сайын 20 Наурызда атап өтілетін халықаралық ФРАНКОФОНИЯ Күні сияқты бастамалар бүкіл әлем бойынша француз тілді елдердің тілдік және мәдени әртүрлілігін насихаттауға бағытталған.

Ақырында, көптеген азаматтық қозғалыстар мен бірлестіктер француз тілінің тірі және жанды тіл болып қалуы үшін күресіп, француз тілін күнделікті өмірдің барлық салаларында қолдануға шақырады және барған сайын Британдық қоғамға қарсы күреседі.

Қазақстандағы лингвоэкология.

Жаһандану заманы. Қазақ тілін заманға сай бейімдеу өз кезегінде тілдің құнарын сақтап қалуға теріс әсерін де тигізіп жатқанын жоққа шығара алмаймыз. Қазір сөз арасына орыс, ағылшын тілдерін қосып сөйлеу сәнге айналды. Бұл әрине тілдің тазалығына залал келтіретін жайт. Сан түрлі саясаттың кесірін, сан түрлі басқыншылықтардың зардабын көрген тіліміз мемлекеттік тіл мәртебесін алған күннің өзінде жеткілікті деңгейде ұлықталмай келеді. Тіл жанашырлары, осы саладағы кәсіби мамандар мен ғалымдар ғана емес, барша халық болып өз тіліміздің өзге тілдің аясында ұмытылып кетпеуіне атсалысу – ортақ борышымыз, қастерлі парызымыз. Осы себепті лингвоэкологияның маңызы өте зор.

Тіл экологиясы төңірегіндегі зерттеулер әлемдегі барлық тілдердің лингвоэкологиялық

ықпалға ұшырағанын көрсетіп отыр. Әр елдің тұрмыс салты әрқалай болғанымен, бәріне бірдей жағдай бар, ол – тілдік үдерістердің өзгеріске ұшырауы, әлем бойынша тілдік кеңістікке ағылшын тілінің енуі. Бұл өз кезегінде қазақ тілінің дамуына да әсерін тигізуде.

Лингвоэкология қарастыратын ұғымның бірі – тілдік орта. ХХІ ғасыр бүкіл әлемге жаңа түсінік әкелді, ол – интернет тілі. Қазір белсенді тілдік орта - цифрлы медиа. Ал медиакөңістік тілі эколлингвистика тұрғысынан қарағанда жекелей зерттеуді қажет етеді. «Адам-Қоғам-Табиғат» үштігінің өзара байланысы, адам әрекеті, қоғам шындығы, табиғат тазалығы – ақпараттық кеңістікте күн сайын көрініс тауып келеді. Қазақтілді медиакөңістікте тіл тазалығының сақталуы, сөйлеудің ұлттық бояуының өңі кетуі – бүгінгі басты проблеманың бірі.

Жаһанданудың жақсылықтарын жоққа шығара алмаймыз, бірақ батыстан келіп, сыналап еніп жатқан кеселдердің қатарында бейәдеп лексиканың қалыпты жағдай болып саналуы да бар. Бұқаралық ақпарат құралдарының тілі «бұзылып» бара жатқаны, жеке адам туралы қандай да болмасын ар-ұжданына тиетін сөздердің жазылуы сөз мәдениетіне кереғар жайт.

Тілдің экологиялық табиғатын ластайтын жаргон сөздердің де қазіргі БАҚ беттерінде, радио-телеарналарда жиі кездесетінін байқап жүрміз. Әлеуметтік диалектті, мысалы, тақырыпты-тема, суретті-фото, емтихан- сессия, несие-кредит, әрқашан-постоянно, балмұздақ-мороженое, айыппұл- штраф, ұялы телефон-сотка, аялдама-остановка, керемет-супер, сау бол- давай, асхана-столовая, бітті-все, қысқасы-кароче деген секілді сөздерді әсіресе жастар көп қолданады. Төл тілімізде нақты атауы бола тұра, өзге тілде айтуды сән көретін ұрпақтың қалыптасуы – ойланарлық жайт. Тілге төнген қауіп – алдын алмаса қатерлі. Телеарналардағы шетелдік фильмдерде көрсетілетін арзан әзіл, былапыт сөздер жастардың санасын улайды. 1990 жылдардан басталған бұл үрдіс бүгінде әбден орнығып алды. Жастар жаргон сөздерге құмар болды. Бұл сөз экологиясының бұзылуына алып келді.

Көркемдік талғамға кері әсер ететін тағы бір жайт – радио, телеэфир жүргізушілерінің қазақ тілінің төл дыбыстарын дұрыс айта алмауы, мысалы, «қ», «ө», «ң», «ә», «і» секілді дыбыстарды бұрмалап айту.

Сондай-ақ, архаизмдерді, диалектілерді мағыналарын білместен сөз арасына қосу да БАҚ беттерінен көрініп қалады. Атап айтсақ, бөлек-салақ дегенді бөлтек-салтақ, меселі қайтты дегенді міселі қайтты, параны-пәре деп алу да сөзді уәжсіз қолдануға мысал бола алады.

Тілдік қарым-қатынаста мәдениеттілік таныту, эстетикалық қағидаларға сай емес сөздерді айту ақпарат кеңістігінде болмағаны дұрыс. Бұл тұтас ұрпақтың тәрбиесіне де байланысты мәселе. Адамның ой-өрісі, білімі мен тәлімінің деңгейі сөйлеген сөзінен анық байқалады. Әрине, өзге тілдің сөзін мүлде пайдаланбай, тек ана тілдің аясынан шықпау мүмкін емес болар. Лингвоэкология қарастыратын мәселе – тілдің шектен тыс шұбарланбауы, әр сөздің мақсатты қолданылуы. Бұл ретте журналистер қауымының, жалпы медиакөңістіктің тәрбиелік рөлі ерекше.

Мағжан Жұмабаев айтты деген сөз бар: «Тілімізді таза, берік, өз жанымызға үйлесімді негізде құра білсек, болашағымыз үшін айқын серттесуге болады». Міржақып Дулатов: «Қай жұрттың да тілі әуел баста таза, бай болған. Кейін көрші елдердің сөздері қосылып, бұзылған. Қазақтар да басқа жұрттардың оқуын оқыдық, айтқан сөзіміз, жазған дүниемізге шет жұрттардың сөзі қосылды. Бұрынғы қисса-хикаяларымыз ноғайша, арабша аралас тілмен жазылған еді. Енді орысша оқығанымыз ықпалын тигізе бастады. Осылай жалғаса берсе, таза деген қазақ тілінің өзі бір уақыттарда бұзылып кетері анық және оны көбіміз байқамай да қаламыз», -деп жазады.

Қазақ әдеби тілінің бастауында сан ғасырлық ауызша әдеби тіл тұр. Ескі өзбек, ескі татар жазба әдеби тілдерінің негізі болған шағатай тілі – ескі қазақ жазба әдеби тілінің де арқауы болды. Академик Рәбиға Сыздықова «Қазақ әдеби тілінің даму барысын дәуірлеу» атты еңбегінде қазақ әдеби тілінің тарихы туралы көзқарастарды беске бөліп қарастырады, яғни: 1) көне түркі дәуірі, ғұндар мемлекеті кезеңі, 2)XVIII ғасыр, 3)XIX ғасырдың II жартысы, 4)Қазан төңкерісінен кейін, 5)XV-XVI ғасырдан басталады. /6/ Қазақ әдеби тілінің дамуын дәуірлеу туралы ғалымдар пікірі бүгінге дейін толыққанды бір ізге түскен жоқ.

Қорғау үшін жасалып жатыр:

Тіл саясатының бастауы – Конституция. Қазақ тіліне Ата Заңымызда бекітілген түрде мемлекеттік тіл мәртебесі берілді. «Тіл туралы» Заң қабылданды. Конституцияда: «Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік тіл – қазақ тілі. Мемлекет Қазақстан халқының тілдерін үйрену мен дамыту үшін жағдай туғызуға қамқорлық жасайды» деп көрсетілген.

«2011-2020 жылдарға арналған Тілдердің дамуы мен жүзеге асуының мемлекеттік бағдарламасы» қазақ тілін қоғамның барлық саласында қолданудағы маңызды мәселелерді шешуді реттейтін нормативтік құжат болды. Елбасы халыққа Жолдауларында қазақ тілінің мәртебесін көтеру керек екенін, осы мақсаттағы іс-шаралардың сапалы болуын әркез айтып келді.

«Қазақстан Республикасындағы тіл саясатын іске асырудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында» қазақ тілінің қоғамдағы қызметін арттыру, латын графикалы әліпби негізінде тілді жаңғырту, тілдік капиталды дамытуға негізделген тіл саясатын іске асыру жайы қарастырылған. Осы бағдарлама аясында «Қазақ тілінің ұлттық корпусы» жобасы қолға алынады. Медиа, коммуникация салаларында мемлекеттік тілдің қолдануын жетілдіру, ҚР азаматтарының лингвистикалық капиталын дамыту, латын графикалы әліпби негізінде қазақ тілінің салалық терминдер жүйесін кодтау секілді маңызды іс-шаралар жоспарланған.

2020 жылы мемлекеттік тілді меңгерген халық үлесі -90,5%, бұқаралық ақпарат құралдарындағы қазақтілді аудитория үлесі -74%, қазақ, орыс, ағылшын тілдерін меңгерген халық үлесі – 26% болды. Аталған бағдарлама шеңберінде осы көрсеткішті көбейту көзделіп отыр.

Мемлекеттік тілдің ғылыми-лингвистикалық базасы қалыптасты, ономастикалық кеңістік реттелді, терминологиялық жүйе бір ізге келтірілді. Тәуелсіздіктің 30 жылында еліміз бойынша 20 аудан, 1500 ауыл, 1400 әлеуметтік нысан, 25000 ономастикалық атаулар мен 85 теміржол станциясының атауы қайта қаралды. Соның өзінде географиялық нысандарға ұлттық атау беру үрдісі әлі де жандануы керек. Атаулардың графикалық таңбалануында бірізділікті сақтауға маңыз берілген дұрыс.

Тіл жай ғана қатынас құралы емес. Ол – ұлттың жаны, алтын қазығы, мәдениетінің мәйегі, өмірінің өзегі. Тілі жоғалған ұлттың өзі де тарих сахнасында көп аялдамайды және бұған мысал көп. Тіл қалай жоғалады? Әлемдік тәжірибеге назар аударсақ, оның алғашқы себебі – көші-қон ағыны. Өркениеттер араласуы, урбандалу тілдік ортаның үстем тілдердің ықпалына қарай бейімделуіне әсерін тигізеді. Екінші себеп – заманауи жетістіктер, яғни жаңа коммуникациялық технологияның дамуы. Қарапайым интернеттің қолданысқа енуін алып қарайтын болсақ, ғаламтор адамзаттың қарым- қатынасын дамытқанмен, тіл мен дінге кері ықпалын да тигізеді. Нақтырақ айтсақ, қай тілде ақпарат көп, адамдар сол тілді меңгеруге ұмтылады, кейін сол тілдің ықпалынан ана тілінен алыстай бастағанын өзі де аңғармай қалады. Үшінші себеп – тілді «жұмсақ күш» түрінде қолдану саясаты. Ресей, Қытай секілді алпауыт мемлекеттерде тұратын аз этностардың тілі ықпалын кемітіп, жойылу қаупінде тұр. Бұл да бір саясат.

Ғалымдардың тіл болашағына қатысты пайымдары көңіл көншітпейді. Осы үрдіс жалғаса берсе, келешекте әлемде 5-6 тіл ғана қалады дейтін болжамдар бар. Жастарының 60 пайызы ана тілін місе тұтпай, шет тілінде сөйлейтін болса, ол тілдің болашағы жайлы оптимистік сөз айту орынсыз. Тілді сақтау, тілдің тазалығын сақтау мәселесі сондықтан да өзекті.

ЮНЕСКО жасаған әлем тілдері атласында қазақ тілі «осал деңгейде» тұр. Бұл – осы тілде сөйлейтін жастардың саны көп, бірақ қолдану аясы тар, негізінен тұрмыстық жағдайда, отбасында ғана ана тілінде сөйлейді деген сөз. Сан түрлі тарихи жағдайды басынан кешірген халық ретінде ана тіліміздің үлкен кедергілерге тап болғанын, тәуелсіздік алғаннан кейін ғана толыққанды мән беріле бастағанын жоққа шығара алмаймыз. Еліміздегі тіл саясатын әлі де болса жетілдіріп, ана тіліміздің әлеуетін көтеру бағытында еңбектенуіміз керек.

Мемлекеттік тілде сөйлейтін тілдік ортаны қалыптастыру – лингвоэкологияның басты назар аударатын мәселесі. Біз бұл жұмысымызда лингвоэкологияның тіл білімінің жаңа бағыты

ретіндегі орнын айқындауға, тіл басқыншылығы мен тіл саясатына қатысты зерттеулерді жүйелеуге тырыстық. Мындаған жылдар бойы орнығып, көркем-эстетикалық танымын қалыптастырған қазақ ұлтының саяси жүйелердің езгісінен өзін сақтап қала алуы – тектілігінен шығар. Заман ағымы деп сылтау айтпай, төл тіліміздің өзіндік ерекшелігіне залал келтірмей, саф таза қалпында ұрпақтан ұрпаққа жеткізу – міндетіміз. Осы міндет жолындағы қастерлі парызымызға қылау түспесін, өйткені, тәуелсіздік – бәрінен қымбат, ана тіліміз – бәрінен ардақты

УДК 81.133

Мухамедгалиева М,
Студент КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Специальность «6В02301-Переводческое Дело»
Алматы, Казахстан
e-mail: mikayouth@gmail.com

ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕДАЧИ ЮМОРА НА МАТЕРИАЛЕ СЕРИАЛА ДРУЗЬЯ

В данной статье мы рассмотрим типы и особенности юмора, а также частые проблемы, связанные с переводом юмористических эпизодов с английского на русский язык, и пути их решения на примере культовой ситуационной комедии Америки 90-х – сериала «Друзья». Мы уделим внимание видам юмора, его разнообразию, а также рассмотрим некоторые распространенные проблемы, с которыми сталкиваются переводчики во время работы с находчивой игрой слов, сленгом, культурными особенностями. Цель данной статьи заключается в анализе юмористических элементов, встречающихся в сериале «Друзья».

Ключевые слова: перевод, культура, юмор, лингвистические особенности.

Mukhamedgaliyeva M.,
Undergraduate of Translation Studies of Ablai khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: mikayouth@gmail.com

PECULIARITIES OF HUMOUR TRANSLATION ON THE MATERIAL OF THE SERIES “FRIENDS”

In this article, we will look at types and features of humour, as well as frequent problems associated with translating humorous episodes from English into Russian and ways to solve them using the example of the cult American situational comedy of the 90s - the TV series Friends. We will pay attention to types of humour, its diversity, and also consider some common problems faced by translators while working with inventive wordplay, slang, and cultural peculiarities. The aim of this paper is to analyze the humorous elements found in the TV series “Friends”.

Key words: translation, culture, humour, linguistic peculiarities.

The television series landscape has become a global sensation, with “Friends” emerging as an iconic show cherished for its humor, relatable characters, and themes of human connection. This study investigates the complexities of translating “Friends” into the Russian language, highlighting the challenges and achievements in conveying its humor and cultural essence to international audiences. Through this examination, the article aims to understand translation as a crucial cultural mediator, demonstrating how viewers can appreciate the sitcom’s wit and substance.

According to Cambridge dictionary, humour is the ability to find things funny, the way in which people see that some things are funny, or the quality of being funny[1]. Ozhegov S.I. defines humour as the ability to understand the “comic”, the ability to see and show funny and comic appeal, and laughter as something funny, something that is worthy of hummer [2]. Thus, humor is a vital aspect of modern society, interwoven into daily life and ranging from casual conversations to global politics. It serves both as a communication tool and as a form of personal expression, often reflecting individual worldviews and cultural identities. TV sitcoms, in particular, have gained international popularity, transcending cultural boundaries and appealing to diverse audiences. This global reach makes the study of their linguistic and cultural nuances crucial to understanding their success.

The beloved American sitcom “Friends” serves as a prime example of humor’s transcultural journey. It centers around six friends in New York City, capturing the essence of young adult life with its witty dialogue and relatable situations. It has left a lasting imprint on popular culture with catchphrases and character-specific humor that resonate globally.

Translation of humor presents a challenge due to its semiotic complexity and intertextuality. Understanding linguistic playfulness, cultural references, and the nuances of character speech patterns is essential for successful adaptations across different languages and cultures. In translating comedy, the goal is to preserve the humor while making it accessible to a wider audience, maintaining the comedic impact despite cultural differences.

Overall, American sitcoms have become cultural phenomena that not only entertain but also provide a window into the linguistic and cultural landscapes of their origins, solidifying their place in the global television landscape.

Translating humorous material is challenging because humor relies on linguistic nuances, cultural references, and wordplay. Humor is closely tied to language and culture, making it prone to misinterpretation or loss of comedic effect during translation. This research explores the difficulties in translating humor, such as capturing cultural references and maintaining comedic timing and tone. The study examines the strategies used by translators to preserve the comedic essence of the original material. The example from the TV series Friends demonstrates how compensation is used to translate wordplay, with varying degrees of success. In one instance, the translator finds an image in the target language to replace the original, preserving the comic effect. In another instance, the compensation fails to retain the comic effect, resulting in the loss of the joke. Another successful example of compensation involves replacing homophones in English with a homonym in Russian, maintaining the comic effect.

Cultural variability of humor styles and the challenges faced by translators when conveying humor to Russian audiences is enormous. It highlights the differences between English and Russian humor, such as the use of sarcasm and irony in English humor and the embrace of absurdity and surrealism in Russian humor. The text provides examples of different humor styles, including self-deprecating humor, satire, parody, dry wit, and dark humor. It also mentions the use of absurd and nonsensical situations in Russian anecdotes and cartoons.

Wordplay often relies on the specific sounds, spellings, or meanings of words, and direct translations may not carry the same playful elements.

Translating these nuances into Russian while preserving the humor can be challenging, as the equivalent words may not share the same range of meanings.

Expressions, puns, or double entendres may not have direct equivalents in the target language, and finding culturally appropriate substitutions is crucial for maintaining the intended humor.

We analyzed translation transformations in this study, the results of which are presented below in the table 1.

Table 1. Translation transformations used for rendering humour in “Friends” series.

Original	Translation	Analysis
«I told my wife she was drawing her eyebrows too high. She looked surprised.»	«Я сказал своей жене, что она рисует свои брови слишком высоко. Она выглядела удивленной.»	This statement is a wordplay because it plays on the double meaning of the word «surprised.» In the literal sense, «surprised» means to be taken aback or caught off guard by something unexpected. However, in the context of drawing eyebrows too high, «surprised» takes on a visual meaning - the eyebrows being drawn high on the forehead can give the appearance of a surprised or shocked expression. So, the statement cleverly uses the word «surprised» to create a humorous image of the wife’s facial expression mirroring the action of drawing her eyebrows too high.
«Why don’t scientists trust atoms? Because they make up everything!»	«Почему учёные не доверяют атомам? Потому что они составляют всё!»	This joke is a wordplay because it relies on the double meaning of the phrase «make up.» In the context of atoms, «make up» refers to the fact that atoms compose or constitute all matter, as they are the basic units of chemical elements. However, the phrase «make up» can also mean to invent or fabricate, as in creating a story or explanation. The punchline cleverly plays on the dual meanings of «make up» to create a humorous twist, resulting in a wordplay that tickles the intellect while also generating a laugh.
I think it’s about to attack the Enterprise.	По-моему, оно собирается захватить звездолет.	The reference to «the Enterprise» suggests a specific context, likely from the Star Trek series, where the Enterprise is a spaceship frequently involved in battles or encounters with hostile entities. By making a generalized statement about the entity’s intentions based solely on this context, the speaker is making assumptions that may not be universally applicable or accurate. Therefore, the statement qualifies as a generalization .
It’s Rachel, another Lincoln High survivor.	Это Рэйчел, ещё одна жертва нашей средней школы.	The omission occurs in the phrase «another Lincoln High survivor.» In English, the term «survivor» implies that Rachel has experienced some sort of traumatic event or challenge at Lincoln High School, but the specific details of what she survived are not provided in the sentence. In the Russian translation, this concept is simplified to «ещё одна жертва нашей средней школы» («another victim of our high school»). Generalization because a specific school, Lincoln High, was translated just as «нашей средней школы».
Oh, that’s Nana, right there in the middle. Me and my gang at Java Joe’s.	А это моя бабуля в самом центре. Я и моя шайка.	The omission occurs in the phrase «Me and my gang at Java Joe’s.» However, the Russian translation omits the «Java Joe’s» entirely and instead simplifies it to «Я и моя шайка». The modulation involves translating «Nana» as «моя бабуля» («my grandmother»), which is a more formal and respectful term in Russian.

**ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЯ И МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ КАК
ИНТЕРПРЕТАЦИОННАЯ ПЛАТФОРМА ПЕРЕВОДА**

<p>-I kind of had a dream.... But I don't want to talk about it. -What if Martin Luther King had said that? I kind of have a dream. I don't want to talk about it.</p>	<p>-Мне приснился сон, но я не хочу об этом говорить. -Слушай: а если бы Менделеев сказал то же самое? Мне тут сон приснился, но я не хочу о нем говорить.</p>	<p>Adaptation occurs in using the name of Dmitry Mendeleev which is more well-known among Russian instead of the name of Martin Luther King.</p>
<p>-And officiating at our blackout is Rabby Tribbiani -Well, Chandlers old roommate was Jewish, and these are the only candles we have, so... Happy Chanukah, everyone!</p>	<p>-На сегодняшней тайной вечери председательствует Рабби Джо Трибиани. -Да! Да! Мы принадлежим к иудейскому племени и других свечей у нас нет. Так что, с нашим вас праздником!</p>	<p>In the original English line, the character is humorously referred to as «Rabby Tribbiani,» playing on the similarity between «rabbi» and «Rabby» and implying that Joey is officiating at a religious ceremony. In the Russian translation, the allusion is adapted to fit the cultural context and maintain the humor. The character Joey Tribbiani's name is translated into Russian as «Рабби Джо Трибиани,» clearly indicating that he is being humorously depicted as a rabbi.</p>
<p>-Excuse me, that's, uh, that's my puck. -I found it. Finders keepers, losers weepers.</p>	<p>-Прости, это моя шайба. -Я нашёл её. Что упало, то пропало!</p>	<p>In the English dialogue, the phrase «Finders keepers, losers weepers» is a common idiom used to humorously express the principle that whoever finds something first is entitled to keep it, and the person who lost it has no right to claim it back. In the Russian translation, the equivalent expression «Что упало, то пропало!» is used to convey a similar sentiment. This Russian idiom carries the same idea that if something is lost or dropped, then it's lost for good, implying that the finder has the right to keep it. So, here in translation equivalent was used.</p>
<p>-Monica, I'm telling you, this guy is perfect for you. -Forget it. Not after your cousin who could belch the alphabet.</p>	<p>-Моника, этот парень – то, что тебе нужно. Умный, образованный. -Образованный? Вроде твоего двоюродного брата, который думал, что Земля плоская?</p>	<p>In the Russian translation, the humor and comparison are preserved, but the specific talent of belching the alphabet is modulated to fit the cultural context and audience's understanding. Instead, the cousin is depicted as someone who believed the Earth was flat, which still conveys the idea of absurdity and lack of suitability, but in a way that is more culturally relevant and recognizable to a Russian-speaking audience. Therefore, the use of «думал, что Земля плоская» («thought the Earth was flat») in the Russian translation is a modulation because it adjusts the specific example while maintaining the overall humor and meaning of the original dialogue.</p>

In conclusion, the linguistic and cultural characteristics of humorous TV series pose significant challenges for translators, requiring a nuanced understanding of both source and target cultures to effectively convey comedic elements across linguistic boundaries. Moreover, the translation of humor necessitates meticulous attention to linguistic nuances, idiomatic expressions, timing, and cultural references to preserve the intended comedic effect. By acknowledging the complexity of translating humor and employing strategies that honor the nuances of both source and target languages and cultures, translators can effectively navigate the intricacies of humor translation in humorous TV series, ultimately enriching cross-cultural communication and fostering global appreciation for diverse

forms of humor. This situation can be explained by the flexibility of humour as a phenomenon and the study of the phenomenon in different sciences.. According to G.G. Pocheptsov, situational humour is found in comedies based on events that occur in real time. [3] A situational comedy series involves a plot that is built around the main characters and the main location. Situational comedy is considered difficult to translate as it can often use realities and wordplay. Translating humorous material requires a combination of linguistic expertise, cultural awareness, and a deep understanding of comedic timing and style.

Therefore, when working on situational comedies, the translator faces a difficult task: to preserve the national identity of the joke, to preserve the humour element and to localize it so that it is understandable to the target audience. As a result, it can happen that a TV-series is popular in its home country, but goes unnoticed abroad because the translation is not good enough to appeal to the audience, or the differing cultural backgrounds and value systems.

Pop culture, historical figures, everyday life and other realities of life can serve as the basis for situational humour.

REFERENCES

1. Cambridge Dictionary : [website]. - URL: https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/humour#google_vignette (дата обращения 10.02.2024)
2. S.I.Ozhegov, N.U.Shvedova. Tolkovy slovar russkogo yazyka, – 1960. IV. – P 2302.
3. Pocheptsov G.G. Language and Humour. Kiev.: Viska Skola Publishers, – 1990. P 5-43.

УДК 81`25

Мухтаров Е.,
Студент КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Специальность «6В02301-Переводческое дело»
Алматы, Казахстан
e-mail: eskendirmuqtar@gmail.com
Научный руководитель: м.г.н., ст. преп.
Зырянов В.К.

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И БУДУЩИЕ ТЕНДЕНЦИИ МАШИННОГО ПЕРЕВОДА

Машинный перевод - важнейшее направление исследований в области искусственного интеллекта, оказывающее существенное влияние на глобальную коммуникацию. Его история началась в середине XX века, когда первые попытки создать автоматизированные системы столкнулись с проблемами, связанными с синтаксисом и семантикой языка. Последние достижения в области нейронных сетей и глубокого обучения произвели революцию в машинном переводе, позволив системам лучше улавливать контекст и передавать смысл. Сегодня машинный перевод достиг высокой точности и эффективности и используется в бизнесе, образовании и технологиях. Однако такие проблемы, как сохранение структуры и стиля текста, остаются. Будущее машинного перевода обещает еще больший прогресс с развитием технологий обработки.

Ключевые слова: машинный перевод, автоматический перевод, нейронный машинный перевод, ИИ.

Mukhtarov Ye.,

Student of Translation Studies of Ablai khan

KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: eskendirmuqtar@gmail.com

Scientific supervisor:

MA, Senior Instructor **Zyryanov V.K.**

CURRENT STATE AND FUTURE TRENDS OF MACHINE TRANSLATION

Machine translation is a crucial research area in artificial intelligence, significantly impacting global communication. Its history dates to the mid-20th century, with early attempts to create automated systems facing challenges due to language syntax and semantics. Recent advancements in neural networks and deep learning have revolutionized machine translation, allowing systems to better capture context and express meaning. Today, machine translation has reached high accuracy and efficiency, used in business, education, and technology. However, challenges such as preserving text structure and style remain. The future of machine translation promises even greater advances with the development of processing technologies.

Key words: machine translation, automatic translation, neural machine translation, AI.

Machine translation (MT) refers to the automatic translation of texts from one language into another language by a computer program. While human translation is the subject of applied linguistics, machine translation is researched as a sub-area of artificial intelligence in computational linguistics.

MT has the advantage that it requires little specialist knowledge and is conceptually simple. A model reads through all source words until the symbol at the end of the entered sentence is reached. It then begins to output one target word at a time. MT often uses a large neural network that is trained end-to-end and can generalize well to very long word sequences. This means that the model does not need to explicitly store large sentence tables and language models, as in the case of conventional MT. Therefore, this model has a low memory footprint. Finally, the implementation of the decoders is simple, unlike the highly complicated decoders of conventional MT. Moreover, the concept of “attention” has recently gained popularity, allowing the models to learn alignments between different modalities, for example, between image objects, between language frames and text, or between visual features of an image and its text description. [1]

Understanding a language without having learned it is an old dream of mankind (Tower of Babel, J. Becher’s numerical interlingua, Timerio, Babel fish). The invention of computers in combination with the study of the phenomenon of language as a scientific discipline (linguistics) opened a concrete path to the fulfillment of this dream for the first time.

To this day, military interest has had a decisive influence on the path of MT. One of the earliest projects was a Russian-English translation program for the US military. Despite its anecdotally poor quality, the program enjoyed great popularity among US military personnel, who for the first time were able to at least get an impression of the content of Russian documents themselves without having to go through third parties (interpreters and translators).

The ALPAC report [2] prepared for the United States Department of Defense in 1966 confirmed that MT was fundamentally unfeasible and brought research to a virtual standstill for almost 20 years. It was not until the 1980s that electrical companies such as Siemens AG (Metal project) began research again. These projects also included research work in the special research area “Electronic Language Research” at Saarland University. Here, the “SUSY” system was developed, which was able to translate from German and into German [3]. Another system of the Collaborative Research Center was ASCOF, in which semantic information was used for translation in addition to morpho-syntactic information [4]. At the same time, the Japanese government initiated the Fifth Generation Project, in which MT was initially implemented from English into Japanese based on the Prolog programming language. The close cooperation between universities, electronics companies and the government led to the world’s first commercial MT programs for PCs and put Japan at the forefront of MT research worldwide.

In the 2000s, statistical methods were increasingly used. Google, for example, has offered a statistical translation system since 2006 [5] and rule-based approaches have also been further developed. One of the best-known research projects of this kind is the free software Apertium, which is funded by the Spanish government and the government of Catalonia and is being further developed at the University of Alicante.

The status of MT in 2010 was considered unsatisfactory by many people. Fundamentally, however, science still has an inadequate understanding of human language. Most linguists even assumed that there are fundamental limits to machine translation without the skills of automated systems that go far beyond pure language comprehension, as many translations also require large amounts of conceptual knowledge, meta-knowledge, and knowledge about the constitution of the human environment in general and about the conventions of social interaction.

Since 2016, artificial neural networks, i.e. artificial intelligence, have been increasingly used for translation programs, which has led to a rapid increase in progress. Examples include DeepL, Google Translate, Yandex. Translate and Bing Translator, which have since achieved significantly better results.

The need for MT applications continues to grow:

- Many texts are now available digitally (i.e. easy for computers to process).
- Globalization requires the translation of more and more texts into more and more languages (the market for translation doubles every four years), while the popularity of the profession of translator/interpreter is stagnating.
- Languages spoken by only a few Western Europeans/Americans or languages that are difficult for them to learn from regions whose inhabitants hardly speak any Western languages are becoming increasingly important:

○commercially important: the East Asian languages Chinese, Korean and Japanese; as well as Thai.

○important militarily: languages of international conflict regions, especially those involving the US military. In 2003, several US software companies released translation programs for Arabic and Pashto (one of the languages in Afghanistan and border regions of Pakistan). Also in 2003, DARPA held a blind competition for an unknown source language. In 2011, the BOLT program was launched with the aim of promoting research into the translation of Chinese and Arabic texts into English [6][7].

Neural Machine Translation (NMT) is a machine translation approach that uses an artificial neural network to predict the probability of a sequence of words, typically by modeling and then translating entire sentences with a single pattern. It is the dominant approach today [8].

A neural machine translation (NMT) network models the conditional probability $p(y | x)$ that a source sentence x_1, x_2, \dots, x_n into a target sentence y_1, y_2, \dots, y_m translated. The basic form of NMT consists of an encoder that displays a S for each source set and a decoder that generates a target word at a time and decomposes the conditional probability as follows:

$$p(y|x) = \sum_{j=1}^m \log(p(y_j | y_{<j}, s))$$

The fact that MT quality is often perceived as unsatisfactory also has more tangible causes, some of which can be remedied:

- User knows target language: Particularly in the case of translations between Western languages, the user often understands the target language to a certain extent and is therefore more sensitive to deviations than someone who relies solely on the translation.
- Language style: Every language style has special features, some of which have not even been described in linguistics. MT systems are usually based on written newspaper language. MT systems deliver particularly poor results with text types for which they were not developed, i.e. mostly with literary texts, spoken language or occasionally also with technical texts.
- Too small or incorrect dictionary: With the changes in society and science, the vocabulary of a language increases rapidly every day. In addition, many words have multiple meanings (example,

homonym), which could be disambiguated by context analysis. Dictionary deficiencies are to a surprisingly large extent responsible for poor translation quality. The largest MT programs have dictionaries with several million entries and a multiple of meaning distinctions.

- Lack of transfer rules: Many grammatical phenomena differ greatly from language to language or are only present in certain languages. Solving these problems often requires basic linguistic research; MT companies try to avoid this effort.

However, machine translation (MT) offers several compelling advantages in today's fast-paced globalized world:

- Speed and Efficiency: MT systems can process and translate large volumes of text at a speed that is impossible for human translators to match. This makes MT a valuable tool for quickly generating translations, especially in scenarios where time is of the essence.

- Cost-Effective: Automated translation can be a cost-effective solution, especially for businesses or individuals with budget constraints. It eliminates the need to hire professional human translators, making it more accessible for smaller projects or organizations.

- Real-Time Communication: In scenarios where instant translation is required, such as online communication or international collaboration, MT facilitates real-time language understanding and can bridge language gaps.

- Constant Improvement: MT systems often use machine learning algorithms that can be continuously trained and improved. As more data becomes available, the systems can adapt and enhance their translation capabilities over time.

Nevertheless, despite the non-ideal performance of NMT, an example of using neural networks for translation purposes by a large company is already known. On September 8, 2023, it became known that Gizmodo, a popular online resource about technology, laid off its entire staff of English-Spanish translators. Now, for their Spanish version of the site, articles are translated by AI, with a plug at the top stating that the translation is automatic, and the publisher assumes no liability for any errors [9].

The above example proves that neural machine translation is a very active and evolving research field, attracting a lot of investments, specialists, and accordingly the following ways of development of NMT can be distinguished:

- Improving NMT with prompting: Prompting is a technique that uses special tokens or phrases to guide the model to generate the desired output. Prompting can help NMT to incorporate external knowledge, handle rare words, or generate diverse translations [10].

- Enhancement NMT with pre-training: Pre-training is a technique that uses large amounts of unlabeled data to train a model on a general task, such as language modeling, before fine-tuning it on a specific task, such as machine translation. Pre-training can help NMT to leverage more data, learn better representations, and transfer knowledge across languages [11].

- Betterment NMT with self-supervised learning: Self-supervised learning is a technique that uses the data itself to generate labels or objectives for the model to learn from, without human annotation. Self-supervised learning can help NMT to exploit more signals, learn more robustly, and adapt more dynamically [12].

While gathering information, I interviewed 25-year-old MNU graduate Vladislav I., a current interpreter working in the field of simultaneous and consecutive interpreting. In his opinion, the possibility that AI will sufficiently develop should not be ruled out, but he considers it unlikely and cites the analogy of the IC program, which was also predicted to become the reaper of accountants, but it didn't happen.

To summarize, the current state of machine translation demonstrates its important role in enhancing connectivity in a global society. However, in order to realize the full potential of this technology, it is necessary to continue to invest in research to improve the accuracy, diversity and quality of translation. Machine translation, as it becomes increasingly human-like and intelligent, promises to continue to promote mutual understanding and interaction in a global context, and to forever change the place of the translator in a brave new world.

REFERENCES

1. Effective Approaches to Attention-based Neural Machine Translation [Электронный ресурс]. - Режим доступа URL: <https://arxiv.org/pdf/1508.04025.pdf> - (дата обращения 11.02.2024).
2. Language and Machines: Computers in Translation and Linguistics (1966) [Электронный ресурс]. - Режим доступа URL: <https://nap.nationalacademies.org/read/9547/chapter/1> - (дата обращения 11.02.2024).
3. Н.-Д. Маас. The Saarbrücken translation system SUSY // Language and Data Processing. - 1978. – p.22-25.
4. Axel Biewer et al. A modular multilevel system for French-German translation. // Computational Linguistics (Special issue on machine translation). - April-September 1985. - Volume 11, Issue 2-3. – p.137-154.
5. Statistical machine translation live [Электронный ресурс]. - Режим доступа URL: <https://blog.research.google/2006/04/statistical-machine-translation-live.html> - (дата обращения 12.02.2024).
6. Broad Operational Language Translation (BOLT) [Электронный ресурс]. - Режим доступа URL: <https://www.darpa.mil/program/broad-operational-language-translation> - (дата обращения 12.02.2024).
7. BOLT [Электронный ресурс]. - Режим доступа URL: <https://www ldc.upenn.edu/collaborations/current-projects/bolt> - (дата обращения 12.02.2024).
8. Koehn Philipp. Neural Machine Translation. - Cambridge University Press, 2020. - P. 293
9. A writer says he was laid off after a media company began using AI to translate articles: ‘An AI took my job, literally’ [Электронный ресурс]. - Режим доступа URL: https://www.businessinsider.com/ai-chatgpt-jobs-replaced-by-tech-translator-2023-9?utm_source=twitter&utm_campaign=tech-sf&utm_medium=social - (дата обращения 14.02.2024).
10. Improving Neural Machine Translation by Multi-Knowledge Integration with Prompting [Электронный ресурс]. - Режим доступа URL: <https://aclanthology.org/2023.findings-emnlp.333/> - (дата обращения 14.02.2024).
11. Neural machine translation: past, present, and future [Электронный ресурс]. - Режим доступа URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s00521-021-06268-0> - (дата обращения 14.02.2024).
12. Improving Neural Machine Translation by Multi-Knowledge Integration with Prompting [Электронный ресурс]. - Режим доступа URL: <https://aclanthology.org/2023.findings-emnlp.333/> - (дата обращения 14.02.2024).

УДК 94(560):355.48

Nurbolkyzy A.

2nd year student of KazUR&LM after named Ablai khan

Specialty: Translation, Almaty, Kazakhstan

e-mail: nurbolkyzy@gmail.com

Scientific supervisor: **Bakhtiyarova R.M.**

FRENCH YOUTH SLANG

The article is about the vocabulary of French slang, which is currently widespread among young people, and how it is formed. The features that distinguish youth slang from traditional language and its place and significance in youth culture are considered. Such methods of Word formation as verlan, telescoping, alphabetism, acronyms, apheresis, largonji and factors affecting its formation are indicated. Examples of the formation of youth slang and its functions are given.

Key words: slang, French youth slang, word formation, verlan, telescoping, acronym, vocabulary, language, alphabetism, apheresis, largonji, word formation formed by suffixes.

Нұрболқызы А.

Абылайхан атындағы ҚазХҚжӘТУ 2 курс студенті

Мамандығы: Аударма ісі

Алматы, Қазақстан

e-mail: nurbollquzy@gmail.com

Ғылыми жетекші: **Бахтиярова Р.М.**

ФРАНЦУЗ ЖАСТАРЫНЫҢ ЖАРГОНЫ

Мақала қазіргі таңда жастар арасында таралған француз жаргонының сөздік қоры және оның жасалу жолдары жайында. Жастар жаргонының дәстүрлі тілден ерекшелігін ерекшеліктері және оның жастар мәдениетінде алатын орны мен маңызы қарастырылады. Сөзжасамның верлан, телескопия, алфabetизм, акронимы, аферез, ларгонджи сияқты әдістері және оның қалыптасуына әсер ететін факторлар көрсетіледі. Жастар жаргонының қалыптасуына және оның функцияларына мысалдар келтірілген.

Тірек сөздер: жаргон, француз жастарының жаргоны, сөзжасам, верлан, телескопия, акроним, лексика, тіл, алфавитизм, аферез, ларгонджи, жұрнақ арқылы жасалатын сөзжасам.

Қай қоғамның болмасын келешегі жастар екені белгілі. Қазіргі жаңашыл заманда инновациялық технологиялардың дамыған кезеңінде жастардың коммуникацияға түсуі тез, өздерін ұстаулары еркін екені анық. Ал коммуникацияның басты элементі, әрине - тіл. Заманауи технологиялардың әсері тілдің де өзгеріске ұшырауына өз ықпалын тигізуде. Ал, сол өзгерістердің ең алдымен өскелеңдүрпақ жастарға ықпалы өте зор. Жастардың коммуникация кезінде қолданатын лексикасы «жаргондар» әдеби нормаға сәйкес келе бермейді. Жаргон (үлгі:Lang-en;) - әлеуметтік диалект; айналымдарды ерекше лексикамен және фразеологиямен, экспрессиялылықты әңгіме аралық тілден және сөз жасау құралдардың ерекше қолдануымен айырмашылығы болады, бірақ меншікті фонетикалық және грамматикалық жүйемен ие болмайды. Олардың ортақ қорының сөзі форманы және мән бір жаргоннан басқасына өте өзгерте алады [1, 509 б.]. Жаргон сөздер олардың жеке басын және белгілі бір топқа немесе субмәдениетке жататындығын білдіреді. Жаргон сөздер өмірдің әртүрлі салаларында, соның ішінде өз ара қарым қатынас, ән мәтіндері, әлеуметтік желі, тіпті кейде жарнамада да қолданылады. Олар көбінесе қазіргі тенденциялармен және өзекті оқиғалармен байланысты болатындықтан жастар арасында жылдам таралады және өзгереді, сонымен қатар, француз жастарының жаргон сөздік қоры аға буынға түсініксіз немесе жай ғана жасырын мағынаны білдіретін сөздер мен сөз тіркестерін қамтиды [2, 204 б.]. Жаргон сөздердің жасалу жолдарының верлан, телескопия, алфabetизм, акронимы, аферез, ларгонджи сияқты түрлері кеңінен таралған.

Верлан - бұл сөздегі буындар орын ауыстыратын немесе сөз керісінше айтылатын жастар жаргонының ерекше түрі, оны құрудың нақты ережелері жоқ, ең бастысы жиі қолданылатын сөздерді білу қажет. Сөздерді қисынды ету үшін қажет емес әріптер жойылады және басқалдыбыстар қосылады. Верлан сөзінің өзі «l'envers» сөзінен шыққан, «керісінше» деген мағынаны білдіреді. Верлан XX ғасырда кеңінен таралған болатын. Алдымен верланды тек белгілі білімі жоқ адамдар қолданса, XX ғасырдың соңына қарай оны қоғамдағы әр түрлі әлеуметтік деңгейдегі адамдар да қолдана бастады [3, p.60]. Ал, қазіргі уақытта француз және Африка тілдерінің араласуынан француз жастарының тілінің жаңа түрімен верланның өзгеру тенденциясын байқауға болады:

Сөз	Жаргон сөздің жасалуы	Аудармасы
frère	kho	аға
rage	seum	ыза, ащу
amis, copains	srab	достар
bezeф	beaucoup	көп

Сөз тіркестерін қысқарту сияқты сөзжасам түрі де жас француздардың сөйлеуінде жиі кездеседі [4, 38 б.]. Мысалы, бастапқы қысқартулар (singles). Олар альфабетизмдер мен аббревиатураларға бөлінеді.

- Альфабетизмдер - әр әріп алфавиттегідей оқылатын әріптік аббревиатуралар:
M.J.C. – Maison des Jeunes et de la Culture (Жастар және мәдениет үйі);
H.S. – hors service (істен шығу);
H.L.M. – une habitation à loyer modéré (орташа жалдамалы үй).
- Аббревиатуралар - дауысты фонемасы бар бастапқы аббревиатуралар:
la BU – la Bibliothèque Universitaire (Университет кітапханасы);
le RU – le Restaurant Universitaire (студенттік асхана);
IVG-interruption volontaire de grossesse (жүктілікті ерікті үзу).

Бірінші буыны бар арготикалық түрлендірулер «ларгонджиге» де тән (largonji (m)). Луи-Жан Кальветтің айтуынша, мұның жасалу жолы қарапайым: бірінші дауыссыз дыбыс соңғы болып айтылады да, оның орнына «l» дауыссыз дыбысы қойылады. Осылайша, жаргон ларгонджи береді; un sac - un lacsé; cher - lerche; fou - louf.

Жастар жаргонындағы сөзжасамның тағы бір тәсілі – телескопия (téléscopage), онда сөздің бір бөлігі басқа бір бөлігімен немесе тұтас бір сөзбен біріктіріледі. Француз жастарына осы жолмен құрылған сөздер өте ұнайды, сонымен қатар, бұл сөздер сөздіктерде кездеспейді, дегенмен бастапқы екі сөздер арқылы түсінуге болады:

directeur	tueur	directueur	катал менеджер
principal	pâle	principâle	қанағатсыз директор
faute	copier	fautocopier	көршілерінің қателіктерін көшіру

Айта кету керек, кейбір француз жастары басқалар түсінбейтін тілде сөйлегенді ұнатады. Сол себепті, жастар аферезге (aphérèse) көбірек жүгінуде. Сөз мағынасының басым бөлігі сөздің басында болғандықтан, апокоптарды түсіну қиындық соқтырмайды деп, сөзжасамның осы түрін жиі қолданатын болған. Бұл сөзжасамда бастапқы буындарды қысқартылады. Мысалы: blème – problème, dwich – sandwich; vail - travail.

Кейде қысқартудың екі түрі де қолданылады: gol - mongolien; tiag - santiagos (bottes mexicaines).

Жұрнақ, префикс арқылы жасалатын сөзжасам – негізгі сөзге арнайы жұрнақ жалғанып, сөзге жаңа мағына немесе коннотация береді. Мысалы, «dé-» префиксі «сәтсіз» немесе «жаман» дегенді білдіретін кез келген сөзге қосылуы мүмкін, мысалы, «déballe» (нашар қапталған) және т.б.

Француз жастарының жаргондары немесе сөздік қоры негізінен басқа тілдерден енген сөздердің көптеп қолданылуына байланысты толықтырылуда. Мысалы:

Ағылшын тілінен:	boom - кеш, мереке, il est looké - ол сәнді көрінеді және т.б
Араб тілінен:	fatma-әйел, kif kif – бірдей, flouze – ақша
Сыған тілінен	craillav - жеу
Африкандық тілден:	gorette - қыз

Сонымен қатар, Францияның әр аймағында дәстүрлі француз тілінен ерекшеленетін өзіндік ерекше жаргондары бар. Тіпті, кейде интонациямен да ерекшеленеді. Мысалы, Францияның солтүстік аймақтары Нор-Па-де-Кале немесе Пикардия сияқты аймақтары Бельгиямен шектеседі [5, 16 б.]. Сондықтан фламанд сөздері мен сөз тіркестері қолданылады. Мысалы, tchathe – әңгіме.

Ал, Прованс немесе Лангедок - Руссильон сияқты оңтүстік аймақтары Италия, Испания мемлекеттерімен шектесетін болғандықтан көбінесе итальян және испан тілінен енген жаргон

сөздер мен сөз тіркестер қолданылады [5, 16 б.]. Италия тілінен *bazir* – өлтіру, *fourbe* – ұры, *lime* – көйлек, *casquer* – төлеу; испан тілінен *badaud* - қызыққұмар, *эуес* адам, *chopin* - ұры дүкені, сияқты сөздер қолданыста.

Парижде және Париж маңында жаргон «верленг» деп аталады, бұл «верленгуэйдждің» аббревиатурасы. Бұл жаргон Францияның басқа аймақтарынан ерекшеленеді, мысалы, онда көптеген ағылшын тілінен енген сөздер мен сөз тіркестері кездеседі. Кірме сөздердің шамамен 21%-і ағылшын тілінен тұрады.

Айта кету керек, кейбір кірме сөздер жастардың жаргон сөздерінің қатарына еніп, мағынасын жиі өзгертеді. Мысалы, италиян тілінен аударғанда «*casquer*» сөзі «құлау» деп аударылады, ал француз жаргонында ол «біреу үшін төлеу» дегенді білдіреді. Ал кейде, көптеген французша сөздер мағынасын қарама-қарсы өзгертеді. “*C’est enfer!*” “Бұл қорқынышты” болса, жастар жаргонында бұл “Бұл керемет!” деген мағынаны білдіреді. *Bien, très, très bien, sympatique* сөздері *D’enfer, vachement, drôlement, zen* сөздерімен алмастырылады. Мысалы, *Un look d’enfer!* - Керемет көрініс!

Қорытындылай келе, Француз жастары арасындағы жаргон үнемі өзгеріп отыратын құбылыс. Жаргон бейресми болғанына қарамастан, француз тіліндегі жаргон сөздер жастардың қарым-қатынасында маңызды рөл атқарады, яғни сенім мен достыққа негізделген атмосфераны орнатуға көмектеседі. Дегенмен, түсініспеушіліктер мен тіл тигізу алдын алу үшін жаргонды қолдану кезінде мұқият және контекстке сәйкес болуына аса мән беру керек. Әдептілік ережелерін сақтай отырып, жастар жаргонды дұрыс қолдана біледі және тілдік нормаларды сақтай отырып, өздерінің даралығын көрсете алады. Француз жаргоны жастар мәдениетінің ажырамас бөлігі болып табылады және уақыт өте келе дамып, дами береді.

ӘДЕБИЕТ

1. Алматы: Қазақстан Республикасы Білім, мәдениет және денсаулық сақтау министрлігі, Қазақстан даму институты, 1998 жыл.
2. Colin J.-P., Mével J.-P., Leclère Ch. Dictionnaire de l’argot français et de ses origines. P.: Larousse, 2002.
3. Верлан - французский сленг [Электронный ресурс] . - Режим доступа URL: <https://www.thoughtco.com/verlan-vocabulary-1371433> (дата обращения 19.02.2024).
4. Береговская Э. М. Молодежный сленг: формирование и функционирование // Вопросы языкознания. Москва, 1996.
5. Вакеева Е.А. Лингвистические особенности сленга современной французской молодежи // International Journal of Humanities and Natural Sciences, vol. 6-4 (81), 2023

УДК 81`25

Нуржанова А.,

Абылай хан атындағы ҚазХҚЖӘТУ бакалавры
«6В02301-Аударма ісі» мамандығы, Алматы,
Қазақстан, e-mail: aruzhanovva@gmail.com
Ғылыми жетекші: Лингвистика магистрі, аға
оқытушы **Егембердиева З.А.**

АҒЫЛШЫН ЖӘНЕ ҚАЗАҚ ТІЛДЕРІНДЕГІ ӘДЕБИ МӘТІНДЕРДІҢ СТИЛИСТИКАЛЫҚ БОЯУЫ

Бұл мақалада ағылшын және қазақ тілдеріндегі әдеби мәтіндердің стильдік бояуы қарастырылады, экспрессивті және эмоционалды әсерлерге қол жеткізу үшін тілдік ерекшеліктердің бірегей қолданылуы зерттеледі. Мақалада осы екі типологиялық әр түрлі тілдегі стилистикалық бояу тәсілдері салыстырылады және олардың қолданылуын қалыптастыратын

нақты мәдени контексттерді тани отырып, ұқсастықтар мен айырмашылықтар көрсетіледі. Талдау негізгі ойларды көрсету үшін әйгілі әдеби шығармалардан мысалдар келтіреді.

Түйін сөздер: стильдік бояу, көркем мәтіндер, тілдік ерекшеліктер, мәдени контекст.

Nurzhanova A.B.,

Student of Translation Studies of Ablai Khan

KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: aruzhanovva@gmail.com

Scientific supervisor:

Master of Linguistics, Senior Instructor

Yegemberdiyeva Z.A.

STYLISTIC COLORING OF LITERARY TEXTS OF THE ENGLISH AND KAZAKH LANGUAGES

The article examines the stylistic coloring of literary texts in English and Kazakh languages, exploring the unique use of linguistic features to achieve expressive and evocative effects. It compares and contrasts the approaches to stylistic coloring in these two typologically different languages, highlighting commonalities and divergences while acknowledging the specific cultural contexts that shape their usage. The analysis draws on examples from renowned literary works to illustrate the key points.

Key words: stylistic coloring, literary texts, linguistic features, cultural contexts.

Language, beyond transmitting information, possesses the power to paint vivid pictures, evoke emotions, and transport readers to other worlds. This transformative ability stems from the deliberate manipulation of linguistic features, creating what scholars call “stylistic coloring.” This comparative study delves into the stylistic coloring of literary texts in English and Kazakh, languages belonging to different language families. By uncovering similarities and differences, we gain a deeper understanding of how literary expression varies across cultures and linguistic systems [1, p.10].

The stylistic coloring of literary texts in English and Kazakh languages can differ significantly due to cultural and linguistic differences between these two languages.

In English literature, stylistic colors can range from formal and traditional to experimental and avant-garde. Various literary movements and periods, such as Romanticism, Victorian literature, modernism and postmodernism, influenced the stylistic choices of English writers. This may include the use of figurative language, symbolism, allusion, and various narrative techniques to convey meaning and evoke emotion [2, p.30-31].

Likewise, Kazakh literature has its own unique stylistic flavor. Traditional Kazakh literature often includes elements of oral storytelling, folklore, and nomadic lifestyle. It may contain vivid descriptions of nature, nomadic lifestyle and moral values. Contemporary Kazakh literature, influenced by global literary trends, can also exhibit a wide range of stylistic choices, including experimentation with form, language, and narrative techniques [3, p.12-14].

Stylistic coloring is one of the most important tools used by authors to create expressive and influential texts. In this article we will look at the stylistic coloring of literary texts in English and Kazakh, giving examples.

Comparative Analysis:

1. Figurative Language:

Both English and Kazakh writers employ a plethora of figurative devices like metaphors, similes, personification, and hyperbole. However, certain nuances emerge in their usage. While English leans towards elaborate similes and personification, Kazakh literature favors the metaphorical, often drawing imagery from nature and folklore. For instance, Abai Kunanbayev’s poem “Zaman-Ai” uses metaphors like “the sun of knowledge” and “the desert of ignorance” to convey philosophical truths.

2. Phonological and Rhythmic Devices:

Both languages utilize sound devices like alliteration, assonance, and onomatopoeia to create sonic landscapes and enhance imagery. However, their rhythmic systems differ. English poetry emphasizes meter and rhyme, whereas Kazakh verse relies on syllabic count and internal rhyme. An example is Alexander Pushkin's "The Bronze Horseman," where the galloping rhythm mirrors the statue's movement, while Abay Kunanbayev's "Octaves" employs repetitive syllabic patterns to evoke melancholic longing.

3. Lexical Choices:

Word choice plays a crucial role in building atmosphere and characterization. English authors may utilize archaic vocabulary or neologisms for specific effects, while Kazakh writers often draw from proverbs, folk sayings, and historical allusions. Shakespeare's "Hamlet" showcases his masterful manipulation of the lexicon, while Chingiz Aitmatov's "The Day Lasts More Than a Hundred Years" integrates Kyrgyz proverbs seamlessly into the narrative.

4. Syntactic Structures:

Sentence structure can influence narrative pace and emotional impact. English prose commonly employs sentence variety, utilizing complex and compound structures. Kazakh prose tends towards parataxis, employing shorter, connected sentences. Charles Dickens' "A Tale of Two Cities" uses varied sentence lengths to build suspense, while Mukhtar Auezov's "Abai's Path" relies on parataxis to create a flowing, conversational style.

5. Cultural Influences:

It's crucial to acknowledge the impact of cultural contexts on stylistic choices. English literature draws heavily on Western literary traditions, while Kazakh literature incorporates unique cultural elements like Tengrism and nomadic life. These influences shape the use of imagery, metaphors, and thematic concerns.

Stylistic coloring of literary texts in English and Kazakh using examples from the books "Gaukhartas" by Dulat Isabekov and "Romeo and Juliet" by William Shakespeare.

Stylistically colored sentences from the book "Romeo and Juliet" by Shakespeare:

1. *"A rose smells like a rose, call it a rose or not."*

Metaphor: Compares a name to an entity. Emphasizes that the name does not change the essence of the thing, be it a rose or the love of Romeo and Juliet.

2. *"What's in a name. A rose by any other name would still smell as sweet."* [4, p.16]

Rhetorical question: Used to emphasize the insignificance of names compared to true essence.

3. *"Two households, both alike in dignity..."* [4, p.5]

Antithesis: The contrast of "two households" emphasizes the enmity between the Montague and Capulet families.

4. *"O, Romeo, Romeo! Wherefore art thou Romeo? Deny the father and refuse thy name. Or, if thou wilt not, be but sworn my love, and I will no longer be a Capulet."* [4, p.16]

Oxymoron: "deny the father" - it is impossible to renounce your family.

Paradox: Juliet asks Romeo to renounce his family and name in order to be with her.

5. *"Love doesn't look at the clock, but it has its own hourglass."*

Metaphor: Compares love to an hourglass, emphasizing its impermanence and changeability.

6. *"I will love you until the end of time."*

Hyperbole: Exaggerating the power of one's love.

7. *"Death is stronger than love."*

Paradox: Death separated Romeo and Juliet, which indicates its power.

8. *"There is no sadder story in the world than the story of Romeo and Juliet."*

The epithet: "the saddest story in the world" emphasizes the tragedy of the story.

9. *"Their death reconciled the warring families."*

Irony: Only the death of Romeo and Juliet could reconcile their families.

10. *"They will live forever in our hearts."*

Metaphor: Romeo and Juliet will be a memory in people's hearts.

The book "Gaukhartas" by Dulat Isabekov, written in Kazakh, has its own stylistic coloring. Isabekov is a famous Kazakh writer, and his works reflect various aspects of Kazakh culture, history

and society. You can also discover elements of Kazakh folk poetry and folklore that influence the stylistic design of the text. The book may contain vivid descriptions of nature, images and symbols characteristic of Kazakh literature.

1. Күн енді ғана көтеріліп, көкпеңбек Аршабай өзенінің аңғары алтын нұрға шомылып жатқан шағы еді. [5, p.16]

2. Таңғы дауысым хош иісі аңқыған кең алқапқа сіңіп кетті. [5, p.16]

3. Қауіптенетін жыра-апан жоқ, ұзыннан-ұзақ созылып жатқан мидай тегіс ойпаң. [5, p.18]

4. Жер иісі, жусан иісі, қурай мен құлқайыр иісі кеуденді кернеп, жан сарайыңа жаңа сезім, жаңа қуаныш толтырады, алпыс екі тамырыңды түгел матап, еліктіріп, еліттіріп әкетеді. [5, p.19]

5. Төбемдегі көгілдір аспан, шырылдаған бозторғай, кешкілік жұмақ боп кететін Аршабай алқабы, тамылжыған айлы түні - бәрі-бәрі де кей сәтте маған ренжіп тұрғандай боп көрінеді. [5, p.20]

6. Өзіне тартып туған сауықшыл ұл-қыздары күміс нұрға толы айлы түнде ақсүйек ойнады, топ-топ болып ойпаң мен қыр басында ән салды, домбыра тартты, енді бірде балғын балалық шаққа бір мезет қайта оралып жұпар иісті көк шағырдың арасында жасырынбақ ойнады. [5, p.13]

7. Толған айдай ақ жүзіне қысылғаннан қан ойнап шыға келіп, екі беті жаңа піскен алмадай албырап жүре берді. [5, p.17]

While similarities exist in stylistic coloring techniques across languages, significant differences emerge in how they are implemented. Recognizing these variations enriches our understanding of literary expression and fosters appreciation for the diverse beauty of human language. Ultimately, studying stylistic coloring reveals how writers, despite linguistic barriers, strive to evoke shared emotions and connect with readers across cultures.

This article offers a starting point for further investigation. Future research could delve deeper into specific genres, analyze the role of translation in preserving stylistic coloring, and explore how historical shifts influence language use in literature.

REFERENCES

1. Будагов Р.А. Литературные языки и языковые стили. – М., 1967.
2. Гальперин И.Р. Очерки по стилистике английского языка. –М., 1958.
3. Байтұрсынұлы А. Әдебиет танытқыш. – Алматы: Атамұра, 2003.
4. William S. “Romeo and Juliet”. – 2009.
5. Исабеков, Д. Гауһар тас: повесть // Д. Исабеков. - Қарағанды: «Qasym баспа үйі», 2023.

УДК 81'255.2:6

Nurmakhanova A.,

Bachelor of Translation Studies of Ablai khan

Specialty «6B02301 – Translation studies»

KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: aizhik2106@gmail.com

Amrayeva R.Sh.

Scientific supervisor, senior lecturer.

E-mail: amraeva@mail.ru

FEATURES OF TECHNICAL TRANSLATION: PROBLEMS AND SOLUTIONS

The article analyzes the difficulties faced by translators in the field of technical translation, and also suggests strategies for solving them. The analysis is based on terminology from technical texts on the oil and gas industry. Issues related to cultural and linguistic differences are addressed.

Key words: technical translation, specialization, cultural differences, linguistic challenges, oil and gas industry, translation strategies, modern technologies.

Нурмаханова А.,

Бакалавр КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Специальность «6В02301-Переводческое дело»
Алматы, Казахстан
e-mail: aizhik2106@gmail.com

Амраева Р.Ш.

Научный руководитель, ст.преп.
E-mail: amraeva@mail.ru

ОСОБЕННОСТИ ТЕХНИЧЕСКОГО ПЕРЕВОДА: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ РЕШЕНИЯ

Статья проводит анализ сложностей, с которыми сталкиваются переводчики в области технического перевода, а также предлагает стратегии для их решения. В основу анализа взята терминология из технических текстов по нефтегазовой отрасли. Рассматриваются проблемы, связанные с культурными и лингвистическими различиями.

Ключевые слова: технический перевод, специализация, культурные различия, лингвистические вызовы, нефтегазовая отрасль, стратегии перевода, современные технологии.

Введение

В эпоху глобализации, в мире современных научных и технических достижений сфера технического перевода играет неотъемлемую роль в обмене информацией между разными языковыми группами и различными культурами.

Бытует мнение, что технический перевод ограничивается текстами, касающимися исключительно технических вопросов, однако, область «технического» материала весьма разнообразна. От перевода технических описаний машин до рекомендаций по эксплуатации автомобиля, переводчик сталкивается с информацией и терминологией, затрагивающей различные области науки и техники. [1, с.6]

Технический перевод требует не только отличного знания языков, но и глубокого понимания предметной области. Несмотря на критическую важность этого вида перевода, существует ряд трудностей, с которыми переводчики сталкиваются в процессе выполнения своей работы, ведь важно точно передать сложные концепции и терминологию в контексте технических текстов. Понимание этих проблем является первым шагом к их решению и повышению качества технических переводов.

Важным условием успешной работы технического переводчика является умение эффективно использовать специализированные источники информации и постоянное расширение словарного запаса в области науки и техники. Таким образом, переводчик в данной области сталкивается с постоянной необходимостью обновления своих знаний и навыков для эффективного выполнения своей профессиональной деятельности.

Особенности Технического Перевода. Технические термины и специализированная лексика.

Технический перевод – это непрерывный поток терминологии, специфичной для каждой отрасли. Очевидно, что главная задача и, одновременно, задача технического переводчика – это точная передача технических терминов на язык перевода.

Технические термины часто являются трудно переводимыми, по причине того, что они не всегда имеют прямой аналог в другом языке. Недостаточное владение терминологией может привести к искажению смысла, что, в свою очередь, может ввести заблуждение читателя, то есть технического специалиста. Переводчику необходимо не только идеально владеть языком, но и глубоко понимать технические концепции и терминологию на языке оригинала.

Процесс перевода технических терминов также требует внимательного анализа контекста, в котором они используются. В отличие, например, от художественного, именно в техническом переводе однозначность и точность перевода становятся приоритетом, поскольку даже малейшее недопонимание может привести к серьезным последствиям в технической сфере.

Современные переводчики также сталкиваются с проблемой сохранения баланса между буквальностью перевода терминов и их адаптацией к языку перевода и культуре целевой аудитории. Это требует от переводчиков гибкости и даже творческого подхода, особенно при работе с инновационными технологиями, где терминология постоянно обновляется и пополняется.

Активное изучение и практическое использование специализированных терминологических источников, таких как глоссарии, терминологические базы данных и технические словари становятся обязательным этапом подготовки переводчика, помогая им справляться с вызовами, связанными с техническими терминами и специализированной лексикой в процессе перевода.

Проблемы в Техническом Переводе. Культурные и Лингвистические Различия

Проблемы, связанные с культурными и лингвистическими различиями, играют существенную роль в контексте технического перевода. Язык и культура тесно взаимосвязаны, и переводчики сталкиваются с вызовами, когда необходимо передать не только сухие факты и термины, но и внутренний смысл, заложенный в языке оригинала. [3, с.8]

Для примера возьмем ситуацию, когда термин, имеющий техническое значение в одной культуре, несет дополнительные или отличные значения в другой. Например, термин «система безопасности» в техническом контексте в США включает в себя аспекты физической безопасности, а в культуре Японии он может в большей степени уделять внимание безопасности информации и данных. [7]

Трудности могут возникнуть также при переводе культурно-специфичных выражений. Например, фраза «выпускать в свет» в русском языке, в контексте производства, может стать источником недопонимания при переводе на английский, где более уместным может быть эквивалент фразы «выпуск на рынок»

Языковые особенности и нюансы могут оказывать влияние на выбор терминов в зависимости от региона или страны. Например, в британском и американском английском языках могут использоваться различные термины для обозначения одного и того же понятия, что требует от переводчика учета локальных особенностей.

Специфика нефтегазовой отрасли

Рассмотрим трудности в передаче перевода терминов в сфере нефти и газа, отрасли, которая сейчас набирает обороты.

Примеры технических слов с переводом:

1. Оригинал: *Нефтеперерабатывающий завод*

Перевод на английский: *Oil Refinery*

Термин «*нефтеперерабатывающий завод*» означает промышленное предприятие, занимающееся переработкой сырой нефти и производством из них нефтепродуктов. Этот термин и его перевод – уже устоявшиеся эквиваленты на двух языках.

2. Оригинал: *Fracking*

Перевод на русский: *Гидроразрыв пласта*

Термин «*fracking*» означает гидроразрыв пласта – технологию добычи сланцевых углеводородов путем интенсификации притока в скважину. Перевод на русский язык точно передает суть процесса и соответствует терминологии, принятой в геологической отрасли.

Критическая важность точности перевода в сфере нефти и газа подчеркивает необходимость внимательного анализа лингвистических и культурных особенностей, чтобы избежать потенциальных недоразумений и сохранить корректное техническое значение терминов.

3. Оригинал: *Drilling Mud*

Перевод на русский: *Буровой раствор*

Термин «*Drilling Mud*» означает специальную жидкость, которой пользуются при бурении скважин для смазывания и охлаждения бурового оборудования.

Как избежать возможных ошибок в Техническом Переводе?

В сфере нефтегазовой промышленности, точность технического перевода имеет решающее значение, поскольку даже небольшие ошибки могут привести к серьезным последствиям. Рассмотрим несколько примеров слов и фраз с правильными и неправильными переводами, чтобы выявить, как избегать потенциальных ошибок.

1. Оригинал: «*Oil Rig*»

- Неправильный перевод на русский: «*Масляная буровая установка*»

- Правильный перевод на русский: «*Нефтяная вышка*»

Буквальный перевод, слово «*масляная*» абсолютно не передает сути деятельности, а «*буровая установка*» недостаточно точно описывает вертикальную конструкцию, установленную на морском дне или суше для бурения скважин и добычи нефти или газа.

2. Оригинал: «*Газовая турбина*»

- Неправильный перевод на английский: «*Gas Turbine*»

- Правильный перевод на английский: «*Gas Turbine Engine*»

В данном случае, «*Gas Turbine*» неверно переведено как «*Газовая турбина*», вместо «*Газовая турбинная установка*» или «*Газовый турбинный двигатель*», что точнее отражает смысл.

3. Оригинал: «*Enhanced Oil Recovery*»

- Неправильный перевод на русский: «*Улучшенная нефтепереработка*»

- Правильный перевод на русский: «*Увеличение извлечения нефти*»

Дословный перевод «*Улучшенная нефтепереработка*» не относится к смыслу термина «*Enhanced Oil Recovery*», который означает технологии по повышению эффективности извлечения нефти из месторождений.

Советы, которыми может руководствоваться технический переводчик, включают следующее:

1. Внимательное, тщательное изучение и последующий анализ контекста поможет понять терминологию и выбрать наиболее подходящий перевод.

2. Использование современных ресурсов, специализированных словарей, глоссариев и изучение программ для технического перевода помогает оттачивать свои навыки в сфере технического перевода.

3. Беседы со специалистами в нефтегазовой отрасли помогут уточнять термины и обойтись без ошибок в будущем переводе.

Заключение

Становится очевидным, что технический перевод – это, своего рода, сложное искусство, которое требует от переводчиков не только языковой компетентности, но и глубокого технического понимания. Переводчик в этом контексте выступает не только как передатчик языковой информации, но и как специалист, обладающий глубокими знаниями в конкретной области. Понимание языковых особенностей – ключевой фактор для успешного перевода в технической сфере. Обеспечить оптимальные условия для безупречного технического перевода помогут постоянное обучение, сотрудничество с экспертами, тщательный анализ и использование новейших технологий.

ЛИТЕРАТУРА

1. Смекаев В.П. Учебник технического перевода – Н. 2006 – 316 с.

2. Попов С.А. Технический перевод и деловая коммуникация на английском языке: Учебное пособие – Великий Новгород, 2006. – 153 с.

3. Докштейн С. Я. и др. Практический курс перевода научно-технической литературы (английский язык) – М., Военное Издательство, 1973. – 448 с.
4. Климзо Б.Н. Ремесло технического переводчика. Об английском языке, переводе и переводчиках научно-технической литературы. – М., «Р. Валент» – 508 с.
5. Введение в практику перевода научной и технической литературы на английский язык: 1965 / А.Л. Пумпянский – М.: Книга по Требованию, 2012. – 302 с.
6. Симонс, Л. Культурные аспекты технического перевода. Международный Журнал Технического Перевода, 12(3), 45-58.
7. Смит, Д. Технический перевод: вызовы и стратегии. Издательство Технической Литературы. – 2018.

УДК 81

Oganessyants V.R.

3rd year, Translation Studies

KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: 2301violet@gmail.com

THE MULTIFACETED NATURE OF CULTURAL TRANSLATION: CHALLENGES AND PERSPECTIVES IN THE MODERN WORLD

Cultural translation holds paramount importance in a world where intercultural exchanges are ubiquitous. This article explores the challenges and prospects of cultural translation, focusing on the interaction between the French and Russian languages. It delves into linguistic, cultural, and technological obstacles encountered by translators, as well as the methods and tools used to overcome these difficulties. Finally, the prospects of cultural translation in the era of globalization and technological progress are discussed.

Key words: cultural translation, intercultural communication, linguistic problems, cultural nuances, translation technology, globalization, human-computer cooperation.

Оганесянц В.Р.

3 курс, Переводческое дело

КазУМОиМЯ, Алматы, Казахстан

e-mail: 2301violet@gmail.com

МНОГОГРАННОСТЬ КУЛЬТУРНОГО ПЕРЕВОДА: ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ

Культурный перевод имеет первостепенное значение в мире, где межкультурные обмены носят повсеместный характер. В данной статье рассматриваются проблемы и перспективы культурного перевода, в частности, на примере взаимодействия французского и русского языков. Подробно рассматриваются лингвистические, культурные и технологические препятствия, с которыми сталкиваются переводчики, а также методы и инструменты, используемые для преодоления этих трудностей. Наконец, обсуждаются перспективы культурного перевода в эпоху глобализации и технологического прогресса.

Ключевые слова: культурный перевод, межкультурная коммуникация, лингвистические проблемы, культурные нюансы, технология перевода, глобализация, человеко-компьютерное сотрудничество.

Введение:

Культурный перевод — это не только передача слов с одного языка на другой. Он включает в себя перенос культурных тонкостей, исторических отсылок и контекстуальных нюансов текста на другой язык. В условиях глобализации, когда обмен между культурами стал обычным явлением, культурный перевод играет важную роль в развитии диалога и взаимопонимания. Однако интенсивный межкультурный контакт в современном мультикультурном мире может привести к утрате культурной идентичности и вызвать негативное влияние на культуру различных народов.

Проблемы культурного перевода:

Культурный перевод сталкивается с рядом проблем, как лингвистических, так и культурных. С лингвистической точки зрения, грамматические, лексические и синтаксические различия между языками могут затруднить перевод. Более того, передача каламбуров, идиом и культурных отсылок требует глубокого понимания двух соответствующих культур. С культурной стороны переводчики должны учитывать культурные и контекстуальные нюансы исходного и целевого языков, чтобы гарантировать верность перевода оригинальному смыслу текста.

Технологический прогресс, с одной стороны, упрощает процесс перевода, но, с другой стороны, создаёт проблемы сохранения качества и аутентичности переведённого контента. Каждая культура имеет свой образ мира, систему ценностей и норм поведения. В межкультурной коммуникации выходит на первый план самобытность и уникальность культур, что акцентирует внимание на существующих культурных различиях.

Культурная идентичность оказывает значительное влияние на межкультурную коммуникацию. Различные мировоззрения, традиции, обычаи и модели поведения представителей разных культур могут вызывать непонимание и напряжённость в отношениях между ними. Однако культурная идентичность также открывает путь к межкультурному диалогу, предоставляя возможность для взаимопонимания и снятия напряженности. Для успешного преодоления межкультурных разногласий важно умение налаживать отношения с представителями других культур, основываясь на уважении к различным культурным смыслам и мировоззрениям.

Перспективы в современном мире:

Несмотря на сложности, культурный перевод открывает множество перспектив в современном мире. Технологические достижения, такие как компьютерные программы для перевода, революционизировали сферу перевода, ускорив процесс и повысив точность результатов. Растущий спрос на переводчиков в таких областях, как туризм, международная торговля и средства массовой информации, свидетельствует о растущей значимости культурного перевода в глобальном обществе. Человеко-компьютерное сотрудничество открывает перспективный путь к решению современных задач и удовлетворению растущей потребности в высококачественном переводе. Изучение пересечения технологий и культурного перевода может пролить свет на то, как прогресс в области переводческих технологий влияет на практику культурного перевода. Одним из важных аспектов является роль культурного перевода в сохранении и распространении культурного наследия. Культурные тексты, начиная от древних мифов и религиозных писаний и заканчивая современной литературой и искусством, зачастую глубоко укоренены в конкретном культурном контексте. Перевод таких текстов требует не только владения языком, но и глубокого понимания культурных нюансов и исторических предпосылок, которые их формируют. Точное воспроизведение и передача этих культурных элементов до аудитории во всем мире способствует сохранению и восприятию разнообразного культурного наследия.

Вывод:

В заключение культурный перевод играет ключевую роль в межкультурной коммуникации и взаимопонимании между народами. Несмотря на трудности, существующие в этой области, технологический прогресс открывает перед переводчиками новые перспективы для решения этих задач и обогащения обменов между разными культурами. Будущее культурного перевода зависит от интеграции человеческих навыков с технологическими инструментами для

обеспечения качественного перевода и лучшего взаимопонимания в глобальном масштабе. Эффективность межкультурной коммуникации во многом зависит от признания культурных различий и уважения к разнообразию культурного наследия. Межкультурная коммуникация является ключевым элементом формирования и передачи культурных ценностей и необходима для взаимодействия людей, принадлежащих к различным культурам.

ЛИТЕРАТУРА

1. “Translation and Cultural Identity: Selected Essays on Translation and Cross-Cultural Communication” by Micaela Muñoz-Calvo and Carmen Buesa-Gómez
2. “Translation and Cultural Change: Studies in History, Norms and Image-projection” edited by Eva Hung
3. “Cultural Translation in Early Modern Europe” edited by Peter Burke and R. Po-chia Hsia
4. “The Translator as Mediator of Cultures” by Humphrey Tonkin
5. Садохин А.П. Межкультурная коммуникация. – М. Альфа –М; ИНФРА–М., 2009
6. “Проблемы культуры и идентичности в меняющемся мире”. - Абузарова Н.А.

UDC 81’25

Ospanova A.B.,
Student of Translation Studies of Ablai Khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: amina.ospanova.2019@mail.ru

DOMESTICATION AND FOREIGNIZATION IN TRANSLATING ENGLISH ANIMATED FILMS (BASED ON THE ANIMATED FILM “FROZEN”)

Animated films have a special place for children, so it is important for translators to find the appropriate translation context. When translating animated films, different strategies are used. One of them is the domestication and foreignization strategies proposed by Lawrence Venuti. This article explores the concepts of domestication and foreignization and presents a discussion of these two major translation strategies that provide linguistic and cultural guidance.

Key words: domestication, foreignization.

Оспанова Ә.Б.,
Абылай хан атындағы ҚазХКжӘТУ, 4 курс
Мамандық «6B02301-Аударма ісі»
Алматы, Қазақстан
e-mail: amina.ospanova.2019@mail.ru

АҒЫЛШЫН АНИМАЦИЯЛЫҚ ФИЛЬМДЕРІН АУДАРУДАҒЫ ДОМЕСТИКАЦИЯ МЕН ФОРЕНИЗАЦИЯ («МҰЗДЫ ӨЛКЕ» АНИМАЦИЯЛЫҚ ФИЛЬМІ НЕГІЗІНДЕ)

Анимациялық фильмдердің балалар үшін алатын орны ерекше, сондықтан аудармашылар үшін қолайлы аударма контексін табу маңызды. Анимациялық фильмдерді аударуда түрлі стратегиялар қолданылады. Солардың бірі Лоуренс Венути ұсынған доместикация және форенизация стратегиялары. Бұл мақала доместикация және форенизация ұғымдарын зерттеп, лингвистикалық және мәдени басшылықты қамтамасыз ететін осы екі негізгі аударма стратегиясы бойынша пікірталастарды ұсынады.

Тірек сөздер: доместикация, форенизация

Аударма саласы қай уақытта болмасын өте маңызды орынға ие болды, өйткені ол мәдениеттер мен тілдер арасындағы қарым-қатынаста маңызды рөл атқарады. ХХІ ғасыр жаһандану дәуірі болғандықтан тілдерді білуде, мәдениеттерді тануда және үздіксіз ұлттар мен мемлекеттер қарым-қатынасында аударманың маңызы еселене түсті. Сол себепті кітаптар, фильмдер, журналдар сияқты әртүрлі дүниелерді аударуға қажеттілік туындады.

Қазіргі таңда аударма саласында киноаударма алдыңғы орындарды алып отыр. Киноаударма дегеніміз бір тілдегі киноны екінші бір тілге аудару, кино арқылы бір елдің мәдениетін, өмір сүру дағдыларын, құндылықтарын екінші бір мәдениетке таныстыру. Киноаудармада сөз қолдану, ойдың мағынасын толық жеткізу, көркемділігін жоғалтпау, маңызын төмендетпеу сияқты талаптар сақталуы шарт. Бұл аудармада кино бастан-аяқ сөзбе-сөз тәржімаланбайды, сөздердің мағынасын, көркемдік қуатын, бейнелік әсерін неғұрлым толық жеткізу мақсат етіледі. Осы талаптарды негізге ала отырып аударма барысында қолданылатын негізгі құралдар бар. Бұл мақаланың мақсаты сол бір құралға немесе стратегияға айналған «доместикация және форенизация» стратегияларын зерттеп, оның ерекшеліктерін және қолдану аясын түсіндіру. Сонымен қатар, осы екі аударма стратегиясын негізге ала отырып, оның маңыздылығын зерттеуде «Мұзды өлке» анимациялық фильмін қолданады.

I. ДОМСТИКАЦИЯ ЖӘНЕ ФОРЕНИЗАЦИЯ ТУРАЛЫ ЖАЛПЫ ШОЛУ

Доместикация және форенизация – тілдік және мәдени бағдар беретін екі негізгі аударма стратегиясы. Бұл терминдерді ғылымға американдық аударма теоретигі Л.Венути енгізген. Венутидің [1, 36] айтуынша, доместикация «шетелдік мәтінді аударылатын тілдің мәдени құндылықтарына сай бейімдейді», ал форенизация «бастапқы мәтінді еш өзгертпей, тілдік және мәдени құндылықтарды сақтайды». Жалпы айтқанда, доместикация аударма тілінің оқырмандары үшін шетелдік мәтіннің оғаштығын азайту мақсатында еркін стильді қолданатын, қабылдаушы мәдениеттің ерекшеліктері мен өзгешеліктері ескерілетін аударма түрін білдіреді, ал форенизация түпнұсқалық ерекшеліктерді барынша сақтайды. Демек, доместикация стратегиясы авторды оқырманға жақындатса, форенизация стратегиясында оқырман авторға жақындайды.

II. ДОМСТИКАЦИЯ МЕН ФОРЕНИЗАЦИЯНЫҢ ДАМУЫ ЖӘНЕ ПІКІРТАЛАСТАР

1950-1960 жылдарға дейін, яғни аударманы зерттеуге неғұрлым жүйелі және негізгі лингвистикалық бағыттағы көзқарас пайда бола бастағанға дейін, басты назар тек лингвистикада болды. Алайда 1970 жылдары мәдени бетбұрыс орын алғандықтан, форенизация және доместикация жайлы пікірталастар туындай бастады. Шетелдік аударматанушылардың ішінде Ю.Найда [2, 78] доместикация стратегиясын қолдануды ұсынса, аудармада форенизация стратегиясын қолдануды Лоуренс Венути жөн көрген. Доместикацияны жақтаушылар шетелдік авторды оқырманмен қауыштырып, оқырман авторды өз жерлесіндей қабылдауы керек деп санаса, форенизацияны жақтаушылар аударма арқылы оқырман шалғай елге өзі бару керек, яғни ол автор тілінің мәдениетіне, ой-санасына икемделуі керек деген пікірді ұстанады. Тіпті Ф.Шлейермахер [1, 49] аударма барысында «бөгделену» қажет екенін, аудармада сол түпнұсқа тілдің болмысы, ұлттық нақышы сезілу керектігін айтады.

Юджин Найда [2, 82] доместикация стратегиясын жақтайды. Оның пайымдауынша, мақсатты алушы мен мақсатты ақпарат арасындағы қатынас бастапқы алушы мен бастапқы ақпарат арасындағы қатынаспен бірдей болуы керек.

Қытайдың атақты жазушысы және ойшылы Лу Шиньнің [3, 36] айтуынша, доместикация стратегиясы мақсатты оқырмандардың шетел мәтіндерін үйреншікті ойлау тәсілі мен тілдік әдеттеріне сай қабылдауы. Ал форенизация, керісінше, бастапқы мәтіннің тілдік ерекшеліктерін сақтауға бағытталған және мәдени алмасудың бір түрі болып табылады. Сондықтан екі аударма стратегиясы да мақсатты аудиторияға маңызды әсер етеді.

III. НАЙДАНЫҢ ФОРМАЛЬДЫ ЖӘНЕ ДИНАМИКАЛЫҚ ЭКВИВАЛЕНТТІЛІГІ

Аударма саласына америкалық лингвист Юджин Найданың қосқан үлесі зор болды. Найда дегенде есімізге бірден эквиваленттілік ұғымы түседі. Яғни, Юджин Найданың формальды және динамикалық эквиваленттілік стратегиялары аудармада маңызды орын алады. Ю.Найда эквиваленттіліктің екі түрін ұсынады: формальды және динамикалық.

Формальды эквиваленттілік, Ю.Найданың [2, 51] пікірінше, «түпнұсқаға бағытталған» және көптілді мәтіндерді тікелей салыстыру мүмкіндігін қамтамасыз етуге бағытталған. Формальды эквиваленттілікті біз сөзбе-сөз аудару деп те атаймыз. Бұл эквиваленттілік кезінде аудармада сөздер мен сөйлемдердің құрылымы өзгеріссіз сақталу керек, сөйлемдерді немесе сөздерді алмастыруға немесе мүлде алып тастауға болмайды, тыныс белгілер мен абзацтарға бөлу сақталу керек, сондай-ақ, белгілі бір сөздің аудармасы әрқашан бірдей сәйкестікпен аударылуы қажет. Демек, формальды эквиваленттілік кезінде түпнұсқа мәтін дәл сол күйінде еш өзгеріссіз аударылу керек.

Динамикалық эквиваленттілік, керісінше, «оқырманның немесе қабылдаушының реакциясына бағытталған» және бұл эквиваленттілік аударманың оқырманына әсер етудегі теңдігін қамтамасыз етуге ұмтылуы керек. Бұл эквиваленттілік кезінде лексика мен грамматика аударылатын тілге бейімделіп, құдды «автор бұл мәтінді дәл сол аударылып жатқан тілде жазғандай» әсер беруі керек. Динамикалық эквиваленттілік ең бастысы оқырманға автордың айтқысы келгенін жеткізіп және жеткізу барысында мақсатты аудиторияның мәдениетіне сай әрі түсінікті етіп ауыстыруына бағытталған.

Юджин Найданың бұл стратегияларының доместикация мен форенизация тақырыбына қатысы не дейтін болсақ, жоғарыда көрсетілген ақпараттарды саралай келе, біз екі стратегияның ұқсас екенін байқаймыз. Яғни, Лоуренс Венутидің форенизация стратегиясы Юджин Найданың формальды эквиваленттілік стратегиясына, ал доместикация стратегиясы динамикалық эквиваленттілік стратегиясына ұқсас. Демек осы стратегияларды пайдалана отырып, біз оқырманға сәтті аударманы ұсына аламыз.

IV. «МҰЗДЫ ӨЛКЕ» АНИМАЦИЯЛЫҚ ФИЛЬМІНДЕГІ ДОМСТИКАЦИЯ ЖӘНЕ ФОРЕНИЗАЦИЯ СТРАТЕГИЯЛАРЫНА ТАЛДАУ

Кез келген анимациялық фильмдерде аудармашы сапалы аударма жасау үшін әртүрлі стратегияларды қолданатыны сөзсіз. Бұл анимациялық фильмдер әлемдік деңгейде түсірілетіндіктен тек қана доместикация немесе тек қана форенизация стратегиясын қолданып аударма жасау мүмкін емес. Бұл стратегиялардың маңызын түсіну үшін «Мұзды өлке» анимациялық фильміне талдау жасайтын боламыз.

«Мұзды өлке» — 2013 Уолт Дисней Анимациялық Студиясы ұсынған, фантастика жанрында түсірілген американдық анимациялық музыкалық фильм. Фильмді қазақ тіліне аударған – Нағыз Қапшықбай. Бұл анимациялық фильмге зерттеу жүргізу барысында біршама доместикация және форенизация стратегияларының бар екеніне көз жеткіздік және соларға тоқтала кетсек:

1. *Кейіпкер мен жер-су аттары:* Анна-Anna, Эльза-Elsa, Олаф-Olaf, Кристоф-Kristoff, Свен-Sven, Арендель -Arendelle. Аудармашы кейіпкерлер мен жер-су аттарын аудару барысында оны еш өзгертпей, дәл сол қалпында транслитерация транскрипциясын қолданған. Яғни, бұл тұста форенизация стратегиясының қолданылғанын байқаймыз. Алайда, аудармашы доместикация стратегиясын да қолданған. Мысалы, фильмнің басында Аннаға келген саудагердің аты ағылшын тілінде «Duke of Weselton» деп берілсе, қазақ тілінде «Герцог Ұлыбай» деп аударылған. Яғни, Ұлыбай есімі біздің мәдениетке жақындатылып аударылған.

2. «*Оғандашүкір*», «*Құдайым-ау*», «*Тәубесіне түсірейін*», «*Құдай білсін*» сөздерін қолдану арқылы аудармашы біздің күнделікті қолданыстағы сөздерімізді әрі діни ерекшеліктерімізді сақтай алған. Бұл тұста доместикация әдісі қолданылған.

3. Фильмнің қазақша нұсқасын көре отырып, «*қарабайыр*», «*биялай*», «*қуырдақ*», «*қонышты етік пен тон*», «*кебіс*», «*шәркей*», «*һәм*» сөздерін құлағымыз шалады. Бұл сөздерді

қолдану арқылы аудармашы мәдениетімізді айқындайтын, қолданыстан шығып бара жатқан сөздерді көрерменге ұсынған. Аудармашы мұндай доместикация стратегиясын қолдану арқылы сәтті аударма берген деп ойлаймын.

Түпнұсқа мәтін	Аударылған мәтін	Талдау
But, lucky you, it's just me.	Мендей қарабайыр жанды қақтыңыз.	«Қарабайыр» сөзінің бірнеше мағынасы бар. Мәтін бойынша «қарапайым» сөзін алмастырып тұр.
Your majesty, the gloves.	Асыл тектім, биялайыңыз.	«Биялай» қазақ мәдениетінде былғарыдан тігілген, жүннен тоқылған, құсбегілер қыран құсты қолына қондырарда киетін теріден тігілген қолғап.
Roast	Қуырдақ	«Қуырдақ» — жаңа сойылған малдың өкпе—бауырынан, мойын, төстік етінен, жүрек, бүйрегінен, сондай-ақ ішек-қарнынан ұсақтан турап әзірленетін қазақтың ұлттық тағамы.
Winter boots and dresses?	Қонышты етік, тон дегендей...	«Тон» – қойдың терісінен тігілетін қыстық жылы киім. Ал «қонышты етік» аяқ-киімнің бір түрі.
Weirdness of his feet?	Ұнамайтын кебісі ме?	«Кебіс» – мәсінің сыртынан кюге арналып, былғарыдан тігілген аяқ киім.
Clogs	Шәркей	«Шәркей» — көннен жасалынған қарабайыр аяқ киім. Оны тау шөгінділерімен жүргенде аңшы, құсшылар және шаруашылықпен айналысатын егіншілер етік сыртынан киген, нәтижесінде ол аяқ киімді тез тоздудан сақтаған.
And	һәм	«һәм» сөзі “және” деген мағынаны білдіреді. Абай, Шәкәрім секілді ұлы тұлғалардың шығармаларынан жиі кездестіреміз.
When life gets rough, I like to hold on to my dream.	«Тар жол, тайғақ кешуден» қорықпаймын.	“Тар жол, тайғақ кешу” Сәкен Сейфуллиннің романы. Мәтіндерде «қиындық, қасірет» сөздерінің орнына қолданылады.
North mountain	Терістік шоқы	Қазақта «солтүстік» сөзінің орнына «терістік» сөзі де қолданылады. Ал «тау» сөзі «шоқы» сөзімен алмастырылған. Демек, аудармашы тікелей «солтүстік тау» деп аудармай, алмастыру тәсілімен «терістік шоқы» сөзін берген.

4. Фильмнің 19:33 минутында, Аннаға тәжді табыстау рәсімінде қай тілде екені белгісіз бір сөздер оқылады. Бұл тұста аудармашы форенизация стратегиясына жол беріп, ол сөздерді дәл сол қалыпта қалдырған. Сонымен қатар, 18:40 минутында сарай қызметшілері орындаған ән де көрерменге аударылмаған күйде берілген. Ал қалған музыкалық қойылымдар қазақ тіліне аударылып ұсынылған.

5. Аударма барысында тағы бір байқалатын нәрсе – фразеологизмдер. Аудармашы қарапайым сөздерді дәл сол қалпында қалдырмай оған әсемдік беру үшін фразеологизмдерді қолданған. Атап айтсақ, «төбем көкке жетті», «аяқ астынан», «жазым ете жаздады», «жаныма майдай жағады», «ауыз жаласып/аузым күйген еді», «құр алақан қалды», «құстай ұшып келді», «бұлқан-талқан болды», «көрмегелі аттай екі жыл болды». Осы тұста біз аудармашының доместикация стратегиясын пайдаланудағы ұтқырлығын көреміз.

6. Сонымен қатар, аудармашы кейіпкерді сипаттау барысында қазақтың тіл байлығының кеңдігін көрсетіп бір сөзді бірнеше нұсқа арқылы берген. Мысалы, «I love you, Olaf - Әппағым сол менің», «Princess – бикем, ханша», «Your Majesty – Асыл тектім», «Queen – падиша», «Buddy - бауырым».

Сонымен, аудармашы Нағыз Қапшықбай «Мұзды өлке» ағылшын анимациялық фильмін аударуда, тек сол елдің тілдік, мәдени ерекшеліктеріне назар аудармай, оны өз мәдениетімізге сай етіп бейімдей отырып сапалы әрі сәтті аударма жасаған. Талдау барысында біз форенизация стратегиясына қарағанда, доместикация стратегиясының көп қолданылғанын байқаймыз. Сол себепті де анимациялық фильмнің қазақша нұсқасы көрерменге дәл бір қазақ тілінде түсірілгендей сезімді бере алған. Дәл сол сияқты өзге мәдениеттің де ерекшеліктерінің жоғалмағанына қарап, форенизация стратегиясының орындарын да көреміз. Бұдан шығатын қорытынды, кез келген анимациялық фильмде доместикация мен форенизация стратегиясы қатар қолданылады, тек бір ғана стратегияны қолдану арқылы аударма жасау мүмкін емес.

Қорытынды

Осылайша аударма саласында орын алған, алайда лингвисттер арасында көптеген пікірталасты тудырған доместикация мен форенизация стратегияларымен таныс болдық. Доместикация мен форенизация мәңгі бірге қатар жүреді, сәтті әрі сапалы аударма үшін екі стратегияның да орны маңызды. Аудармашы көптеген факторларды ескере отырып таңдау жасауы және сәйкес нұсқаны кезекпен-кезек қолдануы керек. Жоғарыда келтірілген мысалдардан көргеніміздей, олар сөз жүзінде бір-біріне қарама-қайшы келсе де, аударма барысында бірін-бірі толықтырып отырады. Шамадан тыс доместикация мен форенизация қолдану да аудармаға ең жақсы әдіс бола алмайды. Аударма жұмысының бастапқы мәтінге сәйкес болуын және түпнұсқалықты беруін қаласақ, сонымен бірге оқырмандар оларды оңай түсініп, қабылдай алуы үшін біртұтастылықтың болуы маңызды.

ӘДЕБИЕТ

1. Venuti, Laurence (ed.) The Translation Studies Reader, 2nd edn (London: Routledge). 2004.
2. Nida, Eugene. 2001. Language and Culture-Contexts in Translation. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press.
3. Xu Jianping, Zhang Rongxi, 2002. Domestication and Foreignization in Cross-Cultural Translation, in China Translation, Vol. 5, pp. 36-38.
4. SOZDIKQOR https://sozdikqor.kz/all_word?ysclid=lsllzn76m034667913
5. Learn English with fun https://english-fun.org/en/movie/watch/frozen_2013
6. Қазақша мультфильмдер https://t.me/kazak_multik57/978

УДК 81

Ospanova Sara.

2nd year, 6B02305-Translation Studies

Scientific supervisor: **Turdiva Dilhumar Abasovna**,
teacher of French, Doctor of Literary Sciences,
Faculty of Translation and Literature (KazUIR&WL)

*For contacts: @sara.ospanova.04@mail.ru
@dilhumar77@mail.ru

LANGUAGE COMPRESSION IN TRANSLATING POLITICAL DISCOURSE

The article examines speech compression as one of the key strategies for simultaneous interpretation at the press conference of the heads of foreign affairs agencies of Russia and the European Union, 2021. The research material was the recording of simultaneous interpretation of speakers into Russian and French, respectively. Translation of the press conference by S.V. Lavrov and J. Borrell most clearly traced the strategies of compression and decompression. Analysis of the strategy made it possible to identify the levels of language at which this technique is actively used, as well as to

determine techniques for creating a compression effect. It is proposed to consider compression not as a structural element, but as a way to solve semantic problems, helping to focus on the main thing and better understand the content of the data.

Key words: speech compression; compression in simultaneous translation; simultaneous translation, political discourse, translation strategy, translation techniques.

Оспанова Сара

2 курс, 6В02305-Переводческое дело
Научный руководитель: Турдивеа Д. А.,
к. ф. н, ассоциированный профессор
*Для контактов: @sara.ospanova.04@mail.ru,
@dilhumar77@mail.ru

ЯЗЫКОВАЯ КОМПРЕССИЯ В ПЕРЕВОДЕ ПОЛИТИЧЕСКОГО ДИСКУРСА

В статье рассматривается речевая компрессия как одна из ключевых стратегий синхронного перевода на материалах пресс-конференции глав внешнеполитических ведомств России и Евросоюза, 2021 г. Материалом исследования стала запись синхронного перевода выступавших на русский и французский языки соответственно. В переводе прессконференции С.В. Лаврова и Ж. Борреля наиболее явно прослеживались стратегии компрессии и декомпрессии. Анализ стратегии позволил выявить уровни языка, на которых этот прием активно используется, а также определить техники создания эффекта компрессии. Предлагается рассматривать компрессию не как структурный элемент, а как способ решения смысловых задач, помогая сосредоточиться на главном и лучше понять содержание данных.

Ключевые слова: речевая компрессия; компрессия в синхронном переводе; синхронный перевод, политический дискурс, стратегия перевода, техники перевода.

В современном переводоведении речевую компрессию принято изучать как лингвистический приём или как стратегию перевода, но при этом не учитывается когнитивный процесс. Целью этой работы является рассмотрение речевой компрессии политического дискурса в синхронном переводе с учётом прагматической ориентированности. Для достижения поставленной цели, я постараюсь привести краткий обзор исследований, способствующих изучению компрессии в дискурсивном аспекте; исследуя лингвистические предпосылки для осуществления компрессии; рассматривая компрессию с точки зрения когнитивной лингвистики. Выстраиваются основные принципы перевода: принцип репродукции (reproduction) предполагает детальное воспроизведение всех элементов исходного сообщения, а принцип замены (replacement) позволяет подобрать другой вариант перевода, компрессия за счет сжатия синонимических пар, компрессия за счет генерализации, компрессия за счет опущения отдельных элементов текста (в частности - информации эмоционального типа). В ходе анализа я пришла к выводу, что в рамках конференц-перевода переводчик может выступать не только в роли транслятора, но и в роли «редактора», что связано со спецификой пресс-конференции как жанра. Так, в рассмотренных мною примерах переводчики нередко опускали «эмоциональную информацию», неоднозначные метафоры, сравнения (прослеживается установка на фактуализацию), что может быть обусловлено контактоустанавливающей функцией переводящей личности. Для того, чтобы найти соответствия между культурными концептами, переводчику необходимо хорошо ориентироваться в культурной системе обоих языков в рамках определённого дискурса. Компрессия может происходить на более низком уровне понимания исходного материала за счёт опущения избыточных элементов и замены их более ёмкими лексико-синтаксическими средствами с сохранением информационной значимости. На более высоком уровне понимания, затрагивающем культурные концепты и язык мышления, компрессия осуществляется за счёт

подбора уже готовых и, как правило, ёмких функциональных эквивалентов, существующих в языке перевода.

Давайте рассмотрим речь вступительное слово Ж. Борреля:

ИТ	Синхронный перевод
J. Borrell: <i>We are seeing each other more as a competitor or a rival rather than a partner.</i> Русс. перевод: <i>Мы видим друг в друге скорее конкурента или соперника, чем партнера.</i>	J. Borrell: <i>Maintenant nous nous sentons plus comme des concurrents que comme des partenaires.</i>

В приведенном речевом сегменте можно наблюдать сразу несколько интересных приемов. Во-первых, *present continuous* в исходном тексте реализуется в тексте перевода не грамматически, а лексически, через наречие *maintenant*. Во-вторых, синонимическая пара *a competitor or a rival* компрессируется и транслируется лишь одним словом. Кроме того, употребленные в единственном числе *a competitor, a rival, a partner* присутствуют в тексте перевода во множественном числе.

Избыточные элементы текста, в частности - излишняя тематическая информация, подвергаются компрессии:

ИТ	Синхронный перевод
С. Лавров: Евросоюз по-прежнему <i>как объединение</i> остается крупнейшим торгово-экономическим партнером Российской Федерации.	S. Lavrov: L'Union Europeenne reste notre partenaire le plus important du point de vue economique.

В данном случае к избыточной тематической информации можно отнести сочетание *как объединение*. И для ораторов, и для аудитории очевидно, что Евросоюз представляет собой объединение, а потому в целях экономии времени подобная информация может быть опущена.

Так, декомпрессия (в формате конкретизации) может следовать за компрессией:

ИТ	Синхронный перевод
J. Borrell: On the green economy our ambitious green deal is <i>to fight climate change and environmental challenges, we give also a lot of opportunities to cooperate.</i> Русс. Перевод: Ж. Боррель: Что касается зеленой экономики, то наше амбициозное зеленое соглашение направлено <i>на борьбу с изменением климата и экологическими проблемами, мы также даем много возможностей для сотрудничества.</i>	J. Borrell: En ce qui concerne <i>la lutte contre les changements climatiques</i> , l'Union Europeenne est engagee dans <i>le domaine ce qui nous offre une plateforme pour la cooperation bilaterale.</i>

Также можем проследить, что эмоциональные элементы дискурса часто опускаются:

ИТ	Синхронный перевод
Газета «Коммерсант»: Сергей Викторович накануне вашего приезда обещал передать вам видеоматериалы с кадрами <i>жестких разгонов протестных акций</i> на территории стран Европы.	Journal "Kommersant": Monsieur Lavrov a promis de vous transmettre les videos avec <i>les dispersions</i> des manifestations en Europe.

Так, определение «жесткий» никак не отражено в тексте перевода, однако внутренняя информация осталась. Небольшой компрессии подверглись элементы *видеоматериалы с кадрами и на территории стран Европы*, что никак не влияет на полное понимание данных.

Также, С.В. Лаврову свойственно использование в речи ярких образных высказываний:

ИТ	Синхронный перевод
С. Лавров: Когда поначалу Президент Путин объявил о создании вакцины «Спутник V», эта новость была встречена достаточно негативно - от скептических высказываний (<i>что, мол, слишком рано и никто ничего не знает</i>) до того, что русские торопятся, чтобы только снять какие-то геополитические пенки <...>.	S. Lavrov: Des que monsieur Poutine a declare la creation du vaccin "Sputnik V", cette annonce a ete mal reçue, a ete suivie des reponses critiques <i>sous pretexte que</i> les Russes sont en hate et sont presses pour resoudre des problemes geopolitiques

(Переводчик опускает компонент *что, мол, слишком рано и никто ничего не знает*), однако в данном случае сжатие текста компенсируется введением компонента *sous pretexte que* в тексте перевода.

Эмоциональная информация может быть переделана в более нейтральную за счет синтаксиса, например:

ИТ	Синхронный перевод
С. Лавров: Испанские власти ответили: «Вы знаете, у нас есть наша судебная система и даже не думайте сомневаться в тех решениях, которые мы принимаем в наших судах по нашим законам».	S. Lavrov: L 'Espagne a repondu que le jugement a ete porte en bonne et due forme conformement a la legislation interne.

Трансформация прямой речи в косвенную не только позволяет снизить градус конфликтности, но и приближает ее к официальной речи, то есть не наносит большого ущерба с точки зрения жанра.

Так, следующий еще один яркий и интересный пример:

ИТ	Синхронный перевод
Агентство «Спутник»: Третьего декабря моих коллег в Латвии, <i>семерых журналистов, задержали</i> , в отношении них были проведены обыски, изъята оргтехника, <i>заведены уголовные дела</i> . <...> Схожие действия мы наблюдали буквально на днях со стороны украинского правительства, <i>где вероломно, без причин и поводов</i> были блокированы три телеканала.	Agence "Sputnik": Le trois decembre dernier, mes collegues, journalistes, ont ete arretes en Lettonie. Des perquisitions ont ete effectuees contre ces journalistes et <i>il y a des poursuites engagees</i> . <...> Il y a quelques jours, nous avons fait face a des actions pareilles de la part de l'Ukraine contre leurs journalistes ou trois chaines ont ete bloquees.

Переводчик также передает пассивную конструкцию *заведены уголовные дела* через безличное *il y a des poursuites engagees*. Это еще один способ нейтрализации. Наиболее экспрессивные компоненты высказывания (*семерых журналистов; где вероломно, без причин и поводов*) переводчиком проигнорированы, хотя именно на них журналист сделал интонационный акцент.

Международные пресс-конференции предполагают наличие синхронного переводчика, внутренняя готовность которого позволяет выстроить хороший диалог между участниками благодаря использованию фоновых знаний и пониманию специфики мероприятия. Синхронный переводчик ориентируется на коммуникативное намерение и действует соответственно с контекстом.

Исследование показало, что среди наиболее часто используемых стратегий в рамках конференц-перевода можно выделить стратегию компрессии и декомпрессии. Так, в рассмотренных мною примерах переводчики нередко опускали «эмоциональную информацию», неоднозначные метафоры, сравнения. Вместе с тем, компоненты высказывания, позволяющие усилить кооперативный момент мероприятия. И в конце хочу добавить, что наиболее важной представляется функция переводчика как посредника, позволяющего сгладить ряд конфликтных моментов между сторонами диалога и привести их к взаимопониманию.

ЛИТЕРАТУРА

1. Иванова И.В. Жанр интервью: формы бытования и языковые особенности [Электронный ресурс].
2. Алексеева И.С. Введение в переводоведение. М.: Академия, 2004 г.
3. Алексеева И.С. Профессиональное обучение переводчика: учебное пособие по устному и письменному переводу для переводчиков и преподавателей.
4. https://www.mid.ru/ru/press_service/vizity-ministra/1415200/ (Электронный ресурс)

УДК 811.133.1 81`2

Rafikova Karina,
3e année
La traduction et l'interprétariat
KazURIetLM, Almaty, Kazakhstan
e-mail: arduckarina@gmail.com

BRIDGES BETWEEN CULTURES: ROLE AND CHARACTERISTICS OF INTERCULTURAL COMMUNICATION IN TRANSLATION STUDIES

Intercultural communication is the process of interaction and exchange of information between representatives of different cultures. This process involves the transfer of knowledge, values, norms, and customs between individuals or groups whose cultural backgrounds may significantly differ. An important characteristic of intercultural communication is the recognition and consideration of cultural contexts that can influence the perception and understanding of messages.

Key words: Intercultural communication, translation studies, cultural differences, intercultural interaction, translator, intercultural exchange, intercultural understanding, cultural context, intercultural adaptation, linguistic and cultural competence, cross-cultural communication, intercultural coherence, cultural interaction, global culture, international communication.

Рафиқова Карина,
3 курс, КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Специальность «6В02305-Переводческое дело»
Алматы, Казахстан
e-mail: arduckarina@gmail.com

LES PONTS ENTRE LES CULTURES : RÔLE ET CARACTÉRISTIQUES DE LA COMMUNICATION INTERCULTURELLE DANS LA TRADUCTOLOGIE

La communication interculturelle est le processus d'interaction et d'échange d'informations entre des représentants de cultures différentes. Ce processus implique le transfert de connaissances, de valeurs, de normes et de coutumes entre des individus ou des groupes dont les antécédents culturels peuvent différer considérablement. Une caractéristique importante de la communication interculturelle est la reconnaissance et la prise en compte des contextes culturels qui peuvent influencer la perception et la compréhension des messages.

Ключевые слова: Communication interculturelle, traductologie, différences culturelles, interaction interculturelle, traducteur, échange interculturel, compréhension interculturelle, contexte culturel, adaptation interculturelle, compétence linguistique et culturelle, communication interculturelle, cohérence interculturelle, interaction culturelle, culture globale, communication internationale.

La communication interculturelle est un processus d'interaction et d'échange d'informations entre les représentants de différentes cultures. Ce processus implique le transfert de connaissances, de valeurs, de normes et de coutumes entre des individus ou des groupes dont les fonds culturels peuvent varier considérablement. Une caractéristique importante de la communication interculturelle est la prise de conscience et la prise en compte des contextes culturels qui peuvent influencer la perception et la compréhension des messages.

Le rôle de la communication interculturelle dans la traduction

Le traducteur, en tant que « pont » entre les cultures, est responsable du transfert précis non seulement des unités lexicales, mais aussi des nuances culturelles. La communication interculturelle aide le traducteur à saisir les subtilités, les contextes et les connotations qui ne peuvent pas toujours être exprimés par la traduction directe des mots. Comprendre les aspects interculturels permet aux traducteurs de créer des textes qui interagiront efficacement avec le public cible. La prise en compte des préférences culturelles et des styles de communication devient un élément essentiel du processus de traduction. La communication interculturelle dans la traduction joue un rôle clé dans la promotion de la compréhension entre les cultures. Cela favorise non seulement l'échange de connaissances, mais aussi le renforcement des relations internationales et le rapprochement des différents groupes culturels. Dans ce contexte, l'étude du rôle de la communication interculturelle dans la traduction devient non seulement une étude pertinente, mais aussi une étape importante vers l'amélioration des processus de traduction dans le monde multiculturel d'aujourd'hui.

Aperçu des termes clés :

1. Communication interculturelle

– Définition : la communication Interculturel est un processus de communication interculturelle impliquant la transmission d'informations, de valeurs et de normes. Il est axé sur la compréhension et le respect des caractéristiques culturelles dans le processus d'échange.

2. Traduction

– Définition : la traduction est un domaine de connaissance qui étudie les aspects théoriques et pratiques de la traduction. Comprend l'analyse des structures linguistiques, des caractéristiques culturelles et des méthodes de transmission du sens des textes d'une langue à l'autre.

3. Différences culturelles :

– Définition : les différences culturelles reflètent les aspects uniques des comportements, des valeurs, des traditions et des coutumes propres aux différents groupes culturels. Ils peuvent inclure des nuances linguistiques, des normes de courtoisie, des croyances religieuses et d'autres aspects qui façonnent le contexte culturel.

Analyse du rôle du traducteur en tant que « pont » entre les cultures :

Le traducteur, dans le contexte de la communication interculturelle, n'est pas seulement un interprète de la tâche de traduction de textes, mais un véritable « pont » entre les différentes cultures. Ce rôle nécessite des compétences et une compréhension spécifiques pour transmettre avec succès non seulement des éléments linguistiques, mais également des contextes culturels. Voici quelques aspects clés du rôle du traducteur dans ce contexte :

1. Sensibilité culturelle

– Le traducteur doit avoir une compréhension approfondie des cultures des deux langues entre lesquelles il travaille. Cela inclut la connaissance des normes culturelles, des valeurs, des traditions et l'identification des connotations culturelles.

2. **Adaptation du contexte :**

– Une traduction réussie nécessite que le traducteur non seulement transmette le sens des mots, mais adapte également le contexte aux caractéristiques culturelles. Cela peut inclure le choix d'idiomes adéquats, l'application du bon style et le maintien de l'unicité du texte.

3. **Résolution des conflits culturels**

– Le traducteur, en tant que «pont», doit être capable de résoudre les conflits culturels qui peuvent survenir en raison de différences dans l'interprétation ou l'interprétation de certaines expressions. Cela nécessite non seulement des compétences linguistiques, mais aussi des compétences dans la gestion des nuances culturelles.

4. **Préserver le style et le ton :**

– La préservation du style et du ton de l'original est un aspect important du travail du traducteur. Il doit être capable de transmettre le contenu émotionnel d'un texte tout en restant cohérent avec le contexte culturel, ce qui garantit une perception correcte du texte.

5. **Travailler avec des adaptations culturelles :**

– Parfois, la traduction peut nécessiter des adaptations culturelles pour comprendre le public cible. Le traducteur doit être créatif et flexible pour adapter le texte sans perdre les messages clés.

6. **Déontologie :**

– L'éthique professionnelle est très appréciée dans le travail de l'interprète, en particulier dans le contexte de la communication interculturelle. Cela inclut le respect de la vie privée, le respect des différences culturelles et l'honnêteté dans la transmission de l'information.

7. **Formation et éducation**

– Le traducteur joue également le rôle d'éducateur en introduisant les lecteurs ou les auditeurs dans les aspects culturels de l'original. Cela favorise une large compréhension du contexte culturel et renforce les liens entre les différentes communautés.

Le rôle de l'interprète en tant que «pont» entre les cultures devient essentiel pour maintenir la compréhension mutuelle et l'échange d'informations dans la société mondiale d'aujourd'hui. Ce rôle exige non seulement des compétences linguistiques, mais aussi un sens culturel permettant au traducteur de transmettre efficacement les messages au-delà des frontières culturelles.

La traduction de textes entre différentes cultures est un processus complexe, soumis à divers problèmes et défis liés aux différences culturelles. L'une des principales difficultés consiste non seulement à transmettre les mots, mais aussi à adapter le sens et le contexte aux caractéristiques culturelles.

Les nuances culturelles peuvent entraîner des difficultés lexicales et sémantiques où les mots et les concepts dans une langue n'ont pas de correspondance directe dans une autre. Les idiomes et les expressions phraséologiques fréquemment utilisés dans l'original peuvent s'avérer incompréhensibles, voire trompeurs, dans la culture cible.

Des problèmes peuvent également survenir en raison de différences dans l'utilisation du langage, telles que le niveau de formalité ou la perception des sentiments. Cela nécessite que le traducteur sélectionne soigneusement le vocabulaire et la structure des phrases afin de conserver le ton et le style originaux du texte.

Les textes juridiques peuvent contenir des termes qui ont des significations différentes dans différents systèmes juridiques. L'interprète doit connaître les deux traditions juridiques et garantir l'exactitude de la transmission de l'information.

La confrontation avec les stéréotypes et les clichés culturels présente également des difficultés, car l'utilisation de stéréotypes provenant de l'original peut conduire à des malentendus, voire à des conflits dans la culture cible.

Cependant, l'un des principaux problèmes est **la spécificité contextuelle**, où les éléments d'un texte dépendent d'une situation ou d'un événement particulier compris uniquement dans le contexte culturel. Le traducteur doit non seulement interpréter ces éléments, mais aussi les transmettre dans le contexte approprié. La résolution de ces problèmes nécessite non seulement des compétences linguistiques, mais également une compréhension approfondie des cultures dont proviennent les textes.

Cela souligne également l'importance de l'éducation culturelle et du développement continu des compétences linguistiques pour travailler efficacement dans un environnement interculturel.

Une communication interculturelle efficace dans le domaine de la traduction est un processus complexe et multidimensionnel qui nécessite des techniques et des stratégies différentes. Dans ce contexte, le traducteur agit en tant que médiateur, qui doit prendre en compte non seulement les aspects linguistiques, mais aussi les caractéristiques culturelles des textes.

Un aperçu des différentes techniques et stratégies qui peuvent être utilisées pour une communication interculturelle efficace dans la traduction.

Une technique clé est l'analyse culturelle. L'interprète doit comprendre en profondeur les contextes et les caractéristiques culturelles, y compris les valeurs, les normes et les traditions de chaque culture. Cela lui permet de transmettre plus précisément le sens du texte, en tenant compte de toutes les nuances et des nuances contextuelles.

L'adaptation du contexte est une autre stratégie importante qui implique la capacité du traducteur à adapter la structure des phrases et le choix du vocabulaire aux caractéristiques culturelles du public cible. Cela inclut l'utilisation d'idiomes, de rotations phraséologiques et de styles de communication adéquats, compte tenu des préférences et des attentes des lecteurs.

Une approche synergique consiste à collaborer avec des locuteurs natifs et des représentants de la culture pour mieux comprendre les mentalités et le contexte. Travailler en étroite collaboration avec les représentants des deux cultures contribue à améliorer la perception des textes et à réduire les distorsions possibles.

Par conséquent, une communication interculturelle efficace dans le domaine de la traduction nécessite une combinaison de connaissances linguistiques, d'une compréhension approfondie des cultures et de l'utilisation de diverses techniques et stratégies. Le travail du traducteur dans ce domaine consiste à équilibrer les éléments linguistiques et culturels pour assurer la précision, la clarté et la préservation du sens original du texte.

Dans le monde d'aujourd'hui, la communication interculturelle dans le domaine de la traduction prend de plus en plus d'importance, offrant aux traducteurs des opportunités et des défis exceptionnels. Avec l'approfondissement des processus de mondialisation, l'expansion des échanges culturels et l'interaction intense des différentes communautés, les perspectives de développement de ce domaine promettent d'être riches et prometteuses.

Le progrès technologique devient un catalyseur pour le développement de la communication interculturelle. L'introduction de l'intelligence artificielle et de l'apprentissage automatique dans la traduction crée de nouvelles opportunités pour améliorer l'efficacité et la précision de la traduction. Les plates-formes en ligne et les outils d'automatisation accélèrent le processus en fournissant aux traducteurs des outils uniques pour assurer une interaction de qualité entre les cultures.

Une compréhension approfondie des contextes socioculturels devient une partie intégrante de l'approche professionnelle. Les traducteurs doivent être prêts à examiner de plus près non seulement les aspects linguistiques, mais aussi les nuances culturelles spécifiques. Les compétences interculturelles deviennent un outil clé dans l'arsenal du traducteur, lui permettant d'interagir avec succès avec différentes images culturelles et de transmettre efficacement le sens.

Les aspects humanitaires et sociaux de l'interaction sont de plus en plus importants. Les interprètes assument le rôle de médiateurs en favorisant la compréhension et le respect entre les différentes cultures. Leur travail prend une dimension sociale, influençant la formation de relations positives et le rapprochement de la communauté mondiale.

En se développant dans le contexte des défis et des besoins actuels, la communication interculturelle dans le domaine de la traduction ouvre de nouvelles perspectives de croissance individuelle et professionnelle. Cette direction suit non seulement les changements dans les communications mondiales, mais les façonne activement, contribuant ainsi à la création d'un monde plus ouvert, connecté et compréhensif.

УДК 81`322.4

Rakhimova A.,

Bachelor of Translation Studies of Ablai Khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: asel2002434@gmail.com

Alshanov R.,

Scientific supervisor, MA in Translation Studies
Ablai Khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: Ruslan-alshanov@mail.ru

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE TRANSLATION QUALITY OF LITERARY AND TECHNICAL TEXTS USING MACHINE TRANSLATION SERVICES FROM ENGLISH INTO RUSSIAN

This article is devoted to a comparative analysis of the quality of machine translation, with a focus on the differences in the translation of literary and technical texts from English into Russian. The study examines the features of the work of popular online translation services, highlights the difficulties in conveying emotional coloring and stylistic nuances in works of art, as well as obstacles in accurate conveying specialized terms in technical texts. Possible ways to improve machine translation systems through the use of the latest natural language processing technologies and long-term training of neural networks are also discussed.

Key words: online translators, literary texts, technical texts, translation accuracy, adequacy, equivalence, comparative analysis, neural networks

Рахимова А.,

бакалавр КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Специальность: «6В02301-Переводческое дело»
Алматы, Казахстан
e-mail: asel2002434@gmail.com

Алшанов Р.,

Научный руководитель, Магистр переводческого
дела, КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Алматы, Казахстан
e-mail: Ruslan-alshanov@mail.ru

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ КАЧЕСТВА ПЕРЕВОДА ХУДОЖЕСТВЕННЫХ И ТЕХНИЧЕСКИХ ТЕКСТОВ ПРИ ПОМОЩИ СЕРВИСОВ МАШИННОГО ПЕРЕВОДА С АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА НА РУССКИЙ

Данная статья посвящена сравнительному анализу качества машинного перевода, с фокусом на различиях в переводе художественных и технических текстов с английского на русский язык. В исследовании рассматриваются особенности работы популярных онлайн-переводчиков, выделяются сложности в передаче эмоциональной окраски и стилистических приемов в художественных произведениях, а также ограничения, препятствующие точной передаче специализированных терминов технических текстов с одного языка на другой. Также обсуждаются возможные пути улучшения систем машинного перевода посредством новейших технологий обработки естественного языка и долгосрочного обучения нейронных сетей.

Ключевые слова: онлайн-переводчики, художественные тексты, технические тексты, точность перевода, адекватность, эквивалентность, сравнительный анализ, нейронные сети

На фоне быстрого технологического развития современные цифровые инструменты перевода представляют собой важное звено в коммуникации между разными языковыми группами. Современные сервисы машинного перевода предоставляют ряд эффективных инструментов, с помощью которых можно добиться автоматизированного перевода текстов за долю секунды. Тем не менее, несмотря на стремительное развитие и рост популярности цифровых инструментов перевода, вопрос качества машинного перевода по-прежнему остается открытым, особенно в контексте художественных и технических текстов.

В мире, где постоянно развиваются международные коммуникации и сотрудничество, увеличивается и объем информации, который требуется переводить на различные языки в кратчайшие сроки. Исследование данной темы как никогда необходимо для более глубокого понимания изучаемого вопроса, а также выявления потенциала и пользы машинных сервисов перевода в разных сферах человеческой деятельности, что позволит улучшить существующие системы и существенно упростить жизнь человека.

Одной из ключевых проблем существующих систем машинного перевода является их ограниченная способность эффективной обработки текстов различных жанров. Художественные и технические тексты представляют собой особые вызовы для переводческих систем, требуя от них не только точности в передаче лексического значения, но и понимания контекста и стилистических особенностей исходного материала.

Google Translate, разработанный компанией Google, пользуется большой популярностью и широким спросом как цифровой инструмент для перевода. Его возможности многоязычной поддержки охватывают десятки языков, что делает его универсальным средством для пользователей со всего мира. Преимуществом Google Translate является его способность переводить текст, голосовые сообщения и даже изображения в режиме реального времени. Однако несмотря на широкое распространение, некоторые критики отмечают, что точность перевода может страдать в случаях сложных структур предложений и контекстуальных нюансов.

Microsoft Translate – это еще одно мощное средство для машинного перевода. Этот инструмент использует технологию глубокого обучения для предоставления более точных и подходящих переводов. Он также позволяет работать онлайн, что очень важно в условиях ограниченного доступа к интернету. Microsoft Translate широко используется в повседневной жизни и корпоративном общении, чтобы обеспечить качественный перевод на разные языки.

Появившийся в России сервис Yandex.Translate является цифровым инструментом для перевода, разработанным компанией Yandex. Данный сервис, ориентированный на русскоязычных пользователей, также имеет возможность осуществлять перевод на различные языки. Для улучшения качества перевода с русского языка, он применяет нейронные сети и статистические методы. Особенностью Yandex.Translate является его акцент на качестве перевода с русского языка, что делает его популярным онлайн-сервисом для пользователей из России.

DeepL Translator является сравнительно новым и быстро набирающим популярность цифровым инструментом для перевода. Он обладает уникальной особенностью, которая заключается в использовании нейронных сетей и глубокого обучения, что позволяет обеспечить высокую точность перевода. DeepL Translator имеет возможность выполнять переводы на несколько иностранных языков. Он широко используется при переводе текстов, которые касаются деятельности в сфере бизнеса и научных исследований.

При использовании онлайн-переводчиков важно учитывать уникальные аспекты перевода. Цифровые инструменты, несомненно, улучшили качество перевода благодаря технологическому прогрессу, однако они не всегда способны передать культурные и стилистические нюансы. Это особенно важно в художественных текстах, где эмоции и метафоры играют ключевую роль. Точность перевода зависит от контекста, и онлайн-переводчики, игнорирующие контекст, могут допускать ошибки, особенно в технических текстах, где требуется высокая точность. Рассмотрим какие аспекты нужно принимать во внимание при использовании онлайн-переводчиков.

1. Эмоциональные аспекты и стиль в художественных текстах. Художественные тексты

возникают в мире эмоций и стиля. При переводе таких текстов важно учитывать их эмоциональные аспекты и стиль. Хотя онлайн-переводчики стараются передать эмоциональный контекст, они не всегда могут уловить всю глубину чувств. Метафоры, ирония и другие художественные методы могут быть неправильно поняты, что искажает общую эмоциональную окраску оригинала.

2. Культурные особенности и идиомы. При работе с онлайн-переводчиками возникают сложности в передаче культурных особенностей и идиом, которые могут иметь различное толкование в разных языках. Точность и понимание текста могут быть нарушены из-за утери или неправильной интерпретации некоторых выражений. Эта проблема особенно остро стоит в художественных произведениях, где значимость культурных аспектов неоспорима.

3. Специализированная лексика в технических текстах. При переводе технических текстов важно учитывать точность использования специальных терминов и лексики. Онлайн-переводчики зачастую испытывают затруднения при определении подходящих терминов в зависимости от обстоятельств. Это может негативно сказаться на осмыслении технической информации и привести к ошибкам в интерпретации.

4. Учет контекста. Онлайн-переводчики часто сталкиваются с проблемами, связанными с недостаточно полным учетом контекста исходного текста. Особенно ярко эта проблема проявляется в случаях полисемии, а также при переводе художественных произведений, где контекст играет ключевую роль в понимании смысла.

5. Обработка сленга и неологизмов. Современные тексты требуют особого внимания при переводе, так как онлайн-словари постоянно обновляются, но их актуальность иногда оставляет желать лучшего. Неологизмы, сленг и жаргон могут быть упущены, что делает перевод неточным и не соответствующим современным языковым тенденциям.

6. Ограниченность генерации текста. Алгоритмы машинного обучения лежат в основе онлайн-переводчиков, и хоть они достигли значительных успехов, их способности в создании креативных текстов все еще ограничены. Особенно в художественной литературе, где стиль играет важную роль, они могут не справиться с задачей создания уникального произведения.

При работе с текстами, где необходимо учитывать культурные нюансы, сохранять эмоциональную окраску и обеспечивать высокую точность, особое внимание следует уделять использованию онлайн-переводчиков. Эти аспекты подчеркивают значимость правильного подбора средств для перевода в интернете.

Следующий этап исследования – это сравнительный анализ качества перевода художественных и технических текстов. Технические тексты отличаются структурной ясностью и точностью, в то время как художественные произведения пронизаны метафорами и эмоциональными оттенками. Важно выявить, какие системы автоматического перевода справляются с этими различиями более эффективно. Приведем несколько примеров:

1. Художественные тексты: Пример: Перевод стихотворения

Исходное стихотворение:

The stars danced in the night sky,

A symphony of light and mystery.

Перевод с использованием машинного перевода:

Звезды танцевали на ночном небе,

Симфония света и тайны.

В данном примере машинный перевод успешно передает общий смысл стихотворения, сохраняя образы и эмоциональную окраску. Однако, возможны потери в стиле и структуре, так как машина может упустить нюансы литературного характера, которые важны для сохранения стиха.

2. Технические тексты: Пример: Перевод инструкции по сборке мебели

Исходная фраза:

Attach the side panel to the base using screws A and B.

Перевод с использованием машинного перевода:

Прикрепите боковую панель к основе, используя винты А и В.

В данном случае, машинный перевод успешно передает конкретные инструкции, основанные на техническом словаре. Однако, важно отметить, что машины могут столкнуться с трудностями при переводе сложных технических терминов или специфичных инструкций, что может сказаться на точности и ясности перевода.

3. Анализ стиливых особенностей: *Пример: Перевод выразительного высказывания*

Исходное высказывание:

Her laughter echoed through the room like a melody.

Перевод с использованием машинного перевода:

Её смех разнесся по комнате, как мелодия.

Машинный перевод успешно передает образное выражение, но может потерять часть стиливого богатства. Например, выбор слова «разнесся» вместо «звучал» может изменить восприятие звука, что может быть важно в художественном контексте.

4. Специфика перевода идиом: *Пример: Перевод идиомы*

Исходная идиома:

It's raining cats and dogs.

Перевод с использованием машинного перевода:

Идет дождь кошек и собак.

В данном случае, машинный перевод передает смысл идиомы, но не всегда точно переводит ее в русском языке, что подчеркивает сложности в передаче культурных особенностей и идиом. Онлайн переводчик перевел идиому в буквальном смысле. Но для перевода идиом переводчику необходимо найти правильный эквивалент. В следствие чего, верный перевод идиомы – «*льет как из ведра*».

Сложности в передаче стиливых особенностей, эмоций и культурных нюансов остаются актуальными для современных систем машинного перевода, несмотря на продвижения в этой области. Особенно это касается художественной литературы, где системы могут испытывать затруднения. В технических текстах, где требуется точность, машины могут быть более эффективными, но все же требуют вмешательства и контроля специалиста.

Финальный этап исследования затрагивает проблемы и перспективы в использовании систем машинного перевода. Одной из ключевых проблем является сохранение стиля и смысла оригинала, особенно в художественных текстах. Необходимо также решать вопросы, связанные с различиями в языковых структурах и культурных особенностях.

Проблемы:

1. Сложности с точностью и структурой. Системы машинного перевода могут сталкиваться с трудностями в правильном определении контекста и точной передаче смысла, особенно в сложных предложениях. Например, в предложении «*He saw that she was not at home, and it broke his heart.*» онлайн-переводчики могут иметь трудности в понимании того, что «*it*» относится к тому, что он видел, а не к тому, что разбито.

2. Проблемы с метафорами и идиомами. Использование метафор и идиом в тексте может создавать трудности для машинных переводчиков. Например, фраза «*Kick the bucket*» в английском языке означает умереть, но буквальный перевод может быть воспринята неверно.

3. Сложности в передаче эмоционального контекста. Эмоциональные нюансы, такие как сарказм или ирония, могут быть утеряны при машинном переводе. Например, фраза «*Nice job!*» может быть ошибочно переведена как «*Хорошая работа!*» без учета того, что она может использоваться с саркастическим оттенком.

4. Проблемы с культурными различиями. Некоторые выражения и обороты, характерные для одной культуры, могут быть труднопереводимыми на другие языки. Например, понимание английской фразы «*Break a leg*» как пожелание удачи может быть неправильным в других культурах.

Перспективы:

1. **Развитие технологий обработки естественного языка.** С развитием технологий обработки естественного языка (Natural Language Processing, NLP), системы машинного перевода становятся более чувствительными к контексту и способными адаптироваться к стилю и эмоциональному контексту.

2. **Использование контекстуальных данных.** Интеграция контекстуальных данных, таких как предыдущие предложения или контекст разговора, может помочь улучшить точность перевода. Это особенно важно для художественных текстов, где контекст играет решающую роль.

3. **Долгосрочное обучение нейросетей.** Долгосрочное обучение нейронных сетей на больших объемах разнообразных текстов может улучшить их способность к адаптации и более точному переводу, учитывая различия в структуре языка.

4. **Использование совместных моделей перевода.** Развитие моделей перевода, которые объединяют в себе различные методы, такие как статистический и нейронный перевод, может предоставить более эффективные и точные результаты, особенно в разнообразных контекстах.

5. **Продолжительное обучение на специализированных данных.** Обучение систем машинного перевода на специализированных данных, таких как технические или художественные тексты, может улучшить их способность к точному и адаптированному переводу в этих областях.

В целом, несмотря на проблемы, современные тенденции в области искусственного интеллекта и машинного перевода предоставляют перспективы для постоянного улучшения качества и широкого применения этих систем. Однако важно осознавать их ограничения и продолжать исследования в направлении совершенствования технологий.

Заключение

Сегодня в мировой коммуникации системы машинного перевода занимают важное место, облегчая обмен информацией между разнообразными языковыми группами. Проведенный анализ качества перевода художественных и технических текстов при использовании онлайн-переводчиков выявил целый ряд проблем и вызовов.

Метафоры, идиомы и образный язык представляют для машин значительные трудности в понимании художественных текстов. Эмоциональные нюансы, стилевые особенности и культурные контексты также оказываются сложными для перевода. В технических текстах возникают проблемы с точным воспроизведением специализированных терминов и инструкций.

Однако, перспективы в области машинного перевода также обнадеживают. Технологический прогресс в обработке естественного языка, использование контекстуальных данных и долгосрочное обучение нейронных сетей предоставляют нам возможность совершенствовать системы перевода. Совмещение различных методов перевода и продолжительное обучение на специализированных данных могут стать ключевыми факторами для улучшения точности и адаптивности машинного перевода.

Машинные переводы становятся все более значимыми в различных сферах общества, требуя постоянного внимания к культурным и стилевым характеристикам текстов. Развитие технологий в этой области требует не только улучшения технических аспектов, но и осознанного подхода к редакции результатов. Несмотря на это, в художественных текстах, особенно в поэзии и литературе, где стиль и эмоции играют важную роль, человек как переводчик остается незаменимым. Благодаря постоянным исследованиям и инновациям, можно ожидать дальнейшего совершенствования машинного перевода и его широкого применения в будущем.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 “Neural Machine Translation by Jointly Learning to Align and Translate” (Bahdanau et al., 2014).
- 2 “Foundations of Statistical Natural Language Processing” by Christopher D. Manning and Hinrich Schütze.

- 3 “Attention is All You Need.” *Advances in Neural Information Processing Systems*, 30 Vaswani, A., Shazeer, N., Parmar, N., Uszkoreit, J., Jones, L., Gomez, A. N., ... & Polosukhin, I. (2017).
- 4 “Neural Machine Translation.” arXiv preprint arXiv:1409.0473. Cho, K. (2014).
- 5 Google Translate: <https://translate.google.com/>
- 6 Microsoft Translator: <https://www.microsoft.com/en-us/translator>
- 7 Yandex.Translate: <https://translate.yandex.com/>
- 8 DeepL Translator: <https://www.deepl.com/translator>

УДК 81`25

Розыева С.,

Студент бакалавриата КазУМОиМЯ им. Абылай хана
Специальность «6В02301- Переводческое дело»

Алматы, Казахстан

e-mail: rozyevasabina@gmail.com

Научн. рук.: м.г.н., ст.преп. **Жапарова А.А.**

ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА ДЕТЕКТИВНОГО ЖАНРА (НА ОСНОВЕ СЕРИАЛА «ШЕРЛОК»)

В статье рассматривается многообразие детективного жанра, подчеркивается его центральная тема - тайна, адаптируемость к новым тенденциям, обсуждаются основные особенности.

Автор приходит к выводу, что детективный жанр развивался на протяжении десятилетий, диверсифицировался в различные поджанры и продолжает адаптироваться к новым тенденциям и технологиям, создавая переводческие проблемы, требующие культурной восприимчивости и адаптации жанра для глобальной аудитории

Ключевые слова: детективный жанр, мистерия, эволюция, особенности, проблемы перевода, жанровое разнообразие.

Rozyyeva S.,

Undergraduate of Translation Studies of Ablai khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: rozyevasabina@gmail.com

Scientific supervisor: MA, Senior instructor

Zhaparova A.A.

FEATURES OF TRANSLATION OF THE DETECTIVE GENRE (BASED ON THE TV SERIES “SHERLOCK”)

The article delves into the diversity of the detective genre, emphasizing its central theme of mystery, its adaptability to new trends, and discussing its main features.

The author comes to the conclusion that that the detective genre has evolved over decades, diversified into various sub-genres, and continues to adapt to new trends and technologies, presenting translation challenges that require cultural sensitivity and genre-specific adaptation for a global audience.

Key words: detective genre, mystery, evolution, features, translation challenges, genre diversity.

The detective genre stands out as one of the most successful in contemporary popular culture, skilfully combining elements of the everyday and high art in artistic expression.[1, p.164]

The detective genre in literature or cinema focuses on crime investigation, solving mysteries and unravelling intrigue. The main plot element in a detective novel involves the active participation of the viewer or reader in solving crimes by solving riddles, unravelling mysteries and trying to unravel mysterious circumstances. This genre is usually characterised by a suspenseful and exciting plot that encourages the viewer to solve mysteries together with the characters. According to N.N. Volsky, a researcher of the theory and history of the detective genre, “the main genre factor is the presence of a mystery, the unravelling of which becomes the main driving force of the plot”.[2, p.13] The detective genre promises readers a thrilling experience due to its mysterious nature, creating an atmosphere of intrigue and unsolved mysteries.

The history of the evolution of the detective genre spans many decades and is a fascinating journey through various stages, starting with classic works and culminating in technically sophisticated modern crime novels. The genre’s origins date back a long time, having its roots in ancient literature, where the ancient Greeks introduced elements of the detective in their tragedies and comedies. In antiquity, readers and viewers were already attracted to solving mysteries and unravelling intrigue, which laid the foundations for the long development of the detective genre. However, the modern understanding of the genre found its origins in the nineteenth century. Edgar Allan Poe is considered one of the pioneers of atmospheric and mysterious stories such as “The Murders in the Rue Morgue” and “The Masque of the Red Death”, which became the foundation for the development of the detective genre. In fact, the term “detective” was first coined by Anne Catherine Green, a compatriot of Poe’s, in her work *The Leavenworth Cases*. [3, p.21] The golden age of the detective genre came in the first half of the 20th century, thanks to talented authors such as Arthur Conan Doyle and Agatha Christie. Their iconic characters, Sherlock Holmes and Hercule Poirot, established detective literature as an independent and significant genre. Conan Doyle’s contribution to the genre was immense, introducing new elements such as logical reasoning, scientific methods and careful research, giving the genre a more realistic and serious character.

Holmes himself became a symbol and embodiment of the detective genre, influencing many writers. His use of logic and observation to solve puzzles set the standard for future detective characters. In addition, Agatha Christie also contributed during this time, creating colourful detective characters and developing exquisite plots that kept readers in suspense until the last page. These masters not only strengthened the detective genre but also left an indelible mark on the history of literature and culture. With the advent of cinema, the detective genre found its place on the big screen. Detective films and television series have become extremely popular, and many classic works of literature have been successfully adapted for cinema. Screen adaptations of detective works allow viewers to visually immerse themselves in the atmosphere of mystery and investigation.

The detective genre continues to evolve in modern society, adapting to new technologies, social trends and the interests of readers and viewers. Its vast spectrum includes both traditional detective films in the style of the “classic detective”, as well as technothrillers and crime detectives that utilise elements of modern technology and scientific discoveries. This genre remains relevant and exciting, attracting the attention of both literature lovers and film buffs thanks to its mysteries, unexpected plot twists and exciting solutions. The constant emergence of new approaches and experiments in the genre only enhances its appeal.

The features of the detective genre strongly influence the plot, characters and perception of the works. The genre is defined by the presence of an expressive lead detective with high skills of observation, logic and patience. This character often plays a key role in solving crimes, regardless of their background. Important traits of such heroes are professionalism and analytical skills, as well as perseverance and wit.

E. A. Varlakova emphasises the moral and evaluative function inherent in the nature of detective intrigue. [4, p. 9] The mystery at the beginning of the detective represents the conflict of “good” and “evil” and conveys moral aspects. The process of investigation is important in creating suspense and mystery in a detective story where every detail plays a key role in solving the mystery. The climax occurs

when the crime is solved, accompanied by an unexpected twist, bringing satisfaction to the reader. The detective genre is associated not only with exciting characters and plots, but also with elements of mystery and deception, creating an atmosphere of uncertainty. At the end of the investigation, with all the details revealed, the work gains completeness and restores justice.

The detective genre is full of intrigue, mystery and unexpected events. It is a unique area of literature that requires special attention from translators. Translating detective fiction presents many cultural and linguistic challenges. One of the primary responsibilities of a detective translator is to be culturally sensitive. Detective stories are frequently intertwined with mysteries, rituals, and customs that are specific to a particular culture. The translator should not only convey the original meaning of the word but also reconstruct the context to retain the sense of the source text. The use of appropriate cultural equivalents is a crucial component of successful translation.

An example of cultural adaptations in the TV series *Sherlock* is a moment from the first episode of the show's first season «A study in pink» which has a line: «The body of Beth Davenport, Junior Minister for Transport was found late last night on a building site in Greater London» which in Russian sounds like «Тело Бет Дэйвенпорт, заместительницы министра по транспорту в парламенте было обнаружено вчерашней ночью на стройке в Большом Лондоне». In this case, we see how the notion of Junior Minister has been replaced by its equivalent, corresponding to the culture of Russian-speaking countries, which do not have the notion of Младший министр, but there is заместитель министра. It was also possible to use the concept as вице-министр, But the translator who decided to keep this variant must have found it the most appropriate and understandable for the Russian-speaking audience. Another such example is Detective inspector, which has been translated into Russian as Инспектор уголовной полиции, as in Russian-speaking cultures the term detective is often not used to define the position of a detective investigator. The most appropriate option for the translation of this position is precisely A criminal police inspector or criminal investigation officer (инспектор уголовной полиции или специалист по расследованию уголовных преступлений). These examples demonstrate successful cultural adaptation to target audiences while maintaining the specificity of the original.

In the realm of the detective genre, plot structure and suspense are central, creating a unique atmosphere full of mystery and unexpected events. Translating this genre poses special challenges, requiring careful selection of linguistic units to preserve rhythm, tone, and sentence structure while evoking excitement and surprise in the reader. A careful selection of translation equivalents is crucial in maintaining the suspenseful atmosphere and achieving the goal of translating a detective novel. This involves not only accurately translating words and phrases but also conveying the mood that readers experience when they look through the pages of a detective novel. Each language unit should reflect the sense of unpredictability present in the original. Linguistic solutions in translation serve as a means of conveying information and providing readers with a unique immersive experience in another culture. Translators must be sensitive to linguistic nuances and the reader's perception to maintain intrigue. The reader is drawn into the maelstrom of mysterious plot twists and turns, as the original author intended. Thus, the detective novel's suspense and intrigue serve as a bridge between the two cultures, and it is the translator's responsibility to construct this bridge with great care and skill. (See Table 1)

Table 1. Examples of translation transformations used in the translation of the TV series *Sherlock*

Original	Translation	Translation transformations and techniques
Stamford, Mike Stamford. We were at Barts ¹ together	Стэмфорд, Майк Стэмфорд. Мы вместе учились ¹ .	1 Modulation. There was a change of the name of university into “мы вместе учились” for audience comprehensibility
What is your connection ² to Sherlock Holmes?	Каким образом вы связаны ² с Шерлоком Холмсом?	2 Grammar substitution from noun to the adjective

I don't have one. I barely know him ³	Никак. Я его почти не знаю ³	3 Antonymous translation. Affirmative sentence was changed into negative form
But I would prefer for various reasons that my concern go unmentioned ⁴ .	Но по разным причинам я предпочел бы, чтобы вы не упоминали ⁴ ему о моем беспокойстве	4 Grammar substitution from adjective into verb
She thinks you're haunted by ⁵ memories of your military service.	Она думает, что вас преследуют ⁵ воспоминания о службе	5 Grammar substitution from Passive Voice into Active Voice

Conclusion

The enduring success of the detective genre is due to its ability to blend everyday elements with high art. From its ancient origins to the golden age, featuring iconic characters like Sherlock Holmes and Hercule Poirot, the genre has seamlessly transitioned to cinema, adapting to evolving technologies and societal trends.

The article highlights the crucial role of translators in navigating cultural nuances, as exemplified by successful adaptations in the TV series Sherlock. In the detective genre, plot structure and suspense are crucial. This presents translation challenges that require careful linguistic choices. The detective novel, with its suspense and intrigue, acts as a cultural bridge. It is the translator's responsibility to construct this bridge with precision, ensuring that readers experience the mystery intended by the original author.

REFERENCES

1. Серебрякова С. В., Кравцова А. В. Жанрово-тематические и прагматические особенности рассказов детективного жанра // Актуальные проблемы филологии и педагогической лингвистики. – 2019. – №. 1. - Serebryakova S. V., Kravtsova A. V. Zharnovo-tematicheskie i pragmaticheskie osobennosti rasskazov detektivnogo zhanra // Aktualnye problemy filologii i pedagogicheskoi lingvistiki. – 2019. – №. 1.
2. Вольский Н.Н. Легкое чтение. Работы по теории и развитию детективного жанра. Новосибирск: НГПУ, 2006. - Volsky N.N. Legkoye chteniye. Raboty po teorii i razvitiyu detektivnogo zhanra. Novosibirsk: NGPU, 2006.
3. Анцыферова О. Ю. Детективный жанр и романтическая художественная система // Национальная специфика произведений зарубежной литературы XIX–XX веков. Проблема жанра.–Иваново: Издательство ИвГУ.–1994- Antsyferova O. Yu. Detektivnyy zhanr i romanticheskaya khudozhestvennaya sistema // Natsional'naya spetsifika proizvedeniy zarubezhnoy literatury XIX–XX vekov. Problema zhanra.–Ivanovo: Izdatel'stvo IvGU. – 1994
4. Варлакова, Е. А. Текст-типологическая характеристика англоязычного детектива XX века - Varlakova, E.A. Tekst-tipologicheskaya kharakteristika angloyazychnogo detektiva XX veka

Sabiyeva A.,

Student of Translation studies of Ablai khan

KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: amoka.sabieva@gmail.com

Scientific supervisor: MA in translation studies,

senior teacher **Boranbayev D.B.**

INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE FIELD OF SIMULTANEOUS INTERPRETATION: BARRIERS AND OPPORTUNITIES

This article is devoted to the role of innovative technologies, including artificial intelligence, in the field of simultaneous interpretation, which are now widely used in all areas. The article examines in detail the technologies of automatic speech recognition and speech-to-text technology, the availability of remote simultaneous interpretation, as well as their optimal use in the profession of a simultaneous interpreter, along with possible barriers and potential opportunities posed by technological achievements.

Key words: simultaneous interpretation, artificial intelligence, machine translation, automatic speech recognition.

Сәбиева А.,

Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ студенті

Мамандық «6B02301-Аударма ісі»

Алматы, Қазақстан

e-mail: amoka.sabieva@gmail.com

Ғылыми жетекшісі: аударма ісі магистрі, аға

оқытушы, М.А. **Боранбаев Д.Б.**

ІЛЕСПЕ АУДАРМА САЛАСЫНДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР: ТОСҚАУЫЛДАР МЕН МҮМКІНДІКТЕР

Аталмыш мақалада қазіргі таңда барлық салада кең қолданысқа еніп келе жатқан инновациялық технологиялардың, соның ішінде жасанды интеллекттің ілеспе аударма саласындағы рөлі талқыланады. Мақалада сөйлеуді автоматты тану және оны мәтінге айналдыру, қашықтықтан ілеспе аударма жасау қол жетімділігі мен технологиялары жан-жақты талқыланып, оларды ілеспе аудармашы кәсібінде оңтайлы пайдаланумен қатар технологиялық жетістіктердің мүмкін болатын тосқауылдары мен әлеуетті мүмкіндіктері қарастырылады.

Кілт сөздер: ілеспе аударма, жасанды интеллект, машиналық аударма, сөйлеуді автоматты тану.

Ілеспе аударма - күрделі әрі психологиялық және танымдық жүктемесі бар іс-әрекет болғандықтан, аталған мамандықтың қолданысқа енген сәтінен бастап-ақ, ғалымдар зерттеулер мен тәжірибелерде аудармашылардың жұмысын жеңілдететін технологиялар мен құралдарды ойлап табуға жұмыс істеп келеді. Технологиялық жетістіктер, әсіресе жасанды интеллект (ЖИ) және табиғи тілде сөйлеуді автоматты тану мен сөйлеуді синтездеу арқылы аударма жасау жүйелерінде яки қосымшаларында немесе құралдарында қол жеткізілген прогресс өте қарқынды.

Сөйлеуді автоматты тану (ASR) дегеніміз, компьютерлер және интеллектуалды технологиялар мен робототехника сияқты компьютерлендірілген құрылғылардың көмегімен ауызша сөйлеуді тану болса, ал сөйлемді мәтінге айналдыру (STT) берілген мәтінді аудару үшін әдістемелер мен технологиялардың пайдаланылуы болып табылады [1, 366.]. Қазіргі таңда нейронды желілердің операциясымен кез келген Youtube, Instagram, TikTok сынды әлеуметтік

қолданбалар бейнелерінде сөйлеушінің сөзі автоматты түрде танылып, синтезделіп қалаған тілге аударылып отырады, соның ішінде қазақ тіліне де.

Аталмыш технологиялық жетістіктер ілеспе аудармашыны жоғары сапалы құрылғылармен (мысалы, аудио және бейне жабдықтары, консольдер, ноутбуктер және т.б.) толық жабдықталған бөлмелерден бастап, қашықтықтан ілеспе аударма жасау (RSI) барысында компьютер көмегімен жасалған аударма (CAT) және автоматтандырылған ауызша аударма (CAI) (бағдарламалық аударма жадылары, электронды сөздіктер) қамтамасыз етеді. Қашықтықтан ілеспе аударма жасау - іс-шараның барлық қатысушылары бір жерде болмағандықтан ақпараттық-коммуникациялық технологиялар арқылы жүзеге асырылатын аудармашылардың жұмысын сипаттауда жиі қолданылатын кең ұғым [2, 13б.]. Технологиялық және инновациялық жетістіктердің арқасында аудармалардың дәлдігі жақсарып қана қоймай, сонымен қатар бүкіл әлем бойынша нақты уақыт режимінде ілеспе аударма қызметтеріне қол жетімділік ұсынылады.

Алайда инновациялық технологиялар толығымен аудармашыларды алмастыра ала ма? Бұл технологиялар адам қызметінің барлық салаларына түбегейлі орнығып алғанымен, адамзатқа мүмкіндіктері мен тосқауылдарын бірге әкеліп отыр. Атақты өнертапқыш, футуролог және бірнеше сөйлеуді тану жүйелерін ойлап тапқан Р. Курцвейл жалпы аударма индустриясының жарқын болашағына сенім артып, «Менің ойымша, ауызша аудармаға деген сұраныс тек арта түседі», - дейді. «Осы технологиялық жаңалықтардың барлығы адамдарға машиналар арқылы шет тілдерін меңгеру деңгейін одан әрі арттыруға мүмкіндік береді» [3]. Біз аудармашылардың болашағы зор екендігімен келісеміз, десек те олар 21 ғасырдың жаңа ойын ережелерін қабылдап және машиналық аударма мен жасанды интеллекттің тиісті әрі тиімді түрде пайдалануын қамтамасыз етуі керек деп санаймыз.

1. Машиналық Аударма. Жасанды интеллекттің пайда болуы машиналық аударманы айтарлықтай өзгеріске ұшыратты, алгоритмге негізделген жүйелерден нейрондық желілермен басқарылатын модельдерге көшті. Бұл модельдер, соның ішінде нейрондық машиналық аударма (NMT), рекурентті нейрондық желілер (ТТ) және трансформаторлар сияқты терең оқыту әдістерін қолданады. Нәтижесінде аударма сапасының жоғарылағандығы анық байқалады. Дәстүрлі машиналық аударма әдістерінен (Google, Yandex) басты айырмашылығы, NMT жүйесі әлдеқайда табиғи және контекстке бағытталған аудармаларға қол жеткізу үшін терең оқыту және параллелизация механизмдерін пайдаланады.

1.1. Сөйлеуді тану және синтездеу

Ілеспе аударма саласына жасанды интеллект интеграциясының айқын көрінісі - сөйлеуді тану мен синтездеу. Қазіргі таңда қазақ және әзірбайжан тілдерінің мысалында агглютинативті тілдерге арналған акустикалық корпус, қазақ тіліндегі қолданыстағы сөйлеу корпусын кеңейту, агглютинативті тілдерге арналған сөйлеу және мәтіндік ақпараттарды жинау, корпусты бірнеше мың сағатқа дейін өзгерту, СТС және кодер-декодер механизмдері негізінде әдістер мен модельдерді әзірлеу сияқты жетістіктерге қол жеткізген [4]. Бұл технологиялар ауызша сөйлеуді нақты уақыт режимінде түрлендірудің негізі болып табылады. Ғылыми талдау әртүрлі тілдерде сөйлейтін адамдар арасындағы бетпе-бет сөйлесуді жеңілдетудегі ЖИ тиімділігін көрсетеді. Бұл технологиялардың интеграциясы ілеспе аударманың қолданылуын кеңейтіп, әлеуетін арттырды.

Зерттеуші Десметтің эксперименттік зерттеуінде ілеспе аудармашыға процесс кезінде сандарды аударуға көмектесетін технологияларды қолданудың ықтимал әсері беріледі. Оның айтуынша, сөйлеушінің сөзі экранда мәтін ретінде көрсетілсе, сандар мен ғылыми атауларды, терминдерді аударуда «өнімділікті арттыруы мүмкін» деп келтіреді [5, 17б.]. Олар сөйлеуді танудың автоматтандырылған жүйесін (ASR) қолдану сандарды интерпретациялаудың жалпы дәлдігін 56,5% - дан 86,5% - ға дейін жақсартып, қателерді үштен екіге азайтатынын анықтады. ASR жүйелерін қолданбаған жағдайда, көбінесе қатысушы ілеспе аудармашылар сандарды мүлдем айтпады немесе жуықталған шамасын келтірді; ASR көмегімен олқылықтар шамамен 90% - ға азайды.

Ілеспе аударманың жаңа технологияларының тез таралуын ескере отырып, аудармашыларды жоғары оқу орындарында оқып жүргенде оларды қолдануға дайындаған жөн. Кейбір шетелдік ғалымдар мұны қазірдің өзінде жүзеге асыруда. Мысалы, Б.Пранди Болонья университетінде ілеспе аудармашыларды оқытуда автоматтандырылған ауызша аударма технологиясы (CAI) құралдарын қолдану бойынша пилоттық жоба жүргізді. Зерттеу көрсеткендей: «Бұл құрал тағылымгер - ауызша аудармашылардың оқу бағдарламасына пайдалы қосымша болады деп сенуге негіз бар, оны тестілеу және оны аудармашыларды оқытудың қазіргі тәсілдерімен біріктіруді жақсарту үшін одан да көп эмпирикалық зерттеулер қажет» [6, 56б.].

2. CAI. Ілеспе аудармадағы инновациялық технологияларды қолдану автоматтандырылған ауызша аударма (CAI) пайдалануды да қамтуы керек. Мұндай жүйелер қазіргі уақытта мамандандырылған бағдарламалық жасақтама түрінде енгізілуде және аудармашыларға ілеспе аударманың әртүрлі кезеңдерінде лексикалық және терминологиялық қолдау көрсетуге бағытталған. Атап айтқанда, InterpretBank, Interplex, Interpreters' Help, Intragloss, LookUp сияқты жүйелер бүгінде кеңінен қолданыс табуда. Олардың басты артықшылығы - терминологиялық мәліметтер базасына нақты уақыт режимінде қол жетімділікті қамтамасыз ету. Термин яки ұғым ізделген сәтте ақ, аталған жүйе оның салаға байланысты дерекқорларда болуын автоматты түрде талдайды және аударма тілінде сәйкес нұсқаларды ұсынады. Осылайша, аудармашы терминнің аудармасын визуалды түрде қолданбадан көре алады. Алайда, мұндай жүйелердің негізгі мәселесі аудармашының терминді немесе оның бір бөлігін қолмен теріп, енгізу қажеттілігі болып табылады. Бұл айтарлықтай уақытты қажет етіп, аудармашыны алаңдатады [7].

Осы кемшілікті жою жолындағы маңызды қадам ретінде CAI жүйелері сөйлеуді автоматты түрде тану (ASR) жүйесімен бірге ұсынылады. Бұл жағдайда ASR тек түпнұсқа тіліндегі терминдерді анықтаумен шектеліп қана қоймай, және оларды аудармашының көмегінсіз терминологиялық мәліметтер базасында сұрау процесін автоматты түрде орындайтын тиімді құрал болады. Ол әсіресе сандар, аббревиатуралар, жалқы есімдер және т.б. сияқты деректерді өңдеу мен аударуды қамтамасыз етеді. Дегенмен, ауызша аудармашының жұмыс ортасына сәтті интеграциялану үшін ASR жүйелері, CAI бірқатар нюанстарға ие. Мысалы, ASR сөйлеушінің сөйлеу ерекшеліктерін ескере отырып, мамандандырылған сөздік қорды танудың дәлдігін қамтамасыз етуі керек [8, 456б.]. Ілеспе аударма жағдайында, тілді автоматты түрде тануды қамтамасыз етуде Dragon Naturally Speaking, Bing Speech Api сынды жүйелерді пайдалануға болады.

3. Қашықтықтан ілеспе аударма технологиясы. Қашықтықтан ілеспе аударма (RSI) – ілеспе аударма жасау технологиясының заманауи түрі. Бұл технология конференцияларды, панельдік пікірталастарды, онлайн кездесулер мен вебинарларды, семинарларды, шағын жиналыстарды және т.б. қоса алғанда, әртүрлі форматтағы іс-шараларда ілеспе аударманы ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Мұндай технология іс жүзінде бірнеше жыл бұрын пайда болғанына қарамастан, оның танымалдығы тез өсуде. Бұған дәлел тілдік компаниялардың қаржылық айналымының ұлғаюы, жаңа платформалардың, оның ішінде стартаптардың дамуы туралы мәліметтер. Сонымен қатар, қашықтықтан ілеспе аударма технологиясы Еуропалық Комиссияның аударма жөніндегі Бас Директоратының назарын аударғаны маңызды (DG SCIC), ол сынама нәтижелері бойынша ілеспе аударма қызметтерін ұсыну кезінде қашықтықтан аударма платформасын пайдалануды ұсынды. Сондай-ақ, бұл технологияның әлеуеті мен артықшылықтары оны қолданудың нақты стандарттарын әзірлеу бойынша Халықаралық стандарттау ұйымы (ISO) жұмыс тобының іске қосылуына әкелді [7]. Zoom - жоғары сапалы қашықтан ілеспе аударманы ұйымдастыруға мүмкіндік беретін платформалардың бірі. Бұл платформа Covid-19 карантині кезінде көптеген компаниялардың, университеттердің және мемлекеттік органдардың күнделікті қолданатын қолданбасына айналды. Одан бөлек қашықтықтан ілеспе аударма жасауға арналған Kudo, Microsoft Teams, Verspeak, SpeakUs, Interprefy, Voiceboxer және т.б. сияқты кәсіби

коммерциялық платформалар бар. Қазіргі таңда ілеспе аудармашыларды отырған орынынан тыс жерде болып жатқан және конференцияны қашықтағы платформадан бақылайтын толығымен виртуалды немесе гибриді ұйымдастырылған кездесулерде кездестіреміз.

Алайда, қашықтықтан ілеспе аударма технологиясының бірқатар артықшылықтары мен кемшіліктері де бар. Ол ұсынатын мүмкіндіктерге мыналар жатады:

- іс-шараларды ұйымдастырудың мобильділігін арттыру (қысқа мерзімде бірнеше тілге аударма ұсына отырып, іс-шараны ұйымдастыру мүмкіндігі),

- аударманың жоғары деңгейін қамтамасыз ету (әлемнің кез келген түкпірінен жоғары білікті аудармашыларды тарту мүмкіндігі арқылы қол жеткізіледі),

- аудармашылардың төлемақыларына кірмейтін шығындарды үнемдеуге болады (мысалы, іссапар шығындары, тамақтану ақысы, физикалық жабдықты жалға алу (портативті кабиналар, радиаторлар, консольдер және т.б.),

- аталмыш платформалар ілеспе аудармашы қолданатын жабдықтармен бірдей функциялардың орнын баса алады,

- іс-шара аудиториясын кеңейту (тыңдаушылардың көпшілігі өз құрылғыларын пайдалану және қатысушыларды қашықтан қосу арқылы қамтылады),

- жергілікті аудармашылардың болмауына, бюджеттік мәселелерге, пандемияға және т.б. байланысты бұл қызметтерді пайдалана алмайтын іс-шараларда ілеспе аударманы пайдалану тиімді.

Сондай-ақ, қашықтықтан ілеспе аудармаларға тән бірқатар олқылықтар бар, мысалы, байланыстың үзілуі, бейнеконференция платформасының серверінің тоқтап қалуы және т.б. Сонымен қатар тосқауылдар:

- үй жағдайында қолданылатын жабдықтардың дыбыс сапасы дәстүрлі конференциялардағы кәсіби жабдықтар сияқты жақсы болмауы мүмкін,

- қашықтықтан аудармаға қол жеткізу бойынша ақпарат пен дайындықтың болмауы кедергі келтіреді,

- бұлтқа негізделген жүйелерге байланысты жеке деректердің қауіпсіздігі мен құпиялылығының бұзылу қаупі бар,

- ілеспе аудармашыларға электрондық құрылғылар мен платформаларды бір уақытта манипуляциялау барысында когнитивті жүктемеге одан да көп қысым түседі.

Ілеспе аударма саласында заманауи ақпараттық инновациялық технологияларды қолданудың қарқынды кеңеюін ескере отырып, ілеспе аудармашылардың кәсіби дайындығына тиісті өзгерістер енгізген жөн деп санаймыз. Атап айтқанда, мұны еліміздегі жоғары оқу орындарында «Инновациялық Ілеспе Аударма Технологиялары» модулін енгізу арқылы жүзеге асыруға болады, оның ішінде қашықтықтан ілеспе аударма және компьютерлік аударма жасауды қамтуға болады. Қазіргі заман талабы - аудармашыларды оқыту бағдарламасына инновациялық технологияларды зерделеуді енгізу, оларды ілеспе аудармада кәсіби қызмет барысында қолдануға дайындықты қалыптастыру деп сенеміз. Осы ретте біз мақсатымызды іс жүзінде жүзеге асыруды мамандандырылған зертхана бөлмесінде жүргізу идеясын ұсынамыз. Мұндай зертханадағы оқу шынайы ілеспе аударма жағдайында қатысушылардың әртүрлі рөлдерінің орындалуымен жүзеге асу қажет. Яғни, іс-шараны жоғарыда аталған технологияларды қолдана отырып, жеке және үйлесімді түрде енгізіп, модельдеу қарастырылуы керек.

ӘДЕБИЕТ

1. Trivedi, Ayushi; Pant, Navya; Shah, Pinal; Sonik, Simran; and Agrawal, Supriya. Speech to text and text to speech recognition systems-A review. IOSR Journal of Computer Engineering (IOSR-JCE), Vol. 20(2-1) (Mar.- Apr.), 2018. - P. 36-43.

2. Desmet, Bart, Vandierendonck, Mieke, & Defrancq, Bart. Simultaneous Interpretation of

Numbers and the Impact of Technological Support. In Claudio Fantinuoli (ed.), *Interpreting and Technology*. Berlin: Language Science Press, 2018. - P.13–27.

3. Қазақстан Республикасының ғылыми ұлттық порталы [Электронды ресурс]. URL: https://nauka.kz/page.php?page_id=1009&lang=2&news_id=9969&new

4. Calliope-Interpreters, Homepage, URL: <https://www.calliope-interpreters.org/news-and-articles/new-interpreting-delivery-platforms-opportunity-or-threat>

5. Fantinuoli, C. Speech Recognition in the Interpreter Workstation. In *Proceedings of the Translating and the Computer*, 2017. - P. 25–34.

6. Толстикова Л.В. Когнитивно-прагматический и лингвокультурологический аспекты функционирования русизмов в англоязычном и англицизмов в русскоязычных газетных дискурсах: дис. ... канд. филол. наук. Майкоп, 2012. - С. 153.

7. EU Gives In-Principle Green Light to Use of Remote Interpreting Platforms. URL: <https://slator.com/demand-drivers/eu-gives-in-principle-green-light-to-use-of-remote-interpreting-platforms/>.

8. Brown, L. Machine Translation and Artificial Intelligence: Bridging Language Barriers with Deep Learning. *Journal of Computational Linguistics*, 42(3), 2018. - P.456-473.

УДК 81 `25

Safarova A.,

Student of Translation Studies of Ablai khan

KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: assel.safarova@gmail.com

Scientific supervisor:

MA, Senior Instructor **Baidildayeva A.K.**

PROBLEMS OF TRANSLATION FROM FRENCH INTO RUSSIAN, SEMASIOLOGICAL ASPECTS, STRUCTURAL DIFFERENCES AND CULTURAL NUANCES

The purpose of this article is to identify the difficulties of oral translation from French language into Russian. In addition, the article discusses a number of translation methods from French into Russian. The examples given in the article will help to identify the most common mistakes that interpreters often make when working with this language pair. To avoid such mistakes, an interpreter needs to master the analysis of the grammatical structure of a French sentence and recognize the model of its construction. Such an analysis ensures a correct understanding of the sentence, which, in turn, contributes to the adequacy and completeness of the translation.

Key words: translation methods, French language, completeness of the translation.

Сафарова А.,

Студент КазУМОиМЯ имени Абылай хана

Специальность «БВ02301-Переводческое дело»

Алматы, Казахстан

e-mail: assel.safarova@gmail.com

Научный руководитель:

м.г.н., ст. преп. **Байдилдаева А.К.**

ПРОБЛЕМАТИКА ПЕРЕВОДА С ФРАНЦУЗСКОГО НА РУССКИЙ, СЕМАСИОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ, СТРУКТУРНЫЕ РАЗЛИЧИЯ И НЮАНСЫ

Цель данной статьи заключается в выявлении трудностей устного перевода с французского на русский язык. Кроме того, в статье рассматривается ряд методов перевода с французского на русский. Приведенные в статье примеры помогут выявить наиболее распространенные ошибки, которые часто допускают устные переводчики при работе с этой языковой парой. Для избежания

подобных ошибок устному переводчику необходимо освоить анализ грамматической структуры французского предложения и распознать модель его построения. Такой анализ обеспечивает правильное понимание предложения, что, в свою очередь, способствует адекватности и полноте перевода.

Ключевые слова: переводческие методы, французский язык, завершенность перевода.

В мире глобализации и межкультурного взаимодействия устный перевод играет ключевую роль в обеспечении коммуникации между различными языковыми группами. Однако, при переводе с французского на русский возникают уникальные трудности, связанные не только с языковыми особенностями, но и с культурными нюансами. Исследование этих проблем становится неотъемлемой частью процесса повышения качества устного перевода и обеспечения точности передачи информации между языками. Передача интонации, сленга и нюансов в устном переводе с французского на русский представляет собой одну из наиболее сложных задач, требующих от переводчика не только знаний языков, но и глубокого понимания культурных контекстов. Взаимодействие между этими элементами может существенно влиять на общее восприятие сообщения и его точность. Французский язык известен своей мелодичностью и изменчивой интонацией, которая может выражать эмоции, оттенки смысла и даже культурные особенности. Переводчику необходимо уметь передать эту интонацию в русском варианте так, чтобы сохранить не только смысл, но и эмоциональную окраску оригинала.

Французский сленг является богатым и динамичным языковым явлением, отражающим современные тенденции и образ жизни. Переводчик сталкивается с вызовом передать этот сленг в русский текст, учитывая его специфику и соответствие контексту. И, наконец, приведу интересные примеры перевода сленговых слов и выражений: *baguettes* — ноги; *aristo* — аристократ; *s'arracher/plier bagage* — сматывать удочки, уходить; *armoire* — амбал; *faire l'autruche* — прятать голову в кусты; *ratatouille* — взбучка; *remuer du vent* — суетиться попусту; *renversant* — суперский; *répertoire* — знаток, ходячая энциклопедия; *tomber du lit* — встать очень рано; *texto* — доподлинный; *textoter* — писать смс; *tube* — телефон; *tricolore* — француз; *tout-va* — обильно, щедро; *adieu la valise* — всё кончено; *valiser* — выставить за дверь; *v'la* — вот; *urf* — роскошный; *voui* — ага; *vison-visu* — лицом к лицу; американец — *ricain*; антипатия — *allergie*; аппетит — *app*; айсберг в океане (о человеке) — *glaçon*; бить баклуши — *reigner la girafe*; босс — *grosse legume*; чудак — *type*; быть в теме — *être au parfum*; быть в шоколаде — *mener la vie de palace*; в два счёта — *en cinq secs*. Французский язык богат нюансами и тонкостями, которые могут быть трудными для точного воспроизведения на русском. Это может включать в себя использование определенных выражений, игру слов, аллюзии и культурные отсылки, которые не всегда имеют прямые аналоги в русском языке. Анализ грамматической структуры французского предложения: Французский язык характеризуется сложной грамматической структурой, включающей множество времен, спряжений и грамматических конструкций. Устному переводчику необходимо быть внимательным к каждой грамматической детали, чтобы точно передать смысл предложения. Во французском языке используется обратный порядок слов в сравнении с русским, что может создавать трудности в точной передаче смысла предложения.

Устному переводчику важно анализировать не только отдельные слова, но и их порядок для сохранения структуры и логики высказывания. Грамматическое согласование во французском языке может включать в себя сложные правила, связанные с родом, числом и лицом. Переводчику необходимо тщательно анализировать согласование, чтобы избежать грамматических ошибок в переводе. Французский язык имеет разнообразные формы управления глаголов, что может представлять трудности для устного перевода. Переводчик должен внимательно анализировать контекст и правильно выбирать соответствующую форму глагола для передачи смысла. Французский предлагает богатый выбор временных форм, которые не всегда имеют прямые эквиваленты в русском языке. Устному переводчику важно внимательно анализировать контекст и выбирать наилучшую форму для передачи временной характеристики предложения.

Модели построения предложений и их влияние на перевод: Французский язык обладает богатой вариативностью структуры предложений, что означает, что предложения могут быть построены различными способами без потери смысла. Устному переводчику важно анализировать выбранную модель построения предложения и подбирать соответствующую структуру в русском языке для сохранения смысла и логической целостности. Французский язык может использовать инверсии и измененный порядок слов для выделения информационных блоков в предложении. Переводчик должен тщательно анализировать структуру предложения, чтобы правильно передать ударение и важность каждого блока информации в русском тексте. Влияние моделей построения предложений также проявляется в использовании ролевых маркеров и различных частей речи. Французский активно использует местоимения, определения и другие языковые средства для выражения ролей и отношений в предложении.

Переводчику важно анализировать эти элементы и передавать их с точностью в русском языке. Модели построения предложений в французском могут усложнять перевод косвенной речи, особенно когда необходимо передать изменения в формате и структуре высказывания. Устному переводчику важно внимательно анализировать контекст и выбирать наилучший способ передачи косвенной речи в русском тексте. Применение контекстного анализа для правильного понимания высказывания: Контекстный анализ включает в себя учет культурных особенностей, которые могут существенно влиять на смысл высказывания. Устному переводчику необходимо не только понимать языковой контекст, но и улавливать нюансы, связанные с обычаями, традициями и культурными особенностями обоих языков. Контекстный анализ помогает распознавать многозначности и неоднозначности, которые могут возникнуть из-за использования одного и того же слова или выражения в различных контекстах. Переводчик должен учитывать все возможные значения и выбирать наиболее подходящий вариант в конкретной ситуации. Контекстный анализ позволяет переводчику раскрывать подтекст и эмоциональный окрас высказывания. Это важно для передачи не только буквального смысла, но и эмоционального оттенка, который может существенно влиять на восприятие сообщения. Понимание высказывания требует анализа связи с предшествующим и последующим контекстом. Переводчик должен учитывать, как предыдущие и последующие высказывания влияют на интерпретацию конкретного фрагмента текста, чтобы избежать потери смысла. В профессиональных областях и разговорах может присутствовать специфический сленг и терминология. Контекстный анализ позволяет переводчику точно определить смысл профессиональных терминов и адекватно передать их в русском тексте.

Ошибки, связанные с неправильным пониманием культурных аспектов: Одной из распространенных ошибок является неправильное использование лексики, основанной на культурных особенностях. Например, фраза «faire la bise» в французском может быть неверно переведена как «сделать поцелуй», вместо более точного «поцеловать в щеку», что является традиционным приветствием во французской культуре. Неправильное понимание культурных норм может привести к неграмотному переводу, игнорирующему традиции. Например, в контексте праздника переводчик может неверно передать фразу о том, что «la bûche de Noël» - это просто «рождественское бревно», вместо традиционного рождественского торта в форме бревна. Культурные различия могут привести к трудностям в восприятии иноязычных шуток. Например, использование игры слов или каламбура в французском, которые часто основаны на звучании слов, может быть неправильно понято и переведено, утрачивая свою остроту.

Французский язык различает формальные и неформальные обращения, что не всегда имеет точный аналог в русском. Неправильное понимание контекста и неправильный выбор формы обращения может привести к недопониманию и созданию неподходящего тона перевода. Неправильное толкование культурных контекстов может привести к искажению образа персонажей или событий. Например, неправильное понимание французских обычаев в диалоге персонажей может изменить характер сцены или даже сюжета при переводе. Проблемы, возникающие из-за недостаточного анализа грамматической структуры: Недостаточный анализ грамматической структуры может привести к нарушению синтаксической целостности предложения. Например, неправильное определение рода и числа существительного может сбивать с толку смысл всего предложения. Недостаточное внимание к временным формам глаголов

может вызвать несоответствия в передаче времени действия, что существенно искажает смысл высказывания. Например, неправильный выбор времени глагола может привести к тому, что прошедшее событие будет воспринято как текущее. Неудачное согласование между различными частями предложения может привести к неправильному пониманию связей между словами. Например, неправильное согласование между подлежащим и сказуемым может изменить смысл предложения. Неверное понимание значения модальных глаголов может вызвать недоразумения в оттенках выражаемой необходимости, возможности или обязательства. Например, неправильная интерпретация фразы с модальным глаголом «devoir» (должен) может привести к неправильной передаче обязательства. Рекомендации по предотвращению частых ошибок: рекомендуется уделить особое внимание выбору и использованию временных форм глаголов, чтобы точно передать время действия. Например, при переводе фразы «J'ai mangé» (я поел), важно учесть время произошедшего события.

Рекомендуется внимательно анализировать согласование между частями предложения, чтобы избежать ошибок в числе, роде и лице. Например, при переводе фразы «Les enfants jouent» (дети играют), необходимо правильно согласовать существительное «enfants» с глаголом «jouent». Рекомендуется глубоко понимать значения модальных глаголов, таких как «devoir» (должен), «pouvoir» (мочь) и «vouloir» (хотеть), чтобы точно передавать оттенки выражаемых обязательств, возможностей и желаний. В ходе изучения трудностей устного перевода с французского на русский язык были выделены ключевые аспекты, требующие особого внимания переводчика. Ошибки, связанные с культурными особенностями, недостаточным анализом грамматической структуры и другими факторами, подчеркнули важность глубокого понимания языковых и культурных контекстов при устном переводе. Первым значимым аспектом является правильная интерпретация культурных особенностей, таких как выражения, традиции и нормы поведения. Например, в контексте французского общения обычное «tu» (ты) может быть воспринято более дружелюбно, чем формальное «vous» (вы), что в русском может потребовать особого внимания при переводе. Вторым важным аспектом является грамматический анализ предложений. Недостаточное внимание к грамматическим структурам может привести к серьезным искажениям смысла. Например, ошибка в выборе временной формы глагола может изменить характер события, как в случае «présent» (настоящее время) и «passé composé» (прошедшее совершенное время) в французском.

Для предотвращения таких ошибок и повышения качества устного перевода необходимо постоянно развивать лингвистические и культурные навыки. Кроме того, использование современных технологий и инструментов машинного перевода может стать дополнительным ресурсом для улучшения эффективности перевода.

Дальнейшее исследование в области устного перевода с французского на русский может быть направлено на разработку новых методов и стратегий, учитывающих современные тенденции в области языка и коммуникации. Кроме того, изучение современных языковых изменений, связанных с развитием технологий и общественных тенденций, позволит переводчикам более точно отражать динамичные языковые особенности в своей работе.

ЛИТЕРАТУРА

1. А. Миньяр-Белоручева. Французский язык. Курс устного перевода. – Москва, 2005. – С. 54-68.
2. Трудности перевода с французского языка на русский. - издательство «Наука». – М., 1967 – С.112, 124-147.
3. Л.О. Мошенской и А.П. Дитерлен. Французский язык для начинающих. - М., 2008. – С. 220-243.
4. Французско-русский и русско-французский словарь сленга. - издательство Живой язык. - М., 2013. – С. 181.
5. [Электронный ресурс]. - Режим доступа URL: <https://perevedi.by/info/articles/tonkosti-perevoda-s-frantsuzskogo-na-russkiy-i-obratno/> [Дата обращения: 16.02.2024]

Сергалиева К.Н.,

Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ студенті
«БВ02301-Аударма ісі (ілеспе аудармашы)»
мамандығы

email: sergalieva.kamila@gmail.com

Амраева Р.Ш.

Ғылыми жетекші: Аға оқытушы

e-mail: amrayeva@mail.ru

ТАРИХИ ФИЛЬМДЕРДІҢ МӘДЕНИ АҚПАРАТТЫ АУДАРМАЛЫҚТЫҚ ЖӘНЕ СТРАТЕГИЯЛАРЫ

Аударма когнитивтік әрекеттермен қатар синхронды аударманы да, риториканы да қамтитын екі жақты қарым-қатынас процесі ретінде сипатталады. Бұл аудармашылардың мәтіндерді түсіндіріп қана қоймай, сонымен қатар бастапқы жіберушіге немесе хабарламаны түпкілікті қабылдаушыға немесе олардың тіркесіміне қарай өз тәсілдерін реттей алатынын көрсетеді. Аударма ұғымы де, процессі де және оның нәтижесі мәдениетпен тікелей байланысты. Мақала тарихи фильмдердің мәдени аударылуын зерттеуге және әртүрлі контексттердегі мәдени ерекшеліктерді тиімді аударудың стратегияларын анықтауға арналған. Мақалада тарихи фильмдерде түсініксіз бола алатын немесе басқа мәдениеттердің аудиториясына бейтаныс болуы мүмкін нақты мәдени жағдайларды, оқиғаларды және кейіпкерлерді қалай бейнелейтінін қарастырады.

Тірек сөздер: когнитивтік акт, фильм аудармасы, мәдени аудармашылық, аударма стратегиялары, мәдени ерекшеліктер, AV-аударма, субтитр, Оян қазақ фильмі.

Sergaliyeva K.N.,

Student of Ablai Khan

KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: sergalieva.kamila@gmail.com

Amrayeva R.Sh.

scientific supervisor, senior lecturer

e-mail: amrayeva@mail.ru

CULTURAL INFORMATION TRANSLATABILITY AND STRATEGIES OF HISTORICAL FILMS

Translation is described as a dual process of communication encompassing both interpretation and rhetoric, alongside cognitive acts. This suggests that translators not only interpret texts but also may adjust their approach based on either the original sender or the eventual receiver of the communication, or a combination thereof. The concept of translation, both the action and its outcomes, is directly linked to culture. The article is concerned with examining the cultural translatability of historical films and identifying strategies for effectively translating cultural nuances across different contexts. It likely explores how historical films often depict specific cultural settings, events, and characters that may not be immediately understandable or relatable to audiences from different cultural backgrounds.

Key words: cognitive act, film translation, cultural translatability, translation strategies, cultural nuances, AV-translation, subtitling, Oyan Kazakh film.

Translation studies have been a significant concern over the past two decades. Currently, we are witnessing a sharp increase in the volume of research related to various translation issues. What has led

to this surge? Here is a straightforward explanation: it has actually been a surge in demand for written translation services, accompanied by a decline in overall translation quality. The area of translation suffering the most is audiovisual translation (AVT).

For a significant period, translating films, TV programs, and computer games—comprising both verbal and non-verbal information systems—was regarded as part of literary or simultaneous translation. However, applying literary translation strategies to audiovisual content proved ineffective, resulting in a decline in quality. Consequently, many linguists now argue that AVT constitutes a distinct form of translation with its own set of rules, characteristics, and restrictions.

AVT typically encompasses two main categories: dubbing and subtitling. Dubbing involves orally presenting the translated script, whereas subtitling involves displaying translated text on the screen. Both types present unique challenges, but for the purposes of this discussion, the focus will be on subtitling.

D.A. Kabyzbekova [1] in her research claims that «film discourse is a coherent text, which is a verbal component of a film, in constellation of with non-verbal components as audiovisual order of this film and other meaningful extra linguistic factors.

However, the proliferation of “fan subtitling” poses a significant threat to the quality of subtitling on a global scale. As a result, there is a considerable body of literature addressing various subtitling issues, including perception, eye-tracking, cultural-specific concepts, trans-cultural transfer, didactics, and translation strategies.

This research will specifically address the challenges of translating culture-specific concepts and employing trans-cultural transfer techniques in the subtitling process. To begin, it is essential to outline the primary translational challenges associated with AVT and subtitling in particular and take the film “Oyan-Kazakh” as an example.

Basic translational challenges

Subtitling has existed as a professional practice for over a century and has been gaining ground as a sub field in translation studies in recent years; however, scholarly literature discussing the determinants of subtitling quality as a special genre is limited and incipient [2]

Translator faces a number of difficulties during film translation. Cintas [5] stated that all difficulties can be divided into linguistic and extralinguistic ones.

- Extralinguistic problems are cases of too rapid exchange of replicas and mixing of different sounds and music in speech.

- Linguistic problems relate to highlighting the intricacies of film translation and the skills and expertise required by translators to effectively convey the original content and maintain the impact of the source material in the target language.

According to Gottlieb, there exist two main groups of subtitling restrictions named formal and contextual, otherwise quantitative and qualitative. Textual refers to the restrictions derived from visual context, whereas formal restrictions are related to the way of subtitle presentation.

According to Karamitroglon [8] the challenges encountered in audiovisual translation cannot be exhaustively listed. Nevertheless, the challenges specific to subtitling can be broadly categorized into three main groups: Technical, Cultural, and Linguistic. However, during the literature review, additional challenges were identified that do not fit within these three categories and are referred to as “other challenges.”

Technical challenges

There are the most common ones that limit the work of the translator as opposed to the written translation [5]. This group of restrictions has many components as space, time, spotting, position on the screen, and font. Speech, image, and subtitles are the three main components of every subtitling program [5]. And dialogue – define the key characteristics of the audio-visual environment. Subtitles must align with the visual and auditory content, accurately convey the dialogue’s meaning, and remain

visible for a sufficient duration for viewers to read them. These characteristics impose specific technical demands on subtitles, making them challenging to create. Subtitles are constrained by limitations on character count, word count, and line length, and they must also synchronize with frame changes. Any disruption in synchronization can hinder viewers' comprehension of the translation.

Translating historical films like "Oyan Kazakh" poses several challenges, especially when it comes to subtitling. Here are some of the main translational challenges, focusing on technical aspects:

- **Space Constraints:** Subtitles need to fit within the frame of the film without obscuring important visuals or interfering with the viewer's experience. Historical films often have complex visual compositions, and finding space for subtitles can be difficult;

- **Time Constraints:** Subtitles need to appear on screen long enough for viewers to read them, but they also need to be timed appropriately to match the dialogue or narration. Historical films may have dense dialogue or lengthy monologues, requiring careful timing of subtitles;

- **Spotting:** Spotting refers to the process of determining when subtitles should appear and disappear on screen. In historical films, characters may speak at varying speeds or pause frequently, making spotting a challenging task;

- **Position on the Screen:** Subtitles need to be positioned in a way that is aesthetically pleasing and easy to read, while also avoiding covering important visual elements. Historical films often feature elaborate set designs and costumes, further complicating the task of choosing an appropriate subtitle position. The subtitles for "Oyan Kazakh" are positioned at the bottom center of the screen. The text appears in white to ensure maximum contrast and readability against the background. This placement allows for easy comprehension of the dialogue while avoiding obstruction of the film's visuals.

- **Cultural Translatability:** Historical films often contain references to specific cultural events, traditions, or historical figures that may not be familiar to all viewers. Translating these references accurately while maintaining cultural authenticity can be challenging.

During my research, I have noticed that given 6-episode TV series 'Oyan Kazakh' was shot very professionally and the quality of the translation due to the category of the position of the subtitles during viewing is very presentable and readable for the audience. But there were minor nuances in the position of subtitles and lexical errors:

- It can be noticed that the songs sung by Gulnar, Mirzhakyp's daughter, or the poetry read by Magzhan Zhumabayev and the traitor Bazarbek, were not translated into English in the series;

- very long speeches were not translated in accordance with the script of the actors and because of the speed of speech of the actors, it is difficult to read the subtitles and understand what is being said. For example, 'The Supreme Court of the Kazakh SSR reviewed the cases of 42 citizens who were recognized as 'enemies of the people' by the order of the OGPU on July 4, 1930.' – *Қазақ КСР Жоғары Соты 1930 жылдың 4-ші көкегінде ОГПУ-дің үкімімен 'халық жауы' таңылған 42 азаматтың ісін қайта қарады.* My version: 'The Supreme Court of the Kazakh SSR by the order of the OGPU on July 4, 1930, reviewed the cases of 42 citizens who were recognized as enemies of the people.'

- In some moments, spotting was not observed and the subtitle disappeared ahead of time: (35:00, episode 1) *Ұзын арқаң кең тұсау қылып, екі күн Омбыға аялдауға мұрсат алып алдық.* - We got a chance to stop in Omby for 2 days

- In many cases, translators used the technique of omitting some of the actors' words to give brief information to the target audience. According to Toury [10] has successfully shown that omission is a legitimate translation strategy, and it is perhaps used in subtitling than in any other form of translation, due to the restrictions of the medium" (Pedersen, 2008, p.104). For instance, *'Ақырында ештеңе таппады ғо, содан екі жыл Қазақ облыстарында тұруға болмайды деп үкім кесті.'* – 'Then I was told that I couldn't live in Kazakh regions for 2 years.' (2) *Мұздай қаруланған Орыс әскеріне қарсы* – against the Russian army.

- If we take into account the fact that references are given in the series as a translation of one object, then accordingly that translation should be removed so as not to interfere with the audience reading the

English translation. The film contains an announcement about searching for Alash members in Arabic and Russian languages and the translation at the bottom is Kazakh, but it was very inconvenient to read the English translation since the subtitles were running simultaneously.

Russian: *Военный комиссар Турганской области объявляет розыск А. Бокейханова, А. Байтұрсынова и М.Я. Дулатова за голову каждого из них назначается награда в размере 25 тысяч червонцев.*

English: We will persecute Bukeikhanov, Baitursynov and Dulatov, supporters of the Alash party, and the White guardists. The person caught will receive 25000 soms of silver money per head.

Kazakh: *Алаш партиясының серкелері, ақ гвардияшыл Бөкейханов, Байтұрсынов, һәм Дулатовқа қуғын саламыз. Ұстап әкелген адам әрбірінің басына 25000 сом күміс ақша алады.*

• It is clearly seen incorrectly given subtitles: Walkin goutside – сыртта жүріп (48:00, 3 episode)

To address these challenges, subtitlers may employ various strategies, such as:

1. Condensing dialogue or using abbreviations to fit subtitles within space constraints.
2. Adjusting timing and spotting to ensure subtitles are synchronized with dialogue.
3. Experimenting with different subtitle positions and font sizes to find the optimal balance between readability and visual appeal.
4. Providing contextual information or explanatory subtitles for cultural references that may be unfamiliar to viewers.
5. Collaborating closely with filmmakers or cultural consultants to ensure accurate translation and cultural representation.

Cultural and Linguistic challenges

They present an added difficulty for subtitlers, as they navigate the translation process between two distinct cultures and languages, each with its own set of cultural norms [10]. These challenges include handling unfamiliar names and characters, translating humor, dealing with taboo or profane language that may be restricted in certain countries, among others. One of the primary challenges faced by a professional translator when working on a film is the potential lack of narrative relevance of the film's content to the target language audience. This issue may manifest to varying degrees, ranging from isolated episodes to entire storylines. Additionally, maintaining thematic relevance poses a significant challenge, especially when the film's theme extends beyond the cultural and ideological context of the target linguistic community. It is noteworthy that in these situations, the translator has limited control over the outcome.

The audiovisual content of a film is deeply intertwined with the cultural context of its country of production, presenting numerous challenges for the film translator. One such challenge is the need to convey the authenticity of the depicted country. One of the challenges is to give reality of country. In some countries, translators tend to transform several textual units altogether or omit them altogether, which significantly reduces the quality of the translation [6]. If it concerns the translation of Kazakh idiomatic expressions and words related to culture, then we leave it as it is or give an alternative translation to each word based on the context. In this regard, our translators did a great job without omitting the units of words, they gave not only a translation, but also an alternative version of the word in English: Batyr, warrior, hero – *батыр*; Trarist authorities, tsarist government – *патша үкіметі*, *Қожайын* – master; *Болыс старшындар* – seniors (rulers appointed by the Russian authorities.)

However, there were cases when the translator, without understanding the exact essence of the translation and the cultural context of the Kazakh, translated unit of the word, without delving into the essence of the translation:

➤ *Шымылдықта тығып өскен таздың өзі, бұлқынып шықса керек.* - The bald head hiding in the curtains will come out. In this context the word 'тазы' doesn't mean the bald head, it is a breed of the dogs which is called 'tazy', Kazakh national dog breed Tazy. Tazys are used in Kazakhstan primarily for hunting and are considered one of the oldest dog breeds in the world.

My version: The dog hiding in the curtains will come out.

➤ *Қатты күйініп, мойнымға ауыр салмақ артып кетті.* – I was very upset and a heavy weight is on my neck. It is clearly seen that it is an idiomatic expression which is also used in English context as like heavy weight hanging or like having weight on my shoulders and in Kazakh we say ‘neck’ while in English is transferred as ‘shoulders’. Sometimes, idiomatic expressions have direct equivalents in the target language. In such cases, a literal translation may be appropriate. Though, this approach can be risky as it may not capture the exact nuance or cultural significance of the original expression.

➤ *‘Далаға кетеді’* – ‘go to the field’ – so it is understandable if we rely on context given. But translators often strive to find a dynamic equivalence of expression in the target language that conveys a similar meaning and tone. This requires a deep understanding of both languages and cultures to identify expressions that match in context. We cannot translate as ‘go to the field’, because again it is a literal translation or formal equivalence of the sentence, instead prioritizing dynamic equivalence of expression over maintaining the literal form of the original text ‘wasted or is being wasted’ will be more appropriate.

➤ *Менің жалғыз аманатым* – this is my only deposit. Initially, it is historically informative to specify this word as deposit. In dictionary, it is said that 1620s, “state of being placed in safekeeping,” from Latin depositum, from depunere (see deposit (v.)). From 1660s as “that which is laid or thrown down.” Geological sense is from 1781; financial sense “money lodged in a bank for safety or convenience” is from 1737. Middle English had deposit “thing entrusted for safekeeping” (late 14c.). Moreover, General subject: amanat (Arabic. Amanat is a hostage; a person taken as a pledge, in order to ensure that the loyalty of the tribe or people, the subjugation of the conquered, etc). *My version: amanat, heritage*

Another area of difficulty lies in handling terms of politeness, which are influenced by cultural and sociolinguistic factors such as age and gender. For example, the word ‘you’ translated as ‘сен, сіз’ and the audience rely on the context and behavior of the person in this case.

A particularly intricate aspect of cultural translation involves dealing with allusions. Halperin defines allusions as references to historical, literary, mythological, biblical, and everyday phenomena that do not entail direct citations [3] Kiose [9] defines allusions as stylistic devices that incorporate lexical units with nominative functions and emotionally charged quotations indirectly related to societal developments. These allusions serve as key tools for creating figurative implications and can encompass myths, biblical figures, literary characters, historical events, and elements of daily life [9].

In the TV series “Oyan Kazakh,” there may be allusions that require careful translation to ensure they are understood by an English-speaking audience. Here are examples of how such allusion might be translated from Kazakh into English:

1. Original: “Оқығандар қазақтың тұрмысы мен өмірінен ажырамауы керек. Әйтпесе күлкіге қалады, хәм жетесіздік болады”.

Translation: Students should not be separated from Kazakh life. Otherwise, it will be laughable and inadequate.

2. Original: Сенің артында қонырау жоқ...

Translation: you are not being watched...

In these examples, the translator considers the cultural and linguistic nuances of the original Kazakh text and finds ways to convey the meaning effectively in English, ensuring that any allusions or cultural references are accurately understood by the target audience.

In the translation of historical films, translators often face the challenge of deciding between domestication and foreignization strategies. Each approach has its advantages and disadvantages, and the choice depends on various factors such as the target audience, the cultural and historical context of the film, and the translator’s goals. Here are some examples:

Domestication:

Original: Ғафу өтінем!

Translation: Forgive me!

My version: I beg your pardon!

Explanation: In this example, the translator has chosen to replace this specific term “Ғафу өтінем!” with the more general and familiar phrase “Forgive me” in English. This adaptation makes the translation more accessible and understandable to English-speaking readers.

Foreignization:

Governorate – *губерния*; Telescope – *телескоп*; Molda – *молда*; Batyr – *батыр*; Commissariat – *комиссариат*; Atamans – *атаман*; Militia – *милиция*

Foreignization involves translating a foreign text in a way that retains its foreignness, preserving elements of the source language and culture in the translation. This strategy aims to highlight the text's foreign origins and encourage readers to engage with the linguistic and cultural differences between the source and target languages.

To address these challenges, translators may employ various strategies, including:

1. Cultural adaptation: Adapting cultural references and idiomatic expressions to make them more accessible to the target audience while preserving their essence.
2. Explanatory notes: Adding footnotes or annotations to provide additional context for historical or cultural references that may not be immediately understandable to the target audience.
3. Collaborative translation: Working closely with filmmakers, cultural consultants, or historians to ensure accuracy and authenticity in the translation process.
4. Creative localization: Adapting the translation creatively to capture the spirit of the original film while making necessary adjustments for cultural and linguistic differences.
5. Audience research: Conducting audience research to better understand the preferences and expectations of the target audience and tailoring the translation accordingly.

Conclusion

Dealing with culture-specific concepts poses a significant challenge for audiovisual translators. The differences between the source and target cultures are compounded by the constraints of subtitling, adding complexity to the translation process. When subtitling audiovisual content that contains numerous allusions to historical events, customs, traditions, values, and attitudes stemming from diverse cultural backgrounds, it falls upon the AV-translator to determine the most appropriate approach. Given that audiovisual texts are inherently multi-coded, incorporating verbal and nonverbal elements such as imagery, music, and sound effects, it is essential to seamlessly integrate these components to create a viewer-friendly experience. The aim is to elicit a response from the target audience that aligns with the intentions of the filmmaker and mirrors the reactions of the original audience.

In the realm of subtitling, the challenge lies in condensing complex cultural references into limited space while ensuring readability. Unlike literary translation, where explications are common strategies for addressing cultural specificity, subtitling requires a different approach. Sometimes, it may be necessary to downplay or neutralize culture-specific concepts to adhere to subtitling constraints. Alternatively, cultural equivalents can be employed, or concepts may be adapted to the target culture with adjustments to meaning. By considering the nonverbal context of the audiovisual content, adhering to subtitling guidelines, and leveraging creativity, it is possible to produce high-quality subtitles that effectively convey the essence of the original material.

REFERENCES

1. Kozulyaev, A. Audiovisual translation as a teaching subject and principles of audiovisual translation teaching course curriculum building. *Problems of Translation, Linguistic and Literature Studies, Series "Language. Culture. Communication. Issue 17*, Nizhny Novgorod, 2014, pp. 110-116.
2. Nida, E. A., Taber, C.R. *The Theory and Practice of Translation*, Leiden: E. J. Brill. Schotter, Elizabeth R. & Rayner, Keith (2012). *Eye movements in reading. Implications for reading subtitles. Eye tracking in audiovisual translation*, 1982. 83–104.
3. Adaeva, E. Types of film translation: subtitle and dubbing, *Karagandy Universitetin khabarshysy, Bulletin of the Karaganda University. Series Philology*, 2014.

4. Cintas, J. Audiovisual Translation in the Third Millennium, Translation today, Trends and perspectives. Multilingual matters, 2003.
5. Cintas, J., & Remael, A. Audiovisual Translation: Subtitling. Routledge, 2010.
6. Gottlieb, H Subtitling – A New University Discipline. In: Dollerup, Cay and Ladegaard, Anne (red), 1992.
7. Kabyzbekova, D.M. Film translation at the interface of audiovisual art and multimedia. Abay atyndagy Kazak ulttyk pedagogikalykuniversiteti Khabarshy. Pedagogic Gylmdary Series. - Almaty. 2013.
8. Karamitroglon, F. Towards a methodology for the investigation of norms in audiovisual translation: The choice between subtitling and revoicing in Greece, Amsterdam: Rodopi. 2000.
9. Kiosse, M. Linguistic and cognitive aspects of allusion: dissertation URL: <http://cheloveknauka.com/lingvo-kognitivnye-aspekty-allyuzii> 2002.
10. Toury, G. Descriptive translation studies – and beyond. Benjamins TranslationLibrary. <https://doi.org/10.1075/btl.4> 1995.

УДК 37.02

Smagul Assem,

3rd-year student in Translation studies,

Ablai khan KazUIR&WL,

Almaty, Kazakhstan

e-mail: assemceo@gmail.com

Scientific supervisor: **Seri Lazzat,**

Master of Arts, Candidate for PhD, Senior Lecturer at

Professional Digitalization of Education department,

Ablaikhan KazUIR&WL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: seri.lyazzat@mail.ru

MANSAP.KZ PLATFORM AS A BRIDGE BETWEEN EDUCATIONAL INSTITUTIONS AND COMPANIES

The article deals with a start-up project with social importance, aimed at the employment of young people in their professions and the path to a dream career for the benefit of society and students themselves in the first place. Integration of practice with theory so that the latter is updated on a constant basis and meets the demands of the labor market. How exactly this startup will help simultaneous interpreters adapt to the peculiarities of intercultural communication in different professional fields and it is a real case study. The foundations for the formation of youth as a “personality” and as the key to “happiness” lies already on the “threshold of school”.

Key words: social importance, integration of practice with theory, adaptation of simultaneous interpreters, a real case study, formation of youth as “personality”, key to “happiness”.

Смагул Асем,
студентка 3-курса ФПиФ,
КазУМОиМЯ имени Абылай хана,
Специальность «Переводческое дело»,
Алматы, Казахстан
e-mail: assemceo@gmail.com
Научный руководитель: **Сері Л.Т.,**
магистр, ст.преп. кафедры проф.цифровизации
образования, докторант КазУМОиМЯ
им.Абылай хана, Алматы, Казахстан
e-mail: seri.lyazzat@mail.ru

MANSAP.KZ - ПЛАТФОРМА-МОСТ МЕЖДУ УЧЕБНЫМИ ЗАВЕДЕНИЯМИ И КОМПАНИЯМИ

В статье рассматривается стартап проект с социальной важностью, направленный на трудоустройство молодежи по их профессиям и путь к карьере мечты ради блага общества и самих студентов, в первую очередь. Интеграция практики с теорией чтобы последняя обновлялась на постоянной основе и отвечала запросам рынка. Как именно данный стартап поможет адаптации переводчиков-синхронистов к особенностям межкультурной коммуникации в различных профессиональных областях и это реальный кейс. Основы формирования молодежи как «личности», и как ключ к «счастью» лежит уже на «пороге школы».

Ключевые слова: социальная важность, интеграция практики с теорией, адаптация синхронистов, реальный кейс, формирование молодежи как «личности», ключ к «счастью».

Как автор данной статьи и основатель стартапа Mansap.Kz, сначала подчеркну почему представленный материал является актуальным и представляет интерес согласно тематике конференции и как с научным подходом предпринимаются практические действия. По данным Бюро национальной статистики stat.gov.kz [1] за первый квартал 2023 года уровень безработицы в нашей стране равнялся 4,8% (4 410 747 человек) из которых 4,1% это уровень молодежной безработицы (в возрасте 15-34 лет). При этом доля молодежи NEET, которая не работает и не занята образованием или профессиональной подготовкой составила 7,1%. По данным Бюро национальной статистики, если в Казахстане молодежь составляет почти 20% от всего населения республики, то 6,9% из них входят в категорию NEET [2]. Это более 255 тысяч человек в возрасте от 15 до 29 лет. А если конкретно о рынке переводов Казахстана - 200 переводческих компаний работает в Казахстане, \$20 млн — примерный оборот рынка профессионального перевода с иностранных языков, что подтверждает востребованность переводчиков на уровне государства. По данным палаты предпринимателей Северо-Казахстанской области, общая потребность в кадрах на 2023-2025 годы составляет более 7 тысяч специалистов. Наибольший дефицит специалистов испытывают предприятия Петропавловска. Нехватка кадров составляет более 4 тысяч человек, сообщает корреспондент [Петропавловск.news](http://Petropavlovsk.news). Рейтинг наиболее востребованных профессий выглядит следующим образом. На первом месте повара – 612 человек. Далее следуют переводчики – 457. Несмотря на тот факт, что «переводческое дело» популярное направление для выбора профессии для молодежи, рынок Казахстана испытывает дефицит данных специалистов [3]. Теперь остановимся на данном вопросе чуть подробнее.

Почему «переводческое дело» популярное направление для выбора профессии для молодежи нашей страны?

Тут кроется несколько очевидных и неочевидных причин на первый взгляд.

1. «Выбираем то, что понимаем больше». Мой случай, как прошлого среднестатистического старшеклассника. Замечу, что в данное время в нашей стране под «профориентацией» понимается

лишь выделение сильных и слабых сторон школьника и советы эксперта в какую профессию ему идти. Но, никто на понятном для школьника языке не объясняет суть этой профессии, что он из себя представляет, как проходит день этого специалиста и какие есть возможности вокруг этой профессии и карьеры. Описание профессии как правило ищут в интернете, в особенности на сайте Википедия. Но нигде нет понятной и без сложных терминов информации от первого лица специалиста. Как вариант спрашиваем у знакомых, и ориентируемся на их профессии и на тех, что больше понимаем: учитель и врач, которых чаще видим - профессия матери и отца, актер и певец - которых видим по телевизору, IT-специалиста ассоциируем с компьютером (хотя профессии в IT-сфере очень разные есть), переводческое дело - языки и общение с людьми. Таким образом, выбор профессии из многочисленных существующих профессии сужается до такого меньшинства.

2. “Чтобы набрать хороший балл на ЕНТ выберу те предметы, в которых у меня оценки выше или легче подготовиться”. Старшеклассники среднего слоя населения, как правило стремятся поступить на обучение на бюджет. Проверяют в интернете сколько было выделено грантов и на какую профессию, где шанс выше. Выбирают профессию исходя из критерия количества грантов, или по тем предметам, по которым у них выше шанс получить грант, при этом не важно на какую профессию. Обусловлено это тем, что больше две трети молодежи поступают в высшее учебное заведение только за тем, чтобы получить диплом, а сама профессия, на обучение которой они инвестируют 4 года своей жизни - играет последнюю роль. Мне доводилось встретиться и работать с экспертами и стартаперами из сферы ed-tech (не буду здесь упоминать их имена без их разрешения), которые проводили массивные исследования по этому же вопросу, в открытую интервьюировали студентов высших учебных заведения Казахстана, ответы которых подтверждают вышеописанную теорию “о поступлении в высшее учебное заведение только ради диплома”. В стенах КазУМОиМЯ я проводила свои мини-интервью студентов спрашивая об их планах на будущее. Только 2 из 10 выражают желание работать по профессии после учебы. У остальных ответ как по шаблону: “Не знаю, не думала”, “Получу диплом, потом посмотрим. Не хочу работать по профессии”, “Продолжу работать на текущей работе (подработки)”. Когда моя же близкая знакомая, которая платит за свою учебу огромные деньги и по выходным подрабатывает, подтвердила, что учиться чтобы получить диплом и не хочет работать по профессии (говорит сложно и боится уколов, учится на медика) - это было для меня последней каплей непонимания и разочарования. Мне стало одновременно стыдно и жалко молодежь нашей страны не имеющих амбициозных, по крайней мере понятных для них самих планов на их же будущее. Если вернуться к основному вопросу “почему переводческое дело популярно у молодежи” и связать это с ЕНТ, то мы знаем, что для этой профессии вышеупомянутый государственный тест сдают по таким предметам как английский язык, всемирная история. Для гуманитариев это самые понятные и легкие предметы, следовательно, выбор очевиден.

3. Осознанные старшеклассники выбирают данную профессию потому, что имеют представление и план на свое будущее, или как минимум потому, что им нравится язык, путешествия, знакомство с разными новыми людьми, что подтверждается в статье InformBuro [4] где они опрашивали студентов КазУМОиМЯ и декана факультета перевода и филологии Мизамхан Баглан.

Почему Казахстан испытывает дефицит специалистов переводческого дела?

Как описано выше, во-первых, по причине неосознанного и неправильного выбора профессии студентами. Как следствие они имеют диплом, но не работают по профессии. Потому что до сих пор не понимают профессию из-за нехватки реальной практики, не знают откуда и как начать карьеру, боятся допустить ошибок, на практике профессия просто физически, морально, психологически им не подходит. Как пример, нет стрессоустойчивости, интроверты, а профессия требует обратного. Во-вторых, и, наверное, самая существенная причина, выпускники высших учебных заведения - как специалисты не интересуют работодателей. Теория чему 4 года обучаются студенты не отвечает запросам рынка, невыгодно большинству компаниям

держат переводчиков как штатных работников, в случае последовательных переводчиков - работодателей soft skills интересуют больше, чем только знание языка. По приглашению палаты предпринимателей «Атамекен» мы (команда стартапа ManSap4U [5]) участвовали в крупной торговой B2B конференции TradEX, где познакомилась с директорами таких компаний как Magnum, Clever, ERG, SilkWay logistics. Презентуя им наш стартап, от последнего получили запрос на последовательного переводчика персидского языка. Но важным критерием были именно софт скиллы, то как переводчик представляет его компанию на международной арене и его (переводчика) навыки публичных выступлений волновали Алибека (директора компании SilkWay logistics) больше, чем уровень владения языком. Синхронные переводчики - универсальные специалисты, способные в какой-то мере заменять и последовательного и письменного переводчика. Будучи интровертом (не социальным человеком) специалисту будет трудно адаптироваться в разных ситуациях и из-за стресса может просто поменять работу или соглашаться только на письменный перевод. Другая причина дефицита узконаправленных кадров была озвучена HR специалистами компании с 50+ сотрудниками во время наших кастдэвов (Customer Development интервью). Молодые специалисты просто улетают работать в другие страны и внутри страны сложно с рекрутингом узконаправленных специалистов (включая синхронных переводчиков). Набирают таких специалистов по знакомым, или по своей базе если ранее уже закрывали данную позицию. Как отмечает общественный деятель Сергей Уткин: наши вузы выпускают много дипломированных специалистов, а вот квалифицированных среди них мало. Такая ситуация, видимо, устраивает нашу систему образования: диплом выдан, а значит - специалист готов. Однако на практике работодатели не берут выпускников вузов, им нужны знающие свое дело профессионалы [7].

Чем поможет интеграция практики с теорией для синхронных переводчиков и как это можно устроить?

В учебных заведениях нас отправляют на практику, но она редко совпадает с реальной ситуацией и задачами. Как минимум, потому что на практике чаще занимаемся письменным переводом, редко последовательным, или просто наблюдаем за процессом, чтобы по итогу лишь закрыть практику. Во время учебы обсуждаем культурные особенности разных стран и повышаем уровень владения языком, занимаясь синхронным переводом в самых удобных и предсказуемых условиях. В результате ожидания о профессии и реальной работе не всегда сходятся с реальностью. Другая же проблема в поиске самой работы. Для молодого специалиста важно прокачивать нетворкинг, знакомиться с экспертами в своей сфере и с будущими работодателями. В условиях обычной учебной практики такой возможности нет, к тому же выходить из зоны комфорта и искать компании для практики для знакомства с новыми людьми в сфере и рекламе себя как специалиста решиться не каждый студент. Другой важный фактор как для студента, так и для работодателя - время. В силу загруженности лекциями и парами недели студента - сложно вписать даже работу по профессии на полставки. Как итог, студент получает теории, не имеет возможности работать по профессии, чтобы нарабатывать опыт, и выбирает подработки как официант, кассир, охранник, консультант. После окончания вуза выпускник остается в своей зоне комфорта, и продолжает работать не по своей профессии, ведь по своей профессии опыта реального очень мало или совсем нет.

Как можно устроить правильную интеграцию практики с теорией?

С помощью нашего стартап проекта Mansap4U, что в переводе означает “Карьера для тебя” [6]. Это платформа по трудоустройству молодежи и возвращению d1 (увлеченных) кадров. На платформе публикуются вакансии (практика, стажировка, волонтерство, работа на полную ставку) именно для молодежи. Почему компании выбирают и далее будут выбирать нашу платформу для публикации вакансии? Наша killer feature это доверие с обеих сторон. Студенты при регистрации закрепляют данные от третьих лиц: GPA, транскрипт, справку с места учебы получает от университета, рекомендательные письма получает от бывших работодателей и закрепляют на платформе. Эти достоверные данные и будут постоянно обновляемыми резюме

студентов, что сэкономит огромное время HR специалистов при поиске информации о соискателе. Почему же наша платформа - мост между учебными заведениями и компаниями? Компании по итогу работы со студентами оставляют обратную связь: что понравилось и не понравилось в работе с этим студентом, каких знаний и навыков ему не хватает. После эти данные собираются и направляются в виде Power BI отчета учебным заведениям с этими профессиями для актуализации теории и учебного плана по запросам рынка. Во время нашего выступления перед студентами университета Туран, их профессора, отвечающие за трудоустройство студентов, выразили желание и готовность менять весь учебный план, чтобы готовить квалифицированных специалистов на рынок труда. С этой же просьбой к нам обратились Академия логистики и Транспорта (Алматы), Yessenov университет (город Актау). Сейчас мы на этапе информирования об этой возможности студентов городов Алматы, Астана, Актау.

Наша цель - совместно с учебными заведениями и компаниями поднять уровень образования и квалифицированных молодых кадров в нашей стране, которые осознанно сделают один из самых важных решений в жизни человека - выбор профессии, и проживут жизнь счастливо, работая по своей любимой профессии. Достигнем мы этого с нашим спин-офф продуктом - комплексной профориентацией с научным подходом, который еще только на стадии разработки. Но об этом в другой раз, сейчас фокус на Mansap4U. Резюмируя данную статью в одном предложении, сделаем изменения для яркого будущего страны сейчас, открывая возможности для молодежи с M4U.

ЛИТЕРАТУРА

1. Сайт Бюро национальной статистики. Занятость и безработица. Основные индикаторы рынка труда в Республике Казахстан (III квартал 2023 г.). - Режим доступа URL: <https://stat.gov.kz/ru/industries/labor-and-income/stat-empt-unempl/publications/6131/> (дата обращения 10.02.2024).
2. Молодежь категории NEET появится в Казахстане. – Режим доступа URL: <https://www.zakon.kz/redaktsiia-zakonkz/5077771-molodezh-kategorii-neet-poyavitsya-v.html> (дата обращения 10.02.2024).
3. Емельянова Е.В. Актуальные вопросы казахстанского переводоведения // Science of Europe #64, 2021. - №64. – С.32-35. [Электронный ресурс]. – Режим доступа URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/aktualnye-voprosy-kazahstanskogo-perevodovedeniya> (дата обращения 11.02.2024).
4. Зачем казахстанская молодёжь поступает на факультеты иностранных языков? // статья на сайте InformBuro. - Режим доступа URL: <https://informburo.kz/stati/trudnosti-perevoda-zachem-kazahstanskaya-molodyozh-postupaet-v-inyaz.html> (дата обращения 11.02.2024).
5. Презентация Стартапа ManSap4U. Карьерный старт светлого будущего. - Режим доступа URL: Презентация Стартапа ManSap4U (дата обращения 12.02.2024).
6. Сайт и платформа стартапа M4U. - Режим доступа URL: <https://mansapp.netlify.app/students> (дата обращения 12.02.2024).
7. Кадровый голод в Казахстане: почему возник и что делать? // статья на медиа-портале Караван. - Режим доступа URL: <https://www.caravan.kz/news/kadrovyjj-golod-v-kazakhstane-pochemu-on-voznik-i-chto-delat-ehkspert-834469/> (дата обращения 12.02.2024).

УДК 81'255,2

Сомов Г.,
бакалавр КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Специальность: «6B02301-Переводческое дело»
Алматы, Казахстан
e-mail: glebsomov9@gmail.com

Алшанов Р.,
Научный руководитель, Магистр переводческого
дела КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Алматы, Казахстан
e-mail: Ruslan-alshanov@mail.ru

ОСОБЕННОСТИ АВТОРСКОГО ПЕРЕВОДА МИХАЛЁВА А.М. НА ПРИМЕРЕ ФИЛЬМА «SOME LIKE IT HOT»

Статья посвящена анализу перевода фильма «Some Like it Hot» Михалёвым А.М. и особенностям его работы над фильмом. Также рассматриваются стратегии перевода, которые были использованы переводчиком. Автор представляет некоторые аспекты личности переводчика и анализирует адекватность перевода.

Ключевые слова: стратегия, перевод, кино, адекватность, эквивалентность, дубляж.

Somov G.,
Bachelor of Translation Studies of Ablai Khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: glebsomov9@gmail.com

Alshanov R.,
Scientific supervisor
MA in Translation Studies
Ablai Khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: Ruslan-alshanov@mail.ru

PECULIARITIES OF AUTHOR'S TRANSLATION BY A.M. MIKHALYOV ON THE EXAMPLE OF THE MOVIE SOME LIKE IT HOT

The article is devoted to the analysis of the translation of the movie *Some Like it Hot* by A.M. Mikhalyov and the peculiarities of his work on the film. The strategies of translation, which were used by the translator, are also considered. The author shows some aspects of interpreter's personality and analyzes the translation.

Key words: strategy, translation, movie, adequacy, equivalence, dubbing.

People of the older generation, who have been active viewers since the late 80's of the last century, perfectly remember that the official dubbing of foreign films approved by the USSR censorship, was replaced by lots of foreign cassettes.[1, p. 140] These were both masterpieces and films of very questionable content and quality, but to people, with unsophisticated artistic taste in terms of foreign products, like action films, films of erotic content, horror films, etc., were forbidden, especially American production was banned by the USSR. Perestroika, openness in media, relaxation of censorship, the collapse of the Soviet Union led to the situation when viewers did not leave the TV screens with VCRs (VHS tapes were very popular). All this has to be translated into Russian, and there is no quality here, because there is too much quantity. Interpreters came in handy in the best possible way. L.V. Volodarsky, A.M. Mikhalyov, A.Yu. Gavrillov, V. O. Gorchakov and many others worked, one could say, around the clock.

Nowadays, movies with translations from those years can be found only on the Internet, but people are still interested in them; some because of nostalgia, and some out of professional interest. Alexei Mikhailovich Mikhalyov, for example, is instantly recognizable for his special manner of translation: intelligent, tactful, but also fascinating, sometimes making you laugh more than the action of the picture deserves. He was sometimes able to make movies better than they really were. Mikhalyov believed that the translator should not compose anything from himself, but only to find an adequate expression.

The movie *Some Like it Hot* (1959, in Soviet distribution “В джазе только девушки”) was, of course, officially dubbed quite well, but in order to release the movie on cassette and make money, it had to be re-dubbed (because Gosfilmofond did not give permission and would not release the movie on cassette). Mikhalyov approached it responsibly.

At first, he liked the movie. The translator did not like action and primitive movies. At second, he loved to translate comedies, tried as much as possible to preserve the originality of the text and dialogues, not to lose the essence, to adapt the humor. [2, p. 1].

So, before starting to work, Alexey Mikhailovich watched the whole movie, then broke it into parts, made notes for himself and began to translate, using different translation strategies.

In this movie, he most often used the **equivalence** strategy

Table 1 Examples of equivalence

Translation	Original
Этих двух мы поймем позже	We'll take care of those boys later.
Решил засвидетельствовать тебе свое почтение	I just dropped to pay my respects
Мы будем молчать, как могилы. Вы будете молчать в могиле.	We won't breathe a word. You won't breathe nothin'
Этих двух мы поймем позже	We'll take care of those boys later.
У них, наверное, фигура иначе устроена	Must be the way the weight is distributed
Прелесть, пустили козла в огород.	Like fallin' in a tub of butter
Я хочу быть твердо уверен, что эта ласточка не вылетит из гнездышка и не будет порхать всю ночь черте где	I just wanna make sure that honey stays in her hive. There will be no buzzin' tonight
У меня бутерброд вечно падает маслом вниз	I always get the fuzzy end of lollipop
Верну вас на землю, мистер Филдинг, вам попалась не та рыбка.	Well, pull in your reel, Mr. Fielding. You're barking up the wrong fish.
Нет, мой бармен	No, my cocktail steward
Ты что, решил охмурить эту бедняжку? Изображает миллионера!	What are you tryin' to do to that girl, puttin' on a millionaire act?
Это тебе от Санты-Клауса с седьмого столика	From the satchel mouth at table seven
Мы по уши в дерьме, а ты волну пускаешь	We're up the creek and you wanna hock the paddle.

Generalization strategy is also present:

Table 2. Examples of generalization

Translation	Original
Он выиграет наверняка	He is a real mudder
Чувствуйте себя как дома	Welcome to No Man's land
...не вызывай постоянно рум-сервис	...will you keep your kimono buttoned when you ring for room service?
Нет, ну это мало. Обнажи все обаяние.	Oh, you can do better than that. Give him the teeth, the whole personality.

Another thing to mention is:

Antonymic translation

Table 3 Examples of antonymous translation

Translation	Original
Да, и вздохнём полной грудью, не очень худой	That'll put hair on your chest
Скажи остальным девочкам, чтоб при них не выражались	You'd better tell the other girls to watch their language

Concretization:

Original: Spills, thrills, laughs and games

Translation: Кто-нибудь прольет, тот и выпьет, кто не выпьет – тот вздрогнет

The Strategies chart (Figure 1) shows how often a particular strategy is used.

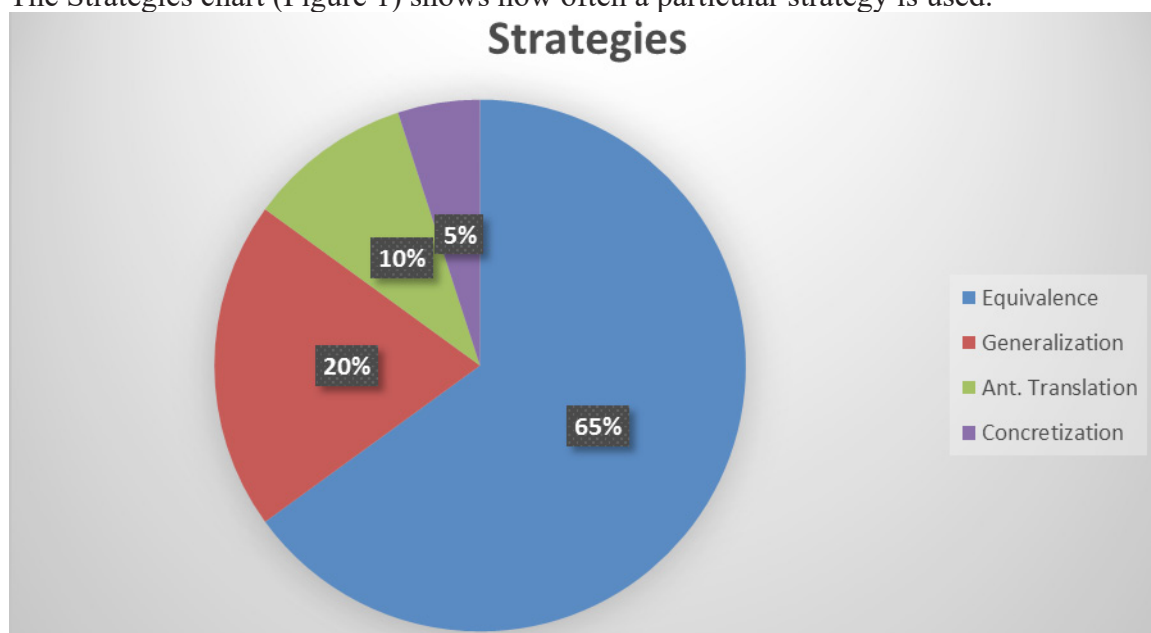

Fig. 1

The peculiarities of Mikhalyov’s translation of the movie “Some Like It Hot” are:

- correct choice of strategies
 - adequacy of translation
 - faithfully conveyed “spirit” of the movie
 - well-chosen idioms
 - good translation tempo
- And also the absence of
- Americanisms (the only one: “room service”)
 - stylistic inaccuracies
 - slurs
 - distortion of meaning
 - spontaneity

Translation of feature films makes it necessary to combine semantic translation with the search for solutions that give the desired aesthetic impact. It is especially difficult to translate comedies, but in this case, the translator succeeded. In addition to the excellent technical condition, he perfectly conveyed the emotional coloring of the phrases, which is also important.

Unfortunately, nowadays this type of movie translation is almost outlived, as all movies at international film events are necessarily subtitled, and the era of DVD discs and VHS tapes is long gone. However, it is too early to say that simultaneous movie translation has been abolished.

REFERENCES

1. С.А. Кузьмичёв «Перевод кинофильмов как отдельный вид перевода» статья - Вестник МГЛУ. Выпуск 9 (642) / 2012
2. Б. Стародубцев «Авторские переводы делают киноэпоху 70-х узнаваемой» статья, 2013. – Режим доступа: <https://cinema.pravda.ru/1149002-cinema/>
- 3 Сдобников В.В. Теория перевода: учебник. // М.: АСТ Восток-Запад, 2006. 448 с.
4. Швейцер А. Д. Теория перевода. – М.: Наука, 1988. – 216 с
5. Е. Ю. Комарова, Е. А. Нелюбина, Ю. А. Лыкова «Специфика перевода кинотекстов с английского на русский на материале сериала «Шерлок» статья – Глобальный научный потенциал № 10(127) 2021

УДК 81'255.2:6

Starinets V.,

Студент бакалавриата КазУМОиМЯ
имени Абылай хана, Специальность «6В02301-
Переводческое дело», Алматы, Казахстан
e-mail: vladimir.starinec@gmail.com
Scientific supervisor: MA, Senior instructor
Zhaparova A.A.

ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА ТЕХНИЧЕСКОЙ ДОКУМЕНТАЦИИ В ОБЛАСТИ НЕФТИ-ГАЗОВОГО СЕКТОРА

В данной статье будет обсуждаться проблемы и особенности перевода технической документации, а именно документации в области нефти и газа. В ней освещаются проблемы точности, последовательности и использования языка в этой области, при этом особое внимание уделяется переводу специализированной терминологии и необходимости учитывать культурные и контекстуальные особенности.

Переводчик должен быть ответственным при выполнении перевода такого типа, поскольку не правильный перевод может привести к несчастным случаям при эксплуатации. В статье отмечается важность знаний не только языка, но и базовое понимание в нефти газовой сфере, для более точного и адекватного перевода.

Ключевые слова: научно-технический перевод, термины, понимание, нефти газовая сфера деятельности, специфическая лексика

Starinets V.,

3rd year student of Translation Studies of Ablai khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: vladimir.starinec@gmail.com
Scientific supervisor: MA, Senior instructor
Zhaparova A.A.

PECULIARITIES OF TRANSLATION OF TECHNICAL DOCUMENTATION IN THE OIL AND GAS SECTOR

This article will discuss the problems and peculiarities of translating technical documentation, specifically documentation in the field of oil and gas. It highlights the problems of accuracy, consistency and language use in this field, with particular attention to the translation of specialised terminology and the need to be culturally and contextually sensitive.

The translator must be responsible when performing this type of translation, as incorrect translation can lead to operational accidents. The article points out the importance of not only knowledge of the language, but also a basic understanding of the oil and gas industry, for a more accurate and adequate translation.

Key words: scientific and technical translation, terms, understanding, oil and gas, specific vocabulary.

The concept of technical translation has been known to mankind since the mid-70s, and it implies the translation of a text that contains a large number of highly specialised terms belonging to a certain technical field. In most cases, technical translation is necessary after purchase of foreign equipment, when the documentation written in English is difficult to understand, and in most cases technical translation is necessary after the purchase of foreign equipment. Written in English is difficult to understand, and without its study to perform certain work in production or in a commercial organization is simply impossible. It is not uncommon to need to translate text that is closely related to various engineering sciences, and without its study it is simply impossible to perform work in a production or commercial organisation. closely related to various engineering sciences, and containing descriptions of foreign products, operating instructions for certain equipment, technical documentation, etc. documentation, etc.

We should not forget about the translation of various specialised literature, methodological manuals, journals and textbooks, which also contain information of technical nature. It is necessary for studying this or that discipline at a higher education institution, familiarising with new methods and techniques of work in production conditions and manufacturing of new products at an enterprise. The demand for technical translation from English is growing every year, and this fact is connected with the globalisation of exports to our country. Every year the number of imported products, household appliances and equipment grows more and more, which could not but influence the popularisation of foreign languages among young people and the adult generation. Many domestic products are also sold today on international markets, among them software, mechanical engineering and metallurgical industries. The requirements for participation in such markets are not only to the quality of the goods themselves, but also to the description of instructions, which are a mandatory annex to any product offered for sale. Moreover, all this documentation must be translated into the language native to the end consumer.

All this served to create a new speciality in the labour market - technical translator. Such specialists can quickly, accurately and competently translate technical literature or any other foreign sources of information containing specialised words and terms. Moreover, the more specialised the text, the more technical skills and knowledge will be required of the translator, and this, to a greater or lesser extent, imposes certain requirements on his qualifications.

Technical documentation is documentation that is used in the design, manufacture and operation of any technical objects: buildings, structures, industrial goods, software and hardware.

Technical documentation clearly demonstrates and allows you to trace the correctness of the process, timely identify deviations or failures and prevent the release of low-quality products or services. Also technical documentation is necessary when executing contracts, certificates of conformity and when passing inspections in the company by supervisory authorities.

For a complete study of the problem, first of all it is necessary to consider the very concept of "technical translation". This term is used in the exchange of special technical information between people who speak different languages.

Under the concept of technical translation is meant the translation of technical and scientific texts. Translation of technical texts is the translation of materials with scientific and technical orientation, which contain scientific and technical terminology. Examples of technically oriented material are: scientific articles on technical issues, technical documentation for engineering equipment, manuals for complex technical products, etc.

These days, the greatest need for translators is in technical fields, with more than 70 per cent of the world's translators working in them. According to the London Computer Integrated Translation GmbH in 1987, the volume of translation in the world was 200 million pages per year, and the need for translation was increasing by 15 per cent per year. The same trend, with a slight increase, has continued in recent years. The largest volume of translated texts is business correspondence, followed by consumer information texts of various kinds (instructions, brochures, etc.), then scientific and technical texts, contractual texts, technical descriptions.

Translating a scientific or technical text into English is a highly complex task. It is beyond the grasp of the ordinary linguist, as there are many nuances involved in technology in general and in a particular field of research in particular. All the more reason not to rely on translation software. As a rule, they are not "tailor-made" for technical texts. It is necessary not only to know the language, but also to understand the subject matter of the article.

To competently translate a technical article into English, one must possess expertise in both a narrow technical field and translation.

Technical texts are characterized by a high volume of specialized terminology, which often repurposes commonly used words with entirely different meanings. Furthermore, it is important to note that the same word can have varying meanings and translations across different branches of science and technology. Additionally, the combination of words can alter their original meaning.

The ongoing development of science results in the constant emergence of new terms.

Abbreviations and acronyms may differ or be absent in foreign languages. It is important to use common terms and avoid synonyms. Specialist terminology should be avoided in favour of more widely understood language. Technical texts must be free of ambiguity or double meanings.

The key aspect of scientific research is reproducibility. It is crucial that the article's meaning is clear and unambiguous, allowing scientists from any laboratory to replicate the experiment and achieve consistent results.

Technical problems often arise during translation, particularly in scientific and technical translations from English. Sentence construction in English is typically short and concise, often utilising elliptical constructions, which must be taken into account.

When translating into Russian, these constructions should be combined into a single compound sentence. The translator must pay attention to the grammatical correctness and preserve the essence of the statement.

Technical texts may have a specific layout, in which case the translator should try to maintain the original text length as much as possible. At the same time, it is important to ensure that links and meanings are clear in the final diagrams, tables, and text, particularly in materials intended for training.

The problem of translating terms in the oil and gas industry is the first thing you will face. Even the simplest concepts, which consist of just one or two words, can be difficult to adapt without the right experience. For example:

Crew bus – это не «автобус бригады» или «автобус команды», а «вахтовый автобус» (или попросту «вахтовка», если стилистика текста позволяет использовать разговорный жаргон).

Turnaround - ремонт установки на нефтеперерабатывающем заводе.

Dog-house – не «будка сторожевого пса», а «бытовка, кабина бурильщика».

Термин well completion означает не окончание работы со скважиной или проведение окончательных работ, как можно было бы подумать, следуя логике, а «освоение скважины».

A very common terminological homonymy. The term «repair» will be translated differently depending on the context:

Ремонт трубо-провода – repair.

Ремонт скважины — wellwork.

Ремонт установки на нефтеперерабатывающем заводе — turnaround.

Common jargon

In addition to official terminology, industry-specific jargon is common in professional - and

especially workplace - oil and gas-related materials. Even scientific and technical texts slip in from time to time, and if you plan to work with interpreters (in the office, at conferences or travelling to oil and gas sites), you will be dealing with jargon all the time.

Examples of such words are:

Christmas tree – «фонтанная арматура».

Wildcat – «разведочная скважина».

Pay sand – «продуктивный пласт».

Shoe – «башмак обсадной колонны».

Joint – «однотрубка».

Dog-house – «будка бурового мастера».

Fish – «оставленный в скважине предмет».

Fishing tool – «щучья пасть», инструмент для ловильных работ.

Donkey – «качалка».

Roughneck – «помбур».

Understanding popular colloquialisms can be more challenging than official terms, but it is necessary. Consider seeking the assistance of an experienced oil and gas interpreter or someone actively working in this field.

We analyzed technical documentation translation in the oil and gas sector presented in the table 1.

Table 1. Translation transformations used in oil and gas terms translation.

Original	Translation
Minimize time for <i>localization</i> ¹	Минимизирует время <i>локализации</i> ¹ <i>утечек</i> ²
<p>1-Лексическая трансформация (ЛТ): Транскрипция (translational transcription) with calquing - the first part of the terms is translated by transcription, and the second part by calquing with reconstructing the rules of TL word formation</p> <p>2-III: Добавление (addition) - elements of meaning must be expressed in translation with the help of additional lexical units. The Receptor of translation has no such knowledge of semantic peculiarities of the texts in the language, and for him the implied meaning should be revealed by the translator. In English-Russian translations additional elements are especially often necessary when translating attributive word combinations.</p>	
Original	Translation
Safety study and HAZOP	Исследование безопасности и HAZOP (обеспечение безопасности производства) ³
<p>3 - Translation techniques (addition): involves adding extra lexical-elements to the translation that are not explicitly present in the source text.</p>	
Original	Translation
No maintenance cost	Нет расходов на <i>техническое</i> ⁴ обслуживание
<p>4 - Translation techniques (addition): involves adding extra lexical-elements to the translation that are not explicitly present in the source text.</p>	
Original	Translation
Safety	Защита
- Local <i>Loop</i> ⁵	- Местная <i>линия</i> ⁵
- Remote <i>Loop</i> ⁵	- Отдалённая <i>линия</i> ⁵
<p>5 - Translation techniques (addition): involves adding extra lexical-elements to the translation that are not explicitly present in the source text.</p>	

**ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЯ И МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ КАК
ИНТЕРПРЕТАЦИОННАЯ ПЛАТФОРМА ПЕРЕВОДА**

Original	Translation
System Core ⁶ & Dynamic Pipeline Routing ⁷	Сердце ⁶ системы и динамика трубопровода
<p>6 – Контекстуальная замена (Контекстуальная substitutes): a technique for translating a word or an identical nominative unit, which is possible only under given contextual conditions</p> <p>7 - Translation techniques (addition): involves adding extra lexical-elements to the translation that are not explicitly present in the source text.</p>	

Original	Translation
MAOP ⁸ & SL Monitoring ⁹ (Maximum Allowable Operating Pressure)	Максимально допустимое давление ⁸ и мониторинг ⁹ безопасности
<p>8 - Грамматическая трансформация: Синтаксическое уподобление (дословный перевод) (word-for-word translation) - is a translation method in which the syntactic structure of the original is transformed into a similar structure in the target language. This type of «null» transformation is used in cases where parallel syntactic structures exist in the SL and the TL.</p> <p>9 - ЛТ: Транслитерация (transliteration) - are ways of transliterating the original lexical unit by recreating its form using the letters of the original language. In transliteration, the graphic form (letter composition) of the word is reproduced.</p>	

Original	Translation
Successfully tested by TUV ¹⁰	Успешно прошёл испытание TUV (Немецкой службы контроля и надзора) ¹⁰
<p>10 - Грамматическая трансформация: Синтаксическое уподобление (дословный перевод) (word-for-word translation) - is a translation method in which the syntactic structure of the original is transformed into a similar structure in the target language. This type of «null» transformation is used in cases where parallel syntactic structures exist in the SL and the TL.</p> <p>10 - ПП: Добавление (addition) - elements of meaning must be expressed in translation with the help of additional lexical units. The Receptor of translation has no such knowledge of semantic peculiarities of the texts in the language, and for him the implied meaning should be revealed by the translator. In English-Russian translations additional elements are especially often necessary when translating attributive word combinations.</p>	

Original	Translation
Data gathering by two PLCs ¹¹ (Godorf and Wesseling)	Сбор данных по двум ПЛК ¹¹ (Godorf и Wesseling)
<p>11 - ЛТ: Лексико-семантические замены (lexico-semantic substitutes): Генерализация (generalization) is the replacement of an SL unit with a narrower meaning by a TL unit with a broader meaning</p>	

REFERENCES

1. Проблемы перевода научно-технических текстов [электронный ресурс] Юрий Владимирович Субачев. Дата обращения 14.12.2021 URL: <https://xn--80aegcaabcbngm5abc1ci.xn-p1ai/perevod-nauchno-tehnicheskogo-teksta/>
2. Щербакова И.В. ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА ТЕХНИЧЕСКИХ ТЕКСТОВ // Современные проблемы науки и образования. – 2015. – № 2-2. ;
3. ИСТОРИЯ ТЕХНИЧЕСКОГО ПЕРЕВОДА 24.11.2015[электронный ресурс] URL: <https://tehnikeskiyperevod.ru/istoriya-texnicheskogo-perevoda/>
4. Проблемы переводной лексикографии в области нефтегазовой терминологии// с 142-144 Marina Kovyazina//2013 URL: <https://www.academia.edu/5361534>

УДК 81'25

Табалдиева Д.М.

Абылай хан атындағы ҚазХКЖӘТУ бакалавры
«6B02301-Аударма ісі» мамандығы

Алматы, Қазақстан

e-mail: tabaldievadinara@gmail.com

Ғылыми жетекші:

Лингвистика магистрі, аға оқытушы

Егембердиева З.А.

ҚАЗІРГІ ТІЛ БІЛІМІНДЕГІ НЕОЛОГИЗМДЕР

Мақалада қазіргі тіл біліміндегі неологизмдерге шолу жасалып, олардың қалыптасуы, қолданылуы, тіл эволюциясына әсері қарастырылған. Соңғы зерттеулерге жан-жақты шолу жасай отырып, бұл мақалада неологизмдерді зерттеуде қолданылатын әдістемелер, олардың қоғамдағы өзгерістерді көрсетудегі рөлі және олардың тілді сақтау мен инновацияға әсері қарастырылады. Сонымен қатар, ол тіл эволюциясы бұрын-соңды болмаған қарқынмен жүретін цифрлық дәуірдегі неологизмдерді бақылау және талдау мәселелерін талқылайды. Қазіргі тұжырымдарды синтездей отырып, бұл жұмыс неологизмдерді және олардың қазіргі лингвистикалық зерттеулердегі маңыздылығын тереңірек түсінуге ықпал етеді.

Түйінді сөздер: Неологизмдер, қазіргі тіл білімі, лингвистикалық зерттеулер, тіл эволюциясы, қалыптасуы, әдістемелері, қоғамдағы өзгерістер, тілді сақтау, тілдік инновациялар, тілді қадағалау.

Tabaldiyeva D.M.,

Student of Translation Studies of Ablai khan

KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: tabaldievadinara@gmail.com

Scientific supervisor:

Master of Linguistics, Senior instructor

Yegemberdiyeva Z.A.

NEOLOGISMS IN MODERN LINGUISTICS

The article provides an overview of neologisms in modern linguistics, examining their formation, usage, and impact on language evolution. Through a comprehensive review of recent research, this paper explores the methodologies employed in studying neologisms, their role in reflecting societal changes, and their implications for language preservation and innovation. Additionally, it discusses the challenges of tracking and analyzing neologisms in the digital age, where language evolution occurs at an unprecedented pace. By synthesizing current findings, this paper contributes to a deeper understanding of neologisms and their significance in contemporary linguistic research.

Key words: Neologisms, modern linguistics, linguistic study, language evolution, formation, methodologies, societal changes, language preservation, language innovation, language tracking.

In modern linguistics, the study of neologisms has garnered significant attention due to their role in capturing societal trends, technological innovations, and cultural shifts. This paper aims to provide a comprehensive overview of recent scientific research on neologisms, exploring their formation, usage, and impact on contemporary language.

The formation of neologisms involves various linguistic processes, including semantic shifts, morphological creations, syntactic adaptations, as well as borrowing and blending from other languages

or domains. These processes exemplify the creative and adaptive nature of language, allowing it to continuously expand and adapt to new contexts and needs.

Moreover, the usage and adoption of neologisms are influenced by linguistic registers, social dynamics, and technological advancements. Neologisms often emerge in specific communities or subcultures before spreading to broader audiences, facilitated by digital communication platforms and social media networks. Understanding the contexts in which neologisms arise and thrive provides insights into the underlying socio-cultural dynamics of language use.

Furthermore, neologisms serve as linguistic markers of societal change, reflecting shifts in attitudes, values, and behaviors. They capture emerging concepts, phenomena, and trends, offering a lens through which researchers can analyze and interpret contemporary society. By studying neologisms, linguists can gain valuable insights into the cultural, technological, and ideological forces shaping language evolution.

In this paper, we will explore examples of neologisms across different linguistic processes and contexts, illustrating their diverse forms and functions. Through a synthesis of recent research findings, we aim to deepen our understanding of neologisms and their significance in modern linguistics. Ultimately, this research contributes to a richer comprehension of language dynamics and the complex interplay between language and society in the contemporary era.

This introduction sets the stage for a comprehensive exploration of neologisms in modern linguistics, outlining the scope and significance of the research topic while providing a roadmap for the subsequent sections of the paper.

Neologisms, newly coined words or expressions, play a crucial role in understanding the dynamic nature of language evolution in modern linguistics. This paper explores recent scientific research on neologisms, focusing on their formation, usage, and societal impact.

Formation of Neologisms:

Neologisms arise through various linguistic processes, including semantic shifts, morphological creations, syntactic adaptations, borrowing, and blending. These processes highlight the creative and adaptive nature of language, allowing it to continuously expand and adapt to new contexts and needs.

Usage and Adoption of Neologisms:

The adoption of neologisms is influenced by linguistic registers, social dynamics, and technological advancements. Neologisms often emerge in specific communities or subcultures before spreading to broader audiences, facilitated by digital communication platforms and social media networks. Understanding the contexts in which neologisms arise and thrive provides insights into the underlying socio-cultural dynamics of language use.

Societal Impact of Neologisms:

Neologisms serve as linguistic markers of societal change, reflecting shifts in attitudes, values, and behaviors. They capture emerging concepts, phenomena, and trends, offering a lens through which researchers can analyze and interpret contemporary society. By studying neologisms, linguists can gain valuable insights into the cultural, technological, and ideological forces shaping language evolution.

Neologisms, newly coined words or expressions, play a crucial role in understanding the dynamic nature of language evolution in modern linguistics. This paper explores recent scientific research on neologisms, focusing on their formation, usage, and societal impact.

Formation of Neologisms:

Neologisms arise through various linguistic processes, including semantic shifts, morphological creations, syntactic adaptations, borrowing, and blending. These processes highlight the creative and adaptive nature of language, allowing it to continuously expand and adapt to new contexts and needs.

Usage and Adoption of Neologisms:

The adoption of neologisms is influenced by linguistic registers, social dynamics, and technological advancements. Neologisms often emerge in specific communities or subcultures before spreading to broader audiences, facilitated by digital communication platforms and social media networks. Understanding the contexts in which neologisms arise and thrive provides insights into the underlying socio-cultural dynamics of language use.

Societal Impact of Neologisms:

Neologisms serve as linguistic markers of societal change, reflecting shifts in attitudes, values, and behaviors. They capture emerging concepts, phenomena, and trends, offering a lens through which researchers can analyze and interpret contemporary society. By studying neologisms, linguists can gain valuable insights into the cultural, technological, and ideological forces shaping language evolution.

There are 19 examples of neologisms in modern linguistics:

1. Zoom-bombing: Intruding on someone else's Zoom video conference without permission, often with disruptive or inappropriate behavior.
2. Vaccine hesitancy: The reluctance or refusal to vaccinate despite the availability of vaccines, often due to concerns about safety or efficacy.
3. Deepfake: A synthetic media in which a person in an existing image or video is replaced with someone else's likeness using artificial intelligence.
4. Doxxing: Publishing private or identifying information about an individual on the internet, typically with malicious intent.
5. Quarantine haircut: A haircut or hairstyle done at home during quarantine, often with mixed results due to limited access to professional hair stylists.
6. Pod: A small, self-contained social group, typically formed during the COVID-19 pandemic to limit exposure to the virus while maintaining social interaction.
7. Doomscrolling: The act of continuously scrolling through depressing or negative news and social media posts, often resulting in heightened anxiety or stress.
8. WFH (Work From Home): An abbreviation used to describe the practice of working remotely from one's home instead of commuting to a physical office.
9. Maskne: Acne or skin irritation caused by wearing a face mask, particularly during prolonged periods, such as the COVID-19 pandemic.
10. Infodemic: The rapid spread of misinformation or disinformation, particularly online, during significant events or crises, such as pandemics or elections.
11. Social distancing: The practice of maintaining physical distance from others to reduce the spread of infectious diseases, such as COVID-19.
12. Cancel culture: The practice of withdrawing support for public figures or companies after they have done or said something considered objectionable or offensive.
13. Zoom fatigue: The feeling of exhaustion or burnout resulting from excessive video conferencing, often exacerbated by the COVID-19 pandemic.
14. Flexitarian: A person who primarily follows a vegetarian diet but occasionally eats meat or fish.
15. Digital detox: A period of time during which a person refrains from using electronic devices, particularly smartphones and computers, to reduce stress or improve mental well-being.
16. Hyperlocal: Focusing on a very specific geographical area or community, often in journalism or marketing.
17. Mansplain: To explain something to someone, typically a woman, in a manner regarded as condescending or patronizing.
18. Cryptojacking: Illegally using someone else's computer or device to mine cryptocurrency without their consent.
19. Climate anxiety: Psychological distress or anxiety caused by concerns about climate change and its potential impacts on the planet and society.

In conclusion, neologisms play a significant role in modern linguistics, particularly within scientific research. These newly coined terms often arise in response to advancements in technology, discoveries, or societal changes. They serve as linguistic tools to encapsulate complex concepts, facilitate communication, and foster innovation within various scientific disciplines. From "CRISPR" in genetics to "quantum computing" in physics, neologisms not only reflect the cutting-edge nature of

scientific inquiry but also shape the way researchers conceptualize and communicate their findings. As scientific knowledge continues to expand, so too will the lexicon of neologisms, reflecting the dynamic and ever-evolving landscape of modern scientific research.

LITERATURE

1. Girard, N. Neologisms and genericized words in everyday language. [Электронный ресурс]. — Режим доступа URL: [https://doi.org/10.1016/S0001-2092\(07\)60140-9](https://doi.org/10.1016/S0001-2092(07)60140-9) (дата обращения 16.02.2024).
2. Lehrer, A. Understanding trendy neologisms. [Электронный ресурс]. — Режим доступа URL: <http://linguistica.sns.it/RdL/15.2/07.Lehrer.pdf> (дата обращения 16.02.2024).
3. Merriam-Webster Dictionary. [Электронный ресурс]. — Режим доступа URL: <https://www.merriam-webster.com/words-at-play/new-words-in-the-dictionary> (дата обращения 16.02.2024).
4. Milroy, J. & Milroy, L. Authority in Language: Investigating Language Prescription and Standardisation. - Routledge & Kegan Paul, 1985.
5. Mostafa M. Trendy Blends: A New Addition to English Lexicon. [Электронный ресурс]. — Режим доступа URL: <https://doi.org/10.11648/j.ijll.20130104.18> (дата обращения 16.02.2024).
6. Newmark P. A Textbook of Translation. - Phoenix ELT, 1995.
7. Onyedum A. Social media neologisms: A Morpho-semantic Analysis. [Электронный ресурс]. — Режим доступа URL: https://www.academia.edu/8169243/social_media_neologisms_a_morpho_semantic_analysis_a_thesis_submitted_to_the_department_of_english_university_of_lagos_akoka_in_partial_fulfillment_of_the_requirement_for_the_award_of_a_master_of_arts?source=swp_share (дата обращения 16.02.2024).
8. Pimat, J. Tipos de neologismos. Como escribir bien. [Электронный ресурс]. — Режим доступа URL: <https://comoescibirbien.com/tipos-de-neologismos/> (дата обращения 16.02.2024).

УДК 81'25

Tabynayeva G.,

student of Translation Studies (simultaneous interpreter) of Ablaihan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan, email: nurtileu.t@bk.ru
Scientific supervisor: **Tassyrova B.E.**
Senior lecturer, Master of Philology
email: btassyrova@mail.ru

GEODESY AND TECHNICAL TRANSLATION IN THE OIL AND GAS INDUSTRY: FEATURES AND MAIN ASPECTS

This article discusses the features and main aspects of technical translation in the context of geodesy and the oil and gas industry, methodological methods, taking into account the technical features of these industries, the influence of the context on the translation process.

Key words: geodesy, technical translation, oil and gas industry, terminology, translation features, transformation, information exchange.

Табынаева Г.,

Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ студенті
«6В02301-Аударма ісі (ілеспе аудармашы)»
мамандығы, Алматы, Қазақстан
e-mail: tabynaevag_3@mail.ru

Ғылыми жетекші: **Тасырова Б.Е.**

Аға оқытушы, филология ғылымдарының магистрі
email: btassyrova@mail.ru

ГЕОДЕЗИЯ ЖӘНЕ МҰНАЙ-ГАЗ ӨНЕРКӘСІБІНДЕГІ ТЕХНИКАЛЫҚ АУДАРМА: ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ МЕН НЕГІЗГІ АСПЕКТІЛЕРІ

Бұл мақалада геодезия және мұнай-газ өнеркәсібі контекстіндегі техникалық аударманың ерекшеліктері мен негізгі аспектілері, осы салалардың техникалық ерекшеліктерін, контексттің аударма процесіне әсерін ескере отырып, әдіснамалық әдістері қарастырылған.

Тірек сөздер: геодезия, техникалық аударма, мұнай және газ өнеркәсібі, терминология, аударма ерекшеліктері, трансформация, ақпарат алмасу.

Кіріспе

Техникалық аударма - әртүрлі терминологияны және техникалық ақпаратты бір тілден екінші тілге жеткізуге мамандандырылған. Техникалық аударма қазіргі әлемде маңызды рөл атқарады, әртүрлі салалар мен мәдениеттердің мамандары арасында тиімді байланыс орнатады. Ол инженерлік, ғылым, медицина, ақпараттық технологиялар және басқа да көптеген салаларды қамтиды. Аударма ауызша немесе жазбаша түрде жүзеге асырылады.

Ауызша аударма-ақпаратты бір тілден екінші тілге ауызша түрде, синхронды (түпнұсқамен бір мезгілде) немесе дәйекті түрде (түпнұсқадан кейін) беру. Ізбе-із аудармашылар ақпаратты есте сақтау үшін көмекші жазбаларды пайдаланады. Синхронистер жұмыс істеу үшін дыбыс өткізбейтін кабинаны және жабдықты қажет етеді. Жазбаша аударма-ақпаратты жазбаша түрде беру көп уақытты және мұқият аударма мен редакциялауды қажет етуі мүмкін. Аудармашы аударманың сапасын қамтамасыз ету үшін сөздіктер мен басқа ресурстарды қолдана алады. Жазбаша техникалық аударма нұсқаулық, техникалық тапсырмалар, сызбалар, құрылыс жобалары, дипломдық жұмыстар, диссертациялар, ғылыми еңбектер, патенттер, сертификаттар, лицензиялар, халықаралық конкурстарға арналған жобалық құжаттама және басқада көптеген құжаттарды аударумен сипатталады.

Жаһандану және мәдениетаралық ақпарат алмасу контекстінде техникалық аударманың маңыздылығын асыра бағалау қиын. Ол халықаралық ынтымақтастықты табысты жүзеге асырудың, тәжірибе алмасудың және инновацияның негізгі құралы ретінде қызмет етеді. Техникалық аударма арқылы әртүрлі елдердің мамандары ғылымның, технологияның және өнеркәсіптің дамуына ықпал ететін білім мен тәжірибені тиімді бөлісе алады. Әсіресе Қазақстан үшін техникалық сала қазіргі таңда өте жиі талқыланып жатыр. Мұның себебі-біздің еліміз мұнай, сондай-ақ қара және түсті металдар өндірісі бойынша әлемде жетекші орын алады, онымен қоса құрылыс, мұнай-газ, тау-кен өнеркәсібі, энергетика және басқа да салаларды қоса алғанда, техникалық және инженерлік секторды белсенді дамытып келеді. Әлем қарқынды дамып келе жатқандықтан, технологиялар, олардың терминологиясы мен сөз тіркестері өзгерістерге ұшырауда. Техникалық аударма осы салаларға қатысты техникалық ақпаратты, стандарттарды, нұсқаулықтарды және құжаттаманы беру үшін қажет.

Осы орайда В.Н. Комисаров (1990) “техникалық стиль ақпараттылығымен (мазмұнның байлығымен), қисындылығымен (негізгі идея мен бөлшектер арасындағы дәйектілік пен нақты байланыс), дәлдігі мен объективтілігімен ерекшеленеді,, деп санайды, бұл өз кезегінде мәтіннің айқындылығы мен түсінігін қамтамасыз етеді [1].

Техникалық аудармадағы күрделілік бұл -терминологиялық аспект. Аударма кезеңінде көбінесе техникалық мәтіндердің терминологиялық ерекшеліктеріне ерекше назар аударады. П. Ньюмарктың зерттеулеріне сәйкес, терминдер техникалық мәтіннің жалпы көлемінің 5-10 пайызын құрайды деп санайды [2].

Сәтті техникалық аудармаға қойылатын негізгі талаптар:

- Түпнұсқа мәтінді дәл жеткізу.
- Қазақ ғылыми-техникалық әдебиетінің стиліне тән ойларды барынша қысқа түрде жеткізудің қатаң анықтығы.
- Аударманың қазақ тілінің жалпы қабылданған нормаларына толық сәйкестігі

Осы зерттеу аясында біз геодезия және мұнай-газ өнеркәсібі контекстіндегі техникалық аударманың маңыздылығына тоқталамыз. Бұл салалар мамандандудың жоғары деңгейімен сипатталады және техникалық ақпаратты дәл және сенімді аударуды қажет етеді. Геодезия мен мұнай-газ өнеркәсібіндегі техникалық аударманың маңыздылығын зерттеу осы салалардың мамандары үшін, сондай-ақ техникалық салада жұмыс істейтін аудармашылар үшін маңызды практикалық маңызға ие. Қарым-қатынас табысқа жетуде шешуші рөл атқаратын жаһандық әлемде техникалық аударманың маңыздылығын түсіну және бағалау кәсіби қызмет пен ғылыми зерттеудің қажетті компоненттеріне айналады.

Геодезия саласы. Алдымен, геодезия жұмыстарына анықтама бермейік. Геодезия ғылымы - географиялық объектілерді, ландшафттарды, жер учаскелерін және жердегі басқа да кеңістіктік объектілерді анықтау және сипаттау мақсатында жүргізілетін іс-шаралар мен өлшемдер кешені болып табылады. Олар қабылданған координаттар мен өлшеулермен жер нүктелерінің орнын анықтау тәсілдері арқылы жүргізіледі. Онымен қоса, деректерді өңдеудің және карта материалдарын жасаудың әртүрлі әдістері, сондай-ақ жолдар, көпірлер, ғимараттар және басқа да нысандар сияқты инфрақұрылымды салу және жобалау үшін геодезиялық зерттеулерді жоспарлау мен жүзеге асыруды қамтиды. Кез келген құрылысты салмас бұрын жердің тегістігін және құрылыстың салу қолайлығын осы геодезияшылар анықтап береді. Дәл геодезиялық өлшеулер процестерді оңтайландыруға және осы секторлардағы өнімділікті арттыруға көмектеседі. Қазақстанда мұнай, газ, көмір және минералды кендер сияқты табиғи ресурстардың айтарлықтай қоры бар. Геодезиялық жұмыстар осы ресурстарды зерттеу және пайдалану, сондай-ақ геологиялық және геофизикалық процестерді басқару үшін қажет.

Геодезия саласындағы ағылшын тілінен қазақ тіліне техникалық аударма ерекшеліктер қатарына:

1. Геодезиялық жұмыстарында арнайы бағдарламалық жасақтама мен техникалық құралдарды пайдаланады. Аударма осы бағдарламалар мен құралдардың атауларын, сондай-ақ олардың функционалдығын ескеруі керек. Мәселен, Lunar Laser Ranger-*Ай лазерлік рейнджері*, Radio Telescope - *радиотелескоп*, Satellite Laser Ranger-*Спутниктік лазерлік рейнджер*, Tide Gauge - *мареограф*, *tacheometer* - *тахеометр* және т.б.

2. Геодезияда, көптеген басқа техникалық салалар сияқты, әртүрлі ұғымдарды, әдістер мен құралдарды сипаттайтын мамандандырылған терминдердің кең ауқымы бар. Мәселен, geodetic datum-*геодезиялық деректер*, geodetic control point-*геодезиялық бақылау нүктесі*, aquifer-*сулы горизонт*, geoid-*геоид*, gigaton-*гигатонна*, floodplain-*су жайылмасы*. Кез-келген аудармашы өзінің тақырыбы бойынша өзіне глоссарий дайындауы керек.

3. Техникалық сала болғандықтан терминдерге, құралдарға, әдістерге және ұйымдарға сілтеме жасау үшін аббревиатуралар, қысқартулар мен акронимдер жиі қолданылады. Нақтырақ айтқанда, GNSS - (Global Navigation Satellite System) қысқартуы қазақ тілінде ЖНСЖ (Жаһандық Навигациялық Спутниктік Жүйе), GPS - Global Positioning System қазақ тілінде ЖПЖ (жаһандық позициялау жүйесі).

4. Өзіңіз байқағаныңыздай ғылыми-техникалық текстерде жиі сөзбе-сөз аударма қолданылады: *tacheometer - тахеометр, geoid-геоид, gigaton-gигатонна.*

Түпнұсқа: “The data was processed using **Leica Geo Office software.**”

Аударма: «Деректер **Leica Geo Office** бағдарламалық жасақтамасының көмегімен өңделді.»

Бұл әдісті тілде тікелей аналогы жоқ терминологияны аудару кезінде қолдануға болады. Кейбір жағдайларда бұл мәтінді дұрыс түсінбеуге әкелуі мүмкін, әсіресе терминология немесе сөз тіркестері бастапқы тілде белгілі бір мағынаға немесе контекстке ие болса.

Мұнай-газ өнеркәсібі. ҚР-ның мұнай-газ саласы өнеркәсіп секторында шешуші рөл атқарады және экономиканың маңызды тіректерінің бірі болып табылады. Бұл елдің экономикалық дамуының негізі ғана емес, ел бюджетіне салық түсімдерінің маңызды көзі және ЖІӨ-нің төрттен бір бөлігін қалыптастыруға айтарлықтай үлес қосады сонымен бірге оның экономикалық тәуелсіздігіне айтарлықтай әсер етеді. Еліміз мұнай мен газ қоры мөлшері жағынан әлем бойынша 12-ші орынды алып жатқан табиғи қор бойынша 14-ші иеленген ірі держава. Қазақстанның мұнай-газ саласы халықаралық компаниялармен және серіктестермен тығыз қарым-қатынаста (Chevron, ExxonMobil, CNPC, ENI және т.б.). Сол себептен де техникалық құжаттар, қауіпсіздік нұсқаулары, келісімшарттар, жұмыс процессін түсіндіру, тәжірибе алмасу және басқа материалдар көбінесе ағылшын тілдерінде жасалады және халықаралық ортада сәтті жұмыс істеу үшін техникалық аударма бұл жерде баға жетпес байлық секілді.

Осындай жағдайда аудармашының алдында аса маңызды міндет тұрады. Аудармашылар ынтымақтастық шарттарын дәл түсінуге кепілдік бере отырып, шарттардың, келіссөздердің және басқа құжаттардың аудармасын қамтамасыз етеді. Компанияларға тиісті құжаттарды аудару және олардың дұрыс орындалуын қамтамасыз ету арқылы осы талаптарды орындауға көмектеседі.

Мұнай-газ саласындағы аударма мыналарды қамтиды:

- Жабдықтар мен қондырғыларға арналған техникалық құжаттама.
- Ауызша форумдар пен конференциядағы пікірталас.
- Пайдалану нұсқаулары және технологиялық процестердің схемалары.
- Тендерлерге арналған құжаттама және есептер.

Ағылшыннан қазақшаға аударма аспектілері геодезиялық аудармаға ұқсас көпжағдайда эмоционалды қажет етпейді үнемі негізгі ақпаратты кейде сөзбе-сөз жеткізуді мақсат қылады. Көп жағдайда аббревиатуралар қолданылады. Аудармашының осы аббревиатуралармен таныс болуы жұмысының сәтті әрі тиімді қылады. Мұнай және газ саласында көп жұмыс жасасаңыз көп жағдайда бірдей терминдер немесе сөздік қоры қолданылады, мәселен *production, market, industry, metal, economic analysis, emission control, pipeline, galvanising, investment, partnerships, crude oil* және т.б.

Мұнай-газ мәтіндерінің бір ерекшелігі бұл зоонимдер деп аталатын ғылыми-техникалық фразеологизмдердің қолданылуы. Мәселен, *wildcat, doghouse, butterfly, nodding donkey, pipe dog*. Метафоралар, ұқсастықтарды және жануарлар әлемімен байланыстарды қоса алғанда, зоонимдер техникалық тұжырымдамаларға белгілі бір сурет пен эмоционалды түс береді. Аудармашы түпнұсқадағы зоониммен бірдей мағынаны беретін қазақшаға сәйкес аналогты немесе терминді табуы тиіс. Ол тек қана мәтіннің контекстін, астарын мен мағынасын түсіну арқылы қазақ тілінің ауызекі немесе жазбаша құжаттардың талаптарына сай келу маңызды.

Мұнай-газ саласындағы техникалық мәтіндер жоғары да айтып кеткендей күрделі сөйлемдерді, аббревиатураларды, нақты құрылымдар мен техникалық тұжырымдарды қамтиды бұл оларды көркем аударма секілді басқада аудармалардан ерекше етеді.

Түпнұсқа: The implementation of multi-stage hydraulic fracturing combined with horizontal drilling techniques has significantly enhanced the production rates and ultimate recovery factors in unconventional oil and gas reservoirs.

Аударма: Көлденең бұрғылау техникасымен бірге көп сатылы гидравликалық қойнауқаттың үзілуін енгізу дәстүрлі емес мұнай-газ қоймаларында өндіріс қарқынын және түпкілікті қалпына келтіру факторларын едәуір арттырды.

Сөйлем құрылысын айта кеткен жөн, ағылшын тілінің грамматикалық құрылысы қазақша тілге қарағанда айырмашылығы бар екені бізге мәлім. Ағылшын тілінде сөйлемдегі негізгі ой сөйлемнің басында айтылып кетсе қазақ тілінде ол сөйлемнің аяғында жеткізіледі. Бұл дегеніміз түпнұсқада етістік сөйлем басында орналасса, аудармада ол сөйлем аяғына кетеді.

Түпнұсқа: Kazakhstan's adoption ... **has led** to increased efficiency in exploiting its vast oil and gas reserves.

Аударма: Қазақстанда ... оның орасан зор мұнай-газ қорларын пайдалану тиімділігінің артуына **әкелді**.

Бұл әсіресе ілеспе аудармада кезінде біршама қиындық тудырады. Аудармашы сөйлемнің басында етістікті есте сақтап, қалған ақпаратты аударғаннан кейін барлық сөйлемді мағыналық тұрғыда біріктіретін етістікті соңында атауы тиіс. Сол себептенде аудармашы үшін есте сақтау қасиеті - оның ең маңызды құралы.

Қорытынды.

Техникалық әдебиет өзіне сай ерекшеліктері көп. Дегенімен қазақшаға аударған кезінде лексикалық, грамматикалық және стилистикалық трансформациялар қолданылатынын ескеру керек. Ең маңызды мәселе - техникалық әдебиет көп елде бірдей болғанымен, ол тілге сол күйінде аударылмайды. Әр тілде өзіндік қабылдау сипаты бар. Оның ішіне лексикалық өзгешелігі бар, барлық лексика сөзбе-сөз жеткізілмейді, грамматикасы өзгереді және сандық өлшеулері екі тілде екі түрлі бола алады.

Геодезия және мұнай-газ саласы қазіргі жаһандық дағдарыс кезеңінде техникалық ауызша және жазбаша аударманы сөзсіз қажет етеді. Қазіргі заман қарқынды түрде дамуда, жаңа технологиялар, әдістер мен терминологияларды енгізуде. Сондықтан да аудармашы әрдайым жаңа трендтерге және енгізілген өзгерістерге хабардар болғаны абзал. Бұл оның аудармашының тиімділік және адекваттылығын арттырады. Мақалада атап өткен аударма ерекшеліктерінен бөлек техникалық аударманың өзіндік талаптарына аудармашы сай болуы қажет.

ӘДЕБИЕТ

1. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. - М.: Высш. шк., 1990. - 253 с.
2. Newmark P. Approaches to Translation. Oxford, 1981.
3. И.С.Алексева/Профессиональный тренинг переводчика/Уч.пособие – Санкт-Петербург, Союз, 2003
4. Рахмонов Т. АКТУАЛЬНОСТЬ УЗКОСПЕЦИАЛИЗИРОВАННОГО ТЕХНИЧЕСКОГО ПЕРЕВОДА
5. Precise Geodetic Infrastructure: National Requirements for a Shared Resource (2010) Chapter: Appendix C: Glossary
6. National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine. 2010. Precise Geodetic Infrastructure: National Requirements for a Shared Resource. Washington, DC: The National Academies Press. <https://doi.org/10.17226/12954>.
7. Жас қазақ үні/ «Мұнай саласының дамуы мен өндірісі»,2005
8. Ахметова С.Г., Тұрсынбаева Ж.Б., Ысқақова Ж.Ы., Ярова Е.Ф./ Ағылшынша — қазақша сөздік: 20000 сөз – Алматы, 2006.

Таимова А.,

Студент 2 курса КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Специальность «Переводческое дело»,
Алматы, Казахстан
E-mail: azizataimova@gmail.com

АРТИКЛЬ В ИСПАНСКОМ ЯЗЫКЕ ДЛЯ РУССКОГОВОРЯЩИХ СТУДЕНТОВ: ИСПОЛЬЗОВАНИЕ И ЗНАЧЕНИЕ

Правильное употребление неопределенного и определенного артикля в испанском языке представляет особую трудность для тех, кто изучает этот язык как иностранный, и прежде всего для студентов, в родном языке которых отсутствует эта грамматическая и семантико-функциональная категория. В этом случае мы имеем дело с разнообразными и часто почти незаметными смысловыми и стилистическими различиями. Сравнение перевода с его эквивалентом на языке оригинала и сопоставительный анализ сходства и различия рассматриваемых языков помогают найти и систематизировать способы выражения одних и тех же категорий.

Ключевые слова: определенный артикль, неопределенный артикль, сравнительный анализ, семантико-функциональное значение.

Taimova A.,

Estudiante de segundo año de Estudios de traducción de la universidad de Relaciones Internacionales e Idiomas Mundales de Ablaihan, Almaty, Kazajistán
E-mail: azizataimova@gmail.com

EL ARTÍCULO EN ESPAÑOL PARA HABLANTES RUSOS: USOS Y VALORES

El uso correcto del artículo indeterminado y el determinado en español constituye una dificultad particular para los que aprenden este idioma como lengua extranjera y sobre todo, por lo visto, para los estudiantes cuyas lenguas maternas carecen de esta categoría gramatical y semántico-funcional ya que en este caso tenemos que ver con variadas, y muchas veces casi imperceptibles diferencias semánticas y estilísticas. La comparación de la traducción con su equivalente en el idioma original y el análisis comparativo de las afinidades y diferencias de los idiomas en cuestión ayudan a hallar y sistematizar los modos de expresión de las mismas categorías.

Palabras clave: artículo indeterminado, artículo determinado, análisis comparativo, valor semántico- funcional.

El aprendizaje de una lengua extranjera, como el español, requiere considerar la lengua materna del estudiante para facilitar el proceso de aprendizaje mediante la comparación y contraste entre ambas lenguas. Para los estudiantes rusos, el uso del artículo en español presenta dificultades. Aunque el español distingue entre artículos definidos e indefinidos, los estudiantes encuentran más desafíos al elegir entre ellos. La interpretación semántica del artículo es fundamental para comprender su uso, ya que indica si el objeto es conocido o desconocido para el hablante y el interlocutor.

Los estudiantes suelen aprender fácilmente las formas masculinas y femeninas, así como el singular y el plural de los artículos. Sin embargo, la distinción entre los artículos definidos e indefinidos presenta mayores dificultades. Los artículos definidos se utilizan para individualizar, tipificar y sustituir, mientras que los indefinidos se emplean para introducir, destacar, generalizar y para efectos estilísticos. En español, el artículo es una parte inherente del idioma que acompaña a los sustantivos y es esencial tanto por su función en el sintagma como por su frecuencia de uso.

Su uso adecuado es fundamental para la construcción de frases correctas y comprensibles. Los artículos acompañan a los sustantivos y ayudan a especificar su género y número, así como a determinar si se trata de un objeto conocido o desconocido para el hablante y el interlocutor. Por lo tanto, el artículo no solo forma parte integral del sintagma nominal en español, sino que también contribuye significativamente a la claridad y coherencia del discurso en este idioma.

Como ya dije antes, los estudiantes rusohablantes se enfrentan a desafíos únicos al aprender español, especialmente en el uso del artículo. Esto resulta en errores comunes como el uso incorrecto del artículo determinado en lugar del indeterminado y la omisión del artículo cuando es necesario, y viceversa.

Esta dificultad radica en la diferencia fundamental entre los sistemas gramaticales de ambos idiomas, dado que en ruso carece de esta categoría gramatical.

El ruso no solo carece de la categoría gramatical de artículo sino, en la mayoría de los casos, no requiere de recursos lingüísticos visibles para expresar su valor. Por lo general lo hace a través de los medios no verbales.

La omisión del artículo gramatical en español es otro aspecto complejo para los estudiantes. A menudo, se omite cuando el sustantivo está acompañado por un pronombre posesivo, demostrativo, negativo o numeral, o cuando cumple funciones específicas en la oración, como vocativo, aposición o complemento. Además, el artículo se omite en expresiones impersonales como “no hay” y antes de sustantivos innumerables que designan partes de un todo.

El uso correcto del artículo en español implica comprender las sutilezas semánticas y estilísticas, lo cual puede resultar desafiante para los estudiantes rusos debido a las diferencias con su lengua materna. Algunas investigaciones buscan sistematizar el uso del artículo según el papel del sustantivo en la oración y clasificar los contextos situacionales para orientar a los hablantes hacia un uso adecuado. Es crucial que en la enseñanza del español como lengua extranjera se incluyan más ejemplos auténticos del uso del artículo y se desarrollen más ejercicios que fomenten la comparación entre los modos de expresión del español y el ruso en cuanto a los valores semántico-funcionales del artículo. Esto contribuirá a mejorar la destreza de los estudiantes en el uso del artículo y a enriquecer su comprensión de la lengua española.

La comparación entre el español y el ruso en el uso del artículo resulta ser una estrategia efectiva para facilitar el desarrollo de la competencia lingüística de los estudiantes.

En conclusión, la enseñanza adecuada del artículo en español es crucial para los estudiantes rusohablantes, ya que les permite comunicarse con precisión y fluidez en el idioma. Al proporcionar ejemplos auténticos, ejercicios prácticos y una comprensión profunda de la función semántica del artículo, los estudiantes pueden mejorar su competencia lingüística y alcanzar sus objetivos de aprendizaje de manera más efectiva.

ЛИТЕРАТУРА

1. Denst, E., (2006): Uso del artículo en español para hablantes eslavos. www.educacion.es
2. Guzman, R., Herrador del pino, M., La enseñanza del español a rusohablantes. www.educacion.gob.es
3. Montero Gálvez, S. El artículo y otros fantasmas del nombre. www.educacion.gob.es
4. WILK-RACIESKA, J. Como enseñar a un extranjero el uso del artículo en español: reglas básicas macro frente a reglas pragmáticas propias del español. revistadecires.cepe.unam.mx
5. Арутюнова, Н.Д. (2004): Трудности перевода с испанского языка на русский. Высшая школа. Москва.
6. Виноградов В.С. (2010): Грамматика испанского языка. Практический курс. Книжный Дом Университет. Москва.
7. Дышлева, И.А. (2008): Курс испанского языка для начинающих. Перспектива, Издательство «Союз». Санкт-Петербург.
8. Керо Хервилья, Э.Ф. (2001): Сопоставительное изучение категории определенности/неопределенности в русском и испанском языках. Едиториал УРСС. Москва.

7. Нуждин, Г., Марин Экстремера, К., Мартин Лора-Тамайо, П. (2008): Учебник современного испанского языка. Айрис Пресс. Москва.
8. Родригес-Данилевская Е.И., Патрушев А.И., Степунина И.Л. (2000): Учебник испанского языка. Практический курс. Че-Ро. Москва.
9. Чайковская, Р.А., (2006): Ариктиль в испанском языке. НВИ-Тезаурус. Москва.

УДК 81'25

Тилеген Еркебулан,
Бакалавр специальности «6B02301-Переводческое
дело» КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Алматы, Казахстан
e-mail: erkebulantilegen@gmail.com
Научный руководитель, к.ф.н, профессор
Каримова К.К.

ПЕРЕВОДЧЕСКАЯ АДАПТАЦИЯ РОМАНА «1812: ВОЙНА И МИР» ЖАЛГАСКАЛИ ДУТМАГАНБЕТОВА С РУССКОГО НА АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК

В данной статье рассматривается методологический подход, использованный в процессе переводческой адаптации романа «1812: Война и мир» Жалгаскали Дутмаганбетова. Оригинальное произведение на казахском языке представляет собой сложную задачу, требующую тщательной стратегии перевода. Главная цель процесса адаптации - сохранить суть и целостность текста, обеспечив при этом доступность для разнообразной читательской аудитории. Ключевыми соображениями являются лингвистическая точность, культурная релевантность и связность повествования. Сочетая лингвистические знания и культурную восприимчивость, адаптация стремится эффективно передать тонкости повествования и историческую глубину, присущие оригинальному произведению. Данная статья дает представление о тщательном процессе, используемом для преодоления языковых и культурных разрывов, способствуя достоверному восприятию исходного материала.

Ключевые слова: адаптация, роман, литература, художественный перевод, динамическая эквивалентность, верность оригиналу, культурные элементы, переводческая адаптация.

Tilegen Y.,
Bachelor's student of Translation studies- "6B02301"
Ablai khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
g-mail: erkebulantilegen@gmail.com
Scientific supervisor: Candidate of Philological
Sciences, Professor **Karimova K.K.**

TRANSLATION ADAPTATION OF THE NOVEL '1812: WAR AND PEACE' BY ZHALGASKALI DUTMAGANBETOV FROM RUSSIAN INTO ENGLISH

This article delineates the methodological approach utilized in the translation adaptation of "1812: War and Peace" authored by Zhalgaskali Dutmaganbetov. The original composition in Kazakh presents intricate challenges necessitating a meticulous translation strategy. The primary objective of the adaptation process is to maintain the textual essence and integrity while ensuring broader accessibility to a diverse readership. Key considerations include linguistic precision, cultural relevance, and narrative coherence. By amalgamating linguistic expertise with cultural sensitivity, the adaptation endeavors to

effectively convey the narrative intricacies and historical depth inherent in the original work.

Key words: adaptation, novel, literature, literary translation, dynamic equivalence, faithfulness to original, cultural elements, translation adaptation

THEORY OF TRANSLATION ADAPTATION

Adaptation theory refers to the process of transformation that involves altering the description of a subject situation and replacing it. This process is the final step before the translator moves on to other forms of interlingual and intercultural mediation, such as abstracts, remakes, and imitations. Adaptation is used to achieve the appropriate communicative effect by preserving the pragmatic meaning inherent in the original text. It is based on the idea that some subject situations may be misinterpreted by the recipient, causing the text to be unfamiliar and potentially hostile to their culture. Translational adaptation is an intermediate zone, connecting communication theory, pragmatic linguistics, and translation theory. These models explain why a text changes when moving from discourse to discourse, from one type of text to another, or from one ideology to another. [1, p. 266].

Georges Bastin defines adaptation as conscious, consciously performed actions mediated through decisions or preferences [2]. **V. V. Demenskaya's** definition in translation studies, adaptation is often assigned a "stepdaughter" role [3, p.107]. i.e. adaptation is portrayed as being somewhat neglected or undervalued within translation studies. Despite its importance in communication theory, adaptation is depicted as occupying a peripheral or secondary role within the broader context of translation studies. **L. L. Nelyubin** defines adaptation as a technique for creating correspondences by changing the described situation to achieve the same effect on receptors. It is typically understood as a variety of text processing, simplification of content and form, and reduction to adapt it to the consumer's perception, which may not be prepared for its true form [4, p.12-13]. **N.D. Dmitrieva** in her article devoted to the peculiarities of the transfer of realia refers to such authors as V.S. Vinogradov, A.F. Fedorov, S. Vlahov and S. Florin. Florin, who suggested the following ways of transferring realia: According to V.S. Vinogradov, the ways of transmission can be divided into the following:

- A) transcription or transliteration;
- B) hyponymic translation, which is a translation technique in which a generic concept is replaced by a species concept. The reality is transferred by a linguistic unit with a broader meaning. In fact, this technique can be called generalization.
- C) likening, in which the likened words name concepts that are subordinate to the generic concept;
- D) periphrastic translation, in which correspondences are established between the word of the original and the word combination of the translation, which explains its meaning [5, p. 204].

A.D. Schweitzer discusses the concept of language mediation and the concept of "adaptation" in the context of critical evaluation of foreign author theories. He argues that the final text's changes, redirected to another recipient, affect its communicative purpose, but only within certain limits, as modification is permissible within the context of language mediation. [6, p. 215]. **Komissarov** defines translation as a linguistic mediation focusing on the foreign-language original and its message's existence in that language. As a language mediator, a translator can perform various types of adaptive transcoding, which involves not only the transfer of information from one language to another but also its transformation to a different form, determined by the special task of interlingual communication. The specificity of adaptive transcoding is determined by the orientation of language mediation to a particular group of Translation Receptors or a given form of transformation of the information contained in the original. [7, p. 48]

The world is constantly evolving, with new words replenishing our language and expanding our onomatopoeic space. Linguistic research focuses on long-standing and new companies, goods, and services. Translation adaptation is crucial to convey advertising meaning to consumers, considering societal nuances, national characteristics, and mentality to be diplomatic and tactful.

Table 1. Comparison of ST and TT

Russian	English
<p>Есть причина и того, что состоящий из трехсот домов аул⁷ носит имя Байсакала⁷. Так как жителей этого аула когда-то привел в эти края¹ и возглавил¹ Байсакал бий⁷, старейшины род¹ приняли решение² назвать аул его именем². Не говоря уже о других, само произношение старца Байсакала претерпело значительные изменения² и стало больше похоже на башкирское. Его татарская одежда и татарская тюбетейка¹ на голове поначалу показались есаулу Иксану занимательными². Однако со временем он привык к ним².</p>	<p>There is also a reason that the aul⁷ consisting of three hundred houses bears the name of Baisaqal⁷. Since the residents of this aul were once brought to these lands¹ and led¹ by Baisaqal Biy⁷, the elders of the clan¹ decided to² name the aul after him². Not to mention others, pronunciation of the elder Baisaqal himself has changed markedly² and became more like Bashkir. His Tatar clothes and Tatar skullcap¹ on his head at first seemed amusing to esaul Iksan². However, over time, he got used to them².</p>
<p>- «И-и¹, дорогие джигиты⁷, добро пожаловать!²» – наполовину по-башкирски, наполовину по-казахски поприветствовал⁵ Байсакал бий есаула⁷ и его спутника сотника Казбека⁷. Затем старик пригласил их к себе домой, где велел зарезать¹ барана, и традиционно предложил уважаемым гостям приготовленную по казахским обычаям голову барана⁵.</p>	<p>“Well, well¹, dear jigits⁷, welcome!²” Baisaqal Biy greeted esaul⁷ and his companion centurion Kazbek⁷ half in Bashkir, half in Kazakh⁵. Then the old man invited them over, where he ordered to prepare¹ a ram, and traditionally offered the respected guests a ram’s head⁵ cooked according³ to the Kazakh customs.</p>
<p>- «Прошло лет пятьдесят⁵ с тех пор, как мы переехали² на башкирскую землю и построили этот аул. В то время² я был молодым джигитом лет двадцати. Мне сейчас за семьдесят². Казахскую землю я покинул уже в сознательном возрасте². Поэтому помню традиции своих предков. Стараюсь учить этому детей, пока могу. Мы из рода¹ Табын⁷ Младшего жуза⁷. Но большинство наших жен — башкирки. Наши дети наполовину башкиры, на половину казахи. Язык их совершенно изменился», - откровенно признался Байсакал бий Иксану⁷ и Казбеку.</p>	<p>“It’s been fifty years⁵ since we moved¹ to Bashkir land and built this aul. At that time² I was a young jigit about³ twenty years old. I’m in my seventies now². I left the Kazakh land already at age of understanding². Therefore, I remember the traditions of my ancestors. I try to teach this to children while I can. We are from Tabyn⁷ clan¹ of Junior juz⁷, but the majority of our wives are Bashkirs. Our children are half Bashkirs, half Kazakhs. Their language has completely changed.” Baisaqal Biy frankly confessed to Iksan⁷ and Kazbek.</p>
<p>Конечно, Иксану и Казбеку не пришлось по душе² то, что целый казахский аул перешел¹ в состав⁶ другой нации. Но то, что потомки Байсакал бия уже не станут казахами, было весьма очевидно⁵.</p>	<p>Surely, it did not sit well² with Iksan and Kazbek that an entire Kazakh aul was transferred¹ to another nation, but it was very obvious⁵ that the descendants of Baisaqal Biy would no longer become Kazakhs.</p>
<p>- «Вот уже более полувека² я не был на казахской земле», - промолвил старик.</p>	<p>“I haven’t been to the Kazakh land for more than half a century².” the old man said.</p>
<p>– «Слышали, что там обстановка¹ улучшается. Но говорят, что бывают стычки¹ с прибывшими русскими селениями. Это верно?»</p>	<p>“We’ve heard that the situation¹ is improving there. But they say that occasional³ clashes¹ happen with the arrived Russian villages. Is that right?”</p>
<p>- «Да, аксакал⁷», - согласно² кивнул головой есаул Иксан Аубакирулы⁷. – «Раньше часто бывали стычки² с уральскими казаками. Но после вы хода царского⁷ указа, связанного со степным краем¹, ситуация изменилась к лучшему². А вы как поживаете?² Хотя общая¹ вера и похожие языки, все же вы живете на чужбине. И у вас так же, как у нас, встречается много русских селений. Как вы с ними соседствуете?²»</p>	<p>“Yes, aqsaqal⁷” esaul Iksan Aubakiruly⁷ nodded his head in agreement². “In the past, there were frequent clashes² with the Ural Cossacks, but after release of the tsar’s⁷ decree related to the steppe region¹, the situation has changed for the better². But how are you getting on?² Though it is a common¹ faith and similar languages, yet you live in a foreign land. And you, just like us, have many Russian villages. How do you live next to them?²”</p>
<p>На этот вопрос Иксана старец Байсакал ответил не сразу². Он долго задумчиво² смотрел в окно, а затем сказал: - «Это трудный¹ вопрос. Так как мы являемся подданными русского правительства, то и зависим от него. Все законы на их стороне. Что тут скрывать?!² Хотя, кажется, что мы живем мирно², отношения с местными русскими у нас не очень хорошие. Часто случаются стычки и недоразумения⁴. Иногда на их сторону переходят и башкиры. Но, как говорится², ничего не поделаешь, мы уже смирились со всем и привыкли к этой земле. Больше некуда идти². Поэтому нам и приходится соглашаться со всеми условиями, которые ставит нам покровительствующая¹ нация».</p>	<p>It took a while² Elder Baisaqal to answer this question from Iksan. Baisaqal was looking through the window musingly for a long time², and then said: “This is a knotty¹ question. Since we are subjects of the Russian government, so we depend on it. They have³ all the laws on their side. Why shall we hide it?² Although it seems that we live a quiet life², our³ relations with the local Russians are not very good. Skirmishes and misunderstandings are not rare⁴. Sometimes Bashkirs come over to their side. But, as they say², there is nothing to do, we have already taken it all as it was and got accustomed to this land.² There’s no other place to go.² That’s why we have to agree with all the conditions that the patronizing¹ nation sets for us.”</p>

The following translation transformations are marked with digits:

- 1 – Replacement
- 2 – Modulation
- 3 – Addition
- 4 – Antonymic translation
- 5 – Transposition
- 6 – Omission
- 7 – Transcription

The translation analysis of the provided text, accompanied by identified translation transformations, reveals a series of linguistic shifts and adaptations applied by the translator. In this multilingual rendition, various techniques such as replacement, modulation, addition, antonymic translation, and omission are evident, each contributing to the overall conveyance of meaning and cultural nuances from the source language to the target language.

Modulation is evident in the alteration of certain sentences to reflect a more culturally appropriate tone and perspective. For example, the greeting ««добро пожаловать!»» is modulated to «“welcome!»” to capture the cultural essence of the greeting in the target language.

Transcription is employed in certain instances to retain the cultural elements of the Turkic people, such as in the use of specific terms like «джигит» and «аул,» which are directly transcribed into «jigit» and «aul,» respectively, to maintain the authenticity of the cultural context.

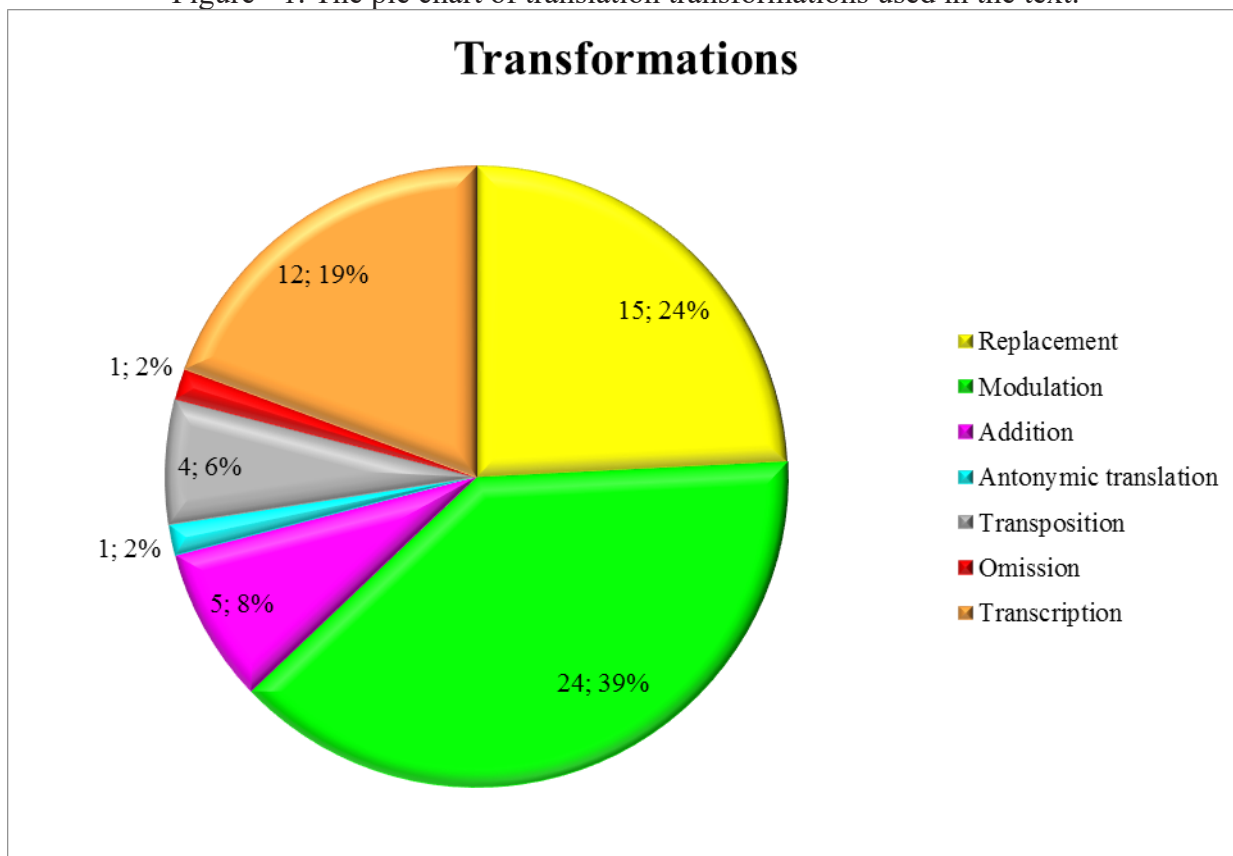
The deployment of these transformations serves to maintain fidelity to the original text while accommodating linguistic and cultural disparities between the Russian and English languages. Specifically, the integration of antonymic translation in the conversion of «стычки и недоразумения» to «skirmishes and misunderstandings are not rare» ensures an accurate portrayal of the frequency of conflicts while adhering to the English idiom.

The selective omission of the word «состав» in the phrase «целый казахский аул перешел в состав другой нации» streamlines the English rendition, enhancing readability without compromising the intended meaning. Furthermore, the addition of the choice of words «They have all» in «They have all the laws on their side» amplifies the comprehensiveness of legal support, elucidating the extent of authority in the target language.

This analysis underscores the interplay between linguistic fidelity and semantic equivalence in translation, showcasing how diverse transformation strategies are meticulously employed to bridge linguistic and cultural gaps while ensuring coherence and readability in the target language rendition.

The translation process demonstrated a thoughtful and nuanced approach to conveying the original meaning in Russian through various transformations. Each transformation served a specific purpose, enhancing comprehension, readability, and fidelity to the original text, showcasing the translator’s proficiency and skill as a translator.

Figure - 1. The pie chart of translation transformations used in the text.

CONCLUSION

The translation process was meticulously conducted, employing a comprehensive array of translation strategies tailored to address linguistic, cultural, and contextual nuances inherent in the source text. These strategies, including replacement, modulation, addition, antonymic translation, omission, and transcription, were strategically applied to optimize the fidelity and effectiveness of the translated text.

Replacement, a fundamental technique in translation, involved substituting English expressions with Russian equivalents that preserved the intended meaning while ensuring linguistic fluency and cultural relevance. Modulation, a more nuanced strategy, entailed subtle adjustments in style, tone, or perspective to maintain coherence and authenticity in the target language. This ensured that the translated text resonated appropriately with Russian-speaking audiences while retaining the essence of the original.

Addition was judiciously employed to supplement the translated text with additional words or phrases necessary for clarification, emphasis, or cultural contextualization. Antonymic translation played a vital role in conveying opposing meanings where required, facilitating accurate interpretation and comprehension.

Omission, while reducing redundancy and enhancing readability, involved the deliberate exclusion of non-essential elements from the translation. This streamlined the text without compromising its substantive content or communicative effectiveness.

Transcription, a specialized technique, was utilized to transliterate cultural elements specific to the Turkic linguistic context, preserving their phonetic integrity and cultural significance in the target language. This ensured that cultural nuances and linguistic peculiarities inherent in the original text were faithfully conveyed in the translation.

By judiciously applying these diverse translation strategies, the translated text achieved a balance between linguistic accuracy, cultural fidelity, and communicative efficacy. As a result, it effectively captured the essence of the source text while resonating authentically with the target audience, exemplifying the artistry and precision inherent in the translation process.

REFERENCES

1. Гарбовский, Н. К. Теория перевода : учебник и практикум для академического бакалавриата / Н. К. Гарбовский. — 3-е изд., испр. и доп. — Москва : Издательство Юрайт, 2018. — 413 с. — (Бакалавр. Академический курс). — ISBN 978-5-9916-2598-2. — Текст: электронный // Образовательная платформа Юрайт [сайт]. — URL: <https://urait.ru/bcode/413020>
2. Станиславский А.Р. Адаптация и перевод: языковое посредничество // Гуманитарные научные исследования. 2015. № 8 [Электронный ресурс] URL <http://human.snalka.ru/2015/08/12209>.
3. Деменская В.В. Определение понятия адаптации в рамках теории коммуникации и переводоведения//Ученые записки Таврического национального университета им. В.И.Вернадского. Серия «Филология».2007. Т.20(59). №2. С107-111.
4. Нелюбин Л.Л. Толковый переводческий словарь. – 3-е издание, переработанное, -М.: Флинта: Наука,2003.320с.
5. Дмитриева Н.Д. Особенности передачи реалий (на материале романа Ч. Диккенса «Повесть о двух городах» и его переводов на русский язык).// Вестник МГОУ. Серия «Лингвистика». № 1 / 2011. - С. 204.
6. Швейцер А.Д. Теория перевода: Статус, проблемы, аспекты. М., 1988. 215 с.
7. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). М., 1990. 253 с.

Tukenova E.,
student of Translation Studies (simultaneous interpreter)
of Ablai khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
email: ytukenova03@mail.ru
Scientific supervisor: **Tassyrova B.E.,**
Senior lecturer, Master of Philology

EXPLORING THE LINGUISTIC NUANCES AND TRANSLATION CHALLENGES IN TRANSLATION OF ADVERTISEMENTS

This article examines the linguistic nuances and challenges in translation of advertisements. The advertisement industry heavily relies on effective communication strategies across different cultures and languages to convey brand messages successfully. However, translating advertisements accurately is often complex due to cultural and linguistic differences. This article explores the challenges faced by translators, including finding equivalent expressions, maintaining cultural relevance, and considering target audience perceptions. The linguistic nuances, such as idiomatic expressions, wordplay, and persuasive techniques, also pose challenges in advertising translation.

Key words: linguistic nuances, translation challenges, advertising translation, effective communication, idiomatic expressions.

Тукунова Е.,
Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӨТУ студенті
«6В02301-Аударма ісі (ілеспе аудармашы)»
мамандығы
email: ytukenova03@mail.ru
Ғылыми жетекші: **Тасырова Б.Е.,**
Аға оқытушы, филология ғылымдарының магистрі
email: btassyrova@mail.ru

ЖАРНАМАЛЫҚ АУДАРМАДАҒЫ ЛИНГВИСТИКАЛЫҚ НЮАНСТАР МЕН АУДАРМА МӘСЕЛЕЛЕРІН ЗЕРТТЕУ

Бұл мақалада жарнамалық аудармадағы лингвистикалық нюанстар мен қиындықтар талқыланады. Жарнама индустриясы бренд хабарламаларын дұрыс жеткізу үшін әртүрлі мәдениеттер мен тілдердегі тиімді коммуникациялық стратегияларға көп сүйенеді. Дегенмен, мәдени және тілдік айырмашылықтарға байланысты жарнамаларды дәл аудару қиындық тудырады. Бұл мақалада аудармашылардың алдында тұрған аударма қиындықтары, соның ішінде сөздердің эквивалентін табу, мәдени өзектілігін сақтау және аудиторияның қабылдауын қарастыруы жайлы айтылады. Идиомалық тіркестер, сөзжұмбақтар және сендіру әдістері сияқты лингвистикалық нюанстар жарнамалық аудармада қиындықтар туғызады.

Тірек сөздер: лингвистикалық нюанстар, аударма қиындықтары, жарнамалық аударма, тиімді коммуникация, идиомалық тіркестер.

Жарнама мәтіндерін аудару мәселелері негізінен белгілі бір стилистикалық тәсілдердің «аударылмайтындығынан» туындайды. Оның қатарына идиомалар, мақал-мәтелдер, сөздердің ауысып түсуі немесе ұйқас сияқты лингвистикалық ерекшеліктерді жатқызуға болады [1]. Бұл тілдік бірліктерге тән ерекшеліктер әрбір жеке тілдің өзіндік құрылымына жатады; сол тіл тұтынушысы мен мәдениетте ғана таралғандығынан, оларды сол халық мәдениетінің тілдік әсерін түсінетін адамдарға ғана таныс. Жарнама мәтіндерін аударудың негізгі алгоритм,

формуласы жоқ. Мәтінді сапалы әрі тиімді етіп аудару үшін аудармашы сөзбе-сөз, мазмұнды немесе басқа да мағынаға сай келетіндей, аударма тәсілдерін қолдану керек және оны алдын ала білуі тиіс. Дегенмен, көп жағдайда, аударма тілінде толыққанды жаңа жарнама мәтінін ойлап табу - түпнұсқа тіліндегі басты ойды жеткізудің тиімді әдістерінің бірі.

Қазіргі тіл білімі жарнаманың ерекшеліктерін ескере келе, біріншіден жарнаманы дискурс тұрғысынан, екіншіден, оны маркетинг және байланыс құралы ретінде қарастырады. Жарнама тек өнім мен қызмет туралы ақпарат қана беріп қоймай, тұтынушы тауардың қаншалықты тиімді екеніне көз жеткізуіне бағытталған. Оның мақсаты – қабылдаушының жарияланып отырған тауарға қызығушылығын арттыру.

Заманауи жарнама алуан түрлі болғандықтан, олар түрлі көрсеткіштер негізінде бірнеше қырларынан топтастырылады. Осыған орай, кейбір жарнама берушілер, адамның көзі әуелі бейне, суреттерге түсіп, жиі байқауының салдарынан, визуалды жарнамаға сүйеніп жатады, ал басқалары визуалды көріністі сүйемелдейтін ауызша жарнаманы көбірек қолданады. Бұның барлығы әдетте, жарнама берушілердің мақсатты аудиторияның көңілін тауып, назарын аударғысы келетініне байланысты [2]. Бірақ визуалды түрде, дауысты, дауысты-визуалды болсын, жарнаманың ең басты құралы – тілі екенін ескерсек, жарнаманың басты функциясы тұтынушының сенімін арттыру болғандықтан, жарнаманың тілі айқын және есте қаларлықтай болуын ұмытпауымыз қажет [3].

Аударма үдерісінің басты қатысушысы – аудармашы. Оны аударманы өндіріп шығарушы десе болады. Аудармашы тіл мен мәдениеттің дәнекері ретінде жарнама жоспарын жүзеге асыру үшін аударма құрылымын дұрыс таңдап, түпнұсқа мазмұнын жеткізе білуі тиіс. Аудармашылардың көпшілігі жарнаманы аудару үдерісіндегі функционалды эквиваленттілік қағидасын құптайды, яғни аударма мәтініне функционалды өзгерістер жасалса да, бастысы мағынасын сақтап, оқырманға түпнұсқадағыдай әсерін жеткізуі керек.

Қай жарнама болмасын, алдымен ол белгілі бір елдің аудиториясына ғана арнайы бағытталады. Әлем бойынша тұтынылатын өнімдер мен қызметтер түрі ұқсас екені анық, алайда жарнаманың дәл сол елдің қалыптасқан тілдік мәдениетін тасымалдаушыларына ғана әсер ететін өзіндік лингвомәдениеттік ерекшелігі бар. Жарнамалық мәтіннің маңызды бірлігі – сөз. Және де сөз – мағынаға толы ақпарат беруші маңызды тілдік бірлік. Сөздің қолданыста, әсіресе жарнамалық дискурста, атқаратын қызметі шексіз. Жарнама мәтінді өндіруші, ол түпнұсқа мәтін болса да, аударма мәтін болса да, сөз бен сөйлеу арқылы қатынастың қызметтерін терең, жан-жақты игеріп, минималды түрде сөз қорын пайдалана отырып, маркетингтік ақпаратты максималды түрде жеткізе білуі керек. Жарнама мәтінін ойлап табу кезінде әрбір сөзді мұқият таңдау – негізгі үдеріс болып табылады. Жарнама аударушының қызметі мен жауапкершілігі жарнама түпнұсқаның құраушы авторынан асып кетпесе, кем емес. Себебі аудармашы, біріншіден, түпнұсқа авторының ойын дәл, жете түсінуі қажет. Ол үшін түпнұсқа тілі мен лингвомәдени ерекшеліктерін, соның ішінде прецеденттік есімдер, атаулар, қанатты сөздер, наным-сенім, ұстанымдар, юмор т.б., етене білуге тырысады. Екіншіден, аударма тілі мен оның да лингвомәдени ерекшеліктерін жоғары деңгейде игерусіз аудармашы, әсіресе жарнама аудармашы, мақсатына жетуі күмән туғызады. Сонымен, аударылған жарнамаға қойылатын талаптардың бастысы: жарнама мәтініне немесе ұранына енген әрбір сөз түпнұсқа авторының ойындағыдай дәл, жинақы, негізделген және оқырман үшін түсінікті болуы керек [4].

Негізінде мемлекеттік тіл дәрежесіндегі қазақ тілінің әдеби тіл ережелеріне сай қолданылуы әрқашан мамандар назарында [5]. Соның негізінде «жалпы ҚР-ның Тілдер туралы заңы, шағын және орта бизнес саласында жиі бұзылады» деген түйіндеме орын алуда. Әсіресе бұл жарнама аудармаларында айқын көрініс табады. Зерттеу барысында орыс тілінен сауатсыз аударылған жазулары бар маңдайша мен тақтайшаның көбісі жеке кәсіп иелеріне тиесілі болғаны анықталды. Мұндай дөрекі қателіктер туралы екі түрлі болжам айтуға болады: бірі – сауатсыздық, екіншісі – біле тұрса да қателікті жөндемеу. Қазақ тіліндегі жарнама мәтіндерінің сауатсыз жазылғандығын түсіндірер болсақ, алдымен мәтін орыс тілінде жазылып, содан кейін қазақ тіліне «сөзбе сөз»

аударылады, нәтижесінде қателіктерімен жасалған калька пайда болады. Осындай «аударма тактикасы» тілдер бір бірінен тек мәтін ішіндегі сөздермен ғана шектелу деген көрініс арқылы құрылады.

Жарнамада оңтайлы сапаны сақтау үшін әртүрлі синтаксистік конструкциялар мен экспрессионистік құралдар қолданылады. Қарапайым сөйлемдерді қолдана отырып, мәтінді динамизациялау мүмкіндігі жиі қолданылады. Жарнамадағы ең көп таралған экспрессивті құралдар фразеологиялық бірліктер болып саналады. [6] Сонымен қатар, бұл мәтіндерде сөз тіркестерін неғұрлым мағына беру үшін де қолдануға болады. Бұл әдістердің барлығы адамның қызғушылығын оятуға және оларды қызықтыруға арналған. Мысал ретінде, парфюмерлік жарнамаларда суреттер мен бейнелерді дұрыс қолдана отырып, жарнамаланатын өнімнің сапасына сәйкес келетін қымбат, мәнерлі стиль қолданылуы керек.

• Түпнұсқа мәтін:

Earl Grey Tea

«Reminiscent of the warm nature, scents of a faraway summer evening with a tantalizing taste and delicately scented in a secret way described by a Chinese mandarin many years ago, much to the satisfaction of its many Admirers Twinings share the secret. It is most refreshing served straight with only a silver of lemon.»

• Аударма мәтін:

Жасыл шай «Earl»

«Қытайелікөпжылдарқұпиядаұстапкележатқан, жеңіл мандариндәмімен құлшындыратын, өткен жазғы кештің хош иісімен жүректі толтыратын табиғи жылуды еске түсіреді.»

Осы жарнамада қолданылатын сөздердің мәні мен мағыналарына қарап, оның жарнаманың эмоционалды (ассоциативті) түріне жататынын байқауға болады. Бұл түр ассоциацияларды құру әдісімен және өнімнің атауына қатысты салыстырулармен сипатталады. Дизайнер жарнама адресатының ойлары туралы әңгімелейді, адресаттың сезімдері мен эмоцияларына мәнерлі тіркестермен әсер қалдырады. « far-away summer evening» және « Chinese mandarin many years ago» сияқты сөйлем үзінділері арқылы әрбір адресат өзінің жеке бірлестігін құрып, осы өнімге деген ынта сезімін оята алды. Жарнаманы жасаушының айтуынша, жарнаманың мақсаты-өнім туралы жалпы ақпарат беру ғана емес, сонымен қатар жарнамаланатын өнімнің айнасында адресат үшін жағымды атмосфера құру. Яғни, ол жарнамадағы өнімнің ерекшеліктерін көрсетеді, олардың өнім туралы ішкі ойлары мен сезімдерін өзгертеді. [7].

Сонымен қатар, жарнамалық мәтіндерде көбінесе сөз тіркестері, аллитерация және рифма сияқты лингвистикалық құрылғылар қолданылады. Бұл құрылғылар оқырманның немесе көрерменнің санасына сіңетін есте қаларлық және тартымды мәтін жасау үшін қолданылады. Алайда, бұл мәтіндер басқа тілге аударылған кезде, сол деңгейдегі белсенділік пен есте сақтау қабілетін сақтау қиынға соғады. Шын мәнінде, аудару үшін ең қиын жарнамалық мәтіндер.

Жарнамаларда көбінесе аударма тіліндегі аудиторияны қызықтыруға арналған белгілі бір тон мен стиль болады. Аудармашылар бұл тон мен стильді аударма тілінде жаңғырта білуі керек. Мысалы, сәнді автокөлік жарнамасында өнімнің эксклюзивтілігін жеткізу үшін күрделі тіл мен суреттер қолданылуы мүмкін.

Бір жарнамада басқа тілде жұмыс істейтін аудармашыға бір хабарды жеткізу үшін бірдей күрделі тіл мен кескіндерді пайдалану қажет болуы мүмкін. Қазақша аудармасы бар тағы бір мысал “Snickers” ұрандарынан алынған, олар “Hungry? Grab a Snickers”. Ол жаңашылдық пен шығармашылық сезімін оятуға арналған, ал аударма сол тон мен сезімді сақтауы керек. Оның ресми аудармасы “Тежелме сникерс же, тоқтама сникерстен”. Аударма барысында рифма мен аллитерация сияқты қосымша функциялар сияқты көптеген қызықты ерекшеліктер мен әдістер қолданылды. Сақтау қажет негізгі фактор-жарнаманың тоны. Оны “grab” сөзінен анық байқауға болады, мұнда ол жанама түрде тұтынушымен жақын достар сияқты бейресми және тартымды сөз арқылы тығыз қарым-қатынас жасайды. Мұндай стильді сақтау үшін аудармашы рифманы тонның астын сызу үшін қолданды және оны бастапқы мәтінге салыстырмалы түрде жақын етіп

шығарды, өйткені ол сол ұранға ұқсас реакцияны қамтиды.

Тағы бір ерекшелігі-жеңілдету. [8, б.17] Бұл мүмкіндік әдетте жарнамалық мәтіндермен бірге жұмыс істейді. Ұрандар көбінесе күрделі идеяларды қысқа және тартымды етіп жеңілдетеді. Аудармашылар ұранның қарапайымдылығы мен тартымдылығын сақтай отырып, аударма тілінде бірдей мағынаны жеткізе білуі керек. Мысалы, l'Oreal-дің «Because You're Worth It» ұраны өзін-өзі бағалау ұғымын қысқа және есте қаларлық сөйлемге жеңілдетеді. Қазақша аудармасы «Сіз оғансыз лайықсыз»-, деп сөйлемді жеңілдетті. Алайда, процесс барысында негізгі контекст жоғалып кетті, ол бастапқыда тәкаппар мағынаға ие болды: «сіз бұл өнімді оған лайықты болу үшін пайдалануыңыз керек», ал қазақ тіліндегі нұсқада ұран сыпайы және мейірімді естіледі «бұл өнім сізге тұрарлық».

Келесі кезекте әзіл ретінде жеткізу: [8 б.18] Кейбір ұрандар есте қаларлық және тартымды хабарлама жасау үшін әзілді пайдаланады. Аудармашылар қолданылатын әзіл түрін анықтап, оны аударма тілінде жеткізе білуі керек. Мысалы, KFC-тің «Finger Lickin' Good» ұраны басқа тілдерге аудару қиын болуы мүмкін әзіл және есте қаларлық хабарды жасау үшін сөз тіркесін пайдаланады. Дегенмен, тілдің әзіл және мәдени аспектілерін сақтай отырып, шынымен жақын естілетін қазақ тіліндегі аудармасы бар. Ол «Тіл үйірердей дәмді», ол түпнұсқа мәтіннің лингвостилистикалық ерекшеліктерін сақтай отырып және оны тұтынушыларға дұрыс жолмен жеткізу арқылы тамаша орындалды. Қазақ тіліндегі «finger licking» тіркесімен мағынасының барабар баламалары жоқ, сондықтан аудармашы тұтынушыларға жағымдырақ естілетін жергілікті тіркесті қолданған.

Аллитерация ұрандарды жасау және аудару кезінде кеңінен қолданылатын тағы бір лингвостилистикалық құрал ретінде қарастырылады. ол әдетте компания атаулары мен өнімдеріне назар аудару үшін қолданылады. Өйткені сөздердің басында дауыссыз дыбыстардың қайталануы сөз тіркесін музыкалық дыбысқа айналдырады. Шын мәнінде, бұл тартымды ұран жасаудың ең сүйікті әдістерінің бірі. Аллитерацияны аудару кезінде дәл сол сөздерді бірдей мағынада сақтау мүмкін емес. Дегенмен, аудармашылар аллитерацияны сақтаудың және ұранды рифмамен дыбыстаудың басқа жолдарын табады. Фантаның ұраны «Snack time is Fanta time», қазақ тіліне «Жүрек жалғау Фантамен көңілдірек». Мұнда әр сөзде бөлінген, бірақ әлі де дыбыстың астын сызуды жалғастыратын “ж” “р” “к” және “л” дауыссыз әріптерінің анық қайталануы көрсетілген. Алайда, аллитерация түпнұсқа мәтіннің басты ерекшелігі ретінде қолданылмады, іс жүзінде ұранды музыкалық және сергек етіп естілу үшін аударма кезінде әдейі қолданылған әдіс.

Қорытындылай келе, бұл мақалада аудармашылардың түпнұсқа мәтінге өте ұқсас мағына беру үшін пайдаланған кемшіліктері, артықшылықтары мен олқылықтары көрсетілген аударманың кейбір мысалдары талқыланды. Кейде аудармашылар түпнұсқа мәтінде белгіленген шекараларды кесіп өтіп, мүлдем басқа сөздер қолданады, бұл жергілікті аудиторияға сәйкес болады. Мүмкін, жарнамалық мәтіннің кейбір шығармашылық аудармаларына қарап, оларды қарапайым аударма сияқты талап ету қиынға соғуы мүмкін. Екі мәтіннің де лингвистикалық-стилистикалық ерекшеліктерін салыстыру, аударылған мәтінде бірдей белгілер мен әдістерді қолдана отырып, дәл сол мағынаны сирек кездестіруге болады деген ойға жетелейді. Аудармашылар қабылдаушы аудиторияның мәдени және тілдік ерекшеліктерін бірінші орынға қоюы керек. Өйткені жарнамалық мәтіннің бастапқы идеясы тұтынушыларды тарту және бренд құру болып табылады, сондықтан аудармашылар ізімен жүруге мәжбүр болады, кейде тіпті өзі аударып жатқан сала қызметкерінен де асып түседі.

ӘДЕБИЕТ

1. Linda A.H. Strategies and limitations in advertising – 2004.– 14 p. - https://moam.info/strategies-and-limitations-in-advertising-translation-_59f11c2e1723dde995d0541b.html
2. Dyer G. Advertising as Communication. – London. – 1995. – 248 p.
3. Добросклонская Т.Г. Вопросы изучения медиа текстов: (опыт исслед. соврем. англ. медиа речи). – М.: Диалог-МГУ: МАКС пресс, 2000. - 287 с.

4. Бердышев С.Н. Рекламный текст. Методика составления и оформления. – М.: Дашков и КО, 2008. — 252 с.
5. ҚР Конституциясы. «Тіл туралы» 4 тарау, 21-бап; Қазақстан Республикасының 1997 жылғы 11 шілдедегі N 151 Заңы <http://edukaz.kz/index.php/kz/normativtik-y-ty-zhattar/92-r-til-turaly-za-y>
6. Tilvaldiyeva N.E. Linguacultural Characteristics of slogans of global American companies (By the example of English and Kazakh languages), 2022
7. Сэндидж, Ч. Реклама: Теория и практика, 1989. – from p.25-41
8. Tirgu-Mures, Discourse as a Form of Multiculturalism in Literature and Communication (advertising language part), 2015 - from p.14-18

УДК 81'25

Тулегенова А. А.

Студентка 4 курса

По специальности «6B02301–Переводческое дело»

КазУМОиМЯ им.Абылай хана

ttylegenovaa@mail.ru

Куркимбаева А.М.,

PhD, ассоциированный профессор

КазУМОиМЯ им.Абылай хана

Алматы, Қазақстан

e-mail: aizhankurkim555@gmail.com

ПЕРЕВОД НАЗВАНИЯ ФИЛЬМА КАК КУЛЬТУРНЫЙ ФЕНОМЕН

В данной статье рассматривается перевод названий фильмов, а также прагматические проблемы при их переводе. Значительное внимание уделяется особенностям и различиям названий фильмов в зависимости от культуры их происхождения, так же способам решения проблем, возникающих при переводе с английского на русский язык, и тому, как это влияет на восприятие и понимание аудитории.

За счет того, что в каждой культуре присутствуют свои особенности, переводчики попадают в затруднительное положение при попытке адаптировать их под целевую аудиторию. Для исключения данных ситуаций, мы проанализировали различные аспекты перевода названий фильмов, включая лингвистические, культурные и маркетинговые аспекты.

Ключевые слова: названия фильмов, перевод названий фильмов, прагматические проблемы, целевая аудитория, методы перевода.

Tulegenova A. A.

Bachelor's student of Ablai khan

“6B02301 – Translation Studies”, Ablai khan

ttylegenovaa@mail.ru

Kurkimbayeva A.M.,

PhD, Associate Professor Ablai khan Kaz UIRandWL,

Almaty, Kazakhstan

e-mail: aizhankurkim555@gmail.com

TRANSLATION OF THE FILM TITLE AS A CULTURAL PHENOMENON

This article considers the translation of film titles as well as pragmatic problems in their translation. Significant attention is paid to the peculiarities and differences of film titles depending on their culture

of origin, as well as ways of solving the problems that arise when translating from English into Russian and how this affects the audience's perception and understanding.

Due to the fact that each culture has its own peculiarities, translators find themselves in a difficult situation when trying to adapt them to the target audience. To avoid these situations, we analyzed various aspects of film title translation including linguistic, cultural and marketing aspects.

Key words: film titles, translation of film titles, pragmatic problems, target audience, translation methods.

Film Titles Review.

Film is an art and art always has its own meaning and aesthetic value to be conveyed to the viewer who enjoys that art. A film gives us a brief glimpse into life by evoking our feelings and affecting our psyche. All of us, regardless of age, gender and nationality watch films, alone or with our other half, with friends or family, in the theater or at home. Through films, we can become closer to other cultures that are different from our own. And the first thing we pay attention to when watching a film is its title. With its help, we assume what the film will be about, build expectations. Through the title, screenwriters try to convey the initial meaning of the film itself. It serves as the first point of contact for viewers of different cultures and influences their perception. Therefore, film titles play a crucial role in intercultural communication and their translation is paramount as it ensures effective communication by bridging the gap between different languages and cultures.

Film Title Template.

Let's start by looking at the film title templates that screenwriters use. Often the title is intertwined with the plot of the film, it may contain the name of the main character (Barbie, Joker, Batman); the name of a significant place (Once Upon a Time in Hollywood) or time (May December) where the story develops; also the title may briefly describe the film (Alice in Wonderland, Anna at 13,000 feet, Five Nights with Freddy); also in the titles use words describing the main character (The New Kid, The French Dispatch).

It is very important in translation to keep not only the main idea and content of the film, but also to take into account the cultural and linguistic characteristics of the target audience, it is important to find a balance between them.

The importance of translating film titles.

The reason for the importance of translating the titles of films, as well as the film itself, is that many of them are English-language and come to us from European countries, in most cases from America. Many American films win awards at international film premieres, gaining popularity around the world. This leads to different countries adapting these films for themselves, and Kazakhstan is no exception.

To begin with, a properly translated title can be the key to the success and popularity of a film, it can attract the interest of potential viewers, which increases the likelihood of watching the film and on the contrary repel the viewer. On the translation of the title, lies the responsibility for the fate of the film. It should be engaging, intriguing and appropriate to the genre or tone of the film. Film titles often play an important role in marketing and distribution strategies. When a film is released globally, a translated title helps create a consistent and appealing brand image, ensuring better promotion and distribution in different markets. Accurate translation allows for effective promotional campaigns that target a specific group and cater to different audiences.

Since there are many variations in what a screenwriter can name a film, there are many variations in the translation of these titles. Translators play an important role in bringing different cultures together through film titles. Therefore, translators may have problems translating these titles, because a direct translation may not always capture the essence of the film, or may not always be appealing. Translating film titles can be challenging due to various factors such as: cultural differences, proprietary names, different wordplay, different associations with something. Transferring these nuances to another language can be difficult or require the use of an adapted version of the title. For example, a name may

consist of English-language wordplay or puns that may be difficult to translate into other languages. At such times, translators have to look for a similar wordplay effect in another language or simplify the phrase to convey the idea. Take the film “Pulp Fiction”, for example. “Pulp fiction” means cheap popular action movies or detectives, but there is no such term in Russian, so the translator adapted the title for better understanding and translated it as, «Криминальное чтиво».

Also, in some cases, the title of a film may contain a specific name that is a patented trademark. Translators have to find a communicative equivalent that matches the name but does not violate the law. For example, the film “Jurassic Park”, the name is a protected trademark. It was translated into Russian as «Парк Юрского периода», in general this translation preserves the concept of the film while avoiding copyright infringement.

The same title in different languages may evoke different associations or perceptions in different cultural contexts. For one culture it may be permissible, but for another culture it may have a negative reaction or may simply be incomprehensible. Therefore, the translator needs to focus on their target audience and use appropriate localization. Take the film «The Hangover» as an example, in American culture this title may be associated with comedy adventures and entertainment associated with a bachelor party. But in Russian, the word «hangover» means «похмелье», so the title can be associated with negative consequences and drunkenness. But the translators made it more pleasant for the Russian audience by translating it as, «Мальчишник в Вегасе».

Problems faced by translators when translating.

Translators often face problems when translating film titles. They must be careful to maintain the identity and concept of the original film title. This can sometimes be difficult, especially if the original title plays an important role in understanding the plot or image. They have to convey the overall meaning and mood of the film in translation, but this may require changes in the original title. They have to resort to creativity and look for alternatives. In such cases, translators have to strike a balance between preserving the meaning and the need to adhere to the norms of the target language.

Key points in translating film titles

Before we move on to ways of dealing with the problems that arise when translating film titles, we will look at the key points that need to be addressed. The main aspect of translation is the context and the target audience itself. Firstly, the translation must fit the cultural context. And secondly, it should match the expectations of the target audience. This means that when translating, cultural differences, traditions and various sensitive topics should be taken into account. The title should be easy to pronounce and understand for the target audience, taking into account different phonetic and grammatical features.

The next aspect is the memorability and attractiveness of the film title. There is a huge number of films on the market nowadays and this number is increasing every year. So, to attract attention and stand out, the title of the film should be memorable and attractive, for this purpose, the translation can be localized to take into account the current trends, preferences and tastes of the audience to attract attention.

And the last aspect, is the meaning and emotional load of the title. In translation, translators strive to retain the core meaning of the original title and its emotional load in order to convey the value and tone of the film.

Research on the translation of film titles and problems in translation.

Through investigation, we have identified several studies that are related to the translation of film titles and the problems encountered in translation:

“The English Film Title Translation Strategies” (Xuedong Shi, 2014) [1]

“Analysis of Principles and Techniques of English Film Titles Translation” (Xiangwen Suna, Chang Gaob, Ying Tan, 2020) [2]

“Translating Film Titles: Linguistic Skills, Cultural Awareness or Marketing Strategies?” (V. Leonardi, 2011) [3]

“A Preliminary Study of English Movie Title Translation” (Rongmei Yu, 2018) [4]

«Проблемы перевода фильмонимов на материале английского и русского языков» (Сакаева Л.Р., Ермоленко А.Ю., 2020) [5]

«Особенности перевода названий англоязычных фильмов» (Комарова А.Е., 2019) [6]

All these studies investigate the translation of film titles and demonstrate the variety of problems and approaches related to this topic. With the help of these studies, we have identified the problems encountered in translating film titles and the ways to solve them.

Ways of solving pragmatic problems in translating film titles.

By studying all the available material, we have identified effective ways to solve the problems arising in translating film titles. Translators often face problems in translation, and to cope with them, first of all, he needs to study the target audience. The translator needs to be proficient in both languages when translating. The translator also needs to use creativity and innovation to solve the problems that arise. Next, they need to study the material they are translating and decide which translation method will work best for them.

Methods of translating film titles.

There are several methods of translating film titles, these are:

Literal translation

In literal translation, the translator renders a word or phrase in its original form, without changing the structure of the word or phrase. This is the simplest and most effective method of translation.

English titles	Russian titles
Triangle of Sadness 2022	Треугольник печали
The Zone of interest 2023	Зона интересов
May December 2023	Май декабрь
Killers of the Flower Moon 2023	Убийцы цветочной луны
Crimes of the Future 2022	Преступления будущего

Table 1 Samples of the film titles

Free translation

Sometimes the original name may contain a cultural characteristic, if you translate such a name directly, it may not be understood by the target audience, so translators use free translation and adapt the name to the target audience for better understanding.

English titles	Russian titles
Free Guy 2021	Главный герой
Flag Day 2021	Фальшивомонетчик
The Kindness of Strangers 2019	Реальная любовь в Нью-Йорке
Hit Man 2023	Я не киллер
Dream Scenario 2023	Герой наших снов
Something in the Dirt 2022	Сверхъестественное. Знаки

Table 2 Samples of the film titles

Transliteration/transcription

Transliteration is the translation by letter and transcription is the translation by sound. Using them is also a simple method of translation. Using this method is most effective if the title of the film contains the name of a city or place, or the name of the main character.

English titles	Russian titles
Top Gun: Maverick 2022	Топ Ган: Мэверик
Ammonite 2020	Аммонит
Nitram 2021	Нитрам
Manodrome 2023	Манодром
Shirley 2020	Ширли
Barbie 2023	Барби

Table 3 Samples of the film titles

There are cases when translators combine methods among themselves, if the situation requires it.

English titles	Russian titles	Methods
Alita: Battle Angel 2019	Алита: Боевой ангел	transliteration + literal
Maggie's Farm 2020	Ферма Мэгги	literal + transcription
Flora and Son 2023	Флора и сын	transliteration + literal
Avatar: The Way of Water 2022	Аватар: Путь воды	transliteration + literal
West Side Story 2021	Вестсайдская история	transliteration + literal

Table 4 Samples of the film titles

Conclusion

Films play an important role in people's lives and that is why they will be popular for a long time to come. In this paper, we have studied the translation of film titles and the problems that occur during translation. Through this we have revealed that films have different titles and these titles play an important role for the film, for it is the title that determines the fate of the film. Therefore, translation of these very titles, is very important. Often translators face problems because of the differences in cultures, but for every problem, there is a solution. When translating, translators should take into account all the nuances of the other culture, study the target audience and find out what they are interested in, what can attract them, it is also important for the translator to be able to speak both languages for a quality translation, and make the right decision in choosing the method by which the title will be translated.

REFERENCES

1. Shi X. The English Film Title Translation Strategies. – 2014. – Journal of Language Teaching and Research, Vol. 5, No. 3, pp. 606-610.
2. Suna X. et al. Analysis of Principles and Techniques of English Film Titles Translation". – 2020 International Conference on Social Science and Education Research.
3. Leonardi V. Translating Film Titles: Linguistic Skills, Cultural Awareness or Marketing Strategies? – Ferrara, Italy, 2011.
4. Yu R. A Preliminary Study of English Movie Title Translation. – 2018. – Theory and Practice in Language Studies, Vol. 8, Issue 12
5. Сакаева Л.Р., Ермоленко А.Ю. – Проблемы перевода фильмонимов на материале английского и русского языков. – 2020. – Казанский лингвистический журнал, 1 (3): 41-51.
6. Комарова А.Е. – Особенности перевода названий англоязычных фильмов. – Челябинск, 2019.

УДК 94(560):355.48

Turxip M.

2nd year student of KazUR&LM after named
Ablai khan, Specialty: Translation
Almaty, Kazakhstan
e-mail: turksipmery@gmail.com

FRENCH SMS LANGUAGE

The article shows the role and importance of modern SMS in human life, and describes the scope of SMS among young people. Having familiarized with the specific features of using SMS, the extent to which it affects language learning is discussed. We consider the types of French SMS language and classify them into small groups by describing their features. It is proved that not only lexical

abbreviations are used in SMS, but also smileys and slangs have their own place in writing SMS. At the same time, while analyzing the advantages and disadvantages of using SMS, its modern status is depicted. In conclusion, the influence of the SMS language on French linguistics is determined and its changes are shown.

Key words: SMS, French language, abbreviation, phonetic analysis, epuer, typographic rebus, emojis.

Түрксіп М.

Абылайхан атындағы ҚазХҚЖӘТУ 2 курс студенті
Мамандығы: Аударма ісі
Алматы, Қазақстан
e-mail: turksipmery@gmail.com

ФРАНЦУЗ SMS ТІЛІ

Мақалада, қазіргі замандағы СМС- тің адам өмірінде қандай рөл атқаратындығы және қаншалықты маңызды екендігі көрсетіліп, жастар арасында СМС- тің қолданылу аясы сипатталады. СМС-ті қолданудың өзіндік ерекшеліктерімен таныса отырып, оның тіл біліміне қаншалықты әсер ететіндігі талқыланады. Француз СМС тілінің түрлерін қарастырып, ерекшеліктерін сипаттау арқылы шағын топтарға жіктейміз. СМС те қолданылатын лексикалық қысқартулар ғана емес, смайликтерді мен жаргондардың да СМС жазуда өзіндік орны бар екені дәлелденеді. Сонымен қатар СМС ті қолданудың артықшылықтары мен кемшіліктерін талдай отырып, оның қазіргі заман әл ауқаты бейнеленеді. Қорытындылай келе СМС тілінің француз тіл біліміне ықпалын анықтап, өзгерістері көрсетіледі.

Тірек сөздер: SMS, француз тілі, аббревиатура, фонетикалық талдау, эпюлер, типографиялық ребус, эмодзилер немесе смайликтер

XXI ғасырда ғылымның әртүрлі салаларындағы технологиялардың жетістіктері өміріміздің үлкен бөлігін алатыны белгілі. Қандай да болмасын инновациялық құралдар, мысалы, планшет, компьютер, аудио-видео құрылғылардың жиынтығы болып табылатын смартфондардың орны ерекше. Еңбектеген баладан бастап еңкейген қартқа дейін смартфонсыз елестету мүмкін емес. Ол әсіресе жастар арасында кеңінен ақпарат алмасу, күнделікті өмірдің ағымын бейнелеп естеліктер жасауларына көптеген септігін тигізіп жатыр. Әсіресе ақпарат алмасуда, қарым-қатынасқа түскенде SMS-хабарламаның орны рөлі ерекше. Қай қоғам болмасын бәрін біріктіретін – тіл. Бүгінгі таңда SMS-хабарлама коммуникацияда қысқа мәтіндік хабарламалармен алмасуда белсенді қолданылатын аббревиатуралар мен белгілер негізінде қалыптасқан ортақ тіл деп санауға болады. Уақытты үнемдеу үшін қысқартулар мен терминдер тілінде сөйлесу қажеттілігі күннен-күнге артып келеді. SMS тілі қазіргі заманғы коммуникацияның ең танымал тілдерінің біріне айналды, осылайша барлық тілдерге үлкен әсер етті.

Қазіргі кезді француз тілінің бұл құбылысы Францияда *textos* деп аталатын SMS тілі болып табылады. Француз SMS тілі қандай? Француз тіліндегі SMS-хабарламаларды түсіну қиын ба? Дәл осы сұрақтар біздің зерттеуіміздің мақсатын анықтайды. Француз тілінде SMS хабарламаларды қалыптастырудың ерекшеліктері мен әдістерін талдап, интернет байланысының ерекшеліктерін қарастырады.

XXI ғасырдағы француз тілінің эволюциясы SMS хабарламалары мен интернет жазбалары арқылы көрініс тапты. Әр түрлі форумдарда, чаттарда, сайттарда, электрондық пошта арқылы сөйлескенде, бүкіләлемдік желіде француз сөздерін қолдану тенденциясын ережелерден тыс байқауға болады. Виртуалды хат алмасу кезінде мәтіндерде бас әріптердің болмауымен, аббревиатуралармен, қысқартуларымен, интернет жаргондарының жиі қолданылуымен сипатталады.

Ғаламтордағы коммуникация кезінде қолданылатын тілді сынаушылардың бірі-француз журналисті Франсуа де Клозе. Осы саладағы қарым - қатынастың барлық түрлерін атап көрсете отырып: сөздерді алмастыру, сөздерді қысқарту, орфографияны өзгерту, грамматикалық нормаларды жеңілдету болашақ ұрпақтың сауатсыздығына әкелетін ойын-сауық деген пікір білдіреді.

Жасөспірімдер SMS қызметінің негізгі пайдаланушылары және олардың өзара қарым-қатынас түсуінің негізгі элементі. Қарым-қатынастың танымал құралы бола отырып, ол тілдің лексикасын толықтырудың өзіндік көзі болып табылады. Ұялы байланыстың дамуымен жасөспірімдердің бір-бірімен жедел хабар алмасуында SMS қажетті жаңа стильге ие болды. Мобильді құрылғының пернетақтасындағы белгілердің саны шектеулі және уақыт пен оның шығындарын үнемдеу үшін жасөспірімдердің тілі қарапайым конструкцияларды жасады, олардың көмегімен олар өз ойларын мүмкіндігінше тез жеткізе алады.

Мысалы, француз тіліндегі кәдімгі SMS-ті алайық: **J t'apl 2m.** бір қарағанда, бұл әріптер мен сандар жиынтығы сияқты көрінуі мүмкін, алайда француз тілінде SMS грамматикалық ережелерге бағынбай, автор ойын еш қиындықсыз болжау қиын емес: **je t'appelle demain.**

Ұялы телефондар SMS хабарламалардың үлкен көлеміне арналмағандықтан және адресант ұзақ хабарламалар жазуға көп уақыт пен күш жұмсамай, қысқа және мағыналы болуын назарда ұстап les textos français арқылы адресатқа ақпарат жібереді.

Француз SMS тілінде сөз құрудың бірнеше әдісі бар.

1. Аббревиатура - сөзде дауысты дыбыстар (кейде кейбір дауыссыз дыбыстар да) жазылмайды, мысалы:

salut- slt;

longtemps- lgtmp;

sjr- bonjour;

bsr- bonsoir;

FR- France;

rdv - rendez-vous;

stp- s'il te plaît және т. б.

Француз SMS-терінде дауысты дыбыстардың көп бөлігі жазылмайды (bcp = beaucoup, ms = mais, ns = nous), кейбір дауыссыздар да қысқартылуы мүмкін (càd = c'est-à-dire, mvt- mouvement, tps = temps) [1, 3 (дата обращения 10.02.2024)].

2. Фонетикалық принцип - сөздер француз тілінің орфографиялық ережесіне сәйкес емес, бірақ қалай естіледі солай жазылады, мысалы: quoi-koi-бұл, est-ce que-eske... [5 (дата обращения 10.02.2024)].

3. Типографиялық ребустар – бұл ең қызықты және қиын әдіс, бұл сөздерді немесе сөз тіркестерін жазу үшін тек әріптерді ғана емес, сонымен қатар сандарды, сондай - ақ белгілер де қолданылады:

@2m1 - “à demain”;

K7 = cassette

bi1 = bien;

quoi de neuf-koi 2 9

Demain-2m

Merci-mr6 [1. 2 (дата обращения 06.02.2024)].

4. Эпелюр - «буындап, әріптеп оқу», бір әріп немесе сан буынды немесе тіпті бүкіл сөзді алмастыра алатын принцип. Мысалы: C 'est- C- бұл; énergie-NRJ-энергия [1, (дата обращения 11.02.2024)]. Француздар бұл қағиданы ағылшындардан алған деген пікірді де жоққа шығаруға болмайды, мысалы «how r u?».

5. Смайликтер (ағылшынша *smile*-күлімсіреу) - бұл тыныс белгілерінен, әріптерден және кез-келген эмоцияны білдіретін сандардан тұратын белгілер. Смайлик- сандардан, әріптерден, тыныс белгілерінен және басқа пернетақта таңбаларынан тұратын адамның эмоциясын көрсететін

бейне болып табылады. Бүгінгі таңда смайликтер-бұл виртуалды қарым-қатынас кезінде сезімдер мен эмоцияларды жеткізудің ең тиімді де, танымал тәсілі. Мәтінге енгізілген кішкентай күлкілі бейнелер адресанттың ұзақ мәтін жазу қажеттілігін жойып бір ғана смайлик белгісі арқылы жалпы ойын, ниетін т.б. сипаттай алады. [6, (дата обращения 11.02.2024)] Кейінгі ақпараттарға сүйенсек француздар ғаламторда қарым-қатынас кезінде шетелдік аббревиатураларды жиі қолдана бастаған екен. Осыған сәйкес «lol» жаргоны жиі қолданылады, бұл ағылшын тілінен аударғанда «lots of laughs» көп күлкі деген мағынаға ие, яғни күлкілі хабарламаға адресант өз эмоциясыносы 3 әріппен жеткізе алады. Алайда қазіргі таңда француздар «LOL» сөзінің орнына «MDR» деген аббревиатураны жиі қолдануда, ол «mort de rire» - мен күліп өлемін деп аударылады. Ия кейде француздар смайликтің орнына осындай қысқартуларды қолданғанды жөн көреді. [4, (дата обращения 14.02.2024)].

Әрине, интернет байланысы қазіргі француз тілінің жағдайына айтарлықтай әсер етуде. Тіл мамандары жаңашылдықтың қажеттілігін мойындай отырып, тілдің нормасына сай сақталуына алаңдаушылық білдіреді. Бұл алаңдаушылық оларды тілдегі жойқын өзгерістерді азайту мақсатында чаттар мен форумдарды пайдалануды шектеу идеясына итермеледі. Осыған қарамастан, хатта мұндай құбылыстың бірқатар оң және теріс белгілерін бөліп көрсету керек. Оң қасиеттердің бірі ретінде уақытты едәуір үнемдей отырып, көбірек ақпарат беруді атап өтуге болады. Бұл құбылысты дұрыс қолданған кезде адресат пен адресант өз ойларын нақты, анық жеткізуге, ақпаратты дұрыс тұжырымдауды қажет етеді. Сондай-ақ, қарым-қатынастың бұл түрінде минималды уақытты жұмсай отырып, ақпарат пен эмоцияларды бір уақытта бөлісу мүмкіндігін атауға болады. Әлемдік ғаламтордың жағымсыз белгілері ретінде грамматикалық, синтаксистік және орфографиялық нормалар деңгейінің төмендеуі байқалады. Қарым-қатынастың бұл тәсілі қарым-қатынас жасау қабілетін қиындатады, әсіресе тіл үйренуді бастаған адамдар үшін бұл түсініспеушілік үлкен мәселе тудыратыны анық. Сондай-ақ, SMS кемшіліктеріне қысқартулардың барлық түрлерін түсінбеуге байланысты туындатын мәселелерді жатқызуға болады.

Қорытындылай келе, біз бүгінгі таңда ақпараттық технологиялардың дамуының әсерінен тіл күннен-күнге таңқаларлық формаларға ие болып жатқанын айқындадық. Соның бір мысалы ретінде француз тілінің жаңа құбылыстарының бірі - *textos* деп аталатын SMS тілі. Жоғарыда қарастырылған SMS аббревиатуралары туралы әртүрлі пікірлер мен дереккөздерді талдай отырып, мынадай қорытынды жасауға болады:

1. Француз тілінде SMS жазудың өзіндік ерекшеліктері бар: әріптерді немесе тыныс белгілерін қысқарту; сөздің бір бөлігін мағынасын жоғалтпай ауыстыру.

2. Ғаламторда француз тіліндегі сөздерді қысқартып қолданудың көптеген нұсқалары бар (сандар мен белгілер).

3. SMS қысқартулар қоғамдағы барлық салаларында кеңінен қолданылып лингвистердің алаңдашылығын туғызуда.

Алайда, SMS қысқартулар көп болғанымен олар да байланыс құралы ретінде қызмет етеді. Бұл құбылыс табиғи, өйткені тіл - «тірі организм» іспеттес, үнемі дамып отырады және жаңа тілдік құбылыстардың пайда болуымен ерекшеленеді. Осылайша, зерттеу нәтижелері мұндай лексиканы меңгеру бізге шифрланған хабарламаларды қабылдауға және беруге дайын болуға мүмкіндік береді.

ӘДЕБИЕТ

1. Abréviation chat, sms langage texto (envoyer / recevoir un SMS ou un texto). URL: <http://www.ibilce.unesp.br/Home/Departamentos/Letras Modernas/CRIF/langage-du-net-et-emocones.pdf>
2. Словарь интернет - сокращений французского языка. URL: www.dictionnaire-sms.com
3. Dictionnaire SMS. URL: <http://www.dictionnaire-sms.com/def.html>; <http://www.lfo.co/>
4. Français: Le langage texto. URL: http://galleana.blogspot.ru/2013/05/le-langage-texto_29.html

5. Leclair A., Claude A. Quand le langage SMS envahit les copies du bac. URL: <http://www.lefigaro.fr/actualite-france/2008/05/17/01016-20080517ARTFIG00653-quand-le-langage-sms-envahit-les-copies-du-bac.php>

6. Smilies et abréviations SMS. smilies-et-abreviations-sms-17925.htm URL: <http://www.france-jeunes.net/lire->

УДК 94(560):355.48

Urkunchinova S.

2nd year student of KazUR&LM after named

Ablai khan, Specialty: Translation

Almaty, Kazakhstan

e-mail: sarra.memory04@gmail.com

ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF MACHINE TRANSLATION PROGRAMS

The article openly discusses the future, the History of Machine Translation, and the advantages and disadvantages of translation applications. An example of disadvantages of each of the online translation applications is given. The translation services of “Youtube”, a well-known network in the 21st century, are examined. In addition, the main differences between professional human translation and machine translation are analyzed. The competence of a professional human translator is outlined openly. The weaknesses of machine translation are compared and summarized as an auxiliary tool only.

Key words: machine translation, French language, Kazakh language, Russian language, Yandex translation, Google translation, algorithm, online translation, translation application,

Уркунчинова С.

Абылайхан атындағы ҚазХҚЖӘТУ студенті

Мамандығы: аударма ісі

Алматы, Қазақстан

e-mail: sarra.memory04@gmail.com

МАШИНАЛЫҚ АУДАРМА ҚОСЫМШАЛАРЫНЫҢ АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ МЕН КЕМШІЛІКТЕРІ

Мақалада машиналық аударманың болашағы, тарихы және аударма қосымшаларының артықшылықтары мен кемшіліктерін ашық түрде қарастырады. Онлайн аударма қосымшалардың әрқайсысының кемшіліктеріне мысал келтіріледі. ХХІ ғасырдағы әйгілі «Youtube» желісінің атқарылатын аударма қызметтері қарастырылады. Сонымен қатар, кәсіби адам мен машиналық аударманың негізгі айырмашылықтары талданады. Кәсіби аудармашының құзыреттілігі ашық түрде баяндалады. Машиналық аударманың әлсіз жақтары салыстырылып және оны тек көмекші құрал ретінде қорытындылау.

Тірек сөздер: машиналық аударма, француз тілі, қазақ тілі, орыс тілі, Яндекс аудармасы, Гугл аудармасы, алгоритм, онлайн-аударма, аударма қосымшасы,

Қазіргі уақыта жасанды интеллект күн сайын жетілдіріліп, әрдайым алуан түрлі машиналық аударма бағдарламалары пайда болуда. «Адам жасаған аудармаларға ұқсас»-деп кейбір мамандар өз ой тұжырымдарымен бөлісіп кетуде. Алайда, аударма саласындағы мамандарда «Машиналық аударма кәсіби аудармашының жұмысымен тең келе ме? Машиналық аударманың болашағы бар ма?», - деген еріксіз ой сұрақтары туындайды [1, 1 б.].

1954 жылы «Джорджтаун эксперименті» машиналық аударма тарихындағы нағыз жетістік болды. Ол IBM-701 жүйесі тек 250 сөзден тұратын сөздік қорын қолдана отырып, алдын - ала таңдалған 50-ге жуық сөйлемді ғана аударуға қабілетті болды. Бұл зерттеу тәжірибесінің жетістігі машиналық аударма идеяларының қарқынды дамуына түрткі болды. Өткен ғасырдың 90-шы жылдары, ақпараттық - коммуникациялық технологиялар индустриясы қарқынды дамуды бастан өткерген кезде, машиналық аударманың қайта өрлеу дәуірі басталды. Демек, дербес компьютерлер құру, интернетті қолдану, машиналық аудармаға деген қызығушылық тудырды. Машиналық аударма бағдарламаларын жетілдіру ең басты міндет болып саналды [2, 11 б].

Машиналық аударма саласының қалыптасуы 70 жылдан астам уақыт бұрын басталды. Бұл мәселені зерттеудің кейбір технологиялары мен әдістері үнемі дамуда болды. Сондай-ақ, машиналық аударманы зерттеу барысында, сөздерді тікелей аудару ғана емес, сонымен қатар вариациялары да берілетіні айқын болды.

Бүгінгі таңда статистикалық талдау жүргізу кезінде машиналық аударма бағдарламалары кеңінен қолданылады. Бұл қосымшаларды құру және қолдану оң нәтижесін беріп отыр. Өйткені қазіргі кезде әлемде әртүрлі тілдерге аударылған мақалалар, кітаптар, жаңалықтар түріндегі көптеген ақпараттарды сол қосымшалар көмегімен қолма-қол аударуға мүмкіндік бар. Содан себепті интернет пайдаланушыларының басым бөлігі қолданатын ең танымал, қол жетімді онлайн-аударма қосымшаларының айырмашылықтары мен кемшіліктерін берілген мысалдардан көруге болады.

1. «Google Translate» - қазіргі уақытта Google компаниясының қол жетімді аударма қосымшасы деп есептеледі.

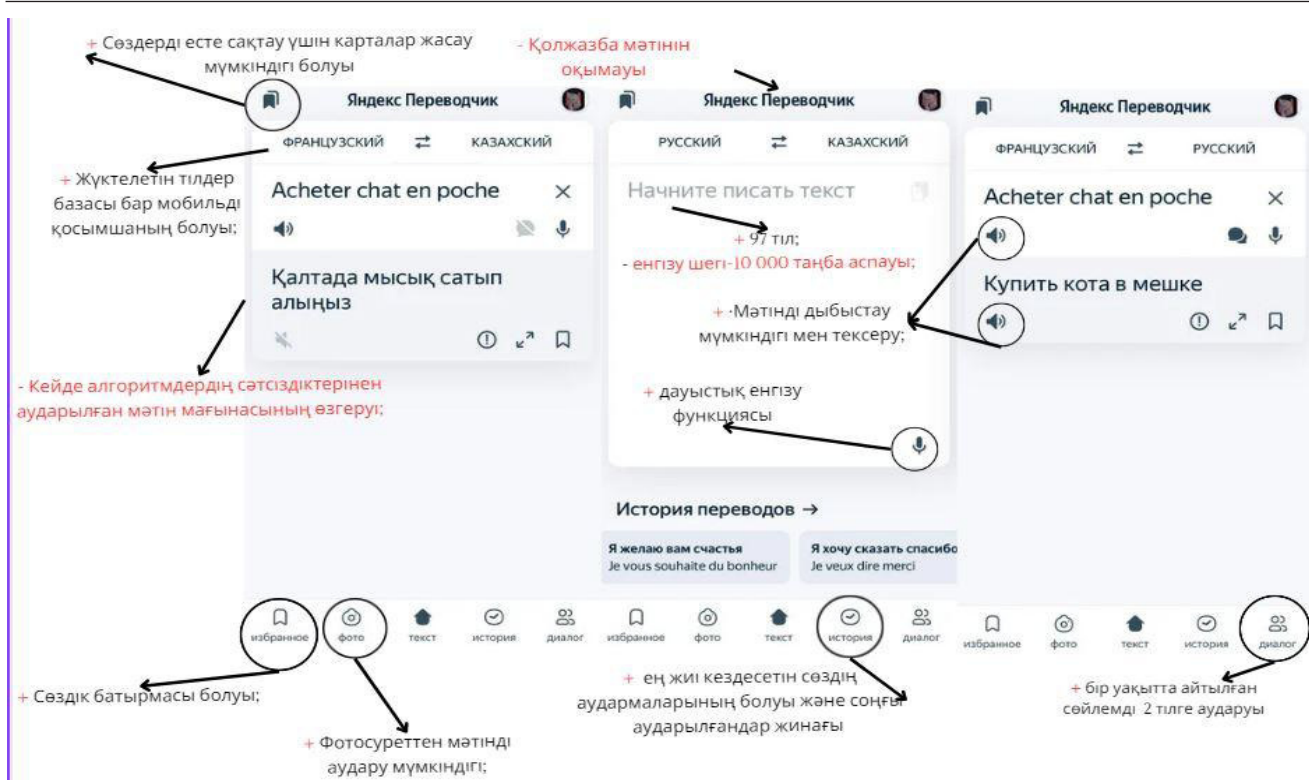
Мысалы, французша мақалын қазақшаға және орысша тілдерге аударып салыстырайық.

Autant de langues qu'un homme sait parler, autant de fois est-il homme - На сколько языках может говорить человек, столько раз он человек - Адам қанша тіл білсе, сонша рет ол адам. [3, 3-б.].

«Google Translate» француз тілінен орыс тіліндегі аудармасын қазақшамен салыстырғанда сөйлем мағынасы жоғалып қалды.

2. «Yandex» аудармасы - ресейлік «Yandex» компаниясының қосымшасы. Қазіргі таңда «Google Translate» қосымшасымен бәсекелесте. Жүйелері көп жағынан ұқсас, бірақ әлі де белгілі бір айырмашылықтары бар.

ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЯ И МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ КАК
ИНТЕРПРЕТАЦИОННАЯ ПЛАТФОРМА ПЕРЕВОДА

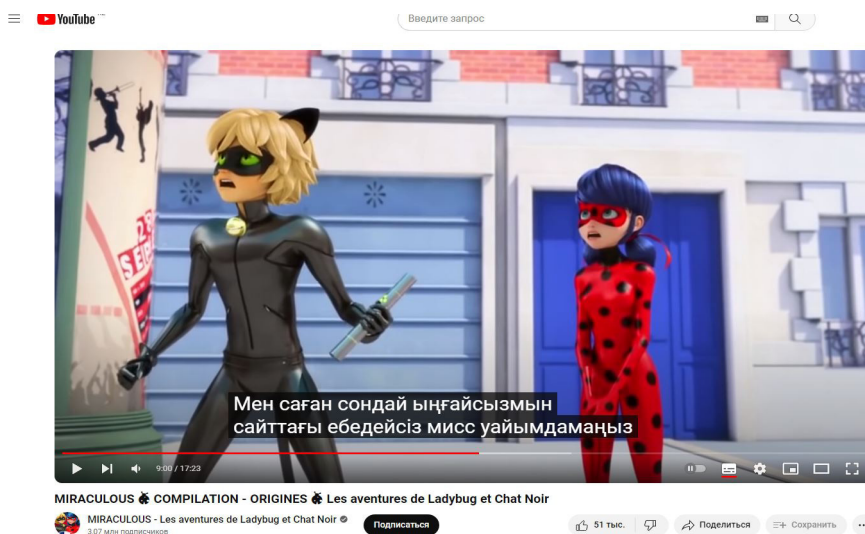

Мысалы французша мақалын қазақшаға және орысша тілдерге аударып салыстырайық. Acheter chat en poche - Қалтада мысық сатып алыңыз - Купить kota в мешке. [4, 1-б.].

«Yandex» француз тілінен қазақ тіліндегі аудармасымен орысшамен салыстырып қарағанда сөйлем мағынасына сәйкес емес.

Осы орайда, интернеттің қарқынды даму кезеңінен бастап «Youtube» желісінің де көрермендер саны арта бастады. Өйткені ХХІ ғасырда барлығы дерлік бейнежазбалар «Youtube» желісінде «Google Translate» көмегімен көптеген тілде субтитрлерді ұсына алады. Алайда бұл машиналық аударма әлі де сапалы деңгейде деп айта алмаймыз. Осыған дәлел ретінде келесі мысалды ұсынуға болады: французша тіліндегі мультфильмнің бір үзіндісін қазақша және орысша аудардық. Назар аударсақ, машиналық аударма сөз құрылымын қате ұсынған.

Дұрыс аударма нұсқасы оң жағында нөмерлеп орналасқан. [7, 1-б.].

Сонымен машиналық аударма мен кәсіби аудармашының көп жағдайларда айырмашылықтары өте көп. Олар мынандай белгілерімен ерекшеленеді: бағасы, сапасы, жұмыс қағидасы. Кәсіби аудармашының артықшылығы - берілген мәтінді өзінің бес саусағындай білетін ана тіліне аударып, не болмаса жетік білетін тілінен аударарды. Сонымен қатар, кәсіби маман компьютер ұсына алмайтын ерекше дағдыларға ие тұлға. Оған мына қасиеттер тән: шығармашылық, аударманың мағынасынан ауытқымау, аударуға келмейтін сөз тіркестерінің баламасын беру, жетік меңгерген тілінің мәдени ерекшеліктерін ескере отыра, мәтінді тиісті елдің

мәдениетімен байланыстыра аудару және т.б. Ал машиналық аударма бағдарламалары берілген алгоритм бойынша әрекет етеді және сөздерді бір тілден екінші тілге грамматикалық ережелерге сәйкес аударды. Бірақ аудармада тек сөз емес, сөздің мағынасың беру өте маңызды. Тағы бір айта кететін жайт, ол қарастырып отырған машиналық аударма бағдарламаларының көмегімен өлең жолдарын аудару ең жақсы шешім деп айта алмаймыз. Себебі машиналық аудармадағы алгоритм тақпақтың, өлеңнің, мәтіннің мағынасын (контекст), автордың ойын, сезімін жеткізе алмайтындығын Абай Құнанбайұлының «Көзімнің қарасы» өлең жолдарын «Google Translate» қосымшасымен аударған мысалдан көруге болады.

Қазақша нұсқасы	«Google Translate» нұсқасы	Кәсіби маманның нұсқасы
Көзімнің қарасы, Көңілімнің санасы, Бітпейді ішімде, Ғашықтың жарасы. [5,1-б.].	Le noir de mes yeux L'esprit de mon esprit, Ça ne s'arrête pas en moi, La blessure d'un amoureux.	T'es la flamme dans mes yeux, Mon soleil merveilleux Le chagrin intérieur De mon cœur amoureux. [6,1-б]

Қорытындылай келе, жалпы машиналық аударма қазір және жақын болашақта аудармашы үшін көмекші құрал ғана болып қала береді. Google, Yandex, DeepL және басқа да «ақылды» аударма қосымшалары толыққанды пайдалануға дайын өнім емес, тек құрал болып табылады. Сонымен қатар, құрал кәсіби аудармашыға емес, шет тіліне қызығушылық танытқан пайдаланушыларға арналған. Кәсіби аудармашы аударма кезінде қиындық туғызған сөз орамдарына оның баламасын беру, түп нұсқамен бірдей эмоциялар тудыратын басқа сөздермен алмастыру, әр түрлі конструкцияларды қолдану керек. Машиналық аударма жүйелері үшін бұл әлі мүмкін емес және жақын арада мүмкін болуы екіталай [1, 8 б.].

ӘДЕБИЕТ

1. Машиналық аударманың кемшіліктері. URL: <https://translator-school.com/blog/est-li-u-perevodchikov-budushhee> (дата обращения: 15.02.2024)
2. Bar-Hillel J. Report on the State of Machine Translation in the United States and Great Britain / J. Bar-Hillel. – Technical Report No.1. – Hebrew University, 1959. (дата обращения: 14.02.2024).
3. Французские пословицы и поговорки. URL: <https://lefrafa.ru/francuzskie-poslovicy-i-pogovorki/> (дата обращения: 15.02.2024).
4. Acheter chat en poche. URL: <https://www.france-pittoresque.com/spip.php?article5139> (дата обращения: 15.02.2024).
5. Абай Құнанбайұлының «Көзімнің қарасы». URL: <https://bilim-all.kz/olen/518> (дата обращения: 15.02.2024).
6. «Көзімнің қарасы» француз тіліндегі аудармасы. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=rw-UHhMdLck> (дата обращения: 15.02.2024).
7. Les aventures de Ladybug et Chat Noir. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=LpVcuX8NbGY> (дата обращения: 20.02.2024).

УДК: 81'25

Tabaldiyeva D.M.,
Bachelor's student of Ablai khan
“6B02301 – Translation Studies”
Ablai khan
Kaz UIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: tabaldievadinara@gmail.com
Kurkimbaeva A.M.,
PhD, Associate Professor
Ablai khan
Kaz UIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: aizhankurkim555@gmail.com

PECULIARITIES OF TRANSLATING A WORK OF FICTION IN THE FANTASY GENRE (BASED ON HARRY POTTER AND THE PHILOSOPHER'S STONE MATERIAL)

Abstract. This paper explores the development and impact of fantasy literature, a genre characterized by imaginative storytelling inspired by myths and folklore. The objective of the article is to explore the concept of occasionalisms, their role in fantasy literature, and the challenges involved in translating them effectively into Kazakh language. J.K. Rowling's Harry Potter series exemplifies fantasy literature, creating a magical world that has captivated global audiences and spurred translation challenges, particularly in conveying unique vocabulary and concepts. Translating occasionalisms, or unique words and phrases, requires various transformation techniques to accurately capture the essence of the source text while adapting to cultural and linguistic nuances. The translation process not only preserves the narrative but also adds local flavor, making the work more accessible and engaging to Kazakh readers.

Keywords: fantasy literature, Harry Potter, occasionalisms, translation, neologism, transcription and transliteration

Табалдиева Д. М.,
Бакалавр студенті
“6B02301 – Аударма ісі”
Абылай хан атындағы Қаз ХҚ және ӨТУ
Алматы, Қазақстан
e-mail: tabaldievadinara@gmail.com
Қуркимбаева А.М.,
PhD, қауымдастырылған профессор
Абылай хан атындағы Қаз ХҚ және ӨТУ
Алматы, Қазақстан
e-mail: aizhankurkim555@gmail.com

ФЭНТАЗИ ЖАНРЫНДАҒЫ КӨРКЕМ ӘДЕБИЕТ ШЫҒАРМАНЫ АУДАРУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ (ГАРРИ ПОТТЕР ЖӘНЕ ПӘЛСАПА ТАС МАТЕРИАЛЫНЫҢ НЕГІЗІНДЕ)

Түйін. Бұл мақала мифтер мен фольклордан туындаған қиял-ғажайып әңгімелермен сипатталатын фантастикалық әдебиеттің дамуы мен әсерін зерттейді. Мақаланың міндеті окказионализм ұғымын, олардың қиял-ғажайып әдебиеттегі рөлін және оларды қазақ тіліне тиімді аударудағы қиындықтарды зерттеу. Джоан К. Роулингтің “Гарри Поттер” сериясы қиял-ғажайып әдебиеттің мысалы, ол жаһандық дәрежеде өз оқырмандарын таба отыра, аударма мәселелерін, әсіресе бірегей лексика мен ұғымдарды жеткізудегі қиындықтарды тудырған сиқырлы әлемді құрайды. Окказионализмдерді немесе бірегей сөздер мен сөз тіркестерін аудару

мәдени және лингвистикалық нюанстарға бейімделе отырып, бастапқы мәтіннің мәнін дәл түсіру үшін әртүрлі түрлендіру әдістерін қажет етеді. Аударма процесі кітап мазмұнын сақтап қана қоймай, сонымен қатар қазақ оқырмандарына шығарманы қолжетімді әрі тартымды ете отырып, мәдениетімізге бейімдейді.

Тірек сөздер: қиял-ғажайып әдебиет, Хэрри Поттер, окказионализм, аударма, неологизм, транскрипция және транслитерация.

Translation field has started developing in the Republic of Kazakhstan since the country gained its independence, however the translation of English books and literature took its start only in this century of globalization. Nowadays, foreign literature is widely translated into Kazakh language, which means the redevelopment and prosperity of our native language.

A feature of fantasy genre, in general, is that it is a story created by human imagination. That is, there are magical moments and imaginary elements in the works of this genre. Stories of this style are usually inspired by myths and oral folklore. Today, this genre has a huge influence everywhere. This genre has gained its popularity starting from the 15th century, and now it is spread to many areas of media including TV shows, animated series, cartoons, advertisements and computer games. Many fantasy authors use folklore and real-world mythology as sources of inspiration.

Fantasy literature emerged at the beginning of the twentieth century. Fantasy is a type of fantastic literature that is created on the basis of myths and fairy-tale motifs. The predecessor and father of this genre is considered to be John Ronald Reuel Tolkien. The English term fantasy literature became popular in 1954-1955. It was then that J. R. R. Tolkien's *The Lord of the Rings* was published. The term "fantasy literature" is relatively a new concept.

Some people understand the concept of "fantasy literature" as those literary genres in which the main plot or thematic component is magic, that is, the intervention or influence of forces that cannot be scientifically explained, as science fiction authors do. Other critics understand this concept too narrowly. It refers only to the works of Tolkien, the father of fantasy, and his works are taken as a basis.

S.V. Belikov notes that among fantasy characters one can find mythological or fairy-tale creatures that have no equivalent in the real world. Fantasy authors modify the archetypes of characters of the fantasy genre (dwarves, centaurs, etc.) and adapt it to their requirements [1].

Among the genres of fantastic literature, we can distinguish fantasy and science fiction. Fantasy has common features with science fiction, but it also has its own differences, due to which it is a separate genre. We believe it is important to distinguish between these genres.

According to S. A. Gogoleva there is a close connection between fantasy and science fiction, but these genres were created on different foundations. Fantasy's roots lie in Greek myth and medieval romance. In addition, fantasy denies the scientific paradigm and indicates that people want the dream of a world of personal freedom to come true. Science fiction in this regard is the opposite of fantasy. In SF works we meet a possible or unfading future. SF authors try to ensure that the plot of their novels coincides with modern scientific ideas. There is no place for incomprehensible phenomena or the intervention of magical forces [2].

The question arises before us: do J. K. Rowling's novels belong to fantasy literature? We believe that the works of J. K. Rowling are fantasy literature. First, the world depicted in the Harry Potter series is different from the real world. It is worth noting here that the book describes two worlds: magical and real. The main action takes place in the magical world, since the heroes of the book are wizards and magical creatures who would find it difficult to live in a world in which there are completely different rules unfamiliar to them.

The Harry Potter series has had a significant impact on popular culture and has become a global phenomenon. The books have been translated into over 80 languages and have sold over 500 million copies worldwide, making it one of the best-selling book series in history. The film adaptations of the series have also been incredibly successful, grossing over \$7 billion at the box office. The success of the Harry Potter series has led to the creation of theme parks, merchandise, and even a spin-off film series, "Fantastic Beasts and Where to Find Them." [3].

Despite its popularity, the Harry Potter series has also faced some criticism, particularly from religious groups who have objected to its portrayal of magic and witchcraft. However, many have argued that the series promotes positive values and encourages readers to think critically about important issues. Overall, the Harry Potter series has had a significant impact on popular culture and has become a beloved classic for readers of all ages [3].

Through Harry Potter, Joanne Rowling revealed the secret of the “fantasy” genre. The most interesting thing is that Joanne Rowling uses a lot of occasional vocabulary (occasionalisms) in her work to describe the “fairy tale reality”. By using occasionalisms, the author gives the text emotionality and expressiveness, and by inventing magical characters and magical objects, the author gives the flavor of the fantasy genre.

Occasionalisms, or occasional words, are, according to T. Smulkova, a type of neologism [4]. The term neologism comes from the Latin word “occasionalis”. It means a word that is characterized by individual taste. Occasionalism does not correspond to the generally accepted use of the word and is not a conventional word, and its emergence was due to the specific context of use. Occasionalisms can be found both in literature and in colloquial speech. Occasionalism in colloquial speech often takes the place of a name that the speaker cannot remember or is unfamiliar with. In a literary text, occasionalisms can be created to briefly express the author’s thought, to avoid tautology, or to name a new object or phenomenon that exists only outside a certain context.

The reasons that encourage word artists to create individual author’s formations are as follows:

- the need to accurately express a thought (usual words may not be enough for this);
- the author’s desire to briefly express a thought (a new formation can replace a phrase and even a sentence);
- the need to emphasize one’s attitude to the subject of speech, to give it one’s own characteristics and assessment;
- the desire to use the unique appearance of a word to draw attention to its semantics, to deautomatize perception;
- the need to avoid tautology;
- the need to maintain the rhythm of the verse, provide rhyme, and achieve the necessary instrumentation. The first three reasons are the main ones [5].

A.A. Gorchkhanova proposes to translate occasionalisms using translation transformations, which include: transcription and transliteration, calque, lexical and semantic substitutions, concretization, generalization, modulation and logical development [6]. She believes that the main task of a translator is to adequately carry out translation transformations. Thanks to this, the text will convey as accurately as possible all the information contained in the source text, and at the same time all norms will be observed.

In the case of Harry Potter, J. Rowling creates an imaginary magical world that is full of wonders and magical things, definitions, spells that must be conveyed to the reader in any language so that he can feel the atmosphere of mystery and magic.

The author also allows himself to flirt with the language, creating such words and phrases as unDursleyish, owl-free morning, for which the translators needed to use the entire arsenal of professional skills and abilities. As well as the translation of such neologism as Muggles (Table 1).

As in the table below, we can see the translation of the occasionalisms into Kazakh by Steppe&World edition. The word unDursleyish is translated with the use of *explicatory translation*. Additionally, the phrases like owl-free morning and showers of owls are translated into the target language with the use of *semantic substitutions*.

Transcription transformation was employed when translating the occasionalism Muggle. The word “muggle” refers to an ordinary person without magical powers. This occasionalism comes from the word “mug” - stupid, simple. From Latin means “to borrow”.

e.g. – “A Muggle,” said Hagrid. “It’s what we call non-magic folk like them”.

- Мағл, - деп түсіндірді Хагрид, – “біз сиқыршы еместердің барлығын мағлдар деп атаймыз”.

Occasionalism “Remembrall” is a ball that reminds the owner that he has forgotten something. This word has the base “remember” for good phonation, made by removing the vowel “e” from the verb “remember” - to remember; recall; resurrection and the words “all” mean all.

Table 1.

№	Source text	Steppe&World
1	<i>unDursleyish</i>	Дурсли отбасынан мүлдем өзгеше (<i>explicatory translation</i>)
2	<i>owl-free morning</i>	Үкілерден хабарсыз (<i>semantic substitutions</i>)
3	<i>Muggle</i>	Магл (<i>transcription</i>)
4	<i>showers of owls</i>	Үкі аралас жаңбыр (<i>semantic substitutions</i>)
5	<i>Remembrall</i>	Еске салғыш (<i>explicatory translation</i>)

The majority of lexical occasionalisms in the Harry Potter series are formed using word-formation methods. For example, the word «leg-locker» is a degrading term that immobilizes the feet of the target. In this occasionalism, «leg» means foot and «locker» means cupboard, creating a figurative meaning for the term.

According to Kurkimbayeva A.M. and Usali A.K. one of the ways to define this phenomenon is as a personal neologism created by writers, poets, and publicists to express new or fictional phenomena, concepts, or objects. The author reinvents words by giving them a unique internal form or combining elements in an individual way. While occasionalisms may not become widely used verbal units, the most successful and communicatively meaningful words may become part of the language vocabulary. These words start as simple and widely recognized definitions, but gain novelty through the writer’s reinvention [7]. We can consider the following example:

– “Hi, Harry,” he panted. “Hi, Ginny.... Everywhere’s full... I can’t find a seat...”

“What are you talking about?” said Ginny, who had squeezed past Neville to peer into the compartment behind him. “There’s room in this one, there’s only Loony Lovegood in here...”

- Сәлем Гарри, - деді ол. – Сәлем Джинни. Барлық жер бос емес, орын таба алмаймын.

«Не айтып тұрсың?», - деді Джинни, ол Невиллдің жанынан өтіп, жақын жердегі купеге қарап үлгерген. – Бұл жерде орын көп, мұнда тек ессіз Лавгуд бар.

«Luna Lovegood» – Ессіз Лавгуд. Luna corresponds to the English word “loony” (half-witted, crazy). The students of the school of magic consider her half-brained and a little crazy. They call her “ессіз Лавгуд”, steal her things, make fun of her appearance. In Russian, Luna Lovegood is translated as “полоумная Лавгуд”.

Kazakh translators faced a very difficult task to present to the reader a translation of a work with which most of the audience is already familiar and this acquaintance took place in another language, through another culture, therefore some points, such as the translation of the names of the main characters, were widely discussed, and the disputes have not yet subsided. It should also be remembered that the syntactic structure of the Kazakh sentence, although similar to the English sentence - the word order in them is fixed, however, the verb in the Kazakh sentence always stands at the end, which requires the translator to make certain efforts to convey the original text in translation. Many translation options proposed by Kazakh translators, such төбе шашы тік тұрады, бұзығым-ай, дастархан басы, мырза (respectful treatment among Kazakhs, the equivalent of sir), in addition to accurately conveying the author’s idea, also give the work a local flavor, make the text of the work closer to the reader’s culture.

REFERENCES

1. Беликов, С.В. Жанр «фэнтэзи» как объект концептуально семантического исследования [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www2.pglu.ru/upload/iblock/3f8/uch_2008_ii_00002.pdf. – accessed: 01.02.2024.

2. Гоголева, С. А. Другие миры: традиция и типология жанра фэнтэзи/ С. А. Гоголева // Наука и образование – 2006 - № 3- с. 85-88.

3. Stepanova M. M, and Mozgacheva E.A. «Teaching the analysis of translation transformations

based on the material of fantasy genre literature» Questions of teaching methodology at the university, vol. 6, No. 20, 2017, pp. 53-60 (accessed: 01.02.2024).

4. Бабенко, Н.Г. Окказиональное в художественном тексте. Структурно-семантический анализ: учебное пособие/Н.Г. Бабенко – Калининград, 1997. – с5.

5. Rozhnova I.O. Occasionalisms in modern children’s literature // Bulletin of MGUP. 2011. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/okkazionalizmy-v-sovremennoy-detskoy-literature> (accessed: 02.02.2024).

6. Горчханова, А.А. Особенности перевода окказионализмов [Электронный ресурс].– Режим доступа: www.academia.edu/5159275 accessed: 02.02.2024.

7. Usali A.K., Kurkimbayeva A.M. Features of the translation of occasionalisms in children’s fantasy literature (based on the examples of the Harry Potter series of novels by J.K.Rowling). // Proceeding of IX International Scientific and Practical Conference of young scientists and specialists «Dialogue of generations and new milestones», dedicated to the Day of Science Workers of the Republic of April 27 - 28, 2023 - p. 416-420.

УДК: 81’25

Shaipina D.M. Bachelor’s student of Ablaihan “6B02301 – Translation Studies” Ablai khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan e-mail: shaipinad@gmail.com
Kurkimbayeva A.M.,
PhD, Associate Professor
Ablai khan Kaz UIRandWL, Almaty, Kazakhstan e-mail: aizhankurkim555@gmail.com

TRANSLATION FEATURES OF THE FILM “THE LION KING” (BASED ON ENGLISH AND KAZAKH LANGUAGE MATERIALS)

In the realm of cinematic masterpieces, Disney’s “The Lion King” stands as an enduring classic, captivating audiences of all ages with its timeless tale of courage, redemption, and the circle of life. Beyond its universal appeal, the film’s journey across linguistic borders highlights the intricate interplay between translation, cultural adaptation, and storytelling. In this comprehensive analysis, we delve deep into the translation features of “The Lion King,” examining its adaptation from English to Kazakh and unraveling the nuanced layers that enrich the viewing experience for diverse audiences.

Keywords: audiovisual translation, cultural adaptation, translation features, film translation, analysis.

Шайпина Д.М. Бакалавр студенті “6B02301 – Аударма ісі”
Абылай хан атындағы Қаз ХҚ және ӘТУ
Алматы, Қазақстане-mail: shaipinad@gmail.com
Куркимбаева А.М.,
PhD, қауымдастырылған профессор
Абылай хан атындағы Қаз ХҚ және ӘТУ
Алматы, Қазақстане-mail: aizhankurkim555@gmail.com

«АРЫСТАН ПАТША» ФИЛЬМІН АУДАРУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ (АҒЫЛШЫН ЖӘНЕ ҚАЗАҚ ТІЛІ МАТЕРИАЛДАРЫ НЕГІЗІНДЕ)

Диснейдің “Арыстан патша” туындысы - бұл барлық жастағы көрермендерді өзінің батылдығы, есесін толтыруы мен өмір циклі туралы мәңгілік тарихымен баурап алатын киноның аса көрнекті туындыларындағы тұрақты классика. Өзінің әржақты тартымдылығынан басқа, фильмнің тілдік шекаралар арқылы өтуі аударма, мәдени бейімделу және баяндау арасындағы күрделі байланысты көрсетеді. Бұл кешенді талдауда “Арыстан патша” аудармасының

ерекшеліктерін толық зерттеп, оның ағылшын тілінен қазақ тіліне бейімделуін және әртүрлі аудиториялар үшін көріп тамашалау әсерін байытатын ерекшеліктерді ашады.

Тірек сөздер: аудиовизуалды аударма, мәдени бейімделу, аударма ерекшеліктері, фильмді аудару, талдау.

Translation plays a vital role in making films accessible to a global audience. It allows people from different cultures and languages to connect with stories and characters that might otherwise be out of reach. “The Lion King” is a prime example of the power of translation, as it has managed to captivate audiences worldwide through its beautifully crafted translations. By breaking down language barriers, translation enables the film to transcend cultural boundaries and resonate with viewers on a deeper level.

Audio-visual translation is gaining popularity worldwide, and this is not surprising, as studios, TV channels and individuals generate a huge amount of audio-visual content every year. Billions of hours of cartoons, TV series, feature and documentary films, commercials and other audiovisual products are translated into different languages. Quite often such translation is not of high quality. This is due to several factors: the complexity of the technology of audiovisual translation and dubbing, the entry of a large number of “fan” studios and non-professional amateur translators into the market, and the lack of elaboration of the theoretical foundations of audiovisual translation. In this study, let us focus on the latter factor, aiming to study and generalise domestic and foreign research experience in the field of audiovisual translation, and on the basis of the obtained data, to formulate the main approaches to the study of this phenomenon. The term “film/video translation” is considered a hyponym for “audiovisual translation” and is used to refer to the process of “literary interlingual processing of the content of the original montage sheets, followed by rhythmic arrangement of the translated text and its dubbing or introduction into the video sequence in the form of subtitles” [1].

Translating a film involves more than just substituting words from one language to another. It requires a delicate balance between preserving the essence of the original content and adapting it to suit the target language and culture. When it comes to “The Lion King,” the translation process begins with a thorough analysis of the English script. Translators meticulously study the dialogues, songs, and character interactions, taking into account the cultural references and nuances embedded within the original version.

Once the linguistic analysis is complete, the translators move on to the actual translation phase. They carefully choose words and phrases that accurately convey the meaning and emotions of the original script while ensuring that they align with the natural flow and cultural context of the Kazakh language. This process requires a deep understanding of both languages and the ability to capture the essence of the characters and their interactions.

One of the first to study the problems of audiovisual translation was V.E. Gorshkova, who considers audiovisual translation from the perspective of its linguistic, semiotic and linguocultural peculiarities. In her work devoted to the study of film dialogue translation, the researcher presents a unified translation model in which film dialogue is considered as a set of the following components: speaker, meaning, transmission channel and receptor of the original. Accordingly, passing through the translator, the film dialogue is transformed in accordance with the above components and the specifics of the linguoculture of the receptors of the target language [2]. In this case, the author does not take into account the technical limitations associated with various types of translation (dubbing, subtitling, voice-over translation, audio-description, etc.), as well as the primacy of the video image over the text spoken from the screen. In fact, the entire fabric of an audiovisual work is divided into two separate layers: the film text as a complex polycode and multilevel semantic unity and the film dialogue as the verbal component of the film. From a similar point of view, the translation of film dialogue is considered in M.S. Snetkova’s work on the linguistic and vocalistic aspects of translating Spanish film texts [3].

Translating a film like “The Lion King” presents numerous challenges. One of the main obstacles is the cultural differences between English and Kazakh. The film is deeply rooted in African culture, with references to African landscapes, animals, and folklore. Adapting these elements to resonate with

Kazakh-speaking audiences while remaining faithful to the original story requires careful consideration and creativity.

Another challenge lies in translating the iconic songs of “The Lion King.” The songs play a crucial role in the narrative, conveying emotions and driving the story forward. Translating the lyrics while maintaining the rhythm, rhyme, and emotional impact is no easy task. Translators must find the perfect balance between staying true to the original meaning and creating lyrics that are evocative and poetic in the Kazakh language.

To understand the effectiveness of the Kazakh translation, let’s compare key scenes from “The Lion King” in English and Kazakh. One such scene is the memorable Hakuna Matata sequence. In the English version, the phrase “Hakuna Matata” means “no worries” and encapsulates the carefree lifestyle embraced by Timon and Pumbaa. In the Kazakh translation, the phrase “**Ешқандай қайғы жоқ**” effectively conveys the same sentiment, highlighting the characters’ carefree attitude while staying true to the Kazakh cultural context.

Cultural adaptation is an integral part of translating “The Lion King” into Kazakh. The film’s African setting and themes are adapted to resonate with Kazakh-speaking audiences. When analyzing the fidelity of the Kazakh translation to the original film, it is clear that the translators have done an exceptional job. The adaptation successfully captures the essence, emotion, and charm of the English version, while seamlessly integrating Kazakh language and cultural elements. The carefully chosen words, idioms, and references create a translation that remains faithful to the original story, characters, and songs.

The audience still has trouble understanding the meaning or content of western movies that use English, like “The Lion King”. According to Larson, the real essence of translation is the process of transposing the meaning of the source language into the target/receptor language. This indicates that the idea or meaning of the source language must not be altered during the translation process into the target language. That’s the important thing to do with the translator because there are a lot of people who can not understand this. Since “The Lion King” is so well-known, it stands to reason that the translator helps the audience understand. As a result, it must employ methods to make the translation appealing to the audience. Throughout the translation process, the SL and TL have distinct translation techniques [4].

The translation’s fidelity is further evident in its ability to evoke the same emotional response from Kazakh-speaking audiences as the original does from English-speaking viewers. The laughter, tears, and moments of triumph that the film elicits are not lost in translation but rather amplified through the linguistic and cultural adaptation. According to Molina and Albir (2002), we can use 18 different translation techniques, and in “The Lion King” movie, among them we can notice; Adaptation, amplification, borrowing, compensation, description, discursive creation, establish equivalent, generalization, linguistic amplification, linguistic compression, literal translation, modulation, particularization, reduction, transposition, and variation [5].

Table 1

Scene	Original text	Kazakh translation
12:55 The conversation between Simba and his father Mufasa at the top of the cliff	While <i>other</i> search for what they can take... (1) A true king search for what he can give (1)	Қорқау патша елінің (2) малың жейді. Арыстан патша елінің қамың жейді.

1) **Cultural adaptation: domestication:** In these sentences, the words “*what they can take*”; “*what they can give*” were expressed in accordance with the context of Kazakh culture, namely: “*малың жеу*”, “*қамың жеу*”, which means “*to seek benefit for oneself*” or “*to act for the common good*”. These expressions accurately convey the events taking place following the concept.

2) **Addition(ТТ):** In the translated text of both sentences, the addition “*елінің*” was used, which serves as an addition to the original meaning.

3) **Concretization (detailing technique):** In the first sentence, the word “*other*” was not translated as “*басқалар*”. It was detailed as “*қорқау патша*” into the target language. Adopting these methods ensured the retention of the primary semantic and stylistic elements from the original text when translating it into Kazakh.

According to the context, “*true king*” was concretized as “*арыстан патша*” instead of a direct translation as “*шынайы патша*”.

4) **Transposition transformation (changing the word order):** the order of linguistic elements has been changed due to differences between Kazakh and English languages.

Table 2

Scene	Original text	Kazakh translation
14:00 Simba’s attempt to attack Zazu while he reads out his daily report.	Ready for some <i>fun</i> ?(1) <i>Stay low</i> (2) to the ground. <i>Check the wind, the shadows</i> .(3)	<i>Шабуылға</i> (1) дайынсын ба? <i>Жер бауырлап жылжы</i> .(2) <i>Одан көзінді алма, ақырын жақында</i> .(1)

1) **Modulation or semantic development:** In the first sentence, the word “*fan*” was modulated in accordance with the context as “*шабуыл*” instead of “*көңіл көтеру*”, since this is said by predatory animals, it is logical to assume that the word is used to denote the action of an attack. This preserves the meaning and mood of the original scene. “*check the wind, the shadows*” in the process of translating this sentence, the translator used modulation. It means “*to be on the alert, to follow every movement*”, the sentence was formulated differently as “*одан көзінді алма, ақырын жақында*”, which conveys what is happening more accurately for the target audience in accordance with the context.

2) **Concretization (detailing technique):** In the translation of the second sentence, the word “*stay low*” was concretized as “*бауырлап жылжы*”, instead of the direct translation “*бауырлап тұр*”, thus the translation becomes more complete and specific, clarifies the action that must be performed.

3) **Transposition transformation (changing the word order):** the order of linguistic elements has been changed due to differences between Kazakh and English languages.

4)

Table 3

Scene	Original text	Kazakh translation
27:28 Simba and Nala enter the Hyenas’ lair and resist Shenzi	<i>He is telling me what to do</i> .(1) His father’s strength flickering inside. I wonder... how all that bravery will taste.	<i>Өзі айбат шегіп қояды</i> .(1) <i>Ұқсамасаң тумағыр әкесіне тартқан</i> .(2) <i>Ал көрелік</i> ..(2) <i>батыл жүректің</i> (3) <i>қандай екенін</i> .

1) **Cultural adaptation: domestication:** in the first sentence of “*hes telling me what todo*”, the translation was culturally adapted as “*өзі айбат шегіп қояды*”. In this scene, Simba resists and even threatens Shenzi in order to protect himself, the expression in Kazakh has a similar meaning “*айбат шегу*”, which means “*to demonstrate strength, to resist*”.

2) **Modulation or semantic development:** in the second sentence “*his father’s strength flickering inside*” in the process of the translation was modulated as “*ұқсамасаң тумағыр әкесіне тартқан*”, It would be inappropriate to translate as “*әкесінің күші ішінде жыпылықтап жатыр*”. Phrases have differences in the source and target languages, but convey the same idea and do not change its meaning.

The construction “*I wonder how.. will taste*” instead of a direct translation as “*оның дәмі қандай екеніне мен таңғаламын*” was modulated differently in accordance with the context as “Ал көрелік.. қандай екенін”.

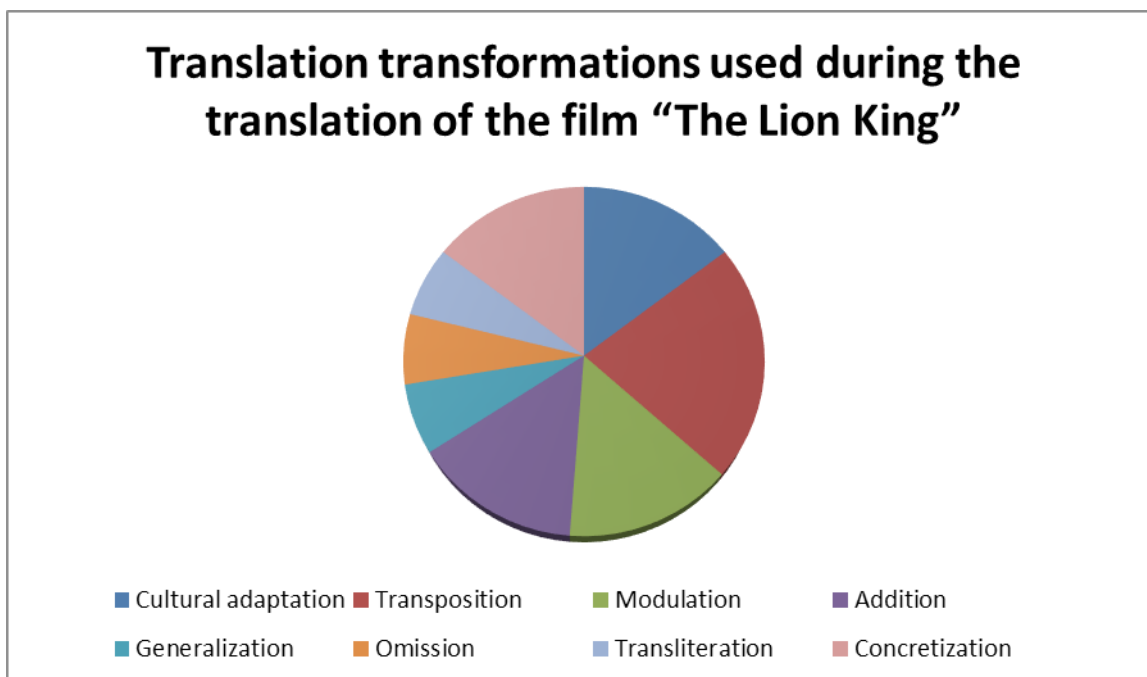
3) **Addition(ТТ):** In the third sentence, “*bravery*” was translated instead with the additional word “*батыл жүрек*”, which will more accurately convey the emotional implication.

4) **Transposition transformation (changing the word order):** transposition was used in the translation from English to Kazakh, since the word order has changed, they differ greatly from each other due to linguistic features.

In conclusion, “The Lion King” stands as a testament to the power of translation in bridging language and cultural gaps. The translation of this beloved film into Kazakh has allowed audiences in Kazakhstan to experience the magic and timeless beauty of the story in their own language. Through meticulous attention to detail, cultural adaptation, and linguistic expertise, the translation captures the essence of the original while adding a touch of authenticity and relatability.

“The Lion King” in Kazakh serves as a shining example of the importance of quality translation in film. It highlights the impact that a well-executed translation can have on the reception and appreciation of a film within a specific linguistic and cultural context. As we continue to celebrate the art of translation, let us remember the role it plays in bringing stories to life and connecting people across borders and languages. Below is a pie chart that shows the percentage of translation strategies used by translators (Pie chart 1).

Pie chart 1

In general, 3 scenes of dialogue were taken as an example from this translation. In this diagram you can notice the largest number of transformations that were used in these examples:

- Cultural adaptation: 18%
- Transposition: 27%
- Modulation: 18%
- Addition: 18%

REFERENCES

1. Матасов Р.А. Перевод кино/видео материалов: лингвокультурологические и дидактические аспекты: дисканд. филол. наук. М., 2009. 211 с.
2. Горшкова В.Е. Перевод в кино: дублирование vs. субтитры (на материале фильма Люка Бессона «Ангел.а», Франция, 2005 г.) // Вестник НГУ. Серия: Лингвистика и межкультурная коммуникация. 2007. Т. 5, вып. 1. С. 133–140.
3. Снеткова М.С. Лингвостилистические аспекты перевода испанских кинотекстов: на материале русских переводов художественных фильмов Л. Бунюэля «Виридиана» и П. Альмодовара «Женщины на грани нервного срыва»: дис канд. филол. наук. М., 2009. 232 с
4. Larson, Mildred L. 1984. Meaning-Based Translation. America; University Press of America
5. Molina, L. & Albir, A. H. (2002). Translation Techniques Revisited A Dynamic and Functionalist Approach. 509.
The Lion King Movie Script. (nd). Retrieved October 11, 2022, from Studiobinder: <https://www.studiobinder.com/blog/the-lion-king-script-screenplay-pdf-download/>

УДК 81

Khaibullaeva N.R.

Bachelor's student "6B02305 – Translation Studies"
Kaz UIRandWL, Almaty, Kazakhstan
Scientific supervisor: **Turdiyeva D.A.**,
Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor

WAYS TO TRANSLATE NATIONAL COLOR IN DIPLOMATIC DISCOURSE

This paper examines the problem of translating the Kazakh national color into French in diplomatic discourse. The analysis of various ways of transmitting Kazakh national features, traditions and cultural aspects in the texts of diplomatic documents is carried out, focusing on the specifics of the French language and cultural nuances. The study is based on the analysis of examples of translation from Kazakh into French, which allows us to identify features and trends in the transfer of Kazakh national color in a diplomatic context. The work is of interest to specialists in the field of translation studies, diplomacy, Kazakh culture and intercultural communications.

Key words: national color, translation, culture, peculiarities, diplomatic discourse, cultural realities, uniqueness, methods of translation.

Хайбуллаева Н.Р.

2 КУРС «6B02305» - Переводческое дело
Научный руководитель: **Турдивева Д.А.**,
к. ф. н., ассоциированный профессор
nargizaqt631@com, @dilhumar77@mail.ru

СПОСОБЫ ПЕРЕВОДА НАЦИОНАЛЬНОГО КОЛОРИТА В ДИПЛОМАТИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ

В данной работе исследуется проблема перевода казахского национального колорита на французский язык в дипломатическом дискурсе. Проводится анализ различных способов передачи казахских национальных особенностей, традиций и культурных аспектов в текстах

дипломатических документов, сосредотачиваясь на специфике французского языка и культурных нюансах. Исследование основано на анализе примеров перевода из казахского на французский язык, что позволяет выявить особенности и тенденции в передаче казахского национального колорита в дипломатическом контексте. Работа представляет интерес для специалистов в области переводоведения, дипломатии, казахской культуры и межкультурных коммуникаций.

Ключевые слова: национальный колорит, перевод, культура, особенности, дипломатический дискурс, культурные реалии, уникальность, способы перевода.

В современном мире дипломатический дискурс играет ключевую роль в установлении и развитии международных отношений. Международные отношения в свою очередь, охватывают собой экономические, политические и культурные аспекты. В настоящее время в процессе глобализации, когда техника достигла высокого уровня развития, особенно в период так называемого века цифровизации, методы и средства осуществления международных связей стали значительно различаться. Наиболее значимое место в процессе установления культурных связей и их дальнейшего развития занимает переводческая деятельность. Как отмечал Иосиф Бродский *«Благодаря переводам мы можем узнавать о культуре и мысли других народов, расширять свой кругозор и понимание мира»*. Перевод – это больше, чем просто перевод слова с одного языка на другой, это, прежде всего, способность в полной мере отразить культуру страны на языке другой нации. Отражение национального колорита при переводе тех или иных специфичных выражений характерных для культуры того или иного народа, привычек, норм обращения и поведения, а также при передаче названий национальной одежды, характерных для одной нации, национальных блюд, национальных праздников, музыкальных инструментов, традиций и названий украшений, требует особой и всесторонней научной подготовки. Как отмечал французский ученый Ж Мунен, при переводе выявляются сходства не только различия между языками, но и в культурах между нациями. [2.с.142.] Поэтому в процессе работы от переводчика требуется не только знание языка народа, но и полное знание его истории, культурных особенностей, образа жизни, традиций, обычаев и именно эти принципы обеспечивают совершенство при переводе.

Перевод национального колорита в дипломатическом дискурсе может быть достигнут через использование культурно-специфичных выражений, символов и образов, которые характеризуют определенную национальную культуру. Это может включать в себя использование национальных фольклорных мотивов, аллюзий на исторические события или личности, цитат из национальной литературы и т.д. Важно при этом учитывать культурные особенности и чувства национального сообщества, чтобы избежать недопониманий или оскорблений. Также стоит помнить о том, что в дипломатическом дискурсе необходимо соблюдать дипломатический этикет и избегать прямых или недипломатичных высказываний. Использование языковых средств, которые отражают уникальные черты национальной культуры, позволит создать более глубокое и понятное взаимопонимание между странами и способствует развитию дипломатических отношений.

Одной из важных частей при переводе казахских культурных реалий на французский язык является выбор основных методов перевода. В этой связи определяем два акцентных вида перевода – *фонографический и семантический*.

Под фонографическим переводом понимается передача звукобуквенного содержания лексической единицы, в нашем случае казахского языка на французский язык. Под семантическим переводом, здесь: с казахского на другой язык, можно понять передачу основных смыслов и значений представляемых реальных понятий.

Основным фонографическим способом перевода является транслитерация ввиду отсутствия аналогичных корней в целевом языке. Наряду с транслитерацией используется транскрипция казахских реалий. Это также важный способ перевода лексических единиц оригинала путем воссоздания ее звукобуквенной формы с помощью принятых знаков. В современной переводческой практике транскрипция используется с сохранением некоторых

элементов транслитерации. Поскольку фонетические и графические системы языков значительно отличаются друг от друга, передача формы слова иностранного языка на языке перевода всегда несколько условна и приближительна. [1].

Особенность фонетической системы казахского языка представляют специфические звукобуквенные соответствия: ә [ə], і [i], н [ŋ], ғ [gh], ү [y], ұ [ʊ], қ [kh], ө [œ], һ [h]. Именно они и представляют определенную трудность, как при транслитерации, так и транскрипции казахских слов на иностранные языки. Дело в том, что на сегодняшний момент транскрипция и правила транслитерации все еще не нормированы в казахском языке, что приводит на практике к использованию различных вариантов передачи казахских специфических звукобуквенных отношений. Такое разночтение наблюдаем даже при передаче слова, обозначающем титульную нацию – қазақ. Так, в официальных документах реалия представляется как Kazakh (Kazakhstan), однако встречается довольно часто вариант Qazaq (в названиях компаний и организаций: Qazaq bank, Qazaq Air, Qazaq Batory). Т.е. казахский звук [kh] здесь передается через q. На наш взгляд, относительно устоявшийся первый вариант — Kazakh передает не казахское звучание қазақ, а русское – казах.

Примеры транскрипции казахских слов на французский язык:

Сәлемдеме [ə]	Salemdeme
Көрімдік [œ]	Koerimdik
Өңіржиек [i]	Oenyrjiek
Күй [y]	Kuj
Қағанат [gh]	Kaganat
Құндық [ʊ]	Koundykh
Қарт [kh]	Khart
Шаңырақ [ŋ]	Chanyrak

Основным семантическим методом перевода будет, в соответствии с типологией В.С.Виноградова, перифрастический (описательный, дескриптивный, экспликативный) перевод [3, 118-122]. В этом случае устанавливаются соответствия между словом (устойчивым словосочетанием) оригинала и словосочетанием перевода, объясняющим его смысл: айран – кисломолочный продукт; құрт – соленый сушеный творог; құрбан айт– праздник жертвоприношения ради Всевышнего; айтыс — импровизированное поэтическое состязание в виде пения с домброй.

Этот прием часто совмещается с транскрипцией и призван заменить подстрочный комментарий, что делает передачу на иностранный язык более естественной и соответствующей оригиналу. По наблюдению, наиболее простым представляется перевод на русский язык. Этот факт объясняется давним взаимодействием казахского и русского языков в силу исторической и государственной близости казахского и русского народов. Взаимопроникновение народных ценностей в культуру обоих народов не вызывает удивления и легко может быть обосновано. Думается, здесь нет необходимости долго доказывать первопричину. Скажем только, что основные казахские реалии давно известны и присутствуют в русском языке, чему доказательством являются словари русского языка [см.: 5-7]. По-иному выглядят обстоятельства перевода казахских реалий на французский язык. Это далеко стоящие друг от друга языки, не имеющие ни географической, ни исторической, ни языковой близости.

Главным способом передачи фонографии основного слова на французский язык становится, как описано выше, транслитерация, а содержание передается путем дескрипции:

**ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ ЛИНВГИСТИКАНЫҢ ЖӘНЕ ӘДЕБИЕТТАНУДЫҢ КОГНИТИВТІ ЛИНГВОМӘДЕНИ
ЖӘНЕ ПРАГМА-ФУНКЦИОНАЛДЫ АСПЕКТІЛЕРІ**

Домбыра(Dombyra)	instrument de musique kazakh à deux cordes
Елбасы(Elbasy)	le Président de République du Kazakhstan.
Аким(les akims)	chef de l'organe exécutif local du gouvernement du Kazakhstan
Шаңырақ(Chanyrak)	l'élément constructif couronnant le dôme de la yourte en forme d'un croisillon en bois grillagé, inscrit dans le cercle
Наурыз(Nowryz)	fête nationale du printemps
Төп (Tore)	une place d'honneur pour les invités distingués.
Айналайын (Ainalayin)	Ce mot est utilisé en s'adressant aux plus jeunes, exprimant l'amour et la gratitude, et n'a pas d'analogues dans d'autres langues. Ce mot a été reconnu comme le plus beau dans la langue kazakhe.
Әкімсу (Akimsu)	se faire passer pour Akim ou tout autre chef sans être lui.

Можно выделить еще один способ перевода казахского национального колорита на французский язык это прямой или дословный перевод некоторых слов. Например:

Традиционное казахское блюдо «Бешбармак» (пять пальцев) можно перевести на французский как «Cinq doigts», чтобы передать не только название блюда, но и его культурное значение и связь с традициями казахского народа. Однако данный вид перевода не всегда используется, так как не всегда благодаря этому виду можно до конца понять значение слова, особенно иностранным представителям других стран. Но можно отметить, что при этом переводе сохраняется изначальное значение самого слова.

Казахская национальная одежда

Отдельно хочется выделить казахскую национальную одежду, так как - это не просто набор различных элементов одежды, а целое искусство, которое формировалось на протяжении многих веков, которая отражает богатую историю, культуру и традиции нашего народа. Она имеет глубокие корни в прошлом и продолжает играть важную роль в современном обществе, сохраняя свою уникальность и символическое значение. Казахская национальная одежда является ярким примером, которая хорошо раскрывает нашу культуру. Кочевой образ жизни, степной климат и религиозные воззрения повлияли на развитие традиций казахского костюма – это была практичная одежда, защищающая от холода и ветров, удобная для езды верхом на лошади, изготовленная из натуральных материалов. Для изготовления одежды использовались кожа, мех и шерсть животных. Обработка кожи, изготовление высококачественного войлока и другие методы создания одежды были доведены казахами до совершенства, а их изделия высоко ценились на базарах Великого шелкового пути.

К сожалению во французском языке нету аналогов слов казахской национальной одежде, поэтому для точного перевода используется семантический метод,упомянутый ранее.

Кимешек (Kimeshek)	la coiffe kazakhe des femmes mariées est faite de tissu blanc fin, serrant la tête, couvrant le cou, les épaules et le dos.
Сәукеле (Saukele)	haute coiffe kazakhe en forme de cône, d'environ 70 centimètres de haut, ornée de pièces d'argent et d'or, de perles, l'une des anciennes coiffes
Бөрік (Borik)	casque kazakh traditionnel; masculin et féminin; hiver et été
Жаулық (Jaulik)	coiffe d'une femme mariée
Тымақ (Tymak)	chapeau de fourrure d'hiver avec des «oreilles» comme malakhaya

Пример перевода казахского колорита на дипломатических переговорах:

Встреча главы государства Касым-Жомарта Токаева с президентом Франции Эмманюэлем Макроном в резиденции «Акорда» 1 ноября 2023 года представляет собой важное событие в дипломатических отношениях между Казахстаном и Францией. Такие встречи обычно направлены на обсуждение различных аспектов двусторонних отношений, включая политические, экономические и культурные вопросы, а также на обмен мнениями по международным темам. Во время этой встречи были использованы некоторые слова, точного перевода и аналогов которых нету во французском языке, и были использованы те методы перевода которые разбирались ранее.

<p>– В этом году исполняется 15 лет со дня подписания Соглашения о стратегическом партнерстве между двумя странами. Дальнейшее укрепление сотрудничества, основанного на дружбе и взаимной поддержке, выступает нашей общей задачей. Уверен, совместными усилиями мы достигнем намеченной цели. Ваш сегодняшний визит имеет особое значение, – сказал Ел басы.</p>	<p>– Cette année marque le 15e anniversaire de la signature de l'accord de partenariat stratégique entre les deux pays. Renforcer davantage la coopération basée sur l'amitié et le soutien mutuel est notre objectif commun. Je suis convaincu que grâce à des efforts conjoints, nous atteindrons notre objectif. Votre visite d'aujourd'hui revêt une importance particulière », a déclaré le Président de République du Kazakhstan.</p>
--	---

В данном примере используется дескриптивный/ семантический метод, благодаря которому можно дать точное описание для передачи смысла на другой язык, в нашем случае французский.

<p>Правительство и акимы должны принять по ним конкретные решения до конца 2023 года. Тем более, что мораторий на контроль, связанный с земельными вопросами, снят.</p>	<p>Le Gouvernement et les akims (les maires) doivent prendre des décisions concrètes à leur sujet avant la fin de 2023. D'autant plus que le moratoire sur les contrôles liés aux questions foncières est levé.</p>
---	---

В этом переводе используется фонографический метод, при помощи транслитерации передается звукобуквенное содержание, в нашем случае казахского языка на французский язык.

<p>В нашем народе есть пословица «Ел боламын десең, бесігінді түзе» («Будущее страны формируется в колыбели ребенка»).</p>	<p>Notre peuple a un proverbe « l'Avenir du pays se forme dans le berceau de l'enfant »).</p>
--	---

Тут же как и упомянуто выше, используется прямой/дословный перевод чтобы сохранить уникальность пословицы, а также передать его культурное значение и связь с традициями казахского народа.

Заключение

Таким образом, подведем краткие итоги всему сказанному. Реалии казахского языка составляют один из самых древних пластов словаря, который связан непосредственно с этническими особенностями казахского народа, его культурой, самобытностью, уникальной историей и социальным развитием. На самом деле реальная лексика отражает народное мировосприятие и отношение казахов к окружающему пространству. Без знания основных понятий быта, культуры, языка, истории, жизненной философии и современных ценностей

народа невозможно узнать особенности страны и, тем более, понять ее цели и стремления. Только опираясь на заключения полученные в результате научных исследований опирающиеся на принципы теории перевода, будет создан всесторонне совершенный и близкий к реальности перевод.

ЛИТЕРАТУРА

- 1) Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). Учеб.для ин-тов и фак. иностр. яз. — М.: Высш. шк., 1990. — 253 с.
- 2) Georges, M. Les Problèmes Théorique de la Traduction. — Paris, 1963. — 273 p
- 3) Виноградов В.С. Перевод. Общие и лексические вопросы. М.: Книжный дом «Университет», 2006. — 235 с.
- 4) К. Матиганов Казахская национальная одежда– Казахстан, 2010.
- 5) Ефремова Т. Ф. Новый словарь русского языка. Толково-словообразовательный. – М.: Русский язык, 2000
- 6) Баскаков Н. А. Тюркизмы в восточно-славянских языках. – М.: Наука, 1974.
- 7) Шипова Е.Н. Словарь тюркизмов в русском языке / Е.Н. Шипова (составитель) / Отв. ред. акад. А.Н.Кононов; Институт языкознания АН КазССР. – Алма-Ата: «Наука» КазССР, 1976. – 444 с.

УДК 811.133.1

Khodzhayeva Nazym

Student of Ablai khan KazUIRandWL

Almaty, Kazakhstan

e-mail:nazym.kh@mail.ru

TRANSLATION OF FRENCH PHRASEOLOGICAL UNITS USED TO DESCRIBE FEMALE BEAUTY INTO KAZAKH

This article examines the similarities and differences between the Kazakh and French translations of phraseological units used to describe female beauty.

Key words: phraseology, female beauty, translation, metaphor, idioms

Ходжаева Назым

Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ

Мамандық «60B02305-Аударма ісі»

Алматы, Қазақстан

e-mail:nazym.kh@mail.ru

ӘЙЕЛ ӘДЕМІЛІГІН СИПАТТАУДА ҚОЛДАНЫЛАТЫН ФРАНЦУЗ ТІЛІНДЕГІ ФРАЗЕОЛОГИЯЛЫҚ БІРЛІКТЕРДІҢ ҚАЗАҚ ТІЛІНЕ АУДАРЫЛУЫ

Бұл мақалада әйел әдемілігін сипаттауда қолданылатын фразеологиялық бірліктердің қазақ және француз тілдеріндегі аудармаларының ұқсастықтары мен айырмашылықтары қарастырылған.

Кілтті сөздер: фразеологизмдер, әйел сұлулығы, аударма, метафора, идиомалар

Фразеологизм (тұрақты сөз тіркесі) — семантикалық жағынан бір-бірімен байланысқан сөз тіркестерімен сөйлемдердің ортақ атауы.

«Фразеологизм» термині әртүрлі типтегі бірнеше тіркестерді қамтиды. Олар: атауыш қызметінде қолданылатын идиомалар, ауыз әдебиетінде қалыптасқан мақалдар мен мәтелдер, жеке адамдардың авторлық немесе белгісіз әдеби шығармалардан алынған, ауызша айтылған қысқа да нұсқалы нақыл сөздері. Фразеологизмдер қолданыста дайын күйінде жұмсалады. Тіркес құрамындағы сөздер бір-бірімен тұтасып, фразеологиялық мағына сол сөздердің жалпы жиынтығынан келіп шығады. Ол бір ғана мағынаны білдіреді.

Фразеологизмдерге тән үш ортақ белгі болғанымен, бұлар бір-бірінен әрдайым анық ажыратыла бермейді. Кейбір белгілер, әсіресе, мағына тұтастығы бірінде анық, айқын көрінсе, екіншісінде көмескі, үшіншісінде мүлде солғындау байқалады. Сондықтан фразеологизмдерді түр-түрге бөліп топтастыру тіл біліміндегі ең күрделі де қиын мәселелердің бірінен саналады. Зерттеушілер В.В.Виноградовтың топтастыруын (классификациясын) негізге ала отырып, бірде тұрақты тіркестің бір тұтас мағынасы мен олардың құрамындағы сыңарлардың арақатысына қарай жіктеп бөлсе, екінші біреулер құрылым-құрылысы жағынан, үшіншілері атқаратын қызметі мен стильдік мәні жағынан топтастырады. Бірақ түптеп келгенде, фразеологизмдердегі компоненттердің мағына тұтастығына қарап, зерттеушілер В. В. Виноградовтың жүйелі топтауын басшылыққа алады. (В.Виноградов, 315 б).

Сөйтіп, қазақ тіліндегі фразеологизмдер де, өзге тілдердегідей:

- фразеологиялық тұтастық (идиома);
- фразеологиялық бірлік;
- фразеологиялық тізбек болып негізінен үш топқа бөлінеді.

I. Кеңесбаев фразалық тұлғалардың басты үш белгісіне сүйене отырып, қазақ тілінің құрамындағы фразеологизмдерді үлкен екі топқа:

- фразеологиялық түйдектер;
- фразеологиялық тіркестер деп бөледі.

Және дәстүрлі термин атауларына сай фразеологиялық түйдекке идиома сипатындағы фразеологизмдерді жатқызады. Демек, бұл ішкі мағына тұтастығы толық сақталған фразеологиялық тұлғалар (идиомалар).

Сөз сырына үңілсек, халық тілінде бұрыннан қалыптасқан, даяр күйінде қолданылатын тұрақты тіркестер фразеологизмдер құрамындағы жеке сөздердің мағына жағынан көмескіленіп, мүлде алыстап кететіні соншалық тіркес ішіндегі бірнеше сөздердің бәрі жиылып, тек бір мағынаны білдіреді. Солардың бірі идиомалар.

Фразеологиялық бірліктердің мағынасы ғасырлар бойы қалыптасып, әбден орныққандықтан көп ойлап толғануды керек етпейді, олар жалпы ұлттық қасиетке ие болған. Айтайын деген ойды айқындауға дайын тіркестер ретінде аса қажетті бейнелі сөз-құрал есебінде қолданылады.

Тұрақты тіркес құрамындағы сөз сыңарлары лексикалық мағыналарын жоғалтқан, семантикалық біртұтас, бөліп жаруға болмайтын, басқа тілге сөзбе-сөз аударуға келмейтін тұрақты сөздер түйдегін идиомалар дейміз.

Осы мақалада келтірілген семантикалық талдау бойынша « әдемі әйелді » сипаттауда француз және қазақ тілдерінің фразеологиялық бірліктері арасында көптеген ұқсастықтар бар. Ең алдымен, бұл әдемі әйелдің сипаттамасында қолданылатын біртұтас бейнелер. Мысалы: «*côte d'Adam*» - «ер адамның қабырғасынан жаратылған» – сондай-ақ : « *la plus belle moitié du genre humain* » - француз тілінен қазақ тіліне сөзбе-сөз аударма жасағанда «адамзат баласының әдемі жартысы». Әйел сұлулығы әрқашан талданудың объектісі, сондықтан оны егжей-тегжейлі сипаттауға арналған концептуалды аппараттар жақсы дамыған және оның келесі аспектілерінің сипаттамасы келесі фразеологизмдерде көрсетілген:

- 1) Дене мүсінінің метафоралық номинациясы;
- 2) Белдің метафоралық номинациясы;
- 3) Кеуде метафоралық номинациясы;
- 4) Көздің метафоралық номинациясы;

morceau de cardinal басшының бөлшегі
morceau trop cher бағалы бөлік (аса қымбат) (тура аудармада)

Француздардың гурмандылығы және олардың әртүрлі дәмдеуіштерге деген сүйіспеншілігі осы мысалдардан көрінеді. Француздар үшін нағыз сұлу әйел, ол жұмбақ әйел болып табылады («avoir du montant» - сүйкімді,көрікті).

Француз менталитетінің ерекшелігі сыртқы келбетті сипаттауда еркекке де әйелге де бірдей бейнелердің қолданылуы. Әйел әдемілігін суреттеуде қолданылатын төмендегі теңеулер қазақ тілінде «*ай десе аузы бар, күн десе көзі бар*», «*үріп ауызға салғандай*», «*туған айдай*», «*еліктің лағындай*», «*жүзіктің көзінен өткендей сұлу*» т.б аудармалармен аударылады.

belle comme une fée перизат секілді сұлу
belle comme un déesse жебеуші әйел секілді сұлу
belle comme une nymphe нимфа секілді сұлу
belle comme une reine патшайым секілді сұлу
belle comme une fleur гүл секілді сұлу (тура аудармада)

Әйел сұлулығы номинациясы бойынша өсімдіктер әлемінің метафоралары да қолданылады. «*Belle comme une fleur*» мысалын алсақ, бұл жерде әйелді гүлге теңейді, әйел сұлулығын гүл ретінде ұсынады. Сонымен қоса, бұл сөздің бірнеше ауыспалы мағыналары да бар. (*Cueillir la fleur d'amour qn, perdre la fleur, pousser pa porte du jardin de qn*) Осы мысалдардың семантикалық талдауы мынаны көрсетеді, гүл - бұл қыздың сұлулығының символы ғана емес, сонымен қатар оның бейнесі ең құндысы, мысалы, оның тазалығы мен пәктігі.

Сонымен қоса, гүл француз халқында романтика символы, «*Être fleur bleue*»- романтик болу, сезімтал болу (көк гүл, көк түс француздар үшін ең сүйікті түстердің бірі болып табылады) Әйелдер сұлулығы номинациясындағы сән әлемінің метафораларына келсек,

Femme bien chaussée. талғаммен киінген әйел
Belle dame. Талғаммен киінген әйел
Belle madame. Керемет әйел

Жоғарыда келтірілген мысалдардың барлығы француз қоғамының әйелге деген сүйіспеншілігінің ажырамас құндылықтардың бірі болып табылады.

ӘДЕБИЕТ

1. Кеңесбаев І.К. Қазақ тілінің фразеологиялық сөздігі.
2. Виноградов В.В. Об основных типах фразеологических единиц в русском языке.
3. Ят Н.И. Эти странные французы.—М: Эгмонт Россия Лтд, 2001
4. Alain Rey. Dictionnaire des Expressions et Locutions Figurees.- Paris, 2002.
5. Claude Duneton. Le Bouquet des Expressions Imagees.- Paris, 1990.
6. Garrus R. Les Etymologies Surprises.-Paris, 1988.
7. Guiraud P. Dictionnaire Erotique. -Paris, 1995,
8. Landes L. de. Glosaire Erotique de la Langue Frangaise.- Paris, 2004]
9. Maurois A. Nouvelles. — М.: Престо, 2005.

ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ ЛИНВГИСТИКАНЫҢ ЖӘНЕ
ӘДЕБИЕТТАНУДЫҢ КОГНИТИВТІ ЛИНГВОМӘДЕНИ ЖӘНЕ
ПРАГМА-ФУНКЦИОНАЛДЫ АСПЕКТІЛЕРІ

КОГНИТИВНЫЕ ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЕ И
ПРАГМА-ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ СОВРЕМЕННОЙ ЛИНГВИСТИКИ
И ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЯ

COGNITIVE LINGUACULTURAL AND PRAGMATIC-FUNCTIONAL ASPECTS OF
CONTEMPORARY LINGUISTICS AND LITERATURE STUDIES

УДК 81

Абдулхакимова К.А.,
Студентка, 2 курс, КазУМОиМЯ им. Абылай хана
Специальность «5B021000-Иностранная филология»
Алматы, Казахстан, e-mail:kyvanouvzx2@gmail.com
Scientific Advisor: **Roziyeva Dilfuza Selmakhunova**
Doctor PhD, associate professor Kazakh Ablai Khan
University IR and WL

**ГЕНДЕР И ВОЗРАСТ:
СОЦИОЛИНГВИСТИЧЕСКАЯ ПЕРСПЕКТИВА В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ**

В этой статье рассматриваются гендерные тонкости, изучаются различия в языковом производстве через биологические, социальные и индивидуальные. Социолингвистические исследования, зародившиеся в 1970-х годах одновременно с феминистским движением, углубляются в лингвистические различия между полами. Центральные вопросы различий в использовании языка и отличительных языковых образах исследуются в социальных контекстах. Несмотря на многочисленные исследования языковых различий по признаку пола, продолжаются дебаты, подогреваемые такими факторами, как ограниченный размер выборки, разнообразие методологий и использование английского языка. Раздается призыв к комплексной социолингвистической перспективе, которая обогатит наше понимание языковых нюансов в возрастной и гендерной динамике.

Ключевые слова: Язык и пол, гендер, лингвистика, социолингвистика, социальный пол, возрастная изменчивость, язык и возраст.

Abdulkhakimova K.A.,
Student, 2nd year, specialty «5B021000-Foreign
philology» KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail:kyvanouvzx2@gmail.com

GENDER AND AGE: A SOCIOLINGUISTIC PERSPECTIVE IN ENGLISH

This article navigates gender intricacies, examining language production differences through biological, social, and individual lenses. Originating in the 1970s, concurrent with the feminist

movement, sociolinguistic research delves into linguistic disparities between genders. Central questions of divergence in language usage and distinctive linguistic portrayal are explored within societal contexts. Despite numerous studies on gender-based language variances, ongoing debates persist, fueled by factors like limited sample sizes, diverse methodologies, and reliance on English. A call is made for a comprehensive sociolinguistic perspective to enrich our understanding of language nuances in age and gender dynamics.

Key words: Language and gender, gender, linguistics, sociolinguistics, social gender, age-graded variation, language and age .

“Language and gender” refers to the relationship between the language of male and female. Gender difference is not only a reflection of the speeches between male and female, but also a reflection of their different living styles and attitudes.

Language is one of the tools that best reflects the culture of a society. Language is the carrier of culture. Therefore, when you want to examine a culture, it will be useful to examine the language first. Likewise, when one wants to examine social structures and social statuses in the context of men and women, looking at the expressions in the language can often be sufficient. When the language expressing men and women in a society is examined, it is observed that the fields of words, grammar or discourse are chosen as categories.

For example, gender asymmetry is observed in the Kazakh language and when determining age. This or that age of a man is manifested by separate lexical units: bobek (1-2 years), baldyrgan (3-5 years), oyn balasy (8-12 years), sygyr (12-15 years), boz bala (16-19 years), zhas zhigit (20-30 years), kur zhigit (30-40 years), er tuggi (40-50 years), zhigit agasy (50-60 years). Each of these units determines the development and formation of a man, his physical and mental maturity. No other lexical units were found to indicate similar age parameters of women (except for certain ones, such as bope 1-2 years old, boy zhetken/girl of marriageable age). The analyzed lexical material indicates the unequal social status that has developed in the Kazakh kinship naming system. Thus, in the language, different lexemes represent kinship along the male and female lines. In the Kazakh language, grandchildren are nemere/grandsons on the son’s side, and zhien are nephews, i.e. daughter’s children. Relatives on the maternal side are referred to as nagashi zhurt (relatives on the maternal side), while on the paternal side ata zhurt are simply relatives. The system of naming degrees of kinship in language and culture is clearly demarcated, with the female half of society being “discriminated against” and preference given to the male half. Custom prohibits daughters-in-law from calling their husband and elders in the husband’s family by name. So, husband is from agasy/head of the family, bizdin kisi/our master; Descriptive endearing names were invented for brothers-in-law: Tentek/darling, Kenzhesh/youngest, etc. The superiority of the man can be seen.

On the other hand, in the last 20-30 years, many countries have experienced/are experiencing social, political, economic and many other changes and transformations under the influence of scientific developments and the acceleration of technology and globalization. It is necessary to say that the social gap between men and women is closing and formations based on equality are increasing. In short, the definition of male-dominated society is going through a major erosion phase today. It is possible to observe these developments primarily in the society’s use of language. Instead of “scientist” and “businessman”, which include both men and women, the common words are now “scientist” and “businessman”; The use of the terms “scientist”, “scientist woman” and “businessman”, “businesswoman”, which refer to both genders separately, is a result of these efforts. On the other hand, it is for these purposes that the expressions “female doctor”, “female engineer” or “male nurse”, which we frequently encounter in the field of health, come into use.

It is said that if the social, political and economic gap between the two genders closes, in other words, if they are placed on an equal basis, their language use will change accordingly. Such a change towards egalitarianism cannot occur at the same rate in every country.

The structure of a patriarchal society reflects masculinity and femininity with cultural stereotypes. Children’s socialization shapes role models through play and education, reinforcing inequalities. Language also reflects gender differences, where traditional ideas about men and women have remained for a long time. However, with women’s liberation and the influence of the media, language is undergoing changes to eliminate discrimination. In the English-speaking world, vocabulary is being updated, especially in pronouns and professions.

In July 2017, the London Underground stopped addressing passengers as “Ladies and gentlemen.” Now they say “Hello everyone”. The British capital’s metro then officially announced that it was moving to a “more neutral way” .

To exclude even hints of connection with gender, activists in the US and UK are considering unification in the names of professions: Receptionist Time Value Savior; Accountant Business Health Analyzer; Waiter/Waitress Waitron; Partner - Chief of making it happen; brew master - head brewer, etc.

In addition : Holmes (1992: 319) found that women use tag questions (for example: everyone watches different movies, right?) more than men as a courtesy. Likewise according to him.

Women use structures containing compliments more than men. In addition, when friendly relations (rapport) are taken into account, compliment structures are used more by women.

Homes (1992) defines politeness as ‘active positive concern for others and non-intrusive detached behavior’. Again, women use more open expressions of apology.

According to Lackoff (1973), women are nice, beautiful, awful, terrific... etc. While they use adjectives, men mostly use basic adjectives (such as good or bad).

It does not seem so easy to say that Homes, Lakoff’s thoughts are correct. Because a lot of time have passed. Therefore, the roles of men and women in social life may have changed. Again, it is difficult to say with certainty whether the own research group represents the entire universe of the research. The current situation in the modern world (legal improvements, social, economic, scientific and technological... etc.) may have helped men and women reach a more equal level. As a result, considering the sum of these developments, especially the egalitarian role of women in social life may have caused the languages of men and women to become more similar.

There have been various studies showing that men and women use language differently, this issue is not definitive. It can be said that there are opinions that the mentioned ideas are not correct or have changed since most of the research was conducted with small data and different methods and current data was not used. While there are those who claim that the language used by men is different from the language used by women, there are also those who claim that it is not different. Most of the studies carried out within the historical dimension are conducted in the context of the use of the English language, which adds another dimension to the problem. Research needs to be conducted in other languages on a large scale and in all areas of the language.

That why we have interviewed people and collected data.

DATA	NO. OF RESPONDENTS	PERCENTAGE
Age		
16 – 25	36	90
26 – 35	4	10
Total	40	100%

In the questionnaire forty (40) students (20 male sand 20females) were used. They were asked next questions:

Question 1 : Men and women use different speech patterns.

TABLE 4.2:

DATA	NO. OF RESPONDENTS	PERCENTAGE
Agreed	40	100
Disagreed	Nil	
Not sure	Nil	
No response	Nil	
Total	40	100%

Question 2: Tick which of the following factors are the most responsible for the differences in speech patterns.

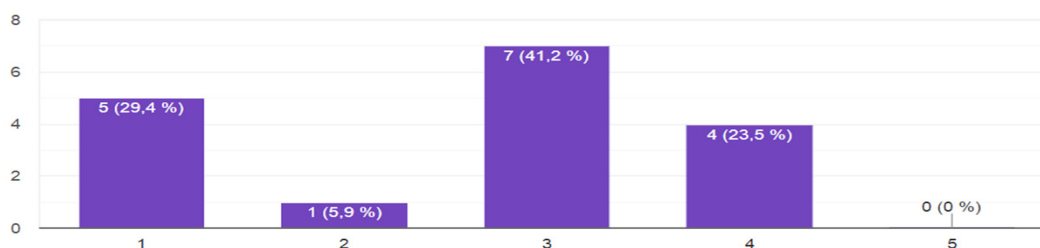
DATA	NO. OF RESPONDENTS	PERCENTAGE
Socialization	14	35
Male dominance	7	17.5
Culture	11	27.5
Social inequality	4	10
No response	4	10
Total	40	100%

Question 3: How often do you use gender-neutral language ?

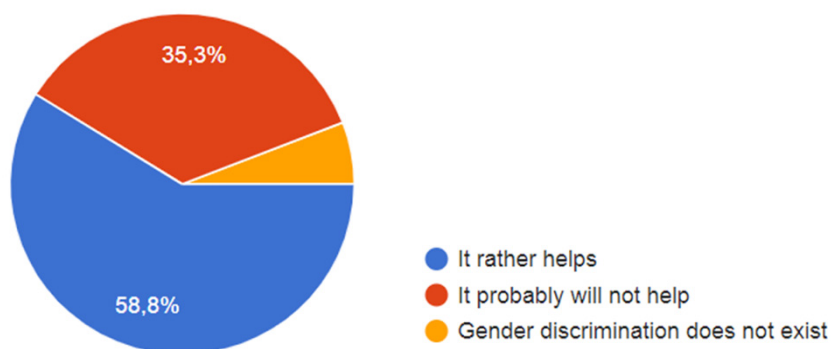
On this scale, how often do you use gender-neutral language?

 Копировать

17 ответов

Question 4: Do you think change of language will help eliminate gender discrimination ?

This study has demonstrated that in our society and others like it, there are male and female differences in their use of language. They do not use completely different forms but different quantities or frequencies of the same form. In a society where gender plays a major role language also has a key role to perform in the contribution of that role. Differences in the gender roles, identities of men and women, hierarchical nature of gender relations and the dominance of men constitute the factors that contribute to the differences in language use. Gender differentiation does not exist in vacuum: it interacts in a complex way with other kinds of social differentiation. But language and gender are developed through participation in everyday social practice. In other words, language and gender are inextricably linked.

Another important factor in language differences is age .

In linguistics, age-graded variation is differences in speech habits within a community that are associated with age. Age-grading occurs when individuals change their linguistic behavior throughout their lifetimes, but the community as a whole does not change. The term “age-grading” was first introduced by anthropologist/linguist Charles F. Hockett, but has been defined as it is used today by sociolinguist William Labov, who identified it as an individual linguistic change against a backdrop of community stability. Age-grading is not limited to changes at any one particular stage in life, but can be studied in the way that babies, adolescents, young adults speak, and the elderly speak.

The classic age-grading pattern

The expected pattern is a u- or v-shaped curve (see figure 1). Non-prestigious age-graded linguistic features tend to peak during adolescence “when peer group pressure not to conform to society’s norms is greatest” (Holmes 1992:184). The use of standard or prestige forms peaks between the ages of 30 and 55. When people reach middle age, they tend to follow societal norms more because that is when the societal pressure to conform is greatest. At this stage of life, people become more conservative and use the fewest vernacular forms. Non-prestigious forms may resurface in old age when people are out of the workforce and social pressures are reduced.

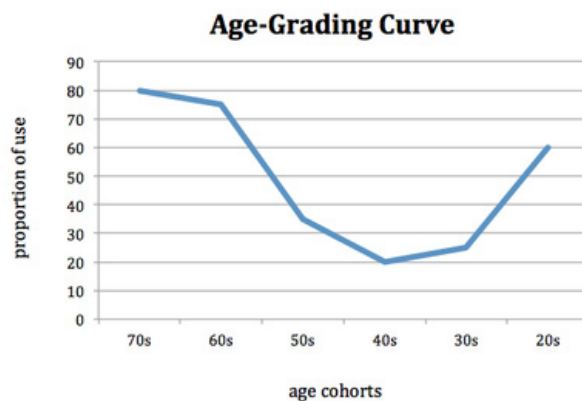

Figure 1

Children and Teenagers:

When children first learn their language, they learn it from their mother or primary caregiver. During pre-adolescence and adolescence, language reconceptualization occurs as children adopt norms that differ from those they initially learned. Teenagers often use linguistic variations to stand out, differentiate themselves from adults, and express themselves as individuals. Research shows that the highest frequency of linguistic changes occurs between the ages of 15 and 17, the so-called “adolescent peak.”

Unlike adolescents, adults are more likely to adhere to conservative use of language variables. This is due to the desire to use standard language accepted in the workplace. Adults use slang and swear words less often, which manifests itself in the phenomenon of “sociolectal retrenchment.”

Older people behave differently. Among middle-aged people, conservative speech remains, but among older people, the language becomes less formal. Women who have passed their childbearing years and men who have retired have less social pressure to adhere to formal speech, so they exhibit greater freedom in linguistic expression.

Instant messaging variants

The use of instant messaging variants lol, haha, and hehe provides a contemporary example of age-grading among adolescents. As shown in the figure below , the use of lol declines systematically according to age, with the youngest people using it the most frequently. Use of the more conservative form haha increases according to age. Older adolescents become aware that lol is used by a younger group and consciously reduce their use of the form.(figure 2)

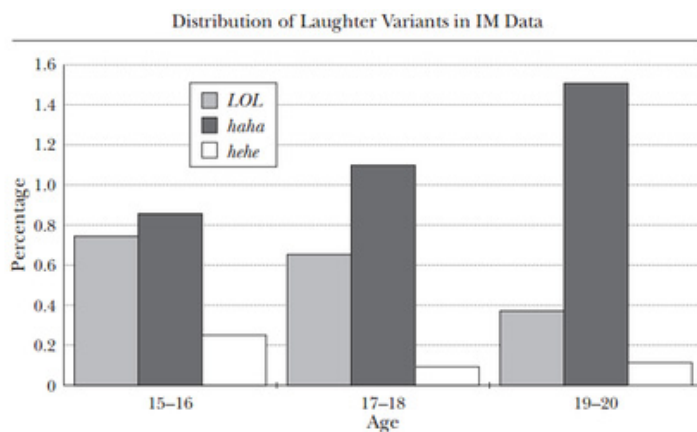

Figure 2

Adults typically adhere to language norms, serving as role models for younger generations. In old age, language tends to simplify and reflect characteristics reminiscent of childhood speech. Older individuals generally resist language changes, maintaining traditional patterns and vocabulary from their time. While external factors like the environment and media may play a role, the influence is minimal. Health-related factors may also contribute to speech patterns in older age.

Understanding these generational language differences is crucial for studying language history, current linguistic dynamics, and fostering effective communication. Moreover, it serves as a foundation for further scientific research, contributing to the development of sociolinguistics. By examining these language variations, we gain valuable insights into the dynamic nature of language, its transformations, and the profound influence of social and cultural factors on human communication and linguistic diversity.

REFERENCES

1. Holmes, An Introduction to Sociolinguistics. London. -1992.
2. Holmes. Women men and politeness. New York. London Publishing.-1995.
3. Jespersen, O.. Language: its Nature, Development and Origin. New York: Henry Holt & Co.-1992.
4. Eckert, Penelope. Age as a Sociolinguistic Variable. In Coulmas, Florian // The Handbook of Sociolinguistics . Oxford, UK: Blackwell, 1997.- pp. 151-67.

УДК 81`322.2

Абдусаламова Г.,

студент КазУМОиМЯ имени Абылай хана

Специальность «6В02303-Иностранная филология»

Алматы, Казахстан

e-mail: gulnaz.abdusalamova.03@mail.ru

Научный руководитель:

канд.филол.наук, доц. **Джусакинова Ш. К.**

КазУМОиМЯ имени Абылай хана

e-mail: shariyat_66@mail.ru

ЦЕННОСТИ В РЕКЛАМНОМ ДИСКУРСЕ В АМЕРИКАНСКОЙ КУЛЬТУРЕ

В данной статье рассматривается лингвистическая репрезентация американских ценностей в рекламном дискурсе. В данной статье были проанализированы тексты печатной рекламы автомобилей на английском языке. Я считаю, что комплексная текстовая реклама, включающая

в себя набор базовых компонентов, таких как заголовок, подзаголовок, основной текстовый модуль, слоган и другие компоненты, является наиболее значимым видом рекламы.

Ключевые слова: ценность культуры, использование слов, обозначение ценностей.

Abdusalamova G.,

Undergraduate of Foreign Philology of Ablai khan

KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: gulnaz.abdusalamova.03@mail.ru

Scientific supervisor:

Dzhusakinova Sh. K., cand.philol.sc.

Ablai khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: shariyat_66@mail.ru

VALUES IN ADVERTISING DISCOURSE IN AMERICAN CULTURE

This article examines the linguistic representation of American values in advertising discourse. In this article, the texts of printed car advertisements in English were analyzed. I believe that complex text advertising, which includes a set of basic components such as a title, subtitle, main text module, slogan and other components, is the most significant type of advertising.

Key words: the value of culture, the use of words, the designation of values.

As you know, people who grew up in a certain cultural environment are characterized by certain values. Therefore, each culture has its own concept of values, which distinguishes it from other cultures. It should be noted that advertising discourse can be considered a representative subject for the study of national values, since, “being, on the one hand, a social environment, it shows a specific influence on the formation of personal values of an individual, and on the other hand, it is a reflection of the national value of the country’s system.” According to Aniskina, “appealing to certain values often allows an advertiser to significantly increase the effectiveness of influencing the target audience.”

It is important to note that according to the method of implementation, advertising is divided into text, visual and text-visual. In this part of our work, we analyzed text and visual advertising selected from American magazines for 2010 and 2011. This type of advertising is considered the most common, effective and convincing. However, I took and analyzed only the textual part of this subspecies of advertising. Visual images (photographs, graphic images) are not the subject of my research in this part of the work, although in fact they give advertising a special appeal and richness. As a rule, this type of advertisement occupies one or two pages of the magazine or may be located on its spread. This is not an advertising article; it is placed independently, mainly at the beginning and at the end of the magazine. Below is an example of this kind of advertisement for a Mercedes-Benz car, taken from the American magazine “*Car and Driver*”: “*The best or nothing. That’s what drives us. Introducing the 2011 SLS AMG. Every decision was considered in the light of this unshakable principle. From the choice of lightweight space age materials to the track characteristics we require and the stunning charm of its aesthetic beauty. The result is a real supercar that challenges even the most extreme racers - acceleration from 0 to 60 in just 3.7 seconds and a top speed of almost 200 miles per hour - and at the same time offers its passengers the comfort of Mercedes-Benz in the most refined form. The SLS AMG, an unprecedented integration of a racing car and a luxury car, will forever meet the expectations of the most demanding supercars drivers in the world. And rethink what it means to be the best*”

It should be noted that in the advertising discourse, information is verbalized, symbolized not only about the advertised object, but also about the existing values of a certain culture. So, in the given example, the desire for beauty and comfort, high speed, luxury, uniqueness is well traced.

Advertising achieves its goal only if the peculiarities of the human psyche are taken into account when preparing the advertising text. Scientists identify the following stages of the psychological impact of advertising: to attract attention, arouse interest, arouse desire, make arguments in favor of a product

or service, lead to the conclusion to make a purchase or use services.

In the above example, the above-mentioned stages of psychological impact have been successfully implemented, and the main task of advertising discourse has been fulfilled - to arouse the reader's interest by influencing his intellect and emotions. "Thanks to emotions, a person strives for everything that is useful for him, that can bring joy and pleasure," this indicates his value perception of the world.

The image of positive emotions, the joy of driving a car, is very common in American culture. So, in today's aggressive and economically unstable world, there is a need for positive emotions. As an example, consider the American advertisement for the Lotus brand car, the founders of which convince that driving this car gives a person a lot of positive emotions and helps to be happy even under stress.

"Drive two turns and... you will immediately realize that there is no need to call in the morning, because your daily routine at the wheel has turned into a smile-inducing exciting ride with pure driving bliss. Stress disappears. Behind the wheel of the Evora, you will rediscover your favorite roads with new clarity and excitement."

Advertising is able to reflect the main global trends of modern society. Thus, with the advent of the Internet information system, cellular and satellite communications, revolutionary changes have taken place in people's lifestyles. Even partial application of these systems has a profound impact on the life of any person, on his leisure time, on his intellectual and artistic development. They provide everyone with maximum freedom in choosing information and require personal activity.

Due to these factors, the pace of life has increased significantly, and the formation of all spheres of life is happening rapidly. To keep up with the times, you need to be more active, influence and make decisions faster, more energetically, and sometimes instantly. Similar trends are reflected in the language of automotive advertising. Below, as an example, let's consider a fragment of the advertising discourse of the Cadillac car, published in the world-famous American magazine Road and Track.:

"The fastest production sedan in the world accelerates to 60 mph in 3.9 seconds. With a 556 hp supercharged V8, 6-piston front and 4-piston rear Brembo brakes and dual-mode magnetic stroke control,"

Such a technical assessment of the car as 60 mph in 3.9 seconds indicates the ability to quickly gain speed, its maneuverability, and a 556-horsepower supercharged V8 indicates power the car. The advertiser intentionally declares these signs of a car, because the value of "speed" is very significant and relevant to American society.

In addition, the noun horsepower has a high frequency, for example: *"In this case, that's what the car puts into you, 345 horsepower," "One car: Nissan Maxima. Thanks to the legendary 3.5-liter V6 VQ engine, which produces an amazing 290 horsepower, and an intelligent variable transmission that allows you to choose from four different driving modes, Maxima provides truly amazing performance"*

Values such as speed, strength, and impetuosity are reflected in many of the examples I have reviewed in English. And, consequently, they seem to be a characteristic feature of the value system of the American mentality.

Due to the increased pace of life in modern society, the development of all spheres of life, especially mechanical engineering, is significantly accelerating. Car manufacturers never cease to surprise us with innovative developments and declare the high-tech characteristics of a modern car. The "New means better" algorithm seems to be an integral part of effective car advertising. Most of the advertising texts that we have reviewed contain information about the novelty of the produced car, its improved transformation or innovative characteristics.

To confirm this, let's look at fragments of commercials in English: *"Brand new Chevy Equinox"; "Brand new ram heavy duty"; "Helping the brand new Infiniti QX navigate the road better"; "Brand new Saab 9-5 is a stunning example of our famous obsession with excitement"*

In modern American society, there is a tendency to popularize innovative technologies. This is evidenced by numerous promotional messages from various manufacturers: *"Innovative engineers of Mercedes-Benz"; "This is an intelligent chassis control system that, by turning the handle, allows you to adjust the maneuverability and performance of the 9-5 according to your driving style and road conditions."*

Thus, the value of “novelty” is important for American value systems.

Culture sets the order of value representations that regulate a person’s personal and social behavior, and serves as the basis for the implementation of cognitive, practical and personal tasks.

The affirmation of common cultural values is becoming more and more effective in the context of globalization, as more and more people are involved in various socio-natural disasters, regardless of their country of residence, social status, material wealth, degree of education, etc. In the face of sociopathic catastrophes, all people are equal in their powerlessness, fears, hopes and, consequently, values. Since all kinds of socio-natural downturns are only gaining strength every year, it can be assumed that “*the value systems of various communities will begin to converge in the future.*”

ЛИТЕРАТУРА

1. Розенталь Д. Э. Язык рекламных текстов. М.: 125 с.
2. Симонов П. В. Что такое эмоция? М.: 96 с.
3. Car and Driver [Электронный ресурс]: automobile magazine. Vol. 1. URL: <http://magazinesdownload.com/category/Automobile.aspx> (дата обращения: 16.02.2024).
4. Car and Driver [Электронный ресурс]: automobile magazine. Vol. 3. URL: <http://magazinesdownload.com/category/Car-and-Driver.aspx> (дата обращения: 17.02.2024).
5. L’Auto-Journal [Электронный ресурс]: automobile magazine. Vol. 827. URL: http://www.magazinedown.com/L-Auto-Journal-No-827-21-Avril-au-04-Mai-2011-_49109.html (дата обращения: 17.02.2024).

УДК 82

Әліп Нұрмұхаммеджан

Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ
Аударма ісі және Филология факультеті
Мамандық «6В02337- шетел филологиясы»
Алматы, Қазақстан
e-mail: anurmukhammedzhan@gmail.com
Ғылыми тәлімгер: Филология ғылымының магистрі,
Сопиева Б.А.

ТІЛ ҒЫЛЫМЫНДАҒЫ ӘДІСТЕМЕЛІК ПЛЮРАЛИЗМ

Жаңа тілді үйрену көбінесе берілгендікті, уақытты және күш-жігерді қажет ететін күрделі міндет болып табылады. Алайда, технологияның дамуымен және әр түрлі заманауи әдістердің пайда болуымен тіл үйрену қол жетімді және тиімді бола бастады. Бұл мақалада тілдік дағдыларды игеру процесінде төңкеріс жасаған кейбір инновациялық әдістер мен құралдар қарастырылады.

Түйінді сөздер: әдістер, әдістеме, тіл үйрену, оқытудың әртүрлілігі, революциялық әдістер, салыстыру, мүмкіндіктер, перспективалар.

Alip Nurmukhammedzhan

Undergraduate of Faculty of Foreign
Philology and Translation of Ablai Khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: anurmukhammedzhan@gmail.com
Scientific supervisor: Master of Philology, **Sopieva B.A.**

PLURALISM OF METHODOLOGY IN THE SCIENCE OF LANGUAGE

Learning a new language is often a challenging task requiring dedication time and effort. However, with the advancements in technology and the availability of various contemporary methods language

learning has become more accessible and efficient. This article explores some of the innovative techniques and tools that have revolutionized the process of acquiring language skills.

Key words: Methods, methodology, learning language, variety of learning, revolutionized methods, comparison, opportunity, perspectives.

The study of language is a complex field that requires the adoption of various methodologies to fully understand its intricacies. This paper aims to explore the pluralism of methodology in the science of language highlighting the importance of employing diverse approaches to enhance our comprehension of linguistic phenomena. By examining different methods and their respective contributions to language research, this paper will demonstrate the significance of embracing multiple perspectives in advancing our knowledge in this field.

In the science of language methodological pluralism refers to the recognition and utilization of various research methods to investigate linguistic phenomena. This approach acknowledges that no single methodology can provide a comprehensive understanding of language as each method has its own strengths and limitations. By combining multiple methods researchers can gain a more comprehensive and nuanced understanding of language.

One of the most popular methods of language learning was proposed by Ana Bendo and Isa Erbas (PhD, University College Bedër, Tirana- Albania) with their scientific work *“Teaching English through games” 2019*. They said that, educational games are specifically designed to be informative and teach certain concepts to players. These games create a user-friendly environment for learning and skill development. As the importance of games for psychological needs is recognized by educators parents and society they are increasingly being integrated into educational settings. Games serve as a valuable tool for not only entertainment but also for teaching social skills motivation confidence building and emotional development. The study found that games are seen as a useful way to teach new skills to students despite being time-consuming and requiring a lot of effort from the teacher to organize. Most students enjoy playing games but some feel intimidated by strong competitors and are not keen on using games in their classes. In spite of the absence of games in textbooks teachers continue to use games in their ESL classes as they find them beneficial for students. In conclusion games are a useful method for teaching English even though they require a lot of time and effort from the teacher. [Ana Bendo and Isa Erbas]

Based on the research by Kazakhstani scholars S. S. Kunanbaeva, G. K. Nurgaliev and D. E. Sagimbaev, in their work *“Methodological training of students in the conditions of informatization of the theory and methodology of teaching foreign languages”* the teaching of foreign languages is evolving alongside digitalization. The article discusses the analysis of commonly used tools for teaching a foreign language. In school language education information and communication technologies are becoming more popular. It is essential to study them. Learning a foreign language today involves information and communication technologies. These tools are used during lessons and outside of school. The authors argue for the importance of using these technologies highlighting multimedia presentations computer programs and Internet resources as common tools. They also explain the features and benefits of these technologies for teaching a foreign language in school.

Comparing the methods of scientists, undoubtedly these discoveries have borne fruit to the development of language learning, to this day these theories are developing, current young scientists are investigating, adding ideas and making them new. Now learning a language is one of the most relevant activities in our world. Every parent wants their child to be educated and every person in society aspires to the top of this life. There is a concept embedded in the subconscious of a person that knowledge of different languages is the key to success.

Modern language learning methods have revolutionized the way people acquire language skills. Online language learning platforms, mobile applications, and virtual reality language exchange programs have made language learning more accessible, fun, and effective. As technology continues to evolve, for both teachers and students, it is crucial to use these innovative methods to improve language acquisition.

Examples to aid language learning:

1. Online Language Learning Platforms:

The rise of online language learning platforms has transformed the way people learn languages. These platforms offer interactive lessons multimedia resources and personalized learning experiences. One such platform is Duolingo which provides gamified language lessons and encourages learners to practice through bite-sized exercises and quizzes. Studies have shown that using Duolingo can significantly improve language proficiency in a relatively short period. [Vesselinov, R., & Grego, J. (2012)]

Kahoot! — A game-based learning platform used in the classroom, schools and other educational institutions. The site provides a catalog of games — “Kahoots” — each of which is a quiz containing multiple choice questions. The site can be used in a web browser, and since 2017 also in applications for mobile devices (available in fewer languages). Kahoot! It can be used to test students’ knowledge, or as a break in class activities.

2. Mobile Applications:

Mobile applications have made language learning more convenient and flexible. Apps like Babbel (<https://www.babbel.com/>) and Memrise (<https://www.memrise.com/>) allow users to learn languages on-the-go anytime and anywhere. These apps incorporate features such as flashcards audio pronunciations and interactive exercises making the learning process engaging and interactive. Research has indicated that using language learning apps can enhance vocabulary acquisition and listening skill [Liu M, 2018]

Instagram and TikTok offer unique benefits for language learning. They provide immersive environments for exposure to authentic content, such as videos, images, and captions, which can aid in improving listening, reading, and comprehension skills. Additionally, users can engage with native speakers, participate in language challenges, and discover new vocabulary and expressions through trending content. These platforms also offer a more informal and interactive way to learn compared to traditional methods, making language learning more enjoyable and accessible to a wider audience.

Benefits of using Instagram and TikTok for language learning:

- *Authentic Language Usage:* Both platforms offer a plethora of content created by native speakers, providing learners with exposure to real-life language use, including slang, colloquialisms, and cultural references.

- *Diverse Vocabulary*: Users share a wide range of content on Instagram and TikTok, covering various topics and interests. This diversity exposes learners to different vocabulary related to their specific interests, hobbies, or fields of study.

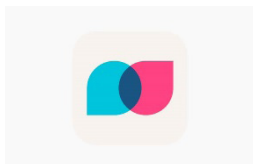
- *Interactive Practice*: Learners can engage with content creators and other users through comments, direct messages, or by creating their own content. This interaction allows for practicing writing skills, receiving feedback, and even forming language exchange partnerships with native speakers.

- *Short-Form Content*: TikTok's short video format and Instagram's concise captions make language learning more digestible and less intimidating. Learners can easily consume bite-sized content during short breaks or while on the go.

- *Visual Learning*: Both platforms heavily rely on visual content, which can aid in comprehension and retention for visual learners. Images, videos, and infographics provide context and reinforcement for language concepts.

- *Learning Resources*: Many language teachers, tutors, and enthusiasts share educational content, tips, and resources on Instagram and TikTok. By following these accounts, learners gain access to valuable learning materials and strategies tailored to their proficiency level and learning goals.

3. Language Exchange Programs:

Language exchange programs provide an opportunity for learners to practice their target language with native speakers. Platforms like **Tandem** and **HelloTalk** connect language learners around the world enabling them to engage in conversation via text voice or video calls. Research has indicated that participating in language exchange programs can enhance speaking and cultural understanding

In conclusion, the pluralism of methodology in the science of language emphasizes the dynamic and multifaceted nature of linguistic research. Using various approaches, from traditional to innovative methods, researchers can gain a more complete understanding of language and its subtleties. This pluralistic approach not only promotes interdisciplinary collaboration, but also encourages creativity and adaptability when considering complex linguistic phenomena. Based on my findings acquiring a new language has become simpler in this day and age. Traditional methods of studying grammar rules from textbooks are becoming outdated. There is still value in this approach but people's curiosity demands more especially in education. With the rise of social media usage rather than restricting it why not guide this habit towards a productive direction? The effectiveness of these platforms varies greatly. Those who utilize them wisely will discover their benefits. Ultimately, the richness of language science lies in its willingness to explore different areas of research, which allows us to constantly grow and make discoveries in our understanding of this fundamental aspect of human communication and self-expression.

REFERENCES

1. Bednarz, D. (1985). Quantity and quality in evaluation research: a divergent view. *Evaluation and Program Planning*, 8: 289-306.
2. Psychology: A Case for Methodological Pluralism, *The Humanistic Psychologist*, 37: 4–23.
3. Liu, M. (2018). The effects of language learning apps on vocabulary acquisition and listening proficiency. *ReCALL*, 30(3), 295-315.
4. Parong, J. R., Mayer, R. E., & Moreno, R. (2019). Learning with virtual reality: Effects on learning engagement and outcomes. *Journal of Educational Psychology*, 111(2), 337-349.
5. Vesselinov, R., & Grego, J. (2012). Duolingo effectiveness study. Duolingo Inc.

6. Lomicka, L., & Lord, G. (2012). The next generation: Social networking and online collaboration in foreign language learning. *CALICO Journal*, 29(2), 396-419.
7. <https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/methodological-pluralism>
8. <https://speakenglishbyyourself.com/overview-of-language-teaching-methods-and-approaches/#:~:text=Audio-Lingual%20Method%3A%20This%20method%20emphasizes,both%20language%20accuracy%20and%20fluency>
9. <https://medium.com/@TKietikul/how-linguistics-can-teach-us-about-pluralistic-thinking-5b616f717563>

УДК 81-139

Аскарбекова Ж.,
студент факультета Перевода и Филологии
КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Алматы, Казахстан
e-mail: jenny.ask1412@gmail.com

АФФЕКТИВНЫЕ КОНЦЕПТЫ И СПОСОБЫ ИХ ВЫРАЖЕНИЯ НА ОСНОВЕ РОМАНА Ф.М. ДОСТОЕВСКОГО “БРАТЬЯ КАРАМАЗОВЫ”

В данной статье проводится анализ аффективных концептов, отраженных в вербальных и невербальных решениях персонажей романа Ф.М. Достоевского «Братья Карамазовы». Цель исследования - определить возникновение и влияние аффективных концептов на действия и реакции участников коммуникативной ситуации. Аффективные концепты рассматриваются в соответствии с выбором слов и их связью с эмоциональным и контекстуальным происхождением. В частности, анализ был проведен путем рассмотрения позитивно и негативно валентных концептуальных состояний, таких как «волнение», «благодарность», «отчаяние» и «агрессия».

Ключевые слова: аффективный концепт, коммуникация, коммуникативная ситуация, концептуализация, вербальные взаимодействия.

Askarbekova J.,
Student of Translation and Philology of Ablai khan
KazUIR&WL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: jenny.ask1412@gmail.com

AFFECTIVE CONCEPTS AND WAYS OF THEIR EXPRESSION ON THE BASIS OF F.M. DOSTOEVSKY'S “THE BROTHERS KARAMAZOV”

This article analyses affective concepts reflected in the verbal and non-verbal decisions of the characters in F.M. Dostoevsky's novel “The Brothers Karamazov”. The aim of the study is to determine the occurrence and the influence of affects on the actions and reactions of participants in a communicative situation. In the paper, the affective concepts are considered in accordance with the word selection and their connection with emotional and contextual origin. Particularly, the analysis was conducted by considering positive and negative valence conceptual states such as “excitement”, “gratitude”, “despair” and “aggression”.

Key words: affective concept, communication, communicative situation, conceptualization, verbal interactions.

Introduction

When discussing on the means of focus of the communication studies, language is the one of

the primary concepts that appears on the surface. Language, while being used in the communicative situation serves both function of producing the knowledge of the participants and the function of receiving it, thereby it depends on the conditions the participants are in. However, the result of such verbal communications is the meaning of words as a result of the collision of meanings of words during verbal interaction. In this way, concepts are generated. A concept is a semantic formation, marked by linguistic and cultural specificity, which thus characterize the speakers [1, pp. 4-5]. The concept includes emotional, expressive, evaluative and other expressions [1, pp. 243-244]. One of the aspects of the concept of emotion is affective phenomena. From the perspective of linguistics, affective concepts can be analysed in accordance of the ways of language being used to convey emotions and attitudes. In particular, communication studies are interested in how the speaker brings those emotions into utterances, as well as the listener's perception of those utterances while evoking emotions in return. According to L.F. Barrett, it is worth noting that every word carries with it an individual's experience, and as such, has the potential to elicit emotional responses and mental states [2, p.27]. To examine the potential emotional affective concepts, this paper analyses verbal interactions of the individual's characters and how they influence or are influenced by those experiences through Fyodor Dostoyevsky's *The Brothers Karamazov* novel as an example to illustrate the role played by positive/negative affects in decision making, character shaping, and theme revealing.

Materials and Methods

It is widely accepted that affective states can be judged depending on their valence dimension. Valence refers to individual's evaluation of the experience from positive to negative. A. Wierzbicka defines emotion concepts on the basis of cognitive scenarios, i.e. "something good happened" / "something bad happened" and related concepts. Noting that every language has a word for "feeling" and that languages have words that link feeling to thinking, she then proposes verbal behavioural universals in terms of affective concepts. In this regard, positive and negative affective states may vary across cultures, and some cultures may not even define certain conditions as positive or negative [3].

A. Positive affective concepts.

A concept of positive affect is a measure of the level of enthusiasm, activity and alertness that an individual feels when engaged in pleasurable activities [4, p.1063]. For instance, an interaction between Fyodor Pavlovich Karamazov and the Elder Zosima (Book 2, Chapter 2), in which the affective state is driven by Elder's gentle advice: "*Не стесняйтесь, будьте совершенно как дома. А главное, не стыдитесь столь самого себя, ибо от сего лишь всё и выходит.*" The statement elicits a response due to the wide range of emotions it evokes in Fyodor Pavlovich's nature as a blithering character. This leads to a turn-taking dialogue, with Zosima as the producer and trigger of the dissolute landowner's affective state: "*Совершенно как дома? То есть в натуральном-то виде? О, этого много, слишком много, но — с умилением принимаю! Знаете, благословенный отец, вы меня на натуральный-то вид не вызывайте, не рискуйте... до натурального вида я и сам не дойду. Это я, чтобы вас охранить, предупреждаю.*" Although all interaction is cooperative, Fyodor Pavlovich's character tends to react strongly to the light, expressing his thoughts in a passionate manner and avoiding the usual moments of completion in his speech, thus making it long-winded. In reasoning, he is affected and initially responds driven by such concept as "gratitude". In speech etiquette, gratitude can be described as concept that is present in a socio-cultural phenomenon and operates according to the system of reciprocity, whereby one expresses gratitude for a good deed done or promises to do something in return. This concept is conveyed as a good deed in return, an advice, with the intention of warning the interlocutor.

The speech then proceeds, anchored by the excitement at the wisdom and insight of the Elder: "*Вы меня сейчас замечанием вашим: «Не стыдиться столь самого себя, потому что от сего лишь всё и выходит», — вы меня замечанием этим как бы насквозь прочкнули и внутри прочли.*" In his speech, the language used to describe the excitement is vivid and coloured by delight. The functional purpose of «excitement» as a concept is to manifest as a heightened state of energy, enthusiasm, and

eagerness. Overall, their conversation serves the function of giving the portrayal of his character as the one who tests oneself with the sense of shame and hides it behind buffoonery. As previously mentioned, affective concepts can be analysed based on the language used to convey emotions and attitudes.

It is important for both participants to decode the meaning of each concept evoked in the communicative situation in order to ensure effective communication. However, regulating all behavioural aspects in an affective state is not possible, as it is largely can result in various reactions. In this particular case, reaction is presented in father Karamazov's questioning and remorseful attitude: *"Ведь если б я только был уверен, когда вхожу, что все меня за милейшего и умнейшего человека сейчас же примут, — господи! какой бы я тогда был добрый человек! Учитель! — повергся он вдруг на колени, — что мне делать, чтобы наследовать жизнь вечную?"* This expands the roles of both characters in their nature and picture of the world, highlighting their differences by verbal and nonverbal systems that operate together as part of the larger communication process.

Whereas the dialogue occurs in one of the first chapters, the positive affect here serves to contrastively reveal the beliefs and mindsets of Elder Zosima and Fyodor Pavlovich. The presence of an affective state in a character reflects their degree of involvement in the narrative, depending on the dialogue's structural composition. An emotional state comprises a response that corresponds to emotional experiences, often displayed non-verbally to reinforce verbal communication, it portrays how the affect can undergo changes from one emotion to another, especially with the enthusiasm and impetuosity, both in action and reaction, are the properties of a character; in our case Fyodor Karamazov.

B. Negative affective concepts.

D. Watson points out that the negative affect can be defined as a broad dimension of subjective distress and unpleasurable engagement that encompasses various aversive mood states [4, p.1063]. If a state is in the negative conceptual field, it can produce aggression as one of possible reactions. Further analysis of negative affective state of the characters of Dmitry Karamazov in the letter to Katerina Ivanovna, which she submitted as proof of Mitya's guilt to Ivan Fyodorovich (Book 11, Chapter 7), follows the concept "aggression" and "desperation": *"...Завтра буду доставать у всех людей, а не достану у людей, то даю тебе честное слово, пойду к отцу и проломлю ему голову и возьму у него под подушкой, только бы уехал Иван. В каторгу пойду, а три тысячи отдам. А сама прощай. Кланяюсь до земли, ибо пред тобой подлец. Прости меня."* It is important to remember the impulsive nature of Dmitry's character and the fact that the letter was written in a state of intoxication. In terms of an affect, his condition quickly shifts from a strongly negative expression to a weakly negative part. The relationship between Mitya and Katerina cannot be described as unambiguous; he interprets her actions with contempt, which is reflected in his subjectively deciphered interpretation of her intentions, thus responded in a form of an apology, a promise to pay in return and riddance. This already implies a sharpness and contrast in stylistic choice in words displayed as the state of a desperate character, where his aggression is only focused on his father and not towards Katya, to whom he expresses his own respect.

Feelings of anger and desperation are moreover forming Dmitry's word selection, as he then repeats them in the later addition to the letter: *"...Убью себя, а сначала все-таки пса. Вырву у него три и брошу тебе. Хоть подлец пред тобой, а не вор! Жди трех тысяч. У пса под тюфяком, розовая ленточка. Не я вор, а вора моего убью. Катя, не гляди презрительно: Димитрий не вор, а убийца! Отца убил и себя погубил, чтобы стоять и гордости твоей не выносить. И тебя не любить."* F. Bergamino describes Mitya's furious intentions as "the reactive response to feeling deceived by those who, for his whole life, were indifferent to his existence and now take advantage of his impulsivity in order to deprive him of the inheritance that belongs to him" [5, p.238]. Such communicative behaviour may be associated with a close connection between the emotions and experiences of the character, which, in turn, is most likely due to the circumstances of his life and for this reason, he refers to Fyodor Karamazov as a thief and a deceiver. Thus, the mere mention of his father can elicit in Dmitry an affective state caused by a series of provocative and unpleasant associations transforming into an explicit state taking a verbal form.

The affective state focuses on emotions, but the presentation of these emotions directly depends on Dmitry's experience. We can conclude about the character of Mitya and his interaction with other characters in a communicative situation, depending on which impression will become an agent for the affective state. It can be seen in a stylistic choice that indicates how the character's nature remains closely connected with peripheral associations with his father, which were formed as a result of difficult experiences and manifest themselves in the form of negative affective feelings, therefore revealing their uncontrollability depending on the subject matter.

Furthermore, the concept of "aggression" could be exemplified by observing the behaviour of the character Ivan Karamazov when he is engaged in a conversation with the Devil (Book 11, Chapter 9). It is important to indicate the context of the following communicative situation: Ivan Fedorovich is suffering from disturbing stress and fever, which he is aware of, as well as he is aware of potential hallucinations: *"Ни одной минуты не принимаю тебя за реальную правду, — как-то яростно даже вскричал Иван. — Ты ложь, ты болезнь моя, ты призрак. Я только не знаю, чем тебя истребить, и вижу, что некоторое время надобно протраждать. ..."* The dismissive and declarative mood reflects the negative perception of an unexpected guest, compounded by the stress of his brother's upcoming trial and his own illness, those feelings shape his aggressive before being produced in the discursive form of speech interaction.

To gain a more accurate understanding of Ivan's aggressive affect, it is essential to note how R.F. Baumeister et al. suggest that negative emotions may be more fully represented in language due to their perceived importance and power, which may explain why there are more words for negative emotions than positive ones. As a result, negative experiences such as bad emotions, bad parenting, and bad feedback may have a greater impact than positive emotions, and negative information may be processed more thoroughly than positive information [6, pp. 331-337]. Based on this information, it can be concluded that the paternal figure in the Karamazov family left its mark on the brothers' growth even without constant involvement of their father, which is why there is such a resemblance in speech style between the Devil and Fyodor Pavlovich, especially in the regular use of French expressions and the tendency to quote. The presence of such experiential figure affects Ivan's attitude, expressing Ivan's displeasure both in the resemblance of the Gentleman and in his presence: *"Иван Федорович злобно молчал и не хотел заговаривать."*

Moreover, Ivan shows his displeasure by regularly referring to the Gentleman as a fool, treat him with scepticism and even scold his reasoning; it can be underlined by observing Ivan reacting on the Devil's utterance *"Мне нравится, что мы с тобой прямо стали на ты, — начал было гость."* and interrupting him, thus breaking the speech etiquette and confirming his verbal expressions of the dignified emotion of anger with non-verbal ones: *"Дурак, — засмеялся Иван, — что ж я вы, что ли, стану тебе говорить. ..."* Literary writers excel at withholding information of the character's relations from readers and creating suspense. Describing nonverbal behaviours allow readers to speculate about the characters' inner world. In this case, Ivan Fyodorovich's passive aggression is conveyed through the systemic formal/informal etiquette 'ты-вы' in the Russian language, which is used to evaluate respect towards the interlocutor. In this regard, Ivan demonstrates his lack of respect for the Gentlemen. In social communication, the lack of respect often leads to inappropriate conflict resolution. This is exemplified by the Ivan's transition from passive-aggressive to active-aggressive behaviour later on: *"Гость говорил, очевидно увлекаясь своим красноречием, всё более и более возвышая голос и насмешливо поглядывая на хозяина; но ему не удалось докончить: Иван вдруг схватил со стола стакан и с размаху пустил в оратора."*

The emotional response to the concept of "aggression" is evident in this passage through the disregard for speech etiquette. This violation hinders effective communication, even if the dialogue is interpreted as a profound reflection, all that because the true intentions of both participants in the communicative situation did not reach a consensus, resulting in no common conclusion. Ivan Karamazov's emotional state disrupts the basic turn-taking structure of communication, highlighting how one character's emotions can impact the communication strategies of another character, such as the Devil, who adjusts his style and word choice to the presumed interests, relevance and knowledge of Ivan Fyodorovich.

Results in Discussion

Reviewed above research data emphasize that concept and affect are closely related due to their direct connection with human experience and the collection of information on each subject matter. Affect refers to the emotional response to an associative experience with an object, while a concept is the result of an associative experience with other concepts that have a semantic or lexical relation within the conceptual field. Fyodor Dostoevsky utilises his characters' experiences to illustrate the impact of these experiences on their actions and thought processes during communication. The author illustrates how a positive emotional state can enhance communication and social connections, while a negative emotional state can influence the dialogue of his characters, revealing their relationship to each other and their reaction to the events in which they are involved.

Thus, an affective state may arise simply from referencing a concept that holds emotional relevance to an individual, i.e. in a communicative situation it has a producer or trigger that prompts the subject to feel controlled or uncontrolled emotions. The speaker uses words to express these emotions, which forms a discursive form of speech interaction, in which the turn-taking system regulates the change of action and reaction. In this regard, it is also worth noting, that turn-taking conversation structure can be disrupted as a result of ineffective interaction, in which either the speaker or the listener does not understand the essence of the feelings hidden behind the words. This may occur in a situation where both participants are unable to read each other's intentions in their dialogue, because words may undergo changes in their tone.

Conclusion

In conclusion, the importance of the emotional aspect of an individual's picture of the world determines the existence of a diverse group of affective concepts, which serves to express emotions and emotional evaluations of the topic raised in speech and, thus reflect a person's inner world. Understanding the influence of affective concepts on human language use can help listeners and readers better interpret the mood or feelings of others, leading to more effective communication as a result.

The studied materials testify to the small study of affective concepts of emotions. In this paper, attention was paid to only several of them. However, the given conceptual analysis is indicative and somewhat contribute the existing gap of affective concepts analyses and complements interest for future researches.

REFERENCES

1. Maslova V.A. Vvedenie v kognitivnyuyu lingvistiku [Introduction to cognitive linguistics: textbook Manual]. – M.: Flinta: Nauka, 2007a. - 296 c. – 4-5 pp., 243-233 pp.
2. Barrett L.F. How emotions are made: The secret life of the brain. - Boston: HMH, 2017. – 27 p.
3. Wierzbicka A. Emotions Across Languages and Cultures: Diversity and Universals. - Paris: Cambridge University Press, 1999. – Chapter 7.
4. Watson D., Clark L. A., Tellegen A. Development and validation of brief measures of positive and negative affect: The PANAS scales. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(6), 1063-1070, 1988. – 1063 p.
URL: <https://doi.org/10.1037/0022-3514.54.6.1063> (Retrieved 02.02.2024).
5. Bergamino F. The Gaze of the other: emotion and relation in the Brothers Karamazov, *Church, Communication and Culture*, 2:3, 233-248, 2017. – 238 p.
URL: <https://doi.org/10.1080/23753234.2017.1388145> (Retrieved 03.02.2023).
6. Baumeister R.F., Bratslavsky E., Finkenauer C., Vohs K.D. Bad Is Stronger than Good. *Review of General Psychology*, 5(4), 323-370, 2001. – 331-337 pp.
URL: <https://doi.org/10.1037/1089-2680.5.4.323> (Retrieved 03.02.2024).
7. Dostoevsky F.M. *Bratya Karamazovy* [The Brothers Karamazov]. - St. Pb.: Azbooka, Azbooka-Atticus - 896 p. – Azbooka-Klassika, 2016.

Бекзалбекова Д.,
студент факультета Перевода и Филологии
КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Алматы, Казахстан
e-mail: bekzalbekova@mail.ru
Научный руководитель:
PhD, **Курманбаева Д.Т.**
КазУМОиМЯ имени Абылай хана
e-mail: dametken1971@mail.ru

КОНЦЕПТ “ВЛАСТЬ” И ЕГО РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ В СОВРЕМЕННОЙ АНГЛИЙСКОЙ ПРЕССЕ

Язык, как основной инструмент коммуникации, отражает и формирует восприятие власти, захватывая сложные социокультурные нюансы и динамику того, как этот концепт воспринимается. В этой статье проводится анализ концепта «Власть», представленного в современной английской прессе. Цель статьи – проанализировать лингвистическую репрезентацию концепта «Власть» в современной английской прессе. Анализ двух статей показал, что концепт представлен различными лексемами, такими как «влиятельный», «твердая власть» и «мягкая власть», отражая различные измерения власти, обсуждаемые в прессе.

Ключевые слова: власть, когнитивная лингвистика, концептуальный анализ, английская пресса, значение.

Bekzalbekova D.,
student of Translation and Philology of Ablai khan
KazUIR&WL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: bekzalbekova@mail.ru
Scientific supervisor:
Kurmanbayeva D.T., PhD, Ablai khan KazUIRandWL,
Almaty, Kazakhstan, e-mail: dametken1971@mail.ru

THE CONCEPT “POWER” AND ITS REPRESENTATION IN CONTEMPORARY ENGLISH PRESS

Language, as the primary tool of communication, reflects and shapes perceptions of power, capturing complex sociocultural nuances and the dynamics of how this concept is perceived. This article analyses concept of “Power” represented in the contemporary English press. The aim of the study is to explore the linguistic representation of the concept of “Power” in contemporary English press. The analysis of two newspaper articles showed that the concept is represented by various lexemes such as “influential,” “hard power,” and “soft power”, reflecting different dimensions of power discussed in the press.

Key words: power, cognitive linguistics, conceptual analysis, English press, meaning.

Introduction

In the context of contemporary media, language becomes particularly crucial as they serve not only as sources of information but also as active participants in shaping public opinion. The term “concept” is a key concept in cognitive linguistics, but it is widely used in other humanities and social sciences, such as cultural studies, psychology, philosophy, sociology, political science, and others. According to E.S. Kubryakova, a concept is a mental unit of consciousness and an informational structure that reflects a person’s knowledge and experience [1, p. 90]. This information relates to an individual’s perceptions, knowledge, imagination, and thoughts about existence.

Etymologically, the word ‘power’ originates from Latin, signifying the capacity to act or exert influence [2]. Over the time, its meaning has evolved, encompassing physical strength, political authority, social influence, and intellectual prowess. This linguistic evolution mirrors societal changes and highlights the centrality of power in human interactions and governance. The contemporary dictionaries offer diverse definitions of the lexeme ‘power,’ emphasizing its ability to enable action, exert control or authority, and influence outcomes [3]. Whether defined as control, authority, or dominion, power implies the capacity to shape events and direct behavior, underscoring its significance in various contexts [4].

Materials and Methods

This study conducts a comparative analysis of linguistic representations of the concept of “power” in two diverse texts from various English-language newspapers. Analyzing the representation of power in the English press reveals its multifaceted nature and evolving meanings in contemporary discourse. Through the methods like conceptual-definitional and conceptual-contextual ones, we uncover the nuanced understanding of power in media articles. The texts offer a comprehensive view of the concept of power from different perspectives: global rankings, military capabilities, and diplomatic influence.

Results and Discussion

A. Text 1: News Article on Global Soft Power Rankings

Text 1 discusses the soft power rankings of countries, highlighting the influence of factors such as diplomacy, culture, and reputation. It emphasizes the importance of perception and reputation in shaping a country’s global influence, as well as the role of media and public opinion in determining soft power. The news article highlights the results of a global soft power ranking, emphasizing the influence of nations like the USA, Germany, and the UK in shaping international opinions and behaviors. Lexically, terms such as “influential,” “sway,” and “diplomacy” are prominent, reflecting the nuanced nature of power beyond traditional military and economic realms. The following meanings representing power were found in Text 1 [5]:

- **the distinction between two types of power: hard power and soft power.** For instance, the statement “*America is the world’s most influential country... according to a new ranking of global ‘soft power’*” (Text 1) implies that America is adept at utilizing soft power on a global scale. Through the use of the superlative adjective “*most influential*,” the sentence emphasizes America’s proficiency in deploying soft power tactics. Additionally, the text elucidates the differences between hard power and soft power through complex sentences that juxtapose opposing concepts. For example, it states, “*Hard power depends on military and economic might to coerce people into following your lead, while soft power relies on the art of diplomacy and persuasion*” (Text 1). This sentence underscores the contrast between hard power, which relies on military and economic strength to assert dominance, and soft power, which prioritizes diplomacy and persuasion to foster influence and collaboration.

This assertion directly compares hard power and soft power, defining soft power as dependent on diplomacy and persuasion. In this statement, the term “*might*” denotes possessing significant military and economic strength or dominance, implying the capability to compel others to comply with one’s desires through force or economic superiority.

- **degrees of power** is the another meaning realized in the text. Text 1 employs terms such as “*influential*,” “*sway*,” and “*diplomatic influence*” to indicate varying degrees of power. It discusses how certain nations wield power through their formidable military and economic resources (*hard power*), while others exert influence through dialogue, persuasion, and popularity (*soft power*).

- **diverse avenues** is the third meaning of the concept Power we have defined. The expressions like “*economic might*” and “*military influence*” illustrate diverse avenues through which countries can assert power. These phrases signify the capacity to shape opinions, enforce compliance, or employ diplomatic and persuasive tactics.

Let's go to analyse Text 2: Statement by a Defense Official

The statement by the US Defense Secretary expresses concerns about the UK's military power and diplomatic influence. Text 2 delves into the categorization of global powers and the analysis of military capabilities, particularly focusing on the United Kingdom's position as a global power and its defense capabilities. It addresses the concept of Comprehensive National Power (CNP) and the importance of both hard and soft power in determining a country's overall strength and influence. Lexically, terms "military foundation," "eroding capabilities," and "vibrant military arm" underscore the importance of defense spending in maintaining global stability. The following meanings representing power were found in Text 2 [6]:

• **characteristics of hard power.** Hard power is compared between countries based on their military and logistical capabilities, including air, sea, and land forces, which are crucial elements of hard power. The statement, "If you take individual elements of front line military capability – air, sea, land — the UK armed forces continue to outmatch those of China in qualitative terms by some margin." (Text2) "..., it does not have the logistical capability to deploy, support and sustain those forces overseas in large numbers," emphasizes that while countries like China may have a larger military than the United Kingdom, underscoring the importance of logistical support in translating military capabilities into effective power projection, a fundamental aspect of hard power. The verbs "to deploy, support, and sustain" highlight the comprehensive requirements of military power projection. Expressions like "some margin" and "continue to outmatch" indicate a superiority or dominance in specific aspects of military capability. In Text 2, terms like "supremacy," "dominance," and "potency" are used to describe power. The phrase "key player" refers to Germany's influential role in decision-making processes, emphasizing its importance in various contexts.

• **the categories of global power.** Text 2 categorizes global power into several levels based on their capacity for influence and projection, spanning global, regional, and local scales. This designation denotes a nation with immense influence and dominance across various domains on a global scale. For instance, in the sentence "The United States took the top slot as the world's superpower.," (Text2) the United States is described as the world's superpower in the text due to its extensive global influence and capabilities. The phrase "took the top slot" signifies that the United States has attained the foremost position or rank in this context.

• **types of power contributing to its overall international influence:** Political and Economic powers encompasses a country's ability to influence global affairs through diplomatic means, alliances, and participation in international organizations, including factors such as GDP, trade relationships, and financial stability. For instance, the sentence, "The UK still retains considerable economic, cultural, military, scientific and political influence internationally," (Text2) mentions the UK's economic and political influence as one of the factors contributing to its overall international influence. "Internationally," this word emphasizes that the UK's influence extends beyond its national borders and is recognized on a global scale. The terms "economic, cultural, military, scientific, and political influence" represent different dimensions of power that the UK wields on the global stage. (Economic influence ↔ economic policies and trade relations, cultural influence ↔ global culture and values, military influence ↔ strength and capabilities in defense matters, scientific influence ↔ scientific research and innovation, political influence ↔ international politics and diplomacy.) These provided powers create the idea of Global Leadership as the most powerful country.

Syntactically, the statement utilizes complex structures to articulate the relationship between defense investment, diplomatic success, and national security. Rhetorically, the statement employs persuasive techniques to advocate for increased defense spending, framing the issue as a matter of national interest and global security.

The comparative analysis of the linguistic representations of power in the two texts offers valuable insights into the multifaceted nature of power as portrayed in contemporary English press. Both texts delve into the distinctions between hard power and soft power, illustrating how these concepts manifest in various contexts.

The results reveals the evolving meanings of power in contemporary discourse, encompassing not only traditional notions of military and economic strength but also intangible factors such as reputation, diplomacy, and cultural influence.

Conclusion

In conclusion, the comparative analysis of linguistic representations of power in contemporary English press, as evidenced by Texts 1 and 2, highlights the intricate and multifaceted nature of power dynamics in today's world. Both texts underscore the evolving meanings of power, ranging from traditional concepts of military and economic strength to encompassing softer influences like diplomacy, culture, and reputation. Together, these texts illustrate the interconnectedness of various dimensions of power and the complex interplay between them in shaping international relations.

REFERENCES

1. Kubryakova E.S., Demyankov V.Z, Pankrats Yu.G., Luzina L.T. Kratkiy slovar kognitivnyih terminov. – M.: Filol. f-t, MGU im. Lomonosova, 1996. – 245 s.
2. Online Etymology Dictionary. etymonline.com dictionary. URL: <https://www.etymonline.com/search?q=power> (Retrieved 01.01.2024.)
3. Online Cambridge Dictionary. dictionary.cambridge.org dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/power> (Retrieved 01.01.2024.)
4. Online Oxford Learner's Dictionaries. oxfordlearnersdictionaries.com dictionary. URL: https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/power_1 (Retrieved 01.01.2024.)
5. Pleasance C. USA tops list of world's diplomatically influential countries with Britain third // Daily Mail, February 25, 2020. URL: <https://www.dailymail.co.uk/news/article-8038869/amp/USA-tops-list-worlds-diplomatically-influential-countries-Britain-third.html> (Retrieved 28.01.2024.)
6. Allison G. Study finds UK is second most powerful country in the world // UK Defence Journal, November 20, 2017. URL: <https://ukdefencejournal.org.uk/study-finds-uk-is-second-most-powerful-country-in-the-world/> (Retrieved 28.01.2024.)

УДК 81

Горбулина А.А.,

Студентка бакалавриата 2 курса КазУМОиМЯ имени Абылай хана, Специальность – «5В021000-Иностранная филология», Алматы, Казахстан
e-mail: almina.g.04@mail.ru

ПРОБЛЕМЫ ПЕРЕВОДА РЕАЛИЙ В ИСТОРИЧЕСКИХ РОМАНАХ (ПО МОТИВАМ РОМАНА ФЁДОРА МИХАЙЛОВИЧА ДОСТОЕВСКОГО «ПРЕСТУПЛЕНИЕ И НАКАЗАНИЕ»)

В данной статье рассматриваются проблемы перевода реалий в исторических романах по мотивам произведения Ф.М.Достоевского «Преступление и наказание». Рассматриваются точки зрения разных исследователей на эту проблему, возможные альтернативы перевода и пути решения этих проблем. Почему реалии русского языка нельзя перевести дословно на другой язык и как сделать их ближе к англоязычному читателю.

Ключевые слова: реалии, культурный колорит, безэквивалентные слова, смысл, исторический роман

Gorbulina A.A.,

2nd year undergraduate student of Foreign Philology of
Ablai khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: almina.g.04@mail.ru

Scientific Advisor: **Roziyeva Dilfuza Selmakhunovna**
Doctor PhD, associate professor Kazakh Ablai khan
University IR and WL

**PROBLEMS OF TRANSLATING REALITIES IN HISTORICAL NOVELS
(BASED ON THE NOVEL BY FYODOR MIKHAILOVICH DOSTOEVSKY
«CRIME AND PUNISHMENT»)**

This article discusses the problems of translating realities in historical novels based on the work of F.M.Dostoevsky's "Crime and Punishment". The points of view of different researchers on this problem, possible translation alternatives and ways to solve these problems are considered. Why realities of the Russian language cannot be translated verbatim into another language and how to make them closer to the English-speaking reader.

Key words: realities, cultural flavor, non-equivalent words, meaning, historical novel

Interpretations of realities by different scientists

In itself, the concept of realities is very specific. The realities have been studied by various linguists, because they are part of the vocabulary of a certain people, a certain culture, in a certain area and in a certain period of time for which these words were relevant. In the vast majority of cases, realities are nouns. Such scientists as G.D. Tomakhin, A.E. Suprun, M.L.Weisburd, S.I. Vlachov, S.P. Florin, A.A.Reformatsky wrote about the realities.

1 G.D. Tomakhin.

According to Tomakhin, the concepts of realities differ in phylogical texts and in translation studies. In philological texts, realities are cultural objects that are the basis for the appearance of the name of this subject. Whereas in translation studies, the concept of reality is only the names of the subject, but not the subject itself. From which a dual understanding of this term appears in philological disciplines: 1) reality as an object that only one nation has and others do not have; 2) this is a word that names an object and can be a phraseological unit, a proverb that contains these words.

2 A.E. Suprun

Suprun was one of the first scientists who classified realities according to the semantic principle. He called the realities «exotic vocabulary», which would seem to be very close in meaning to what the realities are. What is exoticism in linguistics? Firstly, these are foreign-language words that came from non-Indo-European languages. Secondly, it is a word denoting reality, i.e. a household item or a natural phenomenon, And thirdly, it is a word that is used in speech to convey local flavor. However, an opinion has been put forward against the fact that realities can be called exotic vocabulary. One of them was that the concept of «exoticism» does not imply historical realities, it means only words that are relevant at the moment.

social and everyday realities	Housing, clothing, food traditions
ethnographic realities	names of clans and tribes
mythological realities	spirits and fairy-tale characters
religious realities	
onomastics	Names of people, geographical names

3 M.L.Weisburd

This scientist wrote that the realities include words that relate to the social and cultural life of the country, names of organizations, customs and traditions, geographical locations, names of famous figures, in a word, all those words that defy classification.

4 S.I. Vlahov, S.P. Florin

These scientists have proposed a detailed classification of realities from the connotative side. Depending on where and in what period of time these words are used. Each item that is presented on the right side of the table has three or more sub-items.

Geographical realities	Meteorological names, names of geographical objects, names of endemics
Socio-political realities	administrative and territorial structure, organs and bearers of power, socio-political life, military realities
Ethnographic realities	everyday life, art and culture, labor, ethnic objects, measure and money

5 A.A.Reformatsky

He wrote that language is a social phenomenon, therefore it is connected with other sciences besides linguistics. This can be both sociology and history, in turn calling the realities something that not only shows the flavor of the people, but helps us start thinking like this people. As he wrote in his book that it is impossible to detach thinking from language and vice versa, thought is what helps a person to comprehend reality, and language, namely the words spoken and written on it, help to convey this thought to others, descendants or other peoples. So his classification of realities is based on the subject - language principle. Thus, he identified six groups into which realities can be divided. These are: 1) Proper names, 2) coins, 3) positions and designations of persons, 4) details of costume and jewelry, 5) food, 6) addresses and titles.

The problem of the difference between “realities” and “terms”

I would like to mention one of the problems that the above mentioned scientists wrote about. Namely, the confusion between the concepts of “reality” and “term”. The boundary between these two concepts is very narrow, since we can often observe the transition of words from the class of realities to the class of terms. For example, the names of berry bushes, names of fruit trees or names of plants, these words are realities of natural facts. However, in the botanical dictionary they will be fixed as terms that mean certain plants growing in a certain geographical area, in a certain climatic zone with certain conditions. The scientists S. Vlahov and S. Florin, already mentioned by me, took the following signs as the basis for their differentiation:

- 1 the interlanguage equivalence of terms and the lack of equivalence of realities;
- 2 terms are the language of science, and realities are the language of literature;
- 3 how these concepts appeared, i.e. terms are usually created artificially (for example, based on Greek or Latin words), while realities are created naturally from the life of the people and their worldview;
- 4 the realities are known to a large number of people, and the terms may be known to a narrow circle of scientists;
- 5 the absence of terms of national color.

Nevertheless, these two concepts can be combined into one, for example, the term “professional realities”. That is, these are certain crafts inherent in one people that appeared in a certain area, they are realities, but the very concept of “professional realities” is a term.

Historical realities in the novel «Crime and Punishment»

Having considered different points of view on realities and different ways of classifying them, I consider the most suitable methods for studying texts (especially historical ones) to be the classification methods of A.A. Reformatsky, S.I. Vlahov and S.P.Florin. I can justify my choice by the fact that of all the works I have read, it was these three scientists who considered reality as something that is connected with all spheres of human activity, including thought processes. At the same time, assuming that the realities of these words are connected not only with the present, but also with the long-gone. In historical novels, we often find historicisms. In another way, they are called «dead» realities. Historicisms are precisely professions, names of geographical locations, measure and currency, proper names and words that we use when addressing people.

Realities are words that cannot be translated into another language because they are alien to the culture of native speakers of another language. In other words, these are words that reflect the calories of a particular culture. In their works, translators do not translate these words because they have no equivalents. Translations of famous Russian novels have been published from the pen of many famous translators. Fyodor Mikhailovich Dostoevsky's novel *Crime and Punishment* was no exception. In my opinion, this novel is an excellent example of the richness of the realities of Russian folklore. The author himself is widely known in western countries and enjoys great popularity. The reason for all this is Dostoevsky's ability to combine psychology and everyday life of ordinary people in his works. The terrible reality that goes hand in hand with the demonstration of the work of people's consciousness has become the highlight of the writer. However, the biggest problem with the translation of realities is that the transfer of reality can make it difficult for the reader to understand the meaning of the work. After all, a very small percentage of the fact that a reader who is not a researcher, when meeting with the realities, began to rummage in explanatory dictionaries (according to S. Florin). In the development of the art of translation, there are two ways of translating realities: transcription and translation. The difference between these methods is quite significant, the first retains the image of someone else's vocabulary, but shows it in its own way. The second method brings the meaning as close as possible by converting it into the translation language. (A.A. Reformatsky). When translating the novel «*Crime and Punishment*», according to my research, the second method was used. You can consider some realities, for example, in the passage: «Помню, батюшка, очень хорошо помню, что вы были, — отчетливо проговорила старушка, по-прежнему не отводя своих вопрошающих глаз от его лица.» - English translation: «I remember, my good sir, I remember quite well your coming here», the old woman said distinctly, still keeping her inquiring eyes on his face». In this passage we see the word of the Russian language denoting a male person «батюшка», which was translated «good sir». To date, the word «батюшка» is not used even in Russian in ordinary colloquial speech. The vocabulary has changed and when we see this word in the text, many people remember the priest. However, in early times, this word was an address to a good friend, brother, i.e. it is a friendly address to a male person. Therefore, the translation «good sir» is well suited here, but it can be translated into a modern way as «good friend», «buddy», «dear brother». Another passage with a reality that has no equivalent in English is : «Старуха помолчала, как бы в раздумье...» - Translated into English: «The old woman paused, as though hesitating...» Word that already denotes a female person in Russian is «старуха», which was translated into English by the phrase «old woman». Why is the word «старуха» translated at one point as «old woman» and not as «crone»? Because, according to the context, the character of the novel is an ordinary woman at an advanced age. The word «crone» in English is used in a negative sense towards a woman, conveying her disgusting appearance, which causes disgust. Therefore, «old woman» is the most appropriate translation, which does not cause any prejudice against the character, except for information about her age.

The next difficult moment of translation is the translation of the name of the money from Russian into English. In this sentence: «так уж теперь рубль пятнадцать копеек!» The words «рубль» and «копейка» were translated as «rouble» and «kopeck». I don't think that all English-speaking readers know what a «rouble» a «kopeck» are if you read them in such a translation. In this place, unlike the previous two points, the first type of translation was used - transcription. The Russian word is conveyed in Latin letters, while it was not translated to make it closer to the English-speaking reader. Why wasn't the word «penny» used, which means the same thing as a «kopeck», but is closer to the reader? In order to preserve the historical picture of the monetary name in the Russian language of that time. It is the translation of historical realities that causes particular difficulty, because they carry the flavor of a certain era, which the author writes about in his novel. The question arises, why can historical reality be translated in one place and transcribed in another? It depends on several factors, but the most important thing I have highlighted is exactly how significant a role reality plays in this text, but in our case in the novel. According to my observations, the realities that are associated with people, with their appeals to each other in everyday life, they are translated because their original appearance has no special value

in transmitting the culture of the smooth language of the novel. But words such as those related to currency, which are an important marker of cultural peculiarity, are transcribed.

The purpose of the translation of historical realities is to familiarize the modern reader with the monuments of literature, which at the time of writing the novel were modern (A.V. Fedorov) using modern vocabulary, which best conveys the original meaning embedded in the word. But let's see how the title of a person is translated in the novel, which is related to his type of activity. In this sentence: «один хмельной, но немного, сидевший за пивом, с виду мещанин» - Translated into English: «a man who appeared to be an artisan, drunk, but not extremely so, sitting before a pot of beer». Here we see an archaism that is not used in modern Russian. However, for the English-speaking reader, they were able to translate it by finding a more or less suitable equivalent. But this equivalent has a synonym that an ignorant translator could use when translating a text. A synonym for the word artisan is the word craftsman. This synonym is closer to young people who speak basic English and would seem to be closer to understanding. Why was the word artisan used, and not its synonym? Because if you look at the meaning of the word «мещанин» and look into its meaning in more detail, then we will see that in the original this is the name of a person who can make something unique from a minimum of material, these are people who pursue their benefits and have a narrow outlook. While the word «craftsman» means a person who develops in the process of creativity and produces something en masse. Even from the etymological side, these two words have a very subtle but significant difference. The word artisan, having its origin from the Latin language «art», and then passed into the French «artire», which means «instruct in art». While the word craftsman has roots from the Proto-Germanic language «Kraf» -, which means a strong skill or talent. From which we see that the first version of translation refers to a person who was specially trained in an art for the purpose of conducting trade, which is most suitable for translating the word «мещанин». When transferring archaisms in translation, you need to be very careful. This type of reality just needs to be very carefully conveyed to the reader so that the reader has a correct idea of the plot. If you look at the translations and the variety of vocabulary in the languages of the world, then we can say that it is the realities in the text that help the reader understand the skill of the translator. Because the realities contain the everyday life and culture of a certain people in different eras and the more skilful the translator, the better the content and atmosphere of the text will be conveyed.

In conclusion of my research, I would like to quote Hieronymus Strydomsky, who was a translator from Hebrew to Latin during his period. He said: «In translation, I do not convey word for word, but thought for thought.» The main thing in reality is thought. A thought that a certain people have, a thought that is contained in a certain object, in a certain worldview. Therefore, the realities in historical novels are monuments of literature. Based on the classifications of linguists, we can see that it is precisely the fact that realities are connected with the material and with the human mind that they have such a name.

REFERENCES

1. Reformatsky A.A. Introduction to linguistics. / A.A. Reformatsky. - M.: Aspect Press, 1999. - p. 312.
2. Vernigorova, V. A. Translation of realities as an object of intercultural communication / V. A. Vernigorova. — Text : direct // Young scientist. — 2010. — № 3 (14). — Pp. 184-186. — URL: <https://moluch.ru/archive/14/1288/> (date of access: 02/19/2024).
3. Andres A.L. The distance of time and translation. / A.L. Andres. – MP: No. 5, 1966. - p. 128.
4. Philosophy and Science in the Cultures of the West and the East (Tomsk University 2012)
5. Suprun A. E. Exotic vocabulary. M.: FN, 1958. 231 p.
6. A.A.Reformatsky «Introduction to linguistics»

Дюсебаева Ж., Оразбек Ф.

Абылай хан атындағы ҚазХҚЖӘТУ

Мамандық «6В02337 – шетел филологиясы»

Алматы, Қазақстан

e-mail: zhduisebaeva04@gmail.com

orazbekfarida1@gmail.com

ЖАРНАМА СЛОГАНДАРЫНЫҢ ЛИНГВИСТИКАСЫ ЖӘНЕ СЕМОТИКАСЫ: ТЕХНОЛОГИЯ МЕН ГАДЖЕТТЕР

Бұл мақалада жарнаманың лингвистика және семиотика аспектілерін, әсіресе ағылшын және қазақ тілдеріндегі технологиялар мен гаджеттерді зерттеу мәселесі қарастырылған. Әр тілдің өзіне тән айырмашылықтары мен ерекше тәсілдерін ажырата отырып, біз тілді насихаттаудың нюанстарының күрделі әлеміне зерттеу жүргізуге тырысамыз.

Түйінді сөздер: технология, гаджеттер, семиотикалық талдау, лингвистикалық талдау.

Duisebaeva Zh., Orazbek F.

Undergraduate of Faculty of Translation and Philology
of Ablai khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: zhduisebaeva04@gmail.com

orazbekfarida1@gmail.com

Scientific supervisor: Master of Philology, **Sopieva B.A.**

LINGUISTICS AND SEMIOTICS OF ADVERTISING SLOGANS: TECHNOLOGY AND GADGETS

This article deals with the problem of investigating linguistics and semiotics aspects of advertising, especially in technology and gadgets in English and Kazakh languages. By distinguishing the characteristic differences and unique approaches of each language we aim to conduct an investigation into intricate world of nuances of promoting language.

Keywords: technology, gadgets, semiotic analysis, linguistic analysis.

The use of slogans in advertising is an impactful tool that business employ use to communicate their message to purchasers. Advertising slogans are written to create remarkable and impactful phrases that encapsulate the significance of a product or brand. These slogans frequently rely on linguistic and semiotic strategies to convey meaning and persuade consumers to obtain a particular product or service. In the context of technology and gadgets, advertising slogans play a crucial role in promoting the latest innovations. In this captivating exploration the article delves into the complex relationship between linguistics and semiotics in the advertising of technology and gadgets. It uncovers the significant persuasive linguistic and semiotic influence.

Advertising slogans have been used for many years as method to capture buyers' attention and promote products or services. In the 20th century, slogans were simple, yet focusing on the key features and benefits of a product. At that time, the illustration side was much more essential than commercial income. It can be seen in various advertisements from garish named companies as Kodak, Panasonic, Duracell and etc. An illustration of Kodak camera provided below is a bright example of the early advertisement. Characterized by its simplicity, this advertisement predominantly accentuates the salient features and advantageous attributes of the camera, strategically tailored to appeal to potential consumers. As advertising techniques developed, slogans became more creative, combining elements of humor, emotion, and catchy phrases. For example, The Energizer Bunny advertisement campaign

with a slogan 'Keep going and going'. The campaign features a pink toy rabbit with sunglasses and flip-flops, beating a drum, powered by Energizer batteries and symbolizing the idea of longevity, endurance, and sustained performance of the product. The pink bunny acts as a symbolic portrayal of the Energizer battery's remarkable durability and superior performance, emphasizing its capability to surpass and excel beyond rival products available in the marketplace. In contemporary times, the evolution of technology and gadgets has exerted additional influence on the evolution of advertising slogans, as corporations endeavor to synchronize their messaging with the rapidly evolving digital landscape. As an illustration, we can reference the promotional campaign for GoPro action cameras. The slogan "Be a Hero" stands out for its simplicity, yet remains memorable and resonant. By invoking the concept of a "Hero," the advertisement conjures images of bravery, courage, and remarkable accomplishment, catering to the desires of purchasers inclined towards pushing their limits.

In analyzing advertising slogans from a linguistic side of a view, it is important to acknowledge their underlying semiotic structures and communicative strategies. According to Saussure: «The linguistic sign unites, not a thing and a name, but a concept and a sound-image. The latter is not the material sound, a purely physical thing, but the psychological imprint of the sound, the impression that it makes on our senses» [1, p 66]. The signifier and signified relationship functions as the foundation of meaning-making in language. This concept can be applied to advertising slogans, where the words or phrases (signifier) are selected to evoke certain concepts, emotions and associations (signified) in the minds of consumers.

Under the influence of Ferdinand de Saussure, Roland Barthes wrote his «Rhetoric of the Image» (essay from the collection 'Image. Music. Text') about the role of textual elements in advertising. [2] Advertising slogans use persuasive language techniques to capture attention, spark curiosity, and shape consumer actions. Barthes suggests that these slogans leverage linguistic tools like puns, rhymes, and wordplay to craft memorable and appealing phrases.

Advertising heavily depends on symbols and visual elements to communicate messages and establish connections with consumers. One of the scholars who focused on this field was Umberto Eco. He states "Visual signs such as images colors and symbols possess a direct impact on consumers' emotions and can evoke desired responses. Advertisers strategically employ visual cues to trigger specific associations and create memorable experiences" [3, p. 118]. Eco explores how advertisements employ visual elements, such as images, colors, and typography, to communicate messages and evoke specific associations and emotions in consumers.

Nowadays visual elements such as modern designs and futuristic elements are often integrated into these advertisements to enhance their semiotic appeal. By examining the linguistic and visual elements of slogans, we can uncover the underlying meanings they aim to convey.

In the first example of our practical task we see flagship headphones from the Redmi brand. Redmi is a separate brand from the Chinese corporation Xiaomi opened in 2010. As a separate brand, Redmi has flagship smartphones in the K, Y, Redmi 1-10, Redmi S2, Redmi Pro, Redmi Go and Redmi Note lines; headsets including Redmi Buds, Redmi Airdots; Redmi Band bracelets and the simple Redmi 1A monitor. In Photo 4.1, you can see the Redmi Buds 5 Pro in an advertisement in Kazakh. The slogan in Kazakh is "Көбірек үн, аз шуыл". It means "More sound, less noise". And in photo 4.2, you see an advertisement in English, which sounds like this: "Nothing but your beat". Literally translated, it means "Nothing but your sound". In comparing these two advertisements, we can clearly see the significant differences that result from the cultural and linguistic differences between Kazakh and English society. "Көбірек үн, аз шуыл" is itself an incorrect adapted translation into Kazakh. Because, in the Kazakh language, the slogan has lost its zest and lacks consonance. If we take into account the fact that in all commercial advertisements the most important thing - selling advertising. In order for advertising to be successful need a "screaming" slogan, which is easy to remember, and it should be concise and reflect the essence of the product, bright visualization and promotion. And here we see "Көбірек үн, аз шуыл" and "Nothing but your beat". In the English version of the advertisement of this product of Xiaomi, buyers will be interested in a bright slogan that promises us complete immersion thanks to the

word “Nothing”. That is, we will listen only to pure acoustic sound and melody without extraneous obstacles. And in the Kazakh version there is a feeling that the product promises to be with good noise reduction, but not excellent. Saying “көбірек” which means “more”, we broadcast to the buyer a very different picture where in the headphones you will certainly hear extraneous sounds, but the pure sound from your device will sound a little clearer and louder.

A close-up photo of the Redmi Buds 5 Pro earbuds in their charging case. The case is black and has a glossy finish. The earbuds are purple with silver accents, and they have a sleek, minimalist design. There is a wisp of white smoke coming out of the case, which suggests that the earbuds are being used and that they are producing high-quality sound. The black and purple color scheme of the earbuds is bold and eye-catching. It could be seen as signifying luxury, sophistication, and mystery. The sleek, minimalist design of the earbuds reinforces the image of sophistication and quality. The wisp of white smoke coming out of the charging case is a symbolic representation of the sound quality of the earbuds. It suggests that the earbuds produce clear, crisp sound that is so good that it can be seen as a physical manifestation. The advertisement does not show the earbuds being worn by a model. This may be because the advertiser wants the focus to be on the earbuds themselves, rather than on the person wearing them. The advertisement is likely to appeal to consumers who are interested in music, technology, and luxury goods. The target audience can be the vast majority of people as the advertisement is in English.

Redmi Buds 5 Pro in Kazakh interpretation. A close-up photo of the Redmi Buds 5 Pro earbuds in their charging case. The earbuds are black with silver accents, and they have a sleek, minimalist design. The charging case is also black and has a glossy finish. The black and silver color scheme of the earbuds signifies luxury, sophistication, and modernity. The sleek, minimalist design of the earbuds signifies that they are high-quality and well-made. The close-up photo of the earbuds signifies that they are the star of the show and that the advertiser wants viewers to focus on their design. The advertisement for the Redmi Buds 5 Pro is designed to appeal to consumers who are looking for a stylish, high-quality pair of wireless earbuds with noise cancellation technology. The advertisement does not show the earbuds being worn by a model, which is a common tactic in advertising for wearable tech. This may be because the advertiser wants the focus to be on the earbuds themselves, rather than on the person wearing them.

The Redmi Buds 5 Pro ads use semiotic elements like color, design, imagery, and text to create a positive image of the product and appeal to their target audiences. While they share some common features, the specific choices differentiate them to resonate with cultural preferences and demographics.

In the second example, we took an advertisement from another Chinese brand Honor. The Honor brand was founded in 2012 from the Chinese corporation Huawei. Currently, the brand has a series of smartphone lines (Honor flagship series, Magic series, V, C, i, X, A, S, Lite, Play, Note, E series), Honor MagicBook series of laptops, accessories (Honor Band series, Honor Magic Watch series), tablets (Honor Pad8, Honor PadX8), software (Huawei EMUI, Honor MagicOS). In photos 5.1 and 5.2, you can see Honor’s X-series model, the Honor X9b. The first advertisement was placed in social networks and in public places in the cities of Kazakhstan. This photo was taken in one of the cars of Almaty subway. As you can see the advertisement is presented in two languages: Kazakh and Russian. Although Russian has no official status, it is an unspoken language of interethnic communication, which is probably why it was decided to make advertising in two languages. The slogans in three languages are as follows: “Күшті. Тіпті бетер күшті”, “Круто. Даже слишком”, “Unlock your extra power. The very first thing that catches your eye is the slogan in Kazakh, because it is nothing but a direct translation of the Russian version. If in the Russian version, “Круто. Даже слишком” sounds more salesy and intriguing, then in the Kazakh version one can feel the incorrectness or rather “rudeness” of the direct translation. Even if the advertiser would have preferred to simply translate from one language to another, it should have been done correctly. A more correct version should sound something like this: “Күшті. Тіпті керемет.” Or “Күшті. Өте күшті” Since «Тіпті бетер күшті» does not carry a meaningful semantic load. However, in the sense of a sales slogan it is difficult to recognize the

message of the manufacturer or advertiser. Perhaps they tried to keep the “magic” and mystery from the English version, but in the advertisement of Kazakhstan, it is not clear what the product is. It is difficult for the consumer to recognize why he should choose this particular model, how it differs, for example, from another Honor X-series model. Perhaps they tried to emphasize that they improved the Honor X9a model and everything became “cooler” in the Honor X9b model. And in the English version, we can see the main feature of the smartphone is “extra power”. Saying “Unlock your eXtra Power” the advertisement makes it clear that this smartphone will help unlock new horizons in technology. The smartphone promises to be the most powerful.

The two smartphones positioned side-by-side create a sense of comparison and competition. The orange phone, tilted forward and displaying a close-up image, could be seen as more prominent and attention-grabbing, suggesting it is the newer or more powerful model. The contrasting colors (orange and black) could represent youthful vibrancy and sleek sophistication, respectively, appealing to a wider audience. The advertisement uses semiotic elements like color, positioning, language, and text to portray the Honor X9b 5G as a stylish, powerful, and reliable smartphone with a unique selling proposition (free screen replacement). It targets a Kazakh audience and emphasizes the phone’s visual appeal, advanced features, and durability. The advertisement does not show the phone being used by a person, which is a common tactic in smartphone advertising. This may be because the advertiser wants the focus to be on the phone itself, rather than on the person using it.

In the English tarher audience advertisement, a black Honor X9b 5G smartphone placed on a white pedestal against a white background. The phone is tilted slightly to the right, and the screen is on, displaying a yellow abstract image with streaks of light. The black phone on a white background creates a stark and minimalist image, suggesting sophistication and luxury. The tilted position of the phone adds a sense of dynamism and movement, hinting at the phone’s power and performance. The yellow abstract image on the screen is eye-catching and memorable, but its meaning is open to interpretation. It could represent speed, energy, or creativity, aligning with the “eXtra” tagline. The advertisement uses semiotic elements like color, composition, text, and imagery to portray the Honor X9b 5G as a powerful, stylish, and premium smartphone that offers users something extra special. It targets a tech-savvy audience who appreciates performance, design, and individuality.

In conclusion, the linguistic and semiotic analysis of advertising slogans shows the complex strategies used to grab consumers’ attention and impact their buying choices. Through the lens of Ferdinand de Saussure’s theory of the signifier and the signified, advertisers can strategically craft slogans that not only convey surface-level messages but also evoke deeper associations and emotions linked to the brand and its products. Works of Roland Barthes and Umberto Eco gives valuable insights into the underlying linguistic and semantic aspects of advertising communication. By studying advertisements in Kazakh and English, we enhanced our knowledge of cross-cultural advertising practices and emphasizes the significance of cultural context in creating successful slogans. The fusion of linguistics and semiotics empowers advertisers to navigate the complexities of consumer perception, cultural context, and brand identity, ultimately driving engagement, fostering brand loyalty, and shaping the discourse surrounding technology and gadgets in the advertising landscape.

REFERENCES

1. Saussure, Ferdinand de. *Course in general linguistics.*// Eds. Charles Bally & Albert Sechehaye. Trans. Wade Baskin. – NY: The Philosophical Society, 1959 – P. 66
2. Barthes Ronald *Image Music Text*// *Essays selected and translated by Stephen Heath* – London: FontanaPress, 1977
3. Eco Umberto *The theory of Semiotics* – Indiana University press, 1983

Ергешова Мухлиса

Бакалавр иностранной филологии КазУМОиМЯ
им. Аблай Хана, Алматы, Казахстан
электронная почта: ergeshovamuhlisa@gmail.com

БОЛЬШЕ ЧЕМ СЛОВА: ИСКУССТВО И НАУКА ЛИНГВИСТИЧЕСКОГО МАРКЕТИНГА В СОВРЕМЕННОМ БИЗНЕСЕ

В статье проводится всестороннее исследование пересечения лингвистики и маркетинга, подчеркивая глубокое влияние языка на поведение потребителя и процесс принятия решений. Статья подчеркивает силу слов и их стратегическое использование в формировании реальности, вызывании эмоций и оставлении долговременного впечатления в маркетинговых процессах. Также влияние маркетинговой лингвистики как междисциплинарного направления свидетельствует о растущем признании языка как коммерческой структуры.

Ключевые слова: маркетинг, убеждающий язык, маркетинговая лингвистика, стилистические приемы.

Mukhlissa Yergeshova

Undergraduate of Foreign Philology of
Ablai Khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: ergeshovamuhlisa@gmail.com

BEYOND WORDS: THE ART AND SCIENCE OF LINGUISTIC MARKETING IN MODERN BUSINESS

The article provides a comprehensive exploration of the intersection between linguistics and marketing, highlighting the profound influence language has on consumer behavior and decision-making. It underscores the power of words and their strategic use in shaping reality, eliciting emotions, and leaving lasting impressions. In the competitive business landscape, the ability to master language and use it effectively in marketing strategies is a key determinant of success. The emergence of marketing linguistics as an interdisciplinary field of study is a testament to the growing recognition of language as a commercial structure.

Key words: marketing, persuasive language, marketing linguistics, stylistic devices.

Words. What a powerful utterances? In our mundane life we do not really pay attention to the way we speak and perceive language. We tend to forget the impact that words have and how they can reshape reality, elicit strong feelings, and leave a lasting impression.

The winner in this life is someone who understands its powerfulness and weight. Mastering the word is what is going to make your business's marketing successful and define you as a great influential leader. In our ever-evolving world, when businesses go hand in hand with these changes, effective communication is more crucial than have ever been.

The importance of efficient marketing in today's fast-paced and cutthroat corporate environment cannot be underscored. Traditional marketing techniques are insufficient as businesses seek to stand out from the competitors and establish a connection with their clients. Businesses need to use the art and science of language marketing to draw customers in this age of information overload by grabbing their attention, arousing their emotions, and eventually changing their behavior.

Marketing Linguistics

Recently, there has been a growing need to understand language as a commercial structure. As a result, a new interdisciplinary branch of study known as marketing linguistics has emerged. The field

of marketing linguistics is concerned with the unique role that languages play as both linguistic and economic phenomena and as a means of communication. Languages play a vital role in the efficiency and vibrancy of macro- and microeconomic processes, which are mainly, connected to the advertising of specific goods in particular market niches.

Marketing linguistics combines marketing activities with communicative space cultivation, focusing on language's special status as a communication system and economic phenomenon, ensuring effectiveness and dynamism in macro- and microeconomic processes. [1]

The Language of Persuasion

The foundation of any successful marketing campaign is effective persuasion. Marketers use persuasive language to influence consumer behavior. They aim to draw attention, sustain interest, be remembered, and prompt the desired action. Language choices are tailored to achieve these goals.

The persuasive language and its potential impact on consumer behavior are enormous. Businesses obtain important insights into the strategies that increase conversions and client loyalty, from the utilization of social proof and scarcity to the potency of positive framing and emotional appeals with the help of careful, precise word choice. Persuasive messages can be tailored to appeal to different human needs, such as safety needs, social needs, and self-esteem needs.[2]

Crafting the Perfect Brand Message

Marketing is an intensely linguistic business. Companies understand it very clearly. Businesses get insights into the cognitive processes that underpin decision-making and how language can be used to sway consumer decisions, from the use of persuasive rhetoric to the craft of narrative. Effective marketers use those techniques in brand-building; especially a huge attention is paid to brand's slogan. [3]

Have you ever wonder why some brands slogan stick with you forever? It is the power of words and so-called rule of three is used. So what does rule of three mean? It says: Simplify, Captivate, Succeed. With the help of "the magic three" businesses elevate their brands names'. Human brain loves number three, it is a formula that is easy to remember and process. This proven tactic is used by some of the biggest brands. For instance McDonalds – "I'm loving it", Nike's slogan – "Just do it". These aren't just catchy phrases they strategically crafted by marketers to be memorable. Building a strong brand identity is crucial in today's crowded marketplace. The art of choosing the right words, tone, and voice to convey a brand's values, personality, and unique selling proposition marketer's aim. Through previous, real-world examples, we see how businesses choose right words to create a brand message that captivates and compels their target audience.

The usage of stylistics devices in marketing campaigns

Effective communication is essential in achieving a marketer's main goal, which is growth of sales. In order to achieve it a lot of marketers use stylistic devices in marketing texts. For example let's take several examples of famous brands using stylistic devices:

1. Metaphor: *Apple's "Think Different" Campaign*

Apple's famous "Think Different" campaign is a great example of the use of metaphor. The campaign associated Apple products with the innovative thinking of iconic figures like Albert Einstein and Martin Luther King Jr., suggesting that Apple users are also innovative and non-conformist.

2. Simile: *BMW's "The Ultimate Driving Machine"*

BMW's tagline, "The Ultimate Driving Machine," uses a simile to compare their cars to the highest standard of driving machines. This implies that driving a BMW provides the best possible driving experience.

3. Personification: *M&M's Characters*

M&M's has personified their candies into characters with distinct personalities. This makes the brand more relatable and engaging to consumers, and it's a fun way to differentiate their product from other candies.

4. Hyperbole: *Red Bull's "Gives You Wings"*

Red Bull's slogan, "Gives You Wings," is a hyperbolic statement implying that drinking Red Bull

gives you an energy boost. Of course, Red Bull doesn't literally give you wings, but the exaggeration effectively communicates the energy-boosting effect of the drink.

5. Alliteration: *Coca-Cola's "Taste the Feeling"*

Coca-Cola's "Taste the Feeling" campaign uses alliteration, where words starting with the same sound are used in quick succession. This makes the slogan catchy and memorable.

6. Onomatopoeia: *Rice Krispies' "Snap! Crackle! Pop!"*

Rice Krispies uses onomatopoeia in their slogan "Snap! Crackle! Pop!" These words mimic the sound that Rice Krispies make when milk is added, creating a sensory experience that consumers can anticipate when they eat the cereal.

7. Repetition: *Kit Kat's "Have a Break, Have a Kit Kat"*

Kit Kat's slogan, "Have a Break, Have a Kit Kat," uses repetition to reinforce the brand's message. The repetition of the phrase "Have a" makes the slogan more memorable and emphasizes the idea of taking a break with a Kit Kat.

These examples demonstrate how stylistic devices can be effectively used in advertising marketing to create memorable and persuasive messages.

Conclusion

In conclusion, the art and science of linguistic marketing play a pivotal role in modern business. The strategic use of language in marketing not only helps businesses stand out in a competitive environment but also fosters a deeper connection with customers. As businesses continue to navigate the fast-paced and cutthroat corporate environment, the mastery of linguistic marketing will undoubtedly remain a critical success factor.

REFERENCES

1. Kelly-Holmes H. The linguistic business of marketing //The business of words: Wordsmiths, linguists, and other language workers. – 2019. – С. 36-50.
2. 11.4 Persuasive Strategies – Communication in the Real World (umn.edu)
3. Дитхль Е., Хершген Х. Практический маркетинг: Учеб. пособие / Пер. с немецкого А. М. Макарова; Под ред. И. С. Минко. М.: Высш. Шк. ИН-ФРА-М, 1996. 255 с.

УДК 81

Ержан А.,

Бакалавр КазУМОиМЯ Абылай хан атындағы

Специальность «6В02302 Шет тілдер филология»

Алматы, Қазақстан

e-mail: galymzhanovna.26@mail.ru

ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ЖӘНЕ АМЕРИКАНДЫҚ БАСПАСӨЗДЕГІ ЭВФЕМИЗМДЕРДІҢ САЛЫСТЫРМАЛЫ ЖӘНЕ КОНТРАСТИВТІ АНАЛИЗІ

Бұл мақалада Қазақстан мен Америка Құрама Штаттарының баспасөзіндегі эвфемизмдердің қолданылуы қарастырылып, олардың қызметі мен мәдени контексттеріне назар аударылады. Салыстырмалы және қарама-қарсы талдау арқылы автор тіл таңдауы осы екі елдегі әртүрлі әлеуметтік нормаларды, құндылықтарды және медиа тәжірибелерді қалай көрсететінін зерттейді.

Түйін сөздер: Эвфемизм, мәдениет, этикет, құндылықтар

Yerzhan A.,

Undergraduate of Foreign Philology of Ablai khan

KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: galymzhanovna.26@mail.ru

COMPARATIVE AND CONTRASTIVE ANALYSIS OF EUPHEMISMS FUNCTIONING IN KAZAKHSTANI AND AMERICAN PRESS

This article examines the use of euphemisms in the press of Kazakhstan and the United States, focusing on their functions and cultural contexts. Through comparative and contrastive analysis, the author will explore how language choices reflect differing social norms, values, and media practices in these two countries.

Key words: Euphemism, culture, etiquette, values

Language has an interpersonal nature in which language serves as a speaker's attitude and as an influence on attitudes and behavior of the speakers. Language has expressive and informative function (Leech, 1982: 205). On this basis, language actively shapes the way people view themselves and the world around them. Through carefully crafted arguments and persuasive appeals, language can influence our opinions, nudge our behaviors, and even lead to collective action. This informative function, woven into the very fabric of our communication, holds immense power to educate, challenge, and ultimately, transform both individuals and societies. Harmonious relations in society, including language life, will be implemented taking into account cultural customs. One way to express something bad and ugly in order to be good, or in other words, something rough in order to be smooth, is defined as a euphemism. According to O.S. Akhmanova offers the following definition: "Euphemisms are emotionally neutral words or expressions used instead of synonymous words and expressions that seem indecent, rude or tactless to the speaker" [1, p.534].

Euphemism in English is necessary to smooth the verbal abuse, the name of body parts, mental and physical abilities, appearance, age, social and financial status, etc. Same as in English Kazakh language contains also euphemism. Kazakh is known as an eloquent language. The using of euphemism in Kazakh is indispensable as a part of politeness term. Broadly, the reasons for using euphemism in Kazakh language are: to avoid from declaring something frightening and unpleasant, to disguise something sensitive, to discuss taboo things, to express respect to the listeners, and to bring close with listeners. Based on the field, the usage of euphemism in Kazakh press is in the matter relating to political speeches, corporate announcements, literature and fiction. In addition, euphemism is also used to refer to community members deviating action, disgusting things, and showed the modesty behavior. The Kazakhs used euphemism as a form of respect for the speaking partner or object of conversation.

Kazakh euphemisms boast a rich heritage deeply intertwined with the cultural fabric, language nuances, and historical legacy of Kazakhstan. This linguistic tradition has evolved over time, reflecting the core values and norms held dear by the Kazakh people. In Kazakhstan, the concept of showing respect for elderly men known as the euphemism "myrza". Itgb holds a paramount role, emphasizing the importance of preserving one's dignity and reputation. While not a direct translation, "myrza" embodies the spirit of maintaining honor and face within Kazakh culture (https://forbes.kz/news/2017/05/03/newsid_143231)

The intricacies of "myrza" are depicted in various forms, echoing the sentiments of individual morality, prowess, and accomplishments. "Myrza" serves as a societal gauge in determining the allocation of resources and resolving the delicate balance of individual needs within the community. For instance, when an individual demonstrates remarkable abilities and high moral standing, it is customary for those in authority to allocate additional resources. Similarly, the consideration of "myrza" becomes crucial when dealing with relatives of those in authority who may possess fewer skills but seek additional resources. Navigating this scenario requires a delicate approach, involving the thoughtful application of euphemistic language to gracefully decline requests, aligning with the principles of "myrza" etiquette.

Kazakh cultural norms, deeply rooted in a nomadic history and the ethos of hospitality, contribute to a nuanced classification of euphemisms. The language of politeness extends beyond individual abilities to encompass familial ties, work relationships, and hierarchical structures, mirroring the

inclusive nature of Kazakh society. This cultural complexity and refinement in the use of euphemisms find resonance in the intricate tapestry of Kazakh heritage, making language a subtle yet powerful expression of societal values.

Since the onset of Kazakhstan's contemporary cultural shifts, marked by the country's independence in 1991, there has been a discernible evolution in the Kazakh language, reflective of changing societal norms and expressions. With the embrace of a more direct and modern vernacular, the younger generation, particularly those born after the millennium, has departed from the use of extensive euphemisms that characterized earlier generations.

As an example, the euphemism which was used in the article of Forbes "Is there an opportunity to announce a public sanction to an unsecured investor?" "unsecured investor" is possible, which is a milder and less direct way to designate an undesirable or insufficiently qualified investor. This can be used to mitigate or reduce the negative impact on an investor who does not meet certain requirements or expectations. (Forbes. 2023. № 4 (159).

In the same press of Forbes in this text, one can single out the euphemism "very doubtful", which is used to weaken or mitigate the negative meaning or assumption of the possibility of criminalizing the owners of AMT and management. This expression sounds less strict and specific than, for example, "unlikely" or "impossible", which helps to soften the tone and make the statement less categorical.

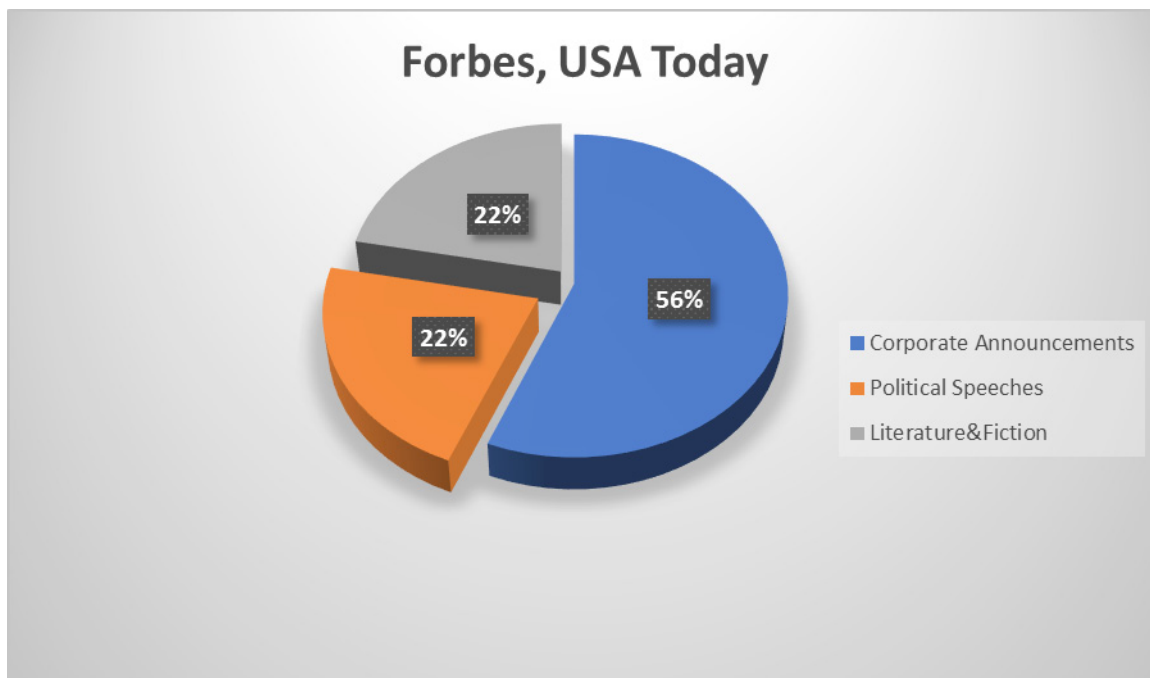
The passage of the article "Old mistakes of Zhana Kazakhstan" utilizes several euphemisms, often with critical undertones, to express dissatisfaction with Kazakh President Tokayev's September message and governance style. Here are some examples and their analysis:

"Exciting mountain that turned into another project without high-quality performers": Euphemism: "Exciting mountain". As we analyzed this metaphor ironically critiques the initial hype surrounding the message, suggesting it ultimately amounted to an underwhelming project lacking skilled personnel. Next phrase is "Overlapping goals and objectives": Euphemism: "Overlapping" As we analyzed this suggests a lack of clear priorities and ineffective planning, with new goals merely adding to existing, unfulfilled ones. "Map of medium- and long-term risks": Euphemism: "Map of risks". Analysis of the euphemism: it highlights the perceived failure to conduct proper risk assessment and address potential future challenges. "Not studying the system and its morality": Euphemism: "Not studying the system and its morality". As we analyzed: it implies a deeper criticism of ignoring systemic issues and ethical considerations in governance.

English euphemisms are known for their directness and conciseness. While considering the situation in the United States, where a seemingly simple response like "a pause + yes" actually implies a negative answer. In everyday interactions, the use of euphemisms becomes a distinctive reflection of one's personality. The euphemisms chosen often serve to underscore an individual's character and their stance on various events. As an alternative example, let's turn to literature. In the book "The Pursuit of Happiness," the protagonist, Chris Gardner, faces a challenging interview question. When asked about his lack of formal education, Gardner responds with a euphemism, stating that he's had "some difficulties." This indirect expression subtly communicates the hardships he has encountered without overtly stating them. Such instances in English discourse provide a glimpse into how individuals navigate language to convey nuanced meanings, revealing aspects of their personality and attitudes. This linguistic phenomenon, while still present, may not be as pervasive as in historical feudal times, and individuals who don't adhere to religious beliefs may abstain from using euphemisms related to deities.

One of the examples that can be considered as media discourse article from the press USA Today, "disastrous" (describing aspects of the Senate deal). The term "disastrous" is a strong evaluative expression used to characterize certain aspects of the Senate deal. In this context, it functions as a euphemism to convey a highly negative assessment without explicitly detailing the specific objections. By labeling the aspects as "disastrous," it creates an emotional impact, suggesting that the Senate deal has severe, potentially harmful consequences. The euphemism here is employed to communicate a strong critique in a vivid and attention-grabbing manner.

(usatoday.com/story/news/politics/2024/02/01/vulnerable-house-republican-bipartisan-border-deal-biden/72413859007/)

Euphemisms are a common tool for manipulating public consciousness. Their linguistic nature is such that they distract the recipient's attention from a forbidden concept, and are emotionally neutral substitutes for undesirable or too harsh designations.

The ability of euphemisms to manipulate the recipient is determined by a number of factors:

- firstly, euphemisms hide the true essence of the phenomenon by creating a neutral or positive connotation;

- secondly, the recipient usually does not have time to isolate euphemisms from the context and make sense of them, since the abundance of information in modern society makes it difficult to navigate the linguistic material and its critical assessment;

- thirdly, in order to assign the status of a euphemism to a word, it is necessary to identify the taboo denotation hiding behind this word, otherwise the euphemism will not be "recognized";

- fourthly, a small part of the recipients are familiar with this linguistic phenomenon; without knowing the essence of the phenomenon, it is impossible to understand how manipulative influence is carried out.

The dependence of the use of euphemism on the context and on the conditions of speech: the stricter the social control of the speech situation and the self-control of the speaker of his own speech, the more likely the appearance of euphemisms; and, conversely, in poorly controlled speech situations and with high automatism of speech (communication in the family, with friends, etc.), "direct" euphemisms may be preferred designations, or dysphemisms.

The social conditionality of the idea of what can be a euphemism: what is regarded as a euphemism in one environment may receive different assessments in another.

Thus, euphemisms are a substitute for taboo words, which are rude, undesirable, illegal, more correct words and expressions. The purpose of such a replacement is to avoid communication failures, as well as to disguise certain facts of reality. The signs of euphemism are: the presence of a negative denotation, improvement of the denotation, formal improvement of the denotation while maintaining the truth and informativeness of the statement.

This comparative analysis of euphemisms in Kazakhstani and American press has revealed fascinating insights into the cultural values and communication styles embedded within each media landscape.

Conclusion:

As we've analyzed, American press tends to favor more direct and transparent language, even when addressing sensitive topics. Euphemisms are used selectively, often for humor or to soften negativity. While Kazakhstani press often employs euphemisms more frequently, reflecting a cultural preference for indirectness and respect for authority. This can create ambiguity but also nuance and politeness. Both cultures use euphemisms to navigate power dynamics, but the motivations differ. American media might use them to critique authority, while Kazakhstani media might use them to avoid directly challenging it.

For further research we could delve deeper into specific topics, such as how euphemisms evolve over time, their use in political discourse, or their impact on public opinion. Additionally, exploring the use of euphemisms in other languages and cultures could offer even broader insights into the intricate relationship between language and cultural values

LITERATURE

1. Forbes. 2024. No. 2, Forbes. 2018. No. 7
2. Allan, Keith & Kate Burridge. (1991). Euphemism and Dysphemism: Language and Its Relation to 3. Reality. Oxford University Press.
4. Journal of English Linguistics, vol.51 (2023)

УДК 81`322.2

Карпенко Т.Е.,

канд.филол.наук КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Алматы, Казахстан, e-mail: tatiana_karpe@mail.ru

Сулейменова А.,

Студент ОП Иностранная филология КазУМОиМЯ
имени Абылай хана, Алматы, Казахстан
e-mail: suleimenova2411@gmail.com

Кожамет А.,

Студент ОП Иностранная филология КазУМОиМЯ
имени Абылай хана, Алматы, Казахстан
e-mail: imrightfull@gmail.com

**ИДЕЙНО-СОДЕРЖАТЕЛЬНОЕ ПРОСТРАНСТВО ЛИТЕРАТУРНОГО
ПРОИЗВЕДЕНИЯ ЧЕРЕЗ ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ
(НА ПРИМЕРЕ РОМАНА «LITTLE WOMEN» ЛУИЗЫ МЭЙ ОЛКОТТ)**

В статье рассматривается влияние цифровых технологий на лингвистический анализ и исследования в области литературного произведения. Статья акцентирует внимание на компьютерной лингвистике и анализе текста на естественном языке с использованием языка программирования Python и библиотеки spaCy. Демонстрируются методы анализа, такие как определение главных персонажей, анализ наиболее используемых местоимений и сентиментальный анализ.

Ключевые слова: компьютерная лингвистика, цифровые технологии, лингвистический анализ, естественный язык, сентимент анализ.

Карпенко Т.Е.,

candidate of philological sciences, Ablai khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: tatiana_karpe@mail.ru

Suleimenova A.,

Undergraduate of Foreign philology of Ablai khan

KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: suleimenova2411@gmail.com

Kozhakhmet A.,

Undergraduate of Foreign philology of Ablai khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: imrightfull@gmail.com

THE IDEOLOGICAL AND CONTENT REALM OF A LITERARY WORK THROUGH DIGITAL TECHNOLOGIES (ON THE BASIS OF “LITTLE WOMEN” BY LOUISA MAY ALCOTT)

The article examines the influence of digital technologies on linguistic analysis and research in the field of literary works. The article focuses on computational linguistics and natural language text analysis using the Python programming language and the spaCy library. The methods of analysis demonstrated include identifying main characters, analyzing the most frequently used pronouns, and sentiment analysis.

Key words: computational linguistics, digital technologies, linguistic analysis, natural language, sentiment analysis.

The advent of computers in our lives has set a new direction for linguistic research, and today linguistic activity in the field of information technology is a necessity. Computational linguistics is one of the aspects of applied linguistic activity that is developing most actively today, and therefore deserves special attention.

Natural Language Processing (NLP) is an important task in the field of artificial intelligence. The definitions of this term indicate the relationship between NLP and AI. The NLP specialist L. Hobson writes that “natural language processing is a field of research in computer science and artificial intelligence (AI) dealing with languages such as English or Chinese. Processing usually involves translating natural language into data (numbers), with which a computer can obtain information about the world around it” [1, p.38]. Vasiliev Yu. offers the following definition: “Natural Language Processing (NLP) is a field of artificial intelligence aimed at processing and analyzing data in natural language and teaching machines to interact with people in natural language (a language formed naturally throughout history)” [2, p.22].

Computational linguistics exists as an independent scientific field: it has its place among other sciences, methods of analysis of linguistic modeling, ways of presenting linguistic and semantic information. According to scientists, computational linguistics, or automated text processing of natural languages, “arose at the junction of such sciences as linguistics, mathematics, computer science (ComputerScience) and artificial intelligence” [3, p.8].

The appeal to the study and application of digital technologies in the field of linguistics and philology is one of the new and promising directions in modern linguistics, which allows us to significantly expand the means of analysis, reliability and reasonableness of linguistic facts.

The digital technology used to study linguistic texts in this article uses the Python programming language. The main purpose of using Python software tools is to identify, confirm and analyze the subject matter, strengthen the idea, confirm the relevance of language units for the semantic content of the book, i.e. linguistic stylistic analysis of the text of a work of fiction. “Python – being a general and multi-purpose programming language – can be used to build applications and systems for different domains and solve diverse real-world problems. Python comes with a standard library that hosts a large number of useful libraries and modules that can be leveraged to solve various problems” [4, p.73].

There are many textbooks and resources available on how to use Python for linguistic purposes, for example: “Natural Language Processing with Python” by Steven Bird [5], “Natural Language Processing in Action” by L.Hobson [1], “Text Analytics with Python” by S. Dipanjan [4], “Getting Started with Natural Language Processing” by E. Kochmar [6], “Natural Language Processing: A

Textbook With Python Implementation” by Lee R. [7], etc.

These resources cover topics such as text preprocessing, part-of-speech tagging, named entity recognition, sentiment analysis, and much more, making Python a versatile tool for exploring language data and conducting linguistic research. These books provide practical guidance, examples, and exercises for using Python in various aspects of linguistic analysis and natural language processing.

New approaches in the linguistic and stylistic analysis of texts are relevant for a student studying under the educational program “Foreign Philology”.

The object of research in this article is a work of art, a text in which the ideological and thematic content is revealed by using technology. The book “Little Women” by author Louisa May Alcott was taken for analysis [8].

This popular novel concerns the lives and loves of four sisters growing up during the American Civil War, and was based on Alcott’s own experiences as a child in Concord, Massachusetts. The story follows the lives of the four March sisters – Meg, Jo, Beth, and Amy – and details their passage from childhood to womanhood. The novel has been said to address three major themes: domestic life, work, and true love, all of them interdependent and each necessary to the achievement of its heroine’s individual identity.

When analyzing the book, some aspects of the semantic and ideological content of the work were analyzed by using software tools of the Python programming language. At first, the text of the book underwent preliminary technical processing: full text is available from Project Gutenberg site (<https://www.gutenberg.org/>) [9], then it was saved in Notepad as a text format with an extension .txt, then it was opened in the Python program, then with the help of basic Python codes, text tokenization was carried out, i.e. the text was divided into tokens, individual words with the removal of stop words. “Word tokenization is the process of splitting or segmenting sentences into their constituent words. A sentence is a collection of words and with tokenization we essentially split a sentence into a list of words that can be used to reconstruct the sentence” [4, p.126]. Python used nltk and SpaCy libraries to work with text data. “Python can handle text data really well and this has led to several popular libraries like NLTK, Gensim, and spaCy for natural language processing, information retrieval, and text analytics.” [4, p.75].

After that, the book was analyzed using Python codes for such linguistic tasks: finding the main characters, the most used pronouns, sentiment analysis.

MAIN CHARACTERS

Discovering the main characters in a novel through Python involves employing natural language processing (NLP) techniques to analyze the text and identify recurring character names. This process is valuable for understanding the narrative structure, character relationships, and central themes within the novel.

In the context of “Little Women,” the code aims to reveal key characters by identifying the most frequently mentioned persons. This approach leverages spaCy’s linguistic analysis capabilities to automatically recognize and quantify the presence of character names in the text.

Main Characters in ‘Little Women’ with Frequency are:

1. Jo: 1229 occurrences
2. Amy: 635 occurrences
3. Laurie: 565 occurrences
4. Beth: 446 occurrences
5. Meg: 297 occurrences

The frequency analysis from the code output indicates that “Jo” appears most frequently in “Little Women” with 1229 occurrences. This high frequency aligns with Jo’s role as the main protagonist, making her a central and prominent character in the narrative. Jo’s recurrent presence allows readers to gain insights into her character, understand her hobbies such as reading, and follow her development throughout the story.

Similarly, “Amy” and “Laurie” also have significant frequencies (635 and 565 occurrences,

respectively). This suggests that Amy March, one of the March sisters, and Laurie, a close friend, play vital roles in the storyline. Their recurring appearances indicate their involvement in significant events and contributions to the overall plot.

“Beth,” with 446 occurrences, holds a notable but slightly lower frequency. This suggests that Beth March is a character of significance, likely linked to key moments or themes within the novel. Her recurring presence contributes to the dynamics of the March family.

“Meg” appears 297 times, indicating that while she may not be as central as Jo, Meg March still maintains a considerable presence in the narrative. Her recurrent appearances contribute to the understanding of the March family dynamics and her individual experiences.

In summary, the frequency distribution reflects the importance of these characters in “Little Women,” with Jo standing out as the central figure, while Amy, Laurie, Beth, and Meg contribute significantly to the development of the storyline and the portrayal of the March family dynamics.

The Python code applied for this analysis is as follows:

```
import spacy
from collections import Counter
# Load the spaCy English NER model
nlp = spacy.load("en_core_web_sm")
def get_main_characters(text, num_characters=5, chunk_size=100000):
    # Split the text into chunks
    chunks = [text[i:i + chunk_size] for i in range(0, len(text), chunk_size)]
    # Initialize an empty Counter for named entities
    entity_counter = Counter()
    # Process each chunk and update the Counter
    for chunk in chunks:
        doc = nlp(chunk)
        named_entities = [ent.text for ent in doc.ents if ent.label_ == 'PERSON']
        entity_counter.update(named_entities)
    # Get the top N named entities as potential main characters
    main_characters_with_frequency = entity_counter.most_common(num_characters)
    return main_characters_with_frequency
# Example usage
with open('Little_women.txt', 'r', encoding='utf-8') as novel_file:
    Little_women_text = novel_file.read()
    main_characters_with_frequency = get_main_characters(Little_women_text)
    print("Potential Main Characters in 'Little Women' with Frequency:")
    for i, (character, frequency) in enumerate(main_characters_with_frequency, 1):
        print(f"{i}. {character}: {frequency} occurrences")
```

MOST USED PRONOUNS

Discovering the most used pronouns in Python can be a valuable aspect of text analysis and natural language processing. Pronouns play a crucial role in understanding the structure and content of textual data, providing insights into various linguistic and discourse features.

The Python code utilizes the Natural Language Toolkit (NLTK) to analyze the text of “Little Women” with the goal of identifying and quantifying the frequency of pronouns.

The analytical process involves tokenizing the text, converting words to lowercase, removing common English stopwords, and then filtering the tokens to include only those identified as pronouns based on a predefined list.

The most common pronouns identified in the provided code are ‘us’ with a frequency of 184 and ‘mine’ with a frequency of 53. In the context of the novel “Little Women,” the high frequency of ‘us’ may signify a sense of sisterhood and unity among the characters. It suggests a collective identity or

shared experiences, highlighting the strong bonds and mutual support among the sisters.

On the other hand, the presence of the pronoun ‘mine’ with a frequency of 53 suggests a focus on individuality and personal aspirations. Each sister may have her own dreams and a distinct path, emphasizing the uniqueness of their personal journeys. This nuanced use of pronouns contributes to the richness of character relationships and personal narratives within the novel.

SENTIMENT ANALYSIS

Sentiment analysis, also known as opinion mining, is a natural language processing (NLP) technique used to determine and extract subjective information from text data. The goal of sentiment analysis is to identify and quantify the sentiment expressed in a piece of text, whether it is positive, negative, or neutral.

The provided code defines sentiment, and then utilizes them to analyze the sentiment of a user-inputted text segment from the book “Little Women.” The sentiment analysis is conducted using the Sentiment Intensity Analyzer from the nltk library. The provided text segment, which is taken from Chapter 7, is:

“‘Your hand, Miss March!’ was the only answer her mute appeal received, and too proud to cry or beseech, Amy set her teeth, threw back her head defiantly, and bore without flinching several tingling blows on her little palm. They were neither many nor heavy, but that made no difference to her. For the first time in her life, she had been struck, and the disgrace, in her eyes, was as deep as if he had knocked her down.” [8, p.96].

The sentiment analysis of the provided text segment from “Little Women” yields a sentiment score of -0.8622, categorizing the sentiment result as ‘Negative.’ The negative sentiment is inferred from the words and expressions used in the text segment. Phrases like “mute appeal,” “too proud to cry or beseech,” “threw back her head defiantly,” and “bore without flinching several tingling blows” convey a sense of defiance, pride, and resilience in the face of mistreatment. The mention of being struck for the first time adds a layer of shock and disgrace. The overall tone of the passage, with its emphasis on defiance and the negative consequences of the action, contributes to the sentiment analysis result being classified as ‘Negative.’

In essence, sentiment analysis helps to quantify the emotional tone expressed in the text, and in this case, the content of the provided text segment contributes to the negative sentiment score.

In the provided text segment (from Chapter 2 “A Merry Christmas”), the tonality is shown:

“She woke Meg with a ‘Merry Christmas,’ and bade her see what was under her pillow. A green-covered book appeared, with the same picture inside, and a few words written by their mother, which made their one present very precious in their eyes. Presently Beth and Amy woke to rummage and find their little books also, one dove-colored, the other blue, and all sat looking at and talking about them, while the east grew rosy with the coming day.” [8, p.18].

The sentiment score is calculated to be 0.8173. According to the code, if the sentiment score is greater than or equal to 0.05, the sentiment result is categorized as ‘Positive.’ In this case, 0.8173 is well above the positive threshold, leading to the positive sentiment result. The positivity of the sentiment is justified by the joyful and heartwarming language used in the text, which includes expressions like “Merry Christmas,” the sharing of gifts, and the sentimental value attached to a green-covered book. The sentiment analysis is consistent with the expected positive emotions associated with a Christmas morning scene.

In conclusion, it is possible to emphasize the importance of using digital technologies in the modern linguistic analysis of literary works. With the help of computer tools such as the Python programming language and libraries for natural language text processing, researchers can gain in-depth research insights previously unavailable. Analyzing the frequency of use of words, identifying key characters, analyzing sentiment – all this allows you to expand the understanding of a literary work and its impact on readers. This approach not only deepens our understanding of literature, but

also opens up new perspectives for research in the field of philology and computational linguistics. As a result, the use of digital technologies in the analysis of literary works becomes an integral part of modern philological research, providing more complete and in-depth analytical results that contribute to a deeper understanding of the text and its context.

In conclusion, it is important to emphasize the significance of using digital technologies in contemporary linguistic analysis of literary works. With the aid of computer tools such as the Python programming language and natural language processing libraries, researchers can gain profound insights previously inaccessible. Analyzing word frequency, identifying key characters, sentiment analysis – all of these techniques serve to enhance understanding of literary works and their impact on readers. This approach not only deepens our comprehension of literature but also opens new perspectives for research in the fields of philology and computational linguistics. As a result, the use of digital technologies in literary analysis becomes an integral part of modern philological research, providing more complete and in-depth analytical results that contribute to a deeper understanding of the text and its context.

REFERENCES

1. Hobson Lane, Cole Howard, Hannes Max Napke. Natural Language Processing in Action. // Хобсон Лейн, Ханнес Хапке, Коул Ховард. Обработка естественного языка в действии. - Пер. с англ. И. Пальти, С. Черников. – СПб.: Питер, 2020. — 576 с.
2. Васильев Юлий. Обработка естественного языка. Python и spaCy на практике. - СПб.: Питер, 2021. — 256 с.
3. Рашидова З.Д. (сост.) Автоматизированная обработка текстов на естественных языках. - Учебное пособие. — Махачкала: ДГУНХ, 2018. — 112 с.
4. Dipanjan, Sarkar. Text Analytics with Python. A Practitioners Guide to Natural Language Processing. Second Edition. - Apress, 2019. – 688 p.
5. Bird S., Klein E., Loper E. Natural Language Processing with Python. - O'Reilly, 2009. — 504 p.
6. Kochmar E. Getting Started with Natural Language Processing. - Manning Publications, 2022. – 457 p.
7. Lee R.S.T. Natural Language Processing: A Textbook With Python Implementation. – Springer, 2023. - 453 p.
8. Alcott L.M. Little Women. - The Project Gutenberg eBook of Little Women, by Louisa May Alcott - Release date: May 1, 1996 [eBook #514] - [Электронный ресурс]. Режим доступа URL: <https://www.gutenberg.org/files/514/514-h/514-h.htm> – (дата обращения 08.11.2023)
9. Project Gutenberg. Website. – [Электронный ресурс]. Режим доступа URL: <https://www.gutenberg.org/> – (дата обращения 08.11.2023)

УДК 81

Кемелбекова Алуа,
студент КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Специальность «6В02302-Иностранная филология»
Алматы, Казахстан
e-mail: alua.kemelbekova1@gmail.com

ЛИНГВОКОГНИТИВНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ЗАГОЛОВКОВ В СОВРЕМЕННЫХ ПЕЧАТНЫХ СМИ

Исследование посвящено анализу лингвокогнитивных особенностей заголовков в современных печатных СМИ, уделяя особое внимание сравнительному анализу заголовков казахстанской газеты «Егемен Қазақстан» и американской газеты «Нью-Йорк Таймс». В

исследовании будут изучены лингвистические и когнитивные элементы, используемые при построении заголовков, что позволит понять, как эти особенности различаются между двумя газетами, уделяя особое внимание языковому выбору и когнитивным стратегиям, используемым журналистами для привлечения и информирования читателей. Анализируя различные лингвистические приемы и когнитивные процессы, используемые при построении заголовков, эта статья проливает свет на важную роль, которую заголовки играют в формировании восприятия читателей и влиянии на их читательское поведение.

Ключевые слова: комплексный обзор, медиатекст, коммуникативные стратегии, запоминающиеся заголовки.

Kemelbekova Alua,

Undergraduate of Foreign Philology of Ablai khan

KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail:alua.kemelbekoval@gmail.com

Scientific supervisor: Master of Philology, **Sopieva B.A.**

LINGUOCOGNITIVE FEATURES OF HEADLINES IN MODERN PRINT MEDIA

The research devoted to analyze the linguocognitive features of headlines in modern print media, specifically focusing on a comparative analysis on headlines of the Kazakhstani newspaper «The Egemen Kazakhstan» and The American newspaper «The New York Times». The research will explore the linguistic and cognitive elements utilized in headline construction, providing insights into how these features vary between the two newspapers focusing on the language choices and cognitive strategies employed by journalists to engage and inform readers. By analyzing various linguistic devices and cognitive processes utilized in headline construction, this article sheds light on the significant role headlines play in shaping readers' perceptions and influencing their reading behavior.

Key words: comprehensive review, media text, communication strategies, memorable headlines

The research holds theoretical significance by contributing to the understanding of the linguocognitive features of headlines in contemporary printed publications. By analyzing the headlines in The Egemen Kazakhstan and The New York Times, it sheds light on how language and cognition intersect in headline construction. The research will provide insights into the linguistic choices, rhetorical devices, and cognitive strategies employed by headline writers in these two newspapers, enriching the existing literature on headline analysis and media discourse.

Aim:

The aim of the article is to explore and analyze the linguocognitive features of headlines in modern print media.

Objectives:

1. Identify and describe the linguistic features utilized in headlines, including lexical choices, sentence structures, wordplay, abbreviations, and stylistic devices.
2. Examine the cognitive aspects of headline comprehension, such as attention, perception, memory, and information processing.
3. Analyze the relationship between linguistic features and cognitive impact, investigating how specific linguistic strategies in headlines influence readers' cognitive processes and engagement.
4. Compare the linguocognitive features of headlines across different types of print media, such as newspapers, magazines, and online publications, to identify variations based on target audience, publication format, or genre.

Methods of Research. The research will employ a mixed-methods approach to analyze the linguocognitive features of headlines in The Egemen Kazakhstan and The New York Times. The following methods will be utilized:

• **Comparative Analysis:** A comparative analysis will be conducted to identify similarities and differences in the linguocognitive features between Egemen Kazakhstan and The New York Times. This qualitative analysis will involve examining the thematic focus, framing techniques, use of rhetorical devices, and stylistic variations in headline construction.

• **Cognitive Analysis:** A cognitive perspective will be adopted to understand how readers perceive and process the headlines. This may involve surveys or interviews to gather data on readers' perceptions, attitudes, and interpretations of the headlines.

• **Literature Review:** A comprehensive review of relevant literature on linguocognitive features of headlines, media discourse analysis, and cross-cultural communication will be conducted. This will provide a theoretical framework for the research and help contextualize the findings within the existing body of knowledge.

In the 21st century, media linguistics has become increasingly relevant due to the rapid advancements in technology and the evolving nature of media platforms. Media linguistics focuses on the study of language and communication in various media contexts, including print, broadcast, and digital media. It examines how language is used, structured, and manipulated in media texts, and how it influences audience understanding and interpretation. One key aspect of media linguistics in the 21st century is the study of digital media and its impact on communication.

According to Teun Van Dijk, a prominent discourse analyst, media discourse can be defined as “the specific forms and practices of media communication that are used to represent the world, to enact social relations, and to construct and negotiate social identities and meanings.” Media discourse involves the presentation and portrayal of events, issues, and phenomena in the world. Through language, media outlets construct narratives, provide descriptions, and offer interpretations of reality. The selection of specific topics, the framing of news stories, and the use of language patterns all contribute to how the world is represented in the media.

For Kazakh authors, some notable researchers in media and linguistics include Aigul Kussainova, Aizhan Nurlanova, and Gulnara Mendeshova.

Through her research, Meiramova provides valuable insights into the specific linguocognitive techniques used in Kazakh media headlines and their impact on readers. Her findings contribute to our understanding of media discourse in the Kazakh context and shed light on the ways in which linguistic and cognitive factors interact in headline construction. Meiramova's work involves the analysis of linguistic devices and cognitive processes utilized in the construction of Kazakh headlines. She explores how brevity, syntactic structures, wordplay, and lexical choices are employed to capture readers' attention and convey key information effectively. Additionally, she investigates the cognitive strategies, such as priming, framing, and emotional appeal, employed in Kazakh headlines to engage readers and influence their interpretation of the news.

Gulnara Koishybayeva is another notable Kazakh scholar known for her research in media linguistics and discourse analysis. She has specifically examined headlines in Kazakh media, exploring their linguistic characteristics, stylistic variations, and persuasive strategies. Koishybayeva's research sheds light on how Kazakh headlines are constructed to capture readers' attention, evoke emotional responses, and shape public opinion.

Headline is an integral element of the text, and connected with it in the structural and semantic meaning.

O.P. Semenets in the study on the analysis of the language newspaper gives the headline as «an integral part of a newspaper article, where a journalist takes into account the main text categories» (Semenets, 2004: 15-17). M.A. Stepanov considers it as «a special tool for extracting themes and subtopics, topics from the text» (Stepanova, 2006: 60). According to D.E. Rosental, the headline in the newspaper, in contrast to the names of radio and television programs, is a communicative unit, it briefly informs the reader about the content of newspaper material, informs about the meaning, nature and importance of the events reflected in the pages of the newspaper. Moreover, it is often possible to judge about the author's attitude to the described events, but also about the position of the editorial staff from

the headline of the article, the reportage (Rozental, 1981: 205). The headline presented as an important organizing element of the text in the works of some researchers, which «plays an important role in the transmission in concentrated form of the main themes and ideas of the text» (Stepanova, 2006: 60). R.T. Kozhabekova in her dissertation writes that the headline is not only the title of the article, but also a summary of the material (Kozhabekova, 2002: 21).

The material for the applied research was the headlines in the publications of modern periodicals: «The Egemen Kazakhstan» and «The New York Times», and the Internet sites of the same newspapers for the period from 01.2023 to 12.2023. The sample corpus is about 140 examples.

“**Egemen Kazakhstan**” stands as the primary state publication in Kazakhstan’s official press. It has been a significant source for official statistics, legal updates, and other authoritative information since its initiation on December 17, 1919, initially under the name “Ushkin. The newspaper “Egemen Qazaqstan” is considered the leading state publication of our country. Over the years, while new Kazakh-language newspapers have emerged, some sophisticated and powerful, “Egemen Kazakhstan” has consistently stood out for its frequent advertisements and impartiality. Under new leadership, the newspaper has undergone alterations in both appearance and content, focusing on strategic development plans, including a redesigned logo that symbolizes its lengthy history. The publication now emphasizes economic research, political analysis, social concerns, infographics, and visual reporting, and has transitioned to an A2 format.

In a global context, “**The New York Times**” holds substantial influence, being the world’s second-largest newspaper after the Wall Street Journal in the United States. Founded on September 18, 1851, the newspaper has undergone typological transitions and shifts in editorial policy over its 167-year history. Noteworthy figures such as Colonel Henry Jarvis Raymond and George Jones were instrumental in establishing the newspaper as a reputable and trustworthy source. Despite societal changes and shifts in universal ideals, “The New York Times” has maintained its quality and resisted the tabloid format.

Here the categorization of headlines based on the stylistic devices used and whether they contribute to linguocognitive features in headlines of newspaper “The New York Times”.

Metaphor: “A Flurry of Oscar Nominations” - The metaphorical language (“flurry”) adds vividness and excitement to the headline. This stylistic device contributes to a linguocognitive feature by evoking imagery and emotions associated with rapid movement or activity, enhancing reader engagement.

“Топырақтан өмір иісі шығады»– This metaphorical expression helps the reader conceptualize the idea that life originates from the earth, enriching their cognitive understanding of the relationship between life and nature.

Idiom: “Wiped Out Again” - This headline uses the idiomatic phrase “Wiped Out,” contributing to a linguocognitive feature by conveying a sense of defeat or exhaustion. The addition of “Again” suggests a recurring pattern, prompting readers to consider the context of previous events.

Alliteration: “Drums, Dancing and Baseball” - The use of alliteration with the repeated “d” sound adds rhythm and emphasis to the headline. While primarily a stylistic choice, it contributes to a linguocognitive feature by creating a memorable and catchy phrase that highlights the energetic atmosphere associated with sports events.

Example: “Қалдықсыз қоғам – қауіпсіз ғалам– Alliteration here emphasizes the importance of a balanced budget for ensuring security, enhancing the reader’s cognitive focus on the message.

Wordplay: “Aging by Leaps and Bounds” - This headline employs wordplay with the idiom “leaps and bounds,” which typically refers to rapid progress or growth. In this context, it’s used ironically to describe aging, contributing to a linguocognitive feature by prompting readers to reconsider familiar expressions and generating a cognitive dissonance between the expected and actual meaning.

Wordplay involves clever and humorous manipulation of language. An example is “Мұң торлаған Мұғалжар» (Muñ torlağan Muğaljar) from №53 (30532) 20 Наурыз 2023 жыл. This headline plays on the name «Мұғалжар» (Muğaljar), which sounds similar to «мұң торлаған» (Muñ torlağan), meaning

«digested by the market.»

Question: “Who Can Buy Land in Texas?” - This headline poses a question, engaging readers’ curiosity and prompting cognitive processing. By framing the topic as a question, it encourages readers to consider legal and societal issues related to land ownership, contributing to a linguocognitive feature by stimulating critical thinking and exploration.

«KASE+AIX=...Қос биржаны қосқаннан не өзгереді?» The headline “KASE+AIX=... Қос биржаны қосқаннан не өзгереді?» suggests a financial perspective, indicating a merger or collaboration between the Kazakhstan Stock Exchange (KASE) and the Astana International Exchange (AIX). The headline prompts inquiry into the potential implications or changes resulting from the integration of these two exchanges. It may imply shifts in market dynamics, investment opportunities, regulatory frameworks, or broader economic impacts.

Conclusion

A headline is a type of text that has most of the text-forming categories. The headline is characterized by integrity, textual design, intertextuality, targeting, semantic and structural completeness and wholeness, which determine the conditions for the implementation of the objectives of the functions of the media and the effectiveness of communicative influence.

REFERENCES

1. Teun A. van Dijk (1989). *Language. Cognition Communication*. London, 312 p.
2. Stepanova M.A. (2006). *Dialogichnost kommunikatsii v zhanre intervyyu v sovremennoy nemetskoj presse (na materiale zhurnala «Der Spiegel»)* [Dialogue of communication in the genre of interviews in the modern German press (on the material of the magazine «Der Spiegel»)]. Moscow, 259 p. (In Russian)
3. egemen.kz. Retrieved from <http://egemen.kz>.
4. <https://www.nytimes.com/>

УДК 82

Кожамет А.,
бакалавр КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Специальность «6В02302-Иностранная филология»
Алматы, Казахстан
e-mail: imrightfull@gmail.com

МЕЖКУЛЬТУРНОЕ ОБЩЕНИЕ В ТРЕХЪЯЗЫЧНЫХ (ФРАНЦУЗСКИЙ, РУССКИЙ И АНГЛИЙСКИЙ) КОНТЕКСТАХ: ОДНОВРЕМЕННОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ КОНЦЕПЦИЙ НАРОДНЫХ СКАЗОК

Статья направлена на изучение динамики межкультурного общения через призму народных сказок в трёхязычном контексте, охватывающем французскую, русскую и английскую культуры.

Анализируются основные темы и мотивы в народных сказках каждой культуры, с акцентом на универсальные аспекты и уникальные культурные элементы.

Ключевые слова: народные сказки, межкультурная коммуникация, мультикультурализм, трёхязычный контекст, универсальность.

Kozhakhmet A.,
Bachelor student of Ablai khan KazUIRandWL
Almaty, Kazakhstan
e-mail: imrightfull@gmail.com

INTERCULTURAL COMMUNICATION IN TRILINGUAL (FRENCH, RUSSIAN, AND ENGLISH) CONTEXTS: SIMULTANEOUSLY EXPLORING FOLK TALES CONCEPTS

The article aims the dynamics of intercultural communication through the lens of folk tales in a trilingual context encompassing French, Russian, and English cultures.

It analyzes the underlying themes and motifs in folktales from each culture, emphasizing both universal appeals and unique cultural elements.

Key words: folk tales, intercultural communication, multiculturalism, trilingual context, universality.

Introduction

Folk tales are a stories that parents have passed on to their children through speech over many years [1]. They, extending far beyond entertainment for children, act as reflective mirrors that capture and portray the values, fears, and beliefs that are ingrained in a culture. The novelty of this article reside within its exploration of intercultural communication through the intricate tapestry of folk tales. Folk tales provide a unique perspective on the complexity of intercultural communication, offering a valuable source of cultural insight and creativity. The research seeks to uncover the multifaceted nature of intercultural communication by examining the underlying themes and motifs found in folk tales from French, Russian, and English cultures. Additionally, the research aims to contribute to a better understanding of the challenges of navigating linguistic and cultural barriers. In today's era of globalization and multiculturalism, the ability to communicate effectively in different languages and across cultures is more important than ever before. Folk tales, with their universal messages and timeless wisdom, can play a crucial role in promoting empathy, understanding, and dialog across cultural differences.

Materials and Methods

Among the diverse array of oral folk literature, folk tales hold a prominent position. Despite originating in different eras, these tales possess a timeless quality that transcends generational divides. This universality is a hallmark of folk tales, as they resonate with people from various cultural backgrounds and periods. As Jack Zipes asserts, folk tales “serve a significant social function, offering not only entertainment but also profound insights into societal truths and values” [2. p.29].

The historical context of folk tales in French, Russian, and English cultures provides valuable insights into the development and preservation of these narratives. Since the 1960s, folktales have been a veritable growth industry [3, p.43], actively developing while simultaneously understanding the historical background is crucial.

In France, the tradition of collecting and recording folk tales dates back centuries, with notable figures like Charles Perrault contributing to their preservation. Perrault's publication of “Histoires ou Contes du Temps Passé” (Tales of Mother Goose) [6] in the late 17th century brought widespread attention to French folk tales, cementing their place in literary and cultural history. Perrault's retelling of these tales introduced elements of literary sophistication, elevating them to a status enjoyed by fairy tales worldwide.

Similarly, in Russia, the collection and recording of folk tales began as early as the 19th century, led by scholars such as Alexander Afanasyev. According to Afanasyev, “Russian folk tales reveal to us a vast world” [4, p.6]. His monumental work in compiling Russian folk tales laid the foundation for the preservation of these narratives, ensuring their enduring legacy in Russian culture. Afanasyev's meticulous efforts involved not only collecting folk tales but also meticulously documenting variations and regional nuances.

Conversely, the historical context of folk tales in England differs significantly. Unlike Russia and France, where folk tales were collected and documented relatively early, English folk tales were gathered and published much later. The first significant collections of English folk tales emerged in the late 19th

century, with Joseph Jacobs [5, pp.460-461] playing a pivotal role in their compilation. Jacobs, as the president of the English Folklore Society, faced unique challenges in his endeavor to collect English folk tales. Many of these tales had been forgotten or were on the brink of obscurity. Nevertheless, Jacobs's dedication to preserving the authenticity of these narratives resulted in the publication of two volumes of English folk tales. Unlike his counterparts in Russia, France, and Germany, Jacobs refrained from literary embellishments, opting instead to present the tales in their raw form.

Intercultural Parallels and Contrasts in French, Russian, and English Folk Tales

Folk tales are an integral part of any culture, offering glimpses into the collective values, beliefs, and fears of a society. Afanasyev notes that “folk tales of the most ancient primary formation retain many indications and hints of the hoary antiquity of the prehistoric period; that they are remnants of the oldest poetic word - the epic, which was for the people a repository of their beliefs and exploits. It will be clear to us the remarkable, apparently, similarity observed between the tales of different peoples living in such remote locations from each other and with such diverse historical lives” [4, p.6]. Based on this, it can be concluded that folk tales often have remarkable similarities in different cultures. However, it is also important to remember that each tale has unique aspects that reflect its specific origin.

Few people are unaware of the story of “Little Red Riding Hood”, in which a young girl travels with a basket of gifts to her grandmother, meeting with a cunning wolf along the way. This tale, which can be found in various cultures, has developed unique characteristics, reflecting the unique traits of each nation's people and their worldview.

The origins of the story of “Little Red Riding Hood” can be traced back for centuries and across many cultures. The earliest written account of the tale can be found in Charles Perrault's publication “Histoires ou Contes du Temps Passé” [6] from 1697, where it is titled “Le Petit Chaperon Rouge” [6, p.9]. The book was initially translated into English in 1729, gaining colloquial recognition as “Mother Goose's Tales”, and was subsequently translated into Russian for the first time in 1768.

“Histoires ou Contes du Temps Passé” was a book of stories for adults—and not just any adults, but the courtiers at the notoriously sexually scandalous court of Louis XIV of France. The original story is, without a doubt, a parable about the dangers of young women indulging in sexual relations with certain “wolfish” men [7, p. 23]. Le Petit Chaperon Rouge appears naive and frivolous, and becomes a victim of the wolf. The absence of a happy ending provides a stark moral lesson, that trusting strangers can be dangerous. When the book travelled to more sexually conservative England and, in short order, became marketed to children, the sexual overtones were buried deeper into subtext (with the assistance of the Grimm version of the story). There was still a layer of the sexual cautionary tale, but that element of the story could be overlooked. What cannot be overlooked about the Perrault version of the story, however, is that the wolf eats not only the grandmother, but Little Red herself—and no enterprising woodcutter arrives to save those [7, p. 21].

It can be inferred that the English version, derived from the French original, softens the narrative. Red Riding Hood is portrayed as being more cautious, with the hunter saving them thanks to their cunning, rather than the heroism of the girl herself. The positive ending symbolizes the victory of good over evil, a common theme in the English folkloric tradition of that period.

The Russian “Красная шапочка” (Krasnaya Shapochka) [8, p.3] was written in two different versions, one completed by the famous Russian writer Vasiliy Zhukovsky and another by Ivan Turgenev. In both versions, or rather re-tellings, the initial tragic message about Little Red Riding Hood's death was replaced with a more positive portrayal of her survival, similar to the English version. Despite this, there are certain cultural elements that are unique to the Russian version. In this version, the protagonist becomes more active and resourceful, mirroring an optimistic outlook on human potential.

Another well-known folk tale is “The History of Tom Thumbe,” better known as “Tom Thum” in its modern iterations. This tale, which is full of quirks and adventures, has captured the hearts of audiences around the world for centuries.

Folklore scholars have determined that the initial publication of the story about the exploits of “The History of Tom Thumbe” [9, p.9] took place in London. Richard Johnson, in 1621, published a prose version of this penny history [9, p.7].

In 1697, Charles Perrault incorporated the plot into his famous “Histoires ou Contes du Temps Passé” calling the tale “Le Petit Poucet” [6, p.40], adding a French touch to the plot and reflecting the social reality of hunger and despair.

As early as the 19th century, Alexander Afanasyev documented the Russian version of the folk tale “Мальчик-с-пальчик” (Malchik-s-palchik) [10, p.336].

Despite the similar core plot - a young boy overcoming difficulties through his intelligence and bravery - each version reflects the unique characteristics of its respective culture. For example, in the English- version, Tom Thumb is a typical child, while in the French version he is among several children from a poor family. In Russian, he is the little finger of the housekeeper, cut off while chopping cabbages. Therefore, plot details hold a special significance, so in an English fairy tale, the hero deceives a giant; in a French one, the protagonist overcomes an ogre; and in a Russian tale, the main character outwits a merchant.

Results and Discussions

Folklore as a mirror of culture frequently reveals the areas of special concern [p.55]. Folk tales are part of folklore, a universal human cultural heritage that has been passed down through generations and serves as a window into various societies’ values, beliefs, and traditions. Folk tales provide order to seemingly random experiences, as well as express the culture’s belief system. Today, many of these old tales are regarded as flights of fancy, but they live on because they capture our sense of wonder and aspirations [12, p.2].

The comparative analysis of plot details and character archetypes highlights the diverse cultural landscapes that shape folk tales. Each culture infuses its tales with unique elements, such as the portrayal of protagonists who overcome challenges through cunning, bravery, or resourcefulness. These cultural nuances not only enrich the storytelling experience, but also provide valuable insights into the values and aspirations of different societies. In addition to the folk tales mentioned above, there are many other similar stories, such as “The Gingerbread Man,” (in Russian “Колобок”, in French “Le Petit Bonhomme de Pain d’Épice”), “Cinderella,” (in Russian “Золушка”, in French “Cendrillon”), “The Three Little Pigs,” (in Russian “Три поросенка”, in French “Les Trois Petits Cochons”) and many others. This demonstrates that by sharing and analyzing folktales from different cultures, individuals can build bridges of mutual understanding, contributing to intercultural dialogue and helping to create a more inclusive and peaceful world.

Folk tales can also contribute to fostering empathy and tolerance, by exposing people to various value systems and lifestyles. Through immersion in the stories of different cultures, people may develop a greater understanding of human diversity and learn to perceive the world through multiple lenses.

Conclusion

The study of folk tales in a trilingual context sheds light on the diverse tapestry of human cultural heritage. It transcends linguistic boundaries and reveals profound insights into the values, fears, and beliefs of different societies.

Through an exploration of folk tales from French, Russian, and English traditions, this research has revealed the multifaceted nature of intercultural communication.

In today’s globally interconnected world, characterized by increased multicultural interactions, the study of folk tales offers invaluable insights for fostering cross-cultural understanding and communication. Through the loupe of folk tales, we not only celebrate the cultural diversity that exists, but also recognize the universal human nature that binds us all together.

REFERENCES

1. Folk Tale. [Electronic Resource]: Cambridge Dictionary, access mode: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/folk-tale> (accessed: 13.02.2024).
2. Zipes, J. When Dreams Came True: Classical Fairy Tales and Their Tradition. - Routledge, 1999. – p. 29.
3. Duggan A.E., Haase D., Callow H.J. Folktales and Fairy Tales: Traditions and Texts from around the World, 2nd Edition. – Greenwood, 2016. – p. 43.
4. Afanasyev A.A. Narodnye russkie skazki v trekh tomakh. Tom 1. – Nauka, 1985. – p. 6.
5. Bergman G.F.J. Jacobs, Joseph (1854–1916) // Australian Dictionary of Biography, Volume 9. - MUP, 1983. – pp. 460–461.
6. Perrault Ch. Histoires ou Contes du Temps Passé // Contes de Ma Mère l’oye. 1697. – Quillfire Studios, 2010.
7. Orenstein C. Little Red Riding Hood Uncloaked: Sex, Morality, and the Evolution of a Fairy Tale. - New York: Basic Books, 2002. – p. 7.
8. Turgenev I. Volshyebnye skazki. - BuksMArt, 2014. – p. 3.
9. Halliwell-Phillipps J. O. The Metrical History of Tom Thumb the Little: As Issued Early in the Eighteenth Century, in Three Parts. - [Forgotten Books, 2018. – pp. 7–9.
10. Afanasyev A.A. Narodnye russkie skazki v trekh tomakh. Tom 2. - Nauka, 1985. – p. 336.
11. Dundes A. Folklore as a Mirror of Culture. - National Council of Teachers of English, 1969. – p. 55.
12. Kim Hae-ri. The Role of Folktales Today. - Seoul National University of Education, 2016. – p. 2.

УДК 81-38

Кунанбай А.,

студент КазУМОиМЯ имени Абылай хана

Специальность «6В02302 иностранная филология»

Алматы, Казахстан

e-mail: ayanakunanbay@gmail.com

Научный руководитель:

канд.филол.наук, доц. **Джусакинова Ш.К .**

КазУМОиМЯ имени Абылай хана

e-mail: shariyat_66@mail.ru

ОСОБЕННОСТИ ВЫРАЗИТЕЛЬНЫХ СРЕДСТВ И СТИЛИСТИЧЕСКИХ ПРИЕМОВ В РЕКЛАМНОМ ТЕКСТЕ

В статье рассматриваются особенности выразительных средств и стилистического приема как средства воздействия на ценностные особенности, которые могут быть использованы в рекламных текстах. На материале англоязычной рекламы, общепринятых направлениях и прикреплении объектов рекламы к значимым для всех ценностным позициям особое внимание уделяется выразительным синтаксическим средствам. Считается, что разнообразные синтаксические элементы вносят значительный вклад в создание эффективных рекламных текстов на английском языке — текстов, успешно выполняющих основные функции рекламы.

Ключевые слова: рекламный текст, стилистический прием, выразительные средства, рекламные каталоги, метафора.

Kunanbay A.,

Faculty of Translation and Philology of Ablai khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: ayanakunanbay@gmail.com

Scientific supervisor:

Dzhusakinova Sh.K., cand.philol.sc.

Ablai khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: shariyat_66@mail.ru

PECULIARITIES OF EXPRESSIVE MEANS AND STYLISTIC DEVICES IN ADVERTISEMENT TEXTS

The article deals with the peculiarities of expressive means and stylistic device as a means of influencing value peculiarities, that can be used in advertising texts. Based on the material of English-language advertising, the generally accepted directions and the attachment of advertising objects to value positions that are significant for all, special attention is given to expressive syntactic means. It is believed that diverse syntactic elements make a significant contribution to the creation of effective advertising texts in the English language—texts that successfully fulfill the primary functions of advertising.

Key words: advertising text, stylistic device, expressive means, advertisement catalogues, metaphor.

Modern society is inconceivable without advertising, and contemporary linguistics, in turn, cannot function without turning to the study of texts that play a crucial role in the current moment of historical development. Scholars are interested in various aspects of creating and functioning advertising texts, as well as the peculiarities of influencing potential recipients. A thorough analysis of advertising texts allows conclusions to be drawn about the characteristics that advertising should possess and the means that should be used to create effective advertising messages capable of exerting the necessary impact on recipients from the perspective of both clients and authors.

In the vast realm of culinary delights, where flavors dance and aromas enchant, food advertisements play a pivotal role in tantalizing our taste buds and inspiring gastronomic adventures. The pages of food catalogs are a canvas where advertisers paint vivid pictures using expressive means and stylistic devices, transforming mere descriptions into irresistible invitations. In this exploration, we delve into the peculiarities of these linguistic tools, unveiling how they create a symphony of sensory experiences for readers.

At the heart of an advertisement catalogue lies a carefully chosen selection of expressive means, each word acting as a strategic building block in the creation of a persuasive narrative. The lexical choices made by advertisers play a pivotal role in conveying not only the features of a product but also the desired emotions associated with it. Lexical choices, carefully curated by advertisers, play a pivotal role in conveying not just information but emotion. For instance, the use of vibrant adjectives to describe a product can transform a mundane item into a must-have possession. Grammatical structures within catalogues are another expressive means, wielding the power to emphasize key messages. The strategic placement of words and the use of sentence structures contribute to the rhythm and flow of the text.

Stylistic devices elevate advertisement texts beyond mere information, infusing them with rhetorical flair that leaves a lasting imprint on the reader's mind. Rhetorical devices, such as repetition, hyperbole, and parallelism, are employed to create memorable and impactful messages.

Stylistic device and expressive means have 3 large groups such Phonetic, Syntactical and Lexical.

Phonetic expressive means and stylistic devices include onomatopoeia, alliteration, rhyme and rhythm.

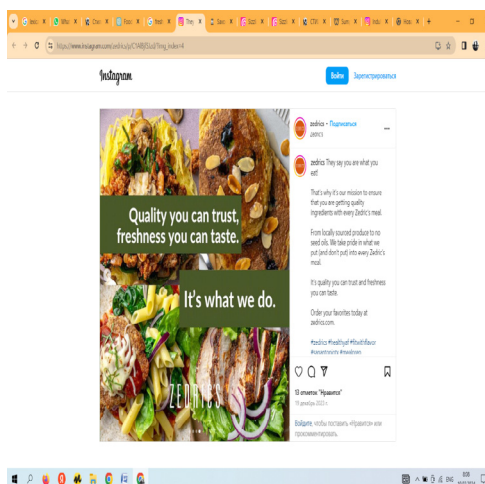
Rhyme, the repetition of similar sounds, introduces a rhythmic cadence to food descriptions, making them catchy and easy to remember. Consider phrases like “savor the flavor”

“We’ve been told our customers savor every last bite. That’s why we chose to dedicate our campaign to our number one fans. The ones who will do anything to savor our flavors”. They campaign titled ‘Savor the Flavor’ was published in United States in October, 2022. It was created for the brand: KFC, by ad school: Kean University.

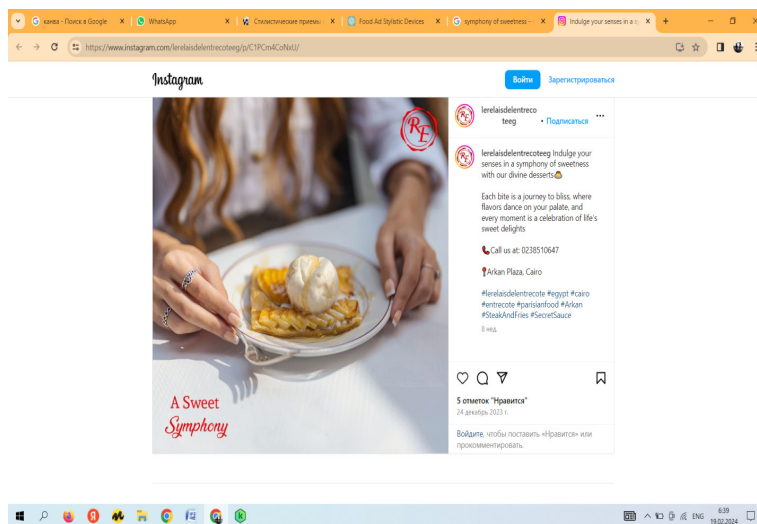
Syntactical stylistic devices are used to analyze the internal structure of sentences in a language and the way they function in syntactical sequences They are inversion, repetition, parallelism, climax, asyndeton, and question in narrative, and rhetorical question.

Repetition, the intentional reuse of words or phrases, reinforces key messages and makes them more memorable. In food catalogs, repetition is strategically employed to emphasize the qualities of dishes or the overall brand image. Phrases like “**freshness you can taste**»

Lexical stylistic device is such type of denoting phenomena that serves to create additional expressive, evaluative, subjective connotations. Lexical stylistic devices , Metaphor , Metonymy, Irony, Pun zeugma, semantically false chains, nonsense of non-sequence, Antonomasia, Epithet, Hyperbole, Oxymoron.

Metaphors, which involve drawing imaginative comparisons between unrelated things, are a staple in food catalogs. They elevate the culinary experience by turning it into a work of art. Picture a dessert that is a “**symphony of sweetness.**” Metaphors in food advertisements go beyond mere taste; they evoke emotions and transform meals into transcendent experiences.

In conclusion, advertisement catalogues are a unique playground where expressive means and stylistic devices converge to create a persuasive symphony. The verbal and non-verbal elements work in harmony to engage the audience, evoke emotions, and drive consumer behavior. Understanding the peculiarities of these linguistic and visual tools is essential for advertisers seeking to make a lasting impression in a world inundated with marketing messages. As consumers continue to navigate the ever-evolving landscape of advertising, the artful use of expressive means and stylistic devices will remain a timeless strategy for capturing hearts and minds through the pages of a well-crafted catalogue.

In the fast-paced world of marketing, where attention spans are fleeting and competition is fierce, advertisers employ a myriad of linguistic tools to captivate their audience. One such platform where the art of persuasion is on full display is the advertising catalogue. This article explores the peculiarities of expressive means and stylistic devices in advertisement texts, shedding light on the intricate dance between language and consumer engagement.

ЛИТЕРАТУРА

1. https://www.instagram.com/zedrics/p/C1AlBjfsJzd/?img_index=4
2. М. А. К. Halliday, Linguistic function and literary style, «Literary style: a symposium», London - New York, 1971, стр. 337.
3. Б. Н. Головин, Язык и статистика, М., 1971, стр. 122.
4. Гальперин, И. Р. Стилистика английского языка. Учебник / И. Р. Гальперин. - 3-е изд. - М.: Высш. школа, 1981. - 334 с.

УДК 94(560):355.48

Насырова К.

КазУМОиМЯ имени Абылай хана

Специальность «БВ02302 - иностранная филология»

Алматы, Казахстан

e-mail: nassyrova_kamillahq@mail.ru

ВВЕДЕНИЕ В МИР ЧУДЕС ПЕРСОНАЖИ, ОБЛАДАЮЩИЕ МАГИЧЕСКОЙ СИЛОЙ

Цель данной статьи заключается в осуществлении глубокого анализа и тщательного понимания роли магии в качестве существенного элемента в литературе. Основные задачи данного исследования включают в себя изучение того, как магия используется в литературе в

качестве символа, который транслирует разнообразные идеи, ценности или эмоции, а также проведение анализа воздействия магических компонентов на глубину смыслов в литературных произведениях. Так же целью моей работы будет показать что «мир чудес» в литературе это не просто придуманная авторами реальность, где персонажи владеют магическими способностями или знаниями, где магия не является просто «местом». Магия это сложный процесс построения личности, где обладающий персонаж или герой так же владеет ответственностью, проживает определенную историческую тропу и как обычный человек испытывает чувства и имеет отношения.

Ключевые слова: Чудо, магия, личность, чувства, реальность, анализ, мир чудес.

Nassyrova K.P.,
4th year student of Ablai khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
«6B02302-Faculty of Foreign Philology»
Almaty, Kazakhstan
e-mail: nassyrova_kamillahq@mail.ru

INTRODUCTION TO THE WORLD OF WONDERS THE CHARACTERS WITH MAGICAL POWERS

The purpose of this article is to carry out an in-depth analysis and thorough understanding of the role of magic as an essential element in literature. The main objectives of this study include examining how magic is used in literature as a symbol that conveys a variety of ideas, values or emotions, and analyzing the impact of magical components on the depth of meaning in literary works. Also, the purpose of my work will be to show that the “world of miracles” in literature is not just a reality invented by authors, where characters possess magical abilities or knowledge, where magic is not just a “place”. Magic is a complex process of identity construction, where the possessive character or hero also possesses responsibility, lives a certain historical path, and has feelings and relationships like an ordinary person.

Key words: Miracle, magic, personality, feelings, reality, analysis, world of wonders.

In today’s society, where scientific discoveries and technological advances are rapidly changing our perception of reality, interest in the world of miracles takes new forms and directions. Technology allows us to look at familiar things from a new perspective, but at the same time leaves many undiscovered mysteries and riddles. In such a context, the study of miracles becomes an integral part of scientific inquiry and intellectual development. The relevance of this topic is also revealed in the context of cultural differences and diversity. Different cultures around the world have their unique conceptions of miracles and the supernatural. Exploring these distinctions can not only shed light on cultural differences, but also help us understand how these perceptions shape the collective consciousness of societies.

The world of wonders, perceived as something beyond our ordinary experience, also has its place in religious and philosophical debates. Questions about the nature of miracles and their role in faith and philosophical systems raise important questions about faith, morality, and the meaning of life. An introduction to the world of wonders and miracles is thus a rich field of inquiry, bringing together scientific, cultural, religious and philosophical aspects.

Providing a table helps to overview the relevance of the theme of magic in literature at different historical stages and provides examples of literary works that reflect this relevance:

Era	The relevance of the theme of magic in literature	Examples of literary works
Renaissance	Growing interest in fantasy, magic as a means of expressing creativity and intrigue, and the influence of scientific discovery.	« Faust » by Goethe: Chapter 1 Faust turns to the devil in search of knowledge, and makes a bargain where magic becomes his companion.
Modernism Fin de siècle (from french — «end of the century» [1])	Magic becomes an internal metaphor but retains its role in symbolic imagery. Breakthrough and individuality	« The Portrait of Dorian Gray » by Oscar Wilde. In The Portrait of Dorian Gray, the magic of dark art came to life. Every facial feature was changed over time and perfected, while the hero himself remained eternally young.
Modernity	Increased relevance through fantasy genres, science fiction, and reflection of current socio-cultural trends.	« Miss Peregrine’s Home for Peculiar Children .» By Ransom Riggs. Jacob embarks on a journey of self-discovery where he is overwhelmed by a sense of alienation and misunderstanding in the real world. This foreignness becomes the impetus for his quest to find a place where he can truly be in his own self.

As I begin to analyze three works from different historical periods, there are two reasons why I have inspected them using the “compare and contrast” method:

1- The study of three literary works from different historical eras helps to reveal the changes and evolution of a theme or literary elements over time.

2. Comparing and contrasting three different literary works also provides an opportunity to identify the unique features of each work according to its temporal context.

Here I would like to highlight the reason for choosing three different eras, leaving out significant historical elements that helped develop the theme of magic in literature. The research will be conducted from the «Compare and Contrast» method. The essence of the method is to identify common features and characteristics between the objects of comparison and to highlight their differences. If we take into account, for example, the works of the Middle Ages, we cannot come across a certain example of the integration of magic in the literature of this time, because of the relevance at that time of chivalric novels, sayings of pagan philosophers and mirrors of sovereigns. On the contrary, starting with the Renaissance, we can identify a distinctive feature of the interest of literary authors in fantasy with elements of intrigue.

*Wherefore, from Magic I seek assistance,
That many a secret perchance I reach
Through spirit-power and spirit-speech,
And thus the bitter task forego
Of saying the things I do not know. [2]*

In this passage from Goethe’s Faust, Faust expresses a deep desire for magical help in uncovering hidden truths. It is as if he is on a quest for knowledge beyond the ordinary, longing for that which can only be realized through mysticism. There is a weariness in his words, a desire to avoid the tedious act of pretending to understand what he doesn’t understand. This honest admission adds a note of vulnerability to his intellectual journey. Focusing on the transition from the Renaissance to the Age of Enlightenment, one feature stands out: the Age of Enlightenment, which came in the eighteenth century, brought with it a revolution in thinking centered on rationality and science.

Next, my choice fell on a work that every person who is interested in literature knows, and that is Oscar Wilde’s “The Portrait of Dorian Gray”. Oscar Wilde’s aestheticism was seen as an alien phenomenon, in some ways even immoral. Wilde found unwillingness to follow realism, although

he highly appreciated such artists as Turgenev, Tolstoy, Dostoevsky, and Balzac. The writer argued that reality imitates art. He put art above life, and preferred real life to the beauty of works of art. Wilde's paradoxical statement that creativity is the art of lies expresses the essence of his aesthetic and hedonistic position [3, p. 1] In the transition from the Renaissance to Modernism through the prism of this statement through the prism of this statement we can see the evolution of artistic values.

The Renaissance was dominated by the idea of harmony between man and the world, the pursuit of ideals and beauty. However, towards the end of the 19th century, when Modernism was taking shape, artists and writers began to abandon traditional norms and seek new forms of expression. Wilde, noting the superiority of art over reality, is a typical representative of the aesthetic ideas of the time. In "The Portrait of Dorian Gray", magic is revealed through the theme of immortal youth and the high price paid by the protagonist for his enduring beauty. The enigmatic portrait that replaces Dorian's aging appearance becomes a symbol of the sacrifices made in the pursuit of eternal youth.

Moving already to the Modernity era, which every teenager and lover of literature has seen, I can safely give the work "The House of Peculiar Children" by Ransom Riggs. This particular work presents a wonderful world where magic and reality intertwine. This work successfully mixes elements of fantasy, mystery, and adventure to create an exciting and unique atmosphere. Unlike Oscar Wilde's "The Portrait of Dorian Gray", "The House of Peculiar Children" goes beyond classical aestheticism and offers readers a new experience. Meeting children with amazing abilities and magical elements all around opens up a new world for Jacob. He begins to realize that there is more than he could have imagined, and this affects his perception of himself and the world around him. The self-discovery with which he envelops himself also makes him reflect on life values, while immersing the reader in Riggs' wonderful and painted, unique world.

By comparing and analyzing, it is possible to identify a special pattern of personality development in these works, focusing on particularly important themes of intrapersonal conflict and personality development with the use of magical elements. In this case, the three protagonists are allowed to use forces "from above", for which they take great responsibility and power. Only in their hands is the ability to turn these magical powers to their benefit or to their detriment. This motif is seen in a variety of cultural contexts and becomes a reflection of how the hero's personality manifests and develops over the course of the story. The use of eternal youth and beauty, the ability to see monsters and live side by side with children with some kind of peculiarity or being able to gain knowledge by signing a deal with the devil shows the complex development of the character, doubts and fears, desires and skills to use these magical elements. In the first case we can notice the true remorse of the individual at the end of the work, where the protagonist made a mistake and refused the help of "otherworldly forces", and did not accept the use of some kind of magic in his life after a tragic love story.

Dorian Gray, having similar regrets to the factors in his life, wanted to give up the idea of "eternal youth" that he lived and was sick of, and Jacob Porter finds himself "caught up" in a magical and confusing story with time loops. In the end, ordinary people who encountered otherworldly forces ended up having regrets about meeting them.

Differences and a particular contrast we can notice where all three personalities are revealed in very different ways. Unlike the other characters, Jacob Porter has gone through a process of learning and mastering the changes in his life. He is grateful for his journey and the unique opportunity to meet special children with amazing abilities. These children not only serve as a source of support and understanding for him, but also provide an opportunity for exciting adventures. In contrast to the tragic development of the Faust and Dorian Gray plots, Jacob Porter stands out with a favorable turn of events. In his story of meeting unique children, he finds not only a source of support and understanding, but also joyful moments. Unlike Faust and Dorian, whose paths end tragically, Jacob finds meaning and well-being in new experiences and relationships despite possible difficulties. In this way, his narrative demonstrates that there is the possibility of personal growth and overcoming difficulties in life.

In the case of Faust and Dorian Gray, magical elements act as symbols of sin, tragedy and spiritual degradation. In these works, magic is presented as a means that leads to inevitable tragic consequences and moral decay. In contrast, Ransom Rigg's "The House of Peculiar Children" presents a more well presented portrayal of magic, where it serves as a source of adventure, understanding and support.

Here, magic is associated with amazing opportunities and positive personal development. This analysis adds to our understanding of how literary works reflect the socio-cultural and aesthetic trends of their time, and reveals the evolution of themes and images in the context of attitudes towards magic.

The integration of magic with classical literature or any kind of literature occurred naturally and continues its integration in the works of contemporary authors. According to T.N. Astafurova, the historical and cultural value of the phenomenon of magic (lat. *magia*, from Greek *μαγεία/magéia*) was formed over many millennia and remains among the value dominants of all modern cultures. [4, p.161] The statement about magic is extremely interesting because it argues that the concept is important in history and culture. A study of the word magic, its origin in Latin and Greek, adds depth by pointing to the centuries-old heritage of the term.

We understand magic as a set of ritual-symbolic relations, rules, practices, and related representations, actions, texts and objects aimed at manipulative contact with the supernatural [5, p.2]. Magic, in the context of literature, can also serve as a powerful means to address philosophical, ethical and socio-cultural issues. The inclusion of magic in the literary context allows writers to create works that have not only entertainment value but can also provoke reflection and dialogues in the reading community.

Magic is inextricably linked with such concepts as mysticism, fiction, magic, which go back to the naive picture of the world and are categorized in magical texts that allow psychological counteraction to the negative influence of the environment. [4, 161] In the process of mastering the world of miracles on the pages of literature, inexhaustible sources of inspiration and reflection open before us. Magic in literature, being an important element, appears before us not just as a means of decorating the plot, but as a key to the depths of the human soul and imagination. In its essence, magic acts not only as a means of creating magical worlds, but also as a powerful literary tool that helps authors explore human fears, dreams and ambivalent feelings.

REFERENCES

1. Поэма Д. С. Мережковского «Конец века», 1886 год, французская газета «Le Décadent».
2. The Project Gutenberg EBook of Faust, by Johann Wolfgang Von Goethe, 2005 [EBook #14591]
3. Чалова Лариса Владимировна Актуализация личности через художественный портрет // Концепт. 2012. №12 (16). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/aktualizatsiya-lichnosti-cherez-hudozhestvennyu-portret>.
4. Астафурова Т.Н. Магический дискурс // Дискурс-Пи. 2015. №3-4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/magicheskiy-diskurs>.
5. Денис Иоффе, Андрей Топорков, Алексей Юдин, Магия – фольклор – литература. Введение в тему, Russian Literature. Volumes 93–94, 2017.

УДК 81

Низамутдинова З.,
студент КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Специальность «6В02302-Иностранная филология»
Алматы, Казахстан
e-mail: zajtunnizamutdinova@gmail.com

ЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ И СЕМИОТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ В РЕПРЕЗЕНТАЦИИ США И КАЗАХСТАНА

В статье исследуются лингвистические и семиотические особенности репрезентации Соединенных Штатов Америки (США) и Казахстана в различных формах дискурса. На первых страницах освещается влияние лингвистических элементов, таких как лексический выбор и риторические приемы, на формирование уникальной языковой идентичности каждой страны.

Затем рассматриваются семиотические аспекты, такие как символы, образы и визуальные репрезентации, играющие важную роль в формировании имиджа США и Казахстана. В статье подчеркивается важность этих лингвистических и семиотических особенностей в контексте межкультурной коммуникации и глубокого понимания уникальной культурной идентичности каждой из рассматриваемых стран.

Ключевые слова: репрезентация, образы, национальная идентичность, глобальное восприятие, культурные ценности

Nizamutdinova Z.,

Student of Foreign Philology of Ablai khan

KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: zajtunnizamutdinova@gmail.com

Scientific supervisor: Master of Philology, **Sopieva B.A.**

LINGUISTIC AND SEMIOTIC FEATURES IN THE REPRESENTATION OF THE USA AND KAZAKHSTAN

The article explores the linguistic and semiotic features of the representation of the United States of America (USA) and Kazakhstan in various forms of discourse. The first pages highlight the influence of linguistic elements, such as lexical choices and rhetorical tricks, in shaping each country's unique linguistic identity. Semiotic aspects such as symbols, images, and visual representations that play an important role in shaping the image of the United States and Kazakhstan are then examined. The article emphasizes the importance of these linguistic and semiotic features in the context of intercultural communication and a deep understanding of the unique cultural identities of each of the countries under consideration.

Key words: representation, images, national identity, global perception, cultural values

In the context of the modern world, shaped by globalization and information flows, the linguistic and semiotic aspects of country representation take on particular importance. This paper offers a look at the way two countries - the United States of America (USA) and Kazakhstan - shape their public perception through the pages of influential newspapers: "The Washington Post" and "Egemen Kazakhstan".

Diving into the lexical features of the publications of these newspapers allows us to better understand how the choice of words and expressions influences the formation of perceptions of cultural and national aspects of each country. "The Washington Post" often uses terms related to politics, human rights and economics, reflecting an emphasis on democratic values and discussion of key political issues. On the other hand, "Egemen Kazakhstan" actively uses words associated with Kazakh culture and traditions, which emphasizes the importance of preserving and promoting one's own identity in a global context.

Analyzing lexical features within these newspapers not only reveals how these countries present themselves globally, but also allows us to assess their active participation in shaping public opinion. The study of linguistic elements in media representation opens new horizons for understanding the influence of verbal choices in shaping perceptions of cultures and national values, playing a key role in the dynamics of the modern world.

1. Linguistic Features of Representation in the Newspapers "Egemen Kazakhstan" and "The Washington Post". Linguistic features play a key role in image formation in the imagination, providing unique means for expressing thoughts and experiences. Language not only serves as a means of communication, but also actively interacts with thinking processes, influencing how the world around us is perceived and described. These include unique features of language such as metaphors, word play, style devices, grammar and sound elements that form images and influence the perception of information in the imagination.

Kazakhstan, located in the center of Asia, has a media space where newspapers play a key role, influencing the formation of opinions and conveying multiple aspects of national identity. In analyzing the linguistic and semiotic features in the representation of Kazakhstan, special attention is paid to the country's diverse newspapers. Kazakhstan's newspapers become a kind of reflection of the dynamism of the media space, providing unique perspectives on national and world events. Whether they are national publications or regional newspapers, each periodical contributes to the representation of the country. As a prominent Kazakhstani information publication, often reflects various topics related to foreign policy, economics and cultural exchanges. In particular, relations with the United States of America, as one of the world's key actors, attract the close attention of readers. Specialists and journalists of this newspaper probably pay special attention to the topics of international cooperation, political dialogue and economic relations between Kazakhstan and the United States. In light of global challenges and changes such as pandemics, climate change and trade issues, the newspaper is likely to focus on detailed analyses of the impact of these developments on bilateral relations. Cultural exchanges, education and scientific co-operation are also likely to be reflected in "Egemen Kazakhstan's" articles and analyses, emphasizing the importance of cultural understanding and strengthening ties between Kazakhstan and the U.S. In the headlines of this newspaper it is very frequent to find the use of metaphors, which are a powerful tool of communication, contributing to deep understanding and emotional appeal. A number of such headlines include *"Америка Әуезов көзімен"*, where the metaphor of "Auezov's eyes" is used. This can create an image of the perception of the United States through the perspective of a Kazakh literary scholar. That is, this technique can add cultural context and nuance the perception of American reality through the lens of another culture. Another headline is *"АҚШ санкциялары Ресейді энергия көздерін айыруы мүмкін бе?"* where a game of words and double meaning is used with the expression "energy eyes", which creates an image of competition and US influence on Russia's energy sector. The headline can reinforce in the image of Americans the traits of being influential and active in global spheres, creating an image of a country with significant influence on the political and economic level. The headline *"АҚШ-тан айласын асыра алмады"* includes the metaphor "to embody tricks", which can refer to failed attempts to influence the United States, creating an image of the country's resistance and success. It also leads to an image of a country that has not fallen victim to external threats, emphasizing the power and persistence of Americans.

American newspapers, different from their global counterparts, use a specific linguistic style, striving to be clear, concise and accessible to a wide audience. Unique lexical and syntactic solutions contribute to a style that emphasizes the relevance and informational value of the materials. Among many newspapers in the United States, "The Washington Post" is known for its quality and professional journalistic style. The language used by this newspaper is often formal and professional in tone. It favors precision and clarity of expression. "The Washington Post" strives for objectivity in its approach to news. Articles tend to present a variety of viewpoints and stories are often characterized by a high level of information and in-depth analysis.

Analyzing the language strategies and headline framing of "The Washington Post" in the context of the events in Kazakhstan provides important insights into the approach to reporting and interpreting news. The newspaper actively uses emotional colouring, enriched vocabulary and professional style to form meaningful headlines. In addition to these, emotional colouring can serve as a means of emphasizing the significance of events and their impact on society. The use of words and expressions with emotional intensity helps to attract the readers' attention and increase the impact of the information. Professionalism and formality are evident in the language of "The Washington Post", emphasizing objectivity and balance in the presentation of information.

Among the linguistic elements, metaphors in headlines are common. Metaphors enrich the text, give it imagery and help the reader assimilate information more easily by moving it from abstract visual or emotional space. In headlines such as *"Here's what you need to know about Kazakhstan's unrest and Russian intervention"*, the metaphor "unrest" implies a turbulent, unstable state, perhaps like a storm or tempest. In another headline *"Putin dreams of a Russian 'sphere of influence.' Kazakhstan's protesters*

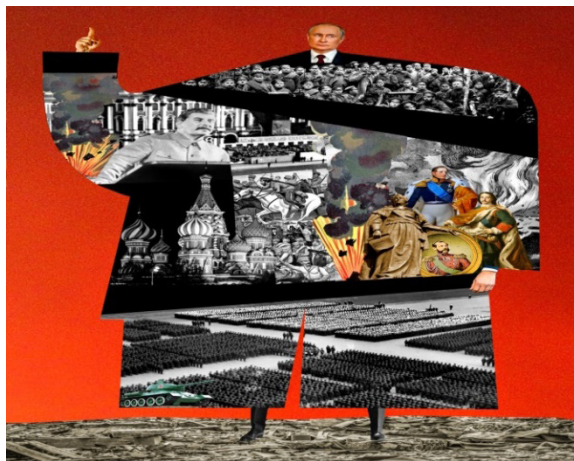
are the latest to push back” “dreams” is used in a metaphorical sense, indicating Putin’s ambitions to create a “sphere of influence” for Russia. “*The smell of burning, the pop of gunfire and a flood of rumours - surviving in Kazakhstan’s largest city during the unrest*”, the opening phrase “The smell of burning, the pop of gunfire and a flood of rumours” metaphorically conveys the atmosphere of tension and fear in Kazakhstan, presenting it as an image of disorder and violence.

2. Semiotic Representation in the Newspapers “Egemen Kazakhstan” and “The Washington Post”. Semiotic features also have an important place in image formation, providing a language and tools for interpreting the symbols and signs around us. Semiotics, as the science of signs and their meanings, helps us to understand complex messages using different codes and means of expression, from words and images to gestures and sounds. The use of semiotic elements such as colours, shapes, textures and sound cues contribute to a deeper perception of the environment and the creation of rich images in our minds.

Visual images through pictures take not the last place in the formation of impressions and understanding of the presented information in the process of reading the newspaper. The construction of the image through pictures in the newspaper is like a mosaic, where each picture is a piece of a puzzle, which together creates a complete picture of events and phenomena in the world.

The visual component of “The Washington Post” consists not only of carefully selected headlines and text, but also images to convey the essence of the news as effectively as possible. A variety of photos, illustrations and graphics complement the text, enriching the reader’s perception. This approach allows the newspaper not only to inform, but also to create visually appealing content, making reading more engaging and memorable.

Putin dreams of a Russian ‘sphere of influence.’ Kazakhstan’s protesters are the latest to push back. In the picture, the attachment of Stalin and other historical leaders to Putin’s image may symbolize his desire to consolidate power, use authoritarian methods of governance and inherit the ideas of previous leaders also indicates Putin’s desire to consolidate Russia’s influence. A visual element representing the army may emphasize the active use of military power to achieve political goals, including support or control.

Russia may have bolstered its hand in Kazakhstan. But the danger remains high. The picture of a paper boat with the flag of Kazakhstan floating down a river with the flag of Russia and a background resembling a khaki colour can serve as a metaphor for complex political relationships. The image of a paper ship representing Kazakhstan emphasizes weakness to external influences. Floating on a river with a Russian flag can symbolize Russia’s influence on Kazakhstan’s destiny. This composition creates an image of Russia’s possible strengthening in the region, but also emphasizes the continued high risk and complexity of political dynamics.

The images presented in “Egemen Kazakhstan”, focusing on symbols and attributes associated with the United States of America, have the potential to significantly influence the construction of the reader’s image of Americans. The visual representation of elements such as the White House, the U.S. flag, images of people holding high positions in the country and their handshakes with President Kassym-Jomart Kemelovich Tokayev form certain associations and perceptions of the United States. These pictures, included in the context of articles and materials related to diplomatic relations and co-operation between Kazakhstan and the United States can create an image of a partner country by emphasizing key aspects of the relationship. They emphasize the importance of diplomatic contacts, economic cooperation and exchange of experience between the two states. However, among the pictures, it is also possible to find ones that make the reader think.

АҚШ: Қару қолдануда саясат жоқ. The picture of a gun with the background of the American flag and police officers visible behind can illustrate the complexity and lack of regulation of gun policy. Also it can symbolize the presence of guns in American society and the associated challenges. The police officers seen from behind emphasize the importance of safety and gun control issues, especially in the context of policing. In this way, the image creates an educational allusion to the theme of structure and lack of clear policy on the use of firearms in the US, emphasizing the importance of regulation and control.

Қазақстанның баспасөз хатшылары АҚШ құрылымдарында біліктілігін арттырады. A picture depicting elements of the press - microphone, press card, camera, newspapers and all against the background of the flag of Kazakhstan - can illustrate the process of professional development of national press secretaries in the context of their home country. The visual component creates an image of learning and emphasizes the importance of professional development in the domestic context.

Conclusion.

Analyzing the linguistic and semiotic features of the representation of the United States of America (USA) and Kazakhstan through the prism of “The Washington Post” and “Egemen Kazakhstan” reveals a deep layer of cultural nuances and interaction of modern societies in a global context.

The lexical elements highlighted in the article provide insight into how word choice shapes each country’s linguistic identity. “The Washington Post”, oriented towards political reporting, uses terms related to democracy terms related to democracy and economic growth, which emphasizes the desire for an active role in world affairs. On the other hand, “Egemen Kazakhstan”, with its focus on tradition and innovation, creates an image of a modern nation that respects its history.

Semiotic elements of visualization and symbolism complement the lexical analysis, revealing the unique features of each country’s culture. “The Washington Post”, focused on political events, uses visual elements to emphasize the serious and professional nature of the publications. In “Egemen Kazakhstan”, visual codes are saturated with ethnic ornaments, emphasizing cultural diversity.

Both newspapers, each in its own way, play an important role in shaping the image of their respective countries in the eyes of the world community. Analyzing the linguistic and semiotic elements not only broadens our understanding of cultural identity, but also emphasizes the importance of these features in the context of global communication.

REFERENCES

1. Hall, S. (1997). Representation: Cultural Representations and Signifying Practices. Sage Publications
2. Kress, G., & van Leeuwen, T. (2006). Reading images: The grammar of visual design. Routledge.
3. <https://egemen.kz/>
4. <https://www.washingtonpost.com/>

УДК 81-38

Ноғайбаева М.,

студент факультета Перевода и Филологии
КазУМОиМЯ имени Абылай хана

Алматы, Казахстан

e-mail: mnogajbaeva@mail.com

Научный руководитель:

канд.филол.наук, доц. **Джусакинова Ш.К.,**
КазУМОиМЯ имени Абылай хана

e-mail: shariyat_66@mail.ru

СТРУКТУРА И СЕМАНТИКА МЕТАФОРЫ В ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ТЕКСТАХ («УБИТЬ ПЕРЕСМЕШНИКА» ХАРПЕР ЛИ)

В данной статье анализируется функция метафоры в литературном и художественном дискурсе; в произведениях Харпер Ли «Убить пересмешника» выявлены преобладающие типы метафор, описаны их структура и семантика; в результате исследования было определено, что метафора является ключевым средством создания образности и выразительность художественного текста, отражающая оригинальное и индивидуально-авторское оценочное отношение автора к предмету размышления.

Ключевые слова: метафора, семантические метафоры, структурные метафоры, художественный дискурс.

Nogaibayeva M.,

Student of Translation and Philology of Ablai khan
KazUIR&WL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: mnogajbaeva@mail.com

Scientific supervisor:

Dzhusakinova Sh.K., cand.philol.sc.assoc.

KazUIR&WL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: shariyat_66@mail.ru

THE STRUCTURE AND SEMANTICS OF A METAPHOR IN LITERARY TEXTS (TO KILL A MOCKINGBIRD BY HARPER LEE)

This article analyses the function of metaphor in literary and artistic discourse; in the works of “To Kill a Mockingbird” by Harper Lee, the predominant types of metaphors are identified, their structure and semantics are described; as a result of the study, it was determined that metaphor is a key means of creating imagery and expressiveness of a literary text, reflects the original and individual author’s evaluative attitude of the author to the subject thoughts

Key words: metaphor, semantics of metaphors, structure of metaphors, artistic discourse.

The subject of the study is the works of Harper Lee “To Kill a Mockingbird”.

The aim of the study is to study the structure, semantics and linguistic features of metaphor in literary and artistic discourse using the example of the works of Harper Lee “To Kill a Mockingbird”.

The object of research in this work is metaphor as a stylistic device. **Relevance of the Chosen Topic:** the study of the function of individual stylistic techniques, including metaphors, and their linguistic nature in literary works is important in the aspect of anthropocentrism and textocentrism as the leading principles of modern linguistics, since it allows us to see the originality of the author’s imaginative perception of the surrounding reality. All of the above makes our research relevant., This analysis not only enriches our understanding of the novel but also contributes to broader discussions on the enduring impact of metaphorical language in shaping societal narratives.

Metaphor has been explored by various thinkers throughout history, but one of the most influential early definition of metaphor comes from Aristotle. His examination of metaphor is primarily found in his work “Poetics,” and to some extent, in “Rhetoric.” Aristotle defined metaphor in “Poetics” [1, p. 236] as the application of a word that belongs to another thing, a transfer either from genus to species, from species to genus, from species to species, or by analogy. The essence of the definition of metaphors has remained consistent over time, as evidenced by various dictionaries. For example, in Oxford English Dictionary (OED) we found the definition of a metaphor: “a figure of speech in which a word or phrase is applied to an object or action to which it is not literally applicable.”[5]

“Metaphor is the likening of one phenomenon to another based on the semantic proximity of states, properties, actions characterizing these phenomena, as a result of which words (phrases, sentences) intended to designate some objects (situations) of reality are used to name other objects (situations) based on the conditional identity of the predicative signs attributed to them” [2., Galperin, I.R. Stylistics of the English Language: A Textbook. Vysshaya Shkola Publishers, 1981. p.300]. Metaphor, a powerful literary device, serves as a conduit for conveying complex ideas and emotions in a condensed form. This article explores metaphors found in Harper Lee’s masterpiece, “To Kill a Mockingbird.” published in 1960. Lee’s novel is a compelling exploration of racial injustice, morality, and compassion in the American South during the 1930s.

Materials and Methods

The methodology will include: descriptive, with the help of which observation is made, componential analysis and textual analysis: a close reading of the novel, focusing on identifying and interpreting the metaphors used by Harper Lee. The research material was the texts of Harper Lee’s work “To Kill a Mockingbird”. This analysis will employ established theoretical frameworks on metaphor, drawing from works that explore the linguistic nature and functional characteristics of this stylistic

device based on works of Galperin I.R. I.A. Richards, George Lakoff, V.P. Moskvina.

As a result of the conducted research, we attempted to classify the identified metaphors based on existing classifications, including the one developed by V.P. Moskvina: semantic, structural, and functional. We analyzed text fragments containing metaphors taken from the works of “To Kill a Mockingbird” by Harper Lee.

In terms of structure, in Harper Lee’s To Kill a Mockingbird, metaphors are expressed in different ways. It can manifest itself at the level of a word and at the level of a phrase; it can be simple and expanded or closed and unclosed. [4]

Metaphors in Harper Lee’s work “To Kill a Mockingbird” are often expressed in a whole phrase: **“As for me, I knew nothing except what I gathered from Time magazine and reading everything I could lay hands on at home, but as I inched sluggishly along the treadmill of the Maycomb County school system, I could not help receiving the impression that I was being cheated out of something.”** [3.,p.31] Considering metaphors in a specific text fragments, we identified metaphors such closed and unclosed metaphors according to classification of Moskvina V.P. [4]. An important role in the creation of closed metaphors is played by the keyword, which helps the reader to decode, decode the meaning of the metaphorical image. In “To Kill a Mockingbird”, both closed and unclosed metaphors function successfully. Examples of closed metaphors : **“I inched sluggishly along the treadmill of the Maycomb County school system.”** [3.p.31] The key word **“treadmill”** is used to describe the experience of the narrator within the educational system. Here, **“treadmill”** refers to a monotonous, repetitive routine or process that one feels trapped within, often without making significant progress or advancement, making the comparison clear and unambiguous. **“Mrs. Dubose was plain hell.”** [3.,p.6] **“Hell”** directly signifies Mrs. Dubose’s unpleasant and tormenting nature. However, the unclosed ones predominate significantly: **“The Radley Place, a gray, weathered house on the other side of the street, stood stark and grim ...a black, iron gate...seemed to seal it from the living world.”** [3.p.42] In this example, there is no keyword that would facilitate understanding of the metaphor also, the specific meaning is open to interpretation . However, with additional knowledge and contextual analysis, the metaphor can be deciphered. The metaphor is built on the principle of parallelism between the physical appearance of the house and its atmosphere, reflecting the dark and somber nature of the **“Radley Place”**. The phrase **“stood stark and grim”** describes the house as gray and weathered, conveying a sense of gloominess and severity. This creates an image of a house that seems isolated and detached from the living world, emphasized by the phrase **“a black, iron gate...seemed to seal it from the living world.”** Analyzing this metaphor, one can infer that the **“Radley Place”** represents something dark, mysterious, and inaccessible, reflecting the character and mystery of its inhabitants, and creating an atmosphere of tension and intrigue in the novel. Possible interpretation of the metaphor is **“the radley house as a tomb”** this comparison effectively portrays the house as isolated, lifeless, and potentially concealing something hidden or even dangerous. The **“gray, weathered”** appearance reinforces this image of decay and stagnation.

The way the metaphor is constructed in the sentence. Some common structural classifications include:

Noun Metaphors: **“a gray shadow flitting past a window”** [3.,p.40]- Here, **“shadow”** is used metaphorically to represent a sense of mystery or foreboding. **“Treadmill of the Maycomb County school system”**: The school system is compared to a treadmill, implying monotony and lack of progress.

Verb Metaphors: **“Summer was our best season: it was sleeping on the back screened porch in cots”**[3.,p.32]- The verb **“sleeping”** is used metaphorically to convey the comfort and relaxation associated with summer.

Adjective Metaphors: **“all angles and bones”**[3.,p.20] this metaphor describes Calpurnia, using **“angles and bones”** to depict her thin and angular physique, creating a vivid image of her appearance. **“plain hell”** Mrs. Dubose is metaphorically described as **“hell,”** implying that she is difficult or unpleasant to deal with. **“starved walls of a pink cotton penitentiary”** [3.,p.136] The adjective **“starved”** is used metaphorically to convey a sense of confinement or restriction associated

with the pink cotton walls, likening them to a prison.

Adverbial Metaphors: “**hopelessly beating its wings against the bars**” [3.,p.20] the adverb “**hopelessly**” adds depth to the metaphor, emphasizing the futile and desperate nature of the bird’s actions as it tries to escape its cage.”watching all the time knowing that the gun was empty” [3.,p.212] The adverb “**all the time**” enhances the metaphor, emphasizing the continuous and unwavering observation of the scene, despite the eventual realization of the gun being empty.

Harper Lee combines complex and colorful metaphors throughout “To Kill a Mockingbird,” utilizing a variety of associative imagery. This complexity and expansiveness of metaphors are explained, firstly, by the fact that a metaphor often lacks clarity without context, thus prompting the author to employ additional linguistic devices such as descriptions, dialogues, and characters’ internal monologues to help the reader grasp its meaning. This provides an extra dimension and depth that enable the author to use metaphorical imagery to communicate difficult ideas and feelings. Secondly, the novel’s metaphors have a profound psychological effect on the reader. They contribute to develop a strong emotional bond between the reader and the work in addition to providing a vivid narrative. Metaphors can evoke empathy, sympathy, or even alter the reader’s perception of the world and characters. They are an effective means of expressing the author’s concepts and themes while strengthening the work’s effect on the reader.

Metaphor is a trope based on the play of meanings, so the semantics of the image is very important when analyzing metaphors. In the novel “To Kill a Mockingbird” by Harper Lee, various metaphors contribute to the thematic richness of the work. From a semantic perspective, metaphors in “To Kill a Mockingbird” can be grouped into several thematic categories:

- **Isolation and Alienation:** Metaphors such as “**an island in a patchwork sea of cottonfields and timberland,**” and “**a gray, weathered house on the other side of the street, stood stark and grim,**” illustrate themes of isolation and alienation within the town.

- **Innocence and Loss of Innocence:** Metaphors like “**it was a sin to kill a mockingbird,**” and “**Jem’s head at times was transparent,**” highlight the theme of childhood innocence and its gradual loss.

- **Struggle and Adversity :** Metaphors such as “**I felt the starched walls of a pink cotton penitentiary closing in on me,**” and “**bread lines in the cities grew longer, people in the country grew poorer,**” depict themes of struggle and adversity faced by characters in the novel.

- **Empathy and Understanding :** Metaphors like “**I tried to climb into Jem’s skin and walk around in it,**” and “you never really know a man until you stand in his shoes and walk around in them,” convey the importance of empathy and understanding in the narrative.

“To Kill a Mockingbird” by Harper Lee is primarily addressed to a person, or rather, it is novel about people’s perception of the world and the events taking place in it. Harper Lee frequently used nominations such as “**house,**” “**town,**” and “**neighborhood**” to emphasize the significance of the environment in shaping human experiences and interactions. These nominations serve as focal points through which the characters navigate their lives and confront various challenges. The environment, whether it be the Finch family home, the streets of Maycomb, or the Radley Place, plays a pivotal role in influencing the characters’ beliefs, behaviors, and relationships.

In “To Kill a Mockingbird” by Harper Lee, metaphors serve various functions that can be distinguished into two types: figurative function and cognitive function.

- **Figurative function:** This is the most prominent function of metaphors in the novel. Harper Lee uses metaphors extensively to create vivid imagery and evoke emotions in the reader. For example, when Scout describes Calpurnia as “**all angles and bones,**” it paints a clear picture of Calpurnia’s thin and strict demeanor. Similarly, Atticus’s eyes being described as “**the color of weak tea**” adds depth and insight into his character. Throughout the novel, metaphors like these enhance the descriptive richness of the narrative, making it more engaging and immersive for the reader.

- **Cognitive function:** Metaphors in “To Kill a Mockingbird” also serve the cognitive function of helping readers understand complex ideas and themes. By comparing unfamiliar concepts to familiar

ones, metaphors facilitate comprehension and allow readers to grasp deeper meanings. For example, Atticus's statement about killing a mockingbird serves as a metaphorical representation of innocence and the moral imperative to protect it. This metaphor helps readers conceptualize the theme of innocence and its vulnerability in the face of prejudice and injustice. Additionally, the metaphorical comparisons used throughout the novel contribute to a deeper understanding of characters, events, and societal issues, enriching the reader's interpretation of the text.

Conclusion

In conclusion, the exploration of metaphors in Harper Lee's "To Kill a Mockingbird" reveals the profound impact that figurative language can have on thematic development and character portrayal. Throughout the novel, Harper Lee employs a diverse array of metaphors, ranging from simple, closed metaphors to complex and unclosed ones. The complex structure and wide range of metaphors in "To Kill a Mockingbird" are essential to developing a complex plot that penetrates deeply into the themes of morality, society problems, and human nature in addition to describing the experiences and deeds of its characters. These metaphors serve multiple thematic purposes, including illustrating themes of isolation, innocence, struggle, empathy, and understanding. By exploring the semantic layers of metaphorical imagery, readers gain deeper insights into the characters' experiences, societal dynamics, and moral complexities depicted in the narrative. Furthermore, metaphors in "To Kill a Mockingbird" serve both figurative and cognitive functions, enhancing the descriptive richness of the narrative while facilitating readers' understanding of complex ideas and themes.

REFERENCES

1. Aristotle. Poetics. Rhetoric. About the soul. [translated from ancient Greek by V. Appelroth, N. Platonova, P. Popov. introduction and commentary by S. Trukhachev]. – M. : The world of books: Literature, 2007. – 400 p.
 2. Galperin, I.R. Stylistics of the English Language: A Textbook. Vysshaya Shkola Publishers, 1981.
 3. Lee, Harper. To Kill a Mockingbird. J.B. Lippincott & Co., 1960.
 4. Moskvina, V.P. (2006). Stylistics of the Russian language. Theoretical course (630 p.). Rostov-on-Don: Phoenix.
 5. Oxford University Press. (2024). Metaphor. In The Oxford English Dictionary (3rd ed.).
- УДК 81-38

Нусип У.А.,

студент КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Специальность «6В02302 Иностранная филология»
Алматы, Казахстан

e-mail: ulzadanussip@iclod.com

Научный руководитель:

канд. филол. наук, доц. **Джусакинова Ш.К.,**

КазУМОиМЯ имени Абылай хана

e-mail: shariyat_66@mail.ru

ЛИНГВОКУЛЬТУРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ЭПИТЕТОВ И МЕТАФОР В КАЗАХСКОМ И АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКАХ

В этой статье исследуются взаимоотношения между языком и культурой, особое внимание уделяется роли метафор и эпитетов в отражении и формировании культурных ценностей и восприятий. Посредством сравнительного и лингвокультурного анализа языковых выражений в казахском и английском языках в нем подчеркиваются сходства и различия в культурных интерпретациях цветов и гендерных характеристик. **Целью** данной работы является изучение и сравнение лингвокультурных особенностей эпитетов и метафор в казахском и английском языках с особым акцентом на символические значения, связанные с цветами «белый» и «черный», и гендерные характеристики, изображаемые с помощью метафор.

Ключевые слова: метафора, эпитет, лингвокультурный анализ, Казахская лингвокультура, Английская лингвокультура, гендерные метафоры, цветные эпитеты.

Nussip U.A.,

Undergraduate of Foreign Philology of Ablai khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: ulzadanussip@iclod.com

Scientific supervisor:

Dzhusakinova Sh.K., cand.philol.sc., associated
professor, Ablai khanKazUIRandWL,
Almaty, Kazakhstan
e-mail: shariyat_66@mail.ru

LINGUOCULTURAL PECULIARITIES OF EPITHETS AND METAPHORS IN THE KAZAKH AND ENGLISH LANGUAGES

This article explores the intricate relationship between language and culture, focusing on the role of metaphors and epithets in reflecting and shaping cultural values and perceptions. Through a comparative and linguocultural analysis of linguistic expressions in Kazakh and English, it highlights similarities and differences in cultural interpretations of colors and gendered characteristics. **The aim** of the article is to explore and compare the linguocultural peculiarities of epithets and metaphors in the Kazakh and English languages, with a specific focus on the symbolic meanings associated with the colors “white” and “black” and the gendered characteristics depicted through metaphors.

Key words: metaphor, epithet, linguocultural analysis, Kazakh linguoculture, English linguoculture, gender metaphors, color epithets.

Culture and language have developed in a continuous relationship since ancient times. All cultural values in everyday life, rituals and traditions of a person were constantly reflected in the language. Currently, there exists a discernible shift in cognitive inquiry within the domain of linguistic science. Fueled by emerging trajectories in stylistics, conventional perspectives are undergoing reassessment, while novel methodological approaches are being cultivated and refined. Whereas stylistic techniques were conventionally scrutinized through the lenses of structure, semantics, and function, the anthropological paradigm is now prompting an exploration of these techniques through the prism of their cognitive and linguocultural features.

Linguocultural analysis is an interdisciplinary approach that combines elements of linguistics and cultural studies to examine the relationship between language and culture. This analytical method explores how language use reflects and influences cultural norms, beliefs, values, and practices. Linguocultural peculiarities refer to unique features, patterns, or characteristics within a language that are closely tied to the cultural context in which the language is used. These peculiarities manifest in various linguistic elements, reflecting the cultural identity, history, and social dynamics of a particular linguistic community.

Metaphors and epithets are powerful linguistic tools that carry cultural nuances and reflect the shared values and perceptions of a community. Some linguocultural peculiarities of metaphors and epithets might include:

- **Cultural Imagery:** Metaphors and epithets often draw on cultural imagery and symbols. Cultural metaphors may use elements specific to a particular culture to convey abstract concepts or emotions.
- **Historical References:** Epithets and metaphors can incorporate historical references that hold cultural significance. Historical events, figures, or narratives may be woven into the fabric of metaphorical expressions, providing layers of meaning rooted in cultural history.
- **Socio-cultural Context:** The social and cultural context plays a crucial role in shaping the use and

interpretation of metaphors and epithets. The societal norms, values, and taboos of a culture influence the selection and acceptance of certain linguistic expressions [1].

Epithets serve as powerful linguistic tools that go beyond mere description, shaping cultural expressions and nuances within languages. When associated with colors, epithets become particularly potent, infusing language with vividness and sensory richness. Through a linguocultural analysis of epithets “white” and “black” in Kazakh and English, we gain valuable insights into how these linguistic devices reflect, shape, and are shaped by the unique features of each culture.

In the Kazakh language and culture, the epithets “white” (ақ) and «black» (қара) carry profound symbolic meanings, reflecting the nuanced interpretations and associations within the Kazakh linguistic milieu.

«White» is not merely a chromatic descriptor but a symbol of purity, innocence, and positivity. Phrases like «ақ бата» (white blessing) and «ақ ниет» (good wishes) convey the concept of good intentions and blessings, highlighting the revered status of white as a conduit for positive energy and well-wishes within Kazakh culture. White is associated with sanctity and holiness, as seen in phrases like «ананың ақ сүті» (mother’s milk), where it symbolizes life-sustaining nourishment and purity. Epithet “ақ” (white) is employed to signify beauty, stateliness, and authority. «Ақ орда» (Khan’s horde) highlights the regal connotations of white, symbolizing authority, honor, and aristocratic lineage [2, p.106].

«Black» is predominantly associated with negative connotations, representing suffering, sorrow, and adversity within Kazakh linguistic expressions. Phrases like «Қара қағаз» (official documentation conveying news of death) and «Қаралы ту» (mourning flag) symbolize mourning and sorrow, reflecting the cultural understanding that black denotes unfavorable or adverse circumstances. Black is used to denote cruelty, harm, and malicious intent. Expressions like «Қара жүрек» (black heart) and «Қара ниет» (black intent) signify cruelty, lack of mercy, and harmful intentions, portraying black as a linguistic device to communicate negative aspects or experiences. In phrases like «қара халық», black is used metaphorically to denote individuals at a lower social stratum, reflecting the hierarchical social structure within Kazakh society. Despite its predominantly negative connotations, black also carries symbolic significance associated with holiness and sacredness within Kazakh culture. Phrases like «қара домбыра» (holy Dombura) and «қара шаңырақ» (holy family or house) utilize black to denote sanctity, emphasizing the revered or divine nature of the referenced entity. This suggests that within the Kazakh linguistic and cultural framework, black transcends its conventional associations and takes on a symbolic role signifying reverence and holiness. Additionally, black is utilized in positive connotations to describe physical attributes, particularly of a young woman. Expressions like «қара көз» (black eyes), «қиылған қара қас» (thick black eyebrow), and «қара мақпал шаш» (charming black hair) portray black as an aesthetic quality, representing beauty and attractiveness within the Kazakh cultural context [2, pp.108-113].

In English linguoculture, the epithet «white» carries a multitude of connotations and symbolic meanings, often associated with purity, innocence, and cleanliness. For instance, a «white wedding» symbolizes the purity and innocence of the bride, reflecting cultural ideals surrounding the sanctity of marriage. Similarly, the expression «white lie» refers to a harmless untruth told to avoid hurting someone’s feelings, reflecting a cultural emphasis on politeness and social harmony. Moreover, phrases like «white list» connote approval or inclusion on a list of trusted items or entities, reflecting notions of legitimacy and authorization within society. «White hen’s chick» signifies someone favored by fortune or luck, akin to being born with privileges or opportunities, reflecting cultural beliefs surrounding luck and social hierarchy. Additionally, «white» can symbolize blankness, emptiness, or neutrality, as seen in expressions like «white page,» representing a fresh start or the potential for creativity. Furthermore, the term «white-collar worker» refers to someone performing professional, managerial, or administrative work, reflecting cultural associations with professionalism and social status [3, p. 1089].

Conversely, the epithet «black» in English linguoculture often carries negative connotations and associations. It can symbolize disrespect, neglect, and pejorativeness, as seen in phrases like «black

looks,» depicting disdain or disapproval through frowning or disapproving glances. Similarly, «black ingratitude» suggests extreme disrespect or neglect in social interactions, emphasizing a profound lack of appreciation. Furthermore, «black» can connote evil, malevolence, and immorality, as evidenced by phrases like «black art» and «black soul,» which refer to malevolent supernatural practices or individuals lacking empathy and compassion. The term «black-hearted» describes someone inherently malicious or wicked, reflecting cultural beliefs about the existence of darkness within human nature. Additionally, «black» can signify illegality and illicit activities, as seen in expressions like «black market» and «black money,» which denote illegal trading and earnings obtained unlawfully. Moreover, phrases such as «black mood» and «black thoughts» depict emotional distress and negativity, reflecting cultural beliefs about mental health and well-being. Overall, «black» in English linguoculture encompasses themes of disrespect, evil, illegality, emotional distress, and negativity, shaping its interpretation and usage within English-speaking communities [3, p.1090].

In comparing the meanings of «white» and «black» across Kazakh and English linguocultures, we uncover diverse interpretations and cultural nuances associated with these colors, reflecting the distinct historical, social, and cultural contexts of each language community.

E/L	Kazakh	English
White	Symbolizes goodness, purity, virtue, and nobility. Associated with blessings, good wishes, and positive energy. Also signifies sanctity, holiness, and beauty.	Associated with purity, innocence, cleanliness, and positivity. Symbolizes politeness, social harmony, approval, and inclusion. Additionally represents blankness, neutrality, and professionalism.
Black	Primarily associated with suffering, negativity, and cruelty. Symbolizes mourning, evil, malicious intent, and societal hierarchy. However, also carries connotations of sanctity, holiness, and beauty in certain contexts.	Often associated with disrespect, evil, illegality, and emotional distress. Symbolizes disdain, malevolence, immorality, and negativity. Additionally represents illicit activities and emotional turmoil.

While there are some similarities in the symbolic meanings of «white» and «black» between Kazakh and English linguocultures, there are also notable differences, particularly in the nuanced interpretations and associations within each cultural context.

One of the primary means of assessing and preserving the images that characterize national culture lies in the use of metaphors, and the study of a certain type of metaphors contributes to the visual presentation of the values and characteristics of national culture reflected in metaphors. Analyzing gender metaphors is a valuable endeavor as it offers profound insights into the intricate relationship between language, culture, and gender dynamics. Gender metaphors serve as mirrors reflecting prevailing cultural norms and attitudes towards masculinity and femininity within a specific societal context. By scrutinizing these metaphors, researchers can uncover the underlying expectations, roles, and stereotypes associated with different genders, providing a nuanced understanding of how gender identities are constructed and perceived within a culture.

The study identified culturally significant attributes embedded in gender-specific metaphors. The predominant category found in these metaphors relates to describing human traits and behavior. Additionally, an examination of metaphorical terms for men indicates that the second most common category is associated with social status in the Kazakh linguoculture. Conversely, in metaphorical representations of women, there is a notable emphasis on physical appearance.

In Kazakh linguoculture, men are primarily characterized by attributes associated with heroism, bravery, and assertiveness. Metaphors such as «барыс,» (snow leopard) «жолбарыс,» (tiger) and «қыран» evoke images of courage and strength. However, negative attributes like stupidity and spinelessness are also present, depicted through metaphors like «есек» (donkey) and «қошқар» (sheep).

Women, on the other hand, are predominantly depicted in negative terms, with metaphors highlighting qualities like frivolity, meanness, and deceitfulness. The metaphorical representations of

woman as “мыстан” (witch) and “*сайтан*” (devil) underscore negative societal perceptions.

Social Role:

Men’s social roles are often associated with leadership and authority. Metaphors like “бұқа” (bull) and “абдан” signify strength and leadership qualities. In contrast, women’s social roles are depicted more positively, with metaphors like “жақұт” (sapphire) and “rayhap” (diamond) symbolizing nobility and desirability.

Appearance:

Interestingly, no metaphors are found to characterize men’s appearance in Kazakh linguoculture. In contrast, women’s appearance is heavily emphasized, with metaphors portraying both positive and negative attributes. Positive metaphors like “періште” (angel) and “*непұзам*” (fairy) highlight beauty and attractiveness [4].

Gender Metaphors in English Linguoculture

Character and Behavior:

In English linguoculture, men and women are both depicted with a mix of positive and negative attributes. Men are associated with qualities like politeness and courage, as well as negative traits like rudeness and laziness. Similarly, women are portrayed with positive attributes like grace and attractiveness, but also with negative traits such as anger and deceitfulness.

Social Role:

Men’s social roles in English linguoculture encompass a wide range of attributes, including wealth, power, and professional affiliations. In contrast, women’s social roles are more limited, often associated with power (e.g., “empress”) or entertainment (e.g., “canary”).

Appearance:

Both men and women in English linguoculture are characterized by their physical appearance. Men are described as handsome and strong, but also face negative stereotypes like clumsiness or short stature. Women’s metaphors place a heavier emphasis on physical beauty, with positive attributes like “rosebud” juxtaposed with negative stereotypes of ugliness and age.

Intellectual Abilities:

Men in English linguoculture are associated with a wide range of intellectual abilities, from stupidity to wisdom. Women, however, are predominantly depicted with negative traits, connecting them with unintelligence and foolishness [5].

The comparison between Kazakh and English linguocultures reveals both similarities and differences in the portrayal of gendered characteristics through metaphors, reflecting distinct societal norms and cultural perceptions within each language community:

Similarities:

Both Kazakh and English linguocultures utilize metaphors to depict gendered characteristics, encompassing aspects of character, social role, appearance, and intellectual abilities.

Negative stereotypes are prevalent in both cultures, with women often depicted in more negative terms compared to men.

Metaphors in both cultures reflect societal expectations and biases regarding gender roles and behavior.

Differences:

Kazakh linguoculture places a heavier emphasis on positive attributes for men, particularly in terms of bravery and assertiveness, while English linguoculture portrays men and women more evenly in terms of positive and negative attributes.

Women’s appearance is heavily emphasized in Kazakh linguoculture, while men’s appearance is not as prominently featured. In contrast, both men and women’s appearance is significant in English linguoculture.

In addition, in English there are negative metaphors denoting ugliness and unattractiveness, while in Kazakh only the beauty of women is emphasized.

In conclusion, metaphors and epithets, as powerful linguistic tools, exemplify this dynamic interplay between language and culture. They draw on cultural imagery, incorporate historical references, and are deeply rooted in socio-cultural contexts. Through the analysis of metaphors and epithets, we gain insights into the collective consciousness of a community, revealing its values, beliefs, and social dynamics. Moreover, the study of linguocultural peculiarities extends beyond individual expressions to encompass broader patterns and features within a language, providing a nuanced understanding of cultural identity and heritage. The exploration of epithets “white” and “black” in both Kazakh and English linguocultures reveals the intricate interplay between language, culture, and symbolism. These epithets, deeply rooted in cultural beliefs and historical contexts, serve as powerful linguistic tools that shape and reflect the collective consciousness of their respective communities. Through a linguocultural analysis, it becomes evident that gender metaphors in Kazakh and English linguocultures reflect societal norms, expectations, and biases. While both cultures employ metaphors to depict gendered characteristics, the specific attributes and emphasis vary between the two linguistic traditions. Understanding these nuances provides valuable insights into the cultural perceptions and attitudes towards gender in Kazakh and English-speaking societies.

REFERENCES

1. Deberdeeva E.E.1, Voychenko V.M. Metaphor as a Means of Language World Picture Organizing in the English and Russian Linguocultures // RUSSIAN LINGUISTIC BULLETIN. – 2(10). – 2017. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/metaphor-as-a-means-of-language-world-picture-organizing-in-the-english-and-russian-linguocultures> (Retrieved 15.01.2024.)
2. Sarmanbetova U. Symbolism and Semantics Colors in Kazakh Culture // North American Academic Research. – April 2019. URL: https://www.researchgate.net/publication/332510795_Symbolism_and_Semantics_Colors_in_Kazakh_Culture (Retrieved 21.01.2024.)
3. Turaeva G. Kh. The Symbolism of the Color Names in English and Russian Languages // European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences. – 2019. URL: <http://www.idpublications.org/wp-content/uploads/2019/12/Full-Paper-THE-SYMBOLISM-OF-THE-COLOUR-NAMES-IN-ENGLISH-AND-RUSSIAN-LANGUAGES.pdf> (Retrieved 25.01.2024.)
4. Zhumasheva K. B., Sapargaliyeva M. E., Sarkulova D. S., Kuzhentayeva R. M., Utarova A. G. Representation of Gender Metaphor in Lexicography as a Reflection of Culture // International Journal of Society, Culture & Language. – 2022. URL: https://www.ijscel.net/article_253057.html (Retrieved 28.01.2024.)
5. Khlebnikova A. L. The Man in the mirror of gender-marked and gender-marked metaphors in the English language // Siberian Philological Journal. – 2017. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/chelovek-v-zerkale-genderno-markirovannyh-i-genderno-nemarkirovannyh-metafor-v-angliyskom-yazyke/viewer> (Retrieved 5.02.2024.) (in Russian)

УДК 81-2

Өтемісбай Т.,

студент факультета Перевода и Филологии

КазУМОиМЯ имени Абылай хана

Алматы, Казахстан

e-mail: nurgalikyzytumar@gmail.com

ЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ИЗОБРАЖЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОГО ХАРАКТЕРА В НАРОДНЫХ И АВТОРСКИХ СКАЗКАХ НА АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

В этой статье рассматриваются лингвистические и стилистические особенности изображения персонажей сказок Оскара Уайльда и традиционных народных сказок, таких как

«Джек и бобовый стебель», «Джек и его золотая табакерка» и «Норвежский черный бык» в английской литературе. В нем анализируются диалоги, повествовательный голос, описательный язык и символические образы, чтобы понять, как эти элементы формируют личности персонажей, мотивации и моральные качества. В исследовании также исследуются культурные и исторические контексты, влияющие на изображение персонажей, подчеркивая эволюцию изображения персонажей в литературных традициях. Анализируя лингвистические нюансы и стилистические условности, исследование подчеркивает непреходящую повествовательную значимость сказок, одновременно иллюстрируя, как язык и стиль создают персонажей в этом жанре.

Ключевые слова: сказки, народные сказания, изображение персонажей, лингвистические особенности, стилистические особенности, характеристика, архетипы, символизм, образность, темы, культурное значение, сравнительный анализ, авторский замысел, развитие персонажа, мотивы, структурные элементы.

Otemisbay T.,
Student of Translation and Philology of Ablai khan
KazUIR&WL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: nurgalikyzytumar@gmail.com

LINGUISTIC AND STYLISTIC FEATURES OF THE PORTRAYAL OF CHARACTERS IN FOLK AND AUTHOR'S FAIRY TALES IN ENGLISH

This article examines linguistic and stylistic features in characters' portrayal across Oscar Wilde's fairy tales and traditional folk tales like "Jack and the Beanstalk," "Jack and His Golden Snuff-Box," and "The Black Bull of Norway" in English literature. It analyzes dialogue, narrative voice, descriptive language, and symbolic imagery to understand how these elements shape characters' personalities, motivations, and moral attributes. The study also explores cultural and historical contexts influencing character depiction, highlighting the evolution of character portrayal in literary traditions. By dissecting linguistic nuances and stylistic conventions, the research underscores the enduring narrative significance of fairy tales while illustrating how language and style construct characters in the genre.

Key words: fairy tales, folk tales, character portrayal, linguistic features, stylistic features, narrative techniques, characterization, archetypes, symbolism, imagery, themes, cultural significance, comparative analysis, narrative perspective, character development, motifs, structural elements.

Introduction

Fairy tales, from folklore and authored literature, have enchanted audiences for centuries with their captivating narratives and vivid characters. In English literature, a diverse array of fairy tales exists, spanning from traditional folk tales to stories crafted by acclaimed authors like Oscar Wilde. Characters play a central role in these tales, characterized by unique linguistic and stylistic features that enhance their depth and complexity. This article explores the portrayal of characters in both folk and author's fairy tales in English, analyzing selected works such as Wilde's "The Happy Prince," "The Nightingale and the Rose," "The Selfish Giant," "The Devoted Friend," and "The Wonderful Rocket," alongside traditional tales like "Jack and the Beanstalk," "Jack and His Golden Snuff-Box," and "The Black Bull of Norway." Through a comparative analysis of linguistic devices, narrative techniques, and symbolic imagery, we aim to unravel the intricacies of character portrayal. Moreover, we aim to reveal the cultural and historical contexts shaping the linguistic and stylistic features of characters, highlighting the enduring appeal and significance of English fairy tales. Through this exploration, we seek to deepen our understanding of character portrayal in fairy tales and celebrate the timeless allure of these beloved literary works.

Materials and Methods

Chosen fairy tales include “The Happy Prince,” “The Nightingale and the Rose,” “The Selfish Giant,” “The Devoted Friend,” and “The Wonderful Rocket” by Oscar Wilde, along with folk tales like “Jack and the Beanstalk,” “Jack and His Golden Snuff-Box,” and “The Black Bull of Norway.” Obtained complete textual versions from reputable literary sources, ensuring accuracy and authenticity. Analyzed linguistic and stylistic features relevant to character portrayal, including dialogue, descriptive language, narrative perspective, and symbolism.

Results in Discussion

Within the rich tapestry of English storytelling, two distinct traditions stand as pillars of imagination and cultural heritage: English folk tales and author’s fairy tales. Folk tales like “Jack and the Beanstalk” reflect bravery and wisdom, teaching timeless lessons. Author’s fairy tales, exemplified by Oscar Wilde’s “The Happy Prince,” delve into human emotions and moral complexity. With delicate prose and profound themes, they blur reality and imagination. Our exploration compares these traditions, unraveling narrative threads and literary ingenuity in English literature.

Now, let’s start with exploring the linguistic and stylistic traits of English folk tales and author’s fairy tales, drawing insights from works like “Jack and the Beanstalk” and Oscar Wilde’s tales. These narratives showcase diverse characters, from the heroic Jack to the tragic Nightingale, serving as conduits for moral exploration and emotional depth. We unravel character archetypes found in both types of tales. Folk tales feature archetypal heroes like Jack, known for courage and resourcefulness. Tricksters, such as Jack, challenge norms with their wit. Magical beings populate enchanted realms, guiding heroes in quests like “The Black Bull of Norway.” Author’s fairy tales delve deeper into human complexities, with characters embodying symbolic significance. The Happy Prince symbolizes generosity, while tragic heroines like the Nightingale evoke themes of love and loss. Flawed protagonists undergo transformative journeys of self-discovery and moral awakening.

The description of the appearances in “Jack and the Beanstalk” (English Folk Tale):

Jack, the archetypal hero of “Jack and the Beanstalk,” is described in a straightforward and practical manner, emphasizing key physical attributes that contribute to the character’s role in the story [5, c. 231]:

“Jack was a young lad with a tousled mop of brown hair and worn-out clothes. His eyes sparkled with curiosity and determination, and his hands, calloused from hard work, gripped the handle of the old axe. Despite his humble appearance, there was a glint of bravery in his gaze, ready to face whatever challenges lay ahead.”

The description is functional, focusing on details that establish Jack as a relatable and resourceful protagonist. The physical features mentioned, such as the tousled hair and calloused hands, emphasize the character’s humble origins and hardworking nature.

The description of the appearances in “The Happy Prince” (Author’s Fairy Tale):

Oscar Wilde’s fairy tales often feature characters described with more poetic and symbolic language, contributing to the overall allegorical nature of the narrative. Let’s consider the depiction of the Happy Prince:

“High above the city, there stood a statue of the Happy Prince, adorned with gold leaf that shimmered in the sunlight. His eyes, crafted from precious sapphires, glistened with compassion, and his outstretched arms, fashioned from fine gold, cradled a ruby heart. Despite the opulence of his appearance, a closer look revealed an expression of sorrow etched upon the Happy Prince’s face, as if he bore the weight of the world’s suffering.”

In this depiction, Wilde uses rich, symbolic imagery to present the Happy Prince as a majestic yet melancholic figure, employing precious materials and gemstones to enhance the character’s fantastical nature. The emphasis on the statue’s sorrowful expression hints at its pivotal role in the

story's development. Contrasting this with English folk tales, which focus on practical and relatable traits, author's fairy tales like Wilde's employ ornate language to create an enchanting atmosphere, encouraging readers to ponder deeper meanings. These distinctions highlight the unique linguistic and stylistic features defining each genre.

Let's explore moral values in folk and author's fairy tales. Moral lessons are integral to storytelling, guiding principles that illuminate human experiences and cultural norms. English folk tales and author's fairy tales both embody moral themes of virtue, empathy, and resilience. Folk tales, rooted in oral traditions, transmit wisdom across generations, emphasizing bravery, honesty, and kindness. They celebrate the triumph of good over evil, with characters like Jack in "Jack and the Beanstalk" exemplifying courage in adversity. Honesty and integrity, showcased in tales like "Jack and His Golden Snuff-Box," underscore the importance of truthfulness. Compassion is central to both folk tales and author's fairy tales, with characters like the Happy Prince and the Nightingale embodying selflessness. Author's fairy tales delve deeper into moral complexities, exploring themes of selfishness and greed through characters like the Selfish Giant and the Devoted Friend. Through these narratives, readers confront existential dilemmas and ethical quandaries, challenging their own values with empathy and introspection.

English folk tales, steeped in the oral traditions of communities and passed down through generations, are characterized by a simplicity and directness of language that reflects their origins as communal narratives. The narrative structure of folk tales follows a linear progression, with clear beginnings, middles, and ends that propel readers through a sequence of events. In "Jack and the Beanstalk," for instance, the story unfolds with brisk pacing, as Jack embarks on his fateful journey to seek his fortune [1, c. 187]. The language is straightforward and accessible, with minimal dialogue and vivid descriptions of Jack's encounters with giants and other fantastical beings. In contrast, author's fairy tales, exemplified by works such as Oscar Wilde's "The Happy Prince" and "The Selfish Giant," exhibit a more intricate and sophisticated linguistic and stylistic palette. Often characterized by a straightforward narrative structure, English folk tales follow a linear progression of events with a clear beginning, middle, and end. The language used is simple and accessible, reflecting the oral tradition from which these tales originated. And author's fairy tales exhibit a more intricate narrative structure, often incorporating elements of symbolism, allegory, and metaphor. The language is more sophisticated and lyrical, with rich descriptive passages and nuanced characterizations that evoke emotion and imagery.

For instance, In "Jack and the Beanstalk," the dialogue is characterized by its simplicity and directness, serving primarily to advance the plot and reveal the characters' motivations. Consider the following exchange between Jack and the mysterious old man he encounters on his journey:

• *Jack: Good morning, sir. Can you tell me the way to the market? Old Man: Ah, young lad, you seek the market, do you? Follow yonder path, and you shall find it at the edge of the village.*

This dialogue exemplifies the utilitarian nature of language in folk tales, where communication is straightforward and functional, devoid of ornate language or psychological depth. The exchange serves to propel Jack's quest forward, setting the stage for his encounter with the magical beans and the towering giant.

In contrast, the dialogue in Oscar Wilde's "The Happy Prince" is marked by its poetic language and emotional resonance, as characters grapple with profound existential questions and themes of compassion and sacrifice. Consider the following exchange between the Happy Prince and the Swallow:

• *Happy Prince: Swallow, dear Swallow, will you be my messenger? Swallow: Your Highness, what would you have me do? Happy Prince: Fly to the homes of the poor and needy, and bestow upon them my jewels and gold. Bring them solace and joy in their hour of need.*

This dialogue is imbued with a sense of empathy and altruism, as the Happy Prince implores the Swallow to carry out acts of kindness and charity on his behalf. The language is evocative and symbolic, inviting readers to contemplate the deeper meanings behind the characters' words and actions.

In folk tales, the denouement typically follows a predictable pattern, with the hero overcoming

obstacles and achieving a triumphant resolution. For instance, in “Jack and the Beanstalk,” Jack defeats the giant and claims his reward, restoring balance and harmony to his world. What comes to author’s fairy tales, they often feature more nuanced and poignant denouements that may not always result in conventional happy endings. In “The Nightingale and the Rose,” for example, the nightingale sacrifices herself for love, only to discover the futility of her sacrifice. Such endings provoke reflection and may leave readers with a sense of melancholy or moral ambiguity. Eventually, the cultural and historical context in which folk and author’s fairy tales originate influences the portrayal of characters and the themes explored within the narratives. Characters embody societal values, norms, and beliefs prevalent at the time of their creation, reflecting the cultural milieu from which they emerge. By examining the linguistic and stylistic features of character portrayal within these tales, we gain insight into the evolving literary traditions and storytelling conventions that shape our understanding of folklore and literature.

Conclusion

In conclusion, the linguistic and stylistic features employed in the portrayal of characters in folk and author’s fairy tales serve as a testament to the enduring power of storytelling. Through vivid imagery, stylistic techniques, character archetypes, symbolism, and allegory, these tales continue to captivate readers and inspire moral reflection across cultures and generations. By delving into the nuances of character portrayal, we unravel the timeless themes and universal truths embedded within these enchanting narratives, reaffirming the enduring relevance of folk and author’s fairy tales in the literary landscape.

REFERENCES

1. Zipes Jack (ed.). The Oxford Companion to Fairy Tales. - L., Oxford University Press, 2002. — 637 p.
2. Bristow, Joseph (ed.), Oscar Wilde and Modern Culture: The Making of a Legend, Athens, OH, Ohio UP, 2008, — 448 p.
3. A dictionary of British folk-tales in the English language. - [Digital printing]. Pt B: Folk legends, vol.1 a. 2. - Moscow, 2004.
4. Opie, Iona (ed.), Fairy tales -- History and criticism, Fairy tales, Contes de fées, London ; New York : Oxford University Press, 1974, —255 p.
5. Jacobs, Joseph (ed.). English Fairy Tales, New York : Grosset & Dunlap, 1895, —296 p.

УДК 82

Сайфулина Софья.,
бакалавр Иностранной Филологии
КазУМОиМЯ им. Абылай хана
Алматы, Казахстан
e-mail: saifulinasonya3@gmail.com

ТЕМЫ В СОВРЕМЕННОЙ ЖЕНСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ

Статья посвящена анализу тем, обсуждаемых в современной женской литературе. Темы современной женской литературы часто затрагивают различные вопросы, связанные с идентичностью, интерсекциональностью и сложностью личных и социальных ожиданий. Автор приходит к выводу, что, поскольку литературный ландшафт продолжает развиваться, современная женская литература остается мощным средством повествования, активизма и прославления женских голосов.

Ключевые слова: женская литература, современная литература, личностная идентичность, материнство, психическое здоровье, гендерное равенство, феминистские идеологии, самопознание, образ тела, стандарты красоты.

Saifulina Sofya.,

Undergraduate of Foreign Philology
of Ablai khan KazUIRandWL,

Almaty, Kazakhstan

e-mail: saifulinasonya3@gmail.com

THEMES IN CONTEMPORARY WOMEN'S LITERATURE

The article is concerned with the analysis of the themes discussed in contemporary women's literature. Themes in contemporary women's literature often explore various issues related to identity, intersectionality, and the complexities of personal and societal expectations.

The author comes to the conclusion that as the literary landscape continues to evolve, contemporary women's literature remains a powerful medium for storytelling, activism, and the celebration of women's voices.

Key words: women's literature, modern literature, personal identity, motherhood, mental health, gender equality, feminist ideologies, self-discovery, body image, beauty standards.

Contemporary women's literature serves as a captivating and insightful reflection of the evolving roles, challenges, and triumphs of women in the modern times. As the literary landscape continues to be shaped by the voices of women writers from various cultural, social, and geographical backgrounds, the themes explored within these works reveal the intricate intersections of gender, race, and societal expectations. From the exploration of personal identity and relationships to the navigation of motherhood, and mental health, contemporary women's literature provides a profound and multifaceted exploration of the female experience.

The most prominent topic is the topic of gender equality. Many contemporary women writers explore feminist ideologies, advocating for gender equality and challenging traditional gender roles. For example, Margaret Atwood in her book "The Handmaid's Tale". It is a dystopian novel that explores the theme of feminism and gender equality within a totalitarian society. The story is set in the Republic of Gilead, a theocratic regime that has taken over the United States. In this society, women's rights are severely restricted, and a caste system is established based on fertility. The protagonist, Offred, is a Handmaid whose sole purpose is to bear children for the ruling class. Let's discuss the factors that prove how women's loss of autonomy and systematic oppression are highlighted in a book. The first thing - the women in Gilead, including Offred, have lost their autonomy. They are stripped of their rights, forbidden from reading, writing, and making choices about their own lives. Women in Gilead are valued primarily for their ability to reproduce. The Handmaids are reduced to their biological function, highlighting the dehumanization of women and the reduction of their worth to their reproductive capabilities. The oppression shows in the fact that the regime in Gilead enforces strict gender roles, with women being relegated to specific roles such as Wives, Handmaids, or Marthas. The strict enforcement of these roles illustrates the systemic oppression of women and the suppression of their individuality. The control over women's bodies is a central theme. The state regulates and monitors women's fertility, and the ritualized ceremony of intercourse during which the Handmaids are impregnated is a stark representation of the commodification of women's bodies. Women in Gilead are forbidden from speaking openly and forming relationships. The regime uses language as a tool for control, preventing women from connecting with each other, which also can stand as silencing women from speaking their truth and their opinion.

Another topic, which is very widely discussed in any type of literature written by women is a topic of identity and self-discovery. Stories often revolve around the protagonist's journey to self-discovery and understanding their own identity. Cultural, racial, and social class identity are frequently explored, highlighting the diverse experiences of women. For example, in her "Becoming," Michelle

Obama discusses her early life, upbringing, and education. Mrs. Obama underscores the importance of sisterhood among women, recounting personal stories involving her mother and friends. The book also delves into the theme of identity and belonging, exploring her experiences as an African American woman in predominantly white male environments like politics and education, revealing the complexities she encountered in these settings.

One of the most important topics discussed in female literature is, undoubtedly, the topics of motherhood and family dynamics. This way, contemporary women's literature often delves into the complexities of motherhood, exploring the challenges and joys. Family dynamics, relationships, and the impact of societal expectations on women's roles within families are common themes. Talking about "The Becoming" by Michelle Obama, again, she shares insights into motherhood, emphasizing its significance while raising her two daughters. Another example, which is also one of the most popular books describing family dynamics is "Little Women" by Louisa May Alcott. This classic novel follows the lives of the four March sisters as they navigate the challenges of adolescence and young adulthood. The story explores themes of family bonds, sacrifice, and the different paths each sister takes. "Little Women" by Louisa May Alcott examines diverse journeys of womanhood and the identities of women during the 19th century. The novel illustrates how women, each with unique qualities and complexities, experienced life in American society during that era, encompassing all the challenges and expectations associated with it. Another example that can be mentioned here is "To Kill a Mockingbird" by Harper Lee, where the main character's, named Scout, connection with her father plays a pivotal role in shaping her individuality. Her father serves as a highly positive paternal influence, guiding Scout to better understand herself. However, in a society where the role of motherhood holds significant importance, the absence of a mother is keenly felt in the lives of both protagonist and her brother.

Another topic, which can be followed in the biggest literature works of our time is the themes of body image and beauty standards. Opening these extremely important topics to their readers, authors try to address the societal pressures and expectations related to women's bodies and appearance. For example, one of the most important female authors of the 20th century, Sylvia Plath, in her book "The Bell Jar" provides a nuanced exploration of body image and beauty standards through the lens of its protagonist, Esther Greenwood. While the primary focus of the novel is on Esther's mental health and her struggles with identity, the narrative also delves into societal expectations regarding beauty and femininity during the 1950s. Esther feels the societal pressure to conform to traditional notions of beauty and femininity. She describes her experiences attending events where she is expected to present herself in a certain way, wearing fashionable clothes and adhering to conventional standards of attractiveness. Esther is surrounded by idealized images of women in magazines, advertisements, and societal expectations. These images contribute to her feelings of inadequacy and the sense that she falls short of the societal ideal. For example, Esther rebels against conventional beauty standards in various ways. She also resists the idea of wearing a traditionally feminine and restrictive bridesmaid's dress, signaling her rejection of societal norms and expectations regarding appearance. It's also worth to mention that there is a really big meaning in the name of the book itself - the metaphor of the "bell jar" itself can be interpreted as a representation of the suffocating societal expectations that weigh down on Esther. This includes the pressure to conform to beauty standards, which contributes to her sense of isolation and alienation. Another extremely popular book, but already of our century, is the book by Rupi Kaur called "Milk and Honey", where Rupi, again, widely discusses the importance of an adequate perception of oneself, without struggling to fit in into the toxicity, which is strongly offered to women in our society. This way, reading the book, we see the constantly emphasized importance of embracing one's authentic self, advocating for a positive self-perception among women and discouraging the adoption of unattainable beauty norms. It's worth to note that "Milk and Honey" by Rupi Kaur remains one of the most popular and important books for today's women due to observation of these topic exactly.

The next topic I would like to discuss is the topic of mental health, which is closely connected to the previous one. Contemporary women's literature, especially of the end of the 20th and 21st centuries,

frequently explores mental health issues, shedding light on topics such as depression, anxiety, and trauma. The perfect example of a book, observing mental health issues, is the already above-mentioned “The Bell Jar” by Sylvia Plath. The main character Esther experiences severe depression throughout the novel, and her mental health deteriorates as she grapples with feelings of emptiness, hopelessness, and detachment. Plath vividly describes Esther’s emotional struggles, providing readers with insight into the complexities of depression. It’s worth mentioning that novel places the responsibility for mental issues on the impact of societal expectations. As a young woman in the 1950s, Esther faces pressures to conform to traditional roles and expectations, contributing to her sense of disillusionment and internal conflict. One more example is “The Girl on the Train” by Paula Hawkins, where the protagonist Rachel is dealing with the aftermath of a failed marriage and struggles with depression. Her mental health issues are worsened by her ex-husband’s new relationship, and she becomes entangled in the lives of others as a way to cope with her emotional pain. The narrative includes scenes of Rachel attending therapy sessions, providing insight into her emotional struggles and the impact of her mental health on her daily life. These sessions offer glimpses into the complexity of her character. One more book that can be mentioned here is “The Seven Husbands of Evelyn Hugo” by Taylor Jenkins Reid, which was released only in 2022, but already became extremely popular on the Internet. There, Evelyn Hugo, despite her glamorous and seemingly enviable life, experiences profound loneliness and isolation. The novel delves into the emotional toll that fame and personal choices take on her mental well-being. The novel explores Evelyn’s traumatic experiences, including abusive relationships and personal losses. Despite facing adversity, Evelyn Hugo demonstrates emotional resilience. The narrative explores her ability to navigate challenges, make difficult decisions, and continue her journey despite the emotional struggles.

In conclusion, themes in contemporary women’s literature are diverse and reflect the multifaceted experiences, challenges, and triumphs of women in the modern world. From exploring feminism and gender equality to delving into issues of identity, motherhood, and mental health, contemporary women authors provide a rich variety of narratives that resonate with readers globally. These works celebrate the strength, resilience, and individuality of women, challenging societal norms and shedding light on the complexities of their lives. The exploration of diverse voices and perspectives in contemporary women’s literature contributes to a broader understanding of the intricacies surrounding women’s roles, relationships, and aspirations. It continuously discusses important conversations about equality, representation, and the ongoing journey toward a more inclusive and equitable society.

REFERENCES

1. Atwood, Margaret, *The Handmaid’s Tale*. New York : Anchor Books, a division of Penguin Random House LLC, 1998.
2. Obama, Michelle. *Becoming*. Crown trade paperback edition. New York, Crown, 2021.
3. Alcott, Louisa May, *Little Women*. Melbourne ; London ; Baltimore: Penguin Books, 1953.
4. Lee, Harper. *To Kill a Mockingbird*. New York : Harper Perennial Modern Classics, 2006.
5. Plath, Sylvia. *The Bell Jar*. 1st Perennial Classics ed. New York, Perennial Classics, 1999.
6. Kaur, Rupi. *Milk and Honey*. Unabridged. New York, Simon & Schuster Audio, 2016.
7. Hawkins, Paula. *The Girl on the Train*. New York : Riverhead Books, a member of Penguin Group (USA), 2015.
8. Reid, Taylor Jenkins. *The Seven Husbands of Evelyn Hugo*. Center Point Large Print edition. Thorndike, Maine, Center Point Large Print, 2017.

Серкова К.В.,

Студентка 3 курса КазУМОиМЯ им. Абылай хана
Иностранная филология (Европейские языки)

Алматы, Казахстан

e-mail: kristinaserkova97@gmail.com

МЕДИЙНАЯ КАРТИНА МИРА

Предоставленное в данной статье исследование было проведено с целью проанализировать предпосылки к переходу от традиционных печатных, теле- и радио СМИ к виртуальным, классифицировать современные медиа средства, сравнить качественное содержание прессы 20-го и 21-го веков, выявить преимущества и недостатки современных медиа каналов, а также рассмотреть реципиента интернет контента, как соучастника в формировании медиа пространства. С целью проследить, как складывается коллективная картина мира казахстанцев и, в частности, алмаатинцев, по вопросам безопасности жизнедеятельности, были изучены последние публикации ведущих казахстанских новостных интернет-изданий, касающиеся актуальных проблем и недавних событий по обозначенной теме.

Ключевые слова: медийная картина мира, медиапространство, медиареальность, средства массовой информации, виртуальные СМИ, социальные сети, блоггерство, медиа дискурс, интернет дискурс, интернет коммуникации.

Serkova K.V.,

Third year student of KazUIRandWL

Foreign Philology (European languages)

Almaty, Kazakhstan

e-mail: kristinaserkova97@gmail.com

MEDIA WORLD VIEW

The research provided in this article was conducted to analyze the prerequisites for the shift from conventional printed, TV, and radio media to virtual media, and to classify modern media sources, to compare the qualitative essence of the press of the 20th and 21st centuries, to point out the advantages and drawbacks of modern media channels, and to consider the recipient of Internet content as a co-participant in the formation of media space. In order to trace how the collective world view of Kazakhstanis and, in particular, Almaty residents, regarding the issues of life safety, is formed, the latest publications of leading Kazakhstani online news platforms, concerning topical issues and recent events on the specified topic, have been studied.

Key words: media world view, media picture of the world, media space, media reality, mass media, virtual media, social networks, blogging, media discourse, Internet discourse, Internet communications.

Introduction

The formation of the media picture of the world, via virtual media channels in particular, is a topical issue for research in the framework of such areas of contemporary linguistic studies as media linguistics, sociolinguistics, and critical discourse analysis. The novelty of this work lies in the fact that it focuses on modern virtual media and redirects the emphasis from how media influences and shapes individuals' worldviews to how each participant in media communication contributes to the development of global media reality.

The essence of the term "media world view"

In a broad sense, a picture of the world is "a holistic image of the world formed in society or the mind of an individual" [1, p.127]. The picture of the world can be both global, which includes

some ideas about the world that are universal for all nations, as well as socio-cultural, which may vary depending on the cultural, geographical, or political conditions of a particular community (ethnic, religious, professional, etc.), and also individual — a cognitive model of reality, synthesizing individual's knowledge and ideas about the world, social norms and oneself.

Concerning the sphere of orientation, the following major worldviews can be distinguished: general, scientific, religious, artistic-aesthetic, mythopoetic, and philosophical. [2, p.490]

In linguistics, language is considered the leading factor in the formation of fundamental layers of the worldview. In the first half of the 20th century, German linguist and successor of Wilhelm Humboldt, Leo Weisgerber, introduced the term “linguistic picture of the world” (*sprachliches Weltbild*), implying that the picture of the world of a particular community is its spiritual essence and the treasure of knowledge embodied in the language [3, p.232].

In modern times, our picture of the world is constructed from fragments of information about the world and current global events, provided primarily by media sources. Media uses linguistic means to propagate particular worldviews, values, and beliefs, through the reinforcement of dominant narratives, specific lexical choices, and language structures, where particular arrangements of words in sentences and linguistic patterns contribute to the construction of certain meanings and highlight core ideas. In this aspect, the media picture of the world appears as an object of research of linguistics and, in particular, critical discourse analysis, as language serves as one of the main tools for shaping the picture of the world.

Media world view is a relative, subjective, and simplified interpretation of the objective empirical reality, formed from media messages about the events occurring in society, and, according to T.G. Dobrosklonskaya, containing “a comment, an evaluation, contributing to the creation of a particular ideological connotation” [4, p.264]. Thus, a media event is not an exact reconstruction of a real event, but only a subjective image. In reality, an event can be ambiguous and have many nuances, but in the media, it can obtain a vividly defined connotation, depending on the orientation and purpose of the media channel covering this event. Subsequently, empirical reality is transformed into a virtual half-truthful, half-fictional media reality.

Classification of modern media sources

In the first ten years of the 21st century, there has been a major shift in the way news is being consumed. The majority of people altered their preferences in media channels from “paper journalism” to “digital journalism”, meaning that people today tend to perceive news through watching or listening rather than reading, and choose modern online media channels over conventional ones. There are three main causes for this drastic change: the first one is the rise of Generation Z (people born between 1997 to 2012), known as the “digital native generation”, the second — is the emergence of the online video-sharing platform YouTube in 2005, and the last one — the release of the social networking service Instagram in 2010. According to the survey conducted in 2018 by Brodeur Partners, 59 percent of Gen Z considered social networks as the most important source of news, among which 49 percent ranked YouTube as the most significant one [5]. The picture of the world of the rising generation is mainly shaped by the messages transmitted by bloggers on YouTube and influencers on Instagram.

Newspapers, magazines, radio broadcasting, and television news programs have been almost completely replaced by modern media, which can be classified as following:

1. News websites (for instance, local ones, *Tengrinews.kz*, *NUR.kz*, *Zakon.kz*);
2. Digital newspapers and magazines (for instance, among local ones, digital newspaper *Carazan.kz* and magazines such as *The Village Kazakhstan*, *L'officiel Kazakhstan*, as well as foreign ones as, for example, digital versions of *The New York Times*, *The Washington Post*, etc.);
3. Networking platforms (for instance, *Facebook*, *Vkontakte*);
4. Social media platforms (for instance, *Instagram*, *Twitter*);
5. Video hosting web services (for instance, *YouTube*, *TikTok*);
6. News channels in messengers (for instance, *Telegram*, *WhatsApp*);

7. Podcasts (for instance, *Yandex Music*, *Apple Podcasts*);

8. Forums (for instance, *Reddit* and *Quora*).

Modern media can perform all the same functions as traditional media: informative, educational, manipulative, entertaining, and advertising.

The main object of interest in journalistic activity has changed as well. Previously, it was information, now it is the reader's attention. In the 20th century, there were a limited number of news sources. If back then people were eager to get a fresh issue of a reputable newspaper or were waiting for a daily news release on a local channel at a certain time, now people have access to hundreds of news platforms, both local, foreign, and international at any time, and now news platforms are fighting for the attention of readers. It is the readers' attention that keeps any news platform afloat. The more readers it has, the greater its credibility and commercial potential. The media have to pay in order for their publications to occupy the first lines in the search engines' output and not get lost in the massive and endless flow of information.

To reach a larger audience and be attractive to modern readers, the media should develop multichannelisation (*многоканальность*) and have at least four ways of information distribution: a website, an Instagram page, a messenger channel (Telegram, WhatsApp), and a YouTube channel, so that users can receive information on a platform that is most convenient for them.

Benefits and shortcomings of modern media

Modern media has some differences from traditional media, some of which are its benefits, and others are shortcomings. The first advantage is a small time gap between the event, publication about it, and obtaining information by the recipient. The most recent example is the local media coverage of the earthquake that happened in Almaty on January 23, 2024. The first earth tremor occurred at 00:09. Kazakhstan's leading news portals reacted within less than 15 minutes after the event. Tengrinews.kz posted a message about it on the Telegram channel at 00:21, NUR.KZ at 00:16, and Zakon.kz at 00:12 (three minutes after the incident). The Internet allows the media to cover events in real-time and provide readers with the most up-to-date information.

Another difference between modern and conventional media is that modern media creates a dynamic, constantly expanding, and multi-perspective picture of the world while the media of the last century formed a relatively static and mono-perspective picture of the world. In traditional media, the author of a newspaper article or the broadcaster of a TV news release was the only authority in the picture of the world that he created with his media message and covered the event from one perspective. Whereas in online media, under each publication, whether it is an article on a website, an Instagram post, a message on a Telegram channel, or a YouTube video, there is a comments section where everyone can share their perspectives, making the media message multifaceted and multi-perspective.

One of the key points in which modern media are inferior to traditional ones is the low level of responsibility of content creators and the low cost of error or its complete absence. As the Russian proverb says: "what is written with a pen cannot be cut down with an axe" ("что написано пером, того не вырубишь топором"). Printed media are still the most reliable sources of information, as they are carefully moderated, because printing requires financial investments, and what has been printed cannot be changed. The situation is different with online media, where anyone can post a piece of information on social networks, often without checking its accuracy and authenticity, knowing that there is always a function to edit a mistake in the text, change the content, or even completely delete a publication.

The next point is the limitation of the individual's worldview notwithstanding the boundlessness and diversity of information provided by the Internet. Nowadays we can tailor our media surroundings according to our preferences and unique interests. We can avoid the information that is unappealing for us or opposing our beliefs, by blocking such kind of content, when we come across it. The tendency to avoid information that contradicts our already established worldview is rooted in the kind of cognitive distortion called *confirmation bias*, which, according to American psychologist Raymond S. Nickerson, denotes the people's desire "to seek information that they consider supportive of favored hypotheses

or existing beliefs” and “not to seek and perhaps even to avoid information that would be considered counter indicative with respect to those hypotheses or beliefs” [6, p.177]. Modern media indulge this desire and allow us to create media surroundings that would correspond to our expectations, even though it would not be accurate. Even though the Internet gives us unlimited access to global knowledge and awareness about global events, our picture of the world narrows, because the media suggests to us only the content that we might find attractive, based on our previous history of search. We only get curated content that will surely meet our interests.

Another negative aspect of modern media is excess of informational sources, and overload of data, which has led to the occurrence of new psychological phenomena and the emergence of new terms, such as *the fear of missing out* (FMO) [7], *clip thinking* [8], *media-asceticism* [9], *digital* (or *social*) *detox* [10] — the term that itself implies that the online environment is toxic and poisonous, and a person needs time to detoxify after being in it. Such phenomena indicate that the human psyche is unable to handle such massive flows of information. Firstly, a person tries to absorb all the information accessible to him via the Internet, but then he experiences anxiety, realizing inability to do so. After he simply loses interest in obtaining new knowledge as well as the ability to concentrate for a long time and stands able to perceive new information only by small fragmented, and in the end tends to avoid the media space at all. Information coming from different sources can be polarized and contradictory, which creates a chaotic and patchwork picture of the world in which there is no integrity and coherence.

The recipient of Internet content as a co-creator of the media world view

The most interesting and noteworthy characteristic of modern media, which dramatically distinguishes it from the media of the 20th century, is the interconditional co-participation of the content author and its recipients in creating a common multifaceted picture of the world, which contributes to its multiperspectivity. Each recipient of information in the online media space becomes a co-creator of a media image of an event, a representation of a product or a person, via likes, comments, reposts, and even views, since the number of views promotes the publication on the first lines of search engine results, and assures that it will be shown to a wider audience.

Nowadays, both publications and comments on Instagram can receive likes. An active commentator can serve as an opposition to the author of the post, and get more approval from people. As an instance, we can consider a publication posted on *Zakon.kz* Instagram page on January 19, 2024, under the heading: “В Казахстане установят единый часовой пояс” (“A single time zone will be established in Kazakhstan”) [11]. At the time of January 31, the publication had collected 187 likes, while some opposition comments, expressing negative attitude to the decision gained more than 200 likes, and the most popular scored 827. Based on this, we see that public support is not on the side of the news outlet, but on the side of the commentators.

Among the most pressing issues related to life safety and ecology that concern residents of Almaty are the construction of multi-story buildings and air pollution. Both the content and messages in the comment section of the article entitled “Алматынцы опасаются появления ‘многоэтажного гетто’” (“Almaty residents are afraid of the appearance of a ‘multi-story ghetto’”) on *Tengrinews.kz* website, demonstrate public concern about the widespread construction of multi-story buildings that block access to fresh air from the mountains, which is a crucial problem especially in the conditions of current air pollution [12]. Moreover, people are questioning compliance with the standards for the construction of high-rise buildings in earthquake-prone conditions of the city.

Through the overview of the people’s discussion of topical issues in the comments section under the publications of the local news platforms, we can evidence that every Internet user can bring new nuances to a media message, influence public opinion, express discontent, or find like-minded people. This factor of multiperspectivity weakens the manipulative influence of the media and brings modern media to a completely new level compared to the media of the last century.

Conclusion

Summing up the aforementioned reasoning, we can state that the shift from conventional media towards modern ones has brought a drastic change in the way public picture of the world is shaped. The worldview of the rising generation is fragmented and often superficial, due to the excess of informational sources, including unreliable ones. A viral media message can easily become a factoid and lead to mass confusion and distortion of reality in the heads of many.

Regarding the collective picture of the world of Almaty residents, through the analysis of the public's reaction to media messages related to the pressing problems of the city, we can observe the discontent towards government decisions, concern for the safety of their lives and health, and distrust towards local media. Yet, the most important thing is that online media allows us to contribute to media reality, which, consequently, can lead to positive changes in the real world.

REFERENCES

1. Lykova I.A. Kartina mira: sushchnost', struktura, stanovlenie (k voprosu o metakategoriyah pedagogiki) // ZHurnal pedagogicheskikh issledovanij. — Tom 3, №1, M., 2018. 127 p.
2. Bazarova, E.V. Ponyatie kartiny mira v istoriko-kul'turologicheskikh psihologicheskikh issledovaniyah // Izvestiya Samarskogo nauchnogo centra RAN. — Tom 14, №2-2, Samara, 2012. 490 p.
3. Weisgerber Y. L. Native language and the formation of the spirit — M.: URSS Editorial, 2004. 232 p.
4. Dobrosklonskaya, T.G. Medialingvistika: sistemnyj podhod k izucheniyu yazyka SMI: sovremennaya anglijskaya midia-rech': ucheb. posobie, M.: Flinta: Nauka, 2008. 264 p.
5. Carufel R. Gen Z's preference for "sensory journalism" reflects new trend in news consumption. November 12, 2018 [Electronic Resource]: Agility, access mode: <https://www.agilitypr.com/pr-news/public-relations/gen-zs-preference-for-sensory-journalism-reflects-new-trend-in-news-consumption/> (accessed: 30.01.2024).
6. Nickerson, R.S. Confirmation bias: A ubiquitous phenomenon in many guises // Review of General Psychology, 2 (2): 1998. 177 p.
7. Anderson, H. Never heard of Fomo? You're so missing out. April 16, 2011 [Electronic Resource]: The Guardian, access mode: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2011/apr/17/hephzibah-anderson-fomo-new-acronym> (accessed: 11.02.2024).
8. Toffler E. SHok budushchego. M.: AST, 2008. 560 p.
9. Solov'ev D. N., Belous P. E. Medijnaya asketika kak fenomen cifrovoj kul'tury. // Filosofskie problemy informacionnyh tekhnologij i kiberprostranstva. Pyatigorsk: Pyatigorskij gosudarstvennyj lingvisticheskij universitet. — № 2 (8).2014. 77-92 p.
10. Trine S., Gunn E. Digital detox: Media resistance and the promise of authenticity // The International Journal of Research into New Media Technologies. 2019.
11. V Kazahstane ustanovyvat edinyj chasovoj poyas. January 19, 2024. [Electronic Resource]: Instagram, access mode: <https://www.instagram.com/zakon.kz/p/C2RXescIdGy/> (accessed: 11.02.2024).
12. Almatincy opasayutsya poyavleniya "mnogoetazhnogo getto". February 07, 2024. [Electronic Resource]: Tengrinews.kz, access mode: https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/almatintsyi-opasayutsya-poyavleniya-mnogoetajnego-getto-525485/ (accessed: 11.02.2024).

Solodovnikova V.M.,
Third year student KazUIR&WL
«6B02302-Foreign Philology (European languages)»
Almaty, Kazakhstan
e-mail: solodovnikovavm2004@gmail.com

INTERTEXTUALITY ON THE EXAMPLE OF SLAVIC FAIRY TALES

This article analyzes the phenomenon of intertextuality in contemporary literature, in the context of using motifs and plot elements from Slavic folk tales.

Keywords: Intertextuality, fairy tale, Slavic folk tales, contemporary literature, motifs, plot elements.

Солодовникова В.,
Студентка 3 курса КазУМОиМЯ им. Абылай хана
«6B02302-Иностранная филология (Европейские
языки)», Алматы, Казахстан
e-mail: solodovnikovavm2004@gmail.com

ИНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТЬ НА ПРИМЕРЕ СЛАВЯНСКИХ СКАЗОК

В данной статье анализируется явление интертекстуальности в современной литературе, в контексте использования мотивов и сюжетных элементов славянских сказок.

Ключевые слова: Интертекстуальность, сказка, славянские сказки, современная литература, мотивы, сюжетные элементы.

На протяжении веков, сказки играли важную роль в мировосприятии человека. Изначально, сказки описывались как священные обряды и придумывались для взрослого поколения. Сказки были основаны на легендах местностей в которой жили те или иные народы.

Но, что вообще такое сказка?

Говоря простым языком, сказка - это короткий фольклорный рассказ с вымышленным миром и персонажами, чьи действия и события не реалистичны. В некоторых сказках могут встречаться элементы волшебства и сверхъестественного.

Сказки были неотъемлемой частью устного народного творчества. Но в XIII веке епископ Серрапион Владимирский запрещал «басни баять», а царь Алексей Михайлович издал в 1649 году специальную грамоту с требованием положить конец «сказыванию» и «скоморошеству». По причине гонения церковью. Но какими бы не были гонения, народные сказания всегда были на устах и уже в XIX веке появились люди, которые хотели собрать и сохранить устное народное творчество (П. В. Киреевский[1], В. И. Даль[2], А. Н. Афанасьев[3]). Благодаря этим подвижникам, сегодня мы можем наслаждаться самобытными и уникальными произведениями русского народа.

Сам термин «сказка» появился в 17 веке, и впервые зафиксирован в грамоте воеводы Всеволодского. До этого времени широко употреблялось слово «басень», производное от слова «баять», то есть рассказывать. К сожалению, имена профессиональных сказочников прошедших времен неизвестны современным исследователям, но известен факт, что уже в 19 веке ученые стали заниматься пристальным изучением русского фольклора, в том числе и сказок. Но Русские сказки не были обособленной частью устного творчества. И даже, на первый взгляд русский сюжет таит в себе предпосылки к другим мифам.

К примеру, сказка о Царевне-лягушке. Саму Царевну можно сравнить с Эвридикой, а Кощея с Аидом. Как героиня славянского фольклора так и персонаж греческой мифологии, обе девушки попадают в загробный мир, откуда каждую должен выволить принц (Иван-Царевич в данном примере сравнивается с Орфеем). Конечно, везде есть свои отличия, Греки, с почтением и страхом относились к Подземному царству и его владыке, да и в конце Легенды об Орфее,

главный герой возвращается нисчем, а Эвридика остается во власти Аида.

Формирование текста на основе другого имеет свое название “интертекстуальность”. Советский филолог и философ Михаил Михайлович Бахтин (1895— 1975) заметил, что «гуманитарная мысль рождается как мысль о чужих мыслях, волеизъявлениях, манифестациях, выражениях, знаках, за которыми стоят проявляющие себя боги (откровение) или люди (законы властителей, заповеди предков, безыменные изречения и загадки и т.п.)»[4]. Другими словами, в основе понятия об интертексте лежит очень простая мысль: “все взаимосвязано”[5].

Термин интертекстуальность ввела в употребление Ю. Кристева, французский филолог постструктуралистской ориентации. Разрабатывая теорию текста, она опиралась на результаты изучения М.М. Бахтиным «чужого слова» и «диалогичности», но, в тоже время и полемизировала с ним. Ю. Кристева утверждает: «Любой текст строится как мозаика цитаций, любой текст есть продукт впитывания и трансформации какого-нибудь другого текста. Тем самым на место понятия интересубъективности (то есть диалогического контакта или межличностного общения) встает понятие интертекстуальности...», «...литературное слово» - это «место пересечения текстовых плоскостей, <...> диалог различных видов письма» [6]. Согласно Т. В. Кривошаповой, литературная сказка выделяется своим жанровым многообразием, которое основывается на постоянной ссылке на “чужое слово”. Она возникает из прямого взаимодействия писателя с народной прозой, включая фольклорные сборники, а также из преобразования сюжетов уже существующих произведений данного жанра. В настоящее время, на рубеже XX-XXI веков, в литературной сказке наблюдаются изменения в использовании “чужого слова” и появляются новые формы интертекстуальности, которые влияют на художественные функции произведения по-новому.

Но что если мы посмотрим под другим углом?

На сегодняшний день в мире англоязычного фэнтези случилось серьезное увлечение славянским фольклором и мифологией. Эстетика славянских мифов привлекает своей оригинальностью, и в их мире можно почувствовать “близость зимы”, как в произведениях Мартина[7]. За знакомыми сказочными фигурами угадываются мощные стихии: лес, природа (Баба Яга), огонь (Жар-птица), зима, холод (Морозко). С детства люди, говорящие на русском языке, знакомы с изображением Бабы-Яги как существа, которое поедает непослушных детей. Под влиянием мифологии Клариссы Эстес[8] она стала могущественной лесной жрицей и символом сказочного феминизма. Продолжить обсуждение можно, приведя конкретные примеры интертекстуальности в современных англоязычных произведениях фэнтези, основанных на славянском фольклоре и мифологии.

Примером такого воздействия является серия романов американской писательницы Ли Бардуго, известная как “Grishaverse” (Гришаверс)[9]. В этой литературной вселенной описывается могущественная страна Равка, которая является аналогом Царской России, и главные персонажи носят славянские имена. В книгах используются элементы славянской мифологии, объясняющие магию и силу героев. Например, одним из могущественных существ является Жар-птица, взятая из славянских легенд.

Еще одним примером является персонаж из книги Кэтрин Валенте - Кощей Бессмертный[10]. В ее произведении он изображен в роли Царя Жизни на острове Буяне[11], в то время как смерть в романе олицетворяет гоголевского Вия[12].

Не только зарубежные писатели вдохновляются славянскими мотивами, но и многие авторы на русском языке создают свои произведения, основываясь на сказочных темах. Примером этому может служить “Мертвое Царство” Анастасии Андриановой[13], где главная героиня, юная дева Ивель, представляет собой своеобразную молодую Бабу-Ягу, вступившую в конфликт с Князем Мертвых (также известным как Кощей Бессмертный).

А книга Ольги Птицевой “Сестры озерных вод”[14] заносит читателей в мир волшебного леса, населенного различными сказочными существами, такими как лешие, кикиморы, русалки и многие другие удивительные создания. Она погружает в сказочную атмосферу, наполняя

страницы загадочными приключениями.

Множество аналогичных примеров подтверждают разнообразие интерпретаций славянских сказок, важность которых для культурного наследия человечества трудно переоценить. Эти сказки оказывают значительное влияние на развитие литературы и культуры в целом, являясь неотъемлемой частью культурного диалога. Несмотря на исторические препятствия и запреты, народные сказания сохраняют свою актуальность и важность, благодаря усилиям исследователей и собирателей фольклора, которые помогают сохранить и передать их богатство следующим поколениям. Интертекстуальность, проявляющаяся в интеграции элементов славянской мифологии в современные англоязычные произведения фэнтези, свидетельствует о непрерывной и значимой роли сказок в культурном диалоге между различными нациями и эпохами. Эти произведения иллюстрируют, что славянский фольклор и мифология по-прежнему служат важными источниками вдохновения для современных писателей, что подчеркивает их существенность и живучесть в контексте мировой литературы.

REFERENCES

1. Киреевский, П. В. Собрание народных песен П. В. Киреевского. Записи Языковых в Симбирской и Оренбургской губерниях. - Ленинград: Памятники русского фольклора, 1977.
2. Даль, В. И. Толковый словарь живого великорусского языка. Общество любителей российской словесности, 1819.
3. Афанасьев, А. Н. Народные русские сказки. 1873.
4. Бахтин, М. М. Проблема текста в лингвистике, филологии и других гуманитарных науках. Москва : Худож. лит., 1986 . – 1 с.
5. Фостер, Т. Искусство чтения. Как понимать книги. Москва: Манн, Иванов и Фербер, 2015.
6. Кристева, Ю. Бахтин, слово, диалог, роман (1967) // Французская семиотика. От структурализма к постструктурализму. – Москва: Лабиринт, 2000. - 428-429 с.
7. Мартин Р. Р. Дж. Игра престолов. Москва: АСТ, 2014.
8. Эстер, К. Бегущая с волками. Женский архетип в мифах и сказаниях. - Москва: София, 1995.
9. Бардуго, Л. Тень и кость. - Москва: АСТ, 2018.
10. Валенте К. М. Бессмертный. - Москва: АСТ, 2018.
11. Пушкин А. С. Сказка о царе Салтане, о сыне его славном и могучем богатыре князе Гвидоне Салтановиче и о прекрасной царевне Лебеди. - Санкт-Петербург: Стихотворения А. Пушкина ч. III, 1832. - 130—181 с.
12. Гоголь Н. В. Вий. 1835.
13. Андрианова А. Мертвое Царство. - Москва: Эксмо, 2023.
14. Птицева О. Сестры озерных вод. - Москва: Porcorn Books, 2023.

УДК 81-2

Сулейменова А.,

Студентка 3 курса КазУМОиМЯ им. Абылай хана
Специальность «БВ02302-Иностранная Филология»

Алматы, Казахстан

e-mail: suleimenova2411@gmail.com

КУЛЬТУРНЫЙ СМЕХ:

ГЛУБОКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ЮМОРА В МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ

В статье рассматриваются особенности юмора в межкультурном общении, его функции, а также причины непонимания и сложности при переводе юмористических выражений с одного языка на другой. Анализ этих аспектов позволит более глубоко понять, как различные культурные контексты влияют на восприятие и интерпретацию юмора, а также выявить конкретные

трудности, с которыми сталкиваются переводчики и участники межкультурного обмена.

Ключевые слова: юмор, межкультурное общение, владение языком, сложности перевода, игра слов, каламбуры, фоновые знания

Suleimenova A.,
3rd year student of KazUIRandWL
Foreign Philology (European languages)
Almaty, Kazakhstan
e-mail: suleimenova2411@gmail.com

CULTURAL LAUGHTER: AN IN-DEPTH EXPLORATION OF HUMOUR IN INTERCULTURAL COMMUNICATION

The aim of this study is to analyze the peculiarities of humor in intercultural communication, identify its functions, as well as the reasons for misunderstanding and challenges in translating humor from one language to another. Examining these aspects will allow for a deeper understanding of how different cultural contexts influence the perception and interpretation of humorous expressions, and will also help identify specific difficulties faced by translators and participants in intercultural exchange.

Key words: humor, intercultural communication, language proficiency, translation challenges, wordplay, puns, background knowledge

Introduction

Humor stands as a captivating phenomenon. Serving as a powerful tool of social cohesion, humor stimulates connections among individuals. In today's globalized world, characterized by increased cultural exchange and migration, the examination of humor's attributes within the realm of intercultural communication holds growing significance. As cultures converge and interact, understanding the nuances of cultural humor becomes paramount for developing mutual understanding and navigating the complexities of cross-cultural interactions.

Humor is a concept that is difficult to define in a single word, as it possesses multiple aspects and forms. It can manifest in the form of jokes, caricatures, anecdotes, comedic situations, wordplay, irony, satire, and much more. In this context, it is interesting to consider the evolution of the concept of "humor." Humor, stemming from the Latin "*umor*" initially referred to bodily fluids within the ancient medical system of humorism. This system, championed by figures like Hippocrates and Galen, explained human emotions and temperament through the lens of four bodily fluids: blood, phlegm, cholera (yellow bile), and melancholy (black bile) [1].

Over time, the term evolved to encompass the broader concept of mood or state of mind by the 1520s, as advancements in medical science discredited humorism's diagnostic value. By the 1680s, "humor" had taken on its modern meaning of something amusing or comedic, influenced by its association with mood and the act of "humouring" someone's whim or disposition [1]. Eventually, "humor" came to encompass anything capable of altering one's mood by eliciting laughter, such as jokes or comedy performances. Today, according to the Cambridge Dictionary, humor is defined as the ability to find amusement in something seen, heard or thought about, resulting in a smile or laughter [2]. This concise yet comprehensive definition of humor highlights its central role in human expression and interaction.

The Role of Humor in Intercultural Communication

As the world progresses towards becoming a "global village," characterized by increased interaction among people from diverse cultural backgrounds [3, p.12], the significance of humor in intercultural communication cannot be overstated. Humor serves as a universal language that transcends cultural barriers, playing a crucial role in breaking the ice, building relationships, and diffusing tense

situations [4]. Humor can act as a kind of bridge, easing the initiation of conversation and developing friendly relationships. The exchange of jokes and funny situations stimulates an emotional bond between people, strengthening their mutual understanding and respect. It is also helpful as a cultural adaptation mechanism. Understanding and using the humor of another culture helps individuals adapt to new conditions and gain a better understanding of the mindset and values of people from that culture. However, despite its significant role in human interaction, humor frequently presents communication obstacles when individuals from distinct cultural backgrounds engage with one another. The idea of “funny” is rarely translatable and is highly personal, context and culture specific. As a result many jokes, sarcastic or ironical remarks which may be deeply tied to culture are often unperceived, misunderstood or offensive [4].

Challenges in Perceiving Humor within Intercultural Communication

At this stage of human development, it does not seem possible to speak of the existence of universal humor. Therefore, significant importance is given to understanding the reasons for misunderstandings of humor between cultures, the study of which enables successful communication when interacting with representatives of different cultures. In intercultural communication, there are several reasons that can lead to a misunderstanding of humor:

1. Misunderstanding of cultural norms and values [5]: It arises from differences in how people from different cultures perceive and evaluate various aspects of life. Cultural norms are essential rules of behavior that develop over time within each culture and determine what is considered acceptable or unacceptable in that society. Values, on the other hand, represent the fundamental beliefs and principles cherished by a particular society. For instance:

Пошли мужики на рыбалку. А водку забыли...[6]

Translation: The men went fishing. But they forgot the vodka..

In this example, there is a depiction of men embarking on a fishing trip without vodka. This aspect touches upon the theme of cultural folklore, where the consumption of alcohol during fishing is a common and widely accepted phenomenon in Russian culture. Therefore, for Russian-speaking audiences, this situation may be perceived as humorous due to the violation of the stereotype about customary fishing practices. However, for foreign listeners unfamiliar with this cultural peculiarity, the anecdote may not evoke laughter or understanding due to the lack of context and cultural attachment to the topic.

2. Misunderstanding of wordplay-based humor [5]: It is often used to create witty and creative jokes, but their comprehension requires not only knowledge of the language but also a deep understanding of its linguistic nuances. In intercultural communication, wordplay and puns play a significant role in shaping and understanding humor. Wordplay, also known as play-on-words, encompasses the clever and humorous manipulation of language and meaning. This involves employing various literary devices and techniques such as consonance, assonance, alliteration, rhyme, puns, and slang to create entertaining written and verbal expressions. A pun is one of the forms of wordplay and probably the most popular and widely used. It is a humorous use of a word or phrase that has several meanings or that sounds like another word. [7]

One fish says “Hi” to another fish. The second fish replies, “Where??!”[8]

This provided German joke seems confusing because the joke relies on a wordplay. In German, the word “Hai” means “shark,” so the second fish misunderstands the greeting as a warning about the presence of a shark instead.

Mistress (to new maid) — “Now, when you wait on the guests at dinner, I want you to be very careful not to spill anything.”

Maid — “Don’t worry. I won’t say a word.” [9, p.18]

This joke cleverly plays on the double meaning of “spill,” which can refer both to making a mess and to revealing secrets, as seen in the phrase “spill the tea,” which means to divulge secrets or

gossip. The maid's response, "Don't worry. I won't say a word," humorously, interprets the mistress's instruction in the context of revealing secrets rather than avoiding making a mess. Thus, a high level of language proficiency plays a crucial role in understanding humor based on wordplay and puns. Without sufficient knowledge of the linguistic nuances of the language, many subtleties and humorous moments may be missed, potentially leading to incomplete comprehension of the jokes.

3. Obstacles in conveying humor through translation: The issue of translating humorous jokes is a crucial aspect in the context of intercultural communication. Translating jokes between different languages poses significant challenges due to the absence of equivalent words or concepts in another language, which can lead to distortion of meaning and loss of the original material's wit.

Bart: I'll assume we just dump the peaches like we've discussed

Lisa: Affirmative

Bart: I'll assume that means Yes

Lisa: Roger

Bart: My name's Bart [10]

In English, "Roger" is commonly used in radio communication or military contexts to indicate acknowledgement or understanding. Additionally, "Roger" is also a common name in America. Lisa responds with "Roger," which means that she understood the message. However, Bart, unaware of the specialized usage, humorously points out that his name is actually Bart, not Roger. This highlights the challenge of translating specialized terms across languages, as they may lack direct equivalents or convey different meanings in different cultural contexts. To overcome these difficulties, translators must adopt a creative approach to translation and pay attention not only to the literal meaning of words but also to preserving the wit and context of the joke. This requires not only excellent language skills but also a deep understanding of the cultural nuances and characteristics of both cultures involved in the translation.

4. Lack of background knowledge about the country: Lack of background knowledge about the country encompasses a lack of everyday knowledge related to the way of life of a particular country. This knowledge may include awareness of daily events, typical behavioral patterns, and even specific individuals who are significant within that culture. For example, without knowledge of specific historical events, political leaders, or well-known figures in a particular country, some jokes, or allusions may remain incomprehensible or lose their meaning.

При слове «Лопата» все смеялись и только Антошку мучали ужасные флэшбеки.

Translation: Upon hearing the word "shovel" everyone laughed, except for Antoshka who suffered from horrible flashbacks.

The joke relies on a cultural reference to a character named Antoshka from a popular Soviet animated film from 1971. In the film, Antoshka is depicted as a young boy who is often bullied and falsely accused, in a humorous way, of committing misdeeds, such as killing his grandfather. Understanding the joke requires familiarity with the film and its characters, particularly Antoshka, as well as the context in which the word "shovel" is mentioned. Without this background knowledge, the humor of the joke may be lost.

— *What is the difference between a Turk and a Bavarian?*

— *The Turkish person can speak better German. [11]*

The punchline hinges on the perception that Bavarians, particularly those from rural areas, often speak in a strong dialect that can be challenging for non-natives to understand. This dialect can sound quite different from the standardized form of the language known as High German or Hochdeutsch. On the other hand, the joke suggests that a Turkish person, despite being from a different cultural background, may speak Hochdeutsch, the standard form of German, more proficiently than a Bavarian due to the distinctiveness and difficulty of the Bavarian dialect.

Conclusion

The exploration of humor within the realm of intercultural communication reveals its multifaceted

nature and significant role in developing understanding and connection among individuals from diverse cultural backgrounds. Humor serves as a powerful tool for reducing tension, maintaining social bonds, and facilitating cultural adaptation. However, its effectiveness in intercultural contexts is contingent upon cultural sensitivity and awareness of linguistic and contextual nuances.

The challenges in perceiving and conveying humor across cultures underscore the importance of language proficiency, cultural knowledge, and creativity in translation and communication. Misunderstandings often arise due to differences in cultural norms, linguistic nuances, and background knowledge. To mitigate these challenges, individuals engaging in intercultural communication must approach humor with openness, curiosity, and a willingness to learn and adapt.

REFERENCES

1. Zafarris J. The Etymology of “Humor” November 29, 2017. [Electronic resource]: Useless Etymology, access mode: <https://uselessetymology.com/2017/11/29/the-etymology-of-humor/> (accessed: 10.02.2024).
2. Humor. [Electronic Resource]: Cambridge Dictionary, access mode: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/humor>
3. Antsupova, A. S. Lingvokulturologicheskiy analiz osobennostey yumora (na materiale amerikanskikh i nemetskikh serialov). HSE University, 2023. – 70 p.
4. Reimann A., Intercultural communication and the essence of humour. 2010.
5. Parfenova D.I., Humor kak sotsiokulturnoe yavleniye. Ogarev Mordovian State University, 2016.
6. Afanasyeva V., “Problems of intercultural communication: perceptions of English jokes by representatives of different cultures.” 2010.
7. Pun. [Electronic Resource]: Cambridge Dictionary, access mode: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/humor> (accessed: 12.02.2024).
8. Jokes and puns just don’t work in translation. [Electronic resource]: Golocalise, access mode: <https://golocalise.com/blog/jokes-and-puns-just-dont-work-in-translation> (accessed: 11.02.2024).
9. Pocheptsov G.G. Language and Humor. - Kiev, 1982. - 328 p.
10. Headache for a translator. Untranslatable jokes in The Simpsons 2021. [Electronic Resource]: dzen.ru, access mode: <https://dzen.ru/a/YNlnF2inqkDC8-oX> (accessed 11.02.2024).
11. Jokes Only Germans Will Understand. [Electronic Resource]: Culture Trip, access mode: <https://theculturetrip.com/europe/germany/articles/11-jokes-only-germans-will-understand> (accessed 11.02.2024).

УДК 81-2

Таир Аксамал,

студент факультета Перевода и Филологии

КазУМОиМЯ имени Абылай хана

Алматы, Казахстан

e-mail: tayrsamal@gmail.com

ОСОБЕННОСТИ БРИТАНСКОГО, АМЕРИКАНСКОГО И АВСТРАЛИЙСКОГО АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА НА ОСНОВЕ ОБЩЕСТВЕННО—ПОЛИТИЧЕСКИХ СТАТЕЙ

В данной статье проводится анализ лингвистические различия между британским, американским и австралийским английским языками, подчеркивается их культурное значение и влияние на коммуникацию, литературу и социальный дискурс. Целью этой статьи является

изучение и анализ лингвистических вариаций и отличительных особенностей, присутствующих в британском, американском и австралийском английском, особенно в контексте освещения экономических новостей. В нем освещаются исторические, социальные и культурные факторы, формирующие эти языковые варианты, приводящие к различным особенностям правописания, словарного запаса, грамматики и произношения. Анализ распространяется на экономические разделы BBC News UK, NBC News USA и ABC News AUS, выявляя уникальные черты в каждом из них, отражающие их соответствующие культурные контексты и стили общения.

Ключевые слова: Культурная идентичность, языковые вариации, исторический, социальный и культурный контекст, использование лексики, грамматика, правила правописания, раздел экономики.

Tair Aksamal,

Student of Translation and Philology of Ablai khan
KazUIR&WL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: tayrsamal@gmail.com

THE FEATURES OF BRITISH, AMERICAN AND AUSTRALIAN ENGLISH BASED ON SOCIO — POLITICAL ARTICLES

This article analyses the linguistic variations among British, American, and Australian English, emphasizing their cultural significance and impact on communication, literature, and societal discourse. The aim of this article is to explore and analyze the linguistic variations and distinct features present in British, American, and Australian English, particularly within the context of economic news reporting. It highlights historical, social, and cultural factors shaping these language variants, leading to distinct features in spelling, vocabulary, grammar, and pronunciation. The analysis extends to the economy sections of BBC News UK, NBC News USA, and ABC News AUS, identifying unique traits in each, reflecting their respective cultural contexts and communication styles.

Key words: Cultural identity, linguistic variations, historical, social, and cultural context, vocabulary usage, grammar, spelling conventions, economy section.

Introduction

In a world marked by globalization, the study of English variants is of paramount importance. The complex blend of language subtleties in British, American, and Australian English goes beyond simple language peculiarities. These unique features serve as essential markers of cultural identity, reflecting historical, social, and cultural contexts that have molded each variant. As a globally utilized language, English facilitates seamless international communication, with an understanding of subtle distinctions enhancing cross-cultural dialogue. Scientists and scholars such as Natalia G. Kazakova, William Labov, David Crystal, Kravchenko I.V., and Timasheva E.V. have contributed significantly to the study of English varieties, offering insights into linguistic evolution, sociolinguistic factors, and language variation within British, American, and Australian English. This project delves into the features of British, American, and Australian English, focusing specifically on socio-political articles, and draws comparisons based on analyses from prominent media sources, including BBC UK, NBC NEWS USA, and ABC NEWS Australia.

The historical exploration delves into the linguistic evolution of British, American, and Australian English, tracing their roots to colonial influences and subsequent developments. Grammatical distinctions scrutinize variations in collective nouns, speech formality, verb usage, and punctuation, with specific examples drawn from media analyses. Pronunciation differences unravel the diverse accents, examining the historical backgrounds that shaped them, as evidenced in media sources. Spelling, vocabulary, and slang analyses highlight the cultural and linguistic variations, drawing comparisons based on the content from BBC UK, NBC NEWS USA, and ABC NEWS Australia. The exploration concludes

by emphasizing the importance of understanding these linguistic nuances, showcasing examples and applications in socio-political discourse.

The variations in British, American, and Australian English extend beyond linguistic peculiarities, serving as significant markers of cultural identity and heritage, focusing on the historical, social, and cultural contexts that have shaped each variant. As a widely used global language, English facilitates seamless international communication, and understanding the subtle differences in pronunciation, vocabulary, and grammar among these variants increases effective cross-cultural dialogue. These aspects contribute to literature, films, and various cultural expressions, deepening the appreciation of these art forms.

Delving into socio-political articles reveals the importance of these language features in politics and society, mirroring historical events, political developments, and societal changes within each region, providing valuable insights into the broader contexts surrounding the creation of such articles. These variations can be traced back to a mix of historical, cultural, and geographical factors, including invasions, migrations, colonization, interaction with other languages, and cultural and social evolution. Efforts in standardization and regional educational systems also play a role in shaping language nuances, resulting in differences in spelling, vocabulary, and pronunciation. Understanding the significance of these variations sets the stage for exploring the language intricacies of British, American, and Australian English in socio-political articles, fostering an appreciation of the diversity inherent in the English language and the complex interweaving of languages across different continents and cultures.

The historical exploration of British, American, and Australian variants reveals captivating journeys from shared linguistic origins, shaped by colonization, immigration, and cultural influences. While British and American English evolved from the same linguistic roots, American English diverged with the arrival of settlers in the thirteen colonies, preserving certain linguistic features not retained in British English.[1] Australian English, influenced by British colonialism and subsequent immigration, developed into a distinct variety, reflecting the linguistic tapestry of its diverse settlers.[2]

Grammatical distinctions further characterize these variants, with differences in the treatment of collective nouns, speech formality, past participles, verb usage, and punctuation preferences. These features underscore the dynamic nature of the English language and the rich tapestry of distinctions among its variants. Grammatical differences abound, such as the treatment of collective nouns. British English allows both singular and *plural* forms (“*The team is/are winning*”), while American English prefers *singular* (“*The team is winning*”).[3;85]

Pronunciation variations among British, American, and Australian English manifest in differences in vowel sounds, emphasis on consonants, and distinct accents. Spelling variations reflect historical, cultural, and linguistic influences, with differences in the treatment of certain words and the adoption of standardized spellings. British English uses “-ise” (e.g., “*realise*”), while American English uses “-ize” (e.g., “*realize*”). Vocabulary differences include unique expressions and slang terms specific to each variant, reflecting cultural nuances and societal influences. British English uses “*biscuits*,” while American English uses “*cookies*.”[4] Slang terms further diversify the linguistic landscape. For instance, British English features “*bloke*” for a man, American English includes “*awesome*” and “*cool*” for expressing positivity, and Australian English uses “*barbie*” for *barbecue*.

Cultural and linguistic variations in English are deeply rooted in historical events, social structures, and cultural diversity, shaping distinct identities for British, American, and Australian English. From shared linguistic origins, these variants have evolved independently, influenced by colonization, immigration, and the dynamic interplay of languages and cultures. Examples of these linguistic variations are numerous, demonstrating differences in spelling, vocabulary, pronunciation, and cultural expressions, highlighting the unique linguistic landscapes of British, American, and Australian English. British English reflects class structure, while American English is influenced by immigration. For instance, the American accent often emphasizes the pronunciation of the letter “R” more robustly than British English. Australian English, influenced by multiculturalism, has unique expressions like “*G’day*” and “*mate*.”

In our analysis of the economy sections of BBC News UK, NBC News US, and ABC News AUS, distinct linguistic traits, differences, and similarities among British, American, and Australian English variants were observed. These include spelling conventions, vocabulary usage, and tone, reflecting the unique cultural and linguistic backgrounds of each region.

British English Features:

The article from BBC News UK, written by Tom Espiner, provides information about the rise in house prices as reported by Halifax. Various linguistic traits distinctive of British English are apparent throughout the article. Spelling conventions adhere to British norms, with words like *“realised”* and *“organisations”* reflecting British spellings. The used vocabulary includes terms such as *“buy-to-let deals,”* which is frequently used in British English, meaning a type of property investment where an individual purchases a property with the intention of letting it out to tenants, rather than living in it themselves. Other vocabulary distinctions include the usage of *“housebuilder”* in British English, which refers to those involved in constructing houses, whereas in American English, *“homebuilder”* is more prevalent. Additionally, the term *“house prices”* aligns with British English, whereas *“housing prices”* is more commonly used in American English. Moreover, British English employs *“whilst”* as a conjunction meaning *“while”* or *“during the time that.”* The hyphenated construction *“buy-to-let”* is typical of British English, where hyphens are often used to connect compound words or phrases. *“Joint names”* and *“interest rates being cut”* exemplify distinctly British terminology, representing specific economic concepts commonly found in the UK. Additionally, idiomatic expressions like *“getting a foot on the ladder”* and formal phrasing contribute to the British linguistic style. The names of companies and their titles often follow British conventions. For example, *“Halifax”* is a British bank, and *“Barratt Redrow”* is referred to as the new combination after a merger, indicating British company names and the currency in British pounds (£) further underscores the British context of the article.

American English Features:

In contrast, the article from NBC News USA, authored by Rob Wile, delves into the latest jobs report and its implications for interest rates in the United States. Several linguistic features characteristic of American English are observable. Spelling variations such as *“labor,” “center”* and *“favor”* reflect American English norms. The used vocabulary includes terms like *“jobs report,” “Federal Reserve,”* and *“monetary policymakers,”* aligning with American English usage. Furthermore, the article employs double quotation marks (“ ”) to enclose direct speech or quotations, with punctuation inside regardless of whether it’s part of the quoted text, while single quotation marks (‘ ’) indicate a quotation within a quotation; unlike British English, which uses single quotation marks for direct speech or quotations. The date format in the article follows the American convention of *“month-day-year,”* such as *“Feb. 2, 2024,”* rather than the British format of *“day-month-year.”* Idiomatic expressions like *“off the table”*, which means that something is no longer being considered or is no longer an option and *“on ice”* expression means that something is postponed or delayed, *“The upshot of it all”* phrase is used to summarize the main point or conclusion of a situation or discussion further exemplify the distinctive linguistic style of American English in economic reporting. American articles tend to adopt a more informal tone compared to their British and Australian counterparts, sometimes incorporating slang such as *“fed up.”*

Australian English Features:

Turning to the article from ABC News AUS, written by Gareth Hutchens, we explore the Reserve Bank of Australia’s decision to maintain interest rates. It illustrates several linguistic features characteristic of Australian English. These include the use of terms like *“cash rate”* to refer to the interest rate set by the Reserve Bank of Australia (RBA) and the expression *“widely anticipated,”* reflecting a common vernacular in Australian media. Moreover, the article’s use of *“highly uncertain”* mirrors colloquial language typical of Australian English, further exemplifying the informal tone often adopted in Australian news reporting. Similarities with British English are evident in the spelling

conventions, such as “*focussed*,” although Australian English typically follows British spelling patterns. The article employs informal language commonly found in Australian news reporting, with a slang “*aussie*” and phrases like “*hold*” instead of “*maintain*” and colloquial expressions like “*we’re not ruling in or out anything*.” Additionally, the use of the abbreviated time format, such as “*9:38am*” and common Australian names like “*Gareth Hutchens*,” “*Anneke Thompson*,” and “*Michele Bullock*,” which are typical of Australian names are found. Moreover, the article contains a few expressions and phrases that can be considered idiomatic or colloquial, reflecting aspects of Australian English: 1. “*Not ruling in or out anything*”: This expression, used by RBA governor Michele Bullock, is a colloquial way of saying that all options are being considered and no decision has been made yet. 2. “*Putting their money where their mouth is*”: This phrase, mentioned by Anneke Thompson, chief economist at CreditorWatch, is idiomatic and means that someone is acting on their beliefs or opinions by making a financial commitment. Consequently, expressions like “*not ruling in or out anything*” demonstrates shared idiomatic usage between Australian and British English. However, unlike British English, Australian English tends to favor more informal expressions and colloquialisms, as seen in the article’s use of phrases like “*behind closed doors*” and “*out of focus man and woman walk past a building*.” Following this, The article discusses the Australian institutions, the Reserve Bank of Australia (RBA), which is a key place in the Australian financial system. Overall, the article showcases distinct linguistic features of Australian English while also highlighting some similarities with British English in terms of vocabulary and expressions.

Conclusion

In conclusion, the analysis of economic articles from BBC News UK, NBC News US, and ABC News AUS underscores the diverse linguistic features present in British, American, and Australian English. Despite sharing a common linguistic root, each variant exhibits unique spelling conventions, vocabulary usage, and tone, reflecting the cultural and historical contexts of their respective regions. While British English maintains formal expressions and idiomatic phrases, American English leans towards informality and incorporates slang. Australian English, on the other hand, strikes a balance between formal and informal language, incorporating colloquialisms specific to its culture. This examination highlights the richness and complexity of English as a global language, shaped by diverse cultural influences across continents.

REFERENCES

1. British Council Foundation. (n.d.). Differences between British and American English. Retrieved from <https://www.britishcouncilfoundation.id/en/english/articles/british-and-american-english>
2. Wilson, G. (2015, March 16). The story behind ‘Australian English’: why we talk the way we do. ABC News. Retrieved from <https://www.abc.net.au/news/2015-03-16/the-story-behind-australian-english/6315078>
3. BBC News UK. (2024, February 7). House price rises highest for a year in January, Halifax says. Retrieved from <https://www.bbc.com/news/business-68225189>
4. Wile, R. (2024, February 2). Latest jobs report signals that interest rates are unlikely to drop anytime soon. NBC News. Retrieved from <https://www.nbcnews.com/business/economy/lower-interest-rates-2024-when-will-they-fall-federal-reserve-rcna136944>.
5. Hutchens, G. (2024, February 6). RBA keeps interest rates steady at 4.35 per cent. ABC News. Retrieved from <https://www.abc.net.au/news/2024-02-06/rba-board-keeps-cash-rate-steady-february-2024/103431110>
6. Кравченко, В.И. (2023). Различие между британским и американским вариантами английского языка [Differences between British and American Variants of the English Language]. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/n/razlichie-mezhdu-britanskim-i-amerikanskim-variantami-angliyskogo-yazyka/viewer>
7. Mansurova, N.A., & Shadmanbekova, K.A. (2019). Main differences between British and American English. *Journal Title*, Volume(Issue), 53.

Тенликова К.

КазУМОиМЯ имени Абылай хана

Алматы, Казахстан

e-mail: tenlikovakamila@gmail.com

ПРАГМАЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ МАНИПУЛЯТИВНОГО ВОЗДЕЙСТВИЯ НА СОЗНАНИЕ В РЕКЛАМНОМ ДИСКУРСЕ СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЕЙ

В статье исследуются прагмалингвистические аспекты манипулятивного воздействия на сознание в рекламном дискурсе социальных сетей. Анализируя теоретические концепции и практические примеры рекламных кампаний, авторы раскрывают разнообразные лингвистические и прагматические приемы, используемые для формирования восприятия товаров и услуг. В статье подчеркивается важность понимания этих методов как для рекламодателей, так и для потребителей, чтобы выработать более информированный и критический подход к контенту онлайн-рекламы.

Ключевые слова: прагмалингвистика, реклама, социальные сети, манипуляция, сознание, потребители.

Tenlikova K.,

Undergraduate of Ablai khan

KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: tenlikovakamila@gmail.com

Scientific supervisor: Master of Philology, **Sopieva B.A.**

PRAGMALINGUISTIC FEATURES OF MANIPULATIVE INFLUENCE ON CONSCIOUSNESS IN THE ADVERTISING DISCOURSE OF SOCIAL NETWORKS

This article investigates pragmalinguistic aspects of manipulative influence on consciousness in the advertising discourse of social networks. Through analysing theoretical concepts and practical examples of advertising campaigns, the authors uncover a variety of linguistic and pragmatic techniques used to shape perceptions of products and services. The article emphasises the importance of understanding these techniques for both advertisers and consumers in order to develop more informed and critical approaches to online advertising content.

Key words: pragmalinguistics, advertising, social media, manipulation, consciousness, consumers.

Introduction:

With the development of the Internet and social media, the field of advertising has undergone significant changes, and the role of language in this process has become particularly important. Pragmalinguistic analysis of advertising discourse in social networks allows not only to reveal hidden mechanisms of manipulation of consumers' consciousness, but also to analyse the effectiveness of communicative strategies used by advertisers.

The purpose of this article is to examine various pragmalinguistic techniques used in the advertising discourse of social networks, and to identify their impact on the consciousness of consumers. Understanding these mechanisms not only helps advertisers to create more effective campaigns, but also allows consumers to be more informed and conscious when interacting with advertising content.

By analysing various theories and case studies, we will be able to better understand how language and pragmatic strategies influence the formation of modern consumers' preferences and behaviour in the online environment.

1. Theoretical framework

Before proceeding to analyse the case studies, it is necessary to understand the theoretical framework underlying the pragmalinguistic analysis of advertising discourse.

Pragmalinguistics, as a branch of linguistics, studies language in terms of its use in communication. In the context of advertising, this means analysing what linguistic means and communicative strategies are used to influence the consumer.

One of the key theories used in analysing advertising discourse is reframing theory. Reframing theory, also known as paraphrasing or reappraisal theory, was proposed by Erwin Goffman, an American sociologist and psychologist, in his writings on social theory in the 1970s.

Reframing is the process of changing the perception of a situation by changing its frame of reference, i.e. the way it is interpreted. Goffman argued that people perceive the world through different frames, or scripts, and move from one frame to another to better understand and interpret the reality around them. In the context of advertising, reframing allows advertisers to present their products or services in a new light, creating a more appealing or favourable perceptual frame for them in consumers. According to this theory, advertising messages often reframe existing perceptions or categories in a more favourable light to create a desired perception of a product or service. For example, an advertisement for a car may not just talk about its technical specifications, but also associate it with a certain lifestyle or image of success.

In the same way, speech act theory, developed by John Austin and extended by John Searle, suggests that when we use language we are not just conveying information, but also performing acts that can have pragmatic consequences. This means that utterances can act as promises, orders, questions, etc. For example, in advertising, this can manifest itself through the use of phrases that not only inform about a product but also call for action, such as “Buy now and get a discount!”.

2. Pragmalinguistic techniques in advertising discourse

Now let us turn to specific techniques that are used in advertising discourse in social networks for manipulative influence on the consciousness of consumers. One such technique is emotional impact. Advertising messages often try to evoke certain emotions in the target audience, such as joy, fear, or regret, in order to create a connection between these emotions and the product or service.

Also, John Searle identified five main classes of speech acts: declarative, illocutionary, expressive, stative, and performative. These acts are defined not only by the words but also by the context in which they are uttered. In social media advertising discourse, advertising messages often perform illocutionary acts, expressing calls to action or beliefs about the need for a product or service. Here is an example of how this theory is applied to advertising:

Headline: “Join us today and get an exclusive discount!”

Image: Happy people surrounded by friends enjoying the use of a product or service.

Content: The text of the advert states that the customer can get an exclusive discount if they join the brand or use the service today.

In this example of advertising, the illocutionary act is realised because the advertisement calls for an action - join the brand or use the service today. It not only informs about the existence of the discount, but also calls for a specific action, creating a sense of urgency and necessity of action in potential customers.

The illocutionary act in this advert is also supported by the context created by the image of happy people enjoying the product or service surrounded by friends. This context enhances the emotional impact of the advert and makes the call to action more persuasive to the target audience.

Thus, this example advert demonstrates the use of illocutionary acts in social media advertising discourse to create a call to action and persuade the need for a product or service.

Another common technique is image creation. Advertising often associates a product or brand with a particular image or ideal that is appealing to the target audience. For example, a cosmetics advert may use the image of a successful and confident woman to show how using these cosmetics can make a difference to the consumer’s life.

Example advert:

Headline: “Transform your skin with our new line of cosmetics!”

Image: The image shows a beautiful woman with perfect skin, smiling and full of confidence.

Content: The text of the advert emphasises how using a new line of cosmetics can transform the skin and help a woman feel more confident and attractive.

This example advert is a classic example of using the technique of image creation. The advert associates the new line of cosmetics with the image of a successful, confident and attractive woman. The image of a beautiful and smiling woman with perfect skin gives the impression that using this cosmetic will lead to the same result.

Creating this image allows the advert to emotionally affect the target audience, offering them not just a product, but a certain lifestyle and self-confidence. This image appeals to many women who want to feel beautiful and confident, and therefore can be an effective way to promote cosmetic products.

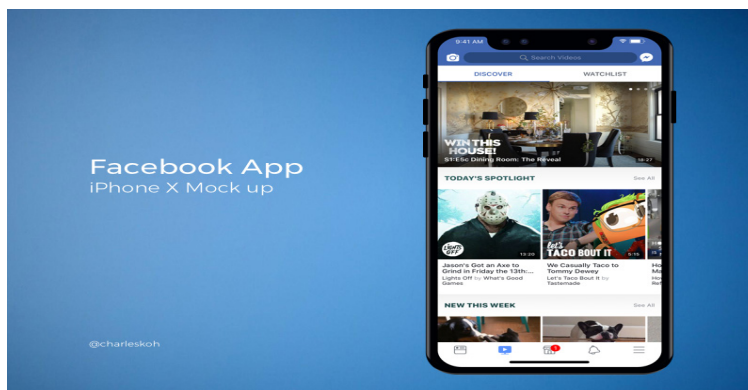
3. Examples and analyses

For the sake of clarity, let’s look at some concrete examples of social media advertising campaigns and analyse what pragmlinguistic techniques they use.

(image of a Coca-Cola advert from instagram)

Example 1: Coca-Cola Instagram Ads. The “Discover Spring with Coca-Cola” campaign uses emotional impact in an attempt to evoke a sense of joy and fun in consumers. Photos of happy people enjoying a cold drink on a warm day create an association between drinking Coca-Cola and pleasant emotions.

(iPhone advertisement on Facebook)

Example 2: Facebook iPhone advert. The “Better Way to Be Connected” campaign uses the image of a successful and tech-savvy person to capture the attention of consumers. Photos of happy iPhone owners leading active lifestyles and successfully solving problems with their devices give the impression that using an iPhone helps to stay informed and successfully solve problems.

In both examples of advertising campaigns pragmlinguistic techniques are used, which are aimed at emotional impact on consumers and creation of certain images.

4. Influencing minds in the context of social media

Social media have their own unique features that make them particularly effective for advertising mindshare. One such feature is interactivity. Social media users often interact with advertising content by commenting, liking and sharing it with friends, which increases its reach and impact.

In the context of social media, the function of language becomes a key tool to influence users’

minds. Linguistic techniques such as choice of words and phrases, sentence structure, use of hashtags and emoji play an important role in creating effective promotional content.

In addition, social media is a platform for interaction between users. Promotional content that elicits reactions and discussions in comments can have a stronger impact on the mind as users share their opinions and experiences with others online. Thus, advertising campaigns that can evoke emotion and stimulate discussion can spread faster and reach more users.

It is also important to note that social networks provide the opportunity to create communities of users with shared interests and values. Advertising content that integrates into the context of the community and aligns with its goals and needs can elicit more positive reactions and attitudes from users. Therefore, it is important for advertisers to tailor their content to the specifics of each community and take its characteristics into account when creating social media advertising campaigns.

For example, one common linguistic technique is emotional language. Advertising messages that use words and expressions that evoke strong emotional reactions in users can be more memorable and persuasive. It is also common to use colourful and creative headlines that attract attention and motivate the user to interact with the content.

Linguistic techniques can include the use of personalised appeals and calls to action, such as “See what we have prepared for you” or “Click on the link to learn more”. This creates a sense of personalised communication with each user and encourages them to take specific actions.

Thus, linguistic techniques play an important role in creating effective promotional content on social media. Understanding and utilising these techniques allows advertisers to create more engaging and persuasive content that maximises the impact on the minds of the target audience.

Conclusion

In conclusion, the article provides an overview of pragmalinguistic features of manipulative influence on consciousness in social media advertising discourse. Through the analysis of theoretical concepts, practical examples and linguistic techniques used in social networks, we see that advertising content on the Internet has a significant potential to shape consumers’ perception and behaviour.

However, along with the opportunities of social media come risks. Manipulative influence on the minds of consumers can lead to a distorted perception of reality, negative emotional reactions and even manipulation of consumer behaviour. Therefore, it is important for advertisers and users to be more conscious and critical of online advertising content.

Moreover, based on the analyses conducted, the need for further research in this area can be highlighted. This includes studying the impact of different types of advertising on different user groups, analysing the ethical aspects of using manipulative techniques in social media advertising, and developing tools to protect users from unwanted exposure. Thus, understanding and consciously using pragmalinguistic techniques in social media advertising discourse is important for both advertisers and users. This enables the creation of more effective and ethical advertising content that promotes healthy and productive relationships between brands and consumers in the online environment.

LITERATURE

1. Goffman, E. (1974). “Frame Analysis: An Essay on the Organisation of Experience”
2. Brown, G., & Levinson, S. (1987). Pragmalinguistics. M.: Progress.
3. Vonnegut, K. (2009). Advertising. M.: Olymp-Business.
4. Brown, G., & Levinson, S. (1987). Pragmalinguistics. M.: Progress.
5. Vonnegut, K. (2009). Advertising. M.: Olymp-Business.
6. Goldman, R., & McDavid, R. (2010). Advertising and Society: Theory and Practice. Moscow: Delo.

Токенова А.

Студентка 2 курса КазУМОиМЯ им. Абылай хана
«6B02302-Иностранная филология (Европейские
языки)», Алматы, Казахстан
e-mail: ayum.tokenova@mail.ru
Руководитель: м.г.н. **Михеева Е.С.**

СЛОВА-ТАБУ И ЭВФЕМИЗМЫ В КАЗАХСКОМ, РУССКОМ И АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКАХ

Эта статья углубляется в увлекательную природу эвфемизмов на трех языках: казахском, русском и английском. В частности, изучая табу-слова и эвфемизмы, связанные с болезнями, сравниваются их исторические, географические и культурные факторы, которые мы должны учитывать при их анализе.

Ключевые слова: табу, эвфемизмы, сравнение, болезни

Tokenova A.,

Undergraduate of Faculty of Translation and Philology
KazUIRandWL, «6B02302-Foreign Philology
(European languages)», Almaty, Kazakhstan
Scientific supervisor: **Mikheyeva Ye.S., MA**

TABOO WORDS AND EUPHEMISMS IN KAZAKH, RUSSIAN AND ENGLISH LANGUAGES

This article delves into the fascinating nature of euphemisms in three languages: Kazakh, Russian and English. When we analyze and compare taboo words and euphemisms associated with illnesses, we should take into account historical, geographical and cultural factors.

Key words: taboo words, euphemisms, comparing, illnesses

Introduction

Taboo words and euphemisms, integral components of language and culture, offer a unique lens through which to explore societal norms, values, and communication dynamics. Taboo words and expressions considered socially inappropriate or offensive linguistic expressions within specific cultural context [1, p. 3]. While euphemisms on the other hand are described as linguistic devices that are used to soften the impact of taboo or sensitive topics by substituting less offensive or direct terms [2, p. 15].

Taboo words and euphemisms vary across languages due to cultural, historical, and social factors. Cultural norms dictate what topics are considered taboo, leading to different words being considered offensive or inappropriate in different cultures. Additionally, linguistic structures and historical contexts shape the development of euphemisms, resulting in unique expressions to convey sensitive topics in each language.

This article specifically focuses on the taboo words and euphemism concerning their usage in discussion of illnesses. Illness, experience shared between many cultures, is a difficult process accompanied by complex emotions and societal attitudes that affect the way they are discussed and perceived. Especially considering the illnesses and their usage in the past. In this explanation we will look into different cultural and linguistic nuances that help us to examine how taboo words and euphemisms are used to convey meaning while simultaneously reducing the discomfort or offense.

Nevertheless, despite the popular usage of the euphemisms to stay away from the concept of the illness, these terms were used only in oral and informal communication. While the official documentation with formal language strictly only used the actual scientific names of the illnesses despite the restraining of these terms due to beliefs and fear. So in actual medical record we see the official and scientific expression.

Comparison of euphemisms in three languages

In **Kazakh** culture, many different names of illnesses are considered as taboo words due to fear, based on the belief that saying the name of the illness will attract it. Therefore, they avoided the direct names of illnesses that poorly affected the population and livestock. Given the nomadic lifestyle inherent to Kazakh culture, livestock served as the primary source of sustenance and transportation, rendering any threat of illness to this vital asset a matter of paramount concern. Based on the prohibition the names of following illnesses considered threatening, making them taboo, which resulted in formation of euphemism that was used instead:

1. “Шешек” (measles) is taboo word due to outbreaks of this illness that were endangering the Kazakh population, especially children. Measles outbreaks have recurred intermittently throughout the historical timeline of Kazakhstan, manifesting as periodic challenges to public health and necessitating concerted efforts for prevention and control. Instead people used euphemisms like “қызылша” (literally translated as “red”) in order to avoid the illness.

2. “Қылтамақ” (esophageal carcinoma) considered taboo in fear of the attraction of this illness due to its fatality. In the context of Kazakhstan, with its diverse population and changing socio-economic landscape, there may have been periods where the incidence of esophageal cancer increased. Factors such as smoking rates, alcohol consumption, dietary habits (including the consumption of hot beverages or foods that are known to increase the risk of esophageal cancer), and exposure to certain environmental pollutants could influence the frequency of recorded cases. Euphemism “жаман ауру” (literally translated as “bad illness”) is used instead.

3. “Мәлік” (cattle plague) was actively avoided from usage in the community due to fear of losing livestock, the main part of nomadic lifestyle. Therefore, euphemisms like “кемпір, ақ байпақ” were used instead.

4. “Оспа” (smallpox), a type of the illness that the community tried to avoid as well, due to dangerous outbreaks of it, such as outbreaks of camel pox in 1930-1996. Consequently euphemisms as “қонақ, әулие” (literally translated as “guest, saint spirit”) were utilized instead.

While in **Russian** culture, outbreaks of illnesses were feared because of a combination of factors, including limited medical knowledge, poor sanitation, inadequate healthcare infrastructure, socioeconomic vulnerability, and their profound impact on economy and society. One of the solid reasons being the cold climate of the north of Russia. The extreme cold weather influenced the risk of inflectional diseases and nutritional deficiencies. Thus to not remind or acknowledge the illness among themselves, people used the euphemisms as a form of psychological escapism. And we can notice several cases of it:

1. “Гепатит” (Hepatitis) in Russia’s history, there have been instances where hepatitis outbreaks have been documented, especially during times of social upheaval, poor sanitation, or inadequate healthcare infrastructure. One notable example could be the aftermath of World War II when many parts of the Soviet Union, including Russia, faced significant challenges in terms of healthcare infrastructure, sanitation, and public health services. These conditions might have contributed to outbreaks of hepatitis and other infectious diseases. was replaced by the euphemism “желтуха” (literally translated as “yellow” referencing the skin color of people who had the illness).

2. “Туберкулёз” (Tuberculosis) During the 19th and early 20th centuries, tuberculosis was a major public health concern in Russia, particularly in urban areas where overcrowding and poor living conditions facilitated the spread of the disease. TB sanatoriums were established across the country as part of efforts to isolate and treat patients with the disease. So instead it was substituted by the term “тубик” (literally translated as “tube”, conveying the meaning not only of the illness but also the carrier of the illness.

3. “Рак” (Cancer) was the term feared by many people. To further avoid the topic and the name of the illness, people used the following euphemisms like “новообразование”, “онкология” (literally translated as “oncology”, a branch of medicine that deals with the study, treatment, diagnosis, and prevention of cancer).

Whereas in **English** culture as well as Europe were afraid of the illness and outbreaks due to similar reasons. Overall in Europe the most concerning issues were problems with hygiene and limited knowledge in medicine. Some problems were actually the cause of many fatal illnesses stated below, names of them are actually considered taboo, and instead community actively uses euphemisms:

1. “The Black Plague” , the second outbreak of the plague which happened in 1346-1353, was the reason for the death of 30-60% of Europe’s population. So in order to avoid the usage of the term of illness people used euphemisms as “The Black Death” [3].

2. “Cancer” any type of malignant growth or tumor, caused by abnormal and uncontrolled cell division. And instead of saying the direct term, people use the replacement with the similar and more light diseases such as “theoplasm”, “malignancy”. But in rare cases people dismiss the word completely, using expressions as “The Big C” instead [4].

3. “Diabetic” is the term actively avoided by many organizations due to the belief of it being detrimental to a patient’s condition and generating stigma. So instead, many organizations started using the expression “A person with Diabetes” [5].

Furthermore, it is imperative to delve deeper into the lexicon of taboo words and euphemisms, particularly those pertaining to matters of health, as each language boasts a vast array of nuanced expressions and terminologies uniquely suited to articulate such delicate topics. However, by already considering the examples we discussed, we can already see the difference in development and usage of taboo words and euphemisms in the given languages. The same reasons that affected formation and development of these expressions we can already predict the contrast and distinction considering taboo words and euphemisms about different subject matter.

The evolution of language surrounding illness and health reflects broader societal changes, including advancements in medicine, shifts in lifestyle, and cultural transformations. This essay examines why people are gradually moving away from using taboo words or euphemisms concerning illnesses, exploring the impact of medical progress, changing perceptions of health, and evolving social norms.

Firstly, the remarkable advancements in medicine have revolutionized the way people perceive and discuss illnesses. With breakthroughs in medical research, diagnostic techniques, and treatments, diseases that were once shrouded in fear and mystery are now better understood and more effectively managed. As a result, the need for euphemisms to soften the impact of discussing illnesses has diminished. Instead of relying on vague or euphemistic language, people are increasingly comfortable using precise medical terminology to describe conditions and treatments, reflecting a growing confidence in the capabilities of modern medicine.

Secondly, changes in lifestyle have influenced the language used to discuss health-related issues. In recent decades, there has been a growing emphasis on preventive healthcare, healthy living, and holistic wellness practices. This shift towards proactive health management has prompted a cultural reevaluation of how we talk about health and illness. Rather than viewing illnesses as taboo or stigmatizing subjects, there is a greater acceptance of open and honest discussions about health, including topics that were previously considered taboo. As individuals become more proactive in managing their health, there is less stigma attached to discussing illnesses openly, leading to a decline in the use of euphemisms.

Furthermore, societal attitudes towards illness and disability are evolving, fostering greater empathy, understanding, and inclusivity. As awareness and acceptance of diverse experiences grow, there is a recognition that euphemisms can sometimes perpetuate stereotypes or contribute to the marginalization of certain groups. Instead of using euphemisms to avoid uncomfortable topics, there is a growing emphasis on respectful and empathetic communication that acknowledges the lived experiences of individuals with illnesses or disabilities. By using language that is more direct, respectful, and inclusive, people can foster greater understanding and support for those facing health challenges

When it comes to the unavoidable and awful consequences of these illnesses, most of the time they result in death. Similar fearful and avoided expression. The term death was taboo, as people feared that saying these expressions attracted it. So throughout many languages there is an euphemisms to

avoid expressing death outloud. If we especially look into our three languages we can notice multiple expressions.

1. In **Kazakh** language to convey death people said: “қайтыс болды”, “о дүниелік болды”, “о дүниеге кетті”, and etc.

2. While in **Russian** language people use: “ушел на тот свет”, “покинул нас”, “ушел в лучший мир”, “ушел в мир иной”, and other different terms.

3. Whether in **English** language death was expressed by: “passed away”, “slipped away”, “left this life” and more.

These terms help us to express death without naming the whole concept of death, in order to avoid fear of attraction.

Conclusion

In conclusion, the comparative analysis of taboo words and euphemisms concerning illnesses in Kazakh, Russian, and English languages reveals intriguing insights into the cultural, linguistic, and societal factors shaping language use in each context. While all three languages exhibit diverse strategies for discussing health-related topics, differences emerge in the prevalence and acceptance of taboo words and euphemisms. The comparative analysis highlights the dynamic interplay between language, culture, and society in shaping the discourse surrounding illnesses. By examining the nuances of taboo words and euphemisms in Kazakh, Russian, and English languages, we gain a deeper understanding of how language reflects and shapes perceptions of health and illness within diverse cultural contexts.

REFERENCES

1. Timothy Jay and Kristin Janschewitz, *The Pragmatics of Swearing*, 2008.
2. Allan and Burridge, *Forbidden Words: Taboo and the Censoring of Language*, 2006.
3. Frith J, *The history of plague – Part 1. The Three Great Pandemics*, 2012.
4. Merriam-Webster, *Dictionary [Electronic Resource]*: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/big%20C>. Accessed 14 Feb. 2024.
5. Jane Ogden BSc, PhD, Kirtsie Parkes BSc, “A diabetic” versus “a person with diabetes”: the impact of language on other beliefs about diabetes, 2013.
6. Хакимова М.М. Табу и эвфемизмы в таджикском и английском языках, [Electronic Resource]: <https://cyberleninka.ru/article/n/tabu-i-evfemizmy-v-tadzhikskom-i-angliyskom-yazykah/viewer>. Accessed 19 Feb. 2024.
7. Абдурахманова М.У. Эвфемизация и дисфемизация названий болезней в русском языке [Electronic Resource]: <https://cyberleninka.ru/article/n/evfemizatsiya-i-disfemizatsiya-nazvaniy-bolezney-v-russkom-yazyke/viewer> Accessed 19 Feb. 2024.

УДК 81’33

Тұлымов Г.З.

Студент 3-го курса КазУМОиМЯ им. Абылай хана
Иностранная филология (Европейские языки)

Алматы, Казахстан

e-mail: gtulymov@bk.ru

Научный руководитель: **Муратова Ж.М.**

ПРОБЛЕМЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА КАК ГЛОБАЛЬНОГО ЛИНГВА ФРАНКА

Статья предназначена для привлечения внимания общественности к скрытой проблеме языковой иерархии и её будущих последствий. Рассмотрены трудности в использовании

английского языка, с которыми сталкиваются как воспитанники детских садов, так и ученые из разных стран.

Ключевые слова: языковая иерархия, глобальный язык, лингва франка, глобализация, мировой рынок переводов, ELT, языковая гегемония, искусственный язык.

Tulymov G.Z.

3rd year student of KazUIRandWL

Foreign Philology (European languages)

Almaty, Kazakhstan

e-mail: gtulymov@bk.ru

Academic supervisor: **Muratova Zh.M.**

PROBLEMS OF USING ENGLISH AS A GLOBAL LINGUA FRANCA

The article is intended to draw public attention to the hidden problem of the language hierarchy and its future consequences. The difficulties in using the English language, which are faced by both kindergarten students and scientists from different countries, are considered.

Key words: language hierarchy, global language, lingua franca, globalization, global translation market, ELT, language hegemony, constructed language.

Introduction

English is indisputably the first global language. There has never been a single language in history that could achieve such influence and widespread use as English does today. A language that has been influenced by other languages for centuries, and even considered unprestigious by its speakers at some point in its history, now influences every language in the world. It has more second language speakers than native speakers. The total number of English speakers is growing every year. Between 2011 and 2021, the number of English speakers increased to 245,872,942. During the same period from 2011 to 2021, 26 languages became extinct. English is so powerful that it has become a compulsory school subject all over the world. There are even English-speaking kindergartens in non-English-speaking countries. Scientists who want to create influential, internationally recognized work must publish in English. Ironically, even this article is written in English.

Globalization and translation

Globalization contributes to sharing ideas, values, knowledge and cultural norms between people without regard to national boundaries and countries. And the best tool for this is the English language.

It is a modern lingua franca, used in global commerce, the main language for international diplomacy, the language of air traffic control, the language for most academic journals, and most importantly, the most common language for us that we see on the internet.

Globalized world characterized by high competition among people, companies and countries. Because of this, it is important to learn the best and most effective language that gives you the widest range of opportunities.

By “best” is meant the highest language in the “language hierarchy.” English stands at the top of this hierarchy. It has the biggest number of total speakers and is used everywhere.

In order to gain a large audience and worldwide popularity, many publishers and authors of books try to translate or write their works in English. This is harmful for the local language because it will lose its relevance in the global translation market.

American historian sociologist Johan Heilbron explained the global translation market as a 4-level hierarchy [1]:

Level 1: Hypercentral position - English holds the largest market share of the global market for translations. 55-60% of all book translations are from English. It strongly dominates the hierarchy of book translation system.

Level 2: Central position - German and French each hold 10% of the global translation market.

Level 3: Semi-central position - Spanish, Italian and Russian. Each of them makes up from 1 to 3% of the world market.

Level 4: Peripheral position - Chinese, Hindi, Japanese, Malay, Swahili, Turkish and Arabic. Less than 1% of the book translations worldwide. Their role in the translation economy is peripheral as compared to more central languages.

The more “central” a language, the greater is its capability to function as a bridge or vehicular language to facilitate communication between peripheral and semi-central languages.

Despite all optimistic forecasts, this disproportion is only growing. For the foreseeable future, almost everything will be in English, and everything that is not in English will be translated into English for pragmatic reasons. And that, of course, will rapidly reduce the demand for human translators and interpreters. Because it would be pointless to translate what is written in a language that is known to everyone or has already been translated.

Impact of English Language Teaching (ELT)

In low-income countries, English is seen as the driver of economic growth and development. Despite the strong associations often made between the English language and development, there is, however, only limited evidence showing a relationship between the two [2].

To maintain their international competitiveness, many non-English speaking countries are trying to accelerate the learning of the English language through wider use of it in education. Wider use requires more active familiarity with the language, and this increases the demand for native speakers of English in the global labor market [3]. In this regard, more English language training centers and kindergartens are opening around the world.

ELT focused on full immersion to English language and culture. Popular organizations that promote English, such as the British Council, encourage children to speak only English to become proficient in the language [4]. It can severely damage their ability to speak in their mother tongue. And it can also reduce the prestige of the children’s native language. Language becomes endangered when fewer and fewer people speak it, and especially when children stop learning it as their dominant language. These children are then less likely to speak it at home and teach it to their children. Nearly all languages that have become extinct have experienced a loss of prestige as a starting point.

The prestige and status of a language depends on the children who speak it today.

For example, despite Irish being the official language of Ireland, only 1.7% of people claim to speak it every day. Due to the loss of prestige of the Irish language in the 19th century, it was no longer taught in schools [5].

Similar tendency is observed in Netherlands where between 90-93% of the population is proficient in English [6].

As of 2004, parents in South Korea try hard to teach their children to speak English. They play them English nursery rhymes in the womb, hire expensive tutors for toddlers, send preschoolers to America to pick up the language. The mania even caused changes in the Korean language, such as “goose fathers”. These are dads who work in South Korea and fly to the US for seasonal reunions with their children who were sent to America just to learn English. Some parents are even turning to tongue surgery to deal with the unintelligible sounds of L and R, highlighting the dark side of crushing social pressure associated with preparing for the challenges of a globalized world in a highly competitive society [7]. This constant pressure could be influencing academic migration, known as “brain drain”. English learning is one of the pressure factors of migration, as it is more difficult to achieve upper English proficiency for people who remain in non-English speaking countries.

Language hegemony in science

During the Middle Ages, Latin was the language of science in Europe. It was not affiliated with a certain country or nation. Then the trend switched to the use of national languages. Italian, German, English, French began to be used in their countries and became associated with a particular discipline. After World War II, English and Russian became dominant. The USSR collapsed, and now English

remains the only language of communication in science. Today, more than 3/4 of scientific works worldwide are published in English, and in some fields, it is more than 90% [8]. Undoubtedly, there are many benefits in having a universal language. The most obvious advantage is that results can be more widely accessed, and scientific exchange between countries is significantly enhanced. However, there are also many drawbacks. English as the language of science and technology puts non-native English speakers at a disadvantage when it comes to writing and promoting interest in their research.

In a 2020 survey [9] conducted by Valeria Ramírez-Castañeda, a graduate student at UC Berkeley from Colombia, it was found that 92% of works published by Colombian researchers were written in English, and this created financial hardship. 43.5% of surveyed reported that one of their works was rejected for incorrect grammar, forcing them to pay a native English speaker to edit the text. Translation and editing services cost between 1/4 and 1/2 of the average monthly doctoral salary (\$947) in Colombia. According to statistics, scientists spent about 97 more hours to write in English. And felt even more anxious when making oral presentations [10].

English is now so widespread that in some non-English speaking countries, such as Spain, France and Germany, the number of academic articles written in English exceeds the number of publications in the country's own language by several times. In the Netherlands, this ratio is 40:1 [11].

In most cases, works published in other languages, if written at all, reach a limited audience, which means less fame and prestige [12]. In "SCImago Journal Rank" - a database portal that ranks scientific journals in terms of prestige based on their citations in other sources, all top 50 journals are published in English [13]. This is why so many scientists write in English so that their work can be recognized internationally.

As a result, the scientific vocabulary of many languages has not kept pace with new developments and discoveries. Many specialized words in these languages, such as "byte", "quark" and "backdoor", are simply transliterated from English [14]. This phenomenon has been described by linguist Joe Lo Bianco as "domain collapse" or "the progressive deterioration of competence in high-level discourses" [15]. In other words, as a language stops adapting to changes in a particular field and creating its own terminology, it may eventually cease to be an effective means of communication in certain contexts altogether. That is why it is becoming increasingly difficult to conduct scientific activities in some languages, because the required words often do not exist in them.

Solution

Let us imagine for a moment that we live in a world in which, if you qualify as a scientist or indeed any other global professional, it is taken for granted that you will learn the agreed international means of communicating your ideas. In science, standardization of units of measurement and many other matters is a highly desirable situation. So why not standardize communication?

If we accept that premise, then we will see the disadvantages implied by this question. Nobody wants one language to dominate all others, but nobody wants a scientist not to be able to have access to all published material in his field of activity, nor to be unable to attend an international conference because he does not speak the language of the conference in question.

So, what is needed is a language which does not dominate all others, but which is universally acceptable because it is not linked to any country and is therefore politically and culturally neutral. And if it were also the simplest living language on the planet and hence the easiest to learn, that would be a bonus.

Surprisingly, languages like that really exist. Esperanto is one of them. It has existed for over 130 years and could have become the universal language not only for science, but also of other areas of human activity. But it has one weak point, which is why it is not widely used. This is its artificiality. It seems alien and unnatural compared to the main languages of international communication such as French, Spanish and English. That is why it is important for a constructed language claiming to be international to be based on an existing counterpart and have a natural basis so that it will be familiar to many. Romance-based, naturalistic constructed languages such as Interlingua have been gaining

popularity recently. In our rapidly changing world, anything is possible, and it would not be a surprise if one of these artificial languages supplanted English in the coming decades.

Conclusion

If you are reading this article, then you know how to speak English. Are you happy that you can speak the language currently used as the global lingua franca? Well, the answer lies with you, because some people consider it their mother tongue, while others feel like being forced to speak it. The usage of English is increasing along with globalization. It brought a lot of positive changes throughout the world. On the other hand, it contributes to the extinction of small and the suppression of large languages. Through hegemony in education, science, and the translation market, this will pose a serious threat to the cultural identity of the non-English speaking world. Not to mention the issues of equality and fairness, the spheres of politics, economics, technology, where there are even more problems with English. Most realistic solution seems to be the implementation of naturalistic constructed language as an alternative. The global community and the United Nations must take this currently “invisible” problem seriously before it is too late.

REFERENCES

1. Global language system. Wikipedia, the free encyclopedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Global_language_system#Applications
2. Graddol D. *The Future of English*. London, 1997.
3. Lucie M. Moussu. *Native and non-native English-speakers as a second language teachers*. West Lafayette, Indiana. Purdue University, 2006.
4. Sheehan S. *British Council ELT Research Papers Volume 1*. London, 2013.
5. O'Reilly E. *The unadulterated Irish language: Irish Speakers in Nineteenth Century New York*. New-York Historical Society, 2015.
6. Michel M, Vidon C, Graaff R, Lowie W. Language Learning beyond English in the Netherlands: A fragile future?. *European Journal of Applied Linguistics*. 2021;9(1): 159-182. <https://doi.org/10.1515/eujal-2020-0020>
7. Sang-Hun Choe. S. Koreans Accent Surgery in Bid for Flawless English. *Los Angeles Times*. 2004. <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2004-jan-18-adfg-tongue18-story.html>
8. Montgomery S. *Does Science Need a Global Language? English and the Future of Research*. Chicago and London. University of Chicago, 2013.
9. Ramírez-Castañeda V. (2020) Disadvantages in preparing and publishing scientific papers caused by the dominance of the English language in science: The case of Colombian researchers in biological sciences. *PLoS ONE* 15(9): e0238372. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0238372>
10. Sanders R. Is English the lingua franca of science? Not for everyone. *Berkeley News*. 2020. <https://news.berkeley.edu/2020/10/14/is-english-the-lingua-franca-of-science-not-for-everyone/>
11. van Weijen, Daphne Dr (2012) “The language of (future) scientific communication,” *Research Trends: Vol.1: Iss. 31, Article 3*. <https://www.researchtrends.com/researchtrends/vol1/iss31/3>
12. Ben Panko. *English Is the Language of Science. That Isn't Always a Good Thing*. *Smithsonian Magazine*. 2017. <https://www.smithsonianmag.com/science-nature/english-language-science-can-cause-problems-180961623/>
13. SCImago, (n.d.). *SJR — SCImago Journal & Country Rank [Portal]*. 2023, <http://www.scimagojr.com>
14. Huttner-Koros A. *The Hidden Bias of Science's Universal Language*. Aranda, Australia. *The Atlantic*. 2015. <https://www.theatlantic.com/science/archive/2015/08/english-universal-language-science-research/400919/>
15. Joe Lo Bianco. *Language, Place and Learning*. Australia. University of Melbourne, 2006. (p. 14).

Турсунмухамедова А.,
студент факультета Перевода и Филологии
КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Алматы, Казахстан
e-mail: aziza20030830@gmail.com
Научный руководитель:
К.ф.н. Джусакинова Ш. К.
КазУМОиМЯ имени Абылай хана
e-mail: shariyat_66@mail.ru

ФУНКЦИИ АББРЕВИАТУР И СПОСОБЫ ОБРАЗОВАНИЯ

Данная статья исследует функции аббревиатур и их роль в межкультурной коммуникации. Она анализирует различные способы образования аббревиатур и их использование в различных сферах, включая науку, медицину, политику, экономику и социальные сети. Статья также рассматривает влияние культурных различий на восприятие и использование аббревиатур в разных культурах. Путем сравнительного анализа между английским и русским языками авторы выявляют сходства и различия в использовании аббревиатур и предлагают рекомендации для эффективной межкультурной коммуникации.

Ключевые слова: «аббревиатуры», «функции», «коммуникация», «эффективность», «лингвистика».

Tursunmukhamedova A.,
Student of Translation and Philology of Ablai khan
KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: aziza20030830@gmail.com
Scientific supervisor
Dzhusakinova Sh.K., cand.philol.sc.
Ablaikhan KazUIR&WL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: shariyat_66@mail.ru

THE FUNCTIONS OF ABBREVIATIONS AND THE WAYS OF WORD-BUILDING

This article explores the functions of abbreviations and their role in intercultural communication. She analyzes the various ways abbreviations are formed and their use in various fields, including science, medicine, politics, economics, and social media. The article also examines the impact of cultural differences on the perception and use of abbreviations in different cultures. By comparative analysis between English and Russian, the authors identify similarities and differences in the use of abbreviations and offer recommendations for effective intercultural communication.

Key words: “abbreviations,” “functions,” “communication,” “efficiency,” “linguistics,”.

1. Introduction

Abbreviations are an integral part of modern intercultural communication, playing a key role in the exchange of information and simplification of communication. In today's world, where the speed and efficiency of information transmission are becoming, increasingly important, the use of abbreviations is becoming a necessity. They are abbreviated forms of words or phrases that make it easier to convey complex concepts and reduce the volume of text, saving time and space.

There are several basic methods of forming abbreviations, including the use of initials, acronyms, and combined methods. Each of this method has its own characteristics and it is applied depending on the context and goals of communication.

In this article, we will consider the main methods of formation of abbreviations and their role in intercultural communication. We will also analyze the functions of abbreviations in the context of modern society and consider their impact on the communication process in various spheres of life, including science, technology, business and social networks.

The aim is to define the functions of abbreviations in the texts.

The objectives:

- Studying the role of abbreviations in intercultural communication;
- Analysis of the functions of abbreviations;
- Understanding cultural differences in the use of abbreviations.

The object of the study is abbreviations.

The subject of the study is consideration of the main methods of formation abbreviations and their functions.

2. Methodology

Literary review: Conducting an extensive search and analysis of literature on the topic of the functions of abbreviations.

Text analysis: Analyzing texts from various sources (written, electronic, multimedia) to identify the frequency of use and the context of their usage.

Comparative analysis: Conducting a comparative analysis between different cultures, taking into account the use of abbreviations in English and Russian languages.

Data interpretation: Analysis and interpretation of the data obtained, taking into account the main topics and theories identified in the literature review.

3. Findings and Discussion

3.1 History of Abbreviations and their use in different fields

Abbreviations originates from Italian (abbreviature) and Latin (brevis) meaning “brief”. Abbreviations have been employed for centuries to condense written and spoken language. Ancient scribes and scholars utilized abbreviations in manuscripts to conserve valuable materials and enhance readability. Over time, abbreviations evolved alongside language, adapting to technological advancements and societal changes. The development of printing presses in the Middle Ages accelerated the proliferation of abbreviations in printed texts, while the rise of telecommunication and digital media in the modern era further popularized their use.

Abbreviations in Different Fields

Science:

DNA (Deoxyribonucleic Acid)

NASA (National Aeronautics and Space Administration)

MRI (Magnetic Resonance Imaging)

Medicine:

HIV (Human Immunodeficiency Virus)

CPR (Cardiopulmonary Resuscitation)

ICU (Intensive Care Unit)

Politics:

UN (United Nations)

EU (European Union)

POTUS (President of the United States)

Economics:

GDP (Gross Domestic Product)

CPI (Consumer Price Index)

IMF (International Monetary Fund)

Social Media:

LOL (Laugh Out Loud)

BRB (Be Right Back)

DM (Direct Message).

3.2 Examples of the texts from various sources

1) Written text (Article):

“The study found that the use of CPR (Cardiopulmonary Resuscitation) significantly improved survival rates among patients experiencing cardiac arrest.”

Source: Article “Theme is CPR Success Rate: How Effective Is CPR?” from Google Scholar

2) Multimedia Text (Podcast Transcript):

Speaker 1: “So, I was reading this interesting article about AI (Artificial Intelligence) and its potential impact on the future job market.”

Speaker 2: “Yeah, AI is definitely a hot topic right now. It’s amazing how quickly technology is advancing!”

3) Written Text (Book):

“The UN (United Nations) was established in 1945 with the goal of promoting international cooperation and peace among nations.”

4) Electronic Text (Website Article):

“NASA’s (National Aeronautics and Space Administration) Mars rover successfully landed on the red planet yesterday, marking a historic achievement in space exploration.”

5) Multimedia Text (Video Transcript):

Presenter: “Welcome back to our weekly tech roundup! Today, we’ll be discussing the latest trends in VR (Virtual Reality) gaming and how it’s reshaping the entertainment industry.”

The use of abbreviations in English and Russian Languages.

Comparative analysis to the use of abbreviations in 2 cultures.

	English	Russian
Formation	Abbreviations in English are often formed through initialism (e.g., FBI for Federal Bureau of Investigation), acronym (e.g., NASA for National Aeronautics and Space Administration), or shortening (e.g., info for information).	Russian abbreviations commonly use initialism (e.g., МГУ for Московский Государственный Университет) or shortening (e.g., авто for автомобиль).
Prevalence	Abbreviations are extensively used in English across various domains, including formal writing, technical fields, informal communication, and digital media.	Abbreviations are commonly used in Russian, particularly in formal and technical contexts such as government documents, scientific literature, and academic writing.
Cultural Connotations	In English-speaking cultures, abbreviations are generally viewed as efficient and convenient tools for communication, allowing for concise expression and facilitating quick understanding.	In Russian-speaking cultures, abbreviations are often perceived as a formal and efficient way of conveying information, particularly in official documents and technical texts.

Abbreviations in social media.

Abbreviations are widely used in social media platforms as a means of conveying message quickly and efficiency. Here’s an overview of how abbreviations are utilized in social media:

- Ease of typing. Abbreviations allow users to type messages more quickly, especially on mobile devices with touchscreen keyboards.

- Community and identity. Abbreviations often emerge within specific online communities or subcultures, serving as insider language that strengthens group cohesion and identity. Users who belong to the same community or share common interests may use specialized abbreviations to signal their membership and reinforce their sense of belonging.

- Emotional Expression. Abbreviations are commonly used to convey emotions and reactions in social media interactions. For example, “LOL” (Laugh out loud) and OMG (Oh my God) are frequently

used to express amusement or surprise.

- **Hashtags.** They are a prominent feature of social media allowing users to categorize content and participate in trending topics. Hashtags often incorporate abbreviations or initialisms to create concise and memorable tags that facilitate content discovery and engagement.

- **Platform-Specific Abbreviations.** Different social media platforms have their own sets of abbreviations and shorthand terms that are specific to their use interfaces and features. For instance, “RT” (Retweet) is commonly used on Twitter, while “DM” (Direct Message) is prevalent on Instagram.

Overall, abbreviations are an integral part of social media communication, enabling users to express themselves effectively, participate in online communities, and engage with content in a fast-paced digital environment.

3.3 Functions and methods of formation of abbreviations

According to the collected data we identify the following **functions of abbreviations**:

- 1) **Saving time and space.** Abbreviations allow you to shorten long words or phrases to a more compact form, which saves time when writing and reading texts.

- 2) **Simplification of communication.** The use of abbreviations simplifies communication, especially in writing, allowing to convey complex concepts or term in a more concise form.

- 3) **Creating a specialized language.** In various fields, such as science, medicine, technology, etc., abbreviations are an important element of a specialized language that facilitates communication between specialists.

- 4) **Maintaining confidentiality.** Using abbreviations can help keep information confidential by making the text less understandable to those who do not have the appropriate context or knowledge.

The ways of formation:

- 1) **Abbreviation.** This method involves shortening a long word or phrase by removing one or more letters from each word. For example, “Information technology” becomes “IT”.

- 2) **Initials.** In this case, the first letters of each word of the phrase are used. For instance, “United States of America” becomes “USA”.

- 3) **Acronyms.** These are abbreviations formed by the first letters of words in a phrase that read like a word. For example, “NASA” stands for “National Aeronautics and Space Administration.”

- 4) **Combined methods.** Some abbreviations are formed by combining different methods. For example, “information” becomes “info”.

Conclusion

In conclusion, we can emphasize the importance of abbreviations in the modern information society. They are an integral part of our daily communication, facilitating the transfer of information and improving communication efficiency. Regardless of the language, abbreviations are used in various areas of life, including science, medicine, technology, business and social media. They not only help to reduce the volume of the text, but also serve as a tool for creating community and identification within certain communities. In today’s digital world, where time and attention are limited, abbreviations are becoming an important means of optimizing communication and increasing its effectiveness.

REFERENCES

1. Антрушина Г.В., Афанасьева О.В., Морозова Н.Н. Английская лексикология. - М.: Высш. шк., 2001. - 311 с.
2. Арнольд И.В. Лексикология современного английского языка. - М.: Высш. шк., 1978. - 315с.
3. Архипов А.Ф. Самоучитель перевода с английского языка на русский. - М.: Высш.шк., 2011. - 255с.
4. Гальперин И.Р. Очерки по стилистике английского языка. - М.: Высш.шк., 1971.-482 с.
5. Гинзбург Р.З., Хидекель С.С., Князева Г.Ю., Санкина А.А. Лексикология английского языка. - М.: Высш. шк., 1979. - 402 с.
6. Головин Б.Н. Как говорить правильно: Заметки о культуре русской речи. - М.: Высш. шк., 1988. - 160 с.

Фирсова Д.,

студент факультета Перевода и Филологии

КазУМОиМЯ имени Абылай хана

Алматы, Казахстан

e-mail: firsovadarya2002@mail.ru

Научный руководитель:

PhD Курманбаева Д.Т.

КазУМОиМЯ имени Абылай хана

e-mail: dametken1971@mail.ru

КУЛЬТУРНАЯ СПЕЦИФИКА КОНЦЕПТА «ЖИЗНЬ» В АНГЛОЯЗЫЧНОЙ КУЛЬТУРЕ (НА ОСНОВЕ АНАЛИЗА ИДИОМ, ПОСЛОВИЦ И ПОГОВОРК)

В этой статье рассматривается культурная специфика понятия “Жизнь” в контексте английской культуры посредством изучения пословиц, идиом и поговорок. Анализ идиом, пословиц и поговорок направлен на то, чтобы раскрыть нюансы того, каким образом английский язык отражает культурное понимание, ценности и отношение к жизни. В исследовании используется качественный анализ языковых единиц, раскрывающий ключевые темы, такие как непредсказуемость, ответственность, динамичный характер жизни и другие.

Ключевые слова: концепт, жизнь, пословица, поговорка, идиома, культура.

Firsova D.,

student of Translation and Philology of Ablai khan

KazUIR&WL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: firsovadarya2002@mail.ru

Scientific supervisor:

Kurmanbayeva D.T., PhD

Ablai khan KazUIR&WL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: dametken1971@mail.ru

CULTURAL SPECIFICITY OF THE CONCEPT “LIFE” IN ENGLISH CULTURE (BASED ON THE ANALYSIS OF IDIOMS, PROVERBS AND SAYINGS)

The article delves into the cultural specificity of the concept of “Life” within the context of English culture through the examination of proverbs, idioms, and sayings. The analysis of idioms, proverbs and sayings aims to unravel the nuanced ways in which the English language reflects cultural understanding, values, and attitudes toward life. The research employs a qualitative analysis of the language units, uncovering key themes such as unpredictability, responsibility, and the dynamic nature of the concept of Life.

Key words: concept, life, proverb, saying, idiom, culture.

The term “concept” takes a central place in modern linguistics. In cognitive linguistics, a concept is understood as a unit of knowledge gained as a result of experience and interactions with the physical world. Once the concept is formed in the mind of a person, it plays a significant role in further cognitive processes. People understand the world through concepts by organizing experiences and knowledge into mental categories and structures. Therefore, concepts are cognitive tools that help individuals make sense of the world around them.

The term “concept” was brought into linguistics in 1928 by S.A. Askoldov [1], and further, it spread into other disciplines, such as ethno-linguistics and linguoculture. Yu.S. Stepanov later introduced the concept as a “culture constant”. The specific feature of a concept as a “culture constant” is to represent the collectively realized and cultural property of any society [2]. “Constants” summarise the

entire previous social, historical, scientific, and cultural language experience. Therefore, concepts are not only the bearers of knowledge gained as a result of experience, but “clots of culture” [2, p.51] that reflect and shape cultural norms, values, and worldview.

Kazakh scientists have also contributed to the conceptual studies. For example, E.D. Suleimenova wrote: “The cognitive filling of language is carried out as a result of active cognition and mastery of reality, therefore language can be considered one of the means of mastering the world” [3, p.127].

There are some basic global concepts around which all other existential values are concentrated, and on which many fundamental aspects of human existence (individual, ethnic, universal) arise [4]. The concept “life” is one of the central elements of a conceptual sphere of any particular language. It reflects the richness of various aspects of life itself and possesses the unique specificity of English culture.

The etymological analysis is an important step in studying concepts. It is important to understand the origins of the studied word, how it was formed and how it is expressed at present. When analysing the motivating features of the concept “life”, its internal form is investigated, and with the help of it, the initial meanings and images are revealed.

According to “An etymological dictionary of modern English” by Ernest Weekly, the word “life” comes from: the Anglo-Saxon “lif” which means “life”; Dutch “lijf” meaning “body”; German “leib”, “body” (Old High German “lib”, “life”); Old Norse “lif” meaning “life, body”; cognate with “leave” which means “ground-sense being continuance”. Moreover, the close connection between life and body is seen in the phrase to keep life (now body) and soul together [5, p.422].

According to “Историко-этимологический словарь английского языка” by М.М. Makkovsky, the word life corresponds to Lithuanian liepti “anordnen”, which is about the divine arrangement of the universe, which is necessarily closely related to the movement. By pagans, life was considered to be an incomprehensible miracle, the result of supernatural actions of the Deity (from Old English lybb was “magic, witchcraft”) [6, p.195-196].

In summary, the etymology of the word life provides insights into the strong historical connection between the concept “life” and the physical body and physical experience. Furthermore, the concept “life” is intertwined with supernatural beliefs and mystical understandings throughout history, as well as with the enduring nature of existence.

To identify the sphere of conceptual characteristics of the concept of “Life” we must analyze the definitions of the central lexeme “life”. According to the Cambridge Dictionary and Oxford Dictionary, the following definitions are presented:

1. the period between birth and death, or the experience or state of being alive [7];
2. a particular type or part of someone’s experience [7];
3. the quality that makes people, animals, and plants different from objects, substances, and things that are dead [7];
4. the condition, quality, or fact of being a living person or animal; human or animal existence [8].

In general, the lexeme “life” means the condition that distinguishes organisms from inorganic and dead objects. “Life” also refers to the period during which an organism is alive or the existence of living beings in general. Moreover, the meaning of “life” extends beyond the biological context and includes subjective experience and the essence of being.

The cultural specificity of the concept “life” manifests itself in the use of various idioms, proverbs, and sayings that reflect the peculiarities of the meaning and perception of this concept in English culture.

Proverbs, idioms, and sayings play a significant role in every language. They reflect the richness and variety of a language. Proverbs are short expressions that carry information about moral, ethical, and practical life lessons. They are based on the experience of previous generations and usually embody a storehouse of wisdom. Idioms are expressions in which words form unusual combinations with even more unusual meanings. They reflect cultural nuances and language peculiarities of a certain group of people or a nation. Lastly, sayings are similar to proverbs, however, they are broader and mostly used in ordinary life to convey a certain mood or wisdom. Proverbs, idioms, and sayings are an inseparable part

of the conceptual sphere of a language that carries commonly shared values and cultural peculiarities.

Having gathered the most widely spread proverbs, idioms, and sayings about life in the English language, we may see that there are several interpretations of life that reflect cultural worldviews.

Firstly, one common theme that emerges from the analysis of phraseological units is that life is filled with ups and downs. Representatives of English culture perceive life as a series of positive and negative events that follow each other and the people have no control over them. *“Life is not a bed of roses”, “Life is not all cakes and ale”, “Life is not all clear sailing in calm waters”, “If there were no clouds, we wouldn’t enjoy the sun”, “Who has never tasted bitter, knows not what is sweet”, “There is a crook in the life of everyone”, “Misfortunes tell us what fortune is”, “Life is like a box of chocolate; you never know what you’re gonna get”, “Life is a rollercoaster”, “Every cloud has a silver lining”*. Through the observation of these proverbs and sayings we can see a moral principle of English people: you always have to be ready for challenges that life throws at you and appreciate the moments of joy and success.

The second theme revealed during the analysis is the fact that life in English culture is often described as one’s responsibility. Success, perseverance, growth, self-development, and the pursuit of goals despite the obstacles are some of the main life values inherited in English culture. Therefore, this part of the cultural code is reflected in the following phraseological units: *“The business of life is to go forward”, “Take the bull by the horns”, “Life is what you make it”, “Live and learn”, “Life is 10% what happens to us and 90% how we react to it”, “Life begins at the end of your comfort zone”, “Life is a storm that will test you unceasingly. Don’t wait for calm waters that may not arrive. Derive purpose from resilience. Learn to sail the raging sea”, “Life is not about waiting for the storm to pass but learning to dance in the rain”, “When life gives you lemons, make lemonade”*.

Thirdly, the idea that life is given to do great things resonates through various proverbs and sayings: *“Great deeds live”, “Better a glorious death than a shameful life”, “He that lives a knave will hardly die an honest man”, “Whilst I live, let me not live in vain”*. These expressions emphasize the long-lasting impact of great actions and accomplishments and suggest that while individuals may pass away, their deeds and contributions to the world live on, and shape the course of history and future generations.

Moreover, there are two polarised ideas found in the phraseological units; “life is short and precious” (*“Life is but a span”, “Life is made up of little things”, “Life is short and time is swift”, “Life is too short to hold grudges”, “Life is a one-time offer. Use it well”*) and “live life to the fullest” (*“Life in the fast lane”, “Live high off the hog”*). These two ideas reflect different perspectives on how one should approach life among the English people.

Furthermore, life is metaphorically represented as a journey and a game. Life is compared with a road since it has its beginning (birth), and destination (death), and is filled with turns (life twists): *“Life is a journey, not a destination”* (this metaphor highlights the importance of the process of living and learning from various challenges faced along the way rather than focusing on reaching specific goals), *“Life is a highway”* (life is long and as a highway offers different routes to take), *“Life’s pilgrimage”* (this expression presents life as a metaphorical journey through personal growth, enlightenment and the pursuit of meaning).

Lastly, the concept of life in the consciousness of English people is manifested through the metaphorical comparison of life and theatre. William Shakespeare said “All the world’s a stage, and the men and women merely players: they have their exits and their entrances; and one man in his time plays many parts, his acts being seven ages”. The same idea is found in the following units: *“Life is a stage, so learn to play your part”*, and *“Life’s game, learn how to play”*, where life is an area for performance and people must learn roles, rules, and strategies to navigate through life. These expressions encourage self-awareness and mindfulness about people’s actions and interactions with each other.

Altogether, the English language contains a multitude of proverbs, idioms, and sayings that shed light on the cultural peculiarities of the concept “life”. Through the analysis, it becomes evident that life is understood and perceived as a multifaceted phenomenon, encompassing various aspects of human experience. From the belief that life is filled with ups and downs and that one must be prepared for

challenges, to the idea that life is a journey and a game, the cultural worldview of English people emphasizes the importance of perseverance, growth, and the pursuit of goals.

In essence, the linguistic expressions surrounding the concept “life” in the English language serve as windows into the cultural values, beliefs, and aspirations of English-speaking communities. The observed linguistic expressions serve as valuable insights into the human experience of English people and offer guidance on how to navigate through life.

REFERENCES

1. Askol'dov S. A. *Koncept i slovo // Russkaya slovestnost'. Ot teorii slovesnosti k strukture teksta. Antologiy. . – M., 1997. – 320s.*
2. Stepanov YU. S. *Konstanty: Slovar' russkoj kul'tury: Izd. 3-e. – M.: Akademicheskij Proekt, 2004. – 992s.*
3. Sulejmenova E. D. *Ponyatie smysla v sovremennoj lingvistike / E.H. D. Sulejmenova. –Alma-Ata : Mektep, 1989. –160 s.*
4. Islam A. “*Mirovozzrencheskie koncepty:lingvokul'turicheskij analiz*” // *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, vol. 10, no. 20, 2008. P. 263–270.
5. *Weekley E. An etymological dictionary of modern English. – London, 1921. – 1660p.*
6. *Makkovskij M.M. Istoriko-ehimologicheskij slovar' anglijskogo yazyka. – M.: 1999. –416s.*
7. *Cambridge Dictionary | English Dictionary, Translations & Thesaurus URL: <https://dictionary.cambridge.org/>*
8. *Oxford English Dictionary URL: <https://www.oed.com/>*

«Аударматану және филология саласындағы
мәдениаралық қарым-қатынас мәселелері»
X студенттік ғылыми-практикалық конференцияның мақалалар
ЖИНАҒЫ

СБОРНИК
статей X студенческой научно-практической конференции
«Вопросы межкультурной коммуникации
в переводеведении и филологии»

CONFERENCE PROCEEDINGS
of the 10th student theoretical and practical conference
“The Issues of Intercultural Communication in Translation Studies and Philology”

Отпечатано в издательстве “Полилингва”
«Издательство не несет ответственности за содержание авторских материалов
и не предоставляет гарантий в связи с публикацией фактов,
данных результатов и другой информации»

Директор издательства:
Есенғалиева Б.А.

Технический редактор, компьютерная верстка:
Кынырбеков Б.С.

Подписано в печать 26.03.2024 г.
Формат 70x90 1/8. Объем 56,75 п.л. Заказ № 3394.
Тираж 300 экз. Гарнитура «Times New Roman»

Издательство “Полилингва” КазУМОиМЯ имени Абылай хана
050022, г. Алматы, ул. Муратбаева, 200
e-mail: kazumo@ablaikhan.kz, ablaikhan@list.ru